નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

૧૭. ચત્તાલીસનિપાતો

[૫૨૧] ૧. તેસકુણજાતકવણ્ણના

વેસ્સન્તરં તં પુચ્છામીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો કોસલરઞ્ઞો ઓવાદવસેન કથેસિ. તઞ્હિ રાજાનં ધમ્મસ્સવનત્થાય આગતં સત્થા આમન્તેત્વા ''મહારાજ, રઞ્ઞા નામ ધમ્મેન રજ્જં કારેતબ્બં, યસ્મિઞ્હિ સમયે રાજાનો અધમ્મિકા હોન્તિ, રાજયુત્તાપિ તસ્મિં સમયે અધમ્મિકા હોન્તી''તિ ચતુક્કનિપાતે (અ॰ નિ॰ ૪.૭૦) આગતસુત્તનયેન ઓવદિત્વા અગતિગમને અગતિઅગમને ચ આદીનવઞ્ચ આનિસંસઞ્ચ કથેત્વા ''સુપિનકૂપમા કામા''તિઆદિના નયેન કામેસુ આદીનવં વિત્થારેત્વા, ''મહારાજ, ઇમેસઞ્હિ સત્તાનં –

'મચ્ચુના સઙ્ગરો નત્થિ, લઞ્જગ્ગાહો ન વિજ્જતિ;
યુદ્ધં નત્થિ જયો નત્થિ, સબ્બે મચ્ચુપરાયણા'.

તેસં પરલોકં ગચ્છન્તાનં ઠપેત્વા અત્તના કતં કલ્યાણકમ્મં અઞ્ઞા પતિટ્ઠા નામ નત્થિ. એવં ઇત્તરપચ્ચુપટ્ઠાનં અવસ્સં પહાતબ્બં, ન યસં નિસ્સાય પમાદં કાતું વટ્ટતિ, અપ્પમત્તેનેવ હુત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેતું વટ્ટતિ. પોરાણકરાજાનો અનુપ્પન્નેપિ બુદ્ધે પણ્ડિતાનં ઓવાદે ઠત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેત્વા દેવનગરં પૂરયમાના ગમિંસૂ''તિ વત્વા તેન યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તો રજ્જં કારેન્તો અપુત્તકો અહોસિ, પત્થેન્તોપિ પુત્તં વા ધીતરં વા ન લભિ. સો એકદિવસં મહન્તેન પરિવારેન ઉય્યાનં ગન્ત્વા દિવસભાગં ઉય્યાને કીળિત્વા મઙ્ગલસાલરુક્ખમૂલે સયનં અત્થરાપેત્વા થોકં નિદ્દાયિત્વા પબુદ્ધો સાલરુક્ખં ઓલોકેત્વા તત્થ સકુણકુલાવકં પસ્સિ, સહ દસ્સનેનેવસ્સ સિનેહો ઉપ્પજ્જિ. સો એકં પુરિસં પક્કોસાપેત્વા ''ઇમં રુક્ખં અભિરુહિત્વા એતસ્મિં કુલાવકે કસ્સચિ અત્થિતં વા નત્થિતં વા જાનાહી''તિ આહ. સો ''સાધુ, દેવા''તિ વત્વા અભિરુહિત્વા તત્થ તીણિ અણ્ડકાનિ દિસ્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ''તેન હિ એતેસં ઉપરિ નાસવાતં મા વિસ્સજ્જેસી''તિ વત્વા ''ચઙ્કોટકે કપ્પાસપિચું અત્થરિત્વા તત્થેવ તાનિ અણ્ડકાનિ ઠપેત્વા સણિકં ઓતરાહી''તિ ઓતારાપેત્વા ચઙ્કોટકં હત્થેન ગહેત્વા ''કતરસકુણણ્ડકાનિ નામેતાની''તિ અમચ્ચે પુચ્છિ. તે ''મયં ન જાનામ, નેસાદા જાનિસ્સન્તી''તિ વદિંસુ. રાજા નેસાદે પક્કોસાપેત્વા પુચ્છિ. નેસાદા, ''મહારાજ, તેસુ એકં ઉલૂકઅણ્ડં, એકં સાલિકાઅણ્ડં, એકં સુવકઅણ્ડ''ન્તિ કથયિંસુ. કિં પન એકસ્મિં કુલાવકે તિણ્ણં સકુણિકાનં અણ્ડાનિ હોન્તીતિ. આમ, દેવ, પરિપન્થે અસતિ સુનિક્ખિત્તાનિ ન નસ્સન્તીતિ. રાજા તુસ્સિત્વા ''ઇમે મમ પુત્તા ભવિસ્સન્તી''તિ તાનિ તીણિ અણ્ડાનિ તયો અમચ્ચે પટિચ્છાપેત્વા ''ઇમે મય્હં પુત્તા ભવિસ્સન્તિ, તુમ્હે સાધુકં પટિજગ્ગિત્વા અણ્ડકોસતો નિક્ખન્તકાલે મમારોચેય્યાથા''તિ આહ. તે તાનિ સાધુકં રક્ખિંસુ.

તેસુ પઠમં ઉલૂકઅણ્ડં ભિજ્જિ. અમચ્ચો એકં નેસાદં પક્કોસાપેત્વા ''ત્વં ઇત્થિભાવં વા પુરિસભાવં વા જાનાહી''તિ વત્વા તેન તં વીમંસિત્વા ''પુરિસો''તિ વુત્તે રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા ''પુત્તો તે, દેવ, જાતો''તિ આહ. રાજા તુટ્ઠો તસ્સ બહું ધનં દત્વા ''પુત્તકં મે સાધુકં પટિજગ્ગ, 'વેસ્સન્તરો'તિ ચસ્સ નામં કરોહી''તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સો તથા અકાસિ. તતો કતિપાહચ્ચયેન સાલિકાઅણ્ડં ભિજ્જિ. સોપિ અમચ્ચો તં નેસાદેન વીમંસાપેત્વા ''ઇત્થી''તિ સુત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ''ધીતા તે, દેવ, જાતા''તિ આહ. રાજા તુટ્ઠો તસ્સપિ બહું

ધનં દત્વા ‘‘ધીતરં મે સાધુકં પટિજગ્ગ, ‘કુણ્ડલિની’તિ ચસ્સા નામં કરોહી’’તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સોપિ તથા અકાસિ. પુન કતિપાહચ્ચયેન સુવકઅણ્ડં ભિજ્જિ. સોપિ અમચ્ચો નેસાદેન તં વીમંસિત્વા ‘‘પુરિસો’’તિ વુત્તે રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘પુત્તો તે, દેવ, જાતો’’તિ આહ. રાજા તુટ્ઠો તસ્સપિ બહું ધનં દત્વા ‘‘પુત્તસ્સ મે મહન્તેન પરિવારેન મઙ્ગલં કત્વા ‘જમ્બુકો’તિસ્સ નામં કરોહી’’તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સોપિ તથા અકાસિ. તે તયોપિ સકુણા તિણ્ણં અમચ્ચાનં ગેહેસુ રાજકુમારપરિહારેનેવ વડ્ઢન્તિ. રાજા ‘‘મમ પુત્તો, મમ ધીતા’’તિ વોહરતિ. અથસ્સ અમચ્ચા અઞ્ઞમઞ્ઞં અવહસન્તિ ‘‘પસ્સથ, ભો, રઞ્ઞો કિરિયં, તિરચ્છાનગતેપિ ‘પુત્તો મે, ધીતા મે’તિ વદન્તો વિચરતી’’તિ.

તં સુત્વા રાજા ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમે અમચ્ચા એતેસં મમ પુત્તાનં પઞ્ઞાસમ્પદં ન જાનન્તિ, પાકટં નેસં કરિસ્સામી’’તિ. અથેકં અમચ્ચં વેસ્સન્તરસ્સ સન્તિકં પેસેસિ – ‘‘તુમ્હાકં પિતા પઞ્હં પુચ્છિતુકામો, કદા કિર આગન્ત્વા પુચ્છતૂ’’તિ. સો અમચ્ચો ગન્ત્વા વેસ્સન્તરં વન્દિત્વા તં સાસનં આરોચેસિ. તં સુત્વા વેસ્સન્તરો અત્તનો પટિજગ્ગકં અમચ્ચં પક્કોસિત્વા ‘‘મય્હં કિર પિતા મં પઞ્હં પુચ્છિતુકામો, તસ્સ ઇધાગતસ્સ સક્કારં કાતું વટ્ટતિ, કદા આગચ્છતૂ’’તિ પુચ્છિ. અમચ્ચો ‘‘ઇતો સત્તમે દિવસે તવ પિતા આગચ્છતૂ’’તિ આહ. તં સુત્વા વેસ્સન્તરો ‘‘પિતા મે ઇતો સત્તમે દિવસે આગચ્છતૂ’’તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સો આગન્ત્વા રઞ્ઞો આચિક્ખિ. રાજા સત્તમે દિવસે નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા પુત્તસ્સ નિવેસનં અગમાસિ. વેસ્સન્તરો રઞ્ઞો મહન્તં સક્કારં કારેસિ, અન્તમસો દાસકમ્મકારાનમ્પિ સક્કારં કારેસિ. રાજા વેસ્સન્તરસકુણસ્સ ગેહે ભુઞ્જિત્વા મહન્તં યસં અનુભવિત્વા સકં નિવેસનં આગન્ત્વા રાજઙ્ગણે મહન્તં મણ્ડપં કારાપેત્વા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા અલઙ્કતમણ્ડપમજ્ઝે મહાજનપરિવારો નિસીદિત્વા ‘‘વેસ્સન્તરં આનેતૂ’’તિ અમચ્ચસ્સ સન્તિકં પેસેસિ. અમચ્ચો વેસ્સન્તરં સુવણ્ણપીઠે નિસીદાપેત્વા આનેસિ. વેસ્સન્તરસકુણો પિતુ અઙ્કે નિસીદિત્વા પિતરા સહ કીળિત્વા ગન્ત્વા તત્થેવ સુવણ્ણપીઠે નિસીદિ. અથ નં રાજા મહાજનમજ્ઝે રાજધમ્મં પુચ્છન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૧. ‘‘વેસ્સન્તરં તં પુચ્છામિ, સકુણ ભદ્દમત્થુ તે;
રજ્જં કારેતુકામેન, કિં સુ કિચ્ચં કતં વર’’ન્તિ.

તત્થ **સકુણા**તિ તં આલપતિ. **કિં સૂ**તિ કતરં કિચ્ચં કતં વરં ઉત્તમં હોતિ, કથેહિ મે, તાત, સકલં રાજધમ્મન્તિ એવં કિર તં સો પુચ્છિ.

તં સુત્વા વેસ્સન્તરો પઞ્હં અકથેત્વાવ રાજાનં તાવ પમાદેન ચોદેન્તો દુતિયં ગાથમાહ –

૨. ‘‘ચિરસ્સં વત મં તાતો, કંસો બારાણસિગ્ગહો;
પમત્તો અપ્પમત્તં મં, પિતા પુત્તં અચોદયી’’તિ.

તત્થ **તાતો**તિ પિતા. **કંસો**તિ ઇદં તસ્સ નામં. **બારાણસિગ્ગહો**તિ ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ બારાણસિં સઙ્ગહેત્વા વત્તન્તો. **પમત્તો**તિ એવરૂપાનં પણ્ડિતાનં સન્તિકે વસન્તો પઞ્હસ્સ અપુચ્છનેન પમત્તો. **અપ્પમત્તં મન્તિ** સીલાદિગુણયોગેન મં અપ્પમત્તં. **પિતા**તિ પોસકપિતા. **અચોદયી**તિ અમચ્ચેહિ ‘‘તિરચ્છાનગતે પુત્તે કત્વા વોહરતી’’તિ અવહસિયમાનો પમાદં આપજ્જિત્વા ચિરસ્સં અજ્જ ચોદેસિ, પઞ્હં પુચ્છીતિ વદતિ.

એવં સો ઇમાય ગાથાય ચોદેત્વા ‘‘મહારાજ, રઞ્ઞા નામ તીસુ ધમ્મેસુ ઠત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેતબ્બ’’ન્તિ વત્વા રાજધમ્મં કથેન્તો ઇમા ગાથાયો આહ –

૩. ‘‘પઠમેનેવ વિતથં, કોધં હાસં નિવારયે;
તતો કિચ્ચાનિ કારેય્ય, તં વતં આહુ ખત્તિય.

૪. ‘‘યં ત્વં તાત તપોકમ્મં, પુબ્બે કતમસંસયં;
રત્તો દુટ્ઠો ચ યં કયિરા, ન તં કયિરા તતો પુન.

૫. ‘‘ખત્તિયસ્સ પમત્તસ્સ, રટ્ઠસ્મિં રટ્ઠવડ્ઢન;
સબ્બે ભોગા વિનસ્સન્તિ, રઞ્ઞો તં વુચ્ચતે અઘં.

૬. ‘‘સિરી તાત અલક્ખી ચ, પુચ્છિતા એતદબ્રવું;
ઉટ્ઠાનવીરિયે પોસે, રમાહં અનુસૂયકે.

૭. ‘‘ઉસૂયકે દુહદયે, પુરિસે કમ્મદુસ્સકે;
કાળકણ્ણી મહારાજ, રમતિ ચક્કભઞ્જની.

૮. ‘‘સો ત્વં સબ્બે સુહદયો, સબ્બેસં રક્ખિતો ભવ;
અલક્ખિં નુદ મહારાજ, લક્ખ્યા ભવ નિવેસનં.

૯. ‘‘સ લક્ખીધિતિસમ્પન્નો, પુરિસો હિ મહગ્ગતો;
અમિત્તાનં કાસિપતિ, મૂલં અગ્ગઞ્ચ છિન્દતિ.

૧૦. ‘‘સક્કોપિ હિ ભૂતપતિ, ઉટ્ઠાને નપ્પમજ્જતિ;
સ કલ્યાણે ધિતિં કત્વા, ઉટ્ઠાને કુરુતે મનો.

૧૧. ‘‘ગન્ધબ્બા પિતરો દેવા, સાજીવા હોન્તિ તાદિનો;
ઉટ્ઠાહતો અપ્પમજ્જતો, અનુતિટ્ઠન્તિ દેવતા.

૧૨. ‘‘સો અપ્પમત્તો અક્કુદ્ધો, તાત કિચ્ચાનિ કારય;
વાયમસ્સુ ચ કિચ્ચેસુ, નાલસો વિન્દતે સુખં.

૧૩. ‘‘તત્થેવ તે વત્તપદા, એસાવ અનુસાસની;
અલં મિત્તે સુખાપેતું, અમિત્તાનં દુખાય ચા’’તિ.

તત્થ **પઠમેનેવ વિતથન્તિ**, તાત, રાજા નામ આદિતોવ મુસાવાદં નિવારયે. મુસાવાદિનો હિ રઞ્ઞો રટ્ઠં નિરોજં હોતિ, પથવિયા ઓજા કમ્મકરણટ્ઠાનતો સત્તરતનમત્તં હેટ્ઠા ભસ્સતિ, તતો આહારે વા તેલમધુફાણિતાદીસુ વા ઓસધેસુ ઓજા ન હોતિ. નિરોજાહારભોજના મનુસ્સા બહ્વાબાધા હોન્તિ, રટ્ઠે થલજલપથેસુ આયો નુપ્પજ્જતિ, તસ્મિં અનુપ્પજ્જન્તે રાજાનો દુગ્ગતા હોન્તિ. તે સેવકે સઙ્ગણ્હિતું ન સક્કોન્તિ, અસઙ્ગહિતા સેવકા રાજાનં

ગરુચિત્તેન ન ઓલોકેન્તિ. એવં, તાત, મુસાવાદો નામેસ નિરોજો, ન સો જીવિતહેતુપિ કાતબ્બો, સચ્ચં પન સાદુતરં રસાનન્તિ તદેવ પટિગ્ગહેતબ્બં. અપિચ મુસાવાદો નામ ગુણપરિધંસકો વિપત્તિપરિયોસાનો, દુતિયચિત્તવારે અવીચિપરાયણં કરોતિ. ઇમસ્મિં પનત્થે ''ધમ્મો હવે હતો હન્તી''તિ **ચેતિયજાતકં** (જા॰ ૧.૮.૪૫ આદયો) કથેતબ્બં.

કોધન્તિ, તાત, રાજા નામ પઠમમેવ કુજ્ઝનલક્ખણં કોધમ્પિ નિવારેય્ય. તાત, અઞ્ઞેસઞ્હિ કોધો ખિપ્પં મત્થકં ન પાપુણાતિ, રાજૂનં પાપુણાતિ. રાજાનો નામ વાચાવુધા કુજ્ઝિત્વા ઓલોકિતમત્તેનાપિ પરં વિનાસેન્તિ, તસ્મા રઞ્ઞા અઞ્ઞેહિ મનુસ્સેહિ અતિરેકતરં નિક્કોધેન ભવિતબ્બં, ખન્તિમેત્તાનુદ્દયાસમ્પન્નેન અત્તનો પિયપુત્તં વિય લોકં વોલોકેન્તેન ભવિતબ્બં. તાત, અતિકોધનો નામ રાજા ઉપ્પન્નં યસં રક્ખિતું ન સક્કોતિ. ઇમસ્સ પનત્થસ્સ દીપનત્થં **ખન્તિવાદિજાતક-** (જા॰ ૧.૪.૪૯ આદયો) **ચૂળધમ્મપાલજાતકાનિ** (જા॰ ૧.૫.૪૪ આદયો) કથેતબ્બાનિ. ચૂળધમ્મપાલજાતકસ્મિઞ્હિ મહાપતાપનો નામ રાજા પુત્તં ઘાતેત્વા પુત્તસોકેન હદયેન ફલિતેન મતાય દેવિયા સયમ્પિ દેવિં અનુસોચન્તો હદયેન ફલિતેનેવ મરિ. અથ તે તયોપિ એકઆળાહનેવ ઝાપેસું. તસ્મા રઞ્ઞા પઠમમેવ મુસાવાદં વજ્જેત્વા દુતિયં કોધો વજ્જેતબ્બો.

હાસન્તિ હસ્સં, અયમેવ વા પાઠો. તેસુ તેસુ કિચ્ચેસુ ઉપ્પિલાવિતચિત્તતાય કેળિસીલતં પરિહાસં નિવારેય્ય. તાત, રઞ્ઞા નામ કેળિસીલેન ન ભવિતબ્બં, અપરપત્તિયેન હુત્વા સબ્બાનિ કિચ્ચાનિ અત્તપચ્ચક્ખેનેવ કાતબ્બાનિ. ઉપ્પિલાવિતચિત્તો હિ રાજા અતુલેત્વા કમ્માનિ કરોન્તો લદ્ધં યસં વિનાસેતિ. ઇમસ્મિં પનત્થે **સરભઙ્ગજાતકે** (જા॰ ૨.૧૭.૫૦ આદયો) પુરોહિતસ્સ વચનં ગહેત્વા દણ્ડકિરઞ્ઞો કિસવચ્છે અપરજ્ઝિત્વા સહ રટ્ઠેન ઉચ્છિજ્જિત્વા કુક્કુળનિરયે નિબ્બત્તભાવો ચ **માતઙ્ગજાતકે** (જા॰ ૧.૧૫.૧ આદયો) મજ્ઝરઞ્ઞો બ્રાહ્મણાનં કથં ગહેત્વા માતઙ્ગતાપસે અપરજ્ઝિત્વા સહ રટ્ઠેન ઉચ્છિજ્જિત્વા નિરયે નિબ્બત્તભાવો ચ **ઘટપણ્ડિતજાતકે** (જા॰ ૧.૧૦.૧૬૫ આદયો) દસભાતિકરાજદારકાનં મોહમૂળ્હાનં વચનં ગહેત્વા કણ્હદીપાયને અપરજ્ઝિત્વા વાસુદેવકુલસ્સ નાસિતભાવો ચ કથેતબ્બો.

તતો કિચ્ચાનિ કારેય્યાતિ એવં, તાત, પઠમં મુસાવાદં દુતિયં કોધં તતિયં અધમ્મહાસં વજ્જેત્વા તતો પચ્છા રાજા રટ્ઠવાસીનં કત્તબ્બકિચ્ચાનિ કારેય્ય. **તં વતં આહુ ખત્તિયા**તિ, ખત્તિયમહારાજ, યં મયા વુત્તં, એતં રઞ્ઞો વતસમાદાનન્તિ પોરાણકપણ્ડિતા કથયિંસુ.

ન તં કયિરાતિ યં તયા રાગાદિવસેન પચ્છા તાપકરં કમ્મં કતં હોતિ, તતો પુબ્બે કતતો પુન તાદિસં કમ્મં ન કયિરા, મા કરેય્યાસિ, તાતાતિ. **વુચ્ચતે**તિ તં રઞ્ઞો અધન્તિ વુચ્ચતિ, એવં પોરાણકપણ્ડિતા કથયિંસુ. **સિરી**તિ ઇદં વેસ્સન્તરસકુણો પુબ્બે બારાણસિયં પવત્તિતકારણં આહરિત્વા દસ્સેન્તો આહ. તત્થ **અબ્રવુન્તિ** સુચિપરિવારસેટ્ઠિના પુચ્છિતા કથયિંસુ. **ઉટ્ઠાનવીરિયે**તિ યો પોસો ઉટ્ઠાને વીરિયે ચ પતિટ્ઠિતો, ન ચ પરેસં સમ્પત્તિં દિસ્વા ઉસૂયતિ, તસ્મિં અહં અભિરમામીતિ આહ. એવં તાવ તાત સિરી કથેસિ. **ઉસૂયકે**તિ અલક્ખી પન, તાત, પુચ્છિતા અહં પરસમ્પત્તિઉસૂયકે **દુહદયે** દુચિત્તે કલ્યાણકમ્મદૂસકે યો કલ્યાણકમ્મં દુસ્સન્તો અપ્પિયાયન્તો અટ્ટીયન્તો ન કરોતિ, તસ્મિં અભિરમામીતિ આહ. એવં સા કાળકણ્ણી, મહારાજ, રમતિ પતિરૂપદેસવાસાદિનો કુસલચક્કસ્સ ભઞ્જની.

સુહદયોતિ સુન્દરચિત્તો હિતચિત્તકો. **નુદાતિ** નીહર. **નિવેસનન્તિ** લક્ખિયા પન નિવેસનં ભવ પતિટ્ઠા હોહિ. **સ લક્ખીધિતિસમ્પન્નો**તિ, મહારાજ, કાસિપતિ સો પુરિસો પઞ્ઞાય ચેવ વીરિયેન ચ સમ્પન્નો. **મહગ્ગતો**તિ મહજ્ઝાસયો ચોરાનં પચ્ચયભૂતે ગણ્હન્તો અમિત્તાનં મૂલં ચોરે ગણ્હન્તો અમિત્તાનં અગ્ગં છિન્દતીતિ વદતિ. **સક્કો**તિ ઇન્દો. **ભૂતપતી**તિ રાજાનં આલપતિ. **ઉટ્ઠાને**તિ ઉટ્ઠાનવીરિયે. **નપ્પમજ્જતી**તિ ન પમજ્જતિ, સબ્બકિચ્ચાનિ કરોતિ. **સ કલ્યાણે**તિ સો દેવરાજા ઉટ્ઠાનવીરિયે મનં કરોન્તો પાપકમ્મં અકત્વા કલ્યાણે પુઞ્ઞકમ્મસ્મિઞ્ઞેવ ધિતિં કત્વા અપ્પમત્તો ઉટ્ઠાને મનં કરોતિ, તસ્સ પન કલ્યાણકમ્મે વીરિયકરણભાવદસ્સનત્થં સરભઙ્ગજાતકે દ્વીસુ દેવલોકેસુ દેવતાહિ સદ્ધિં કપિટ્ઠારામં આગન્ત્વા પઞ્હં પુચ્છિત્વા ધમ્મસ્સ સુતભાવો, મહાકણ્હજાતકે (જા॰ ૧.૧૨.૬૧ આદયો) અત્તનો આનુભાવેન જનં તાસેત્વા ઓસક્કન્તસ્સ સાસનસ્સ પવત્તિતભાવો ચાતિ એવમાદીનિ વત્થૂનિ કથેતબ્બાનિ.

ગન્ધબ્બાતિ ચાતુમહારાજિકાનં હેટ્ઠા ચતુયોનિકા દેવા, ચતુયોનિકત્તાયેવ કિર તે ગન્ધબ્બા નામ જાતા. **પિતરો**તિ બ્રહ્માનો. **દેવા**તિ ઉપપત્તિદેવવસેન છ કામાવચરદેવા. **તાદિનો**તિ તથાવિધસ્સ કુસલાભિરતસ્સ રઞ્ઞો. **સાજીવા હોન્તી**તિ સમાનજીવિકા ઉપજીવિતબ્બા. તાદિસા હિ રાજાનો દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કરોન્તા દેવતાનં પત્તિં દેન્તિ, તા તં પત્તિં અનુમોદિત્વા સમ્પટિચ્છિત્વા દિબ્બયસેન વડ્ઢન્તિ. **અનુતિટ્ઠન્તી**તિ તાદિસસ્સ રઞ્ઞો વીરિયં કરોન્તસ્સ અપ્પમાદં આપજ્જન્તસ્સ દેવતા અનુતિટ્ઠન્તિ અનુગચ્છન્તિ, ધમ્મિકં રક્ખં સંવિદહન્તીતિ અત્થો.

સોતિ સો ત્વં. **વાયમસ્સૂ**તિ તાનિ રટ્ઠકિચ્ચાનિ કરોન્તો તુલનવસેન તીરણવસેન પચ્ચક્ખકમ્મવસેન તેસુ તેસુ કિચ્ચેસુ વીરિયં કરસ્સુ. **તત્થેવ તે વત્તપદા**તિ, તાત, યં મં ત્વં કિંસુ કિચ્ચં કતં વરન્તિ પુચ્છિ, તત્થ તવ પઞ્હેયેવ એતે મયા ‘‘પઠમેનેવ વિતથ’’ન્તિઆદયો વુત્તા, એતે વત્તપદા વત્તકોટ્ઠાસા, એવં તત્થ વત્તસ્સુ. **એસા**તિ યા તે મયા કથિતા, એસાવ તવ અનુસાસની. **અલન્તિ** એવં વત્તમાનો હિ રાજા અત્તનો મિત્તે સુખાપેતું, અમિત્તાનઞ્ચ દુક્ખાય અલં પરિયત્તો સમત્થોતિ.

એવં વેસ્સન્તરસકુણેન એકાય ગાથાય રઞ્ઞો પમાદં ચોદેત્વા એકાદસહિ ગાથાહિ ધમ્મે કથિતે ‘‘બુદ્ધલીળાય પઞ્હો કથિતો’’તિ મહાજનો અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતો સાધુકારસતાનિ પવત્તેસિ. રાજા સોમનસ્સપ્પત્તો અમચ્ચે આમન્તેત્વા પુચ્છિ – ‘‘ભોન્તો! અમચ્ચા મમ પુત્તેન વેસ્સન્તરેન એવં કથેન્તેન કેન કત્તબ્બં કિચ્ચં કત’’ન્તિ. મહાસેનગુત્તેન, દેવાતિ. ‘‘તેન હિસ્સ મહાસેનગુત્તટ્ઠાનં દમ્મી’’તિ વેસ્સન્તરં ઠાનન્તરે ઠપેસિ. સો તતો પટ્ઠાય મહાસેનગુત્તટ્ઠાને ઠિતો પિતુ કમ્મં અકાસીતિ.

વેસ્સન્તરપઞ્હો નિટ્ઠિતો.

પુન રાજા કતિપાહચ્ચયેન પુરિમનયેનેવ કુણ્ડલિનિયા સન્તિકં દૂતં પેસેત્વા સત્તમે દિવસે તત્થ ગન્ત્વા પચ્ચાગન્ત્વા તત્થેવ મણ્ડપમજ્ઝે નિસીદિત્વા કુણ્ડલિનિં આહરાપેત્વા સુવણ્ણપીઠે નિસિન્નં રાજધમ્મં પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૪. ‘‘સક્ખિસિ ત્વં કુણ્ડલિનિ, મઞ્ઞસિ ખત્તબન્ધુનિ;
રજ્જં કારેતુકામેન, કિં સુ કિચ્ચં કતં વર’’ન્તિ.

તત્થ **સક્ખિસી**તિ મયા પુટ્ઠપઞ્હં કથેતું સક્ખિસ્સસીતિ પુચ્છતિ. **કુણ્ડલિની**તિ તસ્સા સલિઙ્ગતો આગતનામેનાલપતિ. તસ્સા કિર દ્વીસુ કણ્ણપિટ્ઠેસુ કુણ્ડલસણ્ઠાના દ્વે લેખા અહેસું, તેનસ્સા ''કુણ્ડલિની''તિ નામં કારેસિ. **મઞ્ઞસી**તિ જાનિસ્સસિ મયા પુટ્ઠપઞ્હસ્સ અત્થન્તિ. **ખત્તબન્ધુની**તિ ખત્તસ્સ મહાસેનગુત્તસ્સ ભગિનિભાવેન નં એવં આલપતિ. કસ્મા પનેસ વેસ્સન્તરસકુણં એવં અપુચ્છિત્વા ઇમમેવ પુચ્છતીતિ? ઇત્થિભાવેન. ઇત્થિયો હિ પરિત્તપઞ્ઞા, તસ્મા ''સચે સક્કોતિ, પુચ્છિસ્સામિ, નો ચે, ન પુચ્છિસ્સામી''તિ વીમંસનવસેન એવં પુચ્છિત્વા તઞ્ઞેવ પઞ્હં પુચ્છિ.

સા એવં રઞ્ઞા રાજધમ્મે પુચ્છિતે, ''તાત, ત્વં મં 'ઇત્થિકા નામ કિં કથેસ્સતી'તિ વીમંસસિ મઞ્ઞે, સકલં તે રાજધમ્મં દ્વીસુયેવ પદેસુ પક્ખિપિત્વા કથેસ્સામી''તિ વત્વા આહ –

૧૫. ''દ્વેવ તાત પદકાનિ, યત્થ સબ્બં પતિટ્ઠિતં;
અલદ્ધસ્સ ચ યો લાભો, લદ્ધસ્સ ચાનુરક્ખણા.

૧૬. ''અમચ્ચે તાત જાનાહિ, ધીરે અત્થસ્સ કોવિદે;
અનક્ખાકિતવે તાત, અસોણ્ડે અવિનાસકે.

૧૭. ''યો ચ તં તાત રક્ખેય્ય, ધનં યઞ્ચેવ તે સિયા;
સૂતોવ રથં સઙ્ગણ્હે, સો તે કિચ્ચાનિ કારયે.

૧૮. ''સુસઙ્ગહિતન્તજનો, સયં વિત્તં અવેક્ખિય;
નિધિઞ્ચ ઇણદાનઞ્ચ, ન કરે પરપત્તિયા.

૧૯. ''સયં આયં વયં જઞ્ઞા, સયં જઞ્ઞા કતાકતં;
નિગ્ગણ્હે નિગ્ગહારહં, પગ્ગણ્હે પગ્ગહારહં.

૨૦. ''સયં જાનપદં અત્થં, અનુસાસ રથેસભ;
મા તે અધમ્મિકા યુત્તા, ધનં રટ્ઠઞ્ચ નાસયું.

૨૧. ''મા ચ વેગેન કિચ્ચાનિ, કરોસિ કારયેસિ વા;
વેગસા હિ કતં કમ્મં, મન્દો પચ્છાનુતપ્પતિ.

૨૨. ''મા તે અધિસરે મુઞ્ચ, સુબાળ્હમધિકોપિતં;
કોધસા હિ બહૂ ફીતા, કુલા અકુલતં ગતા.

૨૩. '''મા તાત ઇસ્સરોમ્હી'તિ, અનત્થાય પતારયિ;
ઇત્થીનં પુરિસાનઞ્ચ, મા તે આસિ દુક્ખુદ્રયો.

૨૪. ''અપેતલોમહંસસ્સ, રઞ્ઞો કામાનુસારિનો;
સબ્બે ભોગા વિનસ્સન્તિ, રઞ્ઞો તં વુચ્ચતે અઘં.

૨૫. ‘‘તત્થેવ તે વત્તપદા, એસાવ અનુસાસની;
દક્ખસ્સુદાનિ પુઞ્ઞકરો, અસોણ્ડો અવિનાસકો;
સીલવાસ્સુ મહારાજ, દુસ્સીલો વિનિપાતિકો’’તિ.

તત્થ **પદકાની**તિ કારણપદાનિ. **યત્થા**તિ યેસુ દ્વીસુ પદેસુ સબ્બં અત્થજાતં હિતસુખં પતિટ્ઠિતં. **અલદ્ધસ્સા**તિ યો ચ પુબ્બે અલદ્ધસ્સ લાભસ્સ લાભો, યા ચ લદ્ધસ્સ અનુરક્ખણા. તાત, અનુપ્પન્નસ્સ હિ લાભસ્સ ઉપ્પાદનં નામ ન ભારો, ઉપ્પન્નસ્સ પન અનુરક્ખણમેવ ભારો. એકચ્ચો હિ યસં ઉપ્પાદેત્વાપિ યસે પમત્તો પમાદં ઉપ્પાદેત્વા પાણાતિપાતાદીનિ કરોતિ, મહાચોરો હુત્વા રટ્ઠં વિલુમ્પમાનો ચરતિ. અથ નં રાજાનો ગાહાપેત્વા મહાવિનાસં પાપેન્તિ. અથ વા ઉપ્પન્નરૂપાદીસુ કામગુણેસુ પમત્તો અયોનિસો ધનં નાસેન્તો સબ્બસાપતેય્યે ખીણે કપણો હુત્વા ચીરકવસનો કપાલમાદાય ચરતિ. પબ્બજિતો વા પન ગન્થધુરાદિવસેન લાભસક્કારં નિબ્બત્તેત્વા પમત્તો હીનાયાવત્તતિ. અપરો પઠમઝાનાદીનિ નિબ્બત્તેત્વાપિ મુટ્ઠસ્સતિતાય તથારૂપે આરમ્મણે બજ્ઝિત્વા ઝાના પરિહાયતિ. એવં ઉપ્પન્નસ્સ યસસ્સ વા ઝાનાદિલાભસ્સ વા રક્ખણમેવ દુક્કરં. તદત્થદીપનત્થં પન દેવદત્તસ્સ વત્થુ ચ, મુદુલક્ખણ- (જા॰ ૧.૧.૬૬) લોમસકસ્સપ- (જા॰ ૧.૯.૬૦ આદયો) હરિતચજાતક- (જા॰ ૧.૯.૪૦ આદયો) સઙ્કપ્પજાતકાદીનિ (જા॰ ૧.૩.૧ આદયો) ચ કથેતબ્બાનિ. એકો પન લાભસક્કારં ઉપ્પાદેત્વા અપ્પમાદે ઠત્વા કલ્યાણકમ્મં કરોતિ, તસ્સ સો યસો સુક્કપક્ખે ચન્દો વિય વડ્ઢતિ, તસ્મા ત્વં, મહારાજ, અપ્પમત્તો પયોગસમ્પત્તિયા ઠત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેન્તો તવ ઉપ્પન્નં યસં અનુરક્ખાહીતિ.

જાનાહીતિ ભણ્ડાગારિકકમ્માદીનં કરણત્થં ઉપધારેહિ. **અનક્ખાકિતવે**તિ અનક્ખે અકિતવે અજુતકરે ચેવ અકેરાટિકે ચ . **અસોણ્ડે**તિ પૂવસુરાગન્ધમાલાસોણ્ડભાવરહિતે. **અવિનાસકે**તિ તવ સન્તકાનં ધનધઞ્ઞાદીનં અવિનાસકે. **યો**તિ યો અમચ્ચો. **યઞ્ચેવા**તિ યઞ્ચ તે ઘરે ધનં સિયા, તં રક્ખેય્ય. **સૂતોવા**તિ રથસારથિ વિય. યથા સારથિ વિસમમગ્ગનિવારણત્થં અસ્સે સઙ્ગણ્હન્તો રથં સઙ્ગણ્હેય્ય, એવં યો સહ ભોગેહિ તં રક્ખિતું સક્કોતિ, સો તે અમચ્ચો નામ તાદિસં સઙ્ગહેત્વા ભણ્ડાગારિકાદિકિચ્ચાનિ કારયે.

સુસઙ્ગહિતન્તજનોતિ, તાત, યસ્સ હિ રઞ્ઞો અત્તનો અન્તોજનો અત્તનો વલઞ્જનકપરિજનો ચ દાનાદીહિ અસઙ્ગહિતો હોતિ, તસ્સ અન્તોનિવેસને સુવણ્ણહિરઞ્ઞાદીનિ તેસં અસઙ્ગહિતમનુસ્સાનં વસેન નસ્સન્તિ, અન્તોજના બહિ ગચ્છન્તિ, તસ્મા ત્વં સુટ્ઠુસઙ્ગહિતઅન્તોજનો હુત્વા ‘‘એત્તકં નામ મે વિત્ત’’ન્તિ સયં અત્તનો ધનં અવેક્ખિત્વા ‘‘અસુકટ્ઠાને નામ નિધિં નિધેમ, અસુકસ્સ ઇણં દેમા’’તિ ઇદં ઉભયમ્પિ **ન કરે પરપત્તિયા**, પરપત્તિયાપિ ત્વં મા કરિ, સબ્બં અત્તપચ્ચક્ખમેવ કરેય્યાસીતિ વદતિ.

આયં વયન્તિ તતો ઉપ્પજ્જનકં આયઞ્ચ તેસં તેસં દાતબ્બં વયઞ્ચ સયમેવ જાનેય્યાસીતિ. **કતાકત**ન્તિ સઙ્ગામે વા નવકમ્મે વા અઞ્ઞેસુ વા કિચ્ચેસુ ‘‘ઇમિના ઇદં નામ મય્હં કતં, ઇમિના ન કત’’ન્તિ એતમ્પિ સયમેવ જાનેય્યાસિ, મા પરપત્તિયો હોહિ. **નિગ્ગણ્હે**તિ, તાત, રાજા નામ સન્ધિચ્છેદાદિકારકં નિગ્ગહારહં આનેત્વા દસ્સિતં ઉપપરિક્ખિત્વા સોધેત્વા પોરાણકરાજૂહિ ઠપિતદણ્ડં ઓલોકેત્વા દોસાનુરૂપં નિગ્ગણ્હેય્ય. **પગ્ગણ્હે**તિ યો પન પગ્ગહારહો હોતિ, અભિન્નસ્સ વા પરબલસ્સ ભેદેતા, ભિન્નસ્સ વા સકબલસ્સ આરાધકો, અલદ્ધસ્સ વા રજ્જસ્સ આહરકો, લદ્ધસ્સ વા થાવરકારકો, યેન વા પન જીવિતં દિન્નં હોતિ, એવરૂપં પગ્ગહારહં પગ્ગહેત્વા મહન્તં સક્કારસમ્માનં કરેય્ય. એવં હિસ્સ કિચ્ચેસુ અઞ્ઞેપિ ઉરં દત્વા કત્તબ્બં કરિસ્સન્તિ.

જાનપદન્તિ જનપદવાસીનં અત્થં સયં અત્તપચ્ચક્ખેનેવ અનુસાસ. **અધમ્મિકા યુત્તા**તિ અધમ્મિકા તત્થ તત્થ નિયુત્તા આયુત્તકા લઞ્જં ગહેત્વા વિનિચ્છયં ભિન્દન્તા તવ ધનઞ્ચ રટ્ઠઞ્ચ મા નાસયું. ઇમિના કારણેન અપ્પમત્તો હુત્વા સયમેવ અનુસાસ. **વેગેના**તિ સહસા અતુલેત્વા અતીરેત્વા. **વેગસા**તિ અતુલેત્વા અતીરેત્વા છન્દાદિવસેન સહસા કતં કમ્મઞ્હિ ન સાધુ ન સુન્દરં. કિંકારણા? તાદિસઞ્હિ કત્વા મન્દો પચ્છા વિપ્પટિસારવસેન ઇધ લોકે અપાયદુક્ખં અનુભવન્તો પરલોકે ચ અનુતપ્પતિ. અયં પનેત્થ અત્થો ‘‘ઇસીનમન્તરં કત્વા, ભરુરાજાતિ મે સુત’’ન્તિ ભરુજાતકેન (જા॰ ૧.૨.૧૨૫-૧૨૬) દીપેતબ્બો .

મા તે અધિસરે મુઞ્ચ, સુબાળ્હમધિકોપિતન્તિ, તાત, તવ હદયં કુસલં અધિસરિત્વા અતિક્કમિત્વા પવત્તે પરેસં અકુસલકમ્મે સુટ્ઠુ બાળ્હં અધિકોપિતં કુજ્ઝાપિતં હુત્વા મા મુઞ્ચ, મા પતિટ્ઠાયતૂતિ અત્થો. ઇદં વુત્તં હોતિ – તાત, યદા તે વિનિચ્છયે ઠિતસ્સ ઇમિના પુરિસો વા હતો સન્ધિ વા છિન્નોતિ ચોરં દસ્સેન્તિ, તદા તે પરેસં વચનેહિ સુટ્ઠુ કોપિતમ્પિ હદયં કોધવસેન મા મુઞ્ચ, અપરિગ્ગહેત્વા મા દણ્ડં પણેહિ. કિંકારણા? અચોરમ્પિ હિ ‘‘ચોરો’’તિ ગહેત્વા આનેન્તિ, તસ્મા અકુજ્ઝિત્વા ઉભિન્નં અત્તપચ્ચત્થિકાનં કથં સુત્વા સુટ્ઠુ સોધેત્વા અત્તપચ્ચક્ખેન તસ્સ ચોરભાવં ઞત્વા પવેણિયા ઠપિતદણ્ડવસેન કત્તબ્બં કરોહિ. રઞ્ઞા હિ ઉપ્પન્નેપિ કોધે હદયં સીતલં અકત્વા કમ્મં ન કાતબ્બં. યદા પનસ્સ હદયં નિબ્બુતં હોતિ મુદુકં, તદા વિનિચ્છયકમ્મં કાતબ્બં. ફરુસે હિ ચિત્તે પક્કુથિતે ઉદકે મુખનિમિત્તં વિય કારણં ન પઞ્ઞાયતિ. **કોધસા હી**તિ, તાત, કોધેન હિ બહૂનિ ફીતાનિ રાજકુલાનિ અકુલભાવં ગતાનિ મહાવિનાસમેવ પત્તાનીતિ. ઇમસ્સ પનત્થસ્સ દીપનત્થં ખન્તિવાદિજાતક- (જા॰ ૧.૪.૪૯ આદયો) નાળિકેરરાજવત્થુસહસ્સબાહુઅજ્જુનવત્થુઆદીનિ કથેતબ્બાનિ.

મા, તાત, ઇસ્સરોમ્હીતિ, અનત્થાય પતારયીતિ, તાત, ‘‘અહં પથવિસ્સરો’’તિ મા મહાજનં કાયદુચ્ચરિતાદિઅનત્થાય પતારયિ મા ઓતારયિ, યથા તં અનત્થં સમાદાય વત્તતિ, મા એવમકાસીતિ અત્થો. **મા તે આસી**તિ, તાત, તવ વિજિતે મનુસ્સજાતિકાનં વા તિરચ્છાનજાતિકાનં વા ઇત્થિપુરિસાનં **દુખુદ્રયો** દુક્ખુપ્પત્તિ મા આસિ. યથા હિ અધમ્મિકરાજૂનં વિજિતે મનુસ્સા કાયદુચ્ચરિતાદીનિ કત્વા નિરયે ઉપ્પજ્જન્તિ, તવ રટ્ઠવાસીનં તં દુક્ખં યથા ન હોતિ, તથા કરોહીતિ અત્થો.

અપેતલોમહંસસ્સાતિ અત્તાનુવાદાદિભયેહિ નિબ્ભયસ્સ. ઇમિના ઇમં દસ્સેતિ – તાત, યો રાજા કિસ્મિઞ્ચિ આસઙ્કં અકત્વા અત્તનો કામમેવ અનુસ્સરતિ, છન્દવસેન યં યં ઇચ્છતિ, તં તં કરોતિ, વિસ્સટ્ઠયટ્ઠિ વિય અન્ધો નિરઙ્કુસો વિય ચ ચણ્ડહત્થી હોતિ, તસ્સ સબ્બે ભોગા વિનસ્સન્તિ, તસ્સ તં ભોગબ્યસનં અઘં દુક્ખન્તિ વુચ્ચતિ.

તત્થેવ તે વત્તપદાતિ પુરિમનયેનેવ યોજેતબ્બં. **દક્ખસ્સુદાની**તિ, તાત, ત્વં ઇમં અનુસાસનિં સુત્વા ઇદાનિ દક્ખો અનલસો પુઞ્ઞાનં કરણેન **પુઞ્ઞકરો** સુરાદિપરિહરણેન. **અસોણ્ડો** દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકસ્સ અત્થસ્સ અવિનાસનેન **અવિનાસકો** ભવેય્યાસીતિ. **સીલવાસ્સૂ**તિ સીલવા આચારસમ્પન્નો ભવ, દસસુ રાજધમ્મેસુ પતિટ્ઠાય રજ્જં કારેહિ. **દુસ્સીલો વિનિપાતિકો**તિ દુસ્સીલો હિ, મહારાજ, અત્તાનં નિરયે વિનિપાતેન્તો વિનિપાતિકો નામ હોતીતિ.

એવં કુણ્ડલિનીપિ એકાદસહિ ગાથાહિ ધમ્મં દેસેસિ. રાજા તુટ્ઠો અમચ્ચે આમન્તેત્વા પુચ્છિ – ‘‘ભોન્તો! અમચ્ચા મમ ધીતાય કુણ્ડલિનિયા એવં કથયમાનાય કેન કત્તબ્બં કિચ્ચં કત’’ન્તિ. ભણ્ડાગારિકેન, દેવાતિ. ‘‘તેન

હિસ્સા ભણ્ડાગારિકટ્ઠાનં દમ્મી''તિ કુણ્ડલિનિં ઠાનન્તરે ઠપેસિ. સા તતો પટ્ઠાય ભણ્ડાગારિકટ્ઠાને ઠત્વા પિતુ કમ્મં અકાસીતિ.

કુણ્ડલિનિપઞ્હો નિટ્ઠિતો.

પુન રાજા કતિપાહચ્ચયેન પુરિમનયેનેવ જમ્બુકપણ્ડિતસ્સ સન્તિકં દૂતં પેસેત્વા સત્તમે દિવસે તત્થ ગન્ત્વા સમ્પત્તિં અનુભવિત્વા પચ્ચાગતો તત્થેવ મણ્ડપમજ્ઝે નિસીદિ. અમચ્ચો જમ્બુકપણ્ડિતં કઞ્ચનભદ્દપીઠે નિસીદાપેત્વા પીઠં સીસેનાદાય આગચ્છિ. પણ્ડિતો પિતુ અઙ્કે નિસીદિત્વા કીળિત્વા ગન્ત્વા કઞ્ચનપીઠેયેવ નિસીદિ. અથ નં રાજા પઞ્હં પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૨૬. ''અપુચ્છિમ્હ કોસિયગોત્તં, કુણ્ડલિનિં તથેવ ચ;
ત્વં દાનિ વદેહિ જમ્બુક, બલાનં બલમુત્તમ''ન્તિ.

તસ્સત્થો – તાત, જમ્બુક, અહં તવ ભાતરં કોસિયગોત્તં વેસ્સન્તરં ભગિનિઞ્ચ તે કુણ્ડલિનિં રાજધમ્મં અપુચ્છિં, તે અત્તનો બલેન કથેસું, યથા પન તે પુચ્છિં, તથેવ ઇદાનિ, પુત્ત જમ્બુક, તં પુચ્છામિ, ત્વં મે રાજધમ્મઞ્ચ બલાનં ઉત્તમં બલઞ્ચ કથેહીતિ.

એવં રાજા મહાસત્તં પઞ્હં પુચ્છન્તો અઞ્ઞેસં પુચ્છિતનિયામેન અપુચ્છિત્વા વિસેસેત્વા પુચ્છિ. અથસ્સ પણ્ડિતો ''તેન હિ, મહારાજ, ઓહિતસોતો સુણાહિ, સબ્બં તે કથેસ્સામી''તિ પસારિતહત્થે સહસ્સત્થવિકં ઠપેન્તો વિય ધમ્મદેસનં આરભિ –

૨૭. ''બલં પઞ્ચવિધં લોકે, પુરિસસ્મિં મહગ્ગતે;
તત્થ બાહુબલં નામ, ચરિમં વુચ્ચતે બલં.

૨૮. ''ભોગબલઞ્ચ દીઘાવુ, દુતિયં વુચ્ચતે બલં;
અમચ્ચબલઞ્ચ દીઘાવુ, તતિયં વુચ્ચતે બલં.

૨૯. ''અભિજચ્ચબલઞ્ચેવ, તં ચતુત્થં અસંસયં;
યાનિ ચેતાનિ સબ્બાનિ, અધિગણ્હાતિ પણ્ડિતો.

૩૦. ''તં બલાનં બલં સેટ્ઠં, અગ્ગં પઞ્ઞાબલં બલં;
પઞ્ઞાબલેનુપત્થદ્ધો, અત્થં વિન્દતિ પણ્ડિતો.

૩૧. ''અપિ ચે લભતિ મન્દો, ફીતં ધરણિમુત્તમં;
અકામસ્સ પસય્હં વા, અઞ્ઞો તં પટિપજ્જતિ.

૩૨. ''અભિજાતોપિ ચે હોતિ, રજ્જં લદ્ધાન ખત્તિયો;
દુપ્પઞ્ઞો હિ કાસિપતિ, સબ્બેનપિ ન જીવતિ.

૩૩. ''પઞ્ઞાવ સુતં વિનિચ્છિની, પઞ્ઞા કિત્તિસિલોકવડ્ઢની;

પઞ્ઞાસહિતો નરો ઇધ, અપિ દુક્ખે સુખાનિ વિન્દતિ.

૩૪. ‘‘પઞ્ઞઞ્ચ ખો અસુસ્સૂસં, ન કોચિ અધિગચ્છતિ;
બહુસ્સુતં અનાગમ્મ, ધમ્મટ્ઠં અવિનિબ્ભુજં.

૩૫. ‘‘યો ચ ધમ્મવિભઙ્ગઞ્ઞૂ, કાલુટ્ઠાયી અતન્દિતો;
અનુટ્ઠહતિ કાલેન, કમ્મફલં તસ્સિજ્ઝતિ.

૩૬. ‘‘અનાયતનસીલસ્સ, અનાયતનસેવિનો;
ન નિબ્બિન્દિયકારિસ્સ, સમ્મદત્થો વિપચ્ચતિ.

૩૭. ‘‘અજ્ઝત્તઞ્ચ પયુત્તસ્સ, તથાયતનસેવિનો;
અનિબ્બિન્દિયકારિસ્સ, સમ્મદત્થો વિપચ્ચતિ.

૩૮. ‘‘યોગપ્પયોગસઙ્ખાતં, સમ્ભતસ્સાનુરક્ખણં;
તાનિ ત્વં તાત સેવસ્સુ, મા અકમ્માય રન્ધયિ;
અકમ્મુના હિ દુમ્મેધો, નળાગારંવ સીદતી’’તિ.

તત્થ **મહગ્ગતે**તિ, મહારાજ, ઇમસ્મિં સત્તલોકે મહજ્ઝાસયે પુરિસે પઞ્ચવિધં બલં હોતિ. **બાહુબલન્તિ** કાયબલં. **ચરિમન્તિ** તં અતિમહન્તમ્પિ સમાનં લામકમેવ. કિંકારણા? અન્ધબાલભાવેન. સચે હિ કાયબલં મહન્તં નામ ભવેય્ય, વારણબલતો લટુકિકાય બલં ખુદ્દકં ભવેય્ય, વારણબલં પન અન્ધબાલભાવેન મરણસ્સ પચ્ચયં જાતં, લટુકિકા અત્તનો ઞાણકુસલતાય વારણં જીવિતક્ખયં પાપેસિ. ઇમસ્મિં પનત્થે ‘‘ન હેવ સબ્બત્થ બલેન કિચ્ચં, બલઞ્હિ બાલસ્સ વધાય હોતી’’તિ સુત્તં (જા॰ ૧.૫.૪૨) આહરિતબ્બં.

ભોગબલન્તિ ઉપત્થમ્ભનવસેન સબ્બં હિરઞ્ઞસુવણ્ણાદિ ઉપભોગજાતં ભોગબલં નામ, તં કાયબલતો મહન્તતરં. **અમચ્ચબલન્તિ** અભેજ્જમન્તસ્સ સૂરસ્સ સુહદયસ્સ અમચ્ચમણ્ડલસ્સ અત્થિતા, તં બલં સઙ્ગામસૂરતાય પુરિમેહિ બલેહિ મહન્તતરં. **અભિજચ્ચબલન્તિ** તીણિ કુલાનિ અતિક્કમિત્વા ખત્તિયકુલવસેન જાતિસમ્પત્તિ , તં ઇતરેહિ બલેહિ મહન્તતરં. જાતિસમ્પન્ના એવ હિ સુજ્ઝન્તિ, ન ઇતરેતિ. **યાનિ ચેતાની**તિ યાનિ ચ એતાનિ ચત્તારિપિ બલાનિ પણ્ડિતો પઞ્ઞાનુભાવેન અધિગણ્હાતિ અભિભવતિ, તં સબ્બબલાનં પઞ્ઞાબલં સેટ્ઠન્તિ ચ અગ્ગન્તિ ચ વુચ્ચતિ. કિંકારણા? તેન હિ બલેન ઉપત્થદ્ધો પણ્ડિતો અત્થં વિન્દતિ, વુડ્ઢિં પાપુણાતિ . તદત્થજોતનત્થં ‘‘પુણ્ણં નદિં યેન ચ પેય્યમાહૂ’’તિ **પુણ્ણનદીજાતકઞ્ચ** (જા॰ ૧.૨.૧૨૭ આદયો) સિરીકાળકણ્ણિપઞ્હં પઞ્ચપણ્ડિતપઞ્હઞ્ચ **સત્તુભસ્તજાતક-** (જા॰ ૧.૭.૪૬ આદયો) **સમ્ભવજાતક-** (જા॰ ૧.૧૬.૧૩૮ આદયો) **સરભઙ્ગજાતકાદીનિ** (જા॰ ૨.૧૭.૫૦ આદયો) ચ કથેતબ્બાનિ.

મન્દોતિ મન્દપઞ્ઞો બાલો. **ફીતન્તિ**, તાત, મન્દપઞ્ઞો પુગ્ગલો સત્તરતનપુણ્ણં ચેપિ ઉત્તમં ધરણિં લભતિ, તસ્સ અનિચ્છમાનસ્સેવ પસય્હકારં વા પન કત્વા અઞ્ઞો પઞ્ઞાસમ્પન્નો તં પટિપજ્જતિ. મન્દો હિ લદ્ધં યસં રક્ખિતું કુલસન્તકં વા પન પવેણિઆગતમ્પિ રજ્જં અધિગન્તું ન સક્કોતિ. તદત્થજોતનત્થં ‘‘અદ્ધા પાદઞ્જલી સબ્બે, પઞ્ઞાય અતિરોચતી’’તિ **પાદઞ્જલીજાતકં** (જા॰ ૧.૨.૧૯૪-૧૯૫) કથેતબ્બં. **લદ્ધાનાતિ** જાતિસમ્પત્તિં

નિસ્સાય કુલસન્તકં રજ્જં લભિત્વાપિ. **સબ્બેનપી**તિ તેન સકલેનપિ રજ્જેન ન જીવતિ, અનુપાયકુસલતાય દુગ્ગતોવ હોતીતિ.

એવં મહાસત્તો એત્તકેન ઠાનેન અપણ્ડિતસ્સ અગુણં કથેત્વા ઇદાનિ પઞ્ઞં પસંસન્તો ''**પઞ્ઞા**''તિઆદિમાહ. તત્થ **સુત**ન્તિ સુતપરિયત્તિ. તઞ્હિ પઞ્ઞાવ વિનિચ્છિનતિ. **કિત્તિસિલોકવડ્ઢની**તિ કિત્તિઘોસસ્સ ચ લાભસક્કારસ્સ ચ વડ્ઢની. **દુક્ખે સુખાનિ વિન્દતી**તિ દુક્ખે ઉપ્પન્નેપિ નિબ્ભયો હુત્વા ઉપાયકુસલતાય સુખં પટિલભતિ. તદત્થદીપનત્થં –

''યસ્સેતે ચતુરો ધમ્મા, વાનરિન્દ યથા તવ''. (જા॰ ૧.૧.૫૭);

અલમેતેહિ અમ્બેહિ, જમ્બૂહિ પનસેહિ ચા''તિ. (જા॰ ૧.૨.૧૧૫) –

આદીનિ જાતકાનિ કથેતબ્બાનિ.

અસુસ્સૂસન્તિ પણ્ડિતપુગ્ગલે અપયિરુપાસન્તો અસ્સુણન્તો. **ધમ્મટ્ઠ**ન્તિ સભાવકારણે ઠિતં બહુસ્સુતં અનાગમ્મ તં અસદ્દહન્તો. **અવિનિબ્ભુજ**ન્તિ અત્થાનત્થં કારણાકારણં અનોગાહન્તો અતીરેન્તો ન કોચિ પઞ્ઞં અધિગચ્છતિ, તાતાતિ.

ધમ્મવિભઙ્ગઞ્ઞૂતિ દસકુસલકમ્મપથવિભઙ્ગકુસલો. **કાલુટ્ઠાયી**તિ વીરિયં કાતું યુત્તકાલે વીરિયસ્સ કારકો. **અનુટ્ઠહતી**તિ તસ્મિં તસ્મિં કાલે તં તં કિચ્ચં કરોતિ. **તસ્સા**તિ તસ્સ પુગ્ગલસ્સ કમ્મફલં સમિજ્ઝતિ નિપ્ફજ્જતિ. **અનાયતનસીલસ્સા**તિ અનાયતનં વુચ્ચતિ લાભયસસુખાનં અનાકરો દુસ્સીલ્યકમ્મં, તંસીલસ્સ તેન દુસ્સીલ્યકમ્મેન સમન્નાગતસ્સ, અનાયતનભૂતમેવ દુસ્સીલપુગ્ગલં સેવન્તસ્સ, કુસલસ્સ કમ્મસ્સ કરણકાલે **નિબ્બિન્દિયકારિસ્સ** નિબ્બિન્દિત્વા ઉક્કણ્ઠિત્વા કરોન્તસ્સ એવરૂપસ્સ, તાત, પુગ્ગલસ્સ કમ્માનં અત્થો સમ્મા **ન વિપચ્ચતિ** ન સમ્પજ્જતિ, તીણિ કુલગ્ગાનિ ચ છ કામસગ્ગાનિ ચ ન ઉપનેતીતિ અત્થો. **અજ્ઝત્તઞ્ચા**તિ અત્તનો નિયકજ્ઝત્તં અનિચ્ચભાવનાદિવસેન પયુત્તસ્સ. **તથાયતનસેવિનો**તિ તથેવ સીલવન્તે પુગ્ગલે સેવમાનસ્સ. **વિપચ્ચતી**તિ સમ્પજ્જતિ મહન્તં યસં દેતિ.

યોગપ્પયોગસઙ્ખાતન્તિ યોગે યુઞ્જિતબ્બયુત્તકે કારણે પયોગકોટ્ઠાસભૂતં પઞ્ઞં. **સમ્ભતસ્સા**તિ રાસિકતસ્સ ધનસ્સ અનુરક્ખણં. **તાનિ ત્વ**ન્તિ એતાનિ ચ દ્વે પુરિમાનિ ચ મયા વુત્તકારણાનિ સબ્બાનિ, તાત, ત્વં સેવસ્સુ, મયા વુત્તં ઓવાદં હદયે કત્વા અત્તનો ઘરે ધનં રક્ખ. **મા અકમ્માય રન્ધયી**તિ અયુત્તેન અકારણેન મા રન્ધયિ, તં ધનં મા ઝાપયિ મા નાસયિ. કિંકારણા? **અકમ્મુના હી**તિ અયુત્તકમ્મકરણેન દુમ્મેધો પુગ્ગલો સકં ધનં નાસેત્વા પચ્છા દુગ્ગતો. **નળાગારંવ સીદતી**તિ યથા નળાગારં મૂલતો પટ્ઠાય જીરમાનં અપ્પતિટ્ઠં પતતિ, એવં અકારણેન ધનં નાસેત્વા અપાયેસુ નિબ્બત્તતીતિ.

એવમ્પિ બોધિસત્તો એત્તકેન ઠાનેન પઞ્ચ બલાનિ વણ્ણેત્વા પઞ્ઞાબલં ઉક્ખિપિત્વા ચન્દમણ્ડલં નીહરન્તો વિય કથેત્વા ઇદાનિ દસહિ ગાથાહિ રઞ્ઞો ઓવાદં દેન્તો આહ –

૩૯. ''ધમ્મં ચર મહારાજ, માતાપિતૂસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૦. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, પુત્તદારેસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૧. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, મિત્તામચ્ચેસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૨. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, વાહનેસુ બલેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૩. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, ગામેસુ નિગમેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૪. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, રટ્ઠે જનપદેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૫. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, સમણે બ્રાહ્મણેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૬. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, મિગપક્ખીસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૭. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, ધમ્મો ચિણ્ણો સુખાવહો;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૪૮. ‘‘ધમ્મં ચર મહારાજ, સઇન્દા દેવા સબ્રહ્મકા;
સુચિણ્ણેન દિવં પત્તા, મા ધમ્મં રાજ પામદો’’તિ.

તત્થ પઠમગાથાય તાવ **ઇધ ધમ્મન્તિ** માતાપિતુપટ્ઠાનધમ્મં. તં કાલસ્સેવ વુટ્ઠાય માતાપિતૂનં મુખોદકદન્તકટ્ઠદાનમાદિં કત્વા સબ્બસરીરકિચ્ચપરિહરણં કરોન્તોવ પૂરેહીતિ વદતિ. **પુત્તદારેસૂ**તિ પુત્તધીતરો તાવ પાપા નિવારેત્વા કલ્યાણે નિવેસેન્તો સિપ્પં ઉગ્ગણ્હાપેન્તો વયપ્પત્તકાલે પતિરૂપકુલવંસેન આવાહવિવાહં કરોન્તો સમયે ધનં દેન્તો પુત્તેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ, ભરિયં સમ્માનેન્તો અનવમાનેન્તો અનતિચરન્તો ઇસ્સરિયં વોસ્સજ્જેન્તો અલઙ્કારં અનુપ્પદેન્તો દારેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ. **મિત્તામચ્ચેસૂ**તિ મિત્તામચ્ચે ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ સઙ્ગણ્હન્તો અવિસંવાદેન્તો એતેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ. **વાહનેસુ બલેસુ ચા**તિ હત્થિઅસ્સાદીનં વાહનાનં બલકાયસ્સ ચ દાતબ્બયુત્તકં દેન્તો સક્કારં કરોન્તો હત્થિઅસ્સાદયો મહલ્લકકાલે કમ્મેસુ અયોજેન્તો તેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ.

ગામેસુ નિગમેસુ ચાતિ ગામનિગમવાસિનો દણ્ડબલીહિ અપીળેન્તોવ તેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ. **રટ્ઠે જનપદેસુ ચા**તિ રટ્ઠઞ્ચ જનપદઞ્ચ અકારણેન કિલમેન્તો હિતચિત્તં અપચ્ચુપટ્ઠપેન્તો તત્થ અધમ્મં ચરતિ નામ, અપીળેન્તો પન હિતચિત્તેન ફરન્તો તત્થ ધમ્મં ચરતિ નામ. **સમણે બ્રાહ્મણેસુ ચા**તિ તેસં ચત્તારો પચ્ચયે દેન્તોવ તેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ. **મિગપક્ખીસૂ**તિ સબ્બચતુપ્પદસકુણાનં અભયં દેન્તો તેસુ ધમ્મં ચરતિ નામ. **ધમ્મો ચિણ્ણો**તિ

સુચરિતધમ્મો ચિણ્ણો. **સુખાવહો**તિ તીસુ કુલસમ્પદાસુ છસુ કામસગ્ગેસુ સુખં આવહતિ. **સુચિણ્ણેના**તિ ઇધ ચિણ્ણેન કાયસુચરિતાદિના સુચિણ્ણેન. **દિવં પત્તા**તિ દેવલોકબ્રહ્મલોકસઙ્ખાતં દિવં ગતા, તત્થ દિબ્બસમ્પત્તિલાભિનો જાતા. **મા ધમ્મં રાજ પામદો**તિ તસ્મા ત્વં, મહારાજ, જીવિતં જહન્તોપિ ધમ્મં મા પમજ્જીતિ.

એવં દસ ધમ્મચરિયગાથાયો વત્વા ઉત્તરિપિ ઓવદન્તો ઓસાનગાથમાહ –

૪૯. ‘‘તત્થેવ તે વત્તપદા, એસાવ અનુસાસની;
સપ્પઞ્ઞસેવી કલ્યાણી, સમત્તં સામ તં વિદૂ’’તિ.

તત્થ **તત્થેવ તે વત્તપદા**તિ ઇદં પુરિમનયેનેવ યોજેતબ્બં. **સપ્પઞ્ઞસેવી કલ્યાણી, સમત્તં સામ તં વિદૂ**તિ, મહારાજ, તં મયા વુત્તં ઓવાદં ત્વં નિચ્ચકાલં સપ્પઞ્ઞપુગ્ગલસેવી કલ્યાણગુણસમન્નાગતો હુત્વા સમત્તં પરિપુણ્ણં સામં વિદૂ અત્તપચ્ચક્ખતોવ જાનિત્વા યથાનુસિટ્ઠં પટિપજ્જાતિ.

એવં મહાસત્તો આકાસગઙ્ગં ઓતારેન્તો વિય બુદ્ધલીળાય ધમ્મં દેસેસિ. મહાજનો મહાસક્કારં અકાસિ, સાધુકારસહસ્સાનિ અદાસિ. રાજા તુટ્ઠો અમચ્ચે આમન્તેત્વા પુચ્છિ – ‘‘ભોન્તો! અમચ્ચા મમ પુત્તેન તરુણજમ્બુફલસમાનતુણ્ડેન જમ્બુકપણ્ડિતેન એવં કથેન્તેન કેન કત્તબ્બં કિચ્ચં કત’’ન્તિ. સેનાપતિના, દેવાતિ. ‘‘તેન હિસ્સ સેનાપતિટ્ઠાનં દમ્મી’’તિ જમ્બુકં ઠાનન્તરે ઠપેસિ. સો તતો પટ્ઠાય સેનાપતિટ્ઠાને ઠત્વા પિતુ કમ્માનિ અકાસિ. તિણ્ણં સકુણાનં મહન્તો સક્કારો અહોસિ. તયોપિ જના રઞ્ઞો અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ અનુસાસિંસુ. મહાસત્તસ્સોવાદે ઠત્વા રાજા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા સગ્ગપરાયણો અહોસિ. અમચ્ચા રઞ્ઞો સરીરકિચ્ચં કત્વા સકુણાનં આરોચેત્વા ‘‘સામિ, જમ્બુકસકુણ રાજા તુમ્હાકં છત્તં ઉસ્સાપેતબ્બં અકાસી’’તિ વદિંસુ. મહાસત્તો ‘‘ન મય્હં રજ્જેનત્થો, તુમ્હે અપ્પમત્તા રજ્જં કારેથા’’તિ મહાજનં સીલેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા ‘‘એવં વિનિચ્છયં પવત્તેય્યાથા’’તિ વિનિચ્છયધમ્મં સુવણ્ણપટ્ટે લિખાપેત્વા અરઞ્ઞં પાવિસિ. તસ્સોવાદો ચત્તાલીસ વસ્સસહસ્સાનિ પવત્તતિ.

સત્થા રઞ્ઞો ઓવાદવસેન ઇમં ધમ્મદેસનં દેસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા રાજા આનન્દો અહોસિ, કુણ્ડલિની ઉપ્પલવણ્ણા, વેસ્સન્તરો સારિપુત્તો, જમ્બુકસકુણો પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

તેસકુણજાતકવણ્ણના પઠમા.

[૫૨૨] ૨. સરભઙ્ગજાતકવણ્ણના

અલઙ્કતા કુણ્ડલિનો સુવત્થાતિ ઇદં સત્થા વેળુવને વિહરન્તો મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરસ્સ પરિનિબ્બાનં આરબ્ભ કથેસિ. સારિપુત્તત્થેરો તથાગતં જેતવને વિહરન્તં અત્તનો પરિનિબ્બાનં અનુજાનાપેત્વા ગન્ત્વા નાળકગામકે જાતોવરકે પરિનિબ્બાયિ. તસ્સ પરિનિબ્બુતભાવં સુત્વા સત્થા રાજગહં ગન્ત્વા વેળુવને વિહાસિ. તદા મહામોગ્ગલ્લાનત્થેરો ઇસિગિલિપસ્સે કાળસિલાયં વિહરતિ. સો પન ઇદ્ધિબલેન કોટિપ્પત્તભાવેન દેવલોકચારિકઞ્ચ ઉસ્સદનિરયચારિકઞ્ચ ગચ્છતિ. દેવલોકે બુદ્ધસાવકાનં મહન્તં ઇસ્સરિયં દિસ્વા ઉસ્સદનિરયેસુ ચ તિત્થિયસાવકાનં મહન્તં દુક્ખં દિસ્વા મનુસ્સલોકં આગન્ત્વા ‘‘અસુકો ઉપાસકો અસુકા ચ ઉપાસિકા અસુકસ્મિં નામ દેવલોકે નિબ્બત્તિત્વા મહાસમ્પત્તિં અનુભવન્તિ, તિત્થિયસાવકેસુ અસુકો ચ અસુકા ચ નિરયાદીસુ અસુકઅપાયે નામ

નિબ્બત્તા''તિ મનુસ્સાનં કથેસિ. મનુસ્સા સાસને પસીદન્તિ, તિત્થિયે પરિવજ્જેન્તિ. બુદ્ધસાવકાનં સક્કારો મહન્તો અહોસિ, તિત્થિયાનં પરિહાયતિ.

તે થેરે આઘાતં બન્ધિત્વા ''ઇમસ્મિં જીવન્તે અમ્હાકં ઉપટ્ઠાકા ભિજ્જન્તિ, સક્કારો ચ પરિહાયતિ, મારાપેસ્સામ ન''ન્તિ થેરસ્સ મારણત્થં સમણગુત્તકસ્સ નામ ચોરસ્સ સહસ્સં અદંસુ. સો ''થેરં મારેસ્સામી''તિ મહન્તેન પરિવારેન સદ્ધિં કાળસિલં અગમાસિ. થેરો તં આગચ્છન્તં દિસ્વાવ ઇદ્ધિયા ઉપ્પતિત્વા પક્કામિ. ચોરો તં દિવસં થેરં અદિસ્વા નિવત્તિત્વા પુનદિવસેપીતિ છ દિવસે અગમાસિ. થેરોપિ તથેવ ઇદ્ધિયા પક્કામિ. સત્તમે પન દિવસે થેરસ્સ પુબ્બે કતં અપરાપરિયવેદનીયકમ્મં ઓકાસં લભિ. સો કિર પુબ્બે ભરિયાય વચનં ગહેત્વા માતાપિતરો મારેતુકામો યાનકેન અરઞ્ઞં નેત્વા ચોરાનં ઉટ્ઠિતાકારં કત્વા માતાપિતરો પોથેસિ પહરિ. તે ચક્ખુદુબ્બલતાય રૂપદસ્સનરહિતા તં અત્તનો પુત્તં અસઞ્જાનન્તા ''ચોરા એવ એતે''તિ સઞ્ઞાય, ''તાત, અસુકા નામ ચોરા નો ઘાતેન્તિ, ત્વં પટિક્કમાહી''તિ તસ્સેવત્થાય પરિદેવિંસુ. સો ચિન્તેસિ – ''ઇમે મયા પોથિયમાનાપિ મય્હં યેવત્થાય પરિદેવન્તિ, અયુત્તં કમ્મં કરોમી''તિ. અથ ને અસ્સાસેત્વા ચોરાનં પલાયનાકારં દસ્સેત્વા તેસં હત્થપાદે સમ્બાહિત્વા ''અમ્મ , તાતા, મા ભાયિત્થ, ચોરા પલાતા''તિ વત્વા પુન અત્તનો ગેહમેવ આનેસિ. તં કમ્મં એત્તકં કાલં ઓકાસં અલભિત્વા ભસ્મપટિચ્છન્નો અઙ્ગારરાસિ વિય ઠત્વા ઇમં અન્તિમસરીરં ઉપધાવિત્વા ગણ્હિ. યથા હિ પન સુનખલુદ્દકેન મિગં દિસ્વા સુનખો વિસ્સજ્જિતો મિગં અનુબન્ધિત્વા યસ્મિં ઠાને પાપુણાતિ, તસ્મિંયેવ ગણ્હાતિ, એવં ઇદં કમ્મં યસ્મિં ઠાને ઓકાસં લભતિ, તસ્મિં વિપાકં દેતિ, તેન મુત્તો નામ નત્થિ.

થેરો અત્તના કતકમ્મસ્સ આકડ્ઢિતભાવં ઞત્વા ન અપગચ્છિ. થેરો તસ્સ નિસ્સન્દેન આકાસે ઉપ્પતિતું નાસક્ખિ. નન્દોપનન્દદમનસમત્થવેજયન્તકમ્પનસમત્થાપિસ્સ ઇદ્ધિ કમ્મબલેન દુબ્બલતં પત્તા. ચોરો થેરં ગહેત્વા થેરસ્સ અટ્ઠીનિ તણ્ડુલકણમત્તાનિ કરોન્તો ભિન્દિત્વા સઞ્ચુણ્ણેત્વા પલાલપિટ્ઠિકકરણં નામ કત્વા ''મતો''તિ સઞ્ઞાય એકસ્મિં ગુમ્બપિટ્ઠે ખિપિત્વા સપરિવારો પક્કામિ. થેરો સતિં પટિલભિત્વા ''સત્થારં પસ્સિત્વા પરિનિબ્બાયિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા સરીરં ઝાનવેઠનેન વેઠેત્વા થિરં કત્વા આકાસં ઉપ્પતિત્વા આકાસેન સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા ''ભન્તે, આયુસઙ્ખારો મે ઓસ્સટ્ઠો, પરિનિબ્બાયિસ્સામી''તિ આહ. ''પરિનિબ્બાયિસ્સસિ, મોગ્ગલ્લાન''આતિ. ''આમ, ભન્તે''તિ. ''કત્થ ગન્ત્વા પરિનિબ્બાયિસ્સસી''તિ. ''કાળસિલાપટ્ટે, ભન્તે''તિ. તેન હિ, મોગ્ગલ્લાન, ધમ્મં મય્હં કથેત્વા યાહિ, તાદિસસ્સ સાવકસ્સ ઇદાનિ દસ્સનં નત્થીતિ. સો ''એવં કરિસ્સામિ, ભન્તે''તિ સત્થારં વન્દિત્વા તાલપ્પમાણં આકાસે ઉપ્પતિત્વા પરિનિબ્બાનદિવસે સારિપુત્તત્થેરો વિય નાનપ્પકારા ઇદ્ધિયો કત્વા ધમ્મં કથેત્વા સત્થારં વન્દિત્વા કાળસિલાયં અટવિયં પરિનિબ્બાયિ.

તઙ્ખણઞ્ઞેવ છ દેવલોકા એકકોલાહલા અહેસું, ''અમ્હાકં કિર આચરિયો પરિનિબ્બુતો''તિ દિબ્બગન્ધમાલાવાસધૂમચન્દનચુણ્ણાનિ ચેવ નાનાદારૂનિ ચ ગહેત્વા આગમિંસુ, એકૂનસતરતનચન્દનચિતકા અહોસિ. સત્થા થેરસ્સ સન્તિકે ઠત્વા સરીરનિક્ખેપં કારેસિ. આળાહનસ્સ સમન્તતો યોજનમત્તે પદેસે પુપ્ફવસ્સં વસ્સિ. દેવાનં અન્તરે મનુસ્સા, મનુસ્સાનં અન્તરે દેવા અહેસું. યથાક્કમેન દેવાનં અન્તરે યક્ખા તિટ્ઠન્તિ, યક્ખાનં અન્તરે ગન્ધબ્બા તિટ્ઠન્તિ, ગન્ધબ્બાનં અન્તરે નાગા તિટ્ઠન્તિ, નાગાનં અન્તરે વેનતેય્યા તિટ્ઠન્તિ, વેનતેય્યાનં અન્તરે કિન્નરા તિટ્ઠન્તિ, કિન્નરાનં અન્તરે છત્તા તિટ્ઠન્તિ, છત્તાનં અન્તરે સુવણ્ણચામરા તિટ્ઠન્તિ, તેસં અન્તરે ધજા તિટ્ઠન્તિ, તેસં અન્તરે પટાકા તિટ્ઠન્તિ. સત્ત દિવસાનિ સાધુકીળં કીળિંસુ. સત્થા થેરસ્સ ધાતું ગાહાપેત્વા વેળુવનદ્વારકોટ્ઠકે ચેતિયં કારાપેસિ. તદા ભિક્ખૂ ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું ''આવુસો, સારિપુત્તત્થેરો

તથાગતસ્સ સન્તિકે અપરિનિબ્બુતત્તા બુદ્ધાનં સન્તિકા મહન્તં સમ્માનં ન લભિ, મોગ્ગલ્લાનત્થેરો પન બુદ્ધાનં સમીપે પરિનિબ્બુતત્તા મહાસમ્માનં લભી''તિ. સત્થા આગન્ત્વા ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના''તિ પુચ્છિત્વા ''ઇમાય નામા''તિ વુત્તે ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ મોગ્ગલ્લાનો મમ સન્તિકા સમ્માનં લભતિ, પુબ્બેપિ લભિયેવા''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તે રજ્જં કારેન્તે બોધિસત્તો પુરોહિતસ્સ બ્રાહ્મણિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિત્વા દસમાસચ્ચયેન પચ્ચૂસસમયે માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિ. તસ્મિં ખણે દ્વાદસયોજનિકે બારાણસિનગરે સબ્બાવુધાનિ પજ્જલિંસુ. પુરોહિતો પુત્તસ્સ જાતક્ખણે બહિ નિક્ખમિત્વા આકાસં ઓલોકેન્તો નક્ખત્તયોગં દિસ્વા ''ઇમિના નક્ખત્તેન જાતત્તા એસો કુમારો સકલજમ્બુદીપે ધનુગ્ગહાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા કાલસ્સેવ રાજકુલં ગન્ત્વા રાજાનં સુખસયિતભાવં પુચ્છિ. ''કુતો મે, આચરિય, સુખં, અજ્જ સકલનિવેસને આવુધાનિ પજ્જલિતાની''તિ વુત્તે ''મા ભાયિ, દેવ, ન તુમ્હાકં નિવેસનેયેવ, સકલનગરેપિ પજ્જલિંસુયેવ, અજ્જ અમ્હાકં ગેહે કુમારસ્સ જાતત્તા એવં અહોસી''તિ. ''આચરિય, એવં જાતકુમારસ્સ પન કિં ભવિસ્સતી''તિ? ''ન કિઞ્ચિ, મહારાજ, સો પન સકલજમ્બુદીપે ધનુગ્ગહાનં અગ્ગો ભવિસ્સતી''તિ. ''સાધુ, આચરિય, તેન હિ નં પટિજગ્ગિત્વા વયપ્પત્તકાલે અમ્હાકં દસ્સેય્યાસી''તિ વત્વા ખીરમૂલં તાવ સહસ્સં દાપેસિ. પુરોહિતો તં ગહેત્વા નિવેસનં ગન્ત્વા બ્રાહ્મણિયા દત્વા પુત્તસ્સ નામગ્ગહણદિવસે જાતક્ખણે આવુધાનં પજ્જલિતત્તા ''જોતિપાલો''તિસ્સ નામં અકાસિ.

સો મહન્તેન પરિવારેન વડ્ઢમાનો સોળસવસ્સકાલે ઉત્તમરૂપધરો અહોસિ. અથસ્સ પિતા સરીરસમ્પત્તિં ઓલોકેત્વા સહસ્સં દત્વા, ''તાત, તક્કસિલં ગન્ત્વા દિસાપામોક્ખસ્સ આચરિયસ્સ સન્તિકે સિપ્પં ઉગ્ગણ્હાહી''તિ આહ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા આચરિયભાગં ગહેત્વા માતાપિતરો વન્દિત્વા તત્થ ગન્ત્વા સહસ્સં દત્વા સિપ્પં પટ્ઠપેત્વા સત્તાહેનેવ નિપ્ફત્તિં પાપુણિ. અથસ્સ આચરિયો તુસ્સિત્વા અત્તનો સન્તકં ખગ્ગરતનં સન્ધિયુત્તં મેણ્ડકસિઙ્ગધનું સન્ધિયુત્તં તૂણીરં અત્તનો સન્નાહકઞ્ચુકં ઉણ્હીસઞ્ચ દત્વા ''તાત જોતિપાલ, અહં મહલ્લકો, ઇદાનિ ત્વં ઇમે માણવકે સિક્ખાપેહી''તિ પઞ્ચસતમાણવકેપિ તસ્સેવ નિય્યાદેસિ. બોધિસત્તો સબ્બં ઉપકરણં ગહેત્વા આચરિયં વન્દિત્વા બારાણસિમેવ આગન્ત્વા માતાપિતરો વન્દિત્વા અટ્ઠાસિ. અથ નં વન્દિત્વા ઠિતં પિતા અવોચ ''ઉગ્ગહિતં તે, તાત, સિપ્પ''ન્તિ. ''આમ, તાતા''તિ. સો તસ્સ વચનં સુત્વા રાજકુલં ગન્ત્વા ''પુત્તો મે , દેવ, સિપ્પં સિક્ખિત્વા આગતો, કિં કરોતૂ''તિ આહ. ''આચરિય, અમ્હે ઉપટ્ઠહતૂ''તિ. ''પરિબ્બયમસ્સ જાનાથ, દેવા''તિ. ''સો દેવસિકં સહસ્સં લભતૂ''તિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ગેહં ગન્ત્વા કુમારં પક્કોસાપેત્વા ''તાત, રાજાનં ઉપટ્ઠહા''તિ આહ. સો તતો પટ્ઠાય દેવસિકં સહસ્સં લભિત્વા રાજાનં ઉપટ્ઠહિ.

રાજપાદમૂલિકા ઉજ્ઝાયિંસુ – ''મયં જોતિપાલેન કતકમ્મં ન પસ્સામ, દેવસિકં સહસ્સં ગણ્હાતિ, મયમસ્સ સિપ્પં પસ્સિતુકામા''તિ. રાજા તેસં વચનં સુત્વા પુરોહિતસ્સ કથેસિ. પુરોહિતો ''સાધુ, દેવા''તિ પુત્તસ્સારોચેસિ. સો ''સાધુ, તાત, ઇતો સત્તમે દિવસે દસ્સેસ્સામિ સિપ્પં, અપિચ રાજા અત્તનો વિજિતે ધનુગ્ગહે સન્નિપાતાપેતૂ''તિ આહ. પુરોહિતો ગન્ત્વા રઞ્ઞો તમત્થં આરોચેસિ. રાજા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા ધનુગ્ગહે સન્નિપાતાપેસિ. સટ્ઠિસહસ્સા ધનુગ્ગહા સન્નિપતિંસુ. રાજા તેસં સન્નિપતિતભાવં ઞત્વા ''નગરવાસિનો જોતિપાલસ્સ સિપ્પં પસ્સન્તૂ''તિ નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા રાજઙ્ગણં સજ્જાપેત્વા મહાજનપરિવુતો પલ્લઙ્કવરે નિસીદિત્વા ધનુગ્ગહે પક્કોસાપેત્વા ''જોતિપાલો આગચ્છતૂ''તિ પેસેસિ. સો આચરિયેન દિન્નાનિ ધનુતૂણીરસન્નાહકઞ્ચુકઉણ્હીસાનિ નિવાસનન્તરે ઠપેત્વા ખગ્ગં ગાહાપેત્વા પકતિવેસેન રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ.

ધનુગ્ગહા ‘‘જોતિપાલો કિર ધનુસિપ્પં દસ્સેતું આગતો, ધનું અગ્ગહેત્વા પન આગતત્તા અમ્હાકં હત્થતો ધનું ગહેતુકામો ભવિસ્સતિ , નાસ્સ દસ્સામા’’તિ કતિકં કરિંસુ. રાજા જોતિપાલં આમન્તેત્વા ‘‘સિપ્પં દસ્સેહી’’તિ આહ. સો સાણિં પરિક્ખિપાપેત્વા અન્તોસાણિયં ઠિતો સાટકં અપનેત્વા સન્નાહકઞ્ચુકં પવેસેત્વા ઉણ્હીસં સીસે પટિમુઞ્ચિત્વા મેણ્ડકસિઙ્ગધનુમ્હિ પવાલવણ્ણં જિયં આરોપેત્વા તૂણીરં પિટ્ઠે બન્ધિત્વા ખગ્ગં વામતો કત્વા વજિરગ્ગં નારાચં નખપિટ્ઠેન પરિવત્તેત્વા સાણિં વિવરિત્વા પથવિં ભિન્દિત્વા અલઙ્કતનાગકુમારો વિય નિક્ખમિત્વા ગન્ત્વા રઞ્ઞો અપચિતિં દસ્સેત્વા અટ્ઠાસિ. તં દિસ્વા મહાજના વગ્ગન્તિ નદન્તિ અપ્ફોટેન્તિ સેળેન્તિ. રાજા ‘‘દસ્સેહિ, જોતિપાલ, સિપ્પ’’ન્તિ આહ. દેવ, તુમ્હાકં ધનુગ્ગહેસુ અક્ખણવેધિવાલવેધિસરવેધિસદ્દવેધિનો ચત્તારો ધનુગ્ગહે પક્કોસાપેહીતિ. અથ રાજા પક્કોસાપેસિ.

મહાસત્તો રાજઙ્ગણે ચતુરસ્સપરિચ્છેદબ્ભન્તરે મણ્ડલં કત્વા ચતૂસુ કણ્ણેસુ ચત્તારો ધનુગ્ગહે ઠપેત્વા એકેકસ્સ તિંસ તિંસ કણ્ડસહસ્સાનિ દાપેત્વા એકેકસ્સ સન્તિકે એકેકં કણ્ડદાયકં ઠપેત્વા સયં વજિરગ્ગં નારાચં ગહેત્વા મણ્ડલમજ્ઝે ઠત્વા ‘‘મહારાજ, ઇમે ચત્તારો ધનુગ્ગહા એકપ્પહારેનેવ સરે ખિપિત્વા મં વિજ્ઝન્તુ, અહં એતેહિ ખિત્તકણ્ડાનિ નિવારેસ્સામી’’તિ આહ. રાજા ‘‘એવં કરોથા’’તિ આણાપેસિ. ધનુગ્ગહા આહંસુ, ‘‘મહારાજ, મયં અક્ખણવેધિવાલવેધિસરવેધિસદ્દવેધિનો, જોતિપાલો તરુણદારકો, ન મયં વિજ્ઝિસ્સામા’’તિ. મહાસત્તો ‘‘સચે સક્કોથ, વિજ્ઝથ મ’’ન્તિ આહ. તે ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા એકપ્પહારેનેવ કણ્ડાનિ ખિપિંસુ. મહાસત્તો તાનિ નારાચેન પહરિત્વા યથા વા તથા વા ન પાતેસિ, બોધિકોટ્ઠકં પન પરિક્ખિપન્તો વિય તાલેન તાલં, વાલેન વાલં, દણ્ડકેન દણ્ડકં, વાજેન વાજં અનતિક્કમન્તો ખિપિત્વા સરગબ્ભં અકાસિ. ધનુગ્ગહાનં કણ્ડાનિ ખીણાનિ. સો તેસં કણ્ડખીણભાવં ઞત્વા સરગબ્ભં અવિનાસેન્તોવ ઉપ્પતિત્વા ગન્ત્વા રઞ્ઞો સન્તિકે અટ્ઠાસિ. મહાજનો ઉન્નાદેન્તો વગ્ગન્તો અપ્ફોટેન્તો સેળેન્તો અચ્છરં પહરન્તો મહાકોલાહલં કત્વા વત્થાભરણાદીનિ ખિપિ. એવં એકરાસિભૂતં અટ્ઠારસકોટિસઙ્ખ્યં ધનં અહોસિ.

અથ નં રાજા પુચ્છિ – ‘‘કિં સિપ્પં નામેતં જોતિપાલા’’તિ? સરપટિબાહનં નામ, દેવાતિ. અઞ્ઞે એતં જાનન્તા અત્થીતિ. સકલજમ્બુદીપે મં ઠપેત્વા અઞ્ઞો નત્થિ, દેવાતિ. અપરં દસ્સેહિ, તાતાતિ. દેવ, એતે તાવ ચતૂસુ કણ્ણેસુ ઠત્વા ચત્તારોપિ જના મં વિજ્ઝિતું ન સક્ખિંસુ, અહં પનેતે ચતૂસુ કણ્ણેસુ ઠિતે એકેનેવ સરેન વિજ્ઝિસ્સામીતિ. ધનુગ્ગહા ઠાતું ન ઉસ્સહિંસુ. મહાસત્તો ચતૂસુ કણ્ણેસુ ચતસ્સો કદલિયો ઠપાપેત્વા નારાચપુઙ્ખે રત્તસુત્તકં બન્ધિત્વા એકં કદલિં સન્ધાય ખિપિ. નારાચો તં કદલિં વિજ્ઝિત્વા તતો દુતિયં, તતો તતિયં, તતો ચતુત્થં, તતો પઠમં વિદ્ધમેવ વિજ્ઝિત્વા પુન તસ્સ હત્થેયેવ પતિટ્ઠહિ. કદલિયો સુત્તપરિક્ખિત્તા અટ્ઠંસુ. મહાજનો ઉન્નાદસહસ્સાનિ પવત્તેસિ. રાજા ‘‘કિં સિપ્પં નામેતં, તાતા’’તિ? ચક્કવિદ્ધં નામ, દેવાતિ. અપરમ્પિ દસ્સેહિ, તાતાતિ. મહાસત્તો સરલટ્ઠિં નામ, સરરજ્જું નામ, સરવેધિં નામ દસ્સેસિ, સરપાસાદં નામ, સરસોપાનં નામ, સરમણ્ડપં નામ, સરપાકારં નામ, સરપોક્ખરણિં નામ અકાસિ, સરપદુમં નામ પુપ્ફાપેસિ, સરવસ્સં નામ વસ્સાપેસિ. ઇતિ અઞ્ઞેહિ અસાધારણાનિ ઇમાનિ દ્વાદસ સિપ્પાનિ દસ્સેત્વા પુન અઞ્ઞેહિ અસાધારણેયેવ સત્ત મહાકાયે પદાલેસિ, અટ્ઠઙ્ગુલબહલં ઉદુમ્બરપદરં વિજ્ઝિ, ચતુરઙ્ગુલબહલં અસનપદરં, દ્વઙ્ગુલબહલં તમ્બપટ્ટં, એકઙ્ગુલબહલં અયપટ્ટં, એકાબદ્ધં ફલકસતં વિનિવિજ્ઝિત્વા પલાલસકટવાલુકસકટપદરસકટાનં પુરિમભાગેન સરં ખિપિત્વા પચ્છાભાગેન નિક્ખમાપેસિ, પચ્છાભાગેન સરં ખિપિત્વા પુરિમભાગેન નિક્ખમાપેસિ, ઉદકે ચતુઉસભં, થલે અટ્ઠઉસભટ્ઠાનં કણ્ડં પેસેસિ. વાતિઙ્ગણસઞ્ઞાય ઉસભમત્તકે વાલં વિજ્ઝિ. બોધિસત્તો સરે ખિપિત્વા આકાસે

સરપાસાદાદીનિ કત્વા પુન એકેન સરેન તે સરે પાતેન્તો ભઙ્ગવિભઙ્ગે અકાસીતિ ''સરભઙ્ગો''તિ નામ પઞ્ઞાતો. તસ્સ એત્તકાનિ સિપ્પાનિ દસ્સેન્તસ્સેવ સૂરિયો અત્થઙ્ગતો.

અથસ્સ રાજા સેનાપતિટ્ઠાનં પટિજાનિત્વા ''જોતિપાલ, અજ્જ વિકાલો, સ્વે ત્વં સેનાપતિટ્ઠાનં સક્કારં ગણ્હિસ્સસિ, કેસમસ્સું કારેત્વા ન્હત્વા એહી''તિ તં દિવસં પરિબ્બયત્થાય સતસહસ્સં અદાસિ. મહાસત્તો ''ઇમિના મય્હં અત્થો નત્થી''તિ અટ્ઠારસકોટિસઙ્ખ્યં ધનં સામિકાનઞ્ઞેવ દત્વા મહન્તેન પરિવારેન ન્હાયિતું નદિં ગન્ત્વા કેસમસ્સું કારેત્વા ન્હત્વા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતો અનોપમાય સિરિયા નિવેસનં પવિસિત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા સિરિસયનં અભિરુય્હ નિપન્નો દ્વે યામે સયિત્વા પચ્છિમયામે પબુદ્ધો ઉટ્ઠાય પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા સયનપિટ્ઠે નિસિન્નોવ અત્તનો સિપ્પસ્સ આદિમજ્ઝપરિયોસાનં ઓલોકેન્તો ''મમ સિપ્પસ્સ આદિતોવ પરમારણં પઞ્ઞાયતિ, મજ્ઝે કિલેસપરિભોગો, પરિયોસાને નિરયમ્હિ પટિસન્ધિ, પાણાતિપાતો કિલેસપરિભોગેસુ ચ અધિમત્તપ્પમાદો નિરયે પટિસન્ધિં દેતિ, રઞ્ઞા મય્હં મહન્તં સેનાપતિટ્ઠાનં દિન્નં, મહન્તં મે ઇસ્સરિયં ભવિસ્સતિ, ભરિયા ચ પુત્તધીતરો ચ બહૂ ભવિસ્સન્તિ. કિલેસવત્થુ ખો પન વેપુલ્લગતં દુચ્ચજં હોતિ, ઇદાનેવ નિક્ખમિત્વા એકકોવ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિતું યુત્તં મય્હ''ન્તિ મહાસયનતો ઉટ્ઠાય કઞ્ચિ અજાનાપેન્તો પાસાદા ઓરુય્હ અગ્ગદ્વારેન નિક્ખમિત્વા એકકોવ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા ગોધાવરિનદીતીરે તિયોજનિકં કપિટ્ઠવનં સન્ધાય પાયાસિ.

તસ્સ નિક્ખન્તભાવં ઞત્વા સક્કો વિસ્સકમ્મં પક્કોસાપેત્વા ''તાત, જાતિપાલો અભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તો, મહાસમાગમો ભવિસ્સતિ, ગોધાવરિનદીતીરે કપિટ્ઠવને અસ્સમં માપેત્વા પબ્બજિતપરિક્ખારે પટિયાદેહી''તિ આહ. સો તથા અકાસિ. મહાસત્તો તં ઠાનં પત્વા એકપદિકમગ્ગં દિસ્વા ''પબ્બજિતાનં વસનટ્ઠાનેન ભવિતબ્બ''ન્તિ તેન મગ્ગેન તત્થ ગન્ત્વા કઞ્ચિ અપસ્સન્તો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા પબ્બજિતપરિક્ખારે દિસ્વા ''સક્કો દેવરાજા મમ નિક્ખન્તભાવં અઞ્ઞાસિ મઞ્ઞે''તિ ચિન્તેત્વા સાટકં અપનેત્વા રત્તવાકચિરં નિવાસેત્વા ચ પારુપિત્વા ચ અજિનચમ્મં એકંસગતં અકાસિ, જટામણ્ડલં બન્ધિત્વા ખારિકાજં અંસે કત્વા કત્તરદણ્ડં ગહેત્વા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા ચઙ્કમં આરુય્હ કતિપયવારે અપરાપરં ચઙ્કમિત્વા પબ્બજ્જાસિરિયા વનં ઉપસોભયમાનો કસિણપરિકમ્મં કત્વા પબ્બજિતતો સત્તમે દિવસે અટ્ઠ સમાપત્તિયો પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો ચ નિબ્બત્તેત્વા ઉઞ્છાચરિયાય વનમૂલફલાહારો એકકોવ વિહાસિ. માતાપિતરો મિત્તસુહજ્જાદયો ઞાતિવગ્ગાપિસ્સ તં અપસ્સન્તા રોદન્તા પરિદેવન્તા વિચરન્તિ.

અથેકો વનચરકો અરઞ્ઞં પવિસિત્વા કપિટ્ઠકઅસ્સમપદે નિસિન્નં મહાસત્તં દિસ્વા સઞ્જાનિત્વા ગન્ત્વા તેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા નગરં ગન્ત્વા તસ્સ માતાપિતૂનં આરોચેસિ. તે રઞ્ઞો આરોચયિંસુ. રાજા ''એથ નં પસ્સિસ્સામા''તિ તસ્સ માતાપિતરો ગહેત્વા મહાજનપરિવુતો વનચરકેન દેસિતેન મગ્ગેન ગોધાવરિનદીતીરં પાપુણિ. બોધિસત્તો નદીતીરં આગન્ત્વા આકાસે નિસિન્નો ધમ્મં દેસેત્વા તે સબ્બે અસ્સમપદં પવેસેત્વા તત્રપિ તેસં આકાસે નિસિન્નોવ કામેસુ આદીનવં પકાસેત્વા ધમ્મં દેસેસિ. રાજાનં આદિં કત્વા સબ્બેવ પબ્બજિંસુ. બોધિસત્તો ઇસિગણપરિવુતો તત્થેવ વસિ. અથસ્સ તત્થ વસનભાવો સકલજમ્બુદીપે પાકટો અહોસિ. અઞ્ઞેપિ રાજાનો રટ્ઠવાસીહિ સદ્ધિં આગન્ત્વા તસ્સ સન્તિકે પબ્બજિંસુ, સમાગમો મહા અહોસિ. અનુપુબ્બેન અનેકસતસહસ્સપરિસા અહેસું. યો કામવિતક્કં વા બ્યાપાદવિતક્કં વા વિહિંસાવિતક્કં વા વિતક્કેતિ, મહાસત્તો ગન્ત્વા તસ્સ પુરતો આકાસે નિસીદિત્વા ધમ્મં દેસેતિ, કસિણપરિકમ્મં આચિક્ખતિ. તસ્સોવાદે ઠત્વા અટ્ઠ

સમાપત્તિયો ઉપ્પાદેત્વા ઝાનનિપ્ફત્તિં પત્તા સાલિસ્સરો મેણ્ડિસ્સરો પબ્બતો કાળદેવિલો કિસવચ્છો અનુસિસ્સો નારદોતિ સત્ત જેટ્ઠન્તેવાસિનો અહેસું. અપરભાગે કપિટ્ઠકઅસ્સમો પરિપૂરિ. ઇસિગણસ્સ વસનોકાસો નપ્પહોતિ.

અથ મહાસત્તો સાલિસ્સરં આમન્તેત્વા ''સાલિસ્સર, અયં અસ્સમો ઇસિગણસ્સ નપ્પહોતિ, ત્વં ઇમં ઇસિગણં ગહેત્વા મજ્ઝરઞ્ઞો વિજિતે કલપ્પચુલ્લકનિગમં ઉપનિસ્સાય વસાહી''તિ આહ. સો ''સાધૂ''તિ તસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા અનેકસહસ્સં ઇસિગણં ગહેત્વા ગન્ત્વા તત્થ વાસં કપ્પેસિ. મનુસ્સેસુ આગન્ત્વા પબ્બજન્તેસુ પુન અસ્સમો પરિપૂરિ. બોધિસત્તો મેણ્ડિસ્સરં આમન્તેત્વા, ''મેણ્ડિસ્સર, ત્વં ઇમં ઇસિગણં આદાય સુરટ્ઠજનપદસ્સ સીમન્તરે સાતોદિકા નામ નદી અત્થિ, તસ્સા તીરે વસાહી''તિ ઉય્યોજેસિ, પુન કપિટ્ઠકઅસ્સમો પરિપૂરિ. એતેનુપાયેન તતિયવારે પબ્બતં આમન્તેત્વા ''પબ્બત, ત્વં મહાઅટવિયં અઞ્જનપબ્બતો નામ અત્થિ, તં ઉપનિસ્સાય વસાહી''તિ પેસેસિ. ચતુત્થવારે કાળદેવિલં આમન્તેત્વા ''કાળદેવિલ, ત્વં દક્ખિણપથે અવન્તિરટ્ઠે ઘનસેલપબ્બતો નામ અત્થિ, તં ઉપનિસ્સાય વસાહી''તિ પેસેસિ. પુન કપિટ્ઠકઅસ્સમો પરિપૂરિ, પઞ્ચસુ ઠાનેસુ અનેકસતસહસ્સઇસિગણો અહોસિ. કિસવચ્છો પન મહાસત્તં આપુચ્છિત્વા દણ્ડકિરઞ્ઞો વિજિતે કુમ્ભવતિનગરં નામ અત્થિ, તં ઉપનિસ્સાય ઉય્યાને વિહાસિ. નારદો મજ્ઝિમદેસે અઞ્જનગિરિનામકે પબ્બતજાલન્તરે વિહાસિ. અનુસિસ્સો પન મહાસત્તસ્સ સન્તિકેવ અહોસિ.

તસ્મિં કાલે દણ્ડકિરાજા એકં લદ્ધસક્કારં ગણિકં ઠાના ચાવેસિ. સા અત્તનો ધમ્મતાય વિચરન્તી ઉય્યાનં ગન્ત્વા કિસવચ્છતાપસં દિસ્વા ''અયં કાળકણ્ણી ભવિસ્સતિ, ઇમસ્સ સરીરે કલિં પવાહેત્વા ન્હત્વા ગમિસ્સામી''તિ દન્તકટ્ઠં ખાદિત્વા સબ્બપઠમં તસ્સૂપરિ બહલખેળં નિટ્ઠુભન્તી કિસવચ્છતાપસસ્સ જટન્તરે નિટ્ઠુભિત્વા દન્તકટ્ઠમ્પિસ્સ સીસેયેવ ખિપિત્વા સયં સીસં ન્હાયિત્વા ગતા. રાજાપિ તં સરિત્વા પુન પાકતિકમેવ અકાસિ. સા મોહમૂળ્હા હુત્વા ''કાળકણ્ણિસરીરે કલિં પવાહેત્વા મમ્પિ રાજા પુન ઠાને ઠપેતિ મયા યસો લદ્ધો''તિ સઞ્ઞમકાસિ. તતો નચિરસ્સેવ રાજા પુરોહિતં ઠાનતો ચાવેસિ. સો તસ્સા સન્તિકં ગન્ત્વા ''ત્વં કેન કારણેન પુન ઠાનં લભસી''તિ પુચ્છિ. અથસ્સ સા ''રાજુય્યાને કાળકણ્ણિસરીરે કલિસ્સ પવાહિતત્તા''તિ આરોચેસિ. પુરોહિતો ગન્ત્વા તથેવ તસ્સ સરીરે કલિં પવાહેસિ, તમ્પિ રાજા પુન ઠાને ઠપેસિ. અથસ્સ અપરભાગે પચ્ચન્તો કુપ્પિ. સો સેનઙ્ગપરિવુતો યુદ્ધાય નિક્ખમિ. અથ નં મોહમૂળ્હો પુરોહિતો, ''મહારાજ, કિં તુમ્હે જયં ઇચ્છથ, ઉદાહુ પરાજય''ન્તિ પુચ્છિત્વા ''જય''ન્તિ વુત્તે – ''તેન હિ રાજુય્યાને કાળકણ્ણી વસતિ, તસ્સ સરીરે કલિં પવાહેત્વા યાહી''તિ આહ. સો તસ્સ કથં ગહેત્વા ''યે મયા સદ્ધિં આગચ્છન્તિ, તે ઉય્યાને કાળકણ્ણિસરીરે કલિં પવાહેન્તૂ''તિ વત્વા ઉય્યાનં પવિસિત્વા દન્તકટ્ઠં ખાદિત્વા સબ્બપઠમં સયમેવ તસ્સ જટન્તરે ખેળં નિટ્ઠુભિત્વા દન્તકટ્ઠઞ્ચ ખિપિત્વા સીસં ન્હાયિ. બલકાયોપિસ્સ તથા અકાસિ.

તસ્મિં પક્કન્તે સેનાપતિ ગન્ત્વા તાપસં દિસ્વા દન્તકટ્ઠાદીનિ નીહરિત્વા સાધુકં ન્હાપેત્વા ''ભન્તે, રઞ્ઞો કિં ભવિસ્સતી''તિ પુચ્છિ. આવુસો મય્હં મનોપદોસો નત્થિ, દેવતા પન કુપિતા ઇતો સત્તમે દિવસે સકલરટ્ઠં અરટ્ઠં કરિસ્સન્તિ, ત્વં પુત્તદારં ગહેત્વા સીઘં પલાયિત્વા અઞ્ઞત્થ યાહીતિ. સો ભીતતસિતો ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ, રાજા તસ્સ વચનં ન ગણ્હિ. સો નિવત્તિત્વા અત્તનો ગેહં ગન્ત્વા પુત્તદારં આદાય પલાયિત્વા અઞ્ઞં રટ્ઠં અગમાસિ. સરભઙ્ગસત્થા તં કારણં ઞત્વા દ્વે તરુણતાપસે પેસેત્વા ''કિસવચ્છં મઞ્ચસિવિકાય આનેથા''તિ આકાસેન આણાપેસિ. રાજા યુજ્ઝિત્વા ચોરે ગહેત્વા નગરમેવ પચ્ચાગમિ. તસ્મિં આગતે દેવતા પઠમં દેવં વસ્સાપેસું, વસ્સોઘેન સબ્બકુણપેસુ અવહટેસુ સુદ્ધવાલુકવસ્સં વસ્સિ, સુદ્ધવાલુકમત્થકે દિબ્બપુપ્ફવસ્સં વસ્સિ, દિબ્બપુપ્ફમત્થકે માસકવસ્સં, માસકમત્થકે કહાપણવસ્સં, કહાપણમત્થકે દિબ્બાભરણવસ્સં વસ્સિ, મનુસ્સા

સોમનસ્સપ્પત્તા હિરઞ્ઞસુવણ્ણાભરણાનિ ગણ્હિતું આરભિંસુ. અથ નેસં સરીરે સમ્પજ્જલિતં નાનપ્પકારં આવુધવસ્સં વસ્સિ, મનુસ્સા ખણ્ડાખણ્ડિકં છિજ્જિંસુ. અથ નેસં ઉપરિ મહન્તમહન્તા વીતચ્ચિતઙ્ગારા પતિંસુ , તેસં ઉપરિ મહન્તમહન્તાનિ પજ્જલિતપબ્બતકૂટાનિ પતિંસુ, તેસં ઉપરિ સટ્ઠિહત્થટ્ઠાનં પૂરયન્તં સુખુમવાલુકવસ્સં વસ્સિ. એવં સટ્ઠિયોજનટ્ઠાનં અરઞ્ઞં અહોસિ, તસ્સ એવં અરઞ્ઞભાવો સકલજમ્બુદીપે પઞ્ઞાયિ.

અથ તસ્સ રટ્ઠસ્સ અનન્તરરટ્ઠાધિપતિનો કાલિઙ્ગો, અટ્ઠકો, ભીમરથોતિ તયો રાજાનો ચિન્તયિંસુ – ‘‘પુબ્બે બારાણસિયં કલાબુકાસિકરાજા ખન્તિવાદિતાપસે અપરજ્ઝિત્વા પથવિં પવિટ્ઠોતિ સૂયતિ, તથા ‘‘નાળિકેરરાજા તાપસે સુનખેહિ ખાદાપેત્વા, સહસ્સબાહુ અજ્જુનો ચ અઙ્ગીરસે અપરજ્ઝિત્વા, ઇદાનિ દણ્ડકિરાજા કિસવચ્છે અપરજ્ઝિત્વા સહ રટ્ઠેન વિનાસં પત્તો’’તિ સૂયતિ. ઇમેસં પન ચતુન્નં રાજૂનં નિબ્બત્તટ્ઠાનં મયં ન જાનામ, તં નો ઠપેત્વા સરભઙ્ગસત્થારં અઞ્ઞો કથેતું સમત્થો નામ નત્થિ, તં ઉપસઙ્કમિત્વા ઇમે પઞ્હે પુચ્છિસ્સામા’’તિ . તે તયોપિ મહન્તેન પરિવારેન પઞ્હપુચ્છનત્થાય નિક્ખમિંસુ. તે પન ‘‘અસુકોપિ નિક્ખન્તો’’તિ ન જાનન્તિ, એકેકો ‘‘અહમેવ ગચ્છામી’’તિ મઞ્ઞતિ, તેસં ગોધાવરિનદિતો અવિદૂરે સમાગમો અહોસિ. તે રથેહિ ઓતરિત્વા તયોપિ એકમેવ રથં અભિરુય્હ ગોધાવરિનદીતીરં સમ્પાપુણિંસુ.

તસ્મિં ખણે સક્કો પણ્ડુકમ્બલસિલાસને નિસિન્નો સત્ત પઞ્હે ચિન્તેત્વા ‘‘ઇમે પઞ્હે ઠપેત્વા સરભઙ્ગસત્થારં અઞ્ઞો સદેવકે લોકે કથેતું સમત્થો નામ નત્થિ, તં ઇમે પઞ્હે પુચ્છિસ્સામિ, ઇમેપિ તયો રાજાનો સરભઙ્ગસત્થારં પઞ્હં પુચ્છિતું ગોધાવરિનદીતીરં પત્તા, એતેસં પઞ્હેપિ અહમેવ પુચ્છિસ્સામી’’તિ દ્વીસુ દેવલોકેસુ દેવતાહિ પરિવુતો દેવલોકતો ઓતરિ. તં દિવસમેવ કિસવચ્છો કાલમકાસિ. તસ્સ સરીરકિચ્ચં કારેતું ચતૂસુ ઠાનેસુ અનેકસહસ્સા ઇસયો તત્થેવ ગન્ત્વા પઞ્ચસુ ઠાનેસુ મણ્ડપઞ્ચ કારેત્વા અનેકસહસ્સા ઇસિગણા કિસવચ્છસ્સ તાપસસ્સ ચન્દનચિતકં કત્વા સરીરં ઝાપેસું. આળાહનસ્સ સમન્તા અડ્ઢયોજનમત્તે ઠાને દિબ્બકુસુમવસ્સં વસ્સિ. મહાસત્તો તસ્સ સરીરનિક્ખેપં કારાપેત્વા અસ્સમં પવિસિત્વા તેહિ ઇસિગણેહિ પરિવુતો નિસીદિ. તેસમ્પિ રાજૂનં નદીતીરં આગતકાલે મહાસેનાવાહનતૂરિયસદ્દો અહોસિ. મહાસત્તો તં સુત્વા અનુસિસ્સં તાપસં આમન્તેત્વા ‘‘તાત, ત્વં ગન્ત્વા તાવ જાનાહિ, કિં સદ્દો નામેસો’’તિ આહ. સો પાનીયઘટં આદાય તત્થ ગન્ત્વા તે રાજાનો દિસ્વા પુચ્છનવસેન પઠમં ગાથમાહ –

૫૦. ‘‘અલઙ્કતા કુણ્ડલિનો સુવત્થા, વેળુરિયમુત્તાથરુખગ્ગબન્ધા;
રથેસભા તિટ્ઠથ કે નુ તુમ્હે, કથં વો જાનન્તિ મનુસ્સલોકે’’તિ.

તત્થ **વેળુરિયમુત્તાથરુખગ્ગબન્ધા**તિ વેળુરિયમણીહિ ચેવ મુત્તાલમ્બકેહિ ચ અલઙ્કતથરૂહિ ખગ્ગરતનેહિ સમન્નાગતા. **તિટ્ઠથા**તિ એકસ્મિં રથે તિટ્ઠથ. **કે નૂ**તિ કે નામ તુમ્હે, કથં વો સઞ્જાનન્તીતિ?

તે તસ્સ વચનં સુત્વા રથા ઓતરિત્વા વન્દિત્વા અટ્ઠંસુ. તેસુ અટ્ઠકરાજા તેન સદ્ધિં સલ્લપન્તો દુતિયં ગાથમાહ –

૫૧. ‘‘અહમટ્ઠકો ભીમરથો પનાયં, કાલિઙ્ગરાજા પન ઉગ્ગતોયં;
સુસઞ્ઞતાનં ઇસીનં દસ્સનાય, ઇધાગતા પુચ્છિતાયેમ્હ પઞ્હે’’તિ.

તત્થ **ઉગ્ગતોતિ** ચન્દો વિય સૂરિયો વિય ચ પાકટો પઞ્ઞાતો. **સુસઞ્ઞતાનં ઇસીનન્તિ**, ભન્તે, ન મયં વનકીળાદીનં અત્થાય આગતા, અથ ખો કાયાદીહિ સુસઞ્ઞતાનં સીલસમ્પન્નાનં ઇસીનં દસ્સનત્થાય ઇધાગતા. **પુચ્છિતાયેમ્હ પઞ્હેતિ** સરભઙ્ગસત્થારં પઞ્હે પુચ્છિતું એમ્હ, આગતામ્હાતિ અત્થો. ય-કારો બ્યઞ્જનસન્ધિકરોતિ વેદિતબ્બો.

અથ ને તાપસો ''સાધુ મહારાજા, આગન્તબ્બટ્ઠાનઞ્ઞેવ આગતાત્થ, તેન હિ ન્હત્વા વિસ્સમિત્વા અસ્સમપદં પવિસિત્વા ઇસિગણં વન્દિત્વા સરભઙ્ગસત્થારમેવ પઞ્હં પુચ્છથા''તિ તેહિ સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા પાનીયઘટં ઉક્ખિપિત્વા ઉદકથેવે પુઞ્છન્તો આકાસં ઓલોકેન્તો સક્કં દેવરાજાનં દેવગણપરિવુતં એરાવણક્ખન્ધવરગતં ઓતરન્તં દિસ્વા તેન સદ્ધિં સલ્લપન્તો તતિયં ગાથમાહ –

૫૨. ''વેહાયસં તિટ્ઠસિ અન્તલિક્ખે, પથદ્ધુનો પન્નરસેવ ચન્દો;
પુચ્છામિ તં યક્ખ મહાનુભાવ, કતં તં જાનન્તિ મનુસ્સલોકે''તિ.

તત્થ **વેહાયસન્તિ** અબ્ભુગ્ગન્ત્વા અન્તલિક્ખે આકાસે તિટ્ઠસિ. **પથદ્ધુનોતિ** પથદ્ધગતો, અદ્ધપથે ગગનમજ્ઝે ઠિતોતિ અત્થો.

તં સુત્વા સક્કો ચતુત્થં ગાથમાહ –

૫૩. ''યમાહુ દેવેસુ 'સુજમ્પતી'તિ, 'મઘવા'તિ તં આહુ મનુસ્સલોકે;
સ દેવરાજા ઇદમજ્જ પત્તો, સુસઞ્ઞતાનં ઇસીનં દસ્સનાયા''તિ.

તત્થ **સ દેવરાજાતિ** સો અહં સક્કો દેવરાજા. **ઇદમજ્જ પત્તોતિ** ઇદં ઠાનં અજ્જ આગતો. **દસ્સનાયાતિ** દસ્સનત્થાય વન્દનત્થાય સરભઙ્ગસત્થારઞ્ચ પઞ્હં પુચ્છનત્થાયાતિ આહ.

અથ નં અનુસિસ્સો ''સાધુ, મહારાજ, તુમ્હે પચ્છા આગચ્છથા''તિ વત્વા પાનીયઘટં આદાય અસ્સમપદં પવિસિત્વા પાનીયઘટં પટિસામેત્વા તિણ્ણં રાજૂનં દેવરાજસ્સ ચ પઞ્હપુચ્છનત્થાય આગતભાવં મહાસત્તસ્સ આરોચેસિ. સો ઇસિગણપરિવુતો મહાવિસાલમાળકે નિસીદિ. તયો રાજાનો આગન્ત્વા ઇસિગણં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. સક્કોપિ ઓતરિત્વા ઇસિગણં ઉપસઙ્કમિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ઠિતો ઇસિગણં વણ્ણેત્વા વન્દમાનો પઞ્ચમં ગાથમાહ –

૫૪. ''દૂરે સુતા નો ઇસયો સમાગતા, મહિદ્ધિકા ઇદ્ધિગુણૂપપન્ના;
વન્દામિ તે અયિરે પસન્નચિત્તો, યે જીવલોકેત્થ મનુસ્સસેટ્ઠા''તિ.

તત્થ **દૂરે સુતા નોતિ**, ભન્તે, અમ્હેહિ તુમ્હે દૂરે દેવલોકે ઠિતેહિયેવ સુતાતિ મમાયન્તો એવમાહ. ઇદં વુત્તં હોતિ – ઇમે ઇધ સમાગતા અમ્હાકં ઇસયો દૂરે સુતા યાવ બ્રહ્મલોકા વિસ્સુતા પાકટાતિ. **મહિદ્ધિકાતિ** મહાનુભાવા. **ઇદ્ધિગુણૂપપન્નાતિ** પઞ્ચવિધેન ઇદ્ધિગુણેન સમન્નાગતા. **અયિરેતિ**, અય્યે. **યેતિ** યે તુમ્હે ઇમસ્મિં જીવલોકે મનુસ્સેસુ સેટ્ઠાતિ.

એવં ઇસિગણં વણ્ણેત્વા સક્કો છ નિસજ્જદોસે પરિહરન્તો એકમન્તં નિસીદિ. અથ નં ઇસીનં અધોવાતે નિસિન્નં દિસ્વા અનુસિસ્સો છટ્ઠં ગાથમાહ –

૫૫. ''ગન્ધો ઇસીનં ચિરદિક્ખિતાનં, કાયા ચુતો ગચ્છતિ માલુતેન;
ઇતો પટિક્કમ્મ સહસ્સનેત્ત, ગન્ધો ઇસીનં અસુચિ દેવરાજા''તિ.

તત્થ **ચિરદિક્ખિતાન**ન્તિ ચિરપબ્બજિતાનં. **પટિક્કમ્મા**તિ પટિક્કમ અપેહિ. **સહસ્સનેત્તા**તિ આલપનમેતં. સક્કો હિ અમચ્ચસહસ્સેહિ ચિન્તિતં અત્થં એકકોવ પસ્સતિ, તસ્મા ''સહસ્સનેત્તો''તિ વુચ્ચતિ . અથ વા સહસ્સનેત્તાનં પન દેવાનં દસ્સનૂપચારાતિક્કમનસમત્થોતિ સહસ્સનેત્તા . **અસુચી**તિ સેદમલાદીહિ પરિભાવિતત્તા દુગ્ગન્ધો, તુમ્હે ચ સુચિકામા, તેન વો એસ ગન્ધો બાધતીતિ.

તં સુત્વા સક્કો ઇતરં ગાથમાહ –

૫૬. ''ગન્ધો ઇસીનં ચિરદિક્ખિતાનં, કાયા ચુતો ગચ્છતુ માલુતેન;
વિચિત્તપુપ્ફં સુરભિંવ માલં, ગન્ધઞ્ચ એતં પાટિકઙ્ખામ ભન્તે;
ન હેત્થ દેવા પટિક્કૂલસઞ્ઞિનો''તિ.

તત્થ **ગચ્છતૂ**તિ યથાસુખં પવત્તતુ, નાસપુટં નો પહરતૂતિ અત્થો. **પાટિકઙ્ખામા**તિ ઇચ્છામ પત્થેમ. **એત્થા**તિ એતસ્મિં ગન્ધે દેવા જિગુચ્છસઞ્ઞિનો ન હોન્તિ. દુસ્સીલેયેવ હિ દેવા જિગુચ્છન્તિ, ન સીલવન્તેતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''ભન્તે, અનુસિસ્સ અહં મહન્તેન ઉસ્સાહેન પઞ્હં પુચ્છિતું આગતો, ઓકાસં મે કરોહી''તિ આહ. સો તસ્સ વચનં સુત્વા ઉટ્ઠાયાસના ઇસિગણં ઓકાસં કરોન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૫૭. ''પુરિન્દદો ભૂતપતી યસસ્સી, દેવાનમિન્દો સક્કો મઘવા સુજમ્પતિ;
સ દેવરાજા અસુરગણપ્પમદ્દનો, ઓકાસમાકઙ્ખતિ પઞ્હ પુચ્છિતું.

૫૮. ''કો નેવિમેસં ઇધ પણ્ડિતાનં, પઞ્હે પુટ્ઠો નિપુણે બ્યાકરિસ્સતિ;
તિણ્ણઞ્ચ રઞ્ઞં મનુજાધિપાનં, દેવાનમિન્દસ્સ ચ વાસવસ્સા''તિ.

તત્થ ''પુરિન્દદો''તિઆદીનિ સક્કસ્સેવ ગુણનામાનિ. સો હિ પુરે દાનં દિન્નત્તા **પુરિન્દદો**, ભૂતેસુ જેટ્ઠકત્તા **ભૂતપતિ**, પરિવારસમ્પદાય **યસસ્સી**, પરમિસ્સરતાય **દેવાનમિન્દો**, સત્તન્નં વત્તપદાનં સુટ્ઠુ કતત્તા **સક્કો**, પુરિમજાતિવસેન **મઘવા**, સુજાય અસુરકઞ્ઞાય પતિભાવેન **સુજમ્પતિ**, દેવાનં રઞ્જનતાય **દેવરાજા**. **કો નેવા**તિ કો નુ એવ. **નિપુણે**તિ સણ્હસુખુમે પઞ્હે. **રઞ્ઞ**ન્તિ રાજૂનં. ઇમેસં ચતુન્નં રાજૂનં મનં ગહેત્વા કો ઇમેસં પણ્ડિતાનં ઇસીનં પઞ્હે કથેસ્સતિ, પઞ્હં નેસં કથેતું સમત્થં જાનાથાતિ વદતિ.

તં સુત્વા ઇસિગણો, ''મારિસ, અનુસિસ્સ ત્વં પથવિયં ઠત્વા પથવિં અપસ્સન્તો વિય કથેસિ, ઠપેત્વા સરભઙ્ગસત્થારં કો અઞ્ઞો એતેસં પઞ્હં કથેતું સમત્થો''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૫૯. ''અયં ઇસિ સરભઙ્ગો તપસ્સી, યતો જાતો વિરતો મેથુનસ્મા;

આચેરપુત્તો સુવિનીતરૂપો, સો નેસં પઞ્હાનિ વિયાકરિસ્સતી’’તિ.

તત્થ **સરભઙ્ગો**તિ સરે ખિપિત્વા આકાસે સરપાસાદાદીનિ કત્વા પુન એકેન સરેન તે સરે પાતેન્તો ભઙ્ગવિભઙ્ગે અકાસીતિ સરભઙ્ગો. **મેથુનસ્મા**તિ મેથુનધમ્મતો. સો કિર મેથુનં અસેવિત્વા પબ્બજિતો. **આચેરપુત્તો**તિ રઞ્ઞો આચરિયસ્સ પુરોહિતસ્સ પુત્તો.

એવઞ્ચ પન વત્વા ઇસિગણો અનુસિસ્સં આહ – ‘‘મારિસ, ત્વમેવ સત્થારં વન્દિત્વા ઇસિગણસ્સ વચનેન સક્કેન પુચ્છિતપઞ્હકથનાય ઓકાસં કારેહી’’તિ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા સત્થારં વન્દિત્વા ઓકાસં કારેન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૬૦. ‘‘કોણ્ડઞ્ઞ પઞ્હાનિ વિયાકરોહિ, યાચન્તિ તં ઇસયો સાધુરૂપા;
કોણ્ડઞ્ઞ એસો મનુજેસુ ધમ્મો, યં વુદ્ધમાગચ્છતિ એસ ભારો’’તિ.

તત્થ **કોણ્ડઞ્ઞા**તિ તં ગોત્તેનાલપતિ. **ધમ્મો**તિ સભાવો. **યં વુદ્ધ**ન્તિ યં પઞ્ઞાય વુદ્ધં પુરિસં એસ પઞ્હાનં વિસ્સજ્જનભારો નામ આગચ્છતિ, એસો મનુજેસુ સભાવો, તસ્મા ચન્દિમસૂરિયસહસ્સં ઉટ્ઠાપેન્તો વિય પાકટં કત્વા દેવરઞ્ઞો પઞ્હે કથેહીતિ.

તતો મહાપુરિસો ઓકાસં કરોન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૬૧. ‘‘કતાવકાસા પુચ્છન્તુ ભોન્તો, યં કિઞ્ચિ પઞ્હં મનસાભિપત્થિતં;
અહઞ્હિ તં તં વો વિયાકરિસ્સં, ઞત્વા સયં લોકમિમં પરઞ્ચા’’તિ.

તત્થ **યં કિઞ્ચી**તિ ન કેવલં તુમ્હાકંયેવ, અથ ખો સદેવકસ્સપિ લોકસ્સ યં મનસાભિપત્થિતં, તં મં ભવન્તો પુચ્છન્તુ. અહઞ્હિ વો ઇધલોકનિસ્સિતં વા પરલોકનિસ્સિતં વા સબ્બં પઞ્હં ઇમઞ્ચ પરઞ્ચ લોકં સયં પઞ્ઞાય સચ્છિકત્વા કથેસ્સામીતિ સબ્બઞ્ઞુપવારણં સમ્પવારેસિ.

એવં તેન ઓકાસે કતે સક્કો અત્તના અભિસઙ્ખતં પઞ્હં પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૬૨. ‘‘તતો ચ મઘવા સક્કો, અત્થદસ્સી પુરિન્દદો;
અપુચ્છિ પઠમં પઞ્હં, યઞ્ચાસિ અભિપત્થિતં.

૬૩. ‘‘કિં સૂ વધિત્વા ન કદાચિ સોચતિ, કિસ્સપ્પહાનં ઇસયો વણ્ણયન્તિ;
કસ્સીધ વુત્તં ફરુસં ખમેથ, અક્ખાહિ મે કોણ્ડઞ્ઞ એતમત્થ’’ન્તિ.

તત્થ **યઞ્ચાસી**તિ યં તસ્સ મનસા અભિપત્થિતં આસિ, તં પુચ્છીતિ અત્થો. **એત**ન્તિ એતં મયા પુચ્છિતમત્થં અક્ખાહિ મેતિ એકગાથાય તયો પઞ્હે પુચ્છિ.

તતો પરં બ્યાકરોન્તો આહ –

૬૪. ‘‘કોધં વધિત્વા ન કદાચિ સોચતિ, મક્ખપ્પહાનં ઇસયો વણ્ણયન્તિ;

સબ્બેસં વુત્તં ફરુસં ખમેથ, એતં ખન્તિં ઉત્તમમાહુ સન્તો''તિ.

તત્થ **કોધં વધિત્વા**તિ કોધં મારેત્વા છડ્ડેત્વા. સોચન્તો હિ પટિઘચિત્તેનેવ સોચતિ, કોધાભાવા કુતો સોકો. તેન વુત્તં "**ન કદાચિ સોચતી**''તિ. **મક્ખપ્પહાન**ન્તિ પરેહિ અત્તનો કતગુણમક્ખનલક્ખણસ્સ અકતઞ્ઞુભાવસઙ્ખાતસ્સ મક્ખસ્સ પહાનં ઇસયો વણ્ણયન્તિ. **સબ્બેસ**ન્તિ હીનમજ્ઝિમુક્કટ્ઠાનં સબ્બેસમ્પિ ફરુસં વચનં ખમેથ. **સન્તો**તિ પોરાણકા પણ્ડિતા એવં કથેન્તિ.

સક્કો આહ –

૬૫. ''સક્કા ઉભિન્નં વચનં તિતિક્ખિતું, સદિસસ્સ વા સેટ્ઠતરસ્સ વાપિ;
કથં નુ હીનસ્સ વચો ખમેથ, અક્ખાહિ મે કોણ્ડઞ્ઞ એતમત્થ''ન્તિ.

સરભઙ્ગો આહ –

૬૬. ''ભયા હિ સેટ્ઠસ્સ વચો ખમેથ, સારમ્ભહેતૂ પન સાદિસસ્સ;
યો ચીધ હીનસ્સ વચો ખમેથ, એતં ખન્તિં ઉત્તમમાહુ સન્તો''તિ. –

એવમાદીનં ગાથાનં વચનપ્પટિવચનવસેન સમ્બન્ધો વેદિતબ્બો.

તત્થ **અક્ખાહિ મે**તિ, ભન્તે કોણ્ડઞ્ઞ, તુમ્હેહિ દ્વે પઞ્હા સુકથિતા, એકો મે ચિત્તં ન ગણ્હાતિ, કથં સક્કા અત્તનો હીનતરસ્સ વચનં અધિવાસેતું, તં મમ અક્ખાહીતિ પુચ્છન્તો એવમાહ. **એતં ખન્તિ**ન્તિ યદેતં જાતિગોત્તાદિહીનસ્સ વચનં ખમનં, એતં ખન્તિં ઉત્તમન્તિ પોરાણકપણ્ડિતા વદન્તિ. યં પનેતં જાતિઆદીહિ સેટ્ઠસ્સ ભયેન, સદિસસ્સ કરણુત્તરિયલક્ખણે સારમ્ભે આદીનવદસ્સનેન ખમનં, નેસા અધિવાસનખન્તિ નામાતિ અત્થો.

એવં વુત્તે સક્કો મહાસત્તં આહ – ''ભન્તે, પઠમં તુમ્હે 'સબ્બેસં વુત્તં ફરુસં ખમેથ, એતં ખન્તિં ઉત્તમમાહુ સન્તો'તિ વત્વા ઇદાનિ 'યો ચીધ હીનસ્સ વચો ખમેથ, એતં ખન્તિં ઉત્તમમાહુ સન્તો'તિ વદથ, ન વો પુરિમેન પચ્છિમં સમેતી''તિ. અથ નં મહાસત્તો, ''સક્ક, પચ્છિમં મયા 'અયં હીનો'તિ ઞત્વા ફરુસવચનં અધિવાસેન્તસ્સ વસેન વુત્તં, યસ્મા પન ન સક્કા રૂપદસ્સનમત્તેન સત્તાનં સેટ્ઠાદિભાવો ઞાતું, તસ્મા પુરિમં વુત્ત''ન્તિ વત્વા સત્તાનં અઞ્ઞત્ર સંવાસા રૂપદસ્સનમત્તેન સેટ્ઠાદિભાવસ્સ દુવિઞ્ઞેય્યતં પકાસેન્તો ગાથમાહ –

૬૭. ''કથં વિજઞ્ઞા ચતુપત્થરૂપં, સેટ્ઠં સરિક્ખં અથવાપિ હીનં;
વિરૂપરૂપેન ચરન્તિ સન્તો, તસ્મા હિ સબ્બેસં વચો ખમેથા''તિ.

તત્થ **ચતુપત્થરૂપ**ન્તિ ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ પટિચ્છન્નસભાવં. **વિરૂપરૂપેના**તિ વિરૂપાનં લામકપુગ્ગલાનં રૂપેન ઉત્તમગુણા સન્તોપિ વિચરન્તિ. ઇમસ્મિં પનત્થે મજ્ઝન્તિકત્થેરસ્સ વત્થુ કથેતબ્બં.

તં સુત્વા સક્કો નિક્કઙ્ખો હુત્વા, ''ભન્તે, એતાય નો ખન્તિયા આનિસંસં કથેહી''તિ યાચિ. અથસ્સ મહાસત્તો ગાથમાહ –

૬૮. ''ન હેતમત્થં મહતીપિ સેના, સરાજિકા યુજ્ઝમાના લભેથ;

યં ખન્તિમા સપ્પુરિસો લભેથ, ખન્તીબલસ્સૂપસમન્તિ વેરા’’તિ.

તત્થ **એતમત્થ**ન્તિ એતં વેરવૂપસમનિપ્ફટિઘસભાવસઙ્ખાતં અત્થં.

એવં મહાસત્તેન ખન્તિગુણે કથિતે તે રાજાનો ચિન્તયિંસુ – ‘‘સક્કો અત્તનોવ પઞ્હે પુચ્છતિ, અમ્હાકં પુચ્છનોકાસં ન દસ્સતી’’તિ. અથ નેસં અજ્ઝાસયં વિદિત્વા સક્કો અત્તના અભિસઙ્ખતે ચત્તારો પઞ્હે ઠપેત્વાવ તેસં કઙ્ખં પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૬૯. ‘‘સુભાસિતં તે અનુમોદિયાન, અઞ્ઞં તં પુચ્છામિ તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
યથા અહું દણ્ડકી નાળિકેરો, અથજ્જુનો કલાબુ ચાપિ રાજા;
તેસં ગતિં બ્રૂહિ સુપાપકમ્મિનં, કત્થૂપપન્ના ઇસીનં વિહેઠકા’’તિ.

તત્થ **અનુમોદિયાના**તિ ઇદં મયા પુટ્ઠાનં તિણ્ણં પઞ્હાનં વિસ્સજ્જનસઙ્ખાતં તવ સુભાસિતં અનુમોદિત્વા. **યથા અહુ**ન્તિ યથા ચત્તારો જના અહેસું. **કલાબુ ચા**તિ કલાબુરાજા ચ. **અથજ્જુનો**તિ અથ અજ્જુનરાજા.

અથસ્સ વિસ્સજ્જેન્તો મહાસત્તો પઞ્ચ ગાથાયો અભાસિ –

૭૦. ‘‘કિસઞ્હિ વચ્છં અવકિરિય દણ્ડકી, ઉચ્છિન્નમૂલો સજનો સરટ્ઠો;
કુક્કુળનામે નિરયમ્હિ પચ્ચતિ, તસ્સ ફુલિઙ્ગાનિ પતન્તિ કાયે.

૭૧. ‘‘યો સઞ્ઞતે પબ્બજિતે અહેઠયિ, ધમ્મં ભણન્તે સમણે અદૂસકે;
તં નાળિકેરં સુનખા પરત્થ, સઙ્ગમ્મ ખાદન્તિ વિફન્દમાનં.

૭૨. ‘‘અથજ્જુનો નિરયે સત્તિસૂલે, અવંસિરો પતિતો ઉદ્ધંપાદો;
અઙ્ગીરસં ગોતમં હેઠયિત્વા, ખન્તિં તપસ્સિં ચિરબ્રહ્મચારિં.

૭૩. ‘‘યો ખણ્ડસો પબ્બજિતં અછેદયિ, ખન્તિં વદન્તં સમણં અદૂસકં;
કલાબુવીચિં ઉપપજ્જ પચ્ચતિ, મહાપતાપં કટુકં ભયાનકં.

૭૪. ‘‘એતાનિ સુત્વા નિરયાનિ પણ્ડિતો, અઞ્ઞાનિ પાપિટ્ઠતરાનિ ચેત્થ;
ધમ્મં ચરે સમણબ્રાહ્મણેસુ, એવંકરો સગ્ગમુપેતિ ઠાન’’ન્તિ.

તત્થ **કિસ**ન્તિ અપ્પમંસલોહિતત્તા કિસસરીરં. **અવકિરિયા**તિ અવકિરિત્વા નિટ્ઠુભનદન્તકટ્ઠપાતનેન તસ્સ સરીરે કલિં પવાહેત્વા. **ઉચ્છિન્નમૂલો**તિ ઉચ્છિન્નમૂલો હુત્વા. **સજનો**તિ સપરિસો. **કુક્કુળનામે નિરયમ્હી**તિ યોજનસતપ્પમાણે કપ્પસણ્ઠિતે ઉણ્હછારિકનિરયે. **ફુલિઙ્ગાની**તિ વીતચ્ચિતઙ્ગારા. તસ્સ કિર તત્થ ઉણ્હકુક્કુળે નિમુગ્ગસ્સ નવહિ વણમુખેહિ ઉણ્હા છારિકા પવિસન્તિ, સીસે મહન્તમહન્તા અઙ્ગારા પતન્તિ. તેસં પન પતનકાલે સકલસરીરં દીપરુક્ખો વિય જલતિ, બલવવેદના વત્તન્તિ. સો અધિવાસેતું અસક્કોન્તો મહાવિરવં રવતિ. સરભઙ્ગસત્થા પથવિં ભિન્દિત્વા તં તત્થ તથાપચ્ચમાનં દસ્સેસિ, મહાજનો ભયસન્તાસમાપજ્જિ. તસ્સ અતિવિય ભીતભાવં ઞત્વા મહાસત્તો તં નિરયં અન્તરધાપેસિ.

ધમ્મં ભણન્તેતિ દસકુસલકમ્મપથધમ્મં ભાસન્તે. **સમણે**તિ સમિતપાપે. **અદૂસકે**તિ નિરપરાધે. **નાળિકેરન્તિ** એવંનામકં રાજાનં. **પરત્થા**તિ પરલોકે નિરયે નિબ્બત્તં. **સઙ્ગમ્મા**તિ ઇતો ચિતો ચ સમાગન્ત્વા છિન્દિત્વા મહન્તમહન્તા સુનખા ખાદન્તિ. તસ્મિં કિર કલિઙ્ગરટ્ઠે દન્તપુરનગરે નાળિકેરે નામ રઞ્ઞે રજ્જં કારયમાને એકો મહાતાપસો પઞ્ચસતતાપસપરિવુતો હિમવન્તા આગમ્મ રાજુય્યાને વાસં કપ્પેત્વા મહાજનસ્સ ધમ્મં દેસેસિ. ''ધમ્મિકતાપસો ઉય્યાને વસતી''તિ રઞ્ઞોપિ આરોચયિંસુ. રાજા પન અધમ્મિકો અધમ્મેન રજ્જં કારેસિ. સો અમચ્ચેસુ તાપસં પસંસન્તેસુ ''અહમ્પિ ધમ્મં સુણિસ્સામી''તિ ઉય્યાનં ગન્ત્વા તાપસં વન્દિત્વા નિસીદિ. તાપસો રઞ્ઞા સદ્ધિં પટિસન્થારં કરોન્તો ''કિં, મહારાજ, ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ, જનં ન પીળેસી''તિ આહ. સો તસ્સ કુજ્ઝિત્વા ''અયં કૂટજટિલો એત્તકં કાલં નાગરાનં સન્તિકે મમઞ્ઞેવ અગુણં કથેસિ મઞ્ઞે, હોતુ જાનિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''સ્વે અમ્હાકં ઘરદ્વારં આગચ્છેય્યાથા''તિ નિમન્તેત્વા પુનદિવસે પુરાણગૂથસ્સ ચાટિયો પરિપૂરાપેત્વા તાપસેસુ આગતેસુ તેસં ભિક્ખાભાજનાનિ ગૂથસ્સ પૂરાપેત્વા દ્વારં પિદહાપેત્વા મુસલાનિ ચ લોહદણ્ડે ચ ગાહાપેત્વા ઇસીનં સીસાનિ ભિન્દાપેત્વા જટાસુ ગાહાપેત્વા કડ્ઢાપેત્વા સુનખેહિ ખાદાપેત્વા તત્થેવ ભિન્નં પથવિં પવિસિત્વા સુનખમહાનિરયે નિબ્બત્તતિ, તત્રસ્સ તિગાવુતપ્પમાણસરીરં અહોસિ. અથ નં મહન્તમહન્તા મહાહત્થિપ્પમાણા પઞ્ચવણ્ણા સુનખા અનુબન્ધિત્વા ડંસિત્વા નવયોજનાય જલિતઅયપથવિયા પાતેત્વા મુખપૂરં લુઞ્ચન્તા વિપ્ફન્દમાનં ખાદિંસુ. મહાસત્તો પથવિં દ્વિધા ભિન્દિત્વા તં નિરયં દસ્સેત્વા મહાજનસ્સ ભીતભાવં ઞત્વા અન્તરધાપેસિ.

અથજ્જુનોતિ સહસ્સબાહુરાજા. **અઙ્ગીરસન્તિ** અઙ્ગેહિ રંસીનં નિચ્છરણતો એવંલદ્ધનામં. **હેઠયિત્વા**તિ વિહેઠેત્વા વિસપીતકણ્ડેન વિજ્ઝિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેત્વા. સો કિર અજ્જુનો નામ રાજા મહિસકરટ્ઠે કેતકરાજધાનિયં રજ્જં કારેન્તો મિગવં ગન્ત્વા મિગે વધિત્વા અઙ્ગારપક્કમંસં ખાદન્તો વિચરિ. અથેકદિવસં મિગાનં આગમનટ્ઠાને કોટ્ઠકં કત્વા મિગે ઓલોકયમાનો અટ્ઠાસિ. તદા સો તાપસો તસ્સ રઞ્ઞો અવિદૂરે એકં કારરુક્ખં અભિરુહિત્વા ફલાનિ ઓચિનન્તો ઓચિનિતફલસાખં મુઞ્ચિ. તસ્સા વિસ્સટ્ઠાય સદ્દેન તંઠાનં પત્તા મિગા પલાયિંસુ. રાજા કુજ્ઝિત્વા તાપસં વિસમિસ્સિતેન સલ્લેન વિજ્ઝિ. સો પરિગલિત્વા પતન્તો મત્થકેન ખદિરખાણુકં આસાદેત્વા સૂલગ્ગેયેવ કાલમકાસિ. રાજા તઙ્ખણેયેવ દ્વિધા ભિન્નં પથવિં પવિસિત્વા સત્તિસૂલનિરયે નિબ્બત્તિ, તિગાવુતપ્પમાણં સરીરં અહોસિ. તત્ર તં નિરયપાલા જલિતેહિ આવુધેહિ કોટ્ટેત્વા જલિતં અયપબ્બતં આરોપેન્તિ. પબ્બતમત્થકે ઠિતકાલે વાતો પહરતિ, સો વાતપ્પહારેન પરિગલિત્વા પતતિ. તસ્મિં ખણે હેટ્ઠા નવયોજનાય જલિતઅયપથવિયા મહાતાલક્ખન્ધપ્પમાણં જલિતં અયસૂલં ઉટ્ઠહતિ. સો સૂલગ્ગમત્થકેયેવ આસાદેત્વા સૂલાવુતો તિટ્ઠતિ. તસ્મિં ખણે પથવી જલતિ, સૂલં જલતિ, તસ્સ સરીરં જલતિ. સો તત્થ મહારવં રવન્તો પચ્ચતિ. મહાસત્તો પથવિં દ્વિધા કત્વા તં નિરયં દસ્સેત્વા મહાજનસ્સ ભીતભાવં ઞત્વા અન્તરધાપેસિ.

ખણ્ડસોતિ ચત્તારો હત્થપાદે કણ્ણનાસઞ્ચ ખણ્ડાખણ્ડં કત્વા. **અદૂસકન્તિ** નિરપરાધં. તથા છેદાપેત્વા દ્વીહિ કસાહિ પહારસહસ્સેહિ તાળાપેત્વા જટાસુ ગહેત્વા આકડ્ઢાપેત્વા પટિકુજ્જં નિપજ્જાપેત્વા પિટ્ઠિયં પણ્હિયા પહરિત્વા મહાદુક્ખસમપ્પિતં અકાસિ. **કલાબુવીચિન્તિ** કલાબુ અવીચિં. **કટુકન્તિ** તિખિણવેદનં, એવરૂપં નિરયં ઉપપજ્જિત્વા છન્નં જાલાનં અન્તરે પચ્ચતિ. વિત્થારતો પન કલાબુરઞ્ઞો વત્થુ **ખન્તિવાદિજાતકે** (જા॰ ૧.૪.૪૯-૫૨) કથિતમેવ. **અઞ્ઞાનિ પાપિટ્ઠતરાનિ ચેત્થા**તિ એતેહિ નિરયેહિ પાપિટ્ઠતરાનિ ચ અઞ્ઞાનિ નિરયાનિ સુત્વા. **ધમ્મં ચરે**તિ, સક્ક દેવરાજ, પણ્ડિતો કુલપુત્તો ન કેવલં એતેયેવ ચત્તારો નિરયા, એતેયેવ ચ રાજાનો નેરયિકા, અથ ખો અઞ્ઞેપિ

નિરયા, અઞ્ઞેપિ ચ રાજાનો નિરયેસુ ઉપ્પન્નાતિ વિદિત્વા ચતુપચ્ચયદાનધમ્મિકારક્ખાવરણસંવિધાનસઙ્ખાતં સમણબ્રાહ્મણેસુ ધમ્મં ચરેય્યાતિ.

એવં મહાસત્તેન ચતુન્નં રાજૂનં નિબ્બત્તટ્ઠાને દસ્સિતે તયો રાજાનો નિક્કઙ્ખા અહેસું. તતો સક્કો અવસેસે ચત્તારો પઞ્હે પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૭૫. ‘‘સુભાસિતં તે અનુમોદિયાન, અઞ્ઞં તં પુચ્છામિ તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
કથંવિધં સીલવન્તં વદન્તિ, કથંવિધં પઞ્ઞવન્તં વદન્તિ;
કથંવિધં સપ્પુરિસં વદન્તિ, કથંવિધં નો સિરિ નો જહાતી’’તિ.

તત્થ **કથંવિધં નો સિરિ નો જહાતી**તિ કથંવિધં નુ પુરિસં પટિલદ્ધસિરી ન જહાતીતિ.

અથસ્સ વિસ્સજ્જેન્તો મહાસત્તો ચતસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૭૬. ‘‘કાયેન વાચાય ચ યોધ સઞ્ઞતો, મનસા ચ કિઞ્ચિ ન કરોતિ પાપં;
ન અત્તહેતૂ અલિકં ભણેતિ, તથાવિધં સીલવન્તં વદન્તિ.

૭૭. ‘‘ગમ્ભીરપઞ્હં મનસાભિચિન્તયં, નાચ્ચાહિતં કમ્મ કરોતિ લુદ્દં;
કાલાગતં અત્થપદં ન રિઞ્ચતિ, તથાવિધં પઞ્ઞવન્તં વદન્તિ.

૭૮. ‘‘યો વે કતઞ્ઞૂ કતવેદિ ધીરો, કલ્યાણમિત્તો દળ્હભત્તિ ચ હોતિ;
દુખિતસ્સ સક્કચ્ચ કરોતિ કિચ્ચં, તથાવિધં સપ્પુરિસં વદન્તિ.

૭૯. ‘‘એતેહિ સબ્બેહિ ગુણેહુપેતો, સદ્ધો મુદૂ સંવિભાગી વદઞ્ઞૂ;
સઙ્ગાહકં સખિલં સણ્હવાચં, તથાવિધં નો સિરિ નો જહાતી’’તિ.

તત્થ ‘‘**કાયેના**’’તિઆદીનિ પદાનિ તિવિધસુચરિતદ્વારવસેન વુત્તાનિ. **ન અત્તહેતૂ**તિ દેસનાસીસમેવેતં, અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા યસહેતુ વા ધનહેતુ વા લાભહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા અલિકં ન કથેતીતિ અત્થો. કામઞ્ચેસ અત્થો ‘‘વાચાય સઞ્ઞતો’’તિ ઇમિનાવ સિદ્ધો, મુસાવાદિનો પન અકત્તબ્બં પાપં નામ નત્થીતિ ગરુભાવદીપનત્થં પુન એવમાહાતિ વેદિતબ્બો. તં પુગ્ગલં સીલવન્તં વદન્તિ.

ગમ્ભીરપઞ્હન્તિ અત્થતો ચ પાળિતો ચ ગમ્ભીરં ગુળ્હં પટિચ્છન્નં **સત્તુભસ્તજાતક-** (જા॰ ૧.૭.૪૬ આદયો) **સમ્ભવજાતક-** (જા॰ ૧.૧૬.૧૩૮ આદયો) **મહાઉમઙ્ગજાતકેસુ** (જા॰ ૨.૨૨.૫૯૦ આદયો) આગતસદિસં પઞ્હં. **મનસાભિચિન્તય**ન્તિ મનસા અભિચિન્તેન્તો અત્થં પટિવિજ્ઝિત્વા ચન્દસહસ્સં સૂરિયસહસ્સં ઉટ્ઠાપેન્તો વિય પાકટં કત્વા યો કથેતું સક્કોતીતિ અત્થો. **નાચ્ચાહિત**ન્તિ ન અતિઅહિતં, હિતાતિક્કન્તં લુદ્દં ફરુસં સાહસિકકમ્મઞ્ચ યો ન કરોતીતિ અત્થો. ઇમસ્સ પનત્થસ્સ આવિભાવત્થં –

‘‘ન પણ્ડિતા અત્તસુખસ્સ હેતુ, પાપાનિ કમ્માનિ સમાચરન્તિ;
દુક્ખેન ફુટ્ઠા પિળિતાપિ સન્તા, છન્દા દોસા ચ ન જહન્તિ ધમ્મ’’ન્તિ. –

ભૂરિપઞ્હો કથેતબ્બો.

કાલાગતન્તિ એત્થ દાનં દાતબ્બકાલે, સીલં રક્ખણકાલે, ઉપોસથં ઉપવાસકાલે, સરણેસુ પતિટ્ઠાનકાલે, પબ્બજિતકાલે, સમણધમ્મકરણકાલે, વિપસ્સનાચારસ્મિં યુઞ્જનકાલે ચાતિ ઇમાનિ દાનાદીનિ સમ્પાદેન્તો કાલાગતં અત્થપદં ન રિઞ્ચતિ ન હાપેતિ ન ગળાપેતિ નામ. **તથાવિધન્તિ** સક્ક સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધા ચ પચ્ચેકબુદ્ધા ચ બોધિસત્તા ચ પઞ્ઞવન્તં કથેન્તા એવરૂપં પુગ્ગલં કથેન્તિ.

“**યો વે**”તિ ગાથાય પરેન અત્તનો કતગુણં જાનાતીતિ **કતઞ્ઞૂ**. એવં ઞત્વા પન યેનસ્સ ગુણો કતો, તસ્સ ગુણં પટિકરોન્તો **કતવેદી** નામ. **દુખિતસ્સા**તિ અત્તનો સહાયસ્સ દુક્ખપ્પત્તસ્સ દુક્ખં અત્તનિ આરોપેત્વા યો તસ્સ ઉપ્પન્નકિચ્ચં સહત્થેન સક્કચ્ચં કરોતિ, બુદ્ધાદયો એવરૂપં સપ્પુરિસં નામ કથેન્તિ. અપિચ સપ્પુરિસા નામ કતઞ્ઞૂ કતવેદિનો હોન્તીતિ **સતપત્તજાતક**- (જા॰ ૧.૩.૮૫-૮૭) **ચૂળહંસજાતક**- (જા॰ ૧.૧૫.૧૩૩ આદયો) **મહાહંસજાતકાદીનિ** (જા॰ ૨.૨૧.૮૯ આદયો) કથેતબ્બાનિ. **એતેહિ સબ્બેહી**તિ સક્ક યો એતેહિ હેટ્ઠા વુત્તેહિ સીલાદીહિ સબ્બેહિપિ ગુણેહિ ઉપેતો. **સદ્ધો**તિ ઓકપ્પનસદ્ધાય સમન્નાગતો. **મુદૂ**તિ પિયભાણી. **સંવિભાગી**તિ સીલસંવિભાગદાનસંવિભાગાભિરતત્તા સંવિભાગી. યાચકાનં વચનં ઞત્વા દાનવસેન **વદઞ્ઞૂ**. ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ તેસં તેસં સઙ્ગણ્હનતો **સઙ્ગાહકં**, મધુરવચનતાય **સખિલં**, મટ્ઠવચનતાય **સણ્હવાચં** તથાવિધં નુ પુગ્ગલં અધિગતયસસોભગ્ગસઙ્ખાતા સિરી નો જહાતિ, નાસ્સ સિરી વિનસ્સતીતિ.

એવં મહાસત્તો ગગનતલે પુણ્ણચન્દં ઉટ્ઠાપેન્તો વિય ચત્તારો પઞ્હે વિસ્સજ્જેસિ. તતો પરં સેસપઞ્હાનં પુચ્છા ચ વિસ્સજ્જનઞ્ચ હોતિ –

૮૦. ‘‘સુભાસિતં તે અનુમોદિયાન, અઞ્ઞં તં પુચ્છામિ તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
સીલં સિરિઞ્ચાપિ સતઞ્ચ ધમ્મં, પઞ્ઞઞ્ચ કં સેટ્ઠતરં વદન્તિ.

૮૧. ‘‘પઞ્ઞા હિ સેટ્ઠા કુસલા વદન્તિ, નક્ખત્તરાજારિવ તારકાનં;
સીલં સિરી ચાપિ સતઞ્ચ ધમ્મો, અન્વાયિકા પઞ્ઞવતો ભવન્તિ.

૮૨. ‘‘સુભાસિતં તે અનુમોદિયાન, અઞ્ઞં તં પુચ્છામિ તદિઙ્ઘ બ્રૂહિ;
કથંકરો કિન્તિકરો કિમાચરં, કિં સેવમાનો લભતીધ પઞ્ઞં;
પઞ્ઞાય દાનિપ્પટિપદં વદેહિ, કથંકરો પઞ્ઞવા હોતિ મચ્ચો.

૮૩. ‘‘સેવેથ વુદ્ધે નિપુણે બહુસ્સુતે, ઉગ્ગાહકો ચ પરિપુચ્છકો સિયા;
સુણેય્ય સક્કચ્ચ સુભાસિતાનિ, એવંકરો પઞ્ઞવા હોતિ મચ્ચો.

૮૪. ‘‘સ પઞ્ઞવા કામગુણે અવેક્ખતિ, અનિચ્ચતો દુક્ખતો રોગતો ચ;
એવં વિપસ્સી પજહાતિ છન્દં, દુક્ખેસુ કામેસુ મહબ્ભયેસુ.

૮૫. ‘‘સ વીતરાગો પવિનેય્ય દોસં, મેત્તં ચિત્તં ભાવયે અપ્પમાણં;
સબ્બેસુ ભૂતેસુ નિધાય દણ્ડં, અનિન્દિતો બ્રહ્મમુપેતિ ઠાન’’ન્તિ.

તત્થ **સીલન્તિ** આચારસીલં. **સિરિન્તિ** ઇસ્સરિયસિરિં. **સતઞ્ચ ધમ્મન્તિ** સપ્પુરિસધમ્મં. **પઞ્ઞન્તિ** સુપઞ્ઞં. એવં ઇમેસં ચતુન્નં ધમ્માનં કતરં ધમ્મં સેટ્ઠતરં વદન્તીતિ પુચ્છતિ. **પઞ્ઞા હી**તિ, સક્ક, એતેસુ ચતૂસુ ધમ્મેસુ યા એસા પઞ્ઞા નામ, સાવ સેટ્ઠા, ઇતિ બુદ્ધાદયો કુસલા વદન્તિ. યથા હિ તારકગણા ચન્દં પરિવારેન્તિ, ચન્દોવ તેસં ઉત્તમો. એવં સીલઞ્ચ સિરી ચાપિ સતઞ્ચ ધમ્મોતિ એતે તયોપિ અન્વાયિકા **પઞ્ઞવતો ભવન્તિ** પઞ્ઞવન્તમેવ અનુગચ્છન્તિ, પઞ્ઞાય એવ પરિવારા હોન્તીતિ અત્થો.

''કથંકરો''તિઆદીનિ અઞ્ઞમઞ્ઞવેવચનાનેવ. **કથંકરો**તિ કિં નામ કમ્મં કરોન્તો કિં આચરન્તો કિં સેવમાનો ભજમાનો પયિરુપાસમાનો ઇધલોકે પઞ્ઞં લભતિ, પઞ્ઞાયમેવ પટિપદં વદેહિ, જાનિતુકામોમ્હિ, કથંકરો મચ્ચો પઞ્ઞવા નામ હોતીતિ પુચ્છતિ. **વુદ્ધે**તિ પઞ્ઞાવુદ્ધિપ્પત્તે પણ્ડિતે. **નિપુણે**તિ સુખુમકારણજાનનસમત્થે. **એવંકરો**તિ યો પુગ્ગલો એવં વુત્તપ્પકારે પુગ્ગલે સેવતિ ભજતિ પયિરુપાસતિ, પાળિં ઉગ્ગણ્હાતિ, પુનપ્પુનં અત્થં પુચ્છતિ, પાસાણે લેખં ખણન્તો વિય કઞ્ચનનાળિયા સીહવસં સમ્પટિચ્છન્તો વિય ઓહિતસોતો સક્કચ્ચં સુભાસિતાનિ સુણાતિ, અયં એવંકરો મચ્ચો પઞ્ઞવા હોતીતિ.

એવં મહાસત્તો પાચીનલોકધાતુતો સૂરિયં ઉટ્ઠાપેન્તો વિય પઞ્ઞાય પટિપદં કથેત્વા ઇદાનિ તસ્સા પઞ્ઞાય ગુણં કથેન્તો **''સ પઞ્ઞવા''**તિઆદિમાહ. તત્થ **કામગુણે**તિ કામકોટ્ઠાસે હુત્વા અભાવટ્ઠેન **અનિચ્ચતો**, દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકાનં દુક્ખાનં વત્થુભાવેન **દુક્ખતો**, અટ્ઠનવુતિયા રોગમુખાનં કામે નિસ્સાય ઉપ્પત્તિસમ્ભવેન **રોગતો ચ અવેક્ખતિ** ઓલોકેતિ, સો **એવં વિપસ્સી** એતેહિ કારણેહિ કામાનં અનિચ્ચાદિતં પસ્સન્તો ''કામે નિસ્સાય ઉપ્પજ્જનકદુક્ખાનં અન્તો નત્થિ, કામાનં પહાનમેવ સુખ''ન્તિ વિદિત્વા દુક્ખેસુ કામેસુ મહબ્ભયેસુ છન્દં પજહાતિ. **સ વીતરાગો**તિ, ''સક્ક, સો પુગ્ગલો એવં વીતરાગો નવાઘાતવત્થુવસેન ઉપ્પજ્જનકસભાવદોસં વિનેત્વા મેત્તચિત્તં ભાવેય્ય, અપ્પમાણસત્તારમ્મણત્તા અપ્પમાણં તં ભાવેત્વા અપરિહીનજ્ઝાનો અગરહિતો બ્રહ્મલોકે ઉપ્પજ્જતી''તિ.

એવં મહાસત્તે કામાનં દોસં કથેન્તેયેવ તેસં તિણ્ણમ્પિ રાજૂનં સબલકાયાનં તદઙ્ગપ્પહાનેન પઞ્ચકામગુણરાગો પહીનો. તં ઞત્વા મહાસત્તો તેસં પહંસનવસેન ગાથમાહ –

૮૬. ''મહત્થિયં આગમનં અહોસિ, તવમટ્ઠકા ભીમરથસ્સ ચાપિ;
કાલિઙ્ગરાજસ્સ ચ ઉગ્ગતસ્સ, સબ્બેસ વો કામરાગો પહીનો''તિ.

તત્થ **મહત્થિયન્તિ** મહત્થં મહાવિપ્ફારં મહાજુતિકં. **તવમટ્ઠકા**તિ તવ અટ્ઠકા. **પહીનો**તિ તદઙ્ગપ્પહાનેન પહીનો.

તં સુત્વા રાજાનો મહાસત્તસ્સ થુતિં કરોન્તા ગાથમાહંસુ –

૮૭. ''એવમેતં પરચિત્તવેદિ, સબ્બેસ નો કામરાગો પહીનો;
કરોહિ ઓકાસમનુગ્ગહાય, યથા ગતિં તે અભિસમ્ભવેમા''તિ.

તત્થ **અનુગ્ગહાયા**તિ પબ્બજ્જત્થાય ઓકાસં નો કરોહિ. યથા મયં પબ્બજિત્વા તવ ગતિં નિપ્ફત્તિં અભિસમ્ભવેમ પાપુણેય્યામ, તથા પટિવિદ્ધગુણં પટિવિજ્ઝેય્યામાતિ વદિંસુ.

અથ નેસં ઓકાસં કરોન્તો મહાસત્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૮૮. ‘‘કરોમિ ઓકાસમનુગ્ગહાય, તથા હિ વો કામરાગો પહીનો;
ફરાથ કાયં વિપુલાય પીતિયા, યથા ગતિં મે અભિસમ્ભવેથા’’તિ.

તત્થ **ફરાથ કાયન્તિ** ઝાનપીતિયા વિપુલાય કાયં ફરથાતિ.

તં સુત્વા તે સમ્પટિચ્છન્તા ગાથમાહંસુ –

૮૯. ‘‘સબ્બં કરિસ્સામ તવાનુસાસનિં, યં યં તુવં વક્ખસિ ભૂરિપઞ્ઞ;
ફરામ કાયં વિપુલાય પીતિયા, યથા ગતિં તે અભિસમ્ભવેમા’’તિ.

અથ નેસં સબલકાયાનં મહાસત્તો પબ્બજ્જં દાપેત્વા ઇસિગણં ઉય્યોજેન્તો ગાથમાહ –

૯૦. ‘‘કતાય વચ્છસ્સ કિસસ્સ પૂજા, ગચ્છન્તુ ભોન્તો ઇસયો સાધુરૂપા;
ઝાને રતા હોથ સદા સમાહિતા, એસા રતી પબ્બજિતસ્સ સેટ્ઠા’’તિ.

તત્થ **ગચ્છન્તૂ**તિ અત્તનો અત્તનો વસનટ્ઠાનાનિ ગચ્છન્તુ.

ઇસયો તસ્સ સરભઙ્ગસત્થુનો વચનં સિરસા સમ્પટિચ્છિત્વા વન્દિત્વા આકાસં ઉપ્પતિત્વા સકાનિ વસનટ્ઠાનાનિ ગમિંસુ. સક્કોપિ ઉટ્ઠાયાસના મહાસત્તસ્સ થુતિં કત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ સૂરિયં નમસ્સન્તો વિય મહાસત્તં નમસ્સમાનો સપરિસો પક્કામિ. એતમત્થં વિદિત્વા સત્થા ઇમા ગાથાયો અભાસિ –

૯૧. ‘‘સુત્વાન ગાથા પરમત્થસંહિતા, સુભાસિતા ઇસિના પણ્ડિતેન;
તે વેદજાતા અનુમોદમાના, પક્કામુ દેવા દેવપુરં યસસ્સિનો.

૯૨. ‘‘ગાથા ઇમા અત્થવતી સુબ્યઞ્જના, સુભાસિતા ઇસિના પણ્ડિતેન;
યો કોચિમા અટ્ઠિકત્વા સુણેય્ય, લભેથ પુબ્બાપરિયં વિસેસં;
લદ્ધાન પુબ્બાપરિયં વિસેસં, અદસ્સનં મચ્ચુરાજસ્સ ગચ્છે’’તિ.

તત્થ **પરમત્થસંહિતા**તિ અનિચ્ચાદિદીપનેન નિબ્બાનનિસ્સિતા. **ગાથા ઇમા**તિ ઇદં સત્થા સરભઙ્ગસત્થુનો નિબ્બાનદાયકં સુભાસિતં વણ્ણેન્તો આહ. તત્થ **અત્થવતી**તિ નિબ્બાનદાયકટ્ઠેન પરમત્થનિસ્સિતા. **સુબ્યઞ્જના**તિ પરિસુદ્ધબ્યઞ્જના. **સુભાસિતા**તિ સુકથિતા. **અટ્ઠિકત્વા**તિ અત્તનો અત્થિકભાવં કત્વા અત્થિકો હુત્વા સક્કચ્ચં સુણેય્ય. **પુબ્બાપરિયન્તિ** પઠમજ્ઝાનં પુબ્બવિસેસો, દુતિયજ્ઝાનં અપરવિસેસો. દુતિયજ્ઝાનં પુબ્બવિસેસો, તતિયજ્ઝાનં અપરવિસેસોતિ એવં અટ્ઠસમાપત્તિચતુમગ્ગવસેન પુબ્બાપરભાવેન ઠિતં વિસેસં. **અદસ્સનન્તિ** પરિયોસાને અપરવિસેસં અરહત્તં લભિત્વા નિબ્બાનં પાપુણેય્ય. નિબ્બાનપ્પત્તો હિ પુગ્ગલો મચ્ચુરાજસ્સ અદસ્સનં ગતો નામ હોતીતિ.

એવં સત્થા અરહત્તેન દેસનાય કૂટં ગણ્હિત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ મોગ્ગલ્લાનસ્સ આળાહને પુપ્ફવસ્સં વસ્સી’’તિ વત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેન્તો આહ –

૯૩. ''સાલિસ્સરો સારિપુત્તો, મેણ્ડિસ્સરો ચ કસ્સપો;
પબ્બતો અનુરુદ્ધો ચ, કચ્ચાયનો ચ દેવલો;

૯૪. ''અનુસિસ્સો ચ આનન્દો, કિસવચ્છો ચ કોલિતો;
નારદો ઉદાયિત્થેરો, પરિસા બુદ્ધપરિસા;
સરભઙ્ગો લોકનાથો, એવં ધારેથ જાતક''ન્તિ.

સરભઙ્ગજાતકવણ્ણના દુતિયા.

[૫૨૩] ૩. અલમ્બુસાજાતકવણ્ણના

અથબ્રવીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો પુરાણદુતિયિકાપલોભનં આરબ્ભ કથેસિ. વત્થુ **ઇન્દ્રિયજાતકે** (જા॰ ૧.૮.૬૦ આદયો) વિત્થારિતમેવ. સત્થા પન તં ભિક્ખું ''સચ્ચં કિર ત્વં, ભિક્ખુ, ઉક્કણ્ઠિતોસી''તિ પુચ્છિત્વા ''સચ્ચં, ભન્તે''તિ વુત્તે ''કેન ઉક્કણ્ઠાપિતોસી''તિ વત્વા ''પુરાણદુતિયિકાયા''તિ વુત્તે ''ભિક્ખુ એસા ઇત્થી તુય્હં અનત્થકારિકા, ત્વં એતં નિસ્સાય ઝાનં નાસેત્વા તીણિ સંવચ્છરાનિ મૂળ્હો વિસઞ્ઞી નિપજ્જિત્વા ઉપ્પન્નાય સઞ્ઞાય મહાપરિદેવં પરિદેવી''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તે રજ્જં કારેન્તે બોધિસત્તો કાસિરટ્ઠે બ્રાહ્મણકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અરઞ્ઞાયતને વનમૂલફલાહારો યાપેસિ. અથેકા મિગી તસ્સ પસ્સાવટ્ઠાને સમ્ભવમિસ્સકં તિણં ખાદિત્વા ઉદકં પિવિ. એત્તકેનેવ ચ તસ્મિં પટિબદ્ધચિત્તા ગબ્ભં પટિલભિત્વા તતો પટ્ઠાય કત્થચિ અગન્ત્વા તત્થેવ તિણં ખાદિત્વા અસ્સમસ્સ સામન્તેયેવ વિચરતિ . મહાસત્તો પરિગ્ગણ્હન્તો તં કારણં અઞ્ઞાસિ. સા અપરભાગે મનુસ્સદારકં વિજાયિ. મહાસત્તો તં પુત્તસિનેહેન પટિજગ્ગિ, ''ઇસિસિઙ્ગો''તિસ્સ નામં અકાસિ. અથ નં મહાસત્તો વિઞ્ઞુતપ્પત્તં પબ્બાજેત્વા અત્તનો મહલ્લકકાલે તં આદાય નારિવનં નામ ગન્ત્વા, ''તાત, ઇમસ્મિં હિમવન્તે ઇમેહિ પુપ્ફેહિ સદિસા ઇત્થિયો નામ હોન્તિ, તા અત્તનો વસં ગતે મહાવિનાસં પાપેન્તિ, ન તાસં વસં નામ ગન્તું વટ્ટતી''તિ ઓવદિત્વા અપરભાગે બ્રહ્મલોકપરાયણો અહોસિ.

ઇસિસિઙ્ગોપિ ઝાનકીળં કીળન્તો હિમવન્તપ્પદેસે વાસં કપ્પેસિ. ઘોરતપો પરમધિતિન્દ્રિયો અહોસિ. અથસ્સ સીલતેજેન સક્કસ્સ ભવનં કમ્પિ, સક્કો આવજ્જેન્તો તં કારણં ઞત્વા ''અયં મં સક્કત્તા ચાવેય્ય, એકં અચ્છરં પેસેત્વા સીલમસ્સ ભિન્દાપેસ્સામી''તિ સકલદેવલોકં ઉપપરિક્ખન્તો અત્તનો અડ્ઢતેય્યકોટિસઙ્ખાનં પરિચારિકાનં મજ્ઝે એકં અલમ્બુસં નામ અચ્છરં ઠપેત્વા અઞ્ઞં તસ્સ સીલં ભિન્દિતું સમત્થં અદિસ્વા તં પક્કોસાપેત્વા તસ્સ સીલભેદં કાતું આણાપેસિ. તમત્થં આવિકરોન્તો સત્થા પઠમં ગાથમાહ –

૯૫. ''અથબ્રવિ બ્રહા ઇન્દો, વત્રભૂ જયતં પિતા;
દેવકઞ્ઞં પરાભેત્વા, સુધમ્માયં અલમ્બુસ''ન્તિ.

તત્થ **બ્રહા**તિ મહા. **વત્રભૂ**તિ વત્રસ્સ નામ અસુરસ્સ અભિભવિતા. **જયતં પિતા**તિ જયન્તાનં જયપ્પત્તાનં સેસાનં તેત્તિંસાય દેવપુત્તાનં પિતુકિચ્ચસાધનેન પિતા. **પરાભેત્વા**તિ હદયં ભિન્દિત્વા ઓલોકેન્તો વિય તં ''પટિબલા અય''ન્તિ ઞત્વાતિ અત્થો. **સુધમ્માયન્તિ** સુધમ્માયં દેવસભાયં.

પણ્ડુકમ્બલસિલાસને નિસિન્નો તં અલમ્બુસં પક્કોસાપેત્વા ઇદમાહ –

૯૬. ‘‘મિસ્સે દેવા તં યાચન્તિ, તાવતિંસા સઇન્દકા;
ઇસિપ્પલોભને ગચ્છ, ઇસિસિઙ્ગં અલમ્બુસે’’તિ.

તત્થ **મિસ્સે**તિ તં આલપતિ, ઇદઞ્ચ તસ્સા નામં, સબ્બા પનિત્થિયો પુરિસે કિલેસમિસ્સનેન મિસ્સનતો ‘‘મિસ્સા’’તિ વુચ્ચન્તિ, તેન સાધારણેન ગુણનામેનાલપન્તો એવમાહ. **ઇસિપ્પલોભને**તિ ઇસીનં પલોભનસમત્થે. **ઇસિસિઙ્ગ**ન્તિ તસ્સ કિર મત્થકે મિગસિઙ્ગાકારેન દ્વે ચૂળા ઉટ્ઠહિંસુ, તસ્મા એવં વુચ્ચતિ.

ઇતિ સક્કો ‘‘ગચ્છ ઇસિસિઙ્ગં ઉપસઙ્કમિત્વા અત્તનો વસં આનેત્વા સીલમસ્સ ભિન્દા’’તિ અલમ્બુસં આણાપેસિ.

૯૭. ‘‘પુરાયં અમ્હે અચ્ચેતિ, વત્તવા બ્રહ્મચરિયવા;
નિબ્બાનાભિરતો વુદ્ધો, તસ્સ મગ્ગાનિ આવરા’’તિ. – વચનં આહ;

તત્થ **પુરાય**ન્તિ અયં તાપસો વત્તસમ્પન્નો ચ બ્રહ્મચરિયવા ચ, સો પનેસ દીઘાયુકતાય નિબ્બાનસઙ્ખાતે મગ્ગે અભિરતો ગુણવુદ્ધિયા ચ વુદ્ધો. તસ્મા યાવ એસ અમ્હે નાતિક્કમતિ, ન અભિભવિત્વા ઇમમ્હા ઠાના ચાવેતિ, તાવદેવ ત્વં ગન્ત્વા તસ્સ દેવલોકગમનાનિ મગ્ગાનિ આવર, યથા ઇધ નાગચ્છતિ, એવં કરોહીતિ અત્થો.

તં સુત્વા અલમ્બુસા ગાથાદ્વયમાહ –

૯૮. ‘‘દેવરાજ કિમેવ ત્વં, મમેવ તુવં સિક્ખસિ;
ઇસિપ્પલોભને ગચ્છ, સન્તિ અઞ્ઞાપિ અચ્છરા.

૯૯. ‘‘માદિસિયો પવરા ચેવ, અસોકે નન્દને વને;
તાસમ્પિ હોતુ પરિયાયો, તાપિ યન્તુ પલોભના’’તિ.

તત્થ **કિમેવ ત્વ**ન્તિ કિં નામેતં ત્વં કરોસીતિ દીપેતિ. **મમેવ તુવં સિક્ખસી**તિ ઇમસ્મિં સકલદેવલોકે મમેવ તુવં ઇક્ખસિ, અઞ્ઞં ન પસ્સસીતિ અધિપ્પાયેન વદતિ. **સ**-કારો પનેત્થ બ્યઞ્જનસન્ધિકરો. **ઇસિપ્પલોભને ગચ્છા**તિ કિંકારણા મઞ્ઞેવ એવં વદેસીતિ અધિપ્પાયો . **પવરા ચેવા**તિ મયા ઉત્તરિતરા ચેવ. **અસોકે**તિ સોકરહિતે. **નન્દને**તિ નન્દિજનકે. **પરિયાયો**તિ ગમનવારો.

તતો સક્કો તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૧૦૦.‘‘અદ્ધા હિ સચ્ચં ભણસિ, સન્તિ અઞ્ઞાપિ અચ્છરા;
તાદિસિયો પવરા ચેવ, અસોકે નન્દને વને.

૧૦૧.‘‘ન તા એવં પજાનન્તિ, પારિચરિયં પુમં ગતા;
યાદિસં ત્વં પજાનાસિ, નારિ સબ્બઙ્ગસોભને.

૧૦૨.‘‘ત્વમેવ ગચ્છ કલ્યાણિ, ઇત્થીનં પવરા ચસિ;
તવેવ વણ્ણરૂપેન, સવસમાનયિસ્સસી’’તિ.

તત્થ **પુમં ગતા**તિ પુરિસં ઉપસઙ્કમન્તા સમાના પુરિસપલોભિનિપારિચરિયં ન જાનન્તિ. **વણ્ણરૂપેના**તિ સરીરવણ્ણેન ચેવ રૂપસમ્પત્તિયા ચ. **સવસમાનયિસ્સસી**તિ તં તાપસં અત્તનો વસં આનેસ્સસીતિ.

તં સુત્વા અલમ્બુસા દ્વે ગાથા અભાસિ –

૧૦૩.''ન વાહં ન ગમિસ્સામિ, દેવરાજેન પેસિતા;
વિભેમિ ચેતં આસાદું, ઉગ્ગતેજો હિ બ્રાહ્મણો.

૧૦૪.''અનેકે નિરયં પત્તા, ઇસિમાસાદિયા જના;
આપન્ના મોહસંસારં, તસ્મા લોમાનિ હંસયે''તિ.

તત્થ **ન વાહ**ન્તિ ન વે અહં. **વિભેમી**તિ ભાયામિ. **આસાદુ**ન્તિ આસાદિતું. ઇદં વુત્તં હોતિ – નાહં, દેવ, તયા પેસિતા ન ગમિસ્સામિ, અપિચાહં તં ઇસિં સીલભેદનત્થાય અલ્લીયિતું ભાયામિ, ઉગ્ગતેજો હિ સોતિ. **આસાદિયા**તિ આસાદેત્વા. **મોહસંસાર**ન્તિ મોહેન સંસારં, મોહેન ઇસિં પલોભેત્વા સંસારં આપન્ના વટ્ટદુક્ખે પતિટ્ઠિતા સત્તા ગણનપથં અતિક્કન્તા . **તસ્મા**તિ તેન કારણેન. **લોમાનિ હંસયે**તિ અહં લોમાનિ ઉટ્ઠપેમિ, ''તસ્સ કિરાહં સીલં ભિન્દિસ્સામી''તિ ચિન્તયમાનાય મે લોમાનિ પહંસન્તીતિ વદતિ.

૧૦૫.''ઇદં વત્વાન પક્કામિ, અચ્છરા કામવણ્ણિની;
મિસ્સા મિસ્સિતુમિચ્છન્તી, ઇસિસિઙ્ગં અલમ્બુસા.

૧૦૬.''સા ચ તં વનમોગય્હ, ઇસિસિઙ્ગેન રક્ખિતં;
બિમ્બિજાલકસઞ્છન્નં, સમન્તા અદ્ધયોજનં.

૧૦૭.''પાતોવ પાતરાસમ્હિ, ઉદણ્હસમયં પતિ;
અગ્ગિટ્ઠં પરિમજ્જન્તં, ઇસિસિઙ્ગં ઉપાગમી''તિ. – ઇમા અભિસમ્બુદ્ધગાથા;

તત્થ **પક્કામી**તિ તેન હિ, દેવરાજ, આવજ્જેય્યાસિ મન્તિ અત્તનો સયનગબ્ભં પવિસિત્વા અલઙ્કરિત્વા ઇસિસિઙ્ગં કિલેસેન મિસ્સિતું ઇચ્છન્તી પક્કામિ, ભિક્ખવે, સા અચ્છરા તસ્સ અસ્સમં ગતાતિ. **બિમ્બિજાલકસઞ્છન્ન**ન્તિ રત્તઙ્કુરવનેન સઞ્છન્નં. **પાતોવ પાતરાસમ્હી**તિ, ભિક્ખવે, પાતરાસવેલાય પાતોવ પગેયેવ અતિપગેવ. **ઉદણ્હસમયં પતી**તિ સૂરિયુગ્ગમનવેલાયમેવ. **અગ્ગિટ્ઠ**ન્તિ અગ્ગિસાલં. રત્તિં પધાનમનુયુઞ્જિત્વા પાતોવ ન્હત્વા ઉદકકિચ્ચં કત્વા પણ્ણસાલાયં થોકં ઝાનસુખેન વીતિનામેત્વા નિક્ખમિત્વા અગ્ગિસાલં સમ્મજ્જન્તં તં ઇસિસિઙ્ગં સા ઉપાગમિ, ઇત્થિવિલાસં દસ્સેન્તી તસ્સ પુરતો અટ્ઠાસિ.

અથ નં તાપસો પુચ્છન્તો આહ –

૧૦૮.''કા નુ વિજ્જુરિવાભાસિ, ઓસધી વિય તારકા;
વિચિત્તહત્થાભરણા, આમુત્તમણિકુણ્ડલા.

૧૦૯.''આદિચ્ચવણ્ણસઙ્કાસા, હેમચન્દનગન્ધિની;

સઞ્અતૂરૂ મહામાયા, કુમારી ચારુદસ્સના.

૧૧૦.“વિલગ્ગા મુદુકા સુદ્ધા, પાદા તે સુપ્પતિટ્ઠિતા;
ગમના કામનીયા તે, હરન્તિયેવ મે મનો.

૧૧૧.“અનુપુબ્બા ચ તે ઊરૂ, નાગનાસસમૂપમા;
વિમટ્ઠા તુય્હં સુસ્સોણી, અક્ખસ્સ ફલકં યથા.

૧૧૨.“ઉપ્પલસ્સેવ કિઞ્જક્ખા, નાભિ તે સાધુસણ્ઠિતા;
પુરા કણ્હઞ્જનસ્સેવ, દૂરતો પતિદિસ્સતિ.

૧૧૩.“દુવિધા જાતા ઉરજા, અવણ્ટા સાધુપચ્ચુદા;
પયોધરા અપતિતા, અડ્ઢલાબુસમા થના.

૧૧૪.“દીઘા કમ્બુતલાભાસા, ગીવા એણેય્યકા યથા;
પણ્ડરાવરણા વગ્ગુ, ચતુત્થમનસન્નિભા.

૧૧૫.“ઉદ્ધગ્ગા ચ અધગ્ગા ચ, દુમગ્ગપરિમજ્જિતા;
દુવિજા નેલસમ્ભૂતા, દન્તા તવ સુદસ્સના.

૧૧૬.“અપણ્ડરા લોહિતન્તા, જિઞ્જૂકફલસન્નિભા;
આયતા ચ વિસાલા ચ, નેત્તા તવ સુદસ્સના.

૧૧૭.“નાતિદીઘા સુસમ્મટ્ઠા, કનકબ્યાસમોચિતા;
ઉત્તમઙ્ગરુહા તુય્હં, કેસા ચન્દનગન્ધિકા.

૧૧૮.“યાવતા કસિગોરક્ખા, વાણિજાનઞ્ચ યા ગતિ;
ઇસીનઞ્ચ પરક્કન્તં, સઞ્અતાનં તપસ્સિનં.

૧૧૯.“ન તે સમસમં પસ્સે, અસ્મિં પથવિમણ્ડલે;
કો વા ત્વં કસ્સ વા પુત્તો, કથં જાનેમુ તં મય”ન્તિ.

તત્થ **વિચિત્તહત્થાભરણા**તિ વિચિત્તેહિ હત્થાભરણેહિ સમન્નાગતા. **હેમચન્દનગન્ધિની**તિ સુવણ્ણવણ્ણચન્દનગન્ધવિલેપના. **સઞ્અતૂરૂ**તિ સુવટ્ટિતઘનઊરુ સમ્પન્નઊરુલક્ખણા. **વિલગ્ગા**તિ સંખિત્તમજ્ઝા. **મુદુકા**તિ મુદુ સુખુમાલા. **સુદ્ધા**તિ નિમ્મલા. **સુપ્પતિટ્ઠિતા**તિ સમં પથવિં ફુસન્તા સુટ્ઠુ પતિટ્ઠિતા. **ગમના**તિ ગચ્છમાના. **કામનીયા**તિ કન્તા કામિતબ્બયુત્તકા. **હરન્તિયેવ મે મનો**તિ એતે એવરૂપેન પરમેન ઇત્થિવિલાસેન ચઙ્કમન્તિયા તવ પાદા મમ ચિત્તં હરન્તિયેવ. **વિમટ્ઠા**તિ વિસાલા. **સુસ્સોણી**તિ સુન્દરસોણી. **અક્ખસ્સા**તિ સુન્દરવણ્ણસ્સ અક્ખસ્સ સુવણ્ણફલકં વિય વિસાલા તે સોણીતિ વદતિ. **ઉપ્પલસ્સેવ કિઞ્જક્ખા**તિ નીલુપ્પલકણ્ણિકા વિય. **કણ્હઞ્જનસ્સેવા**તિ સુખુમકણ્હલોમચિત્તત્તા એવમાહ.

‘‘દુવિધા’’તિગાથં થને વણ્ણયન્તો આહ. તે હિ દ્વે હુત્વા ઉરે જાતા વણ્ટસ્સ અભાવા **અવણ્ટા**, ઉરે લગ્ગા એવ હુત્વા સુટ્ઠુ નિક્ખન્તત્તા **સાધુપચ્ચુદા**, પયસ્સ ધારણતો **પયોધરા**, **અપતિતા**તિ ન પતિતા, અમિલાતતાય વા અલમ્બનતાય વા ન અન્તો પવિટ્ઠાતિ અપતિતા, સુવણ્ણફલકે ઠપિતસુવણ્ણમયવટ્ટઅલાબુનો અડ્ઢેન સદિસતાય **અડ્ઢલાબુસમા થના**. **એણેય્યકા યથા**તિ એણીમિગસ્સ હિ દીઘા ચ વટ્ટા ચ ગીવા સોભતિ યથા, એવં તવ ગીવા થોકં દીઘા. **કમ્બુતલાભાસા**તિ સુવણ્ણાલિઙ્ગતલસન્નિભા ગીવાતિ અત્થો. **પણ્ડરાવરણા**તિ દન્તાવરણા. **ચતુત્થમનસન્નિભા**તિ ચતુત્થમનો વુચ્ચતિ ચતુત્થમનવત્થુભૂતા જિવ્હા. અભિરત્તભાવેન જિવ્હાસદિસં તે ઓટ્ઠપરિયોસાનન્તિ વદતિ. **ઉદ્ધગ્ગા**તિ હેટ્ઠિમદન્તા. **અધગ્ગા**તિ ઉપરિમદન્તા. **દુમગ્ગપરિમજ્જિતા**તિ દન્તકટ્ઠપરિમજ્જિતા પરિસુદ્ધા. **દુવિજા**તિ દ્વિજા. **નેલસમ્ભૂતા**તિ નિદ્દોસેસુ હનુમંસપરિયોસાનેસુ સમ્ભૂતા.

અપણ્ડરાતિ કણ્હા. **લોહિતન્તા**તિ રત્તપરિયન્તા. **જિઞ્જૂકફલસન્નિભા**તિ રત્તટ્ઠાને જિઞ્જુકફલસદિસા. **સુદસ્સના**તિ પસ્સન્તાનં અતિત્તિકરા પઞ્ચપસાદસમન્નાગતા. **નાતિદીઘા**તિ પમાણયુત્તા. **સુસમ્મટ્ઠા**તિ સુટ્ઠુ સમ્મટ્ઠા. **કનકબ્યાસમોચિતા**તિ કનકબ્યા વુચ્ચતિ સુવણ્ણફણિકા, તાય ગન્ધતેલં આદાય પહરિતા સુરચિતા. **કસિગોરક્ખા**તિ ઇમિના કસિઞ્ચ ગોરક્ખઞ્ચ નિસ્સાય જીવનકસત્તે દસ્સેતિ. **યા ગતી**તિ યત્તકા નિપ્ફત્તિ. **પરક્કન્ત**ન્તિ યત્તકં ઇસીનં પરક્કન્તં, વિત્થારીકતા ઇમસ્મિં હિમવન્તે યત્તકા ઇસયો વસન્તીતિ અત્થો. **ન તે સમસમ**ન્તિ તેસુ સબ્બેસુ એકમ્પિ રૂપલીળાવિલાસાદિસમતાય તયા સમાનં ન પસ્સામિ. **કો વા ત્વ**ન્તિ ઇદં તસ્સા ઇત્થિભાવં જાનન્તો પુરિસવોહારવસેન પુચ્છતિ.

એવં પાદતો પટ્ઠાય યાવ કેસા અત્તનો વણ્ણં ભાસન્તે તાપસે અલમ્બુસા તુણ્હી હુત્વા તસ્સા કથાય યથાનુસન્ધિં ગતાય તસ્સ સમ્મૂળ્હભાવં ઞત્વા ગાથમાહ –

૧૨૦.‘‘ન પઞ્હકાલો ભદ્દન્તે, કસ્સપેવં ગતે સતિ;
એહિ સમ્મ રમિસ્સામ, ઉભો અસ્માકમસ્સમે;
એહિ તં ઉપગૂહિસ્સં, રતીનં કુસલો ભવા’’તિ.

તત્થ **કસ્સપેવં ગતે સતી**તિ કસ્સપગોત્ત એવં તવ ચિત્તે પવત્તે સતિ પઞ્હકાલો ન હોતિ. **સમ્મા**તિ વયસ્સ, પિયવચનાલપનમેતં. **રતીન**ન્તિ પઞ્ચકામગુણરતીનં.

એવં વત્વા અલમ્બુસા ચિન્તેસિ – ‘‘નાયં મયિ ઠિતાય હત્થપાસં આગમિસ્સતિ, ગચ્છન્તી વિય ભવિસ્સામી’’તિ. સા ઇત્થિમાયાકુસલતાય તાપસં અનુપસઙ્કમિત્વા આગતમગ્ગાભિમુખી પાયાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૧.‘‘ઇદં વત્વાન પક્કામિ, અચ્છરા કામવણ્ણિની;
મિસ્સા મિસ્સિતુમિચ્છન્તી, ઇસિસિઙ્ગં અલમ્બુસા’’તિ.

અથ નં તાપસો ગચ્છન્તિં દિસ્વા ‘‘અયં ગચ્છતી’’તિ અત્તનો દન્ધપરક્કમં મન્દગમનં છિન્દિત્વા વેગેન ધાવિત્વા કેસેસુ હત્થેન પરામસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૨.‘‘સો ચ વેગેન નિક્ખમ્મ, છેત્વા દન્ધપરક્કમં;

તમુત્તમાસુ વેણીસુ, અજ્ઝપ્પત્તો પરામસિ.

૧૨૩.“તમુદાવત્ત કલ્યાણી, પલિસ્સજિ સુસોભના;
ચવિતમ્હિ બ્રહ્મચરિયા, યથા તં અથ તોસિતા.

૧૨૪.“મનસા અગમા ઇન્દં, વસન્તં નન્દને વને;
તસ્સા સઙ્કપ્પમઞ્ઞાય, મઘવા દેવકુઞ્જરો.

૧૨૫.“પલ્લઙ્કં પહિણી ખિપ્પં, સોવણ્ણં સોપવાહનં;
સઉત્તરચ્છદપઞ્ઞાસં, સહસ્સપટિયત્થતં.

૧૨૬.“તમેનં તત્થ ધારેસિ, ઉરે કત્વાન સોભના;
યથા એકમુહુત્તંવ, તીણિ વસ્સાનિ ધારયિ.

૧૨૭.“વિમદો તીહિ વસ્સેહિ, પબુજ્ઝિત્વાન બ્રાહ્મણો;
અદ્દસાસિ હરિતરુક્ખે, સમન્તા અગ્ગિયાયનં.

૧૨૮.“નવપત્તવનં ફુલ્લં, કોકિલગ્ગણઘોસિતં;
સમન્તા પવિલોકેત્વા, રુદં અસ્સૂનિ વત્તયિ.

૧૨૯.“ન જુહે ન જપે મન્તે, અગ્ગિહુત્તં પહાપિતં;
કો નુ મે પારિચરિયાય, પુબ્બે ચિત્તં પલોભયિ.

૧૩૦.“અરઞ્ઞે મે વિહરતો, યો મે તેજા હ સમ્ભુતં;
નાનારતનપરિપૂરં, નાવંવ ગણ્હિ અણ્ણવે”તિ.

તત્થ **અજ્ઝપ્પત્તો**તિ સમ્પત્તો. **તમુદાવત્ત કલ્યાણી**તિ તં કેસે પરામસિત્વા ઠિતં ઇસિં ઉદાવત્તિત્વા નિવત્તિત્વા કલ્યાણદસ્સના સા સુટ્ઠુ સોભના. **પલિસ્સજી**તિ આલિઙ્ગિ. **ચવિતમ્હિ બ્રહ્મચરિયા, યથા તં અથ તોસિતા**તિ, ભિક્ખવે, તસ્સ ઇસિનો તાવદેવ ઝાનં અન્તરધાયિ. તસ્મિં તમ્હા ઝાના બ્રહ્મચરિયા ચવિતે યથા તં સક્કેન પત્થિતં, તથેવ અહોસિ. અથ સક્કસ્સ પત્થનાય સમિદ્ધભાવં વિદિત્વા સા દેવકઞ્ઞા તોસિતા, તસ્સ તેન બ્રહ્મચરિયવિનાસેન સઞ્જનિતપીતિપામોજ્જાતિ અત્થો.

મનસા અગમાતિ સા તં આલિઙ્ગિત્વા ઠિતા “અહો વત સક્કો પલ્લઙ્કં મે પેસેય્યા”તિ એવં પવત્તેન મનસા ઇન્દં અગમા. **નન્દને વને**તિ નન્દિજનનસમત્થતાય નન્દનવનસઙ્ખાતે તાવતિંસભવને વસન્તં. **દેવકુઞ્જરો**તિ દેવસેટ્ઠો . **પહિણી**તિ પેસેસિ. “પાહિણી”તિપિ પાઠો. **સોપવાહનન્તિ** સપરિવારં. **સઉત્તરચ્છદપઞ્ઞાસન્તિ** પઞ્ઞાસાય ઉત્તરચ્છદેહિ પટિચ્છાદિતં. **સહસ્સપટિયત્થતન્તિ** સહસ્સદિબ્બકોજવત્થતં. **તમેનં તત્થા**તિ તં ઇસિસિઙ્ગં તત્થ દિબ્બપલ્લઙ્કે નિસિન્ના સા ઉરે કત્વા ધારેસિ. **તીણિ વસ્સાની**તિ એકમુહુત્તં વિય મનુસ્સગણનાય તીણિ વસ્સાનિ તં ઉરે નિપજ્જાપેત્વા તત્થ નિસિન્ના ધારેસિ.

વિમદોતિ નિમ્મદો વિગતસઞ્ઞભાવો. સો હિ તીણિ સંવચ્છરાનિ વિસઞ્ઞો સયિત્વા પચ્છા પટિલદ્ધસઞ્ઞો પબુજ્ઝિ. તસ્મિં પબુજ્ઝમાને હત્થાદિફન્દનં દિસ્વાવ અલમ્બુસા તસ્સ પબુજ્ઝનભાવં ઞત્વા પલ્લઙ્કં અન્તરધાપેત્વા સયમ્પિ અન્તરહિતા અટ્ઠાસિ. **અદ્દસાસી**તિ સો અસ્સમપદં ઓલોકેન્તો ''કેન નુ ખોમ્હિ સીલવિનાસં પાપિતો''તિ ચિન્તેત્વા મહન્તેન સદ્દેન પરિદેવમાનો અદ્દસાસિ. **હરિતરુક્ખે**તિ અગ્ગિયાયનસઙ્ખાતં અગ્ગિસાલં સમન્તા પરિવારેત્વા ઠિતે હરિતપત્તરુક્ખે. **નવપત્તવન**ન્તિ તરુણેહિ નવપત્તેહિ સઞ્છન્નં વનં. **રુદ**ન્તિ પરિદેવન્તો.

ન જુહે ન જપે મન્તેતિ અયમસ્સ પરિદેવનગાથા. **પહાપિત**ન્તિ હાપિતં, **પ**-કારો ઉપસગ્ગમત્તં. **પારિચરિયાયા**તિ કો નુ કિલેસપારિચરિયાય ઇતો પુબ્બે મમ ચિત્તં પલોભયીતિ પરિદેવતિ. **યો મે તેજા હ સમ્ભુત**ન્તિ **હ**-કારો નિપાતમત્તં. યો મમ સમણતેજેન સમ્ભૂતં ઝાનગુણં નાનારતનપરિપુણ્ણં મહન્તં મહણ્ણવે નાવં વિય ગણ્હિ, વિનાસં પાપેસિ, કો નામેસોતિ પરિદેવતીતિ.

તં સુત્વા અલમ્બુસા ચિન્તેસિ – ''સચાહં ન કથેસ્સામિ, અયં મે અભિસપિસ્સતિ, હન્દસ્સ કથેસ્સામી''તિ. સા દિસ્સમાનેન કાયેન ઠત્વા ગાથમાહ –

૧૩૧.''અહં તે પારિચરિયાય, દેવરાજેન પેસિતા;
અવધિં ચિત્તં ચિત્તેન, પમાદો ત્વં ન બુજ્ઝસી''તિ.

સો તસ્સા કથં સુત્વા પિતરા દિન્નઓવાદં સરિત્વા ''પિતુ વચનં અકત્વા મહાવિનાસં પત્તોમ્હી''તિ પરિદેવન્તો ચતસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૧૩૨.''ઇમાનિ કિર મં તાતો, કસ્સપો અનુસાસતિ;
કમલાસદિસિત્થિયો, તાયો બુજ્ઝેસિ માણવ.

૧૩૩.''ઉરેગણ્ડાયો બુજ્ઝેસિ, તાયો બુજ્ઝેસિ માણવ;
ઇચ્ચાનુસાસિ મં તાતો, યથા મં અનુકમ્પકો.

૧૩૪.''તસ્સાહં વચનં નાકં, પિતુ વુદ્ધસ્સ સાસનં;
અરઞ્ઞે નિમ્મનુસ્સમ્હિ, સ્વજ્જ ઝાયામિ એકકો.

૧૩૫.''સોહં તથા કરિસ્સામિ, ધિરત્થુ જીવિતેન મે;
પુન વા તાદિસો હેસ્સં, મરણં મે ભવિસ્સતી''તિ.

તત્થ **ઇમાની**તિ ઇમાનિ વચનાનિ. **કમલાસદિસિત્થિયો**તિ કમલા વુચ્ચતિ નારિપુપ્ફલતા, તાસં પુપ્ફસદિસા ઇત્થિયો. **તાયો બુજ્ઝેસિ માણવા**તિ માણવ ત્વં તાયો જાનેય્યાસિ, ઞત્વા દસ્સનપથં અગન્ત્વા પલાપેય્યાસીતિ યાનિ એવરૂપાનિ વચનાનિ તદા મં તાતો અનુસાસતિ, ઇમાનિ કિર તાનીતિ. **ઉરેગણ્ડાયો**તિ ઉરમ્હિ દ્વીહિ ગણ્ડેહિ સમન્નાગતા. **તાયો બુજ્ઝેસિ, માણવા**તિ, માણવ, તાયો અત્તનો વસં ગતે વિનાસં પાપેન્તીતિ ત્વં જાનેય્યાસિ. **નાક**ન્તિ નાકરિં. **ઝાયામી**તિ પજ્ઝાયામિ પરિદેવામિ. **ધિરત્થુ જીવિતેન મે**તિ ધિરત્થુ ગરહિતં મમ જીવિતં, જીવિતેન મે કો અત્થો. **પુન વા**તિ તથા કરિસ્સામિ, યથા પુન વા તાદિસો ભવિસ્સામિ, નટ્ઠં ઝાનં ઉપ્પાદેત્વા વીતરાગો ભવિસ્સામિ, મરણં વા મે ભવિસ્સતીતિ.

સો કામરાગં પહાય પુન ઝાનં ઉપ્પાદેસિ. અથસ્સ સમણતેજં દિસ્વા ઝાનસ્સ ચ ઉપ્પાદિતભાવં ઞત્વા અલમ્બુસા ભીતા ખમાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા દ્વે ગાથાયો અભાસિ –

૧૩૬.''તસ્સ તેજં વીરિયઞ્ચ, ધિતિં ઞત્વા અવટ્ઠિતં;
સિરસા અગ્ગહી પાદે, ઇસિસિઙ્ગં અલમ્બુસા.

૧૩૭.''મા મે કુજ્ઝ મહાવીર, મા મે કુજ્ઝ મહાઇસે;
મહા અત્થો મયા ચિણ્ણો, તિદસાનં યસસ્સિનં;
તયા પકમ્પિતં આસિ, સબ્બં દેવપુરં તદા''તિ.

અથ નં સો ''ખમામિ તે, ભદ્દે, યથાસુખં ગચ્છા''તિ વિસ્સજ્જેન્તો ગાથમાહ –

૧૩૮.''તાવતિંસા ચ યે દેવા, તિદસાનઞ્ચ વાસવો;
ત્વઞ્ચ ભદ્દે સુખી હોહિ, ગચ્છ કઞ્ઞે યથાસુખ''ન્તિ.

સા તં વન્દિત્વા તેનેવ સુવણ્ણપલ્લઙ્કેન દેવપુરં ગતા. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૧૩૯.''તસ્સ પાદે ગહેત્વાન, કત્વા ચ નં પદક્ખિણં;
અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વાન, તમ્હા ઠાના અપક્કમિ.

૧૪૦.''યો ચ તસ્સાસિ પલ્લઙ્કો, સોવણ્ણો સોપવાહનો;
સઉત્તરચ્છદપઞ્ઞાસો, સહસ્સપટિયત્થતો;
તમેવ પલ્લઙ્કમારુય્હ, અગા દેવાન સન્તિકે.

૧૪૧.''તમોક્કમિવ આયન્તિં, જલન્તિં વિજ્જુતં યથા;
પતીતો સુમનો વિત્તો, દેવિન્દો અદદા વર''ન્તિ.

તત્થ **ઓક્કમિવા**તિ દીપકં વિય. ''પતીતો''તિઆદીહિ તુટ્ઠાકારોવ દસ્સિતો **અદદા વર**ન્તિ આગન્ત્વા વન્દિત્વા ઠિતાય તુટ્ઠો વરં અદાસિ.

સા તસ્સ સન્તિકે વરં ગણ્હન્તી ઓસાનગાથમાહ –

૧૪૨.''વરઞ્ચે મે અદો સક્ક, સબ્બભૂતાનમિસ્સર;
નિસિપ્પલોભિકા ગચ્છે, એતં સક્ક વરં વરે''તિ.

તસ્સત્થો – ''સક્ક દેવરાજ, સચે મે ત્વં વરં અદો, પુન ઇસિપલોભિકાય ન ગચ્છેય્યં, મા મં એતદત્થાય પહિણેય્યાસિ, એતં વરં વરે યાચામી''તિ.

સત્થા તસ્સ ભિક્ખુનો ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ, સચ્ચપરિયોસાને સો ભિક્ખુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તદા અલમ્બુસા પુરાણદુતિયિકા અહોસિ, ઇસિસિઙ્ગો ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખુ, પિતા મહાઇસિ પન અહમેવ અહોસિન્તિ.

[૫૨૪] ૪. સઙ્ખપાલજાતકવણ્ણના

અરિયાવકાસોસીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો ઉપોસથકમ્મં આરબ્ભ કથેસિ. તદા હિ સત્થા ઉપોસથિકે ઉપાસકે સમ્પહંસેત્વા ''પોરાણકપણ્ડિતા મહતિં નાગસમ્પત્તિં પહાય ઉપોસથવાસં ઉપવસિંસુયેવા''તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે રાજગહે મગધરાજા નામ રજ્જં કારેસિ. તદા બોધિસત્તો તસ્સ રઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ, ''દુય્યોધનો''તિસ્સ નામં કરિંસુ. સો વયપ્પત્તો તક્કસિલાયં સબ્બસિપ્પાનિ ઉગ્ગણ્હિત્વા આગન્ત્વા પિતુ સિપ્પં દસ્સેસિ. અથ નં પિતા રજ્જે અભિસિઞ્ચિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ઉય્યાને વસિ. બોધિસત્તો દિવસસ્સ તિક્ખત્તું પિતુ સન્તિકં અગમાસિ. તસ્સ મહાલાભસક્કારો ઉદપાદિ. સો તેનેવ પલિબોધેન કસિણપરિકમ્મમત્તમ્પિ કાતું અસક્કોન્તો ચિન્તેસિ – ''મહા મે લાભસક્કારો, ન સક્કા મયા ઇધ વસન્તેન ઇમં જટં છિન્દિતું, પુત્તસ્સ મે અનારોચેત્વાવ અઞ્ઞત્થ ગમિસ્સામી''તિ. સો કઞ્ચિ અજાનાપેત્વા ઉય્યાના નિક્ખમિત્વા મગધરટ્ઠં અતિક્કમિત્વા મહિસકરટ્ઠે સઙ્ખપાલદહતો નામ નિક્ખન્તાય કણ્ણવેણ્ણાય નદિયા નિવત્તને ચન્દકપબ્બતં ઉપનિસ્સાય પણ્ણસાલં કત્વા તત્થ વસન્તો કસિણપરિકમ્મં કત્વા ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેત્વા ઉઞ્છાચરિયાય યાપેસિ. તમેનં સઙ્ખપાલો નામ નાગરાજા મહન્તેન પરિવારેન કણ્ણવેણ્ણનદિતો નિક્ખમિત્વા અન્તરન્તરા ઉપસઙ્કમતિ. સો તસ્સ ધમ્મં દેસેસિ. અથસ્સ પુત્તો પિતરં દટ્ઠુકામો ગતટ્ઠાનં અજાનન્તો અનુવિચારાપેત્વા ''અસુકટ્ઠાને નામ વસતી''તિ ઞત્વા તસ્સ દસ્સનત્થાય મહન્તેન પરિવારેન તત્થ ગન્ત્વા એકમન્તે ખન્ધવારં નિવાસેત્વા કતિપયેહિ અમચ્ચેહિ સદ્ધિં અસ્સમપદાભિમુખો પાયાસિ.

તસ્મિં ખણે સઙ્ખપાલો મહન્તેન પરિવારેન ધમ્મં સુણન્તો નિસીદિ. સો તં રાજાનં આગચ્છન્તં દિસ્વા ઇસિં વન્દિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ. રાજા પિતરં વન્દિત્વા પટિસન્થારં કત્વા નિસીદિત્વા પુચ્છિ – ''ભન્તે, કતરરાજા નામેસ તુમ્હાકં સન્તિકં આગતો''તિ. તાત, સઙ્ખપાલનાગરાજા નામેસોતિ. સો તસ્સ સમ્પત્તિં નિસ્સાય નાગભવને લોભં કત્વા કતિપાહં વસિત્વા પિતુ ભિક્ખાહારં નિબદ્ધં દાપેત્વા અત્તનો નગરમેવ ગન્ત્વા ચતૂસુ દ્વારેસુ દાનસાલાયો કારેત્વા સકલજમ્બુદીપં સઙ્ખોભેન્તો દાનં દત્વા સીલં રક્ખિત્વા ઉપોસથકમ્મં કત્વા નાગભવનં પત્થેત્વા આયુપરિયોસાને નાગભવને નિબ્બત્તિત્વા સઙ્ખપાલનાગરાજા અહોસિ . સો ગચ્છન્તે કાલે તાય સમ્પત્તિયા વિપ્પટિસારી હુત્વા તતો પટ્ઠાય મનુસ્સયોનિં પત્થેન્તો ઉપોસથવાસં વસિ. અથસ્સ નાગભવને વસન્તસ્સ ઉપોસથવાસો ન સમ્પજ્જતિ, સીલવિનાસં પાપુણાતિ. સો તતો પટ્ઠાય નાગભવના નિક્ખમિત્વા કણ્ણવેણ્ણાય નદિયા અવિદૂરે મહામગ્ગસ્સ ચ એકપદિકમગ્ગસ્સ ચ અન્તરે એકં વમ્મિકં પરિક્ખિપિત્વા ઉપોસથં અધિટ્ઠાય સમાદિન્નસીલો ''મમ ચમ્મમંસાદીહિ અત્થિકા ચમ્મમંસાદીનિ હરન્તૂ''તિ અત્તાનં દાનમુખે વિસ્સજ્જેત્વા વમ્મિકમત્થકે નિપન્નો સમણધમ્મં કરોન્તો ચાતુદ્દસે પન્નરસે વસિત્વા પાટિપદે નાગભવનં ગચ્છતિ.

તસ્મિં એકદિવસં એવં સીલં સમાદિયિત્વા નિપન્ને પચ્ચન્તગામવાસિનો સોળસ જના ''મંસં આહરિસ્સામા''તિ આવુધહત્થા અરઞ્ઞે વિચરન્તા કિઞ્ચિ અલભિત્વા નિક્ખન્તા તં વમ્મિકમત્થકે નિપન્નં દિસ્વા ''મયં અજ્જ ગોધાપોતકમ્પિ ન લભિમ્હા, ઇમં નાગરાજાનં વધિત્વા ખાદિસ્સામા''તિ ચિન્તેત્વા ''મહા ખો પનેસ ગય્હમાનો પલાયેય્ય, યથાનિપન્નમેવ તં ભોગેસુ સૂલેહિ વિજ્ઝિત્વા દુબ્બલં કત્વા ગણ્હિસ્સામા''તિ સૂલાનિ આદાય ઉપસઙ્કમિંસુ. બોધિસત્તસ્સ સરીરં મહન્તં એકદોણિકનાવપ્પમાણં વટ્ટેત્વા ઠપિતસુમનપુપ્ફદામં વિય

જિઞ્જુકફલસન્નિભેહિ અક્ખીહિ જયસુમનપુપ્ફસદિસેન ચ સીસેન સમન્નાગતં અતિવિય સોભતિ. સો તેસં સોળસન્નં જનાનં પદસદ્દેન ભોગન્તરતો સીસં નીહરિત્વા રત્તક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા તે સૂલહત્થે આગચ્છન્તે દિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અજ્જ મય્હં મનોરથો મત્થકં પાપુણિસ્સતિ, અહં અત્તાનં દાનમુખે નિય્યાદેત્વા વીરિયં અધિટ્ઠહિત્વા નિપન્નો, ઇમે મમ સરીરં સત્તીહિ કોટ્ટેત્વા છિદ્દાવછિદ્દં કરોન્તે કોધવસેન અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા ન ઓલોકેસ્સામી’’તિ અત્તનો સીલભેદભયેન દળ્હં અધિટ્ઠાય સીસં ભોગન્તરેયેવ પવેસેત્વા નિપજ્જિ. અથ નં તે ઉપગન્ત્વા નઙ્ગુટ્ઠે ગહેત્વા કડ્ઢન્તા ભૂમિયં પોથેત્વા તિખિણસૂલેહિ અટ્ઠસુ ઠાનેસુ વિજ્ઝિત્વા સકણ્ટકકાળવેત્તયટ્ઠિયો પહારમુખેહિ પવેસેત્વા અટ્ઠસુ ઠાનેસુ કાજેનાદાય મહામગ્ગં પટિપજ્જિંસુ, મહાસત્તો સૂલેહિ વિજ્ઝનતો પટ્ઠાય એકટ્ઠાનેપિ કોધવસેન અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા તે ન ઓલોકેસિ. તસ્સ અટ્ઠહિ કાજેહિ આદાય નીયમાનસ્સ સીસં ઓલમ્બેત્વા ભૂમિયં પહરિ. અથ નં ‘‘સીસમસ્સ ઓલમ્બતી’’તિ મહામગ્ગે નિપજ્જાપેત્વા તરુણસૂલેન નાસાપુટં વિજ્ઝિત્વા રજ્જુકં પવેસેત્વા સીસં ઉક્ખિપિત્વા કાજકોટિયં લગ્ગિત્વા પુનપિ ઉક્ખિપિત્વા મગ્ગં પટિપજ્જિંસુ.

તસ્મિં ખણે વિદેહરટ્ઠે મિથિલનગરવાસી આળારો નામ કુટુમ્બિકો પઞ્ચ સકટસતાનિ આદાય સુખયાનકે નિસીદિત્વા ગચ્છન્તો તે ભોજપુત્તે બોધિસત્તં તથા ગણ્હિત્વા ગચ્છન્તે દિસ્વા તેસં સોળસન્નમ્પિ સોળસહિ વાહગોણેહિ સદ્ધિં પસતં પસતં સુવણ્ણમાસકે સબ્બેસં નિવાસનપારુપનાનિ ભરિયાનમ્પિ નેસં વત્થાભરણાનિ દત્વા વિસ્સજ્જાપેસિ. અથ સો નાગભવનં ગન્ત્વા તત્થ પપઞ્ચં અકત્વા મહન્તેન પરિવારેન નિક્ખમિત્વા આળારં ઉપસઙ્કમિત્વા નાગભવનસ્સ વણ્ણં કથેત્વા તં આદાય નાગભવનં ગન્ત્વા તીહિ નાગકઞ્ઞાસતેહિ સદ્ધિં મહન્તમસ્સ યસં દત્વા દિબ્બેહિ કામેહિ સન્તપ્પેસિ. આળારો નાગભવને એકવસ્સં વસિત્વા દિબ્બકામે પરિભુઞ્જિત્વા ‘‘ઇચ્છામહં, સમ્મ, પબ્બજિતુ’’ન્તિ નાગરાજસ્સ કથેત્વા પબ્બજિતપરિક્ખારે ગહેત્વા નાગભવનતો હિમવન્તપ્પદેસં ગન્ત્વા પબ્બજિત્વા તત્થ ચિરં વસિત્વા અપરભાગે ચારિકં ચરન્તો બારાણસિં પત્વા રાજુય્યાને વસિત્વા પુનદિવસે ભિક્ખાય નગરં પવિસિત્વા રાજદ્વારં અગમાસિ. અથ નં બારાણસિરાજા દિસ્વા ઇરિયાપથે પસીદિત્વા પક્કોસાપેત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદાપેત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભોજેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં નીચે આસને નિસિન્નો વન્દિત્વા તેન સદ્ધિં સલ્લપન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૧૪૩.‘‘અરિયાવકાસોસિ પસન્નનેત્તો, મઞ્ઞે ભવં પબ્બજિતો કુલમ્હા;
કથં નુ વિત્તાનિ પહાય ભોગે, પબ્બજિ નિક્ખમ્મ ઘરા સપઞ્ઞા’’તિ.

તત્થ **અરિયાવકાસોસી**તિ નિદ્દોસસુન્દરસરીરાવકાસોસિ, અભિરૂપોસીતિ અત્થો. **પસન્નનેત્તો**તિ પઞ્ચહિ પસાદેહિ યુત્તનેત્તો. **કુલમ્હા**તિ ખત્તિયકુલા વા બ્રાહ્મણકુલા વા સેટ્ઠિકુલા વા પબ્બજિતોસીતિ મઞ્ઞામિ. **કથં નૂ**તિ કેન કારણેન કિં આરમ્મણં કત્વા ધનઞ્ચ ઉપભોગે ચ પહાય ઘરા નિક્ખમિત્વા પબ્બજિતોસિ સપઞ્ઞ પણ્ડિતપુરિસાતિ પુચ્છતિ.

તતો પરં તાપસસ્સ ચ રઞ્ઞો ચ વચનપ્પટિવચનવસેન ગાથાનં સમ્બન્ધો વેદિતબ્બો –

૧૪૪.‘‘સયં વિમાનં નરદેવ દિસ્વા, મહાનુભાવસ્સ મહોરગસ્સ;
દિસ્વાન પુઞ્ઞાન મહાવિપાકં, સદ્ધાયહં પબ્બજિતોમ્હિ રાજ.

૧૪૫.‘‘ન કામકામા ન ભયા ન દોસા, વાચં મુસા પબ્બજિતા ભણન્તિ;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થં, સુત્વાન મે જાયિહિતિપ્પસાદો.

૧૪૬."વાણિજ્જ રટ્ઠાધિપ ગચ્છમાનો, પથે અદ્દસાસિમ્હિ ભોજપુત્તે;
પવદ્ધકાયં ઉરગં મહન્તં, આદાય ગચ્છન્તે પમોદમાને.

૧૪૭."સોહં સમાગમ્મ જનિન્દ તેહિ, પહટ્ઠલોમો અવચમ્હિ ભીતો;
કુહિં અયં નીયતિ ભીમકાયો, નાગેન કિં કાહથ ભોજપુત્તા.

૧૪૮."નાગો અયં નીયતિ ભોજનત્થા, પવદ્ધકાયો ઉરગો મહન્તો;
સાદુઞ્ચ થૂલઞ્ચ મુદુઞ્ચ મંસં, ન ત્વં રસઞ્ઞાસિ વિદેહપુત્ત.

૧૪૯."ઇતો મયં ગન્ત્વા સકં નિકેતં, આદાય સત્થાનિ વિકોપયિત્વા;
મંસાનિ ભોક્ખામ પમોદમાના, મયઞ્હિ વે સત્તવો પન્નગાનં.

૧૫૦."સચે અયં નીયતિ ભોજનત્થા, પવદ્ધકાયો ઉરગો મહન્તો;
દદામિ વો બલિબદ્દાનિ સોળસ, નાગં ઇમં મુઞ્ચથ બન્ધનસ્મા.

૧૫૧."અદ્ધા હિ નો ભક્ખો અયં મનાપો, બહૂ ચ નો ઉરગા ભુત્તપુબ્બા;
કરોમ તે તં વચનં અળાર, મિત્તઞ્ચ નો હોહિ વિદેહપુત્ત.

૧૫૨."તદાસ્સુ તે બન્ધના મોચયિંસુ, યં નત્થુતો પટિમોક્કસ્સ પાસે;
મુત્તો ચ સો બન્ધના નાગરાજા, પક્કામિ પાચીનમુખો મુહુત્તં.

૧૫૩."ગન્ત્વાન પાચીનમુખો મુહુત્તં, પુણ્ણેહિ નેત્તેહિ પલોકયી મં;
તદાસ્સહં પિટ્ઠિતો અન્વગચ્છિં, દસઙ્ગુલિં અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા.

૧૫૪."ગચ્છેવ ખો ત્વં તરમાનરૂપો, મા તં અમિત્તા પુનરગ્ગહેસું;
દુક્ખો હિ લુદ્દેહિ પુના સમાગમો, અદસ્સનં ભોજપુત્તાન ગચ્છ.

૧૫૫."અગમાસિ સો રહદં વિપ્પસન્નં, નીલોભાસં રમણીયં સુતિત્થં;
સમોતતં જમ્બુહિ વેતસાહિ, પાવેક્ખિ નિત્તિણ્ણભયો પતીતો.

૧૫૬."સો તં પવિસ્સ નચિરસ્સ નાગો, દિબ્બેન મે પાતુરહૂ જનિન્દ;
ઉપટ્ઠહી મં પિતરંવ પુત્તો, હદયઙ્ગમં કણ્ણસુખં ભણન્તો.

૧૫૭."ત્વં મેસિ માતા ચ પિતા અળાર, અબ્ભન્તરો પાણદદો સહાયો;
સકઞ્ચ ઇદ્ધિં પટિલાભકોસ્મિ, અળાર પસ્સ મે નિવેસનાનિ;
પહૂતભક્ખં બહુઅન્નપાનં, મસક્કસારં વિય વાસવસ્સા"તિ.

તત્થ **વિમાનન્તિ** સઙ્ખપાલનાગરઞ્ઞો અનેકસતનાટકસમ્પત્તિસમ્પન્નં કઞ્ચનમણિવિમાનં. **પુઞ્ઞાનન્તિ** તેન કતપુઞ્ઞાનં મહન્તં વિપાકં દિસ્વા કમ્મઞ્ચ ફલઞ્ચ પરલોકઞ્ચ સદ્દહિત્વા પવત્તાય સદ્ધાય અહં પબ્બજિતો. **ન**

કામકામાતિ ન વત્થુકામેનપિ ભયેનપિ દોસેનપિ મુસા ભણન્તિ. **જાયિહિતી**તિ, ભન્તે, તુમ્હાકં વચનં સુત્વા મય્હમ્પિ પસાદો સોમનસ્સં જાયિસ્સતિ. **વાણિજ્જ**ન્તિ વાણિજ્જકમ્મં કરિસ્સામીતિ ગચ્છન્તો. **પથે અદ્દસાસિમ્હી**તિ પઞ્ચન્નં સકટસતાનં પુરતો સુખયાનકે નિસીદિત્વા ગચ્છન્તો મહામગ્ગે જનપદમનુસ્સે અદ્દસં. **પવદ્ધકાય**ન્તિ વડ્ઢિતકાયં. **આદાયા**તિ અદ્ધહિ કાજેહિ ગહેત્વા. **અવચમ્હી**તિ અભાસિં. **ભીમકાયો**તિ ભયજનકકાયો. **ભોજપુત્તા**તિ લુદ્દપુત્તકે પિયસમુદાચારેનાલપતિ. **વિદેહપુત્તા**તિ વિદેહરટ્ઠવાસિતાય આળારં આલપિંસુ. **વિકોપયિત્વા**તિ છિન્દિત્વા. **મયઞ્હિ વો સત્તવો**તિ મયં પન નાગાનં વેરિનો નામ. **ભોજનત્થા**તિ ભોજનત્થાય. **મિત્તઞ્ચ નો હોહી**તિ ત્વં અમ્હાકં મિત્તો હોહિ, કતગુણં જાન.

તદાસ્સુ તેતિ, મહારાજ, તેહિ ભોજપુત્તેહિ એવં વુત્તે અહં તેસં સોળસ વાહગોણે નિવાસનપારુપનાનિ પસતં પસતં સુવણ્ણમાસકે ભરિયાનઞ્ચ નેસં વત્થાલઙ્કારં અદાસિં, અથ તે સઙ્ખપાલનાગરાજાનં ભૂમિયં નિપજ્જાપેત્વા અત્તનો કક્ખળતાય સકણ્ટકકાળવેત્તલતાય કોટિયં ગહેત્વા આકડ્ઢિતું આરભિંસુ. અથાહં નાગરાજાનં કિલમન્તં દિસ્વા અકિલમેન્તોવ અસિના તા લતા છિન્દિત્વા દારકાનં કણ્ણવેધતો વટ્ટિનીહરણનિયામેન અદુક્ખાપેન્તો સણિકં નીહરિં, તસ્મિં કાલે તે ભોજપુત્તા યં બન્ધનં અસ્સ નત્થુતો પવેસેત્વા પાસે પટિમોક્કં, તસ્મા બન્ધના તં ઉરગં મોચયિંસુ. તસ્સ નાસતો સહ પાસેન તં રજ્જુકં નીહરિંસૂતિ દીપેતિ. ઇતિ તે ઉરગં વિસ્સજ્જેત્વા થોકં ગન્ત્વા ''અયં ઉરગો દુબ્બલો, મતકાલે નં ગહેત્વા ગમિસ્સામા''તિ નિલીયિંસુ.

પુણ્ણેહીતિ સોપિ મુહુત્તં પાચીનાભિમુખો ગન્ત્વા અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ મં પલોકયિ. **તદાસ્સહ**ન્તિ તદા અસ્સ અહં. **ગચ્છેવા**તિ એવં તં અવચન્તિ વદતિ. **રહદ**ન્તિ કણ્ણવેણ્ણદહં. **સમોતત**ન્તિ ઉભયતીરેસુ જમ્બુરુક્ખવેતસરુક્ખેહિ ઓતતં વિતતં. **નિત્તિણ્ણભયો પતીતો**તિ સો કિર તં દહં પવિસન્તો આળારસ્સ નિપચ્ચકારં દસ્સેત્વા યાવ નઙ્ગુટ્ઠા ઓતરિ, ઉદકે પવિટ્ઠટ્ઠાનમેવસ્સ નિબ્ભયં અહોસિ, તસ્મા નિત્તિણ્ણભયો પતીતો હટ્ઠતુટ્ઠો પાવેક્ખીતિ. **પવિસ્સા**તિ પવિસિત્વા. **દિબ્બેન મે**તિ નાગભવને પમાદં અનાપજ્જિત્વા મયિ કણ્ણવેણ્ણતીરં અનતિક્કન્તેયેવ દિબ્બેન પરિવારેન મમ પુરતો પાતુરહોસિ. **ઉપટ્ઠહી**તિ ઉપાગમિ. **અબ્ભન્તરો**તિ હદયમંસસદિસો. ત્વં મમ બહુપકારો, સક્કારં તે કરિસ્સામિ. **પસ્સ મે નિવેસનાની**તિ મમ નાગભવનં પસ્સ. **મસક્કસારં વિયા**તિ મસક્કસારો વુચ્ચતિ ઓસક્કનપરિસક્કનાભાવેન ઘનસારતાય ચ સિનેરુપબ્બતરાજા. અયં તત્થ માપિતં તાવતિંસભવનં સન્ધાયેવમાહ.

મહારાજ! એવં વત્વા સો નાગરાજા ઉત્તરિ અત્તનો નાગભવનં વણ્ણેન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૧૫૮.''તં ભૂમિભાગેહિ ઉપેતરૂપં, અસક્ખરા ચેવ મુદૂ સુભા ચ;
નીચત્તિણા અપ્પરજા ચ ભૂમિ, પાસાદિકા યત્થ જહન્તિ સોકં.

૧૫૯.''અનાવકુલા વેળુરિયૂપનીલા, ચતુદ્દિસં અમ્બવનં સુરમ્મં;
પક્કા ચ પેસી ચ ફલા સુફુલ્લા, નિચ્ચોતુકા ધારયન્તી ફલાની''તિ.

તત્થ **અસક્ખરા**તિ યા તત્થ ભૂમિ પાસાણસક્ખરરહિતા મુદુ સુભા કઞ્ચનરજતમણિમયા સત્તરતનવાલુકાકિણ્ણા. **નીચત્તિણા**તિ ઇન્દગોપકપિટ્ઠિસદિસવણ્ણેહિ નીચતિણેહિ સમન્નાગતા. **અપ્પરજા**તિ પંસુરહિતા. **યત્થ જહન્તિ સોક**ન્તિ યત્થ પવિટ્ઠમત્તાવ નિસ્સોકા હોન્તિ. **અનાવકુલા**તિ ન અવકુલા અખાણુમા ઉપરિ ઉક્કુલવિકુલભાવરહિતા વા સમસણ્ઠિતા. **વેળુરિયૂપનીલા**તિ વેળુરિયેન ઉપનીલા, તસ્મિં નાગભવને

વેળુરિયમયા પસન્નસલિલા નીલોભાસા અનેકવણ્ણકમલુપ્પલસઞ્છન્ના પોક્ખરણીતિ અત્થો. **ચતુદ્દિસ**ન્તિ તસ્સા પોક્ખરણિયા ચતૂસુ દિસાસુ. **પક્કા ચા**તિ તસ્મિં અમ્બવને અમ્બરુક્ખા પક્કફલા ચ અડ્ઢપક્કફલા ચ તરુણફલા ચ કુલ્લિતાયેવાતિ અત્થો. **નિચ્ચોતુકા**તિ છન્નમ્પિ ઉતૂનં અનુરૂપેહિ પુપ્ફફલેહિ સમન્નાગતાતિ.

૧૬૦.તેસં વનાનં નરદેવ મજ્ઝે, નિવેસનં ભસ્સરસન્નિકાસં;
રજતગ્ગળં સોવણ્ણમયં ઉળારં, ઓભાસતી વિજ્જુરિવન્તલિક્ખે.

૧૬૧.‘‘મણીમયા સોણ્ણમયા ઉળારા, અનેકચિત્તા સતતં સુનિમ્મિતા;
પરિપૂરા કઞ્ઞાહિ અલઙ્કતાહિ, સુવણ્ણકાયૂરધરાહિ રાજ.

૧૬૨.‘‘સો સક્ખપાલો તરમાનરૂપો, પાસાદમારુય્હ અનોમવણ્ણો;
સહસ્સથમ્ભં અતુલાનુભાવં, યત્થસ્સ ભરિયા મહેસી અહોસિ.

૧૬૩.‘‘એકા ચ નારી તરમાનરૂપા, આદાય વેળુરિયમયં મહગ્ઘં;
સુભં મણિં જાતિમન્તૂપપન્નં, અચોદિતા આસનમબ્ભિહાસિ.

૧૬૪.‘‘તતો મં ઉરગો હત્થે ગહેત્વા, નિસીદયી પામુખઆસનસ્મિં;
ઇદમાસનં અત્ર ભવં નિસીદતુ, ભવઞ્હિ મે અઞ્ઞતરો ગરૂનં.

૧૬૫.‘‘અઞ્ઞા ચ નારી તરમાનરૂપા, આદાય વારિં ઉપસઙ્કમિત્વા;
પાદાનિ પક્ખાલયી મે જનિન્દ, ભરિયાવ ભત્તૂ પતિનો પિયસ્સ.

૧૬૬.‘‘અપરા ચ નારી તરમાનરૂપા, પગ્ગય્હ સોવણ્ણમયાય પાતિયા;
અનેકસૂપં વિવિધં વિયઞ્જનં, ઉપનામયી ભત્ત મનુઞ્ઞરૂપં.

૧૬૭.‘‘તુરિયેહિ મં ભારત ભુત્તવન્તં, ઉપટ્ઠહું ભત્તુ મનો વિદિત્વા;
તતુત્તરિં મં નિપતી મહન્તં, દિબ્બેહિ કામેહિ અનપ્પકેહી’’તિ.

તત્થ **નિવેસન**ન્તિ પાસાદો. **ભસ્સરસન્નિકાસ**ન્તિ પભસ્સરદસ્સનં. **રજતગ્ગળ**ન્તિ રજતદ્વારકવાટં. **મણીમયા**તિ એવરૂપા તત્થ કૂટાગારા ચ ગબ્ભા ચ. **પરિપૂરા**તિ સમ્પુણ્ણા. **સો સક્ખપાલો**તિ, મહારાજ, અહં એવં તસ્મિં નાગભવનં વણ્ણેન્તે તં દટ્ઠુકામો અહોસિં, અથ મં તત્થ નેત્વા સો સક્ખપાલો હત્થે ગહેત્વા તરમાનો વેળુરિયથમ્ભેહિ સહસ્સથમ્ભં પાસાદં આરુય્હ યસ્મિં ઠાને અસ્સ મહેસી અહોસિ, તં ઠાનં નેતીતિ દીપેતિ. **એકા ચા**તિ મયિ પાસાદં અભિરુળ્હે એકા ઇત્થી અઞ્ઞેહિ મણીહિ જાતિમહન્તેહિ ઉપેતં સુભં વેળુરિયાસનં તેન નાગરાજેન અવુત્તાવ. **અબ્ભિહાસી**તિ અભિહરિ, અત્થરીતિ વુત્તં હોતિ.

પામુખઆસનસ્મિન્તિ પમુખાસનસ્મિં, ઉત્તમાસને નિસીદાપેસીતિ અત્થો. **ગરૂન**ન્તિ માતાપિતૂનં મે ત્વં અઞ્ઞતરોતિ એવં વત્વા નિસીદાપેસિ. **વિવિધં વિયઞ્જન**ન્તિ વિવિધં બ્યઞ્જનં. **ભત્ત મનુઞ્ઞરૂપ**ન્તિ ભત્તં મનુઞ્ઞરૂપં. **ભારતા**તિ રાજાનં આલપતિ. **ભુત્તવન્ત**ન્તિ ભુત્તાવિં કતભત્તકિચ્ચં. **ઉપટ્ઠહુ**ન્તિ અનેકસતેહિ તુરિયેહિ ગન્ધબ્બં કુરુમાના ઉપટ્ઠહિંસુ. **ભત્તુ મનો વિદિત્વા**તિ અત્તનો પતિનો ચિત્તં જાનિત્વા. **તતુત્તરિ**ન્તિ તતો ગન્ધબ્બકરણતો

ઉત્તરિં. **મં નિપતી**તિ સો નાગરાજા મં ઉપસઙ્કમિ. **મહન્તં દિબ્બેહી**તિ મહન્તેહિ ઉળારેહિ દિબ્બેહિ કામેહિ તેહિ ચ અનપ્પકેહિ.

એવં ઉપસઙ્કમિત્વા ચ પન ગાથમાહ –

૧૬૮.‘‘ભરિયા મમેતા તિસતા અળાર, સબ્બત્તમજ્ઝા પદુમુત્તરાભા;
અળાર એતાસ્સુ તે કામકારા, દદામિ તે તા પરિચારયસ્સૂ’’તિ.

તત્થ **સબ્બત્તમજ્ઝા**તિ સબ્બા અત્તમજ્ઝા, પાણિના ગહિતપ્પમાણમજ્ઝાતિ અત્થો. અટ્ઠકથાયં પન ‘‘સુમજ્ઝા’’તિ પાઠો. **પદુમુત્તરાભા**તિ પદુમવણ્ણઉત્તરાભા, પદુમવણ્ણઉત્તરચ્છવિયોતિ અત્થો. **પરિચારયસ્સૂ**તિ તા અત્તનો પાદપરિચારિકા કરોહીતિ વત્વા તીહિ ઇત્થિસતેહિ સદ્ધિં મહાસમ્પત્તિં મય્હં અદાસિ.

સો આહ –

૧૬૯.‘‘સંવચ્છરં દિબ્બરસાનુભુત્વા, તદાસ્સુહં ઉત્તરિમજ્ઝભાસિં;
નાગસ્સિદં કિન્તિ કથઞ્ચ લદ્ધં, કથજ્ઝગમાસિ વિમાનસેટ્ઠં.

૧૭૦.‘‘અધિચ્ચલદ્ધં પરિણામજં તે, સયંકતં ઉદાહુ દેવેહિ દિન્નં;
પુચ્છામિ તં નાગરાજેતમત્થં, કથજ્ઝગમાસિ વિમાનસેટ્ઠ’’ન્તિ.

તત્થ **દિબ્બરસાનુભુત્વા**તિ દિબ્બે કામગુણરસે અનુભવિત્વા. **તદાસ્સુહ**ન્તિ તદા અસ્સુ અહં. **નાગસ્સિદ**ન્તિ ભદ્રમુખસ્સ સઙ્ખપાલનાગરાજસ્સ ઇદં સમ્પત્તિજાતં **કિન્તિ** કિં નામ કમ્મં કત્વા કથઞ્ચ કત્વા લદ્ધં, કથમેતં વિમાનસેટ્ઠં ત્વં અજ્ઝગમાસિ, ઇતિ નં અહં પુચ્છિં. **અધિચ્ચલદ્ધ**ન્તિ અહેતુના લદ્ધં. **પરિણામજં તે**તિ કેનચિ તવ અત્થાય પરિણામિતત્તા પરિણામતો જાતં. **સયંકત**ન્તિ કારકે પક્કોસાપેત્વા રતનાનિ દત્વા કારિતન્તિ.

તતો પરા દ્વિન્નમ્પિ વચનપ્પટિવચનગાથાવ –

૧૭૧.‘‘નાધિચ્ચલદ્ધં ન પરિણામજં મે, ન સયંકતં નાપિ દેવેહિ દિન્નં;
સકેહિ કમ્મેહિ અપાપકેહિ, પુઞ્ઞેહિ મે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૭૨.‘‘કિં તે વતં કિં પન બ્રહ્મચરિયં, કિસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
અક્ખાહિ મે નાગરાજેતમત્થં, કથં નુ તે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૭૩.‘‘રાજા અહોસિં મગધાનમિસ્સરો, દુય્યોધનો નામ મહાનુભાવો;
સો ઇત્તરં જીવિતં સંવિદિત્વા, અસસ્સતં વિપરિણામધમ્મં.

૧૭૪.‘‘અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ પસન્નચિત્તો, સક્કચ્ચ દાનં વિપુલં અદાસિં;
ઓપાનભૂતં મે ઘરં તદાસિ, સન્તપ્પિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ.

૧૭૫.‘‘માલઞ્ચ ગન્ધઞ્ચ વિલેપનઞ્ચ, પદીપિયં યાનમુપસ્સયઞ્ચ;

અચ્છાદનં સયનમથન્નપાનં, સક્કચ્ચ દાનાનિ અદમ્હ તત્થ.

૧૭૬.“તં મે વતં તં પન બ્રહ્મચરિયં, તસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
તેનેવ મે લદ્ધમિદં વિમાનં, પહૂતભક્ખં બહુઅન્નપાનં;
નચ્ચેહિ ગીતેહિ ચુપેતરૂપં, ચિરટ્ઠિતિકં ન ચ સસ્સતાયં.

૧૭૭.“અપ્પાનુભાવા તં મહાનુભાવં, તેજસ્સિનં હન્તિ અતેજવન્તો;
કિમેવ દાઠાવુધ કિં પટિચ્ચ, હત્થત્તમાગચ્છિ વનિબ્બકાનં.

૧૭૮.“ભયં નુ તે અન્વગતં મહન્તં, તેજો નુ તે નાન્વગં દન્તમૂલં;
કિમેવ દાઠાવુધ કિં પટિચ્ચ, કિલેસમાપજ્જિ વનિબ્બકાનં.

૧૭૯.“ન મે ભયં અન્વગતં મહન્તં, તેજો ન સક્કા મમ તેહિ હન્તું;
સતઞ્ચ ધમ્માનિ સુકિત્તિતાનિ, સમુદ્દવેલાવ દુરચ્ચયાનિ.

૧૮૦.“ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિં અળાર, ઉપોસથં નિચ્ચમુપાવસામિ;
અથાગમું સોળસ ભોજપુત્તા, રજ્જું ગહેત્વાન દળ્હઞ્ચ પાસં.

૧૮૧.“ભેત્વાન નાસં અતિકસ્સ રજ્જું, નયિંસુ મં સમ્પરિગય્હ લુદ્દા;
એતાદિસં દુક્ખમહં તિતિક્ખં, ઉપોસથં અપ્પટિકોપયન્તો.

૧૮૨.“એકાયને તં પથે અદ્દસંસુ, બલેન વણ્ણેન ચુપેતરૂપં;
સિરિયા પઞ્ઞાય ચ ભાવિતોસિ, કિં પત્થયં નાગ તપો કરોસિ.

૧૮૩.“ન પુત્તહેતૂ ન ધનસ્સ હેતૂ, ન આયુનો ચાપિ અળાર હેતુ;
મનુસ્સયોનિં અભિપત્થયાનો, તસ્મા પરક્કમ તપો કરોમિ.

૧૮૪.“ત્વં લોહિતક્ખો વિહતન્તરંસો, અલઙ્કતો કપ્પિતકેસમસ્સુ;
સુરોસિતો લોહિતચન્દનેન, ગન્ધબ્બરાજાવ દિસા પભાસસિ.

૧૮૫.“દેવિદ્ધિપત્તોસિ મહાનુભાવો, સબ્બેહિ કામેહિ સમઙ્ગિભૂતો;
પુચ્છામિ તં નાગરાજેતમત્થં, સેય્યો ઇતો કેન મનુસ્સલોકો.

૧૮૬.“અળાર નાઞ્ઞત્ર મનુસ્સલોકા, સુદ્ધીવ સંવિજ્જતિ સંયમો વા;
અહઞ્ચ લદ્ધાન મનુસ્સયોનિં, કાહામિ જાતિમરણસ્સ અન્તં.

૧૮૭.“સંવચ્છરો મે વસતો તવન્તિકે, અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠિતોસ્મિ;
આમન્તયિત્વાન પલેમિ નાગ, ચિરપ્પવુટ્ઠોસ્મિ અહં જનિન્દ.

૧૮૮.“પુત્તા ચ દારા અનુજીવિનો ચ, નિચ્ચાનુસિટ્ઠા ઉપતિટ્ઠથેતં;

કચ્ચિન્નુ તં નાભિસપિત્થ કોચિ, પિયઞ્હિ મે દસ્સનં તુય્હં અળાર.

૧૮૯.‘‘યથાપિ માતૂ ચ પિતૂ અગારે, પુત્તો પિયો પટિવિહિતો વસેય્ય;
તતોપિ મય્હં ઇધમેવ સેય્યો, ચિત્તઞ્હિ તે નાગ મયી પસન્નં.

૧૯૦.‘‘મણી મમં વિજ્જતિ લોહિતઙ્કો, ધનાહરો મણિરતનં ઉળારં;
આદાય ત્વં ગચ્છ સકં નિકેતં, લદ્ધા ધનં તં મણિમોસ્સજસ્સૂ’’તિ.

તત્થ **કિં તે વત**ન્તિ કિં તવ વતસમાદાનં. **બ્રહ્મચરિય**ન્તિ સેટ્ઠચરિયં. **ઓપાનભૂત**ન્તિ ચતુમહાપથે ખતપોક્ખરણી વિય ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણાનં યથાસુખં પરિભુઞ્જિતબ્બવિભવં. **ન ચ સસ્સતાય**ન્તિ ચિરટ્ઠિતિકં સમાનમ્પિ ચે તં મય્હં સસ્સતં ન હોતીતિ મે કથેતિ.

અપ્પાનુભાવાતિ ભોજપુત્તે સન્ધાયાહ. **હન્ત્વી**તિ અટ્ઠસુ ઠાનેસુ સૂલેહિ વિજ્ઝન્તા કિંકારણા હનિંસુ. **કિં પટિચ્ચા**તિ કિં સન્ધાય ત્વં તદા તેસં હત્થત્તં આગચ્છિ વસં ઉપગતો. **વનિબ્બકાન**ન્તિ ભોજપુત્તા ઇધ ‘‘વનિબ્બકા’’તિ વુત્તા. **તેજો નુ તે નાન્વગં દન્તમૂલ**ન્તિ કિં નુ તવ તેજો ભોજપુત્તે દિસ્વા તદા ભયં મહન્તં અન્વગતં, ઉદાહુ વિસં દન્તમૂલં ન અન્વગતં. **કિલેસ**ન્તિ દુક્ખં. **વનિબ્બકાન**ન્તિ ભોજપુત્તાનં સન્તિકે, ભોજપુત્તે નિસ્સાયાતિ અત્થો.

તેજો ન સક્કા મમ તેહિ હન્તુન્તિ મમ વિસતેજો અઞ્ઞસ્સ તેજેન અભિહન્તુમ્પિ ન સક્કા. **સત**ન્તિ બુદ્ધાદીનં. **ધમ્માની**તિ સીલસમાધિપઞ્ઞાખન્તિઅનુદ્દયમેત્તાભાવનાસઙ્ખાતાનિ ધમ્માનિ. **સુકિત્તિતાની**તિ સુવણ્ણિતાનિ સુકથિતાનિ. કિન્તિ કત્વા? **સમુદ્દવેલાવ દુરચ્ચયાની**તિ તેહિ સમુદ્દવેલા વિય સપ્પુરિસેહિ જીવિતત્થમ્પિ દુરચ્ચયાનીતિ વણ્ણિતાનિ, તસ્મા અહં સીલભેદભયેન ખન્તિમેત્તાદિસમન્નાગતો હુત્વા મમ કોપસ્સ સીલવેલન્તં અતિક્કમિતું ન અદાસિન્તિ આહ.

> ‘‘ઇમિસ્સા પન સઙ્ખપાલધમ્મદેસનાય દસપિ પારમિયો લબ્ભન્તિ. તદા હિ મહાસત્તેન સરીરસ્સ પરિચ્ચત્તભાવો દાનપારમી નામ હોતિ, તથારૂપેનાપિ વિસતેજેન સીલસ્સ અભિન્નતા સીલપારમી, નાગભવનતો નિક્ખમિત્વા સમણધમ્મકરણં નેક્ખમ્મપારમી, ‘ઇદઞ્ચિદઞ્ચ કાતું વટ્ટતી’તિ સંવિદહનં પઞ્ઞાપારમી, અધિવાસનવીરિયં વીરિયપારમી, અધિવાસનખન્તિ ખન્તિપારમી, સચ્ચસમાદાનં સચ્ચપારમી, ‘મમ સીલં ન ભિન્દિસ્સામી’તિ અધિટ્ઠાનં અધિટ્ઠાનપારમી, અનુદ્દયભાવો મેત્તાપારમી, વેદનાય મજ્ઝત્તભાવો ઉપેક્ખાપારમી’’તિ.

અથાગમુન્તિ અથેકદિવસં વમ્મિકમત્થકે નિપન્નં દિસ્વા સોળસ ભોજપુત્તા ખરરજ્જુઞ્ચ દળ્હપાસઞ્ચ સૂલાનિ ચ ગહેત્વા મમ સન્તિકં આગતા. **ભેત્વાના**તિ મમ સરીરં અટ્ઠસુ ઠાનેસુ ભિન્દિત્વા સકણ્ટકકાળવેત્તલતા પવેસેત્વા. **નાસં અતિકસ્સ રજ્જુ**ન્તિ થોકં ગન્ત્વા સીસં મે ઓલમ્બન્તં દિસ્વા મહામગ્ગે નિપજ્જાપેત્વા પુન નાસમ્પિ મે ભિન્દિત્વા વટ્ટરજ્જું અતિકસ્સ આવુનિત્વા કાજકોટિયં લગ્ગેત્વા સમન્તતો પરિગ્ગહેત્વા મં નયિંસુ.

અદ્દસંસૂતિ, સમ્મ સઙ્ખપાલ, તે ભોજપુત્તા એકાયને એકગમને જઙ્ઘપદિકમગ્ગે તં બલેન ચ વણ્ણેન ચ ઉપેતરૂપં પસ્સિંસુ, ત્વં પન ઇસ્સરિયસોભગ્ગસિરિયા ચ પઞ્ઞાય ચ ભાવિતો વડ્ઢિતો, સો ત્વં એવરૂપો સમાનોપિ

કિમત્થં તપં કરોસિ, કિમિચ્છન્તો ઉપોસથવાસં વસસિ, સીલં રક્ખસિ. ‘‘અદ્દસાસિ’’ન્તિપિ પાઠો, અહં એકાયને મહામગ્ગે તં અદ્દસિન્તિ અત્થો. **અભિપત્થયાનો**તિ પત્થેન્તો. **તસ્મા**તિ યસ્મા મનુસ્સયોનિં પત્થેમિ, તસ્મા વીરિયેન પરક્કમિત્વા તપોકમ્મં કરોમિ.

સુરોસિતોતિ સુટ્ઠુ મનુલિત્તો. **ઇતો**તિ ઇમમ્હા નાગભવના મનુસ્સલોકો કેન ઉત્તરિતરો. **સુદ્ધી**તિ મગ્ગફલનિબ્બાનસઙ્ખાતા વિસુદ્ધિ. **સંયમો**તિ સીલં. ઇદં સો મનુસ્સલોકેયેવ બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધાનં ઉપ્પત્તિં સન્ધાયાહ. **કાહામી**તિ અત્તનો અપ્પટિસન્ધિકભાવં કરોન્તો જાતિજરામરણસ્સન્તં કરિસ્સામીતિ. એવં, મહારાજ, સો સઙ્ખપાલો મનુસ્સલોકં વણ્ણેસિ. **સંવચ્છરો મે**તિ એવં, મહારાજ, તસ્મિં મનુસ્સલોકં વણ્ણેન્તે અહં પબ્બજ્જાય સિનેહં કત્વા એતદવોચં. તત્થ **ઉપટ્ઠિતોસ્મી**તિ અન્નપાનેન ચેવ દિબ્બેહિ ચ કામગુણેહિ પરિચિણ્ણો માનિતો અસ્મિ. **પલેમી**તિ પરેમિ ગચ્છામિ. **ચિરપ્પવુટ્ઠોસ્મી**તિ અહં મનુસ્સલોકતો ચિરપ્પવુટ્ઠો અસ્મિ.

નાભિસપિત્થાતિ કચ્ચિ નુ ખો મમ પુત્તાદીસુ કોચિ તં ન અક્કોસિ ન પરિભાસીતિ પુચ્છતિ. ‘‘નાભિસજ્જેથા’’તિપિ પાઠો, ન કોપેસીતિ અત્થો. **પટિવિહિતો**તિ પટિજગ્ગિતો. **મણી મમ**ન્તિ સચે, સમ્મ આળાર, ગચ્છસિયેવ, એવં સન્તે મમ લોહિતઙ્કો ધનહારકો સબ્બકામદદો મણિ સંવિજ્જતિ, તં ઉળારં મણિરતનં આદાય તવ ગેહં ગચ્છ, તત્થ ઇમસ્સાનુભાવેન યાવદિચ્છકં ધનં લદ્ધા પુન ઇમં મણિં ઓસ્સજસ્સુ, ઓસ્સજન્તો ચ અઞ્ઞત્થ અનોસ્સજિત્વા અત્તનો ઉદકચાટિયં ઓસ્સજેય્યાસીતિ વત્વા મય્હં મણિરતનં ઉપનેસીતિ વદતિ.

એવં વત્વા આળારો ‘‘અથાહં, મહારાજ, નાગરાજાનં એતદવોચં – ‘સમ્મ, નાહં ધનેનત્થિકો, પબ્બજિતું પન ઇચ્છામી’તિ પબ્બજિતપરિક્ખારં યાચિત્વા તેનેવ સદ્ધિં નાગભવના નિક્ખમિત્વા તં નિવત્તેત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા પબ્બજિતોમ્હી’’તિ વત્વા રઞ્ઞો ધમ્મકથં કથેન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૧૯૧.‘‘દિટ્ઠા મયા માનુસકાપિ કામા, અસસ્સતા વિપરિણામધમ્મા;
આદીનવં કામગુણેસુ દિસ્વા, સદ્ધાયહં પબ્બજિતોમ્હિ રાજ.

૧૯૨.‘‘દુમપ્ફલાનીવ પતન્તિ માણવા, દહરા ચ વુદ્ધા ચ સરીરભેદા;
એતમ્પિ દિસ્વા પબ્બજિતોમ્હિ રાજ, અપણ્ણકં સામઞ્ઞમેવ સેય્યો’’તિ.

તત્થ **સદ્ધાયા**તિ કમ્મઞ્ચ ફલઞ્ચ નિબ્બાનઞ્ચ સદ્દહિત્વા. **દુમપ્ફલાનીવ પતન્તી**તિ યથા રુક્ખફલાનિ પક્કાનિપિ અપક્કાનિપિ પતન્તિ, તથા માણવા દહરા ચ વુદ્ધા ચ પતન્તિ. **અપણ્ણક**ન્તિ અવિરદ્ધં નિય્યાનિકં. **સામઞ્ઞમેવ સેય્યો**તિ પબ્બજ્જાવ ઉત્તમાતિ પબ્બજ્જાય ગુણં દિસ્વા પબ્બજિતોમ્હિ, મહારાજાતિ.

તં સુત્વા રાજા અનન્તરં ગાથમાહ –

૧૯૩.‘‘અદ્ધા હવે સેવિતબ્બા સપઞ્ઞા, બહુસ્સુતા યે બહુઠાનચિન્તિનો;
નાગઞ્ચ સુત્વાન તવઞ્ચળાર, કાહામિ પુઞ્ઞાનિ અનપ્પકાની’’તિ.

તત્થ **યે બહુઠાનચિન્તિનો**તિ યે બહૂનિ કારણાનિ જાનન્તિ. **નાગઞ્ચા**તિ તથા અપ્પમાદવિહારિનં નાગરાજાનઞ્ચ તવ ચ વચનં સુત્વા.

અથસ્સ ઉસ્સાહં જનેન્તો તાપસો ઓસાનગાથમાહ –

૧૯૪.‘‘અદ્ધા હવે સેવિતબ્બા સપઞ્ઞા, બહુસ્સુતા યે બહુઠાનચિન્તિનો;
નાગઞ્ચ સુત્વાન મમઞ્ચ રાજ, કરોહિ પુઞ્ઞાનિ અનપ્પકાની’’તિ.

એવં સો રઞ્ઞો ધમ્મં દેસેત્વા તત્થેવ ચત્તારો વસ્સાનમાસે વસિત્વા પુન હિમવન્તં ગન્ત્વા યાવજીવં ચત્તારો બ્રહ્મવિહારે ભાવેત્વા બ્રહ્મલોકૂપગો અહોસિ. સઙ્ખપાલોપિ યાવજીવં ઉપોસથવાસં વસિત્વા રાજા ચ દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કરિત્વા યથાકમ્મં ગતા.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા જાતકં સમોધાનેસિ – ‘‘તદા પિતા તાપસો કસ્સપો અહોસિ, બારાણસિરાજા આનન્દો, આળારો સારિપુત્તો, સઙ્ખપાલનાગરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

સઙ્ખપાલજાતકવણ્ણના ચતુત્થા.

[૫૨૫] ૫. ચૂળસુતસોમજાતકવણ્ણના

આમન્તયામિ નિગમન્તિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો નેક્ખમ્મપારમિં આરબ્ભ કથેસિ. પચ્ચુપ્પન્નવત્થુ **મહાનારદકસ્સપજાતક**સદિસમેવ (જા॰ ૨.૨૨.૧૧૫૩ આદયો). અતીતે પન બારાણસી સુદસ્સનં નામ નગરં અહોસિ, તત્થ બ્રહ્મદત્તો નામ રાજા અજ્ઝાવસિ. બોધિસત્તો તસ્સ અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ, દસમાસચ્ચયેન માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિ. તસ્સ પન પુણ્ણચન્દસસ્સિરિકં મુખં અહોસિ, તેનસ્સ ‘‘સોમકુમારો’’તિ નામં કરિંસુ. સો વિઞ્ઞુતં પત્તો સુતવિત્તકો સવનસીલો અહોસિ, તેન નં ‘‘સુતસોમો’’તિ સઞ્જાનિંસુ. સો વયપ્પત્તો તક્કસિલાયં સબ્બસિપ્પાનિ ઉગ્ગહેત્વા આગતો પિતુ સન્તકં સેતચ્છત્તં લભિત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ, મહન્તં ઇસ્સરિયં અહોસિ. તસ્સ ચન્દાદેવિપ્પમુખાનિ સોળસ ઇત્થિસહસ્સાનિ અહેસું. સો અપરભાગે પુત્તધીતાહિ વડ્ઢન્તો ઘરાવાસે અનભિરતો અરઞ્ઞં પવિસિત્વા પબ્બજિતુકામો અહોસિ.

સો એકદિવસં કપ્પકં આમન્તેત્વા ‘‘યદા મે, સમ્મ, સિરસ્મિં પલિતં પસ્સેય્યાસિ, તદા મે આરોચેય્યાસી’’તિ આહ. કપ્પકો તસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા અપરભાગે પલિતં દિસ્વા આરોચેત્વા ‘‘તેન હિ નં, સમ્મ કપ્પક, ઉદ્ધરિત્વા મમ હત્થે પતિટ્ઠપેહી’’તિ વુત્તે સુવણ્ણસણ્ડાસેન ઉદ્ધરિત્વા રઞ્ઞો હત્થે ઠપેસિ. તં દિસ્વા મહાસત્તો ‘‘જરાય મે સરીરં અભિભૂત’’ન્તિ ભીતો તં પલિતં ગહેત્વાવ પાસાદા ઓતરિત્વા મહાજનસ્સ દસ્સનટ્ઠાને પઞ્ઞત્તે રાજપલ્લઙ્કે નિસીદિત્વા સેનાપતિપ્પમુખાનિ અસીતિઅમચ્ચસહસ્સાનિ પુરોહિતપ્પમુખાનિ સટ્ઠિબ્રાહ્મણસહસ્સાનિ અઞ્ઞે ચ રટ્ઠિકજાનપદનેગમાદયો બહૂ જને પક્કોસાપેત્વા ‘‘સિરસ્મિં મે પલિતં જાતં, અહં મહલ્લકોસ્મિ, મમ પબ્બજિતભાવં જાનાથા’’તિ વત્વા પઠમં ગાથમાહ –

૧૯૫.‘‘આમન્તયામિ નિગમં, મિત્તામચ્ચે પરિસ્સજે;
સિરસ્મિં પલિતં જાતં, પબ્બજ્જં દાનિ રોચહ’’ન્તિ.

તત્થ **આમન્તયામી**તિ જાનાપેમિ. **રોચહ**ન્તિ ‘‘રોચેમિ અહં, તસ્સ મે, ભોન્તો! પબ્બજિતભાવં જાનાથા’’તિ.

તં સુત્વા તેસુ એકો વિસારદપ્પત્તો હુત્વા ગાથમાહ –

૧૯૬.‘‘અભું મે કથં નુ ભણસિ, સલ્લં મે દેવ ઉરસિ કપ્પેસિ;
સત્તસતા તે ભરિયા, કથં નુ તે તા ભવિસ્સન્તી’’તિ.

તત્થ **અભુન્તિ** અવડ્ઢિં. **ઉરસિ કપ્પેસી**તિ ઉરસ્મિં સુનિસિતધોતસત્તિં ચારેસિ. **સત્તસતા**તિ સમજાતિકા ખત્તિયકઞ્ઞા સન્ધાયેતં વુત્તં. **કથં નુ તે તા ભવિસ્સન્તી**તિ તા તવ ભરિયા તયિ પબ્બજિતે અનાથા નિપ્પચ્ચયા કથં ભવિસ્સન્તિ, એતા અનાથા કત્વા તુમ્હાકં પબ્બજ્જા નામ ન યુત્તાતિ.

તતો મહાસત્તો તતિયં ગાથમાહ –

૧૯૭.‘‘પઞ્ઞાયિહિન્તિ એતા, દહરા અઞ્ઞમ્પિ તા ગમિસ્સન્તિ;
સગ્ગઞ્ચ પત્થયાનો, તેન અહં પબ્બજિસ્સામી’’તિ.

તત્થ **પઞ્ઞાયિહિન્તી**તિ અત્તનો કમ્મેન પઞ્ઞાયિસ્સન્તિ. અહં એતાસં કિં હોમિ, સબ્બાપેતા દહરા, યો અઞ્ઞો રાજા ભવિસ્સતિ, તં એતા ગમિસ્સન્તીતિ.

અમચ્ચાદયો બોધિસત્તસ્સ પટિવચનં દાતું અસક્કોન્તા તસ્સ માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા તમત્થં આરોચેસું. સા તુરિતતુરિતા આગન્ત્વા ‘‘સચ્ચં કિર ત્વં, તાત, પબ્બજિતુકામોસી’’તિ વત્વા દ્વે ગાથાયો અભાસિ –

૧૯૮.‘‘દુલ્લદ્ધં મે આસિ સુતસોમ, યસ્સ તે હોમહં માતા;
યં મે વિલપન્તિયા, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવ.

૧૯૯.‘‘દુલ્લદ્ધં મે આસિ સુતસોમ, યં તં અહં વિજાયિસ્સં;
યં મે વિલપન્તિયા, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવા’’તિ.

તત્થ **દુલ્લદ્ધન્તિ** યં એતં મયા લભન્તિયા પુત્તં જમ્મં લદ્ધં દુલ્લદ્ધં. **યં મે**તિ યેન કારણેન મયિ નાનપ્પકારકં વિપલન્તિયા ત્વં પબ્બજિતું ઇચ્છસિ, તેન કારણેન તાદિસસ્સ પુત્તસ્સ લભનં મમ દુલ્લદ્ધં નામાતિ.

બોધિસત્તો એવં પરિદેવમાનાયપિ માતરા સદ્ધિં કિઞ્ચિ ન કથેસિ. સા રોદિત્વા કન્દિત્વા સયમેવ એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથસ્સ પિતુ આરોચેસું. સો આગન્ત્વા એકં તાવ ગાથમાહ –

૨૦૦.‘‘કો નામેસો ધમ્મો, સુતસોમ કા ચ નામ પબ્બજ્જા;
યં નો અમ્હે જિણ્ણે, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવા’’તિ.

તત્થ **યં નો અમ્હે**તિ યં ત્વં અમ્હાકં પુત્તો સમાનો અમ્હે જિણ્ણે પટિજગ્ગિતબ્બકાલે અપ્પટિજગ્ગિત્વા પપાતે સિલં પવટ્ટેન્તો વિય છડ્ડેત્વા અનપેક્ખો પબ્બજસિ, તેન તં વદામિ કો નામેસો તવ ધમ્મોતિ અધિપ્પાયો.

તં સુત્વા મહાસત્તો તુણ્હી અહોસિ. અથ નં પિતા, ‘‘તાત સુતસોમ, સચેપિ તે માતાપિતૂસુ સિનેહો નત્થિ, પુત્તધીતરો તે બહૂ તરુણા, તયા વિના વત્તિતું ન સક્ખિસ્સન્તિ, તેસં વુડ્ઢિપ્પત્તકાલે પબ્બજિસ્સસી’’તિ વત્વા સત્તમં ગાથમાહ –

૨૦૧."પુત્તાપિ તુય્હં બહવો, દહરા અપ્પત્તયોબ્બના;
મઞ્જૂ તેપિતં અપસ્સન્તા, મઞ્ઞે દુક્ખં નિગચ્છન્તી"તિ.

તત્થ **મઞ્જૂ**તિ મધુરવચના. **નિગચ્છન્તી**તિ નિગચ્છિસ્સન્તિ કાયિકચેતસિકદુક્ખં પટિલભિસ્સન્તીતિ મઞ્ઞામિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ગાથમાહ –

૨૦૨."પુત્તેહિ ચ મે એતેહિ, દહરેહિ અપ્પત્તયોબ્બનેહિ;
મઞ્જૂહિ સબ્બેહિપિ તુમ્હેહિ, ચિરમ્પિ ઠત્વા વિનાસભાવો"તિ.

તત્થ **સબ્બેહિપિ તુમ્હેહી**તિ, તાત, ન કેવલં પુત્તેહેવ, અથ ખો તુમ્હેહિપિ અઞ્ઞેહિપિ સબ્બસઙ્ખારેહિ ચિરં ઠત્વાપિ દીઘમદ્ધાનં ઠત્વાપિ વિનાસભાવોવ નિયતો. સકલસ્મિમ્પિ હિ લોકસન્નિવાસે એકસઙ્ખારોપિ નિચ્ચો નામ નત્થીતિ.

એવં મહાસત્તો પિતુ ધમ્મકથં કથેસિ. સો તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા તુણ્હી અહોસિ. અથસ્સ સત્તસતાનં ભરિયાનં આરોચયિંસુ. તા ચ પાસાદા ઓરુય્હ તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ગોપ્ફકેસુ ગહેત્વા પરિદેવમાના ગાથમાહંસુ –

૨૦૩."છિન્નં નુ તુય્હં હદયં, અદુ તે કરુણા ચ નત્થિ અમ્હેસુ;
યં નો વિકન્દન્તિયો, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવા"તિ.

તસ્સત્થો – સામિ સુતસોમ, અમ્હે વિધવા કત્વા ગચ્છન્તસ્સ અપ્પમત્તકસ્સપિ સિનેહસ્સ અભાવેન તવ હદયં અમ્હેસુ છિન્નં નુ, ઉદાહુ કરુણાય અભાવેન કારુઞ્ઞં વા નત્થિ, યં નો એવં વિકન્દન્તિયો પહાય પબ્બજસીતિ.

મહાસત્તો તાસં પાદમૂલે પરિવત્તિત્વા પરિદેવમાનાનં પરિદેવનસદ્દં સુત્વા અનન્તરં ગાથમાહ –

૨૦૪."ન ચ મય્હં છિન્નં હદયં, અત્થિ કરુણાપિ મય્હં તુમ્હેસુ;
સગ્ગઞ્ચ પત્થયાનો, તેન અહં પબ્બજિસ્સામી"તિ.

તત્થ **સગ્ગઞ્ચા**તિ અહં સગ્ગઞ્ચ પત્થયન્તો યસ્મા અયં પબ્બજ્જા નામ બુદ્ધાદીહિ વણ્ણિતા, તસ્મા પબ્બજિસ્સામિ, તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થાતિ તા અસ્સાસેસિ.

અથસ્સ અગ્ગમહેસિયા આરોચેસું. સા ગરુભારા પરિપુણ્ણગબ્ભાપિ સમાના આગન્ત્વા મહાસત્તં વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતા તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૨૦૫."દુલ્લદ્ધં મે આસિ સુતસોમ, યસ્સ તે અહં ભરિયા;
યં મે વિલપન્તિયા, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવ.

૨૦૬."દુલ્લદ્ધં મે આસિ સુતસોમ, યસ્સ તે અહં ભરિયા;
યં મે કુચ્છિપટિસન્ધિં, અનપેક્ખો પબ્બજસિ દેવ.

૨૦૭.‘‘પરિપક્કો મે ગબ્ભો, કુચ્છિગતો યાવ નં વિજાયામિ;
માહં એકા વિધવા, પચ્છા દુક્ખાનિ અદ્દક્ખિ’’ન્તિ.

તત્થ **યં મે**તિ યસ્મા મમ વિલપન્તિયા ત્વં અનપેક્ખો પબ્બજસિ, તસ્મા યં મયા તવ સન્તિકા અગ્ગમહેસિટ્ઠાનં લદ્ધં, તં દુલ્લદ્ધમેવ આસિ. દુતિયગાથાય યસ્મા મં ત્વં કુચ્છિપટિસન્ધિં પહાય અનપેક્ખો પબ્બજસિ, તસ્મા યં મયા તવ ભરિયત્તં લદ્ધં, તં દુલ્લદ્ધં મેતિ અત્થો. **યાવ નન્તિ** યાવાહં તં ગબ્ભં વિજાયામિ, તાવ અધિવાસેહીતિ.

તતો મહાસત્તો ગાથમાહ –

૨૦૮.‘‘પરિપક્કો તે ગબ્ભો, કુચ્છિગતો ઇઙ્ઘ ત્વં વિજાયસ્સુ;
પુત્તં અનોમવણ્ણં, તં હિત્વા પબ્બજિસ્સામી’’તિ.

તત્થ **પુત્ત**ન્તિ, ભદ્દે, તવ ગબ્ભો પરિપક્કોતિ જાનામિ, ત્વં પન વિજાયમાના પુત્તં વિજાયિસ્સસિ, ન ધીતરં, સા ત્વં સોત્થિના વિજાયસ્સુ પુત્તં, અહં પન સદ્ધિં તયા તં પુત્તં હિત્વા પબ્બજિસ્સામિયેવાતિ.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા સોકં સન્ધારેતું અસક્કોન્તી ‘‘ઇતો દાનિ પટ્ઠાય, દેવ, અમ્હાકં સિરી નામ નત્થી’’તિ ઉભોહિ હત્થેહિ હદયં ધારયમાના અસ્સૂનિ મુઞ્ચન્તી મહાસદ્દેન પરિદેવિ. અથ નં સમસ્સાસેન્તો મહાસત્તો ગાથમાહ –

૨૦૯.‘‘મા ત્વં ચન્દે રુદિ, મા સોચિ વનતિમિરમત્તક્ખિ;
આરોહ વરપાસાદં, અનપેક્ખો અહં ગમિસ્સામી’’તિ.

તત્થ **મા ત્વં ચન્દે રુદી**તિ, ભદ્દે ચન્દાદેવિ, ત્વં મા રોદિ મા સોચિ. **વનતિમિરમત્તક્ખી**તિ ગિરિકણ્ણિકપુપ્ફસમાનનેત્તે. પાળિયં પન ‘‘કોવિળારતમ્બક્ખી’’તિ લિખિતં, તસ્સા કોવિળારપુપ્ફં વિય તમ્બનેત્તેતિ અત્થો.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા ઠાતું અસક્કોન્તી પાસાદં આરુય્હ રોદમાના નિસીદિ. અથ નં બોધિસત્તસ્સ જેટ્ઠપુત્તો દિસ્વા ‘‘કિં નુ ખો મે માતા રોદન્તી નિસિન્ના’’તિ તં પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૨૧૦.‘‘કો તં અમ્મ કોપેસિ, કિં રોદસિ પેક્ખસિ ચ મં બાળ્હં;
કં અવજ્ઝં ઘાતેમિ, ઞાતીનં ઉદિક્ખમાનાન’’ન્તિ.

તત્થ **કોપેસી**તિ, અમ્મ! કો નામ તં કોપેસિ, કો તે અપ્પિયં અકાસિ. **પેક્ખસિ ચા**તિ મં બાળ્હં પેક્ખન્તી કિંકારણા રોદસીતિ અધિપ્પાયો. **કં અવજ્ઝં ઘાતેમી**તિ અઘાતેતબ્બમ્પિ કં ઘાતેમિ અત્તનો ઞાતીનં ઉદિક્ખમાનાનઞ્ઞેવ, અક્ખાહિ મેતિ પુચ્છતિ.

તતો દેવી ગાથમાહ –

૨૧૧.‘‘ન હિ સો સક્કા હન્તું, વિજિતાવી યો મં તાત કોપેસિ;

પિતા તે મં તાત અવચ, અનપેક્ખો અહં ગમિસ્સામી’’તિ.

તત્થ **વિજિતાવી**તિ, તાત, યો મં ઇમિસ્સા પથવિયા વિજિતાવી કોપેસિ, અપ્પિયસમુદાચારેન મે હદયે કોપઞ્ચ સોકઞ્ચ પવેસેસિ, સો તયા હન્તું ન સક્કા, મઞ્હિ, તાત, તવ પિતા ‘‘અહં રજ્જસિરિઞ્ચ તઞ્ચ પહાય અરઞ્ઞં પવિસિત્વા પબ્બજિસ્સામી’’તિ અવચ, ઇદં મે રોદનકારણન્તિ.

સો તસ્સા વચનં સુત્વા ‘‘અમ્મ! કિં નામ ત્વં કથેસિ, નનુ એવં સન્તે મયં અનાથા નામ ભવિસ્સામા’’તિ પરિદેવન્તો ગાથમાહ –

૨૧૨.‘‘યોહં પુબ્બે નિય્યામિ, ઉય્યાનં મત્તકુઞ્જરે ચ યોધેમિ;
સુતસોમે પબ્બજિતે, કથં નુ દાનિ કરિસ્સામી’’તિ.

તસ્સત્થો – યો અહં પુબ્બે ચતુઆજઞ્ઞયુત્તં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં રથં અભિરુય્હ ઉય્યાનં ગચ્છામિ, મત્તકુઞ્જરે ચ યોધેમિ, અઞ્ઞેહિ ચ અસ્સકીળાદીહિ કીળામિ, સ્વાહં ઇદાનિ સુતસોમે પબ્બજિતે કથં કરિસ્સામીતિ?

અથસ્સ કનિટ્ઠભાતા સત્તવસ્સિકો તે ઉભોપિ રોદન્તે દિસ્વા માતરં ઉપસઙ્કમિત્વા, ‘‘અમ્મ! કિંકારણા તુમ્હે રોદથા’’તિ પુચ્છિત્વા તમત્થં સુત્વા ‘‘તેન હિ મા રોદથ, અહં તાતસ્સ પબ્બજિતું ન દસ્સામી’’તિ ઉભોપિ તે અસ્સાસેત્વા ધાતિયા સદ્ધિં પાસાદા ઓરુય્હ પિતુ સન્તિકં ગન્ત્વા, ‘‘તાત, ત્વં કિર અમ્હે અકામકે પહાય ‘પબ્બજામી’તિ વદસિ, અહં તે પબ્બજિતું ન દસ્સામી’’તિ પિતરં ગીવાય દળ્હં ગહેત્વા ગાથમાહ –

૨૧૩.‘‘માતુચ્ચ મે રુદન્ત્યા, જેટ્ઠસ્સ ચ ભાતુનો અકામસ્સ;
હત્થેપિ તે ગહેસ્સં, ન હિ ગચ્છસિ નો અકામાન’’ન્તિ.

મહાસત્તો ચિન્તેસિ – ‘‘અયં મે પરિપન્થં કરોતિ, કેન નુ ખો નં ઉપાયેન પટિક્કમાપેય્ય’’ન્તિ. તતો ધાતિં ઓલોકેત્વા, ‘‘અમ્મ! ધાતિ હન્દિમં મણિક્ખન્ધપિળન્ધનં, તવેસો હોતુ હત્થે, પુત્તં અપનેહિ, મા મે અન્તરાયં કરી’’તિ સયં પુત્તં હત્થે ગહેત્વા અપનેતું અસક્કોન્તો તસ્સા લઞ્જં પટિજાનેત્વા ગાથમાહ –

૨૧૪.‘‘ઉટ્ઠેહિ ત્વં ધાતિ, ઇમં કુમારં રમેહિ અઞ્ઞત્થ;
મા મે પરિપન્થમકાસિ, સગ્ગં મમ પત્થયાનસ્સા’’તિ.

તત્થ **ઇમં કુમાર**ન્તિ, અમ્મ! ધાતિ ત્વં ઉટ્ઠેહિ, ઇમં કુમારં અપનેત્વા આગન્ત્વા ઇમં મણિં ગહેત્વા અઞ્ઞત્થ નં અભિરમેહીતિ.

સા લઞ્જં લભિત્વા કુમારં સઞ્ઞાપેત્વા આદાય અઞ્ઞત્થ ગન્ત્વા પરિદેવમાના ગાથમાહ –

૨૧૫.‘‘યં નૂનિમં દદેય્યં પભઙ્કરં, કો નુ મે ઇમિનાત્થો;
સુતસોમે પબ્બજિતે, કિં નુ મેનં કરિસ્સામી’’તિ.

તસ્સત્થો – યં નૂન અહં ઇમં લઞ્જત્થાય ગહિતં પભઙ્કરં સુપ્પભાસં મણિં દદેય્યં, કો નુ મય્હં સુતસોમનરિન્દે પબ્બજિતે ઇમિના અત્થો, **કિં નુ મેનં કરિસ્સામિ**, અહં તસ્મિં પબ્બજિતે ઇમં લભિસ્સામિ, લભન્તીપિ ચ કિં નુ ખો

એતં કરિસ્સામિ, પસ્સથ મે કમ્મન્તિ.

તતો મહાસેનગુત્તો ચિન્તેસિ – ''અયં રાજા ''ગેહે મે ધનં મન્દ'ન્તિ સઞ્ઞં કરોતિ મઞ્ઞે, બહુભાવમસ્સ કથેસ્સામી''તિ. સો ઉટ્ઠાય વન્દિત્વા ગાથમાહ –

૨૧૬.''કોસો ચ તુય્હં વિપુલો, કોટ્ઠાગારઞ્ચ તુય્હં પરિપૂરં;
પથવી ચ તુય્હં વિજિતા, રમસ્સુ મા પબ્બજિ દેવા''તિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ગાથમાહ –

૨૧૭.''કોસો ચ મય્હં વિપુલો, કોટ્ઠાગારઞ્ચ મય્હં પરિપૂરં;
પથવી ચ મય્હં વિજિતા, તં હિત્વા પબ્બજિસ્સામી''તિ.

તં સુત્વા તસ્મિં અપગતે કુલવડ્ઢનસેટ્ઠિ નામ ઉટ્ઠાય વન્દિત્વા ગાથમાહ –

૨૧૮.''મય્હમ્પિ ધનં પહૂતં, સઙ્ખ્યાતું નોપિ દેવ સક્કોમિ;
તં તે દદામિ સબ્બમ્પિ, રમસ્સુ મા પબ્બજિ દેવા''તિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ગાથમાહ –

૨૧૯.''જાનામિ ધનં પહૂતં, કુલવડ્ઢન પૂજિતો તયા ચસ્મિ;
સગ્ગઞ્ચ પત્થયાનો, તેન અહં પબ્બજિસ્સામી''તિ.

તં સુત્વા કુલવડ્ઢને અપગતે મહાસત્તો સોમદત્તં કનિટ્ઠભાતરં આમન્તેત્વા, ''તાત, અહં પઞ્જરપક્ખિત્તો વનકુક્કુટો વિય ઉક્કણ્ઠિતો, મં ઘરાવાસે અનભિરતિ અભિભવતિ, અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, ત્વં ઇમં રજ્જં પટિપજ્જા''તિ રજ્જં નિય્યાદેન્તો ગાથમાહ –

૨૨૦.''ઉક્કણ્ઠિતોસ્મિ બાળ્હં, અરતિ મં સોમદત્ત આવિસતિ;
બહુકાપિ મે અન્તરાયા, અજ્જેવાહં પબ્બજિસ્સામી''તિ.

તં સુત્વા સોપિ પબ્બજિતુકામો તં દીપેન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૨૨૧.''ઇદઞ્ચ તુય્હં રુચિતં, સુતસોમ અજ્જેવ દાનિ ત્વં પબ્બજ;
અહમ્પિ પબ્બજિસ્સામિ, ન ઉસ્સહે તયા વિના અહં ઠાતુ''ન્તિ.

અથ નં સો પટિક્ખિપિત્વા ઉપડ્ઢં ગાથમાહ –

૨૨૨.''ન હિ સક્કા પબ્બજિતું, નગરે ન હિ પચ્ચતિ જનપદે ચા''તિ.

તત્થ **ન હિ પચ્ચતી**તિ ઇદાનેવ તાવ મમ પબ્બજ્જાધિપ્પાયં સુત્વાવ ઇમસ્મિં દ્વાદસયોજનિકે સુદસ્સનનગરે ચ સકલજનપદે ચ ન પચ્ચતિ, કોચિ ઉદ્ધને અગ્ગિં ન જાલેતિ, અમ્હેસુ પન દ્વીસુ પબ્બજિતેસુ અનાથાવ

રટ્ઠવાસિનો ભવિસ્સન્તિ, તસ્મા ન હિ સક્કા તયા પબ્બજિતું, અહમેવ પબ્બજિસ્સામીતિ.

તં સુત્વા મહાજનો મહાસત્તસ્સ પાદમૂલે પરિવત્તિત્વા પરિદેવન્તો ઉપડ્ઢગાથમાહ –

"સુતસોમે પબ્બજિતે, કથં નુ દાનિ કરિસ્સામા"તિ.

તતો મહાસત્તો "અલં મા સોચયિત્થ, અહં ચિરમ્પિ ઠત્વા તુમ્હેહિ વિના ભવિસ્સામિ, ઉપ્પન્નસઙ્ખારો હિ નિચ્ચો નામ નત્થી"તિ મહાજનસ્સ ધમ્મં કથેન્તો આહ –

૨૨૩."ઉપનીયતિદં મઞ્ઞે, પરિત્તં ઉદકંવ ચઙ્કવારમ્હિ;
એવં સુપરિત્તકે જીવિતે, ન ચ પમજ્જિતું કાલો.

૨૨૪."ઉપનીયતિદં મઞ્ઞે, પરિત્તં ઉદકંવ ચઙ્કવારમ્હિ;
એવં સુપરિત્તકે જીવિતે, અન્ધબાલા પમજ્જન્તિ.

૨૨૫."તે વડ્ઢયન્તિ નિરયં, તિરચ્છાનયોનિઞ્ચ પેત્તિવિસયઞ્ચ;
તણ્હાય બન્ધનબદ્ધા, વડ્ઢેન્તિ અસુરકાય"ન્તિ.

તત્થ **ઉપનીયતિદં મઞ્ઞે**તિ, તાત, "ઇદં જીવિતં ઉપનીયતી"તિ અહં મઞ્ઞામિ. અઞ્ઞેસુ સુત્તેસુ ઉપસંહરણત્થો ઉપનિય્યનત્થો, ઇધ પન પરિયાદાનત્થો. તસ્મા યથા પરિત્તં ઉદકં રજકાનં ખારચઙ્કવારે પક્ખિત્તં સીઘં પરિયાદિયતિ, તથા જીવિતમ્પિ. એવં સુપરિત્તકે જીવિતે તં પરિત્તકં આયુસઙ્ખારં ગહેત્વા વિચરન્તાનં સત્તાનં ન પુઞ્ઞકિરિયાય પમજ્જિતું કાલો, અપ્પમાદોવ કાતું વટ્ટતીતિ અયમેત્થ અત્થો. **અન્ધબાલા પમજ્જન્તી**તિ અજરામરા વિય હુત્વા ગૂથકલલે સૂકરા વિય હુત્વા કામપઙ્કે નિમુજ્જન્તા પમજ્જન્તિ. **અસુરકાય**ન્તિ કાળકઞ્જિકઅસુરયોનિઞ્ચ વડ્ઢેન્તીતિ અત્થો.

એવં મહાસત્તો મહાજનસ્સ ધમ્મં દેસેત્વા પુબ્બકં નામ પાસાદં આરુય્હ સત્તમાય ભૂમિયા ઠિતો ખગ્ગેન ચૂળં છિન્દિત્વા "અહં તુમ્હાકં કિઞ્ચિ ન હોમિ, અત્તનો રાજાનં ગણ્હથા"તિ સવેઠનં ચૂળં મહાજનસ્સ અન્તરે ખિપિ. તં ગહેત્વા મહાજનો ભૂમિયં પરિવટ્ટેન્તો પરિવટ્ટેન્તો પરિદેવિ. તસ્મિં ઠાને મહન્તં રજગ્ગં ઉટ્ઠહિ. પટિક્કમિત્વા ઠિતજનો તં ઓલોકેત્વા "રઞ્ઞા ચૂળં છિન્દિત્વા સવેઠના ચૂળા મહાજનસ્સ અન્તરે ખિત્તા ભવિસ્સતિ, તેનાયં પાસાદસ્સ અવિદૂરે રજવટ્ટિ ઉગ્ગતા"તિ પરિદેવન્તો ગાથમાહ –

૨૨૬."ઊહઞ્ઞતે રજગ્ગં અવિદૂરે, પુબ્બકમ્હિ ચ પાસાદે;
મઞ્ઞે નો કેસા છિન્ના, યસસ્સિનો ધમ્મરાજસ્સા"તિ.

તત્થ **ઊહઞ્ઞતે**તિ ઉટ્ઠહતિ. **રજગ્ગ**ન્તિ રજક્ખન્ધો. **અવિદૂરે**તિ ઇતો અમ્હાકં ઠિતટ્ઠાનતો અવિદૂરે. **પુબ્બકમ્હી**તિ પુબ્બકપાસાદસ્સ સમીપે. **મઞ્ઞે નો**તિ અમ્હાકં ધમ્મરાજસ્સ કેસા છિન્ના ભવિસ્સન્તીતિ મઞ્ઞામ.

મહાસત્તો પરિચારિકં પેસેત્વા પબ્બજિતપરિક્ખારે આહરાપેત્વા કપ્પકેન કેસમસ્સું ઓહારાપેત્વા અલઙ્કારં સયનપિટ્ઠે પાતેત્વા રત્તપટાનં દસાનિ છિન્દિત્વા તાનિ કાસાયાનિ નિવાસેત્વા મત્તિકાપત્તં વામઅંસકૂટે લગ્ગેત્વા કત્તરદણ્ડં આદાય મહાતલે અપરાપરં ચઙ્કમિત્વા પાસાદા ઓતરિત્વા અન્તરવીથિં પટિપજ્જિ. ગચ્છન્તં પન નં ન

કોચિ સઞ્ઞાનિ. અથસ્સ સત્તસતા ખત્તિયકઞ્ઞા પાસાદં અભિરુહિત્વા તં અદિસ્વા આભરણભણ્ડમેવ દિસ્વા ઓતરિત્વા અવસેસાનં સોળસસહસ્સાનં ઇત્થીનં સન્તિકં ગન્ત્વા ''અમ્હાકં પિયસામિકો સુતસોમમહિસ્સરો પબ્બજિતો''તિ મહાસદ્દેન પરિદેવમાનાવ બહિ નિક્ખમિંસુ. તસ્મિં ખણે મહાજનો તસ્સ પબ્બજિતભાવં અઞ્ઞાસિ, સકલનગરં સઙ્ખુભિત્વા ''રાજા કિર નો પબ્બજિતો''તિ રાજદ્વારે સન્નિપતિ, મહાજનો ''ઇધ રાજા ભવિસ્સતિ, એત્થ ભવિસ્સતી''તિ પાસાદાદીનિ રઞ્ઞો પરિભોગટ્ઠાનાનિ ગન્ત્વા રાજાનં અદિસ્વા –

૨૨૭.''અયમસ્સ પાસાદો, સોવણ્ણપુપ્ફમાલ્યવીતિકિણ્ણો;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૨૮.''અયમસ્સ પાસાદો, સોવણ્ણપુપ્ફમાલ્યવીતિકિણ્ણો;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૨૯.''ઇદમસ્સ કૂટાગારં, સોવણ્ણપુપ્ફમાલ્યવીતિકિણ્ણં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૩૦.''ઇદમસ્સ કૂટાગારં, સોવણ્ણપુપ્ફમાલ્યવીતિકિણ્ણં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૩૧.''અયમસ્સ અસોકવનિકા, સુપુપ્ફિતા સબ્બકાલિકા રમ્મા;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૩૨.''અયમસ્સ અસોકવનિકા, સુપુપ્ફિતા સબ્બકાલિકા રમ્મા;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૩૩.''ઇદમસ્સ ઉય્યાનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૩૪.''ઇદમસ્સ ઉય્યાનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૩૫.''ઇદમસ્સ કણિકારવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૩૬.''ઇદમસ્સ કણિકારવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૩૭.''ઇદમસ્સ પાટલિવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૩૮.

''ઇદમસ્સ પાટલિવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૩૯.''ઇદમસ્સ અમ્બવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૪૦.''ઇદમસ્સ અમ્બવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેન.

૨૪૧.''અયમસ્સ પોક્ખરણી, સઞ્છન્ના અણ્ડજેહિ વીતિકિણ્ણા;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઇત્થાગારેહિ.

૨૪૨.''અયમસ્સ પોક્ખરણી, સઞ્છન્ના અણ્ડજેહિ વીતિકિણ્ણા;
યહિમનુવિચરિ રાજા, પરિકિણ્ણો ઞાતિસઙ્ઘેના''તિ. –

ઇમાહિ ગાથાહિ પરિદેવન્તો વિચરિ.

તત્થ **વીતિકિણ્ણો**તિ સોવણ્ણપુપ્ફેહિ ચ નાનામાલ્યેહિ ચ સમોકિણ્ણો. **પરિકિણ્ણો**તિ પરિવારિતો. **ઇત્થાગારેહી**તિ દાસિયો ઉપાદાય ઇત્થિયો ઇત્થાગારા નામ. **ઞાતિસઙ્ઘેના**તિ અમચ્ચાપિ ઇધ ઞાતયો એવ. **કૂટાગારન્તિ** સત્તરતનવિચિત્તો સયનકૂટાગારગબ્ભો. **અસોકવનિકા**તિ અસોકવનભૂમિ. **સબ્બકાલિકા**તિ સબ્બકાલપરિભોગક્ખમા નિચ્ચપુપ્ફિતા વા. **ઉય્યાનન્તિ** નન્દનવનચિત્તલતાવનસદિસં ઉય્યાનં . **સબ્બકાલિકન્તિ** છસુપિ ઉતૂસુ ઉપ્પજ્જનકપુપ્ફફલસઞ્છન્નં. કણિકારવનાદીસુ **સબ્બકાલિકન્તિ** સબ્બકાલે સુપુપ્ફિતફલિતમેવ. **સઞ્છન્ના**તિ નાનાવિધેહિ જલજથલજકુસુમેહિ સુટ્ઠુ સઞ્છન્ના. **અણ્ડજેહિ વીતિકિણ્ણા**તિ સકુણસઙ્ઘેહિ ઓકિણ્ણા.

એવં તેસુ તેસુ ઠાનેસુ પરિદેવિત્વા મહાજનો પુન રાજઙ્ગણં આગન્ત્વા –

૨૪૩.''રાજા વો ખો પબ્બજિતો, સુતસોમો રજ્જં ઇમં પહત્વાન;
કાસાયવત્થવસનો, નાગોવ એકકો ચરતી''તિ. –

ગાથં વત્વા અત્તનો ઘરે વિભવં પહાય પુત્તધીતરો હત્થેસુ ગહેત્વા નિક્ખમિત્વા બોધિસત્તસ્સેવ સન્તિકં અગમાસિ, તથા માતાપિતરો પુત્તદારા સોળસસહસ્સા ચ નાટકિત્થિયો. સકલનગરં તુચ્છં વિય અહોસિ, જનપદવાસિનોપિ તેસં પચ્છતો પચ્છતો ગમિંસુ. બોધિસત્તો દ્વાદસયોજનિકં પરિસં ગહેત્વા હિમવન્તાભિમુખો પાયાસિ. અથસ્સ અભિનિક્ખમનં ઞત્વા સક્કો વિસ્સકમ્મં આમન્તેત્વા, ''તાત વિસ્સકમ્મ, સુતસોમમહારાજા અભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તો, વસનટ્ઠાનં લદ્ધું વટ્ટતિ, સમાગમો ચ મહા ભવિસ્સતિ, ગચ્છ હિમવન્તપદેસે ગઙ્ગાતીરે તિંસયોજનાયામં પઞ્ચદસયોજનવિત્થતં અસ્સમપદં માપેહી''તિ પેસેસિ. સો તથા કત્વા તસ્મિં અસ્સમપદે પબ્બજિતપરિક્ખારે પટિયાદેત્વા એકપદિકમગ્ગં માપેત્વા દેવલોકમેવ ગતો.

મહાસત્તો તેન મગ્ગેન ગન્ત્વા તં અસ્સમપદં પવિસિત્વા પઠમં સયં પબ્બજિત્વા પચ્છા સેસે પબ્બાજેસિ, અપરભાગે બહૂ પબ્બજિંસુ. તિંસયોજનિકં ઠાનં પરિપૂરિ. વિસ્સકમ્મેન પન અસ્સમમાપિતનિયામો ચ બહૂનં

પબ્બજિતનિયામો ચ બોધિસત્તસ્સ અસ્સમપદસંવિદહિતનિયામો ચ **હત્થિપાલજાતકે** (જા॰ ૧.૧૫.૩૩૭ આદયો) આગતનયેનેવ વેદિતબ્બો. તત્થ મહાસત્તો યસ્સ યસ્સેવ કામવિતક્કાદિ મિચ્છાવિતક્કો ઉપ્પજ્જતિ, તં તં આકાસેન ઉપસઙ્કમિત્વા આકાસે પલ્લઙ્કેન નિસીદિત્વા ઓવદન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૨૪૪.‘‘માસ્સુ પુબ્બે રતિકીળિતાનિ, હસિતાનિ ચ અનુસ્સરિત્થ;
મા વો કામા હનિંસુ, રમ્મઞ્હિ સુદસ્સનં નગરં.

૨૪૫.‘‘મેત્તચિત્તઞ્ચ ભાવેથ, અપ્પમાણં દિવા ચ રત્તો ચ;
અગચ્છિત્થ દેવપુરં, આવાસં પુઞ્ઞકમ્મિન’’ન્તિ.

તત્થ **રતિકીળિતાની**તિ કામરતિયો ચ કાયવાચાખિડ્ડાવસેન પવત્તકીળિતાનિ ચ. **મા વો કામા હનિંસૂ**તિ મા તુમ્હે વત્થુકામકિલેસકામા હનિંસુ. **રમ્મં હી**તિ સુદસ્સનનગરં નામ રમણીયં, તં મા અનુસ્સરિત્થ. **મેત્તચિત્ત**ન્તિ ઇદં દેસનામત્તમેવ, સો પન ચત્તારોપિ બ્રહ્મવિહારે આચિક્ખિ. **અપ્પમાણ**ન્તિ અપ્પમાણસત્તારમ્મણં. **અગચ્છિત્થા**તિ ગમિસ્સથ. **દેવપુર**ન્તિ બ્રહ્મલોકં.

સોપિ ઇસિગણો તસ્સોવાદે ઠત્વા બ્રહ્મલોકપરાયણો અહોસીતિ સબ્બં **હત્થિપાલજાતકે** આગતનયેનેવ કથેતબ્બં.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તોયેવા’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા માતાપિતરો મહારાજકુલાનિ અહેસું, ચન્દાદેવી રાહુલમાતા, જેટ્ઠપુત્તો સારિપુત્તો, કનિટ્ઠપુત્તો રાહુલો, ધાતિ ખુજ્જુત્તરા, કુલવડ્ઢનસેટ્ઠિ કસ્સપો, મહાસેનગુત્તો મોગ્ગલ્લાનો, સોમદત્તકુમારો આનન્દો, સેસપરિસા બુદ્ધપરિસા, સુતસોમરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

ચૂળસુતસોમજાતકવણ્ણના પઞ્ચમા.

જાતકુદ્દાનં –

સુવપણ્ડિતજમ્બુકકુણ્ડલિનો, વરકઞ્ઞમલમ્બુસજાતકઞ્ચ;
પવરુત્તમસઙ્ખસિરીવ્હયકો, સુતસોમઅરિન્દમરાજવરો.

ચત્તાલીસનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૮. પણ્ણાસનિપાતો

[૫૨૬] ૧. નિળિનિકાજાતકવણ્ણના

ઉદ્દય્હતે જનપદોતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો પુરાણદુતિયિકાપલોભનં આરબ્ભ કથેસિ. કથેન્તો ચ તં ભિક્ખું ''કેન ઉક્કણ્ઠાપિતોસી''તિ પુચ્છિત્વા ''પુરાણદુતિયિકાયા''તિ વુત્તે ''ન એસા ખો, ભિક્ખુ, ઇદાનેવ તવ અનત્થકારિકા, પુબ્બેપિ ત્વં એતં નિસ્સાય ઝાના પરિહાયિત્વા મહાવિનાસં પત્તો''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તે રજ્જં કારેન્તે બોધિસત્તો ઉદિચ્ચબ્રાહ્મણમહાસાલકુલે નિબ્બત્તિત્વા વયપ્પત્તો ઉગ્ગહિતસિપ્પો ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બિજિત્વા ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેત્વા હિમવન્તપદેસે વાસં કપ્પેસિ. અલમ્બુસાજાતકે વુત્તનયેનેવ તં પટિચ્ચ એકા મિગી ગબ્ભં પટિલભિત્વા પુત્તં વિજાયિ, ''ઇસિસિઙ્ગો''ત્વેવસ્સ નામં અહોસિ. અથ નં પિતા વયપ્પત્તં પબ્બાજેત્વા કસિણપરિકમ્મં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. સો નચિરસ્સેવ ઝાનાભિઞ્ઞા ઉપ્પાદેત્વા ઝાનસુખેન કીળિ, ઘોરતપો પરમધિતિન્દ્રિયો અહોસિ. તસ્સ સીલતેજેન સક્કસ્સ ભવનં કમ્પિ. સક્કો આવજ્જેન્તો તં કારણં ઞત્વા ''ઉપાયેનસ્સ સીલં ભિન્દિસ્સામી''તિ તીણિ સંવચ્છરાનિ સકલકાસિરટ્ઠે વુટ્ઠિં નિવારેસિ, રટ્ઠં અગ્ગિદડ્ઢં વિય અહોસિ. સસ્સે અસમ્પજ્જમાને દુબ્ભિક્ખપીળિતા મનુસ્સા સન્નિપતિત્વા રાજઙ્ગણે ઉપક્કોસિંસુ. અથ ને રાજા વાતપાને ઠિતો ''કિં એત''ન્તિ પુચ્છિ. ''મહારાજ, તીણિ સંવચ્છરાનિ દેવસ્સ અવસ્સન્તત્તા સકલરટ્ઠં ઉદ્દય્હતિ, મનુસ્સા દુક્ખિતા, દેવં વસ્સાપેહિ, દેવા''તિ. રાજા સીલં સમાદિયિત્વા ઉપોસથં ઉપવસન્તોપિ વસ્સં વસ્સાપેતું નાસક્ખિ.

તસ્મિં કાલે સક્કો અડ્ઢરત્તસમયે તસ્સ સિરિગબ્ભં પવિસિત્વા એકોભાસં કત્વા વેહાસે અટ્ઠાસિ. રાજા તં દિસ્વા ''કોસિ ત્વ''ન્તિ પુચ્છિ. ''સક્કોહમસ્મી''તિ. ''કેનત્થેનાગતોસી''તિ? ''વસ્સતિ તે, મહારાજ , રટ્ઠે દેવો''તિ? ''ન વસ્સતી''તિ. ''જાનાસિ પનસ્સ અવસ્સનકારણ''ન્તિ? ''ન જાનામિ, સક્કા''તિ. ''મહારાજ, હિમવન્તપદેસે ઇસિસિઙ્ગો નામ તાપસો પટિવસતિ ઘોરતપો પરમધિતિન્દ્રિયો. સો નિબદ્ધં દેવે વસ્સન્તે કુજ્ઝિત્વા આકાસં ઓલોકેસિ, તસ્મા દેવો ન વસ્સતી''તિ. ''ઇદાનિ પનેત્થ કિં કાતબ્બ''ન્તિ? ''તસ્સ તપે ભિન્ને દેવો વસ્સિસ્સતી''તિ. ''કો પનસ્સ તપં ભિન્દિતું સમત્થો''તિ? ''ધીતા તે, મહારાજ, નિળિનિકા સમત્થા, તં પક્કોસાપેત્વા 'અસુકટ્ઠાનં નામ ગન્ત્વા તાપસસ્સ તપં ભિન્દાહી'તિ પેસેહી''તિ. એવં સો રાજાનં અનુસાસિત્વા સકટ્ઠાનમેવ અગમાસિ. રાજા પુનદિવસે અમચ્ચેહિ સદ્ધિં મન્તેત્વા ધીતરં પક્કોસાપેત્વા પઠમં ગાથમાહ –

૧. ''ઉદ્દય્હતે જનપદો, રટ્ઠઞ્ચાપિ વિનસ્સતિ;
એહિ નિળિનિકે ગચ્છ, તં મે બ્રાહ્મણમાનયા''તિ.

તત્થ **તં મે**તિ તં મમ અનત્થકારિં બ્રાહ્મણં અત્તનો વસં આનેહિ, કિલેસરતિવસેનસ્સ સીલં ભિન્દાહીતિ.

તં સુત્વા સા દુતિયં ગાથમાહ –

૨. ''નાહં દુક્ખક્ખમા રાજ, નાહં અદ્ધાનકોવિદા;
કથં અહં ગમિસ્સામિ, વનં કુઞ્જરસેવિત''ન્તિ.

તત્થ **દુક્ખક્ખમા**તિ અહં, મહારાજ, દુક્ખસ્સ ખમા ન હોમિ, અદ્ધાનમ્પિ ન જાનામિ, સાહં કથં ગમિસ્સામીતિ.

તતો રાજા દ્વે ગાથાયો અભાસિ –

૩. ‘‘ફીતં જનપદં ગન્ત્વા, હત્થિના ચ રથેન ચ;
દારુસઙ્ઘાટયાનેન, એવં ગચ્છ નિળિનિકે.

૪. ‘‘હત્થિઅસ્સરથે પત્તી, ગચ્છેવાદાય ખત્તિયે;
તવેવ વણ્ણરૂપેન, વસં તમાનયિસ્સસી’’તિ.

તત્થ **દારુસઙ્ઘાટયાનેના**તિ, અમ્મ, નિળિનિકે ન ત્વં પદસા ગમિસ્સસિ, ફીતં પન સુભિક્ખં ખેમં અત્તનો જનપદં હત્થિવાહનેહિ ચ રથવાહનેહિ ચ ગન્ત્વા તતો પરમ્પિ અજ્ઝોકાસે પટિચ્છન્નેન વય્હાદિના ઉદકટ્ઠાને નાવાસઙ્ઘાતેન દારુસઙ્ઘાટયાનેન ગચ્છ. **વણ્ણરૂપેના**તિ એવં અકિલમમાના ગન્ત્વા તવ વણ્ણેન ચેવ રૂપસમ્પદાય ચ તં બ્રાહ્મણં અત્તનો વસં આનયિસ્સસીતિ.

એવં સો ધીતરા સદ્ધિં અકથેતબ્બમ્પિ રક્ખપરિપાલનં નિસ્સાય કથેસિ. સાપિ ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. અથસ્સા સબ્બં દાતબ્બયુત્તકં દત્વા અમચ્ચેહિ સદ્ધિં ઉય્યોજેસિ. અમચ્ચા તં આદાય પચ્ચન્તં પત્વા તત્થ ખન્ધાવારં નિવાસાપેત્વા રાજધીતરં ઉક્ખિપાપેત્વા વનચરકેન દેસિતેન મગ્ગેન હિમવન્તં પવિસિત્વા પુબ્બણ્હસમયે તસ્સ અસ્સમપદસ્સ સમીપં પાપુણિંસુ. તસ્મિં ખણે બોધિસત્તો પુત્તં અસ્સમપદે નિવાસાપેત્વા સયં ફલાફલત્થાય અરઞ્ઞં પવિટ્ઠો હોતિ. વનચરકો સયં અસ્સમં અગન્ત્વા તસ્સ પન દસ્સનટ્ઠાને ઠત્વા નિળિનિકાય તં દસ્સેન્તો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૫. ‘‘કદલીધજપઞ્ઞાણો, આભુજીપરિવારિતો;
એસો પદિસ્સતિ રમ્મો, ઇસિસિઙ્ગસ્સ અસ્સમો.

૬. ‘‘એસો અગ્ગિસ્સ સઙ્ખાતો, એસો ધૂમો પદિસ્સતિ;
મઞ્ઞે નો અગ્ગિં હાપેતિ, ઇસિસિઙ્ગો મહિદ્ધિકો’’તિ.

તત્થ કદલીસઙ્ખાતા ધજા પઞ્ઞાણં અસ્સાતિ **કદલીધજપઞ્ઞાણો. આભુજીપરિવારિતો**તિ ભુજપત્તવનપરિક્ખિત્તો. **સઙ્ખાતો**તિ એસો અગ્ગિ અસ્સ ઇસિસિઙ્ગસ્સ ઝાનેન સઙ્ખાતો પચ્ચક્ખગતો જલતિ. **મઞ્ઞે નો અગ્ગિ**ન્તિ અગ્ગિં નો હાપેતિ જુહતિ પરિચરતીતિ મઞ્ઞામિ.

અમચ્ચાપિ બોધિસત્તસ્સ અરઞ્ઞં પવિટ્ઠવેલાય અસ્સમં પરિવારેત્વા આરક્ખં ઠપેત્વા રાજધીતરં ઇસિવેસં ગાહાપેત્વા સુવણ્ણચીરકેન નિવાસનપારુપનં કત્વા સબ્બાલઙ્કારેહિ અલઙ્કરિત્વા તન્તુબદ્ધં ચિત્તગેણ્ડુકં ગાહાપેત્વા અસ્સમપદં પેસેત્વા સયં બહિ રક્ખન્તા અટ્ઠંસુ. સા તેન ગેણ્ડુકેન કીળન્તી ચઙ્કમકોટિયં ઓતરિ. તસ્મિં ખણે ઇસિસિઙ્ગો પણ્ણસાલદ્વારે પાસાણફલકે નિસિન્નો હોતિ. સો તં આગચ્છન્તિં દિસ્વા ભીતતસિતો ઉટ્ઠાય પણ્ણસાલં પવિસિત્વા અટ્ઠાસિ . સાપિસ્સ પણ્ણસાલદ્વારં ગન્ત્વા કીળિયેવ. સત્થા તઞ્ચ તતો ઉત્તરિ ચ અત્થં પકાસેન્તો તિસ્સો ગાથા અભાસિ –

૭. ‘‘તઞ્ચ દિસ્વાન આયન્તિં, આમુત્તમણિકુણ્ડલં;
ઇસિસિઙ્ગો પાવિસિ ભીતો, અસ્સમં પણ્ણછાદનં.

૮. ‘‘અસ્સમસ્સ ચ સા દ્વારે, ગેણ્ડુકેનસ્સ કીળતિ;
વિદંસયન્તી અઙ્ગાનિ, ગુય્હં પકાસિતાનિ ચ.

૯. ‘‘તઞ્ચ દિસ્વાન કીળન્તિં, પણ્ણસાલગતો જટી;
અસ્સમા નિક્ખમિત્વાન, ઇદં વચનમબ્રવી’’તિ.

તત્થ **ગેણ્ડુકેનસ્સા**તિ અસ્સ ઇસિસિઙ્ગસ્સ અસ્સમદ્વારે ગેણ્ડુકેન કીળતિ. **વિદંસયન્તી**તિ દસ્સેન્તી. **ગુય્હં પકાસિતાનિ ચા**તિ ગુય્હઞ્ચ રહસ્સઙ્ગં પકાસિતાનિ ચ પાકટાનિ મુખહત્થાદીનિ. **અબ્રવી**તિ સો કિર પણ્ણસાલાય ઠત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘સચાયં યક્ખો ભવેય્ય, પણ્ણસાલં પવિસિત્વા મં મુરુમુરાપેત્વા ખાદેય્ય, નાયં યક્ખો, તાપસો ભવિસ્સતી’’તિ અસ્સમા નિક્ખમિત્વા પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૦. ‘‘અમ્ભો કો નામ સો રુક્ખો, યસ્સ તેવંગતં ફલં;
દૂરેપિ ખિત્તં પચ્ચેતિ, ન તં ઓહાય ગચ્છતી’’તિ.

તત્થ **યસ્સ તેવંગતં ફલ**ન્તિ યસ્સ તવ રુક્ખસ્સ એવંગતિકં મનોરમં ફલં. **કો નામ સો રુક્ખો**તિ ચિત્રગેણ્ડુકસ્સ અદિટ્ઠપુબ્બત્તા ‘‘રુક્ખફલેન તેન ભવિતબ્બ’’ન્તિ મઞ્ઞમાનો એવં પુચ્છતિ.

અથસ્સ સા રુક્ખં આચિક્ખન્તી ગાથમાહ –

૧૧. ‘‘અસ્સમસ્સ મમ બ્રહ્મે, સમીપે ગન્ધમાદને;
બહવો તાદિસા રુક્ખા, યસ્સ તેવંગતં ફલં;
દૂરેપિ ખિત્તં પચ્ચેતિ, ન મં ઓહાય ગચ્છતી’’તિ.

તત્થ **સમીપે ગન્ધમાદને**તિ ગન્ધમાદનપબ્બતે મમ અસ્સમસ્સ સમીપે. **યસ્સ તેવંગત**ન્તિ યસ્સ એવંગતં, **ત**-કારો બ્યઞ્જનસન્ધિકરોતિ.

ઇતિ સા મુસાવાદં અભાસિ. ઇતરોપિ સદ્દહિત્વા ‘‘તાપસો એસો’’તિ સઞ્ઞાય પટિસન્થારં કરોન્તો ગાથમાહ –

૧૨. ‘‘એતૂ ભવં અસ્સમિમં અદેતુ, પજ્જઞ્ચ ભક્ખઞ્ચ પટિચ્છ દમ્મિ;
ઇદમાસનં અત્ર ભવં નિસીદતુ, ઇતો ભવં મૂલફલાનિ ભુઞ્જતૂ’’તિ.

તત્થ **અસ્સમિમ**ન્તિ અસ્સમં ઇમં ભવં પવિસતુ. **અદેતૂ**તિ યથાસન્નિહિતં આહારં પરિભુઞ્જતુ. **પજ્જ**ન્તિ પાદબ્ભઞ્જનં. **ભક્ખ**ન્તિ મધુરફલાફલં. **પટિચ્છા**તિ પટિગ્ગણ્હ. **ઇદમાસન**ન્તિ પવિટ્ઠકાલે એવમાહ.

તસ્સા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા કટ્ઠત્થરણે નિસીદન્તિયા સુવણ્ણચીરકે દ્વિધા ગતે સરીરં અપ્પટિચ્છન્નં અહોસિ. તાપસો માતુગામસરીરસ્સ અદિટ્ઠપુબ્બત્તા તં દિસ્વા ‘‘વણો એસો’’તિ સઞ્ઞાય એવમાહ –

૧૩. ‘‘કિં તે ઇદં ઊરૂનમન્તરસ્મિં, સુપિચ્છિતં કણ્હરિવપ્પકાસતિ;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થં, કોસે નુ તે ઉત્તમઙ્ગં પવિટ્ઠ’’ન્તિ.

તત્થ **સુપિચ્છિતન્તિ** ઢિન્નં ઊરૂનં સમાગમકાલે સુકુસિતં સિપ્પિપુટમુખસણ્ઠાનં. સુભલક્ખણેન હિ અસમન્નાગતાય તં ઠાનં આવાટધાતુકં હોતિ, સમન્નાગતાય અબ્ભુન્નતં સિપ્પિપુટમુખસણ્ઠાનં. **કણ્હરિવપ્પકાસતીતિ** ઉભોસુ પસ્સેસુ કાળકં વિય ખાયતિ. **કોસે નુ તે ઉત્તમઙ્ગં પવિટ્ઠન્તિ** તવ ઉત્તમઙ્ગં લિઙ્ગસણ્ઠાનં ન પઞ્ઞાયતિ, કિં નુ તં તવ સરીરસઙ્ખાતે કોસે પવિટ્ઠન્તિ પુચ્છતિ.

અથ નં સા વઞ્ચયન્તી ગાથાદ્વયમાહ –

૧૪. ‘‘અહં વને મૂલફલેસનં ચરં, આસાદયિં અચ્છં સુઘોરરૂપં;
સો મં પતિત્વા સહસાજ્ઝપત્તો, પનુજ્જ મં અબ્બહિ ઉત્તમઙ્ગં.

૧૫. ‘‘સ્વાયં વણો ખજ્જતિ કણ્ડુવાયતિ, સબ્બઞ્ચ કાલં ન લભામિ સાતં;
પહો ભવં કણ્ડુમિમં વિનેતું, કુરુતં ભવં યાચિતો બ્રાહ્મણત્થ’’ન્તિ.

તત્થ **આસાદયિન્તિ** ઘટ્ટેસિં, આગચ્છન્તં દિસ્વા લેડ્ડુના પહરિન્તિ અત્થો. **પતિત્વાતિ** ઉપધાવિત્વા. **સહસાજ્ઝપ્પત્તોતિ** મમં સહસા અજ્ઝપ્પત્તો સમ્પત્તો. **પનુજ્જાતિ** અથ મં પોતેત્વા. **અબ્બહીતિ** મુખેન મમ ઉત્તમઙ્ગં લુઞ્ચિત્વા પક્કામિ, તતો પટ્ઠાય ઇમસ્મિં ઠાને વણો જાતો. **સ્વાયન્તિ** સો અયં તતો પટ્ઠાય મય્હં વણો ખજ્જતિ ચેવ કણ્ડુવઞ્ચ કરોતિ, તપ્પચ્ચયા સાહં સબ્બકાલં કાયિકચેતસિકસુખં ન લભામિ. **પહોતિ** પહુ સમત્થો. **બ્રાહ્મણત્થન્તિ** ભવં મયા યાચિતો ઇમં બ્રાહ્મણસ્સ અત્થં કરોતુ, ઇદં મે દુક્ખં હરાહીતિ વદતિ.

સો તસ્સા મુસાવાદં ‘‘સભાવો’’તિ સદ્દહિત્વા ‘‘સચે તે એવં સુખં હોતિ, કરિસ્સામી’’તિ તં પદેસં ઓલોકેત્વા અનન્તરં ગાથમાહ –

૧૬. ‘‘ગમ્ભીરરૂપો તે વણો સલોહિતો, અપૂતિકો વણગન્ધો મહા ચ;
કરોમિ તે કિઞ્ચિ કસાયયોગં, યથા ભવં પરમસુખી ભવેય્યા’’તિ.

તત્થ **સલોહિતોતિ** રત્તોભાસો. **અપૂતિકોતિ** પૂતિમંસરહિતો. **વણગન્ધોતિ** થોકં દુગ્ગન્ધો. **કસાયયોગન્તિ** અહં કેચિ રુક્ખકસાયે ગહેત્વા તવ એકં કસાયયોગં કરોમીતિ.

તતો નિળિનિકા ગાથમાહ

૧૭. ‘‘ન મન્તયોગા ન કસાયયોગા, ન ઓસધા બ્રહ્મચારિ કમન્તિ;
યં તે મુદુ તેન વિનેહિ કણ્ડું, યથા અહં પરમસુખી ભવેય્ય’’ન્તિ.

તત્થ **કમન્તીતિ**, ભો બ્રહ્મચારિ, ઇમસ્મિં મમ વણે નેવ મન્તયોગા, ન કસાયયોગા, ન પુપ્ફફલાદીનિ ઓસધાનિ કમન્તિ, અનેકવારં કતેહિપિ તેહિ એતસ્સ ફાસુકભાવો ન ભૂતપુબ્બો. યં પન તે એતં મુદુ અઙ્ગજાતં, તેન ઘટ્ટિયમાનસ્સેવ તસ્સ કણ્ડુ ન હોતિ, તસ્મા તેન વિનેહિ કણ્ડુન્તિ.

સો ‘‘સચ્ચં એસો ભણતી’’તિ સલ્લક્ખેત્વા ‘‘મેથુનસંસગ્ગેન સીલં ભિજ્જતિ, ઝાનં અન્તરધાયતી’’તિ અજાનન્તો માતુગામસ્સ અદિટ્ઠપુબ્બત્તા મેથુનધમ્મસ્સ ચ અજાનનભાવેન ‘‘ભેસજ્જ’’ન્તિ વદન્તિયા તાય મેથુનં

પટિસેવિ. તાવદેવસ્સ સીલં ભિજ્જિ, ઝાનં પરિહાયિ. સો દ્વે તયો વારે સંસગ્ગં કત્વા કિલન્તો હુત્વા નિક્ખમિત્વા સરં ઓરુય્હ ન્હત્વા પટિપ્પસ્સદ્ધદરથો આગન્ત્વા પણ્ણસાલાયં નિસીદિત્વા પુનપિ તં ''તાપસો''તિ મઞ્ઞમાનો વસનટ્ઠાનં પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૮. ''ઇતો નુ ભોતો કતમેન અસ્સમો, કચ્ચિ ભવં અભિરમસિ અરઞ્ઞે;
કચ્ચિ નુ તે મૂલફલં પહૂતં, કચ્ચિ ભવન્તં ન વિહિંસન્તિ વાળા''તિ.

તત્થ **કતમેના**તિ ઇતો કતમેન દિસાભાગેન ભોતો અસ્સમો. **ભવ**ન્તિ આલપનમેતં.

તતો નિળિનિકા ચતસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૧૯. ''ઇતો ઉજું ઉત્તરાયં દિસાયં, ખેમા નદી હિમવતા પભાવી;
તસ્સા તીરે અસ્સમો મય્હ રમ્મો, અહો ભવં અસ્સમં મય્હં પસ્સે.

૨૦. ''અમ્બા ચ સાલા તિલકા ચ જમ્બુયો, ઉદ્દાલકા પાટલિયો ચ ફુલ્લા;
સમન્તતો કિમ્પુરિસાભિગીતં, અહો ભવં અસ્સમં મય્હં પસ્સે.

૨૧. ''તાલા ચ મૂલા ચ ફલા ચ મેત્થ, વણ્ણેન ગન્ધેન ઉપેતરૂપં;
તં ભૂમિભાગેહિ ઉપેતરૂપં, અહો ભવં અસ્સમં મય્હં પસ્સે.

૨૨. ''ફલા ચ મૂલા ચ પહૂતમેત્થ, વણ્ણેન ગન્ધેન રસેનુપેતા;
આયન્તિ ચ લુદ્દકા તં પદેસં, મા મે તતો મૂલફલં અહાસુ''ન્તિ.

તત્થ **ઉત્તરાય**ન્તિ ઉત્તરાય. **ખેમા**તિ એવંનામિકા નદી. **હિમવતા પભાવી**તિ હિમવન્તતો પવત્તતિ. **અહો**તિ પત્થનત્થે નિપાતો. **ઉદ્દાલકા**તિ વાતઘાતકા. **કિમ્પુરિસાભિગીત**ન્તિ સમન્તતો પરિવારેત્વા મધુરસદ્દેન ગાયન્તેહિ કિમ્પુરિસેહિ અભિગીતં. **તાલા ચ મૂલા ચ ફલા ચ મેત્થા**તિ એત્થ મમ અસ્સમે પાસાદિકા તાલરુક્ખા ચ તેસઞ્ઞેવ વણ્ણગન્ધાદિસમ્પન્ના કન્દસઙ્ખાતા મૂલા ચ ફલા ચ. **પહૂતમેત્થા**તિ નાનારુક્ખફલા ચ રુક્ખવલ્લિમૂલા ચ પહૂતા એત્થ. **મા મે તતો**તિ તં મમ અસ્સમપદં સમ્બહુલા લુદ્દકા આગચ્છન્તિ, મયા ચેત્થ આહરિત્વા ઠપિતં બહુ મધુરસમૂલફલાફલં અત્થિ, તે મયિ ચિરાયન્તે મૂલફલાફલં હરેય્યું. તે તતો મમ મૂલફલાફલં મા હરિંસુ, તસ્મા સચેપિ મયા સદ્ધિં આગન્તુકામો, એહિ, નો ચે, અહં ગમિસ્સામીતિ આહ.

તં સુત્વા તાપસો યાવ પિતુ આગમના અધિવાસાપેતું ગાથમાહ –

૨૩. ''પિતા મમં મૂલફલેસનં ગતો, ઇદાનિ આગચ્છતિ સાયકાલે;
ઉભોવ ગચ્છામસે અસ્સમં તં, યાવ પિતા મૂલફલતો એતૂ''તિ.

તત્થ **ઉભોવ ગચ્છામસે**તિ મમ પિતુ આરોચેત્વા ઉભોવ ગમિસ્સામ.

તતો સા ચિન્તેસિ – ''અયં તાવ અરઞ્ઞેવ વડ્ઢિતભાવેન મમ ઇત્થિભાવં ન જાનાતિ, પિતા પનસ્સ મં દિસ્વાવ જાનિત્વા 'ત્વં ઇધ કિં કરોસી'તિ કાજકોટિયા પહરિત્વા સીસમ્પિ મે ભિન્દેય્ય, તસ્મિં અનાગતેયેવ મયા

ગન્તું વટ્ટતિ, આગમનકમ્મમ્પિ મે નિટ્ઠિત''ન્તિ. સા તસ્સ આગમનૂપાયં આચિક્ખન્તી ઇતરં ગાથમાહ –

૨૪. ''અઞ્ઞે બહૂ ઇસયો સાધુરૂપા, રાજીસયો અનુમગ્ગે વસન્તિ;
તેયેવ પુચ્છેસિ મમસ્સમં તં, તે તં નયિસ્સન્તિ મમં સકાસે''તિ.

તત્થ **રાજીસયો**તિ, સમ્મ, મયા ન સક્કા ચિરાયિતું, અઞ્ઞે પન સાધુસભાવા રાજિસયો ચ બ્રાહ્મણિસયો ચ અનુમગ્ગે મમ અસ્સમમગ્ગપસ્સે વસન્તિ, અહં તેસં આચિક્ખિત્વા ગમિસ્સામિ, ત્વં તે પુચ્છેય્યાસિ, તે તં મમ સન્તિકં નયિસ્સન્તીતિ.

એવં સા અત્તનો પલાયનૂપાયં કત્વા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા તં ઓલોકેન્તમેવ ''ત્વં નિવત્તા''તિ વત્વા આગમનમગ્ગેનેવ અમચ્ચાનં સન્તિકં અગમાસિ. તે તં ગહેત્વા ખન્ધાવારં ગન્ત્વા અનુપુબ્બેન બારાણસિં પાપુણિંસુ. સક્કોપિ તં દિવસમેવ તુસ્સિત્વા સકલરટ્ઠે દેવં વસ્સાપેસિ, તતો સુભિક્ખં જનપદં અહોસિ. ઇસિસિઙ્ગતાપસસ્સપિ તાય પક્કન્તમત્તાય એવ કાયે ડાહો ઉપ્પજ્જિ. સો કમ્પન્તો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા વાકચીરં પારુપિત્વા સોચન્તો નિપજ્જિ. બોધિસત્તો સાયં આગન્ત્વા પુત્તં અપસ્સન્તો ''કહં નુ ખો ગતો''તિ કાજં ઓતારેત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા તં નિપન્નકં દિસ્વા ''તાત, કિં કરોસી''તિ પિટ્ઠિં પરિમજ્જન્તો તિસ્સો ગાથા અભાસિ –

૨૫. ''ન તે કટ્ઠાનિ ભિન્નાનિ, ન તે ઉદકમાભતં;
અગ્ગીપિ તે ન હાપિતો, કિં નુ મન્દોવ ઝાયસિ.

૨૬. ''ભિન્નાનિ કટ્ઠાનિ હુતો ચ અગ્ગિ, તપનીપિ તે સમિતા બ્રહ્મચારી;
પીઠઞ્ચ મય્હં ઉદકઞ્ચ હોતિ, રમસિ તુવં બ્રહ્મભૂતો પુરત્થા.

૨૭. ''અભિન્નકટ્ઠોસિ અનાભતોદકો, અહાપિતગ્ગીસિ અસિદ્ધભોજનો;
ન મે તુવં આલપસી મમજ્જ, નટ્ઠં નુ કિં ચેતસિકઞ્ચ દુક્ખ''ન્તિ.

તત્થ **ભિન્નાની**તિ અરઞ્ઞતો ઉદ્ધટાનિ. **ન હાપિતો**તિ ન જલિતો. **ભિન્નાની**તિ પુબ્બે તયા મમાગમનવેલાય કટ્ઠાનિ ઉદ્ધટાનેવ હોન્તિ. **હુતો ચ અગ્ગી**તિ અગ્ગિ ચ હુતો હોતિ. **તપની**તિ વિસિબ્બનઅગ્ગિસઙ્ખાતા તપનીપિ તે સમિતાવ સયમેવ સંવિદહિતાવ હોતિ. **પીઠ**ન્તિ મમ આસનત્થાય પીઠઞ્ચ પઞ્ઞત્તમેવ હોતિ. **ઉદકઞ્ચા**તિ પાદધોવનઉદકમ્પિ ઉપટ્ઠાપિતમેવ હોતિ. **બ્રહ્મભૂતો**તિ તુવમ્પિ ઇતો પુરત્થા સેટ્ઠભૂતો ઇમસ્મિં અસ્સમે અભિરમસિ. **અભિન્નકટ્ઠોસી**તિ સો દાનિ અજ્જ અનુદ્ધટકટ્ઠોસિ. **અસિદ્ધભોજનો**તિ ન તે કિઞ્ચિ અમ્હાકં કન્દમૂલં વા પણ્ણં વા સેદિતં. **મમજ્જા**તિ, મમ પુત્ત, અજ્જ ન મે ત્વં આલપસિ. **નટ્ઠં નુ કિ**ન્તિ કિં નુ તે નટ્ઠં વા, કિં ચેતસિકં વા દુક્ખં, અક્ખાહિ મે નિપન્નકારણન્તિ પુચ્છતિ.

સો પિતુ વચનં સુત્વા તં કારણં કથેન્તો આહ –

૨૮. ''ઇધાગમા જટિલો બ્રહ્મચારી, સુદસ્સનેય્યો સુતનૂ વિનેતિ;
નેવાતિદીઘો ન પનાતિરસ્સો, સુકણ્હકણ્હચ્છદનેહિ ભોતો.

૨૯. ''અમસ્સુજાતો અપુરાણવણ્ણી, આધારરૂપઞ્ચ પનસ્સ કણ્ઠે;

દ્વે યમા ગણ્ડા ઉરે સુજાતા, સુવણ્ણતિન્દુકનિભા પભસ્સરા.

૩૦. ‘‘મુખઞ્ચ તસ્સ ભુસદસ્સનેય્યં, કણ્ણેસુ લમ્બન્તિ ચ કુઞ્ચિતગ્ગા;
તે જોતરે ચરતો માણવસ્સ, સુત્તઞ્ચ યં સંયમનં જટાનં.

૩૧. ‘‘અઞ્ઞા ચ તસ્સ સંયમાનિ ચતસ્સો, નીલા પીતા લોહિતિકા ચ સેતા;
તા પિંસરે ચરતો માણવસ્સ, તિરિટિસઙ્ઘારિવ પાવુસમ્હિ.

૩૨. ‘‘ન મિખલં મુઞ્જમયં ધારેતિ, ન સન્થરે નો પન પબ્બજસ્સ;
તા જોતરે જઘનન્તરે વિલગ્ગા, સતેરતા વિજ્જુરિવન્તલિક્ખે.

૩૩. ‘‘અખીલકાનિ ચ અવણ્ટકાનિ, હેટ્ઠા નભ્યા કટિસમોહિતાનિ;
અઘટ્ટિતા નિચ્ચકીળં કરોન્તિ, હં તાત કિંરુક્ખફલાનિ તાનિ.

૩૪. ‘‘જટા ચ તસ્સ ભુસદસ્સનેય્યા, પરોસતં વેલ્લિતગ્ગા સુગન્ધા;
દ્વેધા સિરો સાધુ વિભત્તરૂપો, અહો નુ ખો મય્હ તથા જટાસ્સુ.

૩૫. ‘‘યદા ચ સો પકિરતિ તા જટાયો, વણ્ણેન ગન્ધેન ઉપેતરૂપા;
નીલુપ્પલં વાતસમેરિતંવ, તથેવ સંવાતિ પનસ્સમો અયં.

૩૬. ‘‘પઙ્કો ચ તસ્સ ભુસદસ્સનેય્યો, નેતાદિસો યાદિસો મય્હં કાયે;
સો વાયતિ એરિતો માલુતેન, વનં યથા અગ્ગગિમ્હે સુફુલ્લં.

૩૭. ‘‘નિહન્તિ સો રુક્ખફલં પથબ્યા, સુચિત્તરૂપં રુચિરં દસ્સનેય્યં;
ખિત્તઞ્ચ તસ્સ પુનરેહિ હત્થં, હં તાત કિંરુક્ખફલં નુ ખો તં.

૩૮. ‘‘દન્તા ચ તસ્સ ભુસદસ્સનેય્યા, સુદ્ધા સમા સઙ્ખવરૂપપન્ના;
મનો પસાદેન્તિ વિવરિયમાના, ન હિ નૂન સો સાકમખાદિ તેહિ.

૩૯. ‘‘અકક્કસં અગ્ગળિતં મુહું મુદું, ઉજું અનુદ્ધતં અચપલમસ્સ ભાસિતં;
રુદં મનુઞ્ઞં કરવીકસુસ્સરં, હદયઙ્ગમં રઞ્જયતેવ મે મનો.

૪૦. ‘‘બિન્દુસ્સરો નાતિવિસટ્ઠવાક્યો, ન નૂન સજ્ઝાયમતિપ્પયુત્તો;
ઇચ્છામિ ભો તં પુનદેવ દટ્ઠું, મિત્તો હિ મે માણવોહુ પુરત્થા.

૪૧. ‘‘સુસન્ધિ સબ્બત્થ વિમટ્ઠિમં વણં, પુથૂ સુજાતં ખરપત્તસન્નિભં;
તેનેવ મં ઉત્તરિયાન માણવો, વિવરિતં ઊરું જઘનેન પિળયિ.

૪૨. ‘‘તપન્તિ આભન્તિ વિરોચરે ચ, સતેરતા વિજ્જુરિવન્તલિક્ખે;
બાહા મુદૂ અઞ્જનલોમસાદિસા, વિચિત્રવટ્ટઙ્ગુલિકાસ્સ સોભરે.

૪૩. ''અકક્કસઙ્ગો ન ચ દીઘલોમો, નખાસ્સ દીઘા અપિ લોહિતગ્ગા;
મુદૂહિ બાહાહિ પલિસ્સજન્તો, કલ્યાણરૂપો રમયં ઉપટ્ઠહિ.

૪૪. ''દુમસ્સ તૂલૂપનિભા પભસ્સરા, સુવણ્ણકમ્બુતલવટ્ટસુચ્છવિ;
હત્થા મુદૂ તેહિ મં સમ્ફુસિત્વા, ઇતો ગતો તેન મં દહન્તિ તાત.

૪૫. ''ન નૂન સો ખારિવિધં અહાસિ, ન નૂન સો કટ્ઠાનિ સયં અભઞ્જિ;
ન નૂન સો હન્તિ દુમે કુઠારિયા, ન હિસ્સ હત્થેસુ ખિલાનિ અત્થિ.

૪૬. ''અચ્છો ચ ખો તસ્સ વણં અકાસિ, સો મંબ્રવિ 'સુખિતં મં કરોહિ';
તાહં કરિં તેન મમાસિ સોખ્યં, સો ચબ્રવિ 'સુખિતોસ્મી'તિ બ્રહ્મે.

૪૭. ''અયઞ્ચ તે માલુવપણ્ણસન્થતા, વિકિણ્ણરૂપાવ મયા ચ તેન ચ;
કિલન્તરૂપા ઉદકે રમિત્વા, પુનપ્પુનં પણ્ણકુટિં વજામ.

૪૮. ''ન મજ્જ મન્તા પટિભન્તિ તાત, ન અગ્ગિહુત્તં નપિ યઞ્ઞતન્તં;
ન ચાપિ તે મૂલફલાનિ ભુઞ્જે, યાવ ન પસ્સામિ તં બ્રહ્મચારિં.

૪૯. ''અદ્ધા પજાનાસિ તુવમ્પિ તાત, યસ્સં દિસં વસતે બ્રહ્મચારી;
તં મં દિસં પાપય તાત ખિપ્પં, મા તે અહં અમરિમસ્સમમ્હિ.

૫૦. ''વિચિત્રફુલ્લઞ્હિ વનં સુતં મયા, દિજાભિઘુટ્ઠં દિજસઙ્ઘસેવિતં;
તં મં વનં પાપય તાત ખિપ્પં, પુરા તે પાણં વિજહામિ અસ્સમે''તિ.

તત્થ **ઇધાગમા**તિ, તાત, ઇમં અસ્સમપદં આગતો. **સુદસ્સનેય્યો**તિ સુટ્ઠુ દસ્સનેય્યો. **સુતનૂ**તિ સુટ્ઠુ તનુકો નાતિકિસો નાતિથૂલો . **વિનેતી**તિ અત્તનો સરીરપ્પભાય અસ્સમપદં એકોભાસં વિય વિનેતિ પૂરેતિ. **સુકણ્હકણ્હચ્છદનેહિ ભોતો**તિ, તાત, તસ્સ ભોતો સુકણ્હેહિ કણ્હચ્છદનેહિ ભમરવણ્ણેહિ કેસેહિ સુકણ્હસીસં સુમજ્જિતમણિમયં વિય ખાયતિ. **અમસ્સુજાતો**તિ ન તાવસ્સ મસ્સુ જાયતિ, તરુણોયેવ. **અપુરાણવણ્ણી**તિ અચિરપબ્બજિતો. **આધારરૂપઞ્ચ પનસ્સ કણ્ઠે**તિ કણ્ઠે ચ પનસ્સ અમ્હાકં ભિક્ખાભાજનઠપનં પત્તાધારસદિસં પિળન્ધનં અત્થીતિ મુત્તાહારં સન્ધાય વદતિ. **ગણ્ડા**તિ થને સન્ધાયાહ. **ઉરે સુજાતા**તિ ઉરમ્હિ સુજાતા. ''ઉરતો''તિપિ પાઠો. **પભસ્સરા**તિ પભાસમ્પન્ના. ''પભાસરે''તિપિ પાઠો, ઓભાસન્તીતિ અત્થો.

ભુસદસ્સનેય્યન્તિ અતિવિય દસ્સનીયં. **કુઞ્ચિતગ્ગા**તિ સીહકુણ્ડલં સન્ધાય વદતિ. **સુત્તઞ્ચા**તિ યં તસ્સ જટાબન્ધનસુત્તં, તમ્પિ જોતતિ પભં મુઞ્ચતિ. "**સંયમાનિ ચતસ્સો**"તિ ઇમિના મણિસુવણ્ણપવાળરજતમયાનિ ચત્તારિ પિળન્ધનાનિ દસ્સેતિ . **તા પિંસરે**તિ તાનિ પિળન્ધનાનિ પાવુસમ્હિ પવુટ્ઠે દેવે તિરિટિસઙ્ઘા વિય વિરવન્તિ. **મિખલ**ન્તિ મેખલં, અયમેવ વા પાઠો. ઇદં નિવત્થકઞ્ચનચીરકં સન્ધાયાહ. **ન સન્થરે**તિ ન વાકે. ઇદં વુત્તં હોતિ – તાત, યથા મયં તિણમયં વા વાકમયં વા ચીરકં ધારેમ, ન તથા સો, સો પન સુવણ્ણચીરકં ધારેતીતિ. **અખીલકાની**તિ અતચાનિ નિપ્પણ્ણાનિ. **કટિસમોહિતાની**તિ કટિયં બદ્ધાનિ. **નિચ્ચકીળં કરોન્તી**તિ અઘટ્ટિતાનિપિ

નિચ્ચકાલં કીળાયન્તિ. **હં, તાતાતિ** હમ્ભો, તાત. **કિં રુક્ખફલાનિ તાનીતિ** તાનિ તસ્સ માણવસ્સ સુત્તારુળ્હાનિ કટિયં બદ્ધાનિ કતરરુક્ખફલાનિ નામાતિ મણિસઙ્ખાટિં સન્ધાયાહ.

જટાતિ જટામણ્ડલાકારેન બદ્ધરતનમિસ્સકકેસવટ્ટિયો સન્ધાયાહ. **વેલ્લિતગ્ગાતિ** કુઞ્ચિતગ્ગા. **દ્વેધાસિરોતિ** તસ્સ સીસં દ્વેધા કત્વા બદ્ધાનં જટાનં વસેન સુટ્ઠુ વિભત્તરૂપં. **તથાતિ** યથા તસ્સ માણવસ્સ જટા, તથા તુમ્હેહિ મમ ન બદ્ધા, અહો વત મમપિ તથા અસ્સૂતિ પત્થેન્તો આહ. **ઉપેતરૂપાતિ** ઉપેતસભાવા. **વાતસમેરિતંવાતિ** યથા નામ નીલુપ્પલં વાતેન સમીરિતં, તથેવ અયં ઇમસ્મિં વનસણ્ડે અસ્સમો સંવાતિ. **નેતાદિસોતિ**, તાત, યાદિસો મમ કાયે પઙ્કો, નેતાદિસો તસ્સ સરીરે. સો હિ દસ્સનીયો ચેવ સુગન્ધો ચ. **અગ્ગગિમ્હેતિ** વસન્તસમયે.

નિહન્તીતિ પહરતિ. **કિં રુક્ખફલં નુ ખો તન્તિ** કતરરુક્ખસ્સ નુ ખો તં ફલં. **સઙ્ખવરૂપપન્નાતિ** સુધોતસઙ્ખપટિભાગા. **ન હિ નૂન સો સાકમખાદિ તેહીતિ** ન નૂન સો માણવો મયં વિય તેહિ દન્તેહિ રુક્ખપણ્ણાનિ ચેવ મૂલફલાફલાનિ ચ ખાદિ. અમ્હાકઞ્હિ તાનિ ખાદન્તાનં સબલા પણ્ણવણ્ણા દન્તાતિ દીપેતિ.

અકક્કસન્તિ, તાત, તસ્સ ભાસિતં અફરુસં અગળિતં, પુનપ્પુનં વદન્તસ્સાપિ મધુરતાય **મુહું મુદું**, અપમુસ્સતાય **ઉજું**, અવિક્ખિત્તતાય **અનુદ્ધટં**, પતિટ્ઠિતતાય **અચપલં**. **રુદન્તિ** ભાસમાનસ્સ સરસઙ્ખાતં રુદમ્પિ મનોહરં કરવીકસ્સ વિય સુસ્સરં સુમધુરં. **રઞ્જયતેવાતિ** મમ મનો રઞ્જતિયેવ. **બિન્દુસ્સરોતિ** પિણ્ડિતસ્સરો. **માણવોહૂતિ** સો હિ માણવો પુરત્થા મમ મિત્તો અહુ.

સુસન્ધિ સબ્બત્થ વિમટ્ઠિમં વણન્તિ તાત તસ્સ માણવસ્સ ઊરૂનં અન્તરે એકં વણં અત્થિ, તં સુસન્ધિ સુકુસિતં સિપ્પિપુટમુખસદિસં, સબ્બત્થ વિમટ્ઠં સમન્તતો મટ્ઠં. **પુથૂતિ** મહન્તં. **સુજાતન્તિ** સુસણ્ઠિતં. **ખરપત્તસન્નિભન્તિ** સુપુપ્ફિતપદુમમકુળસન્નિભં. **ઉત્તરિયાનાતિ** ઉત્તરિત્વા અવત્થરિત્વા. **પિળયીતિ** પીળેસિ. **તપન્તીતિ** તસ્સ માણવસ્સ સરીરતો નિચ્છરન્તા સુવણ્ણવણ્ણરંસિયો જલન્તિ ઓભાસન્તિ વિરોચન્તિ ચ. **બાહાતિ** બાહાપિસ્સ મુદૂ. **અઞ્જનલોમસાદિસાતિ** અઞ્જનસદિસેહિ લોમેહિ સમન્નાગતા. **વિચિત્રવટ્ટઙ્ગુલિકાસ્સ સોભરેતિ** હત્થાપિસ્સ વરલક્ખણવિચિત્રાહિ પવાલઙ્કુરસદિસાહિ વટ્ટઙ્ગુલીહિ સમન્નાગતા સોભન્તિ.

અકક્કસઙ્ગોતિ કચ્છુપીળકાદિરહિતઅઙ્ગપચ્ચઙ્ગો. **રમયં ઉપટ્ઠહીતિ** મં રમયન્તો ઉપટ્ઠહિ પરિચરિ. **તૂલૂપનિભાતિ** મુદુભાવસ્સ ઉપમા. **સુવણ્ણકમ્બુતલવટ્ટસુચ્છવીતિ** સુવણ્ણમયં આદાસતલં વિય વટ્ટા ચ સુચ્છવિ ચ, પરિમણ્ડલતલા ચેવ સુન્દરચ્છવિ ચાતિ અત્થો. **સમ્ફુસિત્વાતિ** સુટ્ઠુ ફુસિત્વા અત્તનો હત્થસમ્ફસ્સં મમ સરીરે ફરાપેત્વા. **ઇતો ગતોતિ** મમ ઓલોકેન્તસ્સેવ ઇતો ગતો. **તેન મં દહન્તીતિ** તેન તસ્સ હત્થસમ્ફસ્સેન ઇદાનિ મં દહન્તિ. તથા હિ તસ્સ ગતકાલતો પટ્ઠાય મમ સરીરે ડાહો ઉટ્ઠિતો, તેનમ્હિ દોમનસ્સપ્પત્તો નિપન્નોતિ.

ન નૂન સો ખારિવિધન્તિ, તાત, નૂન સો માણવો ન ખારિભારં ઉક્ખિપિત્વા વિચરિ. **ખિલાનીતિ** કિલાનિ, ‘‘અયમેવ વા પાઠો. **સોખ્યન્તિ** સુખં. **માલુવપણ્ણસન્થતા વિકિણ્ણરૂપાવાતિ**, તાત, અયં તવ માલુવપણ્ણસન્થતા અજ્જ મયા ચ તેન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરામસનાલિઙ્ગનવસેન પરિવત્તન્તેહિ વિકિણ્ણા વિય આકુલબ્યાકુલા જાતા. **પુનપ્પુનં પણ્ણકુટિં વજામાતિ**, તાત, અહઞ્ચ સો ચ અભિરમિત્વા કિલન્તરૂપા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા ઉદકં પવિસિત્વા રમિત્વા વિગતદરથા પુનપ્પુનં ઇમમેવ કુટિં પવિસામાતિ વદતિ.

ન મજ્જ મન્તાતિ અજ્જ મમ તસ્સ ગતકાલતો પટ્ઠાય નેવ મન્તા પટિભન્તિ ન ઉપટ્ઠહન્તિ ન રુચ્ચન્તિ. **ન અગ્ગિહુત્તં નપિ યઞ્ઞતન્ત**ન્તિ મહાબ્રહ્મુનો આરાધનત્થાય કત્તબ્બહોમવિધૂપનાદિયઞ્ઞકિરિયાપિ મે ન પટિભાતિ ન ઉપટ્ઠાતિ ન રુચ્ચતિ. **ન ચાપિ તે**તિ તયા આભતમૂલફલાફલાનિપિ ન ભુઞ્જામિ. **યસ્સં દિસ**ન્તિ યસ્સં દિસાયં. **વન**ન્તિ તસ્સ માણવસ્સ અસ્સમં પરિવારેત્વા ઠિતવનન્તિ.

તસ્સેવં વિલપન્તસ્સ તં વિલાપં સુત્વા મહાસત્તો ''એકાય ઇત્થિયા ઇમસ્સ સીલં ભિન્નં ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા તં ઓવદન્તો છ ગાથાયો અભાસિ –

૫૧. ''ઇમસ્માહં જોતિરસે વનમ્હિ, ગન્ધબ્બદેવચ્છરસઙ્ઘસેવિતે;
ઇસીનમાવાસે સનન્તનમ્હિ, નેતાદિસં અરતિં પાપુણેથ.

૫૨. ''ભવન્તિ મિત્તાનિ અથો ન હોન્તિ, ઞાતીસુ મિત્તેસુ કરોન્તિ પેમં;
અયઞ્ચ જમ્મો કિસ્સ વા નિવિટ્ઠો, યો નેવ જાનાતિ 'કુતોમ્હિ આગતો'.

૫૩. ''સંવાસેન હિ મિત્તાનિ, સન્ધીયન્તિ પુનપ્પુનં;
સ્વેવ મિત્તો અસંગન્તુ, અસંવાસેન જીરતિ.

૫૪. ''સચે તુવં દક્ખસિ બ્રહ્મચારિં, સચે તુવં સલ્લપે બ્રહ્મચારિના;
સમ્પન્નસસ્સંવ મહોદકેન, તપોગુણં ખિપ્પમિમં પહિસ્સસિ.

૫૫. ''પુનપિ ચે દક્ખસિ બ્રહ્મચારિં, પુનપિ ચે સલ્લપે બ્રહ્મચારિના;
સમ્પન્નસસ્સંવ મહોદકેન, ઉસ્માગતં ખિપ્પમિમં પહિસ્સસિ.

૫૬. ''ભૂતાનિ હેતાનિ ચરન્તિ તાત, વિરૂપરૂપેન મનુસ્સલોકે;
ન તાનિ સેવેથ નરો સપઞ્ઞો, આસજ્જ નં નસ્સતિ બ્રહ્મચારી''તિ.

તત્થ **ઇમસ્મા**તિ ઇમસ્મિં. **હ**ન્તિ નિપાતમત્તં. **જોતિરસે**તિ હૂયમાનસ્સ જોતિનો રંસિઓભાસિતે. **સનન્તનમ્હી**તિ પોરાણકે. **પાપુણેથા**તિ પાપુણેય્ય. ઇદં વુત્તં હોતિ – તાત, એવરૂપે વને વસન્તો યં અરતિં ત્વં પત્તો, એતાદિસં ન પાપુણેય્ય પણ્ડિતો કુલપુત્તો, પત્તું નારહતીતિ અત્થો.

''**ભવન્તી**''તિ ઇમં ગાથં મહાસત્તો અન્તોગતમેવ ભાસતિ. અયમેત્થ અધિપ્પાયો – લોકે સત્તાનં મિત્તાનિ નામ હોન્તિપિ ન હોન્તિપિ તત્થ યેસં હોન્તિ, તે અત્તનો ઞાતીસુ ચ મિત્તેસુ ચ પેમં કરોન્તિ. **અયઞ્ચ જમ્મો**તિ મિગસિઙ્ગો લામકો. **કિસ્સ વા નિવિટ્ઠો**તિ કેન નામ કારણેન તસ્મિં માતુગામે મિત્તસઞ્ઞાય નિવિટ્ઠો, સો મિગિયા કુચ્છિસ્મિં નિબ્બત્તિત્વા અરઞ્ઞે વડ્ઢિતત્તા ''કુતોમ્હિ આગતો''તિ અત્તનો આગતટ્ઠાનમત્તમ્પિ ન જાનાતિ, પગેવ ઞાતિમિત્તેતિ.

પુનપ્પુનન્તિ, તાત, મિત્તાનિ નામ પુનપ્પુનં સંવાસેન સંસેવનેન સન્ધીયન્તિ ઘટીયન્તિ. **સ્વેવ મિત્તો**તિ સો એવ મિત્તો **અસંગન્તુ** અસમાગચ્છન્તસ્સ પુરિસસ્સ તેન અસમાગમસઙ્ખાતેન અસંવાસેન **જીરતિ** વિનસ્સતિ .

સચેતિ તસ્મા, તાત, સચે ત્વં પુનપિ તં દક્ખસિ, તેન વા સલ્લપિસ્સસિ, અથ યથા નામ નિપ્ફન્નસસ્સં મહોઘેન હરીયતિ, એવં ઇમં અત્તનો તપોગુણં પહિસ્સસિ હારેસ્સસીતિ અત્થો. **ઉસ્માગત**ન્તિ સમણતેજં.

વિરૂપરૂપેનાતિ વિવિધરૂપેન. ઇદં વુત્તં હોતિ – તાત, મનુસ્સલોકસ્મિઞ્હિ એતાનિ યક્ખિનિસઙ્ખાતાનિ ભૂતાનિ વિવિધરૂપપટિચ્છન્નેન અત્તનો રૂપેન અત્તનો વસં ગતે ખાદિતું ચરન્તિ, તાનિ સપઞ્ઞો નરો ન સેવેથ. તાદિસઞ્હિ ભૂતં આસજ્જ નં પત્વા નસ્સતિ બ્રહ્મચારી, દિટ્ઠોસિ તાય યક્ખિનિયા ન ખાદિતોતિ પુત્તં ઓવદિ.

સો પિતુ કથં સુત્વા ''યક્ખિની કિર સા''તિ ભીતો ચિત્તં નિવત્તેત્વા ''તાત, એત્તો ન ગમિસ્સામિ, ખમથ મે''તિ ખમાપેસિ. સોપિ નં સમસ્સાસેત્વા ''એહિ ત્વં, માણવ, મેત્તં ભાવેહિ, કરુણં, મુદિતં, ઉપેક્ખ''ન્તિ બ્રહ્મવિહારભાવનં આચિક્ખિ. સો તથા પટિપજ્જિત્વા પુન ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેસિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ, સચ્ચપરિયોસાને ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તદા નિળિનિકા પુરાણદુતિયિકા અહોસિ, ઇસિસિઙ્ગો ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખુ, પિતા પન અહમેવ અહોસિન્તિ.

નિળિનિકાજાતકવણ્ણના પઠમા.

[૫૨૭] ૨. ઉમ્માદન્તીજાતકવણ્ણના

નિવેસનં કસ્સનુદં સુનન્દાતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખું આરબ્ભ કથેસિ. સો કિરેકદિવસં સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરન્તો એકં અલઙ્કતપટિયત્તં ઉત્તમરૂપધરં ઇત્થિં ઓલોકેત્વા પટિબદ્ધચિત્તો હુત્વા ચિત્તં નિવત્તેતું અસક્કોન્તો વિહારમેવ આગન્ત્વા તતો પટ્ઠાય સલ્લવિદ્ધો વિય રાગાતુરો ભન્તમિગપટિભાગો કિસો ધમનીસન્થતગત્તો ઉપ્પણ્ડુપ્પણ્ડુકજાતો અનભિરતો એકિરિયાપથેપિ ચિત્તસ્સાદં અલભન્તો આચરિયવત્તાદીનિ પહાય ઉદ્દેસપરિપુચ્છાકમ્મટ્ઠાનાનુયોગરહિતો વિહાસિ. સો સહાયભિક્ખૂહિ ''પુબ્બે ત્વં, આવુસો, સન્તિન્દ્રિયો વિપ્પસન્નમુખવણ્ણો, ઇદાનિ નો તથા, કિં નુ ખો કારણ''ન્તિ પુટ્ઠો, ''આવુસો, અનભિરતોમ્હી''તિ આહ. અથ નં તે ''અભિરમાવુસો, સાસને, બુદ્ધુપ્પાદો નામ દુલ્લભો, તથા સદ્ધમ્મસ્સવનં મનુસ્સપટિલાભો ચ, સો ત્વં મનુસ્સપટિલાભં પટિલભિત્વા દુક્ખસ્સન્તકિરિયં પત્થયમાનો અસ્સુમુખં ઞાતિજનં પહાય સદ્ધાય પબ્બજિત્વા કિંકારણા કિલેસવસં યાસિ, કિલેસા નામેતે ગણ્ડુપ્પાદકપાણકં ઉપાદાય સબ્બબાલજનસાધારણા, યે તેસં વત્થુભૂતા, તેપિ અપ્પસ્સાદા કામા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અટ્ઠિકઙ્કલૂપમા કામા, મંસપેસૂપમા કામા, તિણુક્કૂપમા કામા, અઙ્ગારકાસૂપમા કામા, સુપિનકૂપમા કામા, યાચિતકૂપમા કામા, રુક્ખફલૂપમા કામા, અસિસૂનૂપમા કામા, સત્તિસૂલૂપમા કામા, સપ્પસિરૂપમા કામા, અગ્ગિક્ખન્ધૂપમા કામા, ત્વં નામ એવરૂપે બુદ્ધસાસને પબ્બજિત્વા એવં અનત્થકારકાનં કિલેસાનં વસં ગતોસી''તિ ઓવદિત્વા અત્તનો કથં ગાહાપેતું અસક્કોન્તા સત્થુ સન્તિકં ધમ્મસભં નેત્વા ''કિં, ભિક્ખવે, અનિચ્છમાનકં ભિક્ખું આનયિત્થા''તિ વુત્તે, ''ભન્તે, અયં કિર ભિક્ખુ ઉક્કણ્ઠિતો''તિ આહંસુ. સત્થા ''સચ્ચં કિરા''તિ પુચ્છિત્વા ''સચ્ચં, ભન્તે''તિ વુત્તે ''ભિક્ખુ પોરાણકપણ્ડિતા રજ્જં અનુસાસન્તાપિ કિલેસે ઉપ્પન્ને તસ્સ વસં અગન્ત્વા ચિત્તં નિવારેત્વા ન અયુત્તકં કરિંસૂ''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે સિવિરટ્ઠે અરિટ્ઠપુરનગરે સિવિ નામ રાજા રજ્જં કારેસિ. બોધિસત્તો તસ્સ અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિસ્મિં નિબ્બત્તિ, ''સિવિકુમારો''ત્વેવસ્સ નામં કરિંસુ. સેનાપતિસ્સપિ પુત્તો જાયિ, ''અભિપારકો''તિસ્સ નામં કરિંસુ. તે

ઉભોપિ સહાયા હુત્વા અભિવડ્ઢન્તા સોળસવસ્સિકા હુત્વા તક્કસિલં ગન્ત્વા સિપ્પં ઉગ્ગણ્હિત્વા આગમિંસુ. રાજા પુત્તસ્સ રજ્જં અદાસિ. સોપિ અભિપારકં સેનાપતિટ્ઠાને ઠપેત્વા ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ. તસ્મિંયેવ નગરે તિરિટિવચ્છસ્સ નામ અસીતિકોટિવિભવસ્સ સેટ્ઠિનો ધીતા નિબ્બત્તિ ઉત્તમરૂપધરા સોભગ્ગપ્પત્તા સુભલક્ખણેન સમન્નાગતા, તસ્સા નામગ્ગહણદિવસે ''ઉમ્માદન્તી''તિ નામં કરિંસુ. સા સોળસવસ્સિકકાલે અતિક્કન્તમાનુસવણ્ણા દેવચ્છરા વિય અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતા અહોસિ. યે યે પુથુજ્જના તં પસ્સન્તિ, તે તે સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા સુરાપાનમદમત્તા વિય કિલેસમદેન મત્તા હુત્વા સતિં પચ્ચુપટ્ઠાપેતું સમત્થા નામ નાહેસું.

અથસ્સા પિતા તિરિટિવચ્છો રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા ''દેવ, મમ ગેહે ઇત્થિરતનં ઉપ્પન્નં, રઞ્ઞોવ અનુચ્છવિકં, લક્ખણપાઠકે બ્રાહ્મણે પેસેત્વા તં વીમંસાપેત્વા યથારુચિ કરોહી''તિ આહ. રાજા ''સાધૂ''તિ વત્વા બ્રાહ્મણે પેસેસિ. તે સેટ્ઠિગેહં ગન્ત્વા કતસક્કારસમ્માના પાયાસં પરિભુઞ્જિંસુ. તસ્મિં ખણે ઉમ્માદન્તી સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા તેસં સન્તિકં અગમાસિ. તે તં દિસ્વા સતિં પચ્ચુપટ્ઠાપેતું અસક્કોન્તા કિલેસમદમત્તા હુત્વા અત્તનો વિપ્પકતભોજનભાવં ન જાનિંસુ. એકચ્ચે આલોપં ગહેત્વા ''ભુઞ્જિસ્સામા''તિ સઞ્ઞાય સીસે ઠપેસું, એકચ્ચે ઉપકચ્છન્તરે ખિપિંસુ, એકચ્ચે ભિત્તિં પહરિંસુ, સબ્બેવ ઉમ્મત્તકા અહેસું. સા તે દિસ્વા ''ઇમે કિર મમ લક્ખણં વીમંસિસ્સન્તિ, ગીવાયં ને ગહેત્વા નીહરથા''તિ નીહરાપેસિ. તે મઙ્કુભૂતા રાજનિવેસનં ગન્ત્વા ઉમ્માદન્તિયા કુદ્ધા ''દેવ, સા ઇત્થી કાળકણ્ણી, ન તુમ્હાકં અનુચ્છવિકા''તિ વદિંસુ. રાજા ''કાળકણ્ણી કિરા''તિ ન તં આણાપેસિ. સા તં પવત્તિં સુત્વા ''અહં કિર કાળકણ્ણીતિ રઞ્ઞા ન ગહિતા, કાળકણ્ણિયો નામ ન એવરૂપા હોન્તી''તિ વત્વા ''હોતુ, સચે પન તં રાજાનં પસ્સિસ્સામિ, જાનિસ્સામી''તિ તસ્મિં આઘાતં બન્ધિ. અથ નં પિતા અભિપારકસ્સ અદાસિ, સા તસ્સ પિયા અહોસિ મનાપા.

કસ્સ પન કમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન સા એવં અભિરૂપા અહોસીતિ? રત્તવત્થદાનસ્સ નિસ્સન્દેનાતિ. સા કિર અતીતે બારાણસિયં દલિદ્દકુલે નિબ્બત્તિત્વા ઉસ્સવદિવસે પુઞ્ઞસમ્પન્ના ઇત્થિયો કુસુમ્ભરત્તવત્થં નિવાસેત્વા અલઙ્કતા કીળન્તિયો દિસ્વા તાદિસં વત્થં નિવાસેત્વા કીળિતુકામા હુત્વા માતાપિતૂનં આરોચેત્વા તેહિ, ''અમ્મ, મયં દલિદ્દા, કુતો નો એવરૂપં વત્થ''ન્તિ વુત્તે ''તેન હિ મં એકસ્મિં અડ્ઢકુલે ભતિં કાતું અનુજાનાથ , તે મમ ગુણં ઞત્વા દસ્સન્તી''તિ વત્વા તેહિ અનુઞ્ઞાતા એકં કુલં ઉપસઙ્કમિત્વા ''કુસુમ્ભરત્તવત્થેન ભતિં કરોમી''તિ આહ. અથ નં તે ''તીણિ સંવચ્છરાનિ કમ્મે કતે તવ ગુણં ઞત્વા દસ્સામા''તિ વદિંસુ. સા ''સાધૂ''તિ પટિસ્સુણિત્વા કમ્મં પટિપજ્જિ. તે તસ્સા ગુણં ઞત્વા અપરિપુણ્ણેસુયેવ તીસુ સંવચ્છરેસુ તસ્સા ઘનકુસુમ્ભરત્તવત્થેન સદ્ધિં અઞ્ઞમ્પિ વત્થં દત્વા ''તવ સહાયિકાહિ સદ્ધિં ગન્ત્વા ન્હત્વા નિવાસેહી''તિ તં પેસયિંસુ. સા સહાયિકા આદાય ગન્ત્વા રત્તવત્થં નદીતીરે ઠપેત્વા ન્હાયિ.

તસ્મિં ખણે એકો કસ્સપદસબલસ્સ સાવકો અચ્છિન્નચીવરો સાખાભઙ્ગં નિવાસેત્વા ચ પારુપિત્વા ચ તં પદેસં પાપુણિ. સા તં દિસ્વા ''અયં ભદન્તો અચ્છિન્નચીવરો ભવિસ્સતિ, પુબ્બેપિ અદિન્નભાવેન મે નિવાસનં દુલ્લભં જાત''ન્તિ તં વત્થં દ્વિધા ફાલેત્વા ''એકં કોટ્ઠાસં અય્યસ્સ દસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ઉત્તરિત્વા અત્તનો નિવાસનં નિવાસેત્વા ''તિટ્ઠથ, ભન્તે''તિ વત્વા થેરં વન્દિત્વા રત્તવત્થં મજ્ઝે ફાલેત્વા તસ્સેકં કોટ્ઠાસં અદાસિ. સો એકમન્તે પટિચ્છન્ને ઠત્વા સાખાભઙ્ગં છડ્ડેત્વા તસ્સેકં કણ્ણં નિવાસેત્વા એકં પારુપિત્વા નિક્ખમિ. અથસ્સ વત્થોભાસેન સકલસરીરં તરુણસૂરિયો વિય એકોભાસં અહોસિ. સા તં દિસ્વા ''મય્હં અય્યો પઠમં ન સોભતિ, ઇદાનિ તરુણસૂરિયો વિય વિરોચતિ, ઇદમ્પિ એતસ્સેવ દસ્સામી''તિ દુતિયમ્પિ કોટ્ઠાસં દત્વા ''ભન્તે, અહં ભવે ભવે

વિચરન્તી ઉત્તમરૂપધરા ભવેય્યં, મં દિસ્વા કોચિ પુરિસો સકભાવેન સણ્ઠાતું મા અસક્ખિ, મયા અભિરૂપતરા નામ અઞ્ઞા મા હોતૂ''તિ પત્થનં પટ્ઠપેસિ. થેરોપિ અનુમોદનં કત્વા પક્કામિ.

સા દેવલોકે સંસરન્તી તસ્મિં કાલે અરિટ્ઠપુરે નિબ્બત્તિત્વા તથા અભિરૂપા અહોસિ. અથ તસ્મિં નગરે કત્તિકછણં ઘોસયિંસુ, કત્તિકપુણ્ણમાયં નગરં સજ્જયિંસુ. અભિપારકો અત્તનો આરક્ખટ્ઠાનં ગચ્છન્તો તં આમન્તેત્વા ''ભદ્દે, ઉમ્માદન્તિ અજ્જ કત્તિકરત્તિવારો છણો, રાજા નગરં પદક્ખિણં કરોન્તો પઠમં ઇમં ગેહદ્વારં આગમિસ્સતિ, મા ખો તસ્સ અત્તાનં દસ્સેસિ, સોપિ તં દિસ્વા સતિં ઉપટ્ઠાપેતું ન સક્ખિસ્સતી''તિ આહ. સા ''ગચ્છ ત્વં, સામિ, અહં જાનિસ્સામી''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તસ્મિં ગતે દાસિં આણાપેસિ ''રઞ્ઞો ઇમં ગેહદ્વારં આગતકાલે મય્હં આરોચેય્યાસી''તિ. અથ સૂરિયે અત્થઙ્ગતે ઉગ્ગહે પુણ્ણચન્દે દેવનગરે વિય નગરે અલઙ્કતે સબ્બદિસાસુ દીપેસુ જલિતેસુ રાજા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતો આજઞ્ઞરથવરગતો અમચ્ચગણપરિવુતો મહન્તેન યસેન નગરં પદક્ખિણં કરોન્તો પઠમમેવ અભિપારકસ્સ ગેહદ્વારં અગમાસિ. તં પન ગેહં મનોસિલાવણ્ણપાકારપરિક્ખિત્તં અલઙ્કતદ્વારટ્ટાલકં સોભગ્ગપ્પત્તં પાસાદિકં. તસ્મિં ખણે દાસી ઉમ્માદન્તિયા આરોચેસિ. સા પુપ્ફસમુગ્ગં ગાહાપેત્વા કિન્નરિલીળાય વાતપાનં નિસ્સાય ઠિતા રઞ્ઞો પુપ્ફાનિ ખિપિ. સો તં ઉલ્લોકેત્વા કિલેસમદમત્તો સતિં ઉપટ્ઠાપેતું અસક્કોન્તો ''અભિપારકસ્સેતં ગેહ''ન્તિ સઞ્જાનિતુમ્પિ નાસક્ખિ, અથ સારથિં આમન્તેત્વા પુચ્છન્તો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૫૭. ''નિવેસનં કસ્સ નુદં સુનન્દ, પાકારેન પણ્ડુમયેન ગુત્તં;
કા દિસ્સતિ અગ્ગિસિખાવ દૂરે, વેહાયસં પબ્બતગ્ગેવ અચ્ચિ.

૫૮. ''ધીતા ન્વયં કસ્સ સુનન્દ હોતિ, સુણિસા ન્વયં કસ્સ અથોપિ ભરિયા;
અક્ખાહિ મે ખિપ્પમિધેવ પુટ્ઠો, અવાવટા યદિ વા અત્થિ ભત્તા''તિ.

તત્થ **કસ્સ નુદ**ન્તિ કસ્સ નુ ઇદં. **પણ્ડુમયેના**તિ રત્તિટ્ઠકમયેન. **દિસ્સતી**તિ વાતપાને ઠિતા પઞ્ઞાયતિ. **અચ્ચી**તિ અનલજાલક્ખન્ધો. **ધીતા ન્વય**ન્તિ ધીતા નુ અયં. **અવાવટા**તિ અપેતાવરણા અપરિગ્ગહા. **ભત્તા**તિ યદિ વા અસ્સા સામિકો અત્થિ, એતં મે અક્ખાહીતિ.

અથસ્સ સો આચિક્ખન્તો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૫૯. ''અહઞ્હિ જાનામિ જનિન્દ એતં, મત્યા ચ પેત્યા ચ અથોપિ અસ્સા;
તવેવ સો પુરિસો ભૂમિપાલ, રત્તિન્દિવં અપ્પમત્તો તવત્થે.

૬૦. ''ઇદ્ધો ચ ફીતો ચ સુવડ્ઢિતો ચ, અમચ્ચો ચ તે અઞ્ઞતરો જનિન્દ;
તસ્સેસા ભરિયાભિપારકસ્સ, ઉમ્માદન્તી નામધેય્યેન રાજા''તિ.

તત્થ **મત્યા ચ પેત્યા ચા**તિ માતિતો ચ પિતિતો ચેતં જાનામિ. **અથોપિ અસ્સા**તિ અથ સામિકમ્પિ અસ્સા જાનામીતિ વદતિ. **ઇદ્ધો**તિ સમિદ્ધો. **ફીતો**તિ વત્થાલઙ્કારેહિ સુપુપ્ફિતો. **સુવડ્ઢિતો**તિ સુટ્ઠુ વુદ્ધો. **નામધેય્યેના**તિ નામેન. અયઞ્હિ યો નં પસ્સતિ, તં ઉમ્માદેતિ, સતિમસ્સ પચ્ચુપટ્ઠાપેતું ન દેતિ, તસ્મા ઉમ્માદન્તીતિ વુચ્ચતિ.

તં સુત્વા રાજા નામમસ્સા થોમેન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૬૧. ''અમ્ભો અમ્ભો નામમિદં ઇમિસ્સા, મત્યા ચ પેત્યા ચ કતં સુસાધુ;
તદા હિ મય્હં અવલોકયન્તી, ઉમ્મત્તકં ઉમ્મદન્તી અકાસી''તિ.

તત્થ **મત્યા ચ પેત્યા ચા**તિ માતરા ચ પિતરા ચ. **મય્હ**ન્તિ ઉપયોગત્થે સમ્પદાનવચનં. **અવલોકયન્તી**તિ મયા અવલોકિતા સયમ્પિ મં અવલોકયન્તી મં ઉમ્મત્તકં અકાસીતિ અત્થો.

સા તસ્સ કમ્પિતભાવં ઞત્વા વાતપાનં થકેત્વા સિરિગબ્ભમેવ અગમાસિ. રઞ્ઞોપિ તસ્સા દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય નગરં પદક્ખિણકરણે ચિત્તમેવ નાહોસિ. સો સારથિં આમન્તેત્વા, ''સમ્મ સુનન્દ, રથં નિવત્તેહિ, અયં છણો અમ્હાકં નાનુચ્છવિકો, અભિપારકસ્સ સેનાપતિસ્સેવાનુચ્છવિકો, રજ્જમ્પિ તસ્સેવાનુચ્છવિક''ન્તિ રથં નિવત્તાપેત્વા પાસાદં અભિરુય્હ સિરિસયને નિપજ્જિત્વા વિપ્પલપન્તો આહ –

૬૨. ''યા પુણ્ણમાસે મિગમન્દલોચના, ઉપાવિસિ પુણ્ડરીકત્તચઙ્ગી;
દ્વે પુણ્ણમાયો તદહૂ અમઞ્ઞહં, દિસ્વાન પારાવતરત્તવાસિનિં.

૬૩. ''અળારપમ્હેહિ સુભેહિ વગ્ગુભિ, પલોભયન્તી મં યદા ઉદિક્ખતિ;
વિજમ્ભમાના હરતેવ મે મનો, જાતા વને કિમ્પુરિસીવ પબ્બતે.

૬૪. ''તદા હિ બ્રહતી સામા, આમુત્તમણિકુણ્ડલા;
એકચ્ચવસના નારી, મિગી ભન્તાવુદિક્ખતિ.

૬૫. ''કદાસ્સુ મં તમ્બનખા સુલોમા, બાહા મુદૂ ચન્દનસારલિત્તા;
વટ્ટઙ્ગુલી સન્નતધીરકુત્તિયા, નારી ઉપઞ્ઞિસ્સતિ સીસતો સુભા.

૬૬. ''કદાસ્સુ મં કઞ્ચનજાલુરચ્છદા, ધીતા તિરીટિસ્સ વિલગ્ગમજ્ઝા;
મુદૂહિ બાહાહિ પલિસ્સજિસ્સતિ, બ્રહાવને જાતદુમંવ માલુવા.

૬૭. ''કદાસ્સુ લાખારસરત્તસુચ્છવી, બિન્દુત્થની પુણ્ડરીકત્તચઙ્ગી;
મુખં મુખેન ઉપનામયિસ્સતિ, સોણ્ડોવ સોણ્ડસ્સ સુરાય થાલં.

૬૮. ''યદાદ્દસં તં તિટ્ઠન્તિં, સબ્બભદ્દં મનોરમં;
તતો સકસ્સ ચિત્તસ્સ, નાવબોધામિ કઞ્ચિનં.

૬૯. ''ઉમ્માદન્તિમહં દટ્ઠા, આમુત્તમણિકુણ્ડલં;
ન સુપામિ દિવારત્તિં, સહસ્સંવ પરાજિતો.

૭૦. ''સક્કો ચે મે વરં દજ્જા, સો ચ લબ્ભેથ મે વરો;
એકરત્તં દિરત્તં વા, ભવેય્યં અભિપારકો;
ઉમ્માદન્ત્યા રમિત્વાન, સિવિરાજા તતો સિય''ન્તિ.

તત્થ **પુણ્ણમાસે**તિ પુણ્ણચન્દાય રત્તિયા. **મિગમન્દલોચના**તિ કણ્ડસન્તાસેન પલાયિત્વા વનન્તરે ઠત્વા લુદ્દં ઓલોકેન્તિયા મિગિયા વિય મન્દાનિ લોચનાનિ અસ્સાતિ મિગમન્દલોચના. **ઉપાવિસી**તિ પદુમવણ્ણેન કરતલેન પુપ્ફાનિ ખિપિત્વા મં ઓલોકેન્તી વાતપાને નિસીદિ. **પુણ્ડરીકત્તચઙ્ગી**તિ રત્તપદુમવણ્ણસરીરા. **દ્વે પુણ્ણમાયો**તિ અહં તદહુ તસ્મિં છણદિવસે તં પારાવતપાદસમાનવણ્ણરત્તવત્થનિવત્થં દિસ્વા તસ્સા મુખસોભં ઓલોકેન્તો એકસ્સ પાચીનલોકધાતુતો એકસ્સ અભિપારકસ્સ સેનાપતિનો નિવેસનેતિ દ્વિન્નં પુણ્ણચન્દાનં ઉગ્ગતત્તા દ્વે પુણ્ણમાયો અમઞ્ઞિં. **અળારપમ્હેહી**તિ વિસાલપખુમેહિ. **સુભેહી**તિ પરિસુદ્ધેહિ. **વગ્ગુભી**તિ મધુરાકારેહિ. **ઉદિક્ખતી**તિ એવરૂપેહિ નેત્તેહિ યસ્મિં ખણે ઓલોકેતિ. **પબ્બતે**તિ યથા હિમવન્તપબ્બતે સુપુપ્ફિતવને વીણં આદાય તન્તિસ્સરેન અત્તનો સરં સંસન્દન્તી કિમ્પુરિસી કિમ્પુરિસસ્સ મનં હરતિ, એવં હરતેવ મે મનોતિ વિપ્પલપતિ.

બ્રહતીતિ ઉળારા. **સામા**તિ સુવણ્ણવણ્ણસામા. **એકચ્ચવસના**તિ એકચ્ચિકવસના, એકવત્થનિવત્થાતિ અત્થો. **ભન્તાવુદિક્ખતી**તિ સણ્હકેસા પુથુનલાટા આયતભમૂ વિસાલક્ખી તુઙ્ગનાસા રત્તોટ્ઠા સેતદન્તા તિખિણદાઠા સુવટ્ટિતગીવા સુતનુબાહુ સુસણ્ઠિતપયોધરા કરમિતમજ્ઝા વિસાલસોણી સુવણ્ણકદલિસમાનોરુ સા ઉત્તમિત્થી તસ્મિં ખણે મં ઉદિક્ખન્તી ભયેન વનં પવિસિત્વા પુન નિવત્તિત્વા લુદ્દં ઉદિક્ખન્તી ભન્તા મિગીવ મં ઉદિક્ખતીતિ વદતિ. **બાહામુદૂ**તિ મુદુબાહા. **સન્નતધીરકુત્તિયા**તિ સુકુસિતછેકકરણા. **ઉપઞ્ઞિસ્સતિ મ**ન્તિ સા સુભા નારી કદા નુ મં તેહિ તમ્બનખેહિ સીસતો પટ્ઠાય સન્નતેન ધીરેન કરણેન પરિતોસેસ્સતીતિ પત્થેન્તો વિલપતિ.

કઞ્ચનજાલુરચ્છદાતિ કઞ્ચનમયઉરચ્છદાલઙ્કારા. **વિલગ્ગમજ્ઝા**તિ વિલગ્ગસરીરા તનુમજ્ઝિમા. **બ્રહાવને**તિ મહાવને. **લાખારસરત્તસુચ્છવી**તિ હત્થપાદતલઅગ્ગનખઓટ્ઠમંસેસુ લાખારસરત્તમણિપવાલવણ્ણા. **બિન્દુત્થની**તિ ઉદકપુપ્ફુળપરિમણ્ડલત્થની. **તતો**તિ યદા તં તિટ્ઠન્તિં અદ્દસં, તતો પટ્ઠાય. **સકસ્સ ચિત્તસ્સા**તિ અત્તનો ચિત્તસ્સ અનિસ્સરો જાતોમ્હીતિ અધિપ્પાયો. **કસ્સિનન્તિ** કસ્સિ ''અયં અસુકો નામા''તિ ન જાનામિ, ઉમ્મત્તકો જાતોમ્હીતિ વદતિ. **દટ્ઠા**તિ દિસ્વા. **ન સુપામી**તિ નેવ રત્તિં, ન દિવા નિદ્દં લભામિ. **સો ચ લબ્ભેથા**તિ યં મે સક્કો વરં દદેય્ય, સો ચ મે વરો લબ્ભેથ, લભેય્યાહં તં વરન્તિ અત્થો.

અથ તે અમચ્ચા અભિપારકસ્સપિ આરોચયિંસુ – ''સામિ રાજા, નગરં પદક્ખિણં કરોન્તો તુમ્હાકં ઘરદ્વારં પત્વા નિવત્તિત્વા પાસાદં અભિરુહી''તિ. સો અત્તનો ગેહં ગન્ત્વા ઉમ્માદન્તિં આમન્તેત્વા ''ભદ્દે, કચ્ચિ રઞ્ઞો અત્તાનં દસ્સેસી''તિ પુચ્છિ. ''સામિ, એકો મહોદરો મહાદાઠિકો રથે ઠત્વા આગતો પુરિસો અત્થિ, અહં તં રાજા વા અરાજા વાતિ ન જાનામિ, એકો ઇસ્સરોતિ પન વુત્તે વાતપાને ઠત્વા પુપ્ફાનિ ખિપિં, સો તાવદેવ નિવત્તિત્વા ગતો''તિ. સો તં સુત્વા ''નાસિતોમ્હિ તયા''તિ પુનદિવસે પાતોવ રાજનિવેસનં આરુય્હ સિરિગબ્ભદ્વારે ઠત્વા રઞ્ઞો ઉમ્માદન્તિં નિસ્સાય વિપ્પલાપં સુત્વા ''અયં ઉમ્માદન્તિયા પટિબદ્ધચિત્તો જાતો, તં અલભન્તો મરિસ્સતિ, રઞ્ઞો ચ મમ ચ અગુણં મોચેત્વા ઇમસ્સ મયા જીવિતં દાતું વટ્ટતી''તિ અત્તનો નિવેસનં ગન્ત્વા એકં દળ્હમન્તં ઉપટ્ઠાકં પક્કોસાપેત્વા, ''તાત, અસુકટ્ઠાને સુસિરચેતિયરુક્ખો અત્થિ, ત્વં કસ્સિ અજાનાપેત્વા અત્થઙ્ગતે સૂરિયે તત્થ ગન્ત્વા અન્તોરુક્ખે નિસીદ, અહં તત્થ બલિકમ્મં કરોન્તો તં ઠાનં પત્વા દેવતા નમસ્સન્તો, 'સામિ દેવરાજ, અમ્હાકં રાજા નગરમ્હિ છણે વત્તમાને અકીળિત્વા સિરિગબ્ભં પવિસિત્વા વિપ્પલપન્તોવ નિપન્નો, મયં તત્થ કારણં ન જાનામ, રાજા દેવતાનં બહૂપકારો, અનુસંવચ્છરં સહસ્સં વિસ્સજ્જેત્વા બલિકમ્મં કરોતિ, ઇદં નામ નિસ્સાય રાજા વિપ્પલપતીતિ આચિક્ખથ, રઞ્ઞો નો જીવિતદાનં દેથા'તિ યાચિસ્સામિ, ત્વં તસ્મિં ખણે સદ્દં પરિવત્તિત્વા, 'સેનાપતિ, તુમ્હાકં રઞ્ઞો બ્યાધિ નામ નત્થિ, સો પન તવ ભરિયાય ઉમ્માદન્તિયા પટિબદ્ધચિત્તો. સચે નં

લભિસ્સતિ, જીવિસ્સતિ, નો ચે, મરિસ્સતિ. સચે તસ્સ જીવિતં ઇચ્છસિ, ઉમ્માદન્તિમસ્સ દેહી’તિ વદેય્યાસી’’તિ એવં તં ઉગ્ગણ્હાપેત્વા ઉય્યોજેસિ.

સો ગન્ત્વા તસ્મિં રુક્ખે નિસીદિત્વા પુનદિવસે સેનાપતિના અમચ્ચગણપરિવુતેન તં ઠાનં ગન્ત્વા યાચિતો તથા અભાસિ. સેનાપતિ ‘‘સાધૂ’’તિ વત્વા દેવતં વન્દિત્વા અમચ્ચે જાનાપેત્વા નગરં પવિસિત્વા રાજનિવેસનં આરુય્હ સિરિગબ્ભદ્વારં આકોટેસિ. રાજા સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા ‘‘કો એસો’’તિ પુચ્છિ. અહં, દેવ, અભિપારકોતિ. અથસ્સ રાજા દ્વારં વિવરિ. સો પવિસિત્વા રાજાનં વન્દિત્વા ગાથમાહ –

૭૧. ‘‘ભૂતાનિ મે ભૂતપતી નમસ્સતો, આગમ્મ યક્ખો ઇદમેતદબ્રવિ;
રઞ્ઞો મનો ઉમ્મદન્ત્યા નિવિટ્ઠો, દદામિ તે તં પરિચારયસ્સૂ’’તિ.

તત્થ **નમસ્સતો**તિ તુમ્હાકં વિપ્પલાપકારણજાનનત્થં બલિકમ્મં કત્વા નમસ્સન્તસ્સ. **તન્તિ** અહં તં ઉમ્માદન્તિં તુમ્હાકં પરિચારિકં કત્વા દદામીતિ.

અથ નં રાજા, ‘‘સમ્મ અભિપારક, મમ ઉમ્માદન્તિયા પટિબદ્ધચિત્તતાય વિપ્પલપિતભાવં યક્ખાપિ જાનન્તી’’તિ પુચ્છિ. આમ, દેવાતિ. સો ‘‘સબ્બલોકેન કિર મે લામકભાવો ઞાતો’’તિ લજ્જિધમ્મે પતિટ્ઠાય અનન્તરં ગાથમાહ –

૭૨. ‘‘પુઞ્ઞા ચ ધંસે અમરો ન ચમ્હિ, જનો ચ મે પાપમિદઞ્ચ જઞ્ઞા;
ભુસો ચ ત્યસ્સ મનસો વિઘાતો, દત્વા પિયં ઉમ્મદન્તિં અદટ્ઠા’’તિ.

તત્થ **ધંસે**તિ, સમ્મ અભિપારક, અહં તાય સદ્ધિં કિલેસવસેન પરિચારેન્તો પુઞ્ઞતો ચ ધંસેય્યં, તાય સદ્ધિં પરિચારિતમત્તેન અમરો ચ ન હોમિ, મહાજનો ચ મે ઇમં લામકભાવં જાનેય્ય, તતો ‘‘અયુત્તં રઞ્ઞા કત’’ન્તિ ગરહેય્ય, તઞ્ચ મમ દત્વા પચ્છા પિયભરિયં અદટ્ઠા તવ મનસો વિઘાતો ચસ્સાતિ અત્થો.

સેસા ઉભિન્નમ્પિ વચનપટિવચનગાથા હોન્તિ –

૭૩. ‘‘જનિન્દ નાઞ્ઞત્ર તયા મયા વા, સબ્બાપિ કમ્મસ્સ કતસ્સ જઞ્ઞા;
યં તે મયા ઉમ્મદન્તી પદિન્ના, ભુસેહિ રાજા વનથં સજાહિ.

૭૪. ‘‘યો પાપકં કમ્મકરં મનુસ્સો, સો મઞ્ઞતિ માયિદ મઞ્ઞિંસુ અઞ્ઞે;
પસ્સન્તિ ભૂતાનિ કરોન્તમેતં, યુત્તા ચ યે હોન્તિ નરા પથબ્યા.

૭૫. ‘‘અઞ્ઞો નુ તે કોચિ નરો પથબ્યા, સદ્ધેય્ય લોકસ્મિ ન મે પિયાતિ;
ભુસો ચ ત્યસ્સ મનુસો વિઘાતો, દત્વા પિયં ઉમ્મદન્તિં અદટ્ઠા.

૭૬. ‘‘અદ્ધા પિયા મય્હ જનિન્દ એસા, ન સા મમં અપ્પિયા ભૂમિપાલ;
ગચ્છેવ ત્વં ઉમ્મદન્તિં ભદન્તે, સીહોવ સેલસ્સ ગુહં ઉપેતિ.

૭૭. ‘‘ન પીળિતા અત્તદુખેન ધીરા, સુખપ્ફલં કમ્મ પરિચ્ચજન્તિ;

સમ્મોહિતા વાપિ સુખેન મત્તા, ન પાપકમ્મઞ્ચ સમાચરન્તિ.

૭૮. ‘‘તુવઞ્હિ માતા ચ પિતા ચ મય્હં, ભત્તા પતી પોસકો દેવતા ચ;
દાસો અહં તુય્હ સપુત્તદારો, યથાસુખં સામિ કરોહિ કામં.

૭૯. ‘‘યો ‘ઇસ્સરોમ્હી’તિ કરોતિ પાપં, કત્વા ચ સો નુત્તસતે પરેસં;
ન તેન સો જીવતિ દીઘમાયુ, દેવાપિ પાપેન સમેક્ખરે નં.

૮૦. ‘‘અઞ્ઞાતકં સામિકેહી પદિન્નં, ધમ્મે ઠિતા યે પટિચ્છન્તિ દાનં;
પટિચ્છકા દાયકા ચાપિ તત્થ, સુખપ્ફલઞ્ઞેવ કરોન્તિ કમ્મં.

૮૧. ‘‘અઞ્ઞો નુ તે કોચિ નરો પથબ્યા, સદ્ધેય્ય લોકસ્મિ ન મે પિયાતિ;
ભુસો ચ ત્યસ્સ મનસો વિઘાતો, દત્વા પિયં ઉમ્મદન્તિં અદટ્ઠા.

૮૨. ‘‘અદ્ધા પિયા મય્હ જનિન્દ એસા, ન સા મમં અપ્પિયા ભૂમિપાલ;
યં તે મયા ઉમ્મદન્તી પદિન્ના, ભુસેહિ રાજા વનથં સજાહિ.

૮૩. ‘‘યો અત્તદુક્ખેન પરસ્સ દુક્ખં, સુખેન વા અત્તસુખં દહાતિ;
યથેવિદં મય્હ તથા પરેસં, યો એવં જાનાતિ સ વેદિ ધમ્મં.

૮૪. ‘‘અઞ્ઞો નુ તે કોચિ નરો પથબ્યા, સદ્ધેય્ય લોકસ્મિ ન મે પિયાતિ;
ભુસો ચ ત્યસ્સ મનસો વિઘાતો, દત્વા પિયં ઉમ્મદન્તિં અદટ્ઠા.

૮૫. ‘‘જનિન્દ જાનાસિ પિયા મમેસા, ન સા મમં અપ્પિયા ભૂમિપાલ;
પિયેન તે દમ્મિ પિયં જનિન્દ, પિયદાયિનો દેવ પિયં લભન્તિ.

૮૬. ‘‘સો નૂનાહં વધિસ્સામિ, અત્તાનં કામહેતુકં;
ન હિ ધમ્મં અધમ્મેન, અહં વધિતુમુસ્સહે.

૮૭. ‘‘સચે તુવં મય્હ સતિં જનિન્દ, ન કામયાસિ નરવીર સેટ્ઠ;
ચજામિ નં સબ્બજનસ્સ સિબ્યા, મયા પમુત્તં તતો અવ્હયેસિ નં.

૮૮. ‘‘અદૂસિયં ચે અભિપારક ત્વં, ચજાસિ કત્તે અહિતાય ત્યસ્સ;
મહા ચ તે ઉપવાદોપિ અસ્સ, ન ચાપિ ત્યસ્સ નગરમ્હિ પક્ખો.

૮૯. ‘‘અહં સહિસ્સં ઉપવાદમેતં, નિન્દં પસંસં ગરહઞ્ચ સબ્બં;
મમેતમાગચ્છતુ ભૂમિપાલ, યથાસુખં સિવિ કરોહિ કામં.

૯૦. ‘‘યો નેવ નિન્દં ન પનપ્પસંસં, આદિયતિ ગરહં નોપિ પૂજં;
સિરી ચ લક્ખી ચ અપેતિ તમ્હા, આપો સુવુટ્ઠીવ યથા થલમ્હા.

૯૧. ‘‘યં કિઞ્ચિ દુક્ખઞ્ચ સુખઞ્ચ એત્તો, ધમ્માતિસારઞ્ચ મનોવિઘાતં;
ઉરસા અહં પચ્ચુત્તરિસ્સામિ સબ્બં, પથવી યથા થાવરાનં તસાનં.

૯૨. ‘‘ધમ્માતિસારઞ્ચ મનોવિઘાતં, દુક્ખઞ્ચ નિચ્છામિ અહં પરેસં;
એકોવિમં હારયિસ્સામિ ભારં, ધમ્મે ઠિતો કિઞ્ચિ અહાપયન્તો.

૯૩. ‘‘સગ્ગૂપગં પુઞ્ઞકમ્મં જનિન્દ, મા મે તુવં અન્તરાયં અકાસિ;
દદામિ તે ઉમ્મદન્તિં પસન્નો, રાજાવ યઞ્ઞે ધનં બ્રાહ્મણાનં.

૯૪. ‘‘અદ્ધા તુવં કત્તે હિતેસિ મય્હં, સખા મમં ઉમ્મદન્તી તુવઞ્ચ;
નિન્દેય્યુ દેવા પિતરો ચ સબ્બે, પાપઞ્ચ પસ્સં અભિસમ્પરાયં.

૯૫. ‘‘ન હેતધમ્મં સિવિરાજ વજ્જું, સનેગમા જાનપદા ચ સબ્બે;
યં તે મયા ઉમ્મદન્તી પદિન્ના, ભુસેહિ રાજા વનથં સજાહિ.

૯૬. ‘‘અદ્ધા તુવં કત્તે હિતેસિ મય્હં, સખા મમં ઉમ્મદન્તી તુવઞ્ચ;
સતઞ્ચ ધમ્માનિ સુકિત્તિતાનિ, સમુદ્દવેલાવ દુરચ્ચયાનિ.

૯૭. ‘‘આહુનેય્યો મેસિ હિતાનુકમ્પી, ધાતા વિધાતા ચસિ કામપાલો;
તયી હુતા રાજ મહપ્ફલા હિ, કામેન મે ઉમ્મદન્તિં પટિચ્છ.

૯૮. ‘‘અદ્ધા હિ સબ્બં અભિપારક ત્વં, ધમ્મં અચારી મમ કત્તુપુત્ત;
અઞ્ઞો નુ તે કો ઇધ સોત્થિકત્તા, દ્વિપદો નરો અરુણે જીવલોકે.

૯૯. ‘‘તુવં નુ સેટ્ઠો ત્વમનુત્તરોસિ, ત્વં ધમ્મગુત્તો ધમ્મવિદૂ સુમેધો;
સો ધમ્મગુત્તો ચિરમેવ જીવ, ધમ્મઞ્ચ મે દેસય ધમ્મપાલ.

૧૦૦.‘‘તદિઙ્ઘ અભિપારક, સુણોહિ વચનં મમ;
ધમ્મં તે દેસયિસ્સામિ, સતં આસેવિતં અહં.

૧૦૧.‘‘સાધુ ધમ્મરુચી રાજા, સાધુ પઞ્ઞાણવા નરો;
સાધુ મિત્તાનમદ્દુબ્ભો, પાપસ્સાકરણં સુખં.

૧૦૨.‘‘અક્કોધનસ્સ વિજિતે, ઠિતધમ્મસ્સ રાજિનો;
સુખં મનુસ્સા આસેથ, સીતચ્છાયાય સઙ્ઘરે.

૧૦૩.‘‘ન ચાહમેતં અભિરોચયામિ, કમ્મં અસમેક્ખકતં અસાધુ;
યે વાપિ ઞત્વાન સયં કરોન્તિ, ઉપમા ઇમા મય્હં તુવં સુણોહિ.

૧૦૪.‘‘ગવં ચે તરમાનાનં, જિમ્હં ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;

સબ્બા તા જિમ્હં ગચ્છન્તિ, નેત્તે જિમ્હં ગતે સતિ.

૧૦૫.“એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો ચે અધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા;
સબ્બં રટ્ઠં દુખં સેતિ, રાજા ચે હોતિ અધમ્મિકો.

૧૦૬.“ગવં ચે તરમાનાનં, ઉજું ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;
સબ્બા ગાવી ઉજું યન્તિ, નેત્તે ઉજું ગતે સતિ.

૧૦૭.“એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો સચે ધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા;
સબ્બં રટ્ઠં સુખં સેતિ, રાજા ચે હોતિ ધમ્મિકો.

૧૦૮.“ન ચાપાહં અધમ્મેન, અમરત્તમભિપત્થયે;
ઇમં વા પથવિં સબ્બં, વિજેતું અભિપારક.

૧૦૯.“યઞ્હિ કિઞ્ચિ મનુસ્સેસુ, રતનં ઇધ વિજ્જતિ;
ગાવો દાસો હિરઞ્ઞઞ્ચ, વત્થિયં હરિચન્દનં.

૧૧૦.“અસ્સિત્થિયો રતનં મણિકઞ્ચ, યઞ્ચાપિ મે ચન્દિમસૂરિયા અભિપાલયન્તિ;
ન તસ્સ હેતુ વિસમં ચરેય્યં, મજ્ઝે સિવીનં ઉસભોમ્હિ જાતો.

૧૧૧.“નેતા હિતા ઉગ્ગતો રટ્ઠપાલો, ધમ્મં સિવીનં અપચાયમાનો;
સો ધમ્મમેવાનુવિચિન્તયન્તો, તસ્મા સકે ચિત્તવસે ન વત્તો.

૧૧૨.“અદ્ધા તુવં મહારાજ, નિચ્ચં અબ્યસનં સિવં;
કરિસ્સસિ ચિરં રજ્જં, પઞ્ઞા હિ તવ તાદિસી.

૧૧૩.“એતં તે અનુમોદામ, યં ધમ્મં નપ્પમજ્જસિ;
ધમ્મં પમજ્જ ખત્તિયો, રટ્ઠા ચવતિ ઇસ્સરો.

૧૧૪.“ધમ્મં ચર મહારાજ, માતાપિતૂસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૧૫.“ધમ્મં ચર મહારાજ, પુત્તદારેસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૧૬.“ધમ્મં ચર મહારાજ, મિત્તામચ્ચેસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૧૭.“ધમ્મં ચર મહારાજ, વાહનેસુ બલેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૧૮.“ધમ્મં ચર મહારાજ, ગામેસુ નિગમેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૧૯.“ધમ્મં ચર મહારાજ, રટ્ઠેસુ જનપદેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૨૦.“ધમ્મં ચર મહારાજ, સમણબ્રાહ્મણેસુ ચ;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૨૧.“ધમ્મં ચર મહારાજ, મિગપક્ખીસુ ખત્તિય;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૨૨.“ધમ્મં ચર મહારાજ, ધમ્મો ચિણ્ણો સુખાવહો;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસિ.

૧૨૩.“ધમ્મં ચર મહારાજ, સઇન્દા દેવા સબ્રહ્મકા;
સુચિણ્ણેન દિવં પત્તા, મા ધમ્મં રાજ પામદો”તિ.

તત્થ **સબ્બાપી**તિ, જનિન્દ, અહમેતં એકકોવ પટિચ્છાદેત્વા આનેસ્સામિ, તસ્મા ઠપેત્વા મમઞ્ચ તુવઞ્ચ અઞ્ઞા સબ્બાપિ પજા ઇમસ્સ કતસ્સ આકારમત્તમ્પિ ન જઞ્ઞા ન જાનિસ્સન્તિ. **ભુસેહી**તિ તાય સદ્ધિં અભિરમન્તો અત્તનો તણ્હાવનથં ભુસં કરોહિ વડ્ઢેહિ મનોરથં પૂરેહિ. **સજાહી**તિ મનોરથં પન પૂરેત્વા સચે તે ન રુચ્ચતિ, અથ નં સજાહિ મય્હમેવ પટિદેહિ. **કમ્મકર**ન્તિ, સમ્મ અભિપારક, યો મનુસ્સો પાપકં કમ્મં કરોન્તો, સો પચ્છા મા ઇધ અઞ્ઞે ઇદં પાપકમ્મં મઞ્ઞિંસુ મા જાનન્તૂતિ મઞ્ઞતિ ચિન્તેતિ, દુચિન્તિતમેતં તસ્સ. કિંકારણા? **પસ્સન્તિ ભૂતાનિ કરોન્તમેત**ન્તિ યે ચ બુદ્ધા પચ્ચેકબુદ્ધા બુદ્ધપુત્તા ઇદ્ધિયા યુત્તા, તે ચ નં પસ્સન્તિયેવ. **ન મે પિયા**તિ, સમ્મ અભિપારક, અઞ્ઞો નુ તે કોચિ “ઇધ લોકસ્મિં સકલાયપિ પથવિયા ન મે ઉમ્માદન્તી પિયા”તિ એવં સદ્દહેય્ય.

સીહોવ સેલસ્સ ગુહન્તિ, મહારાજ, સચે ત્વં તં ઇધ ન આનેસિ, અથ યથા સીહો કિલેસપરિળાહે ઉપ્પન્ને સીહપોતિકાય વસનટ્ઠાનં મણિગુહં ઉપેતિ, એવં તસ્સા વસનટ્ઠાનં ગચ્છ, તત્થ અત્તનો પત્થનં પૂરેહીતિ. **સુખપ્ફલ**ન્તિ, સમ્મ અભિપારક, પણ્ડિતા અત્તનો દુક્ખેન ફુટ્ઠા સમાના ન સુખવિપાકદાયકકમ્મં પરિચ્ચજન્તિ, સમ્મોહિતા વાપિ હુત્વા મોહેન મૂળ્હા સુખેન મત્તા પાપકમ્મં નામ ન સમાચરન્તિ. **યથાસુખં, સામિ, કરોહિ કામ**ન્તિ, સામિ સિવિરાજ, અત્તનો દાસિં પરિચારેન્તસ્સ ગરહા નામ નત્થિ, ત્વં યથાસુખં યથાજ્ઝાસયં કામં કરોહિ, અત્તનો ઇચ્છં પૂરેહીતિ. **ન તેન સો જીવતી**તિ, સમ્મ અભિપારક, યો “ઇસ્સરોમ્હી”તિ પાપં કરોતિ, કત્વા ચ કિં મં દેવમનુસ્સા વક્ખન્તીતિ ન ઉત્તસતિ ન ઓત્તપ્પતિ, સો તેન કમ્મેન ન ચ દીઘકાલં જીવતિ, ખિપ્પમેવ મરતિ, દેવતાપિ પન “કિં ઇમસ્સ પાપરઞ્ઞો રજ્જેન, વરમસ્સ વાળુકઘટં ગલે બન્ધિત્વા મરણ”ન્તિ લામકેન ચક્ખુના ઓલોકેન્તિ.

અઞ્ઞાતકન્તિ, મહારાજ, અઞ્ઞેસં સન્તકં તેહિ સામિકેહિ પદિન્નં દાનં યે અત્તનો ધમ્મે ઠિતા પટિચ્છન્તિ, તે તત્થ પટિચ્છકા ચ દાયકા ચ સબ્બેપિ સુખપ્ફલમેવ કમ્મં કરોન્તિ. પટિગ્ગાહકે હિ પટિગ્ગણ્હન્તે તં દાનં દાયકસ્સ મહન્તં વિપાકં દેતીતિ. **યો અત્તદુક્ખેના**તિ, સમ્મ અભિપારક, યો અત્તનો દુક્ખેન પીળિતો તં પરસ્સ દહતિ, અત્તનો સરીરતો અપનેત્વા પરસ્સ સરીરે ખિપતિ, પરસ્સ વા સુખેન અત્તનો સુખં દહતિ, પરસ્સ સુખં ગહેત્વા અત્તનિ પક્ખિપતિ, ''અત્તનો દુક્ખં હરિસ્સામી''તિ પરં દુક્ખિતં કરોતિ, ''અત્તાનં સુખેસ્સામી''તિ પરં દુક્ખિતં કરોતિ, ''અત્તાનં સુખેસ્સામી''તિ પરસ્સ સુખં નાસેતિ, ન સો ધમ્મં જાનાતિ. યો પન એવં જાનાતિ ''યથેવિદં મય્હં સુખદુક્ખં, તથા પરેસ''ન્તિ, સ વેદિ ધમ્મં જાનાતિ નામાતિ અયમેતિસ્સા ગાથાય અત્થો.

પિયેન તે દમ્મીતિ પિયેન કારણભૂતેન પિયં ફલં પત્થેન્તો દમ્મીતિ અત્થો. **પિયં લભન્તી**તિ સંસારે સંસરન્તા પિયમેવ લભન્તિ. **કામહેતુક**ન્તિ, સમ્મ અભિપારક , કામહેતુકં અયુત્તં કત્વા ''અત્તાનં વધિસ્સામી''તિ મે પરિવિતક્કો ઉપ્પજ્જતિ. **મય્હ સતિ**ન્તિ મમ સન્તકં. ''મય્હ સતી''તિપિ પાઠો, મમ સન્તકાતિ એવં મઞ્ઞમાનો સચે ત્વં તં ન કામેસીતિ અત્થો. **સબ્બજનસ્સા**તિ સબ્બા સેનિયો સન્નિપાતાપેત્વા તસ્સ સબ્બજનસ્સ અયં મય્હં અહિતાતિ પરિચ્ચજિસ્સામિ. **તતો અવ્હયેસી**તિ તતો તં અપરિગ્ગહિતત્તા આનેય્યાસિ. **અદૂસિય**ન્તિ અનપરાધં. **કત્તે**તિ તમેવ અપરેન નામેન આલપતિ. સો હિ રઞ્ઞો હિતં કરોતિ, તસ્મા ''કત્તા''તિ વુચ્ચતિ. **ન ચાપિ ત્યસ્સા**તિ એવં અકિચ્ચકારીતિ નગરે તવ કોચિ પક્ખોપિ ન ભવેય્ય.

નિન્દન્તિ ન કેવલં ઉપવાદમેવ, સચેપિ મં કોચિ સમ્મુખા નિન્દિસ્સતિ વા પસંસિસ્સતિ વા, દોસં વા પન આરોપેન્તો ગરહિસ્સતિ, તમ્પાહં નિન્દં પસંસં ગરહઞ્ચ સબ્બં સહિસ્સામિ, સબ્બમેતં મમ આગચ્છતૂતિ વદતિ. **તમ્હા**તિ યો એતે નિન્દાદયો ન ગણ્હાતિ, તમ્હા પુરિસા ઇસ્સરિયસઙ્ખાતા સિરી ચ પઞ્ઞાસઙ્ખાતા લક્ખી ચ થલટ્ઠાનતો સુવુટ્ઠિસઙ્ખાતો આપો વિય અપેતિ ન પતિટ્ઠાતીતિ. **એત્તો**તિ ઇતો મમ તસ્સા પરિચ્ચત્તકારણા. **ધમ્માતિસારઞ્ચા**તિ ધમ્મં અતિક્કમિત્વા પવત્તં અકુસલં વા યં કિઞ્ચિ હોતિ. **પચ્ચુત્તરિસ્સામી**તિ સમ્પટિચ્છિસ્સામિ ધારયિસ્સામિ. **થાવરાનં તસાન**ન્તિ યથા મહાપથવી ખીણાસવાનઞ્ચ પુથુજ્જનાનઞ્ચ કિઞ્ચિ સમ્પટિચ્છતિ સબ્બં અધિવાસેતિ, તથેવાહમ્પિ સબ્બમેતં સમ્પટિચ્છિસ્સામિ અધિવાસેસ્સામીતિ દીપેતિ. **એકોવિમ**ન્તિ અહં એકોવ ઇમમ્પિ અત્તનો દુક્ખભારં હારયિસ્સામિ ધારયિસ્સામિ વહિસ્સામિ. **ધમ્મે ઠિતો**તિ વિનિચ્છયધમ્મે પવેણિધમ્મે તિવિધસુચરિતધમ્મે ચ ઠિતો હુત્વા.

સગ્ગૂપગન્તિ , દેવ, પુઞ્ઞકમ્મં નામેતં સગ્ગૂપગં હોતિ. **યઞ્ઞે ધન**ન્તિ યઞ્ઞધનં, અયમેવ વા પાઠો. **સખા**તિ ઉમ્માદન્તીપિ મમ સહાયિકા, ત્વમ્પિ સહાયકો. **પિતરો**તિ બ્રહ્માનો. **સબ્બે**તિ ન કેવલં દેવબ્રહ્માનોવ, સબ્બે રટ્ઠવાસિનોપિ મં પસ્સથ, ''ભો, સહાયકસ્સ ભરિયા સહાયિકા ઇમિના ગેહે કતા''તિ નિન્દેય્યું. **ન હેતધમ્મ**ન્તિ ન હિ એતં અધમ્મિકં. **યં તે મયા**તિ યસ્મા મયા સા તુય્હં દિન્ના, તસ્મા એતં અધમ્મોતિ ન વદિસ્સન્તિ. **સત**ન્તિ સન્તાનં બુદ્ધાદીનં ખન્તિમેત્તાભાવનાસીલાચારસઙ્ખાતાનિ ધમ્માનિ સુવણ્ણિતાનિ સમુદ્દવેલાવ દુરચ્ચયાનિ, તસ્મા યથા સમુદ્દો વેલં નાતિક્કમતિ, એવમહમ્પિ સીલવેલં નાતિક્કમિસ્સામીતિ વદતિ.

આહુનેય્યો મેસીતિ, મહારાજ, ત્વં મમ આહુનપાહુનસક્કારસ્સાનુચ્છવિકો. **ધાતા વિધાતા ચસિ કામપાલો**તિ ત્વં મમ, દેવ, ધારણતો ધાતા ઇસ્સરિયસુખસ્સ વિદહનતો વિધાતા ઇચ્છિતપત્થિતાનં કામાનં પાલનતો કામપાલો. **તયી હુતા**તિ તુય્હં દિન્ના. **કામેન મે**તિ મમ કામેન મમ પત્થનાય ઉમ્માદન્તિં પટિચ્છાતિ એવં અભિપારકો રઞ્ઞો દેતિ. રાજા ''ન મય્હં અત્થો''તિ પટિક્ખિપતિ. ભૂમિયં પતિતં સાકુણિકપચ્છિં પિટ્ઠિપાદેન

પહરિત્વા અટવિયં ખિપન્તા વિય ઉભોપિ નં જહન્તેવ. ઇદાનિ રાજા પુન અકથનત્થાય તં સન્તજ્જેન્તો **"અદ્ધા હી"**તિ ગાથમાહ. તત્થ **કત્તુપુત્તા**તિ પિતાપિસ્સ કત્તાવ, તેન નં એવં આલપતિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – અદ્ધા ત્વં ઇતો પુબ્બે મય્હં સબ્બધમ્મં અચરિ, હિતમેવ વુડ્ઢિમેવ અકાસિ, ઇદાનિ પન પટિપક્ખો હુત્વા બહું કથેસિ, "મા એવં વિપ્પલપસિ, અઞ્ઞો નુ તે દ્વિપદો નરો, કો ઇધ જીવલોકે અરુણેયેવ સોત્થિકત્તા, સચે હિ અહં વિય અઞ્ઞો રાજા તવ ભરિયાય પટિબદ્ધચિત્તો અભવિસ્સ, અન્તોઅરુણેયેવ તવ સીસં છિન્દાપેત્વા તં અત્તનો ઘરે કરેય્ય, અહં પન અકુસલભયેનેવ ન કરોમિ, તુણ્હી હોહિ, ન મે એતાય અત્થો"તિ તં સન્તજ્જેસિ.

સો તં સુત્વા પુન કિઞ્ચિ વત્તું અસક્કોન્તો રઞ્ઞો થુતિવસેન **"તુવં નૂ"**તિ ગાથમાહ. તસ્સત્થો – મહારાજ, ત્વઞ્ઞેવ સકલજમ્બુદીપે સબ્બેસં નરિન્દાનં **સેટ્ઠો**, ત્વં **અનુત્તરો**, ત્વં વિનિચ્છયધમ્મપવેણિધમ્મસુચરિતધમ્માનં ગોપાયનેન **ધમ્મગુત્તો**, તેસં વિદિતત્તા **ધમ્મવિદૂ** ત્વં **સુમેધો**, સો ત્વં યં ધમ્મં ગોપેસિ, તેનેવ ગુત્તો ચીરં જીવ, ધમ્મઞ્ચ મે દેસેહિ ધમ્મપાલક, ધમ્મગોપક, રાજવરાતિ.

અથ રાજા ધમ્મં દેસેન્તો **"તદિઙ્ઘ"**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઇઙ્ઘા**તિ ચોદનત્થે નિપાતો, યસ્મા મં ત્વં ચોદેસિ, તસ્માતિ અત્થો. **સતન્તિ** બુદ્ધાદીહિ સપ્પુરિસેહિ આસેવિતં. **સાધૂ**તિ સુન્દરો પસત્થો. વિનિચ્છયપવેણિસુચરિતધમ્મે રોચેતીતિ **ધમ્મરુચિ**. તાદિસો હિ જીવિતં જહન્તોપિ અકિચ્ચં ન કરોતિ, તસ્મા સાધુ. **પઞ્ઞાણવા**તિ ઞાણસમ્પન્નો. **મિત્તાનમદ્દુબ્ભો**તિ મિત્તસ્સ અદુસ્સનભાવો. **ઠિતધમ્મસ્સા**તિ પતિટ્ઠિતતિવિધધમ્મસ્સ. **આસેથા**તિ આસેય્યું નિસીદેય્યું. દેસનાસીસમેવ ચેતં, ચત્તારોપિ ઇરિયાપથે સુખં કપ્પેય્યુન્તિ અયં પનેત્થ અત્થો. **સીતચ્છાયાયા**તિ પુત્તદારઞાતિમિત્તાનં સીતલાય છાયાય. **સક્ઘરે**તિ સકઘરે, અત્તનો ગેહેતિ અત્થો. અધમ્મબલિદણ્ડાદીહિ અનુપદ્દુતા સુખં વસેય્યુન્તિ દસ્સેતિ. **ન ચાહમેતન્તિ**, સમ્મ અભિપારક, યમેતં અસમેક્ખિત્વા કતં અસાધુકમ્મં, એતં અહં ન રોચયામિ. **યે વાપિ ઞત્વાના**તિ યે વા પન રાજાનો ઞત્વા તુલેત્વા તીરેત્વા સયં કરોન્તિ, તેસાહં કમ્મં રોચેમીતિ અધિપ્પાયો. **ઉપમા ઇમા**તિ ઇમસ્મિં પનત્થે ત્વં મય્હં ઇમા દ્વે ઉપમા સુણોહિ.

જિમ્હન્તિ વઙ્કં. **નેત્તે**તિ યો ગાવિયો નેતિ, તસ્મિં જેટ્ઠકઉસભે. **પગેવા**તિ તસ્મિં અધમ્મં ચરન્તે ઇતરા પજા પગેવ ચરતિ, અતિવિય કરોતીતિ અત્થો. **ધમ્મિકો**તિ ચત્તારિ અગતિગમનાનિ પહાય ધમ્મેન રજ્જં કારેન્તો. **અમરત્ત**ન્તિ દેવત્તં. **રતન**ન્તિ સવિઞ્ઞાણકાવિઞ્ઞાણકરતનં. **વત્થિય**ન્તિ કાસિકવત્થમેવ. **અસ્સિત્થિયો**તિ વાતસમગતિઅસ્સેપિ ઉત્તમરૂપધરા ઇત્થિયોપિ. **રતનં મણિકઞ્ચા**તિ સત્તવિધરતનઞ્ચ મહગ્ઘભણ્ડકઞ્ચ. **અભિપાલયન્તી**તિ આલોકં કરોન્તા રક્ખન્તિ. **ન તસ્સા**તિ તસ્સ ચક્કવત્તિરજ્જસ્સપિ હેતુ ન વિસમં ચરેય્યં. **ઉસભોમ્હી**તિ યસ્મા અહં સિવીનં મજ્ઝે જેટ્ઠકરાજા હુત્વા જાતો, તસ્મા ચક્કવત્તિરજ્જકારણમ્પિ ન વિસમં ચરામીતિ અત્થો. **નેતા**તિ મહાજનં કુસલે પતિટ્ઠાપેત્વા દેવનગરં નેતા, હિતકરણેન તસ્સ **હિતા**, "સિવિરાજા કિર ધમ્મચારી"તિ સકલજમ્બુદીપે ઞાતત્તા **ઉઞ્ઞતો**, સમેન રક્ખપાલનતો **રક્ખપાલો**. **અપચાયમાનો**તિ સિવીનં પોરાણકરાજૂનં પવેણિધમ્મં અપચાયમાનો. **સો**તિ સો અહં તમેવ ધમ્મં અનુવિચિન્તયન્તો તસ્મા તેન કારણેન અત્તનો ચિત્તસ્સ વસે ન વત્તામિ.

એવં મહાસત્તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા અભિપારકો થુતિં કરોન્તો **"અદ્ધા"**તિઆદિમાહ. **નપ્પમજ્જસી**તિ અત્તના કથિતધમ્મં નપ્પમજ્જસિ તત્થેવ વત્તેસિ. **ધમ્મં પમજ્જા**તિ ધમ્મં પમુસ્સિત્વા અગતિવસેન ગન્ત્વા. એવં સો તસ્સ થુતિં કત્વા **"ધમ્મં ચરા"**તિ ધમ્મચરિયાય નિય્યોજેન્તો ઉત્તરિપિ દસ ઓવાદગાથા અભાસિ. તાસમત્થો હેટ્ઠા **તેસકુણજાતકે** (જા॰ ૨.૧૭.૧ આદયો) વણ્ણિતોવ.

એવં અભિપારકસેનાપતિના રઞ્ઞો ધમ્મે દેસિતે રાજા ઉમ્માદન્તિયા પટિબદ્ધચિત્તં વિનોદેસિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ, સચ્ચપરિયોસાને સો ભિક્ખુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ. તદા સુનન્દસારથિ આનન્દો અહોસિ, અભિપારકો સારિપુત્તો, ઉમ્માદન્તી ઉપ્પલવણ્ણા, સેસપરિસા બુદ્ધપરિસા, સિવિરાજા અહમેવ અહોસિન્તિ.

ઉમ્માદન્તીજાતકવણ્ણના દુતિયા.

[૫૨૮] ૩. મહાબોધિજાતકવણ્ણના

કિં નુ દણ્ડં કિમજિનન્તિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો પઞ્ઞાપારમિં આરબ્ભ કથેસિ. વત્થુ **મહાઉમઙ્ગજાતકે** (જા॰ ૨.૨૨.૫૯૦ આદયો) આવિ ભવિસ્સતિ. તદા પન સત્થા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો પઞ્ઞવા પરપ્પવાદપ્પમદ્દનોયેવા''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તે રજ્જં કારેન્તે બોધિસત્તો કાસિરટ્ઠે અસીતિકોટિવિભવસ્સ ઉદિચ્ચબ્રાહ્મણમહાસાલસ્સ કુલે નિબ્બત્તિ, ''બોધિકુમારો''તિસ્સ નામં કરિંસુ. સો વયપ્પત્તો તક્કસિલાયં ઉગ્ગહિતસિપ્પો પચ્ચાગન્ત્વા અગારમજ્ઝે વસન્તો અપરભાગે કામે પહાય હિમવન્તપદેસં પવિસિત્વા પરિબ્બાજકપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા તત્થેવ વનમૂલફલાહારો ચિરં વસિત્વા વસ્સારત્તસમયે હિમવન્તા ઓરુય્હ ચારિકં ચરન્તો અનુપુબ્બેન બારાણસિં પત્વા રાજુય્યાને વસિત્વા પુનદિવસે પરિબ્બાજકસારુપ્પેન નગરે ભિક્ખાય ચરન્તો રાજદ્વારં પાપુણિ તમેનં સીહપઞ્જરે ઠિતો રાજા દિસ્વા તસ્સ ઉપસમે પસીદિત્વા તં અત્તનો ભવનં પવેસેત્વા રાજપલ્લઙ્કે નિસીદાપેત્વા કતપટિસન્થારો થોકં ધમ્મકથં સુત્વા નાનગ્ગરસભોજનં દાપેસિ. મહાસત્તો ભત્તં ગહેત્વા ચિન્તેસિ – ''ઇદં રાજકુલં નામ બહુદોસં બહુપચ્ચામિત્તં હોતિ, કો નુ ખો મમ ઉપ્પન્નં ભયં નિત્થરિસ્સતી''તિ. સો અવિદૂરે ઠિતં રાજવલ્લભં એકં પિઙ્ગલસુનખં દિસ્વા મહન્તં ભત્તપિણ્ડં ગહેત્વા તસ્સ દાતુકામતાકારં દસ્સેસિ. રાજા ઞત્વા સુનખસ્સ ભાજનં આહરાપેત્વા ભત્તં ગાહાપેત્વા દાપેસિ. મહાસત્તોપિ તસ્સ દત્વા ભત્તકિચ્ચં નિટ્ઠપેસિ. રાજાપિસ્સ પટિઞ્ઞં ગહેત્વા અન્તોનગરે રાજુય્યાને પણ્ણસાલં કારેત્વા પબ્બજિતપરિક્ખારે દત્વા તં તત્થ વાસાપેસિ, દેવસિકઞ્ચસ્સ દ્વે તયો વારે ઉપટ્ઠાનં અગમાસિ. ભોજનકાલે પન મહાસત્તો નિચ્ચં રાજપલ્લઙ્કેયેવ નિસીદિત્વા રાજભોજનમેવ ભુઞ્જતિ. એવં દ્વાદસ સંવચ્છરાનિ અતીતાનિ.

તસ્સ પન રઞ્ઞો પઞ્ચ અમચ્ચા અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ અનુસાસન્તિ. તેસુ એકો અહેતુકવાદી, એકો ઇસ્સરકતવાદી, એકો પુબ્બેકતવાદી, એકો ઉચ્છેદવાદી, એકો ખત્તવિજ્જવાદી. તેસુ અહેતુકવાદી ''ઇમે સત્તા સંસારસુદ્ધિકા''તિ મહાજનં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. ઇસ્સરકતવાદી ''અયં લોકો ઇસ્સરનિમ્મિતો''તિ મહાજનં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. પુબ્બેકતવાદી ''ઇમેસં સત્તાનં સુખં વા દુક્ખં વા ઉપ્પજ્જમાનં પુબ્બેકતેનેવ ઉપ્પજ્જતી''તિ મહાજનં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. ઉચ્છેદવાદી ''ઇતો પરલોકં ગતો નામ નત્થિ, અયં લોકો ઉચ્છિજ્જતી''તિ મહાજનં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. ખત્તવિજ્જવાદી ''માતાપિતરોપિ મારેત્વા અત્તનોવ અત્થો કાતબ્બો''તિ મહાજનં ઉગ્ગણ્હાપેસિ. તે રઞ્ઞો વિનિચ્છયે નિયુત્તા લઞ્જખાદકા હુત્વા અસ્સામિકં સામિકં, સામિકં અસ્સામિકં કરોન્તિ.

અથેકદિવસં એકો પુરિસો કૂટટ્ટપરાજિતો મહાસત્તં ભિક્ખાય ચરન્તં રાજગેહં પવિસન્તં દિસ્વા વન્દિત્વા, ''ભન્તે, તુમ્હે રાજગેહે ભુઞ્જમાના વિનિચ્છયામચ્ચે લઞ્જં ગહેત્વા લોકં વિનાસેન્તે કસ્મા અજ્ઝુપેક્ખથ, ઇદાનિ પઞ્ચહિ અમચ્ચેહિ કૂટટ્ટકારકસ્સ હત્થતો લઞ્જં ગહેત્વા સામિકોવ સમાનો અસ્સામિકો કતો''તિ પરિદેવિ. સો તસ્મિં

કારુઞ્ઞવસેન વિનિચ્છયં ગન્ત્વા ધમ્મેન વિનિચ્છિનિત્વા સામિકઞ્ઞેવ સામિકં અકાસિ. મહાજનો એકપ્પહારેનેવ મહાસદ્દેન સાધુકારં અદાસિ. રાજા તં સદ્દં સુત્વા ''કિંસદ્દો નામાય''ન્તિ પુચ્છિત્વા તમત્થં સુત્વા કતભત્તકિચ્ચં મહાસત્તં ઉપનિસીદિત્વા પુચ્છિ – ''ભન્તે, અજ્જ કિર વો અટ્ટો વિનિચ્છિતો''તિ. ''આમ, મહારાજા''તિ. ''ભન્તે, તુમ્હેસુ વિનિચ્છિનન્તેસુ મહાજનસ્સ વુડ્ઢિ ભવિસ્સતિ, ઇતો પટ્ઠાય તુમ્હેવ વિનિચ્છિનથા''તિ. ''મહારાજ, મયં પબ્બજિતા નામ, નેતં કમ્મં અમ્હાકં કમ્મ''ન્તિ. ''ભન્તે, મહાજને કારુઞ્ઞેન કાતું વટ્ટતિ, તુમ્હે સકલદિવસં મા વિનિચ્છિનથ, ઉય્યાનતો પન ઇધાગચ્છન્તા વિનિચ્છયટ્ઠાનં ગન્ત્વા પાતોવ ચત્તારો અટ્ટે વિનિચ્છિનથ, ભુત્વા ઉય્યાનં ગચ્છન્તા ચત્તારો, એવં મહાજનસ્સ વુડ્ઢિ ભવિસ્સતી''તિ. સો તેન પુનપ્પુનં યાચિયમાનો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તતો પટ્ઠાય તથા અકાસિ.

કૂટટ્ટકારકા ઓકાસં ન લભિંસુ. તેપિ અમચ્ચા લઞ્જં અલભન્તા દુગ્ગતા હુત્વા ચિન્તયિંસુ – ''બોધિપરિબ્બાજકસ્સ વિનિચ્છિનનકાલતો પટ્ઠાય મયં કિઞ્ચિ ન લભામ, હન્દ નં 'રાજવેરિકો'તિ વત્વા રઞ્ઞો અન્તરે પરિભિન્દિત્વા મારાપેસ્સામા''તિ. તે રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા, ''મહારાજ, બોધિપરિબ્બાજકો તુમ્હાકં અનત્થકામો''તિ વત્વા અસદ્દહન્તેન રઞ્ઞા ''સીલવા એસ ઞાણસમ્પન્નો, ન એવં કરિસ્સતી''તિ વુત્તે, ''મહારાજ, તેન સકલનગરવાસિનો અત્તનો હત્થે કત્વા કેવલં અમ્હેયેવ પઞ્ચ જને કાતું ન સક્કા, સચે અમ્હાકં વચનં ન સદ્દહથ, તસ્સ ઇધાગમનકાલે પરિસં ઓલોકેથા''તિ આહંસુ. રાજા ''સાધૂ''તિ સીહપઞ્જરે ઠિતો તં આગચ્છન્તં ઓલોકેન્તો પરિવારં દિસ્વા અત્તનો અઞ્ઞાણેન અટ્ટકારકમનુસ્સે ''તસ્સ પરિવારા''તિ મઞ્ઞમાનો ભિજ્જિત્વા તે અમચ્ચે પક્કોસાપેત્વા ''કિન્તિ કરોમા''તિ પુચ્છિ. ''ગણ્હાપેથ નં, દેવા''તિ. ''ઓળારિકં અપરાધં અપસ્સન્તા કથં ગણ્હામા''તિ. ''તેન હિ, મહારાજ, પકતિપરિહારમસ્સ હાપેથ, તં પરિહાયન્તં દિસ્વા પણ્ડિતો પરિબ્બાજકો કસ્સચિ અનારોચેત્વા સયમેવ પલાયિસ્સતી''તિ.

રાજા ''સાધૂ''તિ વત્વા અનુપુબ્બેન તસ્સ પરિહારં પરિહાપેસિ. પઠમદિવસં તાવ નં તુચ્છપલ્લઙ્કેયેવ નિસીદાપેસું. સો તુચ્છપલ્લઙ્કં દિસ્વાવ રઞ્ઞો પરિભિન્નભાવં ઞત્વા સયમેવ ઉય્યાનં ગન્ત્વા તં દિવસમેવ પક્કમિતુકામો હુત્વાપિ ''એકન્તેન ઞત્વા પક્કમિસ્સામી''તિ ન પક્કામિ. અથસ્સ પુનદિવસે તુચ્છપલ્લઙ્કે નિસિન્નસ્સ રઞ્ઞોપકતિભત્તઞ્ચ અઞ્ઞઞ્ચ ગહેત્વા મિસ્સકભત્તં અદંસુ. તતિયદિવસે મહાતલં પવિસિતું અદત્વા સોપાનસીસેયેવ ઠપેત્વા મિસ્સકભત્તં અદંસુ. સો તમ્પિ આદાય ઉય્યાનં ગન્ત્વા ભત્તકિચ્ચં અકાસિ. ચતુત્થદિવસે હેટ્ઠાપાસાદે ઠપેત્વા કણાજકભત્તં અદંસુ. સો તમ્પિ ગહેત્વા ઉય્યાનં ગન્ત્વા ભત્તકિચ્ચં અકાસિ. રાજા અમચ્ચે પુચ્છિ – ''બોધિપરિબ્બાજકો સક્કારે પરિહાપિતેપિ ન પક્કમતિ, કિન્તિ નં કરોમા''તિ? ''દેવ, ન સો ભત્તત્થાય ચરતિ, છત્તત્થાય પન ચરતિ. સચે ભત્તત્થાય ચરેય્ય, પઠમદિવસંયેવ પલાયેય્યા''તિ. ''ઇદાનિ કિં કરોમા''તિ? ''સ્વે ઘાતાપેથ નં, મહારાજા''તિ. સો ''સાધૂ''તિ તેસઞ્ઞેવ હત્થે ખગ્ગે ઠપેત્વા ''સ્વે અન્તરદ્વારે ઠત્વા પવિસન્તસ્સેવસ્સ સીસં છિન્દિત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં કત્વા કઞ્ચિ અજાનાપેત્વા વચ્ચકુટિયં પક્ખિપિત્વા ન્હત્વા આગચ્છેય્યાથા''તિ આહ. તે ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ''સ્વે આગન્ત્વા એવં કરિસ્સામા''તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં વિચારેત્વા એવં અત્તનો નિવેસનં અગમંસુ.

રાજાપિ સાયં ભુત્તભોજનો સિરિસયને નિપજ્જિત્વા મહાસત્તસ્સ ગુણે અનુસ્સરિ. અથસ્સ તાવદેવ સોકો ઉપ્પજ્જિ, સરીરતો સેદા મુચ્ચિંસુ, સયને અસ્સાસં અલભન્તો અપરાપરં પરિવત્તિ. અથસ્સ અગ્ગમહેસી ઉપનિપજ્જિ, સો તાય સદ્ધિં સલ્લાપમત્તમ્પિ ન કરિ. અથ નં સા ''કિં નુ ખો, મહારાજ, સલ્લાપમત્તમ્પિ ન કરોથ, અપિ નુ ખો મે કોચિ અપરાધો અત્થી''તિ પુચ્છિ. ''નત્થિ દેવિ, અપિચ ખો બોધિપરિબ્બાજકો કિર અમ્હાકં

પચ્ચત્થિકો જાતોતિ તસ્સ સ્વે ઘાતનત્થાય પઞ્ચ અમચ્ચે આણાપેસિં, તે પન નં મારેત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં કત્વા વચ્ચકૂપે પક્ખિપિસ્સન્તિ, સો પન અમ્હાકં દ્વાદસ સંવચ્છરાનિ બહું ધમ્મં દેસેસિ, એકાપરાધોપિસ્સ મયા પચ્ચક્ખતો ન દિટ્ઠપુબ્બો, પરપત્તિયેન હુત્વા તસ્સ મયા વધો આણત્તો, તેન કારણેન સોચામી''તિ. અથ નં સા ''સચે તે દેવ સો પચ્ચત્થિકો જાતો, તં ઘાતેન્તો કિં સોચસિ, પચ્ચત્થિકં નામ પુત્તમ્પિ ઘાતેત્વા અત્તનો સોત્થિભાવો કાતબ્બોવ, મા સોચિત્થા''તિ અસ્સાસેસિ. સો તસ્સા વચનેન પટિલદ્ધસ્સાસો નિદ્દં ઓક્કમિ.

તસ્મિં ખણે કોલેય્યકો પિઙ્ગલસુનખો તં કથં સુત્વા ''સ્વે મયા અત્તનો બલેનસ્સ જીવિતં દાતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા પુનદિવસે પાતોવ પાસાદા ઓરુય્હ મહાદ્વારં આગન્ત્વા ઉમ્મારે સીસં કત્વા મહાસત્તસ્સ આગમનમગ્ગં ઓલોકેન્તોવ નિપજ્જિ. તેપિ અમચ્ચા પાતોવ ખગ્ગહત્થા આગન્ત્વા દ્વારન્તરે અટ્ઠંસુ. બોધિસત્તોપિ વેલં સલ્લક્ખેત્વા ઉય્યાના નિક્ખમ્મ રાજદ્વારં આગચ્છિ. અથ નં સુનખો દિસ્વા મુખં વિવરિત્વા ચતસ્સો દાઠા દસ્સેત્વા ''કિં ત્વં, ભન્તે, જમ્બુદીપતલે અઞ્ઞત્થ ભિક્ખં ન લભસિ, અમ્હાકં રાજા તવ મારણત્થાય પઞ્ચ અમચ્ચે ખગ્ગહત્થે દ્વારન્તરે ઠપેસિ, મા ત્વં નલાટેન મચ્ચું ગહેત્વા આગમિ, સીઘં પક્કમા''તિ મહાસદ્દેન વિરવિ. સો સબ્બરુતઞ્ઞુતાય તમત્થં ઞત્વા તતોવ નિવત્તિત્વા ઉય્યાનં ગન્ત્વા પક્કમનત્થાય પરિક્ખારે આદિયિ. રાજા સીહપઞ્જરે ઠિતો તં આગચ્છન્તં ગચ્છન્તઞ્ચ દિસ્વા ''સચે અયં મમ પચ્ચત્થિકો ભવેય્ય, ઉય્યાનં ગન્ત્વા બલં સન્નિપાતાપેત્વા કમ્મસજ્જો ભવિસ્સતિ. નો ચે, અત્તનો પરિક્ખારે ગહેત્વા ગમનસજ્જો ભવિસ્સતિ, જાનિસ્સામિ તાવસ્સ કિરિય''ન્તિ ઉય્યાનં ગન્ત્વા મહાસત્તં અત્તનો પરિક્ખારે આદાય ''ગમિસ્સામી''તિ પણ્ણસાલતો નિક્ખન્તં ચઙ્કમનકોટિયં દિસ્વાવ વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતો પઠમં ગાથમાહ –

૧૨૪.''કિં નુ દણ્ડં કિમજિનં, કિં છત્તં કિમુપાહનં;
કિમઙ્કુસઞ્ચ પત્તઞ્ચ, સઙ્ઘાટિઞ્ચાપિ બ્રાહ્મણ;
તરમાનરૂપોહાસિ, કિં નુ પત્થયસે દિસ''ન્તિ.

તસ્સત્થો – ભન્તે, પુબ્બે ત્વં અમ્હાકં ઘરં આગચ્છન્તો દણ્ડાદીનિ ન ગણ્હાસિ, અજ્જ પન કેન કારણેન દણ્ડઞ્ચ અજિનઞ્ચ છત્તૂપાહનઞ્ચ મત્તિકપસિબ્બકોલમ્બનઅઙ્કુસઞ્ચ મત્તિકપત્તઞ્ચ સઙ્ઘાટિઞ્ચાતિ સબ્બેપિમે પરિક્ખારે તરમાનરૂપો ગણ્હાસિ, કતરં નુ દિસં પત્થેસિ, કત્થ ગન્તુકામોસીતિ પુચ્છિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''અયં અત્તના કતકમ્મં ન જાનાતીતિ મઞ્ઞતિ, જાનાપેસ્સામિ ન''ન્તિ દ્વે ગાથા અભાસિ –

૧૨૫.''દ્વાદસેતાનિ વસ્સાનિ, વુસિતાનિ તવન્તિકે;
નાભિજાનામિ સોણેન, પિઙ્ગલેનાભિકૂજિતં.

૧૨૬.''સ્વાયં દિત્તોવ નદતિ, સુક્કદાઠં વિદંસયં;
તવ સુત્વા સભરિયસ્સ, વીતસદ્ધસ્સ મં પતી''તિ.

તત્થ **અભિકૂજિત**ન્તિ એતેન તવ સુનખેન એવં મહાવિરવેન વિરવિતં ન જાનામિ. **દિત્તો વા**તિ દપ્પિતો વિય. **સભરિયસ્સા**તિ તવ સભરિયસ્સ મમ મારણત્થાય પઞ્ચન્નં અમચ્ચાનં આણત્તભાવં કથેન્તસ્સ સુત્વા ''કિં ત્વં અઞ્ઞત્થ ભિક્ખં ન લભસિ, રઞ્ઞા તે વધો આણત્તો, ઇધ માગચ્છી''તિ દિત્તોવ નદતિ. **વીતસદ્ધસ્સ મં પતી**તિ મમન્તરે વિગતસદ્ધસ્સ તવ વચનં સુત્વા એવ નદતીતિ આહ.

તતો રાજા અત્તનો દોસં સમ્પટિચ્છિત્વા તં ખમાપેન્તો ચતુત્થં ગાથમાહ –

૧૨૭.“અહુ એસ કતો દોસો, યથા ભાસસિ બ્રાહ્મણ;
એસ ભિય્યો પસીદામિ, વસ બ્રાહ્મણ માગમા”તિ.

તત્થ **ભિય્યો**તિ સચ્ચં મયા એવં આણત્તં, અયં મે દોસો, એસ પનાહં ઇદાનિ અધિકતરં તયિ પસીદામિ, ઇધેવ વસ, મા અઞ્ઞત્થ ગમીતિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો, “મહારાજ, પણ્ડિતા નામ તાદિસેન પરપત્તિયેન અપચ્ચક્ખકારિના સદ્ધિં ન વસન્તી”તિ વત્વા તસ્સ અનાચારં પકાસેન્તો આહ –

૧૨૮.“સબ્બસેતો પુરે આસિ, તતોપિ સબલો અહુ;
સબ્બલોહિતકો દાનિ, કાલો પક્કમિતું મમ.

૧૨૯.“અબ્ભન્તરં પુરે આસિ, તતો મજ્ઝે તતો બહિ;
પુરા નિદ્ધમના હોતિ, સયમેવ વજામહં.

૧૩૦.“વીતસદ્ધં ન સેવેય્ય, ઉપદાનંવનોદકં;
સચેપિ નં અનુખણે, વારિ કદ્દમગન્ધિકં.

૧૩૧.“પસન્નમેવ સેવેય્ય, અપ્પસન્નં વિવજ્જયે;
પસન્નં પયિરુપાસેય્ય, રહદંવુદકત્થિકો.

૧૩૨.“ભજે ભજન્તં પુરિસં, અભજન્તં ન ભજ્જયે;
અસપ્પુરિસધમ્મો સો, યો ભજન્તં ન ભજ્જતિ.

૧૩૩.“યો ભજન્તં ન ભજતિ, સેવમાનં ન સેવતિ;
સ વે મનુસ્સપાપિટ્ઠો, મિગો સાખસ્સિતો યથા.

૧૩૪.“અચ્ચાભિક્ખણસંસગ્ગા, અસમોસરણેન ચ;
એતેન મિત્તા જીરન્તિ, અકાલે યાચનાય ચ.

૧૩૫.“તસ્મા નાભિક્ખણં ગચ્છે, ન ચ ગચ્છે ચિરાચિરં;
કાલેન યાચં યાચેય્ય, એવં મિત્તા ન જીયરે.

૧૩૬.“અતિચિરં નિવાસેન, પિયો ભવતિ અપ્પિયો;
આમન્ત ખો તં ગચ્છામ, પુરા તે હોમ અપ્પિયા”તિ.

તત્થ **સબ્બસેતો**તિ, મહારાજ, પઠમમેવ તવ નિવેસને મમ ઓદનો સબ્બસેતો અહોસિ, યં ત્વં ભુઞ્જસિ, તમેવ દાપેસીતિ અત્થો. **તતો**તિ તતો પચ્છા પરિભેદકાનં વચનં ગહેત્વા તવ મયિ વિરત્તકાલે **સબલો** મિસ્સકોદનો

જાતો. **દાની**તિ ઇદાનિ સબ્બલોહિતકો જાતો. **કાલો**તિ અગુણઞ્ઞુસ્સ તવ સન્તિકા ઇદાનિ મમ પક્કમિતું કાલો. **અબ્ભન્તર**ન્તિ પઠમં મમ અબ્ભન્તરં આસનં આસિ, અલઙ્કતમહાતલમ્હિ ઉસ્સિતસેતચ્છત્તે રાજપલ્લઙ્કેયેવ મં નિસીદાપેસું. **મજ્ઝે**તિ સોપાનમત્થકે. **પુરા નિદ્ધમના હોતી**તિ યાવ ગીવાયં ગહેત્વા નિક્કડ્ઢના ન હોતિ.

અનુખણેતિ સચેપિ અનુદકં ઉદપાનં પત્તો પુરિસો ઉદકં અપસ્સન્તો કલલં વિયૂહિત્વા અનુખણેય્ય, તથાપિ તં વારિ કદ્દમગન્ધિકં ભવેય્ય, અમનુઞ્ઞતાય ન પિવેય્ય, તથેવ વીતસદ્ધં પયિરુપાસન્તેન લદ્ધપચ્ચયાપિ પરિત્તા ચેવ લૂખા ચ, અમનુઞ્ઞા અપરિભોગારહાતિ અત્થો. **પસન્ન**ન્તિ પતિટ્ઠિતસદ્ધં. **રહદ**ન્તિ ગમ્ભીરં મહારહદં. **ભજન્ત**ન્તિ અત્તાનં ભજન્તમેવ ભજેય્ય. **અભજન્ત**ન્તિ પચ્ચત્થિકં. **ન ભજ્જયે**તિ ન ભજેય્ય. **ન ભજ્જતી**તિ યો પુરિસો અત્તાનં ભજન્તં હિતચિત્તં પુગ્ગલં ન ભજતિ, સો અસપ્પુરિસધમ્મો નામાતિ. **મનુસ્સપાપિટ્ઠો**તિ મનુસ્સલામકો પતિકુટ્ઠો સબ્બપચ્છિમકો. **સાખસ્સિતો**તિ મક્કટો.

અચ્ચાભિક્ખણસંસગ્ગાતિ અતિવિય અભિણ્હસંસગ્ગેન. **અકાલે**તિ અયુત્તપ્પત્તકાલે પરસ્સ પિયભણ્ડં યાચનાય મિત્તા જીરન્તિ નામ, ત્વમ્પિ અતિચિરં નિવાસેન મયિ મિત્તિં ભિન્દિ. **તસ્મા**તિ યસ્મા અચ્ચાભિક્ખણસંસગ્ગેન અસમોસરણેન ચ મિત્તા જીરન્તિ, તસ્મા. **ચિરાચિર**ન્તિ ચિરકાલં વીતિનામેત્વા ચિરં ન ગચ્છે ન ઉપસઙ્કમેય્ય. **યાચ**ન્તિ યાચિતબ્બં ભણ્ડકં યુત્તકાલે યાચેય્ય. **ન જીયરે**તિ એવં મિત્તા ન જીરન્તિ. **પુરા તે હોમ અપ્પિયા**તિ યાવ તવ અપ્પિયા ન હોમ, તાવ આમન્તેત્વાવ તં ગચ્છામાતિ.

રાજા આહ –

૧૩૭.''એવં ચે યાચમાનાનં, અઞ્જલિં નાવબુજ્ઝસિ;
પરિચારકાનં સતં, વચનં ન કરોસિ નો;
એવં તં અભિયાચામ, પુન કયિરાસિ પરિયાય''ન્તિ.

તત્થ **નાવબુજ્ઝસી**તિ સચે, ભન્તે, એવં યાચન્તેન મયા કતં અઞ્જલિં ન જાનાસિ, ન પટિગ્ગણ્હસીતિ અત્થો. **પરિયાય**ન્તિ પુન ઇધાગમનાય એકવારં કરેય્યાસીતિ યાચતિ.

બોધિસત્તો આહ –

૧૩૮.''એવં ચે નો વિહરતં, અન્તરાયો ન હેસ્સતિ;
તુય્હં વાપિ મહારાજ, મય્હં વા રટ્ઠવડ્ઢન;
અપ્પેવ નામ પસ્સેમ, અહોરત્તાનમચ્ચયે''તિ.

તત્થ **એવં ચે નો**તિ સચે, મહારાજ, એવં નાના હુત્વા વિહરન્તાનં અમ્હાકં અન્તરાયો ન હેસ્સતિ, તુય્હં વા મય્હં વા જીવિતં પવત્તિસ્સતીતિ દીપેતિ. **પસ્સેમા**તિ અપિ નામ પસ્સેય્યામ.

એવં વત્વા મહાસત્તો રઞ્ઞો ધમ્મં દેસેત્વા ''અપ્પમત્તો હોહિ, મહારાજા''તિ વત્વા ઉય્યાના નિક્ખમિત્વા એકસ્મિં સભાગટ્ઠાને ભિક્ખાય ચરિત્વા બારાણસિતો નિક્ખમ્મ અનુપુબ્બેન હિમવન્તોકાસમેવ ગન્ત્વા કિઞ્ચિ કાલં વસિત્વા પુન ઓતરિત્વા એકં પચ્ચન્તગામં નિસ્સાય અરઞ્ઞે વસિ. તસ્સ પન ગતકાલતો પટ્ઠાય તે અમચ્ચા પુન વિનિચ્છયે નિસીદિત્વા વિલોપં કરોન્તા ચિન્તયિંસુ – ''સચે મહાબોધિપરિબ્બાજકો પુનાગમિસ્સતિ, જીવિતં

નો નત્થિ, કિં નુ ખ્વસ્સ અનાગમનકારણં કરેય્યામા’’તિ. અથ નેસં એતદહોસિ – ‘‘ઇમે સત્તા પટિબદ્ધટ્ઠાનં નામ જહિતું ન સક્કોન્તિ, કિં નુ ખ્વસ્સ ઇધ પટિબદ્ધટ્ઠાન’’ન્તિ. તતો ‘‘રઞ્ઞો અગ્ગમહેસી’’તિ ઞત્વા ‘‘ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ, યં સો ઇમં નિસ્સાય આગચ્છેય્ય, પટિકચ્ચેવ નં મારાપેસ્સામા’’તિ તે રાજાનં એતદવોચું – ‘‘દેવ, ઇમસ્મિં દિવસે નગરે એકા કથા સૂયતી’’તિ. ‘‘કિં કથા નામા’’તિ? ‘‘મહાબોધિપરિબ્બાજકો ચ કિર દેવી ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં સાસનપટિસાસનં પેસેન્તી’’તિ. ‘‘કિન્તિ કત્વા’’તિ? તેન કિર દેવિયા પેસિતં ‘‘સક્કા નુ ખો અત્તનો બલેન રાજાનં મારાપેત્વા મમ સેતચ્છત્તં દાતુ’’ન્તિ. તાયપિસ્સ પેસિતં ‘‘રઞ્ઞો મારણં નામ મમ ભારો, મહાબોધિપરિબ્બાજકો ખિપ્પં આગચ્છતૂ’’તિ રાજા તેસં પુનપ્પુનં કથેન્તાનં સદ્દહિત્વા ‘‘ઇદાનિ કિં કત્તબ્બ’’ન્તિ પુચ્છિત્વા ‘‘દેવિં મારેતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તે અનુપપરિક્ખિત્વાવ ‘‘તેન હિ નં તુમ્હેવ મારેત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં છિન્દિત્વા વચ્ચકૂપે ખિપથા’’તિ આહ. તે તથા કરિંસુ. તસ્સા મારિતભાવો સકલનગરે પાકટો અહોસિ.

અથસ્સા ચત્તારો પુત્તા ‘‘ઇમિના નો નિરપરાધા માતા મારિતા’’તિ રઞ્ઞો પચ્ચત્થિકા અહેસું. રાજા મહાભયપ્પત્તો અહોસિ. મહાસત્તો પરમ્પરાય તં પવત્તિં સુત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘ઠપેત્વા મં અઞ્ઞો તે કુમારે સઞ્ઞાપેત્વા પિતરં ખમાપેતું સમત્થો નામ નત્થિ, રઞ્ઞો ચ જીવિતં દસ્સામિ, કુમારે ચ પાપતો મોચેસ્સામી’’તિ. સો પુનદિવસે પચ્ચન્તગામં પવિસિત્વા મનુસ્સેહિ દિન્નં મક્કટમંસં ખાદિત્વા તસ્સ ચમ્મં યાચિત્વા ગહેત્વા અસ્સમપદે સુક્ખાપેત્વા નિગ્ગન્ધં કત્વા નિવાસેસિપિ પારુપેસિપિ અંસેપિ ઠપેસિ. કિંકારણા? ‘‘બહૂપકારો મે’’તિ વચનત્થાય. સો તં ચમ્મં આદાય અનુપુબ્બેન બારાણસિં ગન્ત્વા કુમારે ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘પિતુઘાતકકમ્મં નામ દારુણં, તં વો ન કાતબ્બં, અજરામરો સત્તો નામ નત્થિ, અહં તુમ્હે અઞ્ઞમઞ્ઞં સમગ્ગે કરિસ્સામિચ્ચેવ આગતો, તુમ્હે મયા પહિતે સાસને આગચ્છેય્યાથા’’તિ કુમારે ઓવદિત્વા અન્તોનગરે ઉય્યાનં પવિસિત્વા મક્કટચમ્મં અત્થરિત્વા સિલાપટ્ટે નિસીદિ.

અથ નં ઉય્યાનપાલકો દિસ્વા વેગેન ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા સુત્વાવ સઞ્જાતસોમનસ્સો હુત્વા તે અમચ્ચે આદાય તત્થ ગન્ત્વા મહાસત્તં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિત્વા પટિસન્થારં કાતું આરભિ. મહાસત્તો તેન સદ્ધિં અસમ્મોદિત્વા મક્કટચમ્મમેવ પરિમજ્જિ. અથ નં એવમાહ – ‘‘ભન્તે, તુમ્હે મં અકથેત્વા મક્કટચમ્મમેવ પરિમજ્જથ, કિં વો ઇદં મયા બહૂપકારતર’’ન્તિ? ‘‘આમ મહારાજ, બહૂપકારો મે એસ વાનરો, અહમસ્સ પિટ્ઠે નિસીદિત્વા વિચરિં, અયં મે પાનીયઘટં આહરિ, વસનટ્ઠાનં સમ્મજ્જિ, આભિસમાચારિકવત્તપટિવત્તં મમ અકાસિ, અહં પન અત્તનો દુબ્બલચિત્તતાય અસ્સ મંસં ખાદિત્વા ચમ્મં સુક્ખાપેત્વા અત્થરિત્વા નિસીદામિ ચેવ નિપજ્જામિ ચ, એવં બહૂપકારો એસ મય્હ’’ન્તિ. ઇતિ સો તેસં વાદે ભિન્દનત્થાય વાનરચમ્મે વાનરવોહારં આરોપેત્વા તં તં પરિયાયં સન્ધાય ઇમં કથં કથેસિ. સો હિ તસ્સ નિવુત્થપુબ્બત્તા ‘‘પિટ્ઠે નિસીદિત્વા વિચરિ’’ન્તિ આહ; તં અંસે કત્વા પાનીયઘટસ્સ આહટપુબ્બત્તા ‘‘પાનીયઘટં આહરી’’તિ આહ; તેન ચમ્મેન ભૂમિયં સમ્મટ્ઠપુબ્બત્તા ‘‘વસનટ્ઠાનં સમ્મજ્જી’’તિ આહ; નિપન્નકાલે તેન ચમ્મેન પિટ્ઠિયા, અક્કન્તકાલે પાદાનં ફુટ્ઠપુબ્બત્તા ‘‘વત્તપટિવત્તં મે અકાસી’’તિ આહ. છાતકાલે પન તસ્સ મંસં લભિત્વા ખાદિતત્તા ‘‘અહં પન અત્તનો દુબ્બલચિત્તતાય તસ્સ મંસં ખાદિ’’ન્તિ આહ.

તં સુત્વા તે અમચ્ચા ‘‘પાણાતિપાતો તેન કતો’’તિ સઞ્ઞાય ‘‘પસ્સથ, ભો, પબ્બજિતસ્સ કમ્મં, મક્કટં કિર મારેત્વા મંસં ખાદિત્વા ચમ્મં ગહેત્વા વિચરતી’’તિ પાણિં પહરિત્વા પરિહાસમકંસુ. મહાસત્તો તે તથા કરોન્તે દિસ્વા ‘‘ઇમે અત્તનો વાદભેદનત્થાય મમ ચમ્મં આદાય આગતભાવં ન જાનન્તિ, જાનાપેસ્સામિ ને’’તિ અહેતુકવાદિં તાવ આમન્તેત્વા પુચ્છિ – ‘‘આવુસો, ત્વં કસ્મા મં પરિહસસી’’તિ? ‘‘મિત્તદુબ્ભિકમ્મસ્સ ચેવ

પાણાતિપાતસ્સ ચ કતત્તા''તિ. તતો મહાસત્તો ''યો પન ગતિયા ચેવ દિટ્ઠિયા ચ તે સદ્દહિત્વા એવં કરેય્ય, તેન કિં દુક્કટ''ન્તિ તસ્સ વાદં ભિન્દન્તો આહ –

૧૩૯.''ઉદીરણા ચે સંગત્યા, ભાવાયમનુવત્તતિ;
અકામા અકરણીયં વા, કરણીયં વાપિ કુબ્બતિ;
અકામકરણીયમ્હિ, ક્વિધ પાપેન લિપ્પતિ.

૧૪૦.''સો ચે અત્થો ચ ધમ્મો ચ, કલ્યાણો ન ચ પાપકો;
ભોતો ચે વચનં સચ્ચં, સુહતો વાનરો મયા.

૧૪૧.''અત્તનો ચે હિ વાદસ્સ, અપરાધં વિજાનિયા;
ન મં ત્વં ગરહેય્યાસિ, ભોતો વાદો હિ તાદિસો''તિ.

તત્થ **ઉદીરણા**તિ કથા. **સંગત્યા**તિ સંગતિયા છન્નં અભિજાતીનં તં તં અભિજાતિં ઉપગમનેન. **ભાવાયમનુવત્તતી**તિ ભાવેન અનુવત્તતિ, કરણત્થે સમ્પદાનં. **અકામા**તિ અકામેન અનિચ્છાય. **અકરણીયં વા કરણીયં વાપી**તિ અકત્તબ્બં પાપં વા કત્તબ્બં કુસલં વા. **કુબ્બતી**તિ કરોતિ. **ક્વિધા**તિ કો ઇધ. ઇદં વુત્તં હોતિ – ત્વં અહેતુકવાદી ''નત્થિ હેતુ નત્થિ પચ્ચયો સત્તાનં સંકિલેસાયા''તિઆદિદિટ્ઠિકો, અયં લોકો સંગતિયા ચેવ સભાવેન ચ અનુવત્તતિ પરિણમતિ, તત્થ તત્થ સુખદુક્ખં પટિસંવેદેતિ. અકામકોવ પાપં વા પુઞ્ઞં વા કરોતીતિ વદસિ, અયં તવ ઉદીરણા સચે તથા, એવં સન્તે અકામકરણીયસ્મિં અત્તનો ધમ્મતાય પવત્તમાને પાપે કો ઇધ સત્તો પાપેન લિપ્પતિ, સચે હિ અત્તના અકતેન પાપેન લિપ્પતિ, ન કોચિ ન લિપ્પેય્યાતિ.

સો ચેતિ સો અહેતુકવાદસઙ્ખાતો તવ ભાસિતત્થો ચ અત્થજોતકો ધમ્મો ચ કલ્યાણો ન ચ પાપકો. ''અહેતૂ અપ્પચ્ચયા સત્તા સંકિલિસ્સન્તિ, સુખદુક્ખં પટિસંવેદિયન્તી''તિ ઇદં ભોતો વચનં સચ્ચં ચે, સુહતો વાનરો મયા, કો એત્થ મમ દોસોતિ અત્થો. **વિજાનિયા**તિ, સમ્મ, સચે હિ ત્વં અત્તનો વાદસ્સ અપરાધં જાનેય્યાસિ, ન મં ગરહેય્યાસિ. કિંકારણા? **ભોતો વાદો હિ તાદિસો**, તસ્મા અયં મમ વાદં કરોતીતિ મં પસંસેય્યાસિ, અત્તનો પન વાદં અજાનન્તો મં ગરહસીતિ.

એવં મહાસત્તો તં નિગ્ગણ્હિત્વા અપ્પટિભાણં અકાસિ. સોપિ રાજપરિસતિ મઙ્કુભૂતો પત્તક્ખન્ધો નિસીદિ. મહાસત્તોપિ તસ્સ વાદં ભિન્દિત્વા ઇસ્સરકતવાદિં આમન્તેત્વા ''ત્વં, આવુસો, મં કસ્મા પરિહસસિ, યદિ ઇસ્સરનિમ્મિતવાદં સારતો પચ્ચેસી''તિ વત્વા આહ –

૧૪૨.''ઇસ્સરો સબ્બલોકસ્સ, સચે કપ્પેતિ જીવિતં;
ઇદ્ધિં બ્યસનભાવઞ્ચ, કમ્મં કલ્યાણપાપકં;
નિદ્દેસકારી પુરિસો, ઇસ્સરો તેન લિપ્પતિ.

૧૪૩.''સો ચે અત્થો ચ ધમ્મો ચ, કલ્યાણો ન ચ પાપકો;
ભોતો ચે વચનં સચ્ચં, સુહતો વાનરો મયા.

૧૪૪.''અત્તનો ચે હિ વાદસ્સ, અપરાધં વિજાનિયા;

ન મં ત્વં ગરહેય્યાસિ, ભોતો વાદો હિ તાદિસો’’તિ.

તત્થ **કપ્પેતિ જીવિતન્તિ** સચે બ્રહ્મા વા અઞ્ઞો વા કોચિ ઇસ્સરો ‘‘ત્વં કસિયા જીવ, ત્વં ગોરક્ખેના’’તિ એવં સબ્બલોકસ્સ જીવિતં સંવિદહતિ વિચારેતિ. **ઇદ્ધિં બ્યસનભાવઞ્ચાતિ** ઇસ્સરિયાદિભેદા ઇદ્ધિયો ચ ઞાતિવિનાસાદિકં બ્યસનભાવઞ્ચ સેસઞ્ચ કલ્યાણપાપકં કમ્મં સબ્બં યદિ ઇસ્સરોવ કપ્પેતિ કરોતિ. **નિદ્દેસકારીતિ** યદિ તસ્સ નિદ્દેસં આણત્તિમેવ સેસો યો કોચિ પુરિસો કરોતિ, એવં સન્તે યો કોચિ પુરિસો પાપં કરોતિ, તસ્સ ઇસ્સરેન કતત્તા ઇસ્સરોવ તેન પાપેન લિપ્પતિ. સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બં. યથા ચ ઇધ, એવં સબ્બત્થ.

ઇતિ સો અમ્બતોવ મુગ્ગરં ગહેત્વા અમ્બં પાતેન્તો વિય ઇસ્સરકરણેનેવ ઇસ્સરકતવાદં ભિન્દિત્વા પુબ્બેકતવાદિં આમન્તેત્વા ‘‘ત્વં, આવુસો, મં કિં પરિહસસિ, યદિ પુબ્બેકતવાદં સચ્ચં મઞ્ઞસી’’તિ વત્વા આહ –

૧૪૫.‘‘સચે પુબ્બેકતહેતુ, સુખદુક્ખં નિગચ્છતિ;
પોરાણકં કતં પાપં, તમેસો મુચ્ચતે ઇણં;
પોરાણક ઇણમોક્ખો, ક્વિધ પાપેન લિપ્પતિ.

૧૪૬.‘‘સો ચે અત્થો ચ ધમ્મો ચ, કલ્યાણો ન ચ પાપકો;
ભોતો ચે વચનં સચ્ચં, સુહતો વાનરો મયા.

૧૪૭.‘‘અત્તનો ચે હિ વાદસ્સ, અપરાધં વિજાનિયા;
ન મં ત્વં ગરહેય્યાસિ, ભોતો વાદો હિ તાદિસો’’તિ.

તત્થ **પુબ્બેકતહેતૂતિ** પુબ્બકતહેતુ પુરિમભવે કતકમ્મકારણેનેવ. **તમેસો મુચ્ચતે ઇણન્તિ** યો વધબન્ધાદીહિ દુક્ખં પાપુણાતિ, યદિ સો યં તેન પોરાણકં કતં પાપં, તં ઇદાનિ ઇણં મુચ્ચતિ, એવં સન્તે મમપિ એસ પોરાણકઇણતો મોક્ખો, અનેન હિ મક્કટેન પુબ્બે પરિબ્બાજકેન હુત્વા અહં મક્કટો સમાનો મારેત્વા ખાદિતો ભવિસ્સામિ, સ્વાયં ઇધ મક્કટત્તં પત્તો મયા પરિબ્બાજકત્તં પત્તેન મારેત્વા ખાદિતો ભવિસ્સતિ, કો ઇધ પાપેન લિપ્પતીતિ.

ઇતિ સો તસ્સપિ વાદં ભિન્દિત્વા ઉચ્છેદવાદિં અભિમુખં કત્વા ‘‘ત્વં, આવુસો, ‘ઇત્થિ દિન્ન’ન્તિઆદીનિ વત્વા ‘ઇધેવ સત્તા ઉચ્છિજ્જન્તિ, પરલોકં ગતા નામ નત્થી’તિ મઞ્ઞમાનો કસ્મા મં પરિહસસી’’તિ સન્તજ્જેત્વા આહ –

૧૪૮.‘‘ચતુન્નંયેવુપાદાય, રૂપં સમ્ભોતિ પાણિનં;
યતો ચ રૂપં સમ્ભોતિ, તત્થેવાનુપગચ્છતિ;
ઇધેવ જીવતિ જીવો, પેચ્ચ પેચ્ચ વિનસ્સતિ.

૧૪૯.‘‘ઉચ્છિજ્જતિ અયં લોકો, યે બાલા યે ચ પણ્ડિતા;
ઉચ્છિજ્જમાને લોકસ્મિં, ક્વિધ પાપેન લિપ્પતિ.

૧૫૦.‘‘સો ચે અત્થો ચ ધમ્મો ચ, કલ્યાણો ન ચ પાપકો;
ભોતો ચે વચનં સચ્ચં, સુહતો વાનરો મયા.

૧૫૧.‘‘અત્તનો ચે હિ વાદસ્સ, અપરાધં વિજાનિયા;
ન મં ત્વં ગરહેય્યાસિ, ભોતો વાદો હિ તાદિસો’’તિ.

તત્થ **ચતુન્નન્તિ** પથવીઆદીનં ભૂતાનં. **રૂપન્તિ** રૂપક્ખન્ધો. **તત્થેવાતિ** યતો તં રૂપં સમ્ભોતિ, નિરુજ્ઝનકાલેપિ તત્થેવ અનુપગચ્છતિ. ઇમિના તસ્સ ‘‘ચાતુમહાભૂતિકો અયં પુરિસો યદા કાલં કરોતિ, તદા પથવી પથવીકાયં અનુપેતિ અનુપગચ્છતિ, આપો… તેજો… વાયો વાયોકાયં અનુપેતિ અનુપગચ્છતિ, આકાસં ઇન્દ્રિયાનિ સઙ્કમન્તિ, આસન્દિપઞ્ચમા પુરિસા મતં આદાય ગચ્છન્તિ, યાવ આળાહના પદાનિ પઞ્ઞાયન્તિ, કાપોતકાનિ અટ્ઠીનિ ભવન્તિ, ભસ્મન્તા આહુતિયો , દત્તુપઞ્ઞત્તં યદિદં દાનં, તેસં તુચ્છા મુસા વિલાપો, યે કેચિ અત્થિકવાદં વદન્તિ, બાલે ચ પણ્ડિતે ચ કાયસ્સ ભેદા ઉચ્છિજ્જન્તિ વિનસ્સન્તિ, ન હોન્તિ પરં મરણા’’તિ ઇમં દિટ્ઠિં પતિટ્ઠાપેસિ. **ઇધેવાતિ** ઇમસ્મિંયેવ લોકે જીવો જીવતિ. **પેચ્ચ પેચ્ચ વિનસ્સતીતિ** પરલોકે નિબ્બત્તો સત્તો ગતિવસેન ઇધ અનાગન્ત્વા તત્થેવ પરલોકે વિનસ્સતિ ઉચ્છિજ્જતિ. એવં ઉચ્છિજ્જમાને લોકસ્મિં કો ઇધ પાપેન લિપ્પતીતિ.

ઇતિ સો તસ્સપિ વાદં ભિન્દિત્વા ખત્તવિજ્જવાદિં આમન્તેત્વા ‘‘ત્વં, આવુસો, ‘માતાપિતરોપિ મારેત્વા અત્તનો અત્થો કાતબ્બો’તિ ઇમં લદ્ધિં ઉક્ખિપિત્વા વિચરન્તો કસ્મા મં પરિહસસી’’તિ વત્વા આહ –

૧૫૨.‘‘આહુ ખત્તવિદા લોકે, બાલા પણ્ડિતમાનિનો;
માતરં પિતરં હઞ્ઞે, અથો જેટ્ઠમ્પિ ભાતરં;
હનેય્ય પુત્તદારે ચ, અત્થો ચે તાદિસો સિયા’’તિ.

તત્થ **ખત્તવિદાતિ** ખત્તવિજ્જા, અયમેવ વા પાઠો. ખત્તવિજ્જાચરિયાનં એતં નામં. **બાલા પણ્ડિતમાનિનોતિ** બાલા સમાનાપિ ‘‘પણ્ડિતા મયં અત્તનો પણ્ડિતભાવં પકાસેમા’’તિ મઞ્ઞમાના પણ્ડિતમાનિનો હુત્વા એવમાહુ. **અત્થો ચેતિ** સચે અત્તનો યથારૂપો કોચિ અત્થો સિયા, ન કિઞ્ચિ પરિવજ્જેય્ય, સબ્બં હનેય્યેવાતિ વદન્તિ, ત્વમ્પિ નેસં અઞ્ઞતરોતિ.

એવં તસ્સ લદ્ધિં પતિટ્ઠપેત્વા અત્તનો લદ્ધિં પકાસેન્તો આહ –

૧૫૩.‘‘યસ્સ રુક્ખસ્સ છાયાય, નિસીદેય્ય સયેય્ય વા;
ન તસ્સ સાખં ભઞ્જેય્ય, મિત્તદુબ્ભો હિ પાપકો.

૧૫૪.‘‘અથ અત્થે સમુપ્પન્ને, સમૂલમપિ અબ્બહે;
અત્થો મે સમ્બલેનાપિ, સુહતો વાનરો મયા.

૧૫૫.‘‘સો ચે અત્થો ચ ધમ્મો ચ, કલ્યાણો ન ચ પાપકો;
ભોતો ચે વચનં સચ્ચં, સુહતો વાનરો મયા.

૧૫૬.‘‘અત્તનો ચે હિ વાદસ્સ, અપરાધં વિજાનિયા;
ન મં ત્વં ગરહેય્યાસિ, ભોતો વાદો હિ તાદિસો’’તિ.

તત્થ અમ્ભો ખત્તવિદ અમ્હાકં પન આચરિયા એવં વણ્ણયન્તિ. અત્તના પરિભુત્તચ્છાયસ્સ રુક્ખસ્સપિ સાખં વા પણ્ણં વા ન ભઞ્જેય્ય. કિંકારણા ? મિત્તદુબ્ભો હિ પાપકો. ત્વં પન એવં વદેસિ – ''અથ અત્થે સમુપ્પન્ને સમૂલમપિ અબ્બહે''તિ, મમ ચ પાથેય્યેન અત્થો અહોસિ, તસ્મા સચેપેસ મયા હતો, તથાપિ અત્થો મે સમ્બલેનાપિ, સુહતો વાનરો મયા.

એવં સો તસ્સપિ વાદં ભિન્દિત્વા પઞ્ચસુ તેસુ અપટિભાનેસુ નિસિન્નેસુ રાજાનં આમન્તેત્વા, ''મહારાજ, ત્વં ઇમે પઞ્ચ રટ્ઠવિલોપકે મહાચોરે ગહેત્વા વિચરસિ, અહો બાલો, એવરૂપાનઞ્હિ સંસગ્ગેન પુરિસો દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ સમ્પરાયિકમ્પિ મહાદુક્ખં પાપુણેય્યા''તિ વત્વા રઞ્ઞો ધમ્મં દેસેન્તો આહ –

૧૫૭.''અહેતુવાદો પુરિસો, યો ચ ઇસ્સરકુત્તિકો;
પુબ્બેકતી ચ ઉચ્છેદી, યો ચ ખત્તવિદો નરો.

૧૫૮.''એતે અસપ્પુરિસા લોકે, બાલા પણ્ડિતમાનિનો;
કરેય્ય તાદિસો પાપં, અથો અઞ્ઞમ્પિ કારયે;
અસપ્પુરિસસંસગ્ગો, દુક્ખન્તો કટુકુદ્રયો''તિ.

તત્થ **તાદિસો**તિ, મહારાજ, યાદિસા એતે પઞ્ચ દિટ્ઠિગતિકા, તાદિસો પુરિસો સયમ્પિ પાપં કરેય્ય. ય્વાસ્સ વચનં સુણાતિ, તં અઞ્ઞમ્પિ કારયે. **દુક્ખન્તો**તિ એવરૂપેહિ અસપ્પુરિસેહિ સદ્ધિં સંસગ્ગો ઇધલોકેપિ પરલોકેપિ દુક્ખન્તો કટુકુદ્રયોવ હોતિ. ઇમસ્સ પનત્થસ્સ પકાસનત્થં ''યાનિ કાનિચિ, ભિક્ખવે, ભયાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ, સબ્બાનિ તાનિ બાલતો''તિ સુત્તં (અ॰ નિ॰ ૩.૧) આહરિતબ્બં. **ગોધજાતક**- (જા॰ ૧.૧.૧૩૮) **સઞ્જીવજાતક**- (જા॰ ૧.૧.૧૫૦) **અકિત્તિજાતકા**દીહિ (જા॰ ૧.૧૩.૮૩ આદયો) ચાયમત્થો દીપેતબ્બો.

ઇદાની ઓપમ્મદસ્સનવસેન ધમ્મદેસનં વડ્ઢેન્તો આહ –

૧૫૯.''ઉરબ્ભરૂપેન વકસ્સુ પુબ્બે, અસંકિતો અજયૂથં ઉપેતિ;
હન્ત્વા ઉરણિં અજિકં અજઞ્ચ, ઉત્રાસયિત્વા યેનકામં પલેતિ.

૧૬૦.''તથાવિધેકે સમણબ્રાહ્મણાસે, છદનં કત્વા વઞ્ચયન્તિ મનુસ્સે;
અનાસકા થણ્ડિલસેય્યકા ચ, રજોજલ્લં ઉક્કુટિકપ્પધાનં;
પરિયાયભત્તઞ્ચ અપાનકત્તા, પાપાચારા અરહન્તો વદાના.

૧૬૧.''એતે અસપ્પુરિસા લોકે, બાલા પણ્ડિતમાનિનો;
કરેય્ય તાદિસો પાપં, અથો અઞ્ઞમ્પિ કારયે;
અસપ્પુરિસસંસગ્ગો, દુક્ખન્તો કટુકુદ્રયો.

૧૬૨.''યમાહુ નત્થિ વીરિયન્તિ, અહેતુઞ્ચ પવદન્તિ યે;
પરકારં અત્તકારઞ્ચ, યે તુચ્છં સમવણ્ણયું.

૧૬૩.''એતે અસપ્પુરિસા લોકે, બાલા પણ્ડિતમાનિનો;

કરેય્ય તાદિસો પાપં, અથો અઞ્ઞમ્પિ કારયે;
અસપ્પુરિસસંસગ્ગો, દુક્ખન્તો કટુકુદ્રયો.

૧૬૪.‘‘સચે હિ વીરિયં નાસ્સ, કમ્મં કલ્યાણપાપકં;
ન ભરે વડ્ઢકિં રાજા, નપિ યન્તાનિ કારયે.

૧૬૫.‘‘યસ્મા ચ વીરિયં અત્થિ, કમ્મં કલ્યાણપાપકં;
તસ્મા યન્તાનિ કારેતિ, રાજા ભરતિ વડ્ઢકિં.

૧૬૬.‘‘યદિ વસ્સસતં દેવો, ન વસ્સે ન હિમં પતે;
ઉચ્છિજ્જેય્ય અયં લોકો, વિનસ્સેય્ય અયં પજા.

૧૬૭.‘‘યસ્મા ચ વસ્સતી દેવો, હિમઞ્ચાનુફુસાયતિ;
તસ્મા સસ્સાનિ પચ્ચન્તિ, રટ્ઠઞ્ચ પાલિતે ચિરં.

૧૬૮.‘‘ગવં ચે તરમાનાનં, જિમ્હં ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;
સબ્બા તા જિમ્હં ગચ્છન્તિ, નેત્તે જિમ્હં ગતે સતિ.

૧૬૯.‘‘એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો ચે અધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા;
સબ્બં રટ્ઠં દુખં સેતિ, રાજા ચે હોતિ અધમ્મિકો.

૧૭૦.‘‘ગવં ચે તરમાનાનં, ઉજું ગચ્છતિ પુઙ્ગવો;
સબ્બા ગાવી ઉજું યન્તિ, નેત્તે ઉજું ગતે સતિ.

૧૭૧.‘‘એવમેવ મનુસ્સેસુ, યો હોતિ સેટ્ઠસમ્મતો;
સો સચે ધમ્મં ચરતિ, પગેવ ઇતરા પજા;
સબ્બં રટ્ઠં સુખં સેતિ, રાજા ચે હોતિ ધમ્મિકો.

૧૭૨.‘‘મહારુક્ખસ્સ ફલિનો, આમં છિન્દતિ યો ફલં;
રસઞ્ચસ્સ ન જાનાતિ, બીજઞ્ચસ્સ વિનસ્સતિ.

૧૭૩.‘‘મહારુક્ખૂપમં રટ્ઠં, અધમ્મેન પસાસતિ;
રસઞ્ચસ્સ ન જાનાતિ, રટ્ઠઞ્ચસ્સ વિનસ્સતિ.

૧૭૪.‘‘મહારુક્ખસ્સ ફલિનો, પક્કં છિન્દતિ યો ફલં;
રસઞ્ચસ્સ વિજાનાતિ, બીજઞ્ચસ્સ ન નસ્સતિ.

૧૭૫.‘‘મહારુક્ખૂપમં રટ્ઠં, ધમ્મેન યો પસાસતિ;

રસઞ્ઞસ્સ વિજાનાતિ, રટ્ઠઞ્ઞસ્સ ન નસ્સતિ.

૧૭૬.‘‘યો ચ રાજા જનપદં, અધમ્મેન પસાસતિ;
સબ્બોસધીહિ સો રાજા, વિરુદ્ધો હોતિ ખત્તિયો.

૧૭૭.‘‘તથેવ નેગમે હિંસં, યે યુત્તા કયવિક્કયે;
ઓજદાનબલીકારે, સ કોસેન વિરુજ્ઝતિ.

૧૭૮.‘‘પહારવરખેત્તઞ્ઞૂ, સઙ્ગામે કતનિસ્સમે;
ઉસ્સિતે હિંસયં રાજા, સ બલેન વિરુજ્ઝતિ.

૧૭૯.‘‘તથેવ ઇસયો હિંસં, સઞ્ઞતે બ્રહ્મચારિનો;
અધમ્મચારી ખત્તિયો, સો સગ્ગેન વિરુજ્ઝતિ.

૧૮૦.‘‘યો ચ રાજા અધમ્મટ્ઠો, ભરિયં હન્તિ અદૂસિકં;
લુદ્ધં પસવતે ઠાનં, પુત્તેહિ ચ વિરુજ્ઝતિ.

૧૮૧.‘‘ધમ્મં ચરે જાનપદે, નેગમેસુ બલેસુ ચ;
ઇસયો ચ ન હિંસેય્ય, પુત્તદારે સમં ચરે.

૧૮૨.‘‘સ તાદિસો ભૂમિપતિ, રટ્ઠપાલો અકોધનો;
સપત્તે સમ્પકમ્પેતિ, ઇન્દોવ અસુરાધિપો’’તિ.

તત્થ **વકસ્સૂ**તિ વકો અસ્સુ, **અસ્સૂ**તિ નિપાતમત્તં. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, પુબ્બે એકો ઉરબ્ભરૂપો વકો અહોસિ, તસ્સ નઙ્ગુટ્ઠમત્તમેવ દીઘં, તં પન સો અન્તરસત્તિમ્હિ પક્ખિપિત્વા ઉરબ્ભરૂપેન અસંકિતો અજયૂથં ઉપેતિ. તત્થ ઉરણિકઞ્ચ અજિકઞ્ચ અજઞ્ચ હન્ત્વા યેનકામં પલેતિ. **તથાવિધેકે**તિ તથાવિધા એકે સમણબ્રાહ્મણા પબ્બજ્જાલિઙ્ગેન છદનં કત્વા અત્તાનં છાદેત્વા મધુરવચનાદીહિ હિતકામા વિય હુત્વા લોકં વઞ્ચેન્તિ. ‘‘**અનાસકા**’’તિઆદિ તેસં છદનસ્સ દસ્સનત્થં વુત્તં. એકચ્ચે હિ ‘‘મયં અનાસકા ન કિઞ્ચિ આહારેમા’’તિ મનુસ્સે વઞ્ચેન્તિ, અપરે ‘‘મયં થણ્ડિલસેય્યકા’’તિ. અઞ્ઞેસં પન રજોજલ્લં છદનં, અઞ્ઞેસં ઉક્કુટિકપ્પધાનં, તે ગચ્છન્તાપિ ઉપ્પતિત્વા ઉક્કુટિકાવ ગચ્છન્તિ. અઞ્ઞેસં સત્તાહદસાહાદિવારભોજનસઙ્ખાતં પરિયાયભત્તછદનં, અપરે અપાનકત્તા હોન્તિ, ‘‘મયં પાનીયં ન પિવામા’’તિ વદન્તિ. **અરહન્તો વદાના**તિ પાપાચારા હુત્વાપિ ‘‘મયં અરહન્તો’’તિ વદન્તા વિચરન્તિ. **એતે**તિ, મહારાજ, ઇમે વા પઞ્ચ જના હોન્તુ અઞ્ઞે વા, યાવન્તો દિટ્ઠિગતિકા નામ, સબ્બેપિ એતે અસપ્પુરિસા. **યમાહૂ**તિ યે આહુ, યે વદન્તિ.

સચે હિ વીરિયં નાસ્સાતિ, મહારાજ, સચે ઞાણસમ્પયુત્તં કાયિકચેતસિકવીરિયં ન ભવેય્ય. **કમ્મન્તિ** કલ્યાણપાપકં કમ્મમ્પિ યદિ ન ભવેય્ય. **ન ભરે**તિ એવં સન્તે વડ્ઢકિં વા અઞ્ઞે વા કારકે રાજા ન પોસેય્ય, **નપિ યન્તાની**તિ નપિ તેહિ સત્તભૂમિકપાસાદાદીનિ યન્તાનિ કારેય્ય. કિંકારણા? વીરિયસ્સ ચેવ કમ્મસ્સ ચ અભાવા. **ઉચ્છિજ્જેય્યા**તિ, મહારાજ, યદિ એત્તકં કાલં નેવ દેવો વસ્સેય્ય, ન હિમં પતેય્ય , અથ કપ્પુટ્ઠાનકાલો વિય અયં લોકો ઉચ્છિજ્જેય્ય. ઉચ્છેદવાદિના કથિતનિયામેન પન ઉચ્છેદો નામ નત્થિ. **પાલિતે**તિ પાલયતિ.

“**ગવં ચે**”તિ ચતસ્સો ગાથા રઞ્ઞો ધમ્મદેસનાયમેવ વુત્તા, તથા ‘‘મહારુક્ખસ્સા’’તિઆદિકા. તત્થ **મહારુક્ખસ્સા**તિ મધુરઅમ્બરુક્ખસ્સ. **અધમ્મેના**તિ અગતિગમનેન. **રસઞ્ચસ્સ ન જાનાતી**તિ અધમ્મિકો રાજા રઠસ્સ રસં ઓજં ન જાનાતિ, આયસમ્પત્તિં ન લભતિ. **વિનસ્સતી**તિ સુઞ્ઞં હોતિ, મનુસ્સા ગામનિગમે છડ્ડેત્વા પચ્ચન્તં પબ્બતવિસમં ભજન્તિ, સબ્બાનિ આયમુખાનિ પચ્છિજ્જન્તિ. **સબ્બોસધીહી**તિ સબ્બેહિ મૂલતચપત્તપુપ્ફફલાદીહિ ચેવ સપ્પિનવનીતાદીહિ ચ ઓસધેહિ વિરુજ્ઝતિ, તાનિ ન સમ્પજ્જન્તિ. અધમ્મિકરઞ્ઞો હિ પથવી નિરોજા હોતિ, તસ્સા નિરોજતાય ઓસધાનં ઓજા ન હોતિ, તાનિ રોગઞ્ચ વૂપસમેતું ન સક્કોન્તિ. ઇતિ સો તેહિ વિરુદ્ધો નામ હોતિ.

નેગમેતિ નિગમવાસિકુટુમ્બિકે. **હિંસન્તિ** હિંસન્તો પીળેન્તો. **યે યુત્તા**તિ યે કયવિક્કયે યુત્તા આયાનં મુખા થલજલપથવાણિજા, તે ચ હિંસન્તો. **ઓજદાનબલીકારે**તિ તતો તતો ભણ્ડાહરણસુઙ્કદાનવસેન ઓજદાનઞ્ચેવ છભાગદસભાગાદિભેદં બલિઞ્ચ કરોન્તે. **સ કોસેના**તિ સો એતે હિંસન્તો અધમ્મિકરાજા ધનધઞ્ઞેહિ પરિહાયન્તો કોસેન વિરુજ્ઝતિ નામ. **પહારવરખેત્તઞ્ઞૂ**તિ ‘‘ઇમસ્મિં ઠાને વિજ્ઝિતું વટ્ટતી’’તિ એવં પહારવરાનં ખેત્તં જાનન્તે ધનુગ્ગહે. **સઙ્ગામે કતનિસ્સમે**તિ યુદ્ધે સુકતકમ્મે મહાયોધે. **ઉસ્સિતે**તિ ઉગ્ગતે પઞ્ઞાતે મહામત્તે . **હિ સયન્તિ** એવરૂપે સયં વા હિંસન્તો પરેહિ વા હિંસાપેન્તો. **બલેના**તિ બલકાયેન. તથાવિધઞ્હિ રાજાનં ‘‘અયં બહુકારે અત્તનો રજ્જદાયકેપિ હિંસતિ, કિમઙ્ગં પન અમ્હે’’તિ અવસેસાપિ યોધા વિજહન્તિયેવ. ઇતિ સો બલેન વિરુદ્ધો નામ હોતિ.

તથેવ ઇસયો હિંસન્તિ યથા ચ નેગમાદયો, તથેવ એસિતગુણે પબ્બજિતે અક્કોસનપહરણાદીહિ હિંસન્તો અધમ્મચારી રાજા કાયસ્સ ભેદા અપાયમેવ ઉપેતિ, સગ્ગે નિબ્બત્તિતું ન સક્કોતીતિ સગ્ગેન વિરુદ્ધો નામ હોતિ. **ભરિયં હન્તિ અદૂસિકન્તિ** અત્તનો બાહુચ્છાયાય વટ્ટિતં પુત્તધીતાહિ સંવડ્ઢં સીલવતિં ભરિયં મિત્તપતિરૂપકાનં ચોરાનં વચનં ગહેત્વા મારેતિ. **લુદ્દં પસવતે ઠાનન્તિ** સો અત્તનો નિરયૂપપત્તિં પસવતિ નિપ્ફાદેતિ. **પુત્તેહિ ચા**તિ ઇમસ્મિઞ્ઞેવ અત્તભાવે અત્તનો પુત્તેહિ સદ્ધિં વિરુજ્ઝતીતિ.

એવમસ્સ સો તેસં પઞ્ચન્નં જનાનં કથં ગહેત્વા દેવિયા મારિતભાવઞ્ચ પુત્તાનં વિરુદ્ધભાવઞ્ચ સન્ધિમુખે ચોરં ચૂળાયં ગણ્હન્તો વિય કથેસિ. મહાસત્તો હિ તેસં અમચ્ચાનં નિગ્ગણ્હનઞ્ચ ધમ્મદેસનઞ્ચ દેવિયા તેહિ મારિતભાવસ્સ આવિકરણત્થઞ્ચ તત્થ અનુપુબ્બેન કથં આહરિત્વા ઓકાસં કત્વા એતમત્થં કથેસિ. રાજા તસ્સ વચનં સુત્વા અત્તનો અપરાધં જાનિ. અથ નં મહાસત્તો ‘‘ઇતો પટ્ઠાય, મહારાજ, એવરૂપાનં પાપાનં કથં ગહેત્વા મા પુન એવમકાસી’’તિ વત્વા ઓવદન્તો “**ધમ્મં ચરે**”તિઆદિમાહ.

તત્થ **ધમ્મં ચરે**તિ, મહારાજ, રાજા નામ જનપદં અધમ્મિકેન બલિના અપીળેન્તો જનપદે ધમ્મં ચરેય્ય, સામિકે અસામિકે અકરોન્તો નેગમેસુ ધમ્મં ચરેય્ય, અટ્ઠાને અકિલમેન્તો બલેસુ ધમ્મં ચરેય્ય. વધબન્ધઅક્કોસપરિભાસે પરિહરન્તો પચ્ચયે ચ નેસં દદન્તો ઇસયો ન વિહિંસેય્ય, ધીતરો યુત્તટ્ઠાને પતિટ્ઠાપેન્તો પુત્તે ચ સિપ્પાનિ સિક્ખાપેત્વા સમ્મા પરિહરન્તો ભરિયં ઇસ્સરિયવોસ્સગ્ગઅલઙ્કારદાનસમ્માનનાદીહિ અનુગ્ગણ્હન્તો પુત્તદારે સમં ચરેય્ય. **સ તાદિસો**તિ સો તાદિસો રાજા પવેણિં અભિન્દિત્વા ધમ્મેન સમેન રજ્જં કારેન્તો રાજાણાય રાજતેજેન સપત્તે સમ્પકમ્પેતિ તાસેતિ ચાલેતિ. “**ઇન્દોવા**”તિ ઇદં ઉપમત્થં વુત્તં. યથા અસુરે જેત્વા અભિભવિત્વા ઠિતકાલતો પટ્ઠાય અસુરાધિપોતિ સઙ્ખ્યં ગતો ઇન્દો અત્તનો સપત્તભૂતે અસુરે કમ્પેસિ, તથા કમ્પેતીતિ.

એવં મહાસત્તો રઞ્ઞો ધમ્મં દેસેત્વા ચત્તારોપિ કુમારે પક્કોસાપેત્વા ઓવદિત્વા રઞ્ઞો કતકમ્મં પકાસેત્વા રાજાનં ખમાપેત્વા ''મહારાજ, ઇતો પટ્ઠાય અતુલેત્વા પરિભેદકાનં કથં ગહેત્વા મા એવરૂપં સાહસિકકમ્મં અકાસિ, તુમ્હેપિ કુમારા મા રઞ્ઞો દુબ્ભિત્થા''તિ સબ્બેસં ઓવાદં અદાસિ. અથ નં રાજા આહ – ''અહં, ભન્તે, તુમ્હેસુ ચ દેવિયા ચ અપરજ્ઝન્તો ઇમે નિસ્સાય એતેસં કથં ગહેત્વા એતં પાપકમ્મં કરિં, ઇમે પઞ્ચપિ મારેમી''તિ . ન લબ્ભા, મહારાજ, એવં કાતુન્તિ. તેન હિ તેસં હત્થપાદે છેદાપેમીતિ. ઇદમ્પિ ન લબ્ભા કાતુન્તિ. રાજા ''સાધુ, ભન્તે''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તે સબ્બસંહરણે કત્વા પઞ્ચચૂળાકરણગદ્દૂલબન્ધનગોમયાસિઞ્ચનેહિ અવમાનેત્વા રટ્ઠા પબ્બાજેસિ. બોધિસત્તો તત્થ કતિપાહં વસિત્વા ''અપ્પમત્તો હોહી''તિ રાજાનં ઓવદિત્વા હિમવન્તંયેવ ગન્ત્વા ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેત્વા યાવજીવં બ્રહ્મવિહારે ભાવેત્વા બ્રહ્મલોકૂપગો અહોસિ.

સત્થા ઇમં દેસનં આહરિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો પઞ્ઞવાયેવ પરપ્પવાદપ્પમદ્દનોયેવા''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ''તદા પઞ્ચ દિટ્ઠિગતિકા પૂરણકસ્સપમક્ખલિગોસાલપકુધકચ્ચાનઅજિતકેસકમ્બલનિગણ્ઠનાટપુત્તા અહેસું, પિઙ્ગલસુનખો આનન્દો, મહાબોધિપરિબ્બાજકો પન અહમેવ અહોસિ''ન્તિ.

મહાબોધિજાતકવણ્ણના તતિયા.

જાતકુદ્દાનં –

સનિળીનિકમવ્હયનો પઠમો, દુતિયો પન સઉમ્મદન્તિવરો;
તતિયો પન બોધિસિરીવ્હયનો, કથિતા પન તીણિ જિનેન સુભાતિ.

પણ્ણાસનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૯. સટ્ઠિનિપાતો

[૫૨૯] ૧. સોણકજાતકવણ્ણના

કસ્સ સુત્વા સતં દમ્મીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો નેક્ખમ્મપારમિં આરબ્ભ કથેસિ. તદા હિ ભગવા ધમ્મસભાયં નેક્ખમ્મપારમિં વણ્ણયન્તાનં ભિક્ખૂનં મજ્ઝે નિસીદિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તોયેવા''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે રાજગહે મગધરાજા નામ રજ્જં કારેસિ. બોધિસત્તો તસ્સ અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિસ્મિં નિબ્બત્તિ, નામગ્ગહણદિવસે ચસ્સ ''અરિન્દમકુમારો''તિ નામં કરિંસુ. તસ્સ જાતદિવસેયેવ પુરોહિતસ્સપિ પુત્તો જાયિ, ''સોણકકુમારો''તિસ્સ નામં કરિંસુ. તે ઉભોપિ એકતોવ વડ્ઢિત્વા વયપ્પત્તા ઉત્તમરૂપધરા રૂપેન નિબ્બિસેસા હુત્વા તક્કસિલં ગન્ત્વા ઉગ્ગહિતસિપ્પા તતો નિક્ખમિત્વા ''સબ્બસમયસિપ્પઞ્ચ દેસચારિત્તઞ્ચ જાનિસ્સામા''તિ અનુપુબ્બેન ચારિકં ચરન્તા બારાણસિં પત્વા રાજુય્યાને વસિત્વા પુનદિવસે નગરં પવિસિંસુ. તં દિવસઞ્ચ એકચ્ચે મનુસ્સા ''બ્રાહ્મણવાચનકં કરિસ્સામા''તિ પાયાસં પટિયાદેત્વા આસનાનિ પઞ્ઞાપેત્વા આગચ્છન્તે તે કુમારે દિસ્વા ઘરં પવેસેત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદાપેસું. તત્થ બોધિસત્તસ્સ પઞ્ઞત્તાસને સુદ્ધવત્થં અત્થતં અહોસિ, સોણકસ્સ રત્તકમ્બલં. સો તં નિમિત્તં દિસ્વાવ ''અજ્જ મે પિયસહાયો અરિન્દમકુમારો બારાણસિરાજા ભવિસ્સતિ, મય્હં પન સેનાપતિટ્ઠાનં દસ્સતી''તિ અઞ્ઞાસિ. તે ઉભોપિ કતભત્તકિચ્ચા ઉય્યાનમેવ અગમંસુ.

તદા બારાણસિરઞ્ઞો કાલકતસ્સ સત્તમો દિવસો હોતિ, અપુત્તકં રાજકુલં. અમચ્ચાદયો પાતોવ સસીસં ન્હાતા સન્નિપતિત્વા ''રજ્જારહસ્સ સન્તિકં ગમિસ્સતી''તિ ફુસ્સરથં યોજેત્વા વિસ્સજ્જેસું. સો નગરા નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન રાજુય્યાનં ગન્ત્વા ઉય્યાનદ્વારે નિવત્તિત્વા આરોહણસજ્જો હુત્વા અટ્ઠાસિ. બોધિસત્તો મઙ્ગલસિલાપટ્ટેસસીસં પારુપિત્વા નિપજ્જિ, સોણકકુમારો તસ્સ સન્તિકે નિસીદિ. સો તૂરિયસદ્દં સુત્વા ''અરિન્દમસ્સ ફુસ્સરથો આગચ્છતિ, અજ્જેસ રાજા હુત્વા મમ સેનાપતિટ્ઠાનં દસ્સતિ, ન ખો પન મય્હં ઇસ્સરિયેનત્થો, એતસ્મિં ગતે નિક્ખમિત્વા પબ્બજિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા એકમન્તે પટિચ્છન્ને અટ્ઠાસિ. પુરોહિતો ઉય્યાનં પવિસિત્વા મહાસત્તં નિપન્નકં દિસ્વા તૂરિયાનિ પગ્ગણ્હાપેસિ. મહાસત્તો પબુજ્ઝિત્વા પરિવત્તિત્વા થોકં નિપજ્જિત્વા ઉટ્ઠાય સિલાપટ્ટે પલ્લઙ્કેન નિસીદિ. અથ નં પુરોહિતો અઞ્જલિં પગ્ગણ્હિત્વા આહ – ''રજ્જં તે, દેવ, પાપુણાતી''તિ. ''કિં અપુત્તકં રાજકુલ''ન્તિ? ''એવં, દેવા''તિ. ''તેન હિ સાધૂ''તિ. અથ નં તે તત્થેવ અભિસિઞ્ચિત્વા રથં આરોપેત્વા મહન્તેન પરિવારેન નગરં પવેસેસું. સો નગરં પદક્ખિણં કત્વા પાસાદં અભિરુહિ. સો યસમહન્તતાય સોણકકુમારં ન સરિ.

સોપિ તસ્મિં નગરં પવિટ્ઠે પચ્છા આગન્ત્વા સિલાપટ્ટે નિસીદિ. અથસ્સ પુરતો બન્ધના પવુત્તં સાલરુક્ખતો પણ્ડુપલાસં પતિ. સો તં દિસ્વાવ ''યથેવેતં, તથા મમપિ સરીરં જરં પત્વા પતિસ્સતી''તિ અનિચ્ચાદિવસેન વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા પચ્ચેકબોધિં પાપુણિ. તંખણઞ્ઞેવસ્સ ગિહિલિઙ્ગં અન્તરધાયિ, પબ્બજિતલિઙ્ગં પાતુરહોસિ. સો ''નત્થિ દાનિ પુનબ્ભવો''તિ ઉદાનં ઉદાનેન્તો નન્દમૂલકપબ્ભારં અગમાસિ. મહાસત્તોપિ ચત્તાલીસમત્તાનં સંવચ્છરાનં અચ્ચયેન સરિત્વા ''કહં નુ ખો મે સહાયો સોણકો''તિ સોણકં પુનપ્પુનં સરન્તોપિ ''મયા સુતો વા દિટ્ઠો વા''તિ વત્તારં અલભિત્વા અલઙ્કતમહાતલે રાજપલ્લઙ્કે નિસિન્નો ગન્ધબ્બનાટકનચ્ચગીતાદીહિ પરિવુતો સમ્પત્તિમનુભવન્તો ''યો મે કસ્સચિ સન્તિકે સુત્વા 'અસુકટ્ઠાને નામ સોણકો વસતી'તિ આચિક્ખિસ્સતિ, તસ્સ સતં

દસ્સામિ, યો મે સામં દિસ્વા આરોચેસ્સતિ, તસ્સ સહસ્સ''ન્તિ એકં ઉદાનં અભિસઙ્ખરિત્વા ગીતવસેન ઉદાનેન્તો પઠમં ગાથમાહ –

> ''કસ્સ સુત્વા સતં દમ્મિ, સહસ્સં દિટ્ઠ સોણકં;
> કો મે સોણકમક્ખાતિ, સહાયં પંસુકીળિત''ન્તિ.

અથસ્સ મુખતો લુઞ્ચન્તી વિય ગહેત્વા એકા નાટકીત્થી તં ગાયિ. અથઞ્ઞા અથઞ્ઞાતિ ''અમ્હાકં રઞ્ઞો પિયગીત''ન્તિ સબ્બા ઓરોધા ગાયિંસુ. અનુક્કમેન નગરવાસિનોપિ જાનપદાપિ તમેવ ગીતં ગાયિંસુ. રાજાપિ પુનપ્પુનં તમેવ ગીતં ગાયતિ. પણ્ણાસમત્તાનં સંવચ્છરાનં અચ્ચયેન પનસ્સ બહૂ પુત્તધીતરો અહેસું, જેટ્ઠપુત્તો દીઘાવુકુમારો નામ અહોસિ. તદા સોણકપચ્ચેકબુદ્ધો ''અરિન્દમરાજા મં દટ્ઠુકામો, અહં તત્થ ગન્ત્વા કામેસુ આદીનવં નેક્ખમ્મે ચાનિસંસં કથેત્વા પબ્બજ્જનાકારં કરોમી''તિ ચિન્તેત્વા ઇદ્ધિયા આકાસેનાગન્ત્વા ઉય્યાને નિસીદિ. તદા એકો સત્તવસ્સિકો પઞ્ચચૂળકકુમારકો માતરા પહિતો ગન્ત્વા ઉય્યાનવને દારૂનિ ઉદ્ધરન્તો પુનપ્પુનં તમેવ ગીતં ગાયિ. અથ નં સો પક્કોસિત્વા ''કુમારક, ત્વં અઞ્ઞં અગાયિત્વા એકમેવ ગીતં ગાયસિ, કિં અઞ્ઞં ન જાનાસી''તિ પુચ્છિ. ''જાનામિ, ભન્તે, અમ્હાકં પન રઞ્ઞો ઇદમેવ પિયં, તેન નં પુન્નપ્પુનં ગાયામી''તિ. ''એતસ્સ પન તે ગીતસ્સ પટિગીતં ગાયન્તો કોચિ દિટ્ઠપુબ્બો''તિ. ''ન દિટ્ઠપુબ્બો, ભન્તે''તિ. ''અહં તં સિક્ખાપેસ્સામિ, સક્ખિસ્સસિ રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા પટિગીતં ગાયિતુ''ન્તિ. ''આમ, ભન્તે''તિ. અથસ્સ સો પટિગીતં આચિક્ખન્તો **''મય્હં સુત્વા''**તિઆદિમાહ. ઉગ્ગણ્હાપેત્વા ચ પન તં ઉય્યોજેસિ – ''ગચ્છ, કુમારક, ઇમં પટિગીતં રઞ્ઞા સદ્ધિં ગાયાહિ, રાજા તે મહન્તં ઇસ્સરિયં દસ્સતિ, કિં તે દારૂહિ, વેગેન યાહી''તિ.

સો ''સાધૂ''તિ તં પટિગીતં ઉગ્ગણ્હિત્વા વન્દિત્વા, ''ભન્તે, યાવાહં રાજાનં આનેમિ, તાવ ઇધેવ હોથા''તિ વત્વા વેગેન માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા, ''અમ્મ, ખિપ્પં મં ન્હાપેત્વા અલઙ્કરોથ, અજ્જ તં દલિદ્દભાવતો મોચેસ્સામી''તિ વત્વા ન્હાતમણ્ડિતો રાજદ્વારં ગન્ત્વા ''અય્ય દોવારિક, 'એકો દારકો તુમ્હેહિ સદ્ધિં પટિગીતં ગાયિસ્સામીતિ આગન્ત્વા દ્વારે ઠિતો'તિ રઞ્ઞો અરોચેહી''તિ આહ. સો વેગેન ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ''આગચ્છતૂ''તિ પક્કોસાપેત્વા, ''તાત, ત્વં મયા સદ્ધિં પટિગીતં ગાયિસ્સસી''તિ આહ. ''આમ, દેવા''તિ. ''તેન હિ ગાયસ્સૂ''તિ. ''દેવ, ઇમસ્મિં ઠાને ન ગાયામિ, નગરે પન ભેરિં ચરાપેત્વા મહાજનં સન્નિપાતાપેથ, મહાજનમજ્ઝે ગાયિસ્સામી''તિ. રાજા તથા કારેત્વા અલઙ્કતમણ્ડપે પલ્લઙ્કમજ્ઝે નિસીદિત્વા તસ્સાનુરૂપં આસનં દાપેત્વા ''ઇદાનિ તવ ગીતં ગાયસ્સૂ''તિ આહ. ''દેવ, તુમ્હે તાવ ગાયથ, અથાહં પટિગીતં ગાયિસ્સામી''તિ. તતો રાજા પઠમં ગાયન્તો ગાથમાહ –

> ૧. ''કસ્સ સુત્વા સતં દમ્મિ, સહસ્સં દિટ્ઠ સોણકં;
> સો મે સોણકમક્ખાતિ, સહાયં પંસુકીળિત''ન્તિ.

તત્થ **સુત્વાતિ** ''અસુકટ્ઠાને નામ તે પિયસહાયો સોણકો વસતી''તિ તસ્સ વસનટ્ઠાનં સુત્વા આરોચેન્તસ્સ કસ્સ સતં દમ્મિ. **દિટ્ઠાતિ** ''અસુકટ્ઠાને નામ મયા દિટ્ઠો''તિ દિસ્વા આરોચેન્તસ્સ કસ્સ સહસ્સં દમ્મીતિ.

એવં રઞ્ઞા પઠમં ઉદાનગાથાય ગીતાય પઞ્ચચૂળકદારકેન પટિગીતભાવં પકાસેન્તો સત્થા અભિસમ્બુદ્ધો હુત્વા દીયડ્ઢગાથા અભાસિ –

२. ‘‘અથબ્રવી માણવકો, દહરો પઞ્ચચૂળકો;
મય્હં સુત્વા સતં દેહિ, સહસ્સં દિટ્ઠ સોણકં;
અહં તે સોણકક્ખિસ્સં, સહાયં પંસુકીળિત’’ન્તિ.

તેન વુત્તગાથાય પન અયમત્થો – મહારાજ, યં ત્વં ‘‘સુત્વા આરોચેન્તસ્સ સતં દમ્મી’’તિ વદસિ, તમ્પિ મમેવ દેહિ, યં ‘‘દિસ્વા આરોચેન્તસ્સ સહસ્સં દમ્મી’’તિ વદસિ, તમ્પિ મય્હમેવ દેહિ, અહં તે પિયસહાયં ઇદાનેવ પચ્ચક્ખતોવ ‘‘અયં સોણકો’’તિ આચિક્ખિસ્સન્તિ.

ઇતો પરં સુવિઞ્ઞેય્યા સમ્બુદ્ધગાથા પાળિનયેનેવ વેદિતબ્બા –

૩. ‘‘કતમસ્મિં સો જનપદે, રટ્ઠેસુ નિગમેસુ ચ;
કત્થ સોણકમદ્દક્ખિ, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો.

૪. ‘‘તવેવ દેવ વિજિતે, તવેવુય્યાનભૂમિયં;
ઉજુવંસા મહાસાલા, નીલોભાસા મનોરમા.

૫. ‘‘તિટ્ઠન્તિ મેઘસમાના, રમ્મા અઞ્ઞોઞ્ઞનિસ્સિતા;
તેસં મૂલમ્હિ સોણકો, ઝાયતી અનુપાદનો;
ઉપાદાનેસુ લોકેસુ, ડય્હમાનેસુ નિબ્બુતો.

૬. ‘‘તતો ચ રાજા પાયાસિ, સેનાય ચતુરઙ્ગિયા;
કારાપેત્વા સમં મગ્ગં, અગમા યેન સોણકો.

૭. ‘‘ઉય્યાનભૂમિં ગન્ત્વાન, વિચરન્તો બ્રહાવને;
આસીનં સોણકં દક્ખિ, ડય્હમાનેસુ નિબ્બુત’’ન્તિ.

તત્થ **ઉજુવંસા**તિ ઉજુક્ખન્ધા. **મહાસાલા**તિ મહારુક્ખા. **મેઘસમાના**તિ નીલમેઘસદિસા. **રમ્મા**તિ રમણીયા. **અઞ્ઞોઞ્ઞનિસ્સિતા**તિ સાખાહિ સાખં, મૂલેન મૂલં સંસિબ્બિત્વા ઠિતા. **તેસ**ન્તિ તેસં એવરૂપાનં તવ ઉય્યાનવને સાલાનં હેટ્ઠા. **ઝાયતી**તિ લક્ખણૂપનિજ્ઝાનઆરમ્મણૂપનિજ્ઝાનસઙ્ખાતેહિ ઝાનેહિ ઝાયતિ. **અનુપાદનો**તિ કામુપાદાનાદિવિરહિતો. **ડય્હમાનેસૂ**તિ એકાદસહિ અગ્ગીહિ ડય્હમાનેસુ સત્તેસુ. **નિબ્બુતો**તિ તે અગ્ગી નિબ્બાપેત્વા સીતલેન હદયેન ઝાયમાનો તવ ઉય્યાને મઙ્ગલસાલરુક્ખમૂલે સિલાપટ્ટે નિસિન્નો એસ તે સહાયો કઞ્ચનપટિમા વિય સોભમાનો પટિમાનેતીતિ. **તતો ચા**તિ, ભિક્ખવે, તતો સો અરિન્દમો રાજા તસ્સ વચનં સુત્વાવ ‘‘સોણકપચ્ચેકબુદ્ધં પસ્સિસ્સામી’’તિ ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય પાયાસિ નિક્ખમિ. **વિચરન્તો**તિ ઉજુકમેવ અગન્ત્વા તસ્મિં મહન્તે વનસણ્ડે વિચરન્તો તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તં આસીનં અદ્દક્ખિ.

સો તં અવન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિત્વા અત્તનો કિલેસાભિરતત્તા તં ‘‘કપણો’’તિ મઞ્ઞમાનો ઇમં ગાથમાહ –

૮. ‘‘કપણો વતયં ભિક્ખુ, મુણ્ડો સઙ્ઘાટિપારુતો;
અમાતિકો અપિતિકો, રુક્ખમૂલસ્મિ ઝાયતી’’તિ.

તત્થ **ઝાયતી**તિ નિમ્માતિકો નિપ્પિતિકો કારુઞ્ઞપ્પત્તો ઝાયતિ.

૯. ‘‘ઇમં વાક્યં નિસામેત્વા, સોણકો એતદબ્રવિ;
ન રાજ કપણો હોતિ, ધમ્મં કાયેન ફસ્સયં.

૧૦. ‘‘યો ચ ધમ્મં નિરંકત્વા, અધમ્મમનુવત્તતિ;
સ રાજ કપણો હોતિ, પાપો પાપપરાયણો’’તિ.

તત્થ **ઇમ**ન્તિ તસ્સ કિલેસાભિરતસ્સ પબ્બજ્જં અરોચેન્તસ્સ ઇમં પબ્બજ્જાગરહવચનં સુત્વા. **એતદબ્રવી**તિ પબ્બજ્જાય ગુણં પકાસેન્તો એતં અબ્રવિ. **ફસ્સય**ન્તિ ફસ્સયન્તો યેન અરિયમગ્ગધમ્મો નામકાયેન ફસ્સિતો, સો કપણો નામ ન હોતીતિ દસ્સેન્તો એવમાહ. **નિરંકત્વા**તિ અત્તભાવતો નીહરિત્વા. **પાપો પાપપરાયણો**તિ સયં પાપાનં કરણેન પાપો, અઞ્ઞેસમ્પિ કરોન્તાનં પતિટ્ઠાભાવેન પાપપરાયણોતિ.

એવં સો બોધિસત્તં ગરહિ. સો અત્તનો ગરહિતભાવં અજાનન્તો વિય હુત્વા નામગોત્તં કથેત્વા તેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કરોન્તો ગાથમાહ –

૧૧. ‘‘અરિન્દમોતિ મે નામં, કાસિરાજાતિ મં વિદૂ;
કચ્ચિ ભોતો સુખસ્સેય્યા, ઇધ પત્તસ્સ સોણકા’’તિ.

તત્થ **કચ્ચી**તિ અમ્હાકં તાવ ન કિઞ્ચિ અફાસુકં, ભોતો પન કચ્ચિ ઇધ પત્તસ્સ ઇમસ્મિં ઉય્યાને વસતો સુખવિહારોતિ પુચ્છતિ.

અથ નં પચ્ચેકબુદ્ધો, ‘‘મહારાજ, ન કેવલં ઇધ, અઞ્ઞત્રાપિ વસન્તસ્સ મે અસુખં નામ નત્થી’’તિ વત્વા તસ્સ સમણભદ્રગાથાયો નામ આરભિ –

૧૨. ‘‘સદાપિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
ન તેસં કોટ્ઠે ઓપેન્તિ, ન કુમ્ભિં ન કળોપિયં;
પરનિટ્ઠિતમેસાના, તેન યાપેન્તિ સુબ્બતા.

૧૩. ‘‘દુતિયમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
અનવજ્જપિણ્ડો ભોત્તબ્બો, ન ચ કોચૂપરોધતિ.

૧૪. ‘‘તતિયમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
નિબ્બુતો પિણ્ડો ભોત્તબ્બો, ન ચ કોચૂપરોધતિ.

૧૫. ‘‘ચતુત્થમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
મુત્તસ્સ રટ્ઠે ચરતો, સઙ્ગો યસ્સ ન વિજ્જતિ.

૧૬. ‘‘પઞ્ચમમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
નગરમ્હિ ડય્હમાનમ્હિ, નાસ્સ કિઞ્ચિ અડય્હથ.

૧૭. ‘‘છટ્ઠમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
રટ્ઠે વિલુમ્પમાનમ્હિ, નાસ્સ કિઞ્ચિ અહીરથ.

૧૮. ‘‘સત્તમમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
ચોરેહિ રક્ખિતં મગ્ગં, યે ચઞ્ઞે પરિપન્થિકા;
પત્તચીવરમાદાય, સોત્થિં ગચ્છતિ સુબ્બતો.

૧૯. ‘‘અટ્ઠમમ્પિ ભદ્રમધનસ્સ, અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો;
યં યં દિસં પક્કમતિ, અનપેક્ખોવ ગચ્છતી’’તિ.

તત્થ **અનાગારસ્સા**તિ, મહારાજ, ઘરાવાસં પહાય અનાગારિયભાવં પત્તસ્સ અધનસ્સ અકિઞ્ચનસ્સ ભિક્ખુનો સબ્બકાલં ભદ્રમેવ. **ન તેસ**ન્તિ, મહારાજ, તેસં અધનાનં ભિક્ખૂનં ન કોટ્ઠાગારે ધનધઞ્ઞાનિ ઓપેન્તિ, ન કુમ્ભિયં, ન પચ્છિયં, તે પન સુબ્બતા **પરનિટ્ઠિતં** પરેસં ઘરે પક્કં આહારં સઙ્ઘાટિં પારુપિત્વા કપાલમાદાય ઘરપટિપાટિયા **એસાના** પરિયેસન્તા તેન તતો લદ્ધેન પિણ્ડેન તં આહારં નવન્નં પાટિકુલ્યાનં વસેન પચ્ચવેક્ખિત્વા પરિભુઞ્જિત્વા જીવિતવુત્તિં યાપેન્તિ.

અનવજ્જપિણ્ડો ભોત્તબ્બોતિ વેજ્જકમ્માદિકાય અનેસનાય વા કુહના લપના નેમિત્તિકતા નિપ્પેસિકતા લાભેન લાભં નિજિગીસનતાતિ એવરૂપેન મિચ્છાજીવેન વા ઉપ્પાદિતા ચત્તારો પચ્ચયા, ધમ્મેન ઉપ્પાદિતાપિ અપચ્ચવેક્ખિત્વા પરિભુત્તા સાવજ્જપિણ્ડો નામ. અનેસનં પન પહાય મિચ્છાજીવં વજ્જેત્વા ધમ્મેન સમેન ઉપ્પાદિતા ‘‘પટિસઙ્ખા યોનિસો ચીવરં પટિસેવામી’’તિ વુત્તનયેનેવ પચ્ચવેક્ખિત્વા પરિભુત્તા અનવજ્જપિણ્ડો નામ. યેન એવરૂપો અનવજ્જપિણ્ડો ભોત્તબ્બો પરિભુઞ્જિતબ્બો, યઞ્ચ એવરૂપં અનવજ્જં પિણ્ડં ભુઞ્જમાનાનં પચ્ચયે નિસ્સાય **કોચિ** અપ્પમત્તકોપિ કિલેસો **ન ઉપરોધતિ** ન પીળેતિ, તસ્સ દુતિયમ્પિ ભદ્રં અધનસ્સ અનાગારસ્સ ભિક્ખુનો.

નિબ્બુતોતિ પુથુજ્જનભિક્ખુનો ધમ્મેન ઉપ્પન્નપિણ્ડોપિ પચ્ચવેક્ખિત્વા પરિભુઞ્જિયમાનો નિબ્બુતપિણ્ડો નામ, એકન્તતો પન ખીણાસવસ્સ પિણ્ડોવ નિબ્બુતપિણ્ડો નામ. કિંકારણા? સો હિ થેય્યપરિભોગો, ઇણપરિભોગો , દાયજ્જપરિભોગો, સામિપરિભોગોતિ ઇમેસુ ચતૂસુ પરિભોગેસુ સામિપરિભોગવસેન તં ભુઞ્જતિ, તણ્હાદાસબ્યં અતીતો સામી હુત્વા પરિભુઞ્જતિ, ન તં તપ્પચ્ચયા કોચિ અપ્પમત્તકોપિ કિલેસો ઉપરોધતિ.

મુત્તસ્સ રટ્ઠે ચરતોતિ ઉપટ્ઠાકકુલાદીસુ અલગ્ગમાનસસ્સ છિન્નવલાહકસ્સ વિય રાહુમુખા પમુત્તસ્સ વિમલચન્દમણ્ડલસ્સ વિય ચ યસ્સ ગામનિગમાદીસુ ચરન્તસ્સ રાગસઙ્ગાદીસુ એકોપિ સઙ્ગો નત્થિ. એકચ્ચો હિ કુલેહિ સંસટ્ઠો વિહરતિ સહસોકી સહનન્દી, એકચ્ચો માતાપિતૂસુપિ અલગ્ગમાનસો વિચરતિ કોરુનગરગામવાસી દહરો વિય, એવરૂપસ્સ પુથુજ્જનસ્સપિ ભદ્રમેવ .

નાસ્સ કિઞ્ચીતિ યો હિ બહુપરિક્ખારો હોતિ, સો ‘‘મા મે ચોરા પરિક્ખારે હરિંસૂ’’તિ અતિરેકાનિ ચ ચીવરાદીનિ અન્તોનગરે ઉપટ્ઠાકકુલે નિક્ખિપતિ, અથ નગરમ્હિ ડય્હમાને ‘‘અસુકકુલે નામ અગ્ગિ ઉટ્ઠિતો’’તિ સુત્વા સોચતિ કિલમતિ, એવરૂપસ્સ ભદ્રં નામ નત્થિ. યો પન, મહારાજ, સકુણવત્તં પૂરેતિ, કાયપટિબદ્ધપરિક્ખારોવ હોતિ, તસ્સ તાદિસસ્સ ન કિઞ્ચિ અડય્હથ, તેનસ્સ પઞ્ચમમ્પિ ભદ્રમેવ.

વિલુમ્પમાનમ્હીતિ વિલુપ્પમાનમ્હિ, અયમેવ વા પાઠો. **અહીરથા**તિ યથા પબ્બતગહનાદીહિ નિક્ખમિત્વા રટ્ઠં વિલુમ્પમાનેસુ ચોરેસુ બહુપરિક્ખારસ્સ અન્તોગામે ઠપિતં વિલુમ્પતિ હરતિ, તથા યસ્સ અધનસ્સ કાયપટિબદ્ધપરિક્ખારસ્સ ન કિઞ્ચિ અહીરથ તસ્સ છટ્ઠમ્પિ ભદ્રમેવ.

યે ચઞ્ઞે પરિપન્થિકાતિ યે ચ અઞ્ઞેપિ તેસુ તેસુ ઠાનેસુ સુઙ્કગહણત્થાય ઠપિતા પરિપન્થિકા, તેહિ ચ રક્ખિતં. **પત્તચીવરન્તિ** ચોરાનં અનુપકારં સુઙ્કિકાનં અસુઙ્કારહં મત્તિકાપત્તઞ્ચેવ કતદળ્હીકમ્મપરિભણ્ડં પંસુકૂલચીવરઞ્ચ અપ્પગ્ઘાનિ કાયબન્ધનપરિસ્સાવનસૂચિવાસિપત્તત્થવિકાનિ ચાતિ સબ્બેપિ અટ્ઠ પરિક્ખારે કાયપટિબદ્ધે કત્વા મગ્ગપ્પટિપન્નો કેનચિ અવિહેઠિયમાનો સોત્થિં ગચ્છતિ. **સુબ્બતો**તિ લોભનીયાનિ હિ ચીવરાદીનિ દિસ્વા ચોરા હરન્તિ, સુઙ્કિકાપિ ''કિં નુ ખો એતસ્સ હત્થે''તિ પત્તત્થવિકાદીનિ સોધેન્તિ, સુબ્બતો પન સલ્લહુકવુત્તિ તેસં પસ્સન્તાનઞ્ઞેવ સોત્થિં ગચ્છતિ, તેનસ્સ સત્તમમ્પિ ભદ્રમેવ.

અનપેક્ખોવ ગચ્છતીતિ કાયપટિબદ્ધતો અતિરેકસ્સ વિહારે પટિસામિતસ્સ કસ્સચિ પરિક્ખારસ્સ અભાવા વસનટ્ઠાનં નિવત્તિત્વાપિ ન ઓલોકેતિ. યં યં દિસં ગન્તુકામો હોતિ, તં તં ગચ્છન્તો અનપેક્ખોવ ગચ્છતિ અનુરાધપુરા નિક્ખમિત્વા થૂપારામે પબ્બજિતાનં દ્વિન્નં કુલપુત્તાનં વુડ્ઢતરો વિય.

ઇતિ સોણકપચ્ચેકબુદ્ધો અટ્ઠ સમણભદ્રકાનિ કથેસિ. તતો ઉત્તરિં પન સતમ્પિ સહસ્સમ્પિ અપરિમાણાનિ સમણભદ્રકાનિ એસ કથેતું સમત્થોયેવ. રાજા પન કામાભિરતત્તા તસ્સ કથં પચ્છિન્દિત્વા ''મય્હં સમણભદ્રકેહિ અત્થો નત્થી''તિ અત્તનો કામાધિમુત્તતં પકાસેન્તો આહ –

૨૦. ''બહૂનિ સમણભદ્રાનિ, યે ત્વં ભિક્ખુ પસંસસિ;
અહઞ્ચ ગિદ્ધો કામેસુ, કથં કાહામિ સોણક.

૨૧. ''પિયા મે માનુસા કામા, અથો દિબ્યાપિ મે પિયા;
અથ કેન નુ વણ્ણેન, ઉભો લોકે લભામસે''તિ.

તત્થ **વણ્ણેના**તિ કારણેન.

અથ નં પચ્ચેકબુદ્ધો આહ –

૨૨. ''કામે ગિદ્ધા કામરતા, કામેસુ અધિમુચ્ચિતા;
નરા પાપાનિ કત્વાન, ઉપપજ્જન્તિ દુગ્ગતિં.

૨૩. ''યે ચ કામે પહન્ત્વાન, નિક્ખન્તા અકુતોભયા;
એકોદિભાવાધિગતા, ન તે ગચ્છન્તિ દુગ્ગતિં.

૨૪. ''ઉપમં તે કરિસ્સામિ, તં સુણોહિ અરિન્દમ;
ઉપમાય મિધેકચ્ચે, અત્થં જાનન્તિ પણ્ડિતા.

૨૫. ''ગઙ્ગાય કુણપં દિસ્વા, વુય્હમાનં મહણ્ણવે;

વાયસો સમચિન્તેસિ, અપ્પપઞ્ઞો અચેતસો.

૨૬. ‘‘યાનઞ્ચ વતિદં લદ્ધં, ભક્ખો ચાયં અનપ્પકો;
તત્થ રત્તિં તત્થ દિવા, તત્થેવ નિરતો મનો.

૨૭. ‘‘ખાદં નાગસ્સ મંસાનિ, પિવં ભાગીરથોદકં;
સમ્પસ્સં વનચેત્યાનિ, ન પલેત્થ વિહઙ્ગમો.

૨૮. ‘‘તઞ્ચ ઓતરણી ગઙ્ગા, પમત્તં કુણપે રતં;
સમુદ્દં અજ્ઝગાહાસિ, અગતી યત્થ પક્ખિનં.

૨૯. ‘‘સો ચ ભક્ખપરિક્ખીણો, ઉદપત્વા વિહઙ્ગમો;
ન પચ્છતો ન પુરતો, નુત્તરં નોપિ દક્ખિણં.

૩૦. ‘‘દીપં સો નજ્ઝગાગઞ્છિ, અગતી યત્થ પક્ખિનં;
સો ચ તત્થેવ પાપત્થ, યથા દુબ્બલકો તથા.

૩૧. ‘‘તઞ્ચ સામુદ્દિકા મચ્છા, કુમ્ભીલા મકરા સુસૂ;
પસય્હકારા ખાદિંસુ, ફન્દમાનં વિપક્ખકં.

૩૨. ‘‘એવમેવ તુવં રાજ, યે ચઞ્ઞે કામભોગિનો;
ગિદ્ધા ચે ન વમિસ્સન્તિ, કાકપઞ્ઞાવ તે વિદૂ.

૩૩. ‘‘એસા તે ઉપમા રાજ, અત્થસન્દસ્સની કતા;
ત્વઞ્ચ પઞ્ઞાયસે તેન, યદિ કાહસિ વા ન વા’’તિ.

તત્થ **પાપાની**તિ, મહારાજ, ત્વં કામગિદ્ધો, નરા ચ કામે નિસ્સાય કાયદુચ્ચરિતાદીનિ પાપાનિ કત્વા યત્થ સુપિનન્તેપિ દિબ્બા ચ માનુસિકા ચ કામા ન લબ્ભન્તિ, તં દુગ્ગતિં ઉપપજ્જન્તીતિ અત્થો. **પહન્ત્વાના**તિ ખેળપિણ્ડં વિય પહાય. **અકુતોભયા**તિ રાગાદીસુ કુતોચિ અનાગતભયા. **એકોદિભાવાધિગતા**તિ એકોદિભાવં એકવિહારિકતં અધિગતા. **ન તે**તિ તે એવરૂપા પબ્બજિતા દુગ્ગતિં ન ગચ્છન્તિ.

ઉપમં તેતિ, મહારાજ, દિબ્બમાનુસકે કામે પત્થેન્તસ્સ હત્થિકુણપે પટિબદ્ધકાકસદિસસ્સ તવ એકં ઉપમં કરિસ્સામિ, તં સુણોહીતિ અત્થો. **કુણપન્તિ** હત્થિકળેવરં. **મહણ્ણવે**તિ ગમ્ભીરપુથુલે ઉદકે . એકો કિર મહાવારણો ગઙ્ગાતીરે ચરન્તો ગઙ્ગાયં પતિત્વા ઉત્તરિતું અસક્કોન્તો તત્થેવ મતો ગઙ્ગાય વુય્હિ, તં સન્ધાયેતં વુત્તં. **વાયસો**તિ આકાસેન ગચ્છન્તો એકો કાકો. **યાનઞ્ચ વતિદન્તિ** સો એવં ચિન્તેત્વા તત્થ નિલીયિત્વા ‘‘ઇદં મયા હત્થિયાનં લદ્ધં, એત્થ નિલીનો સુખં ચરિસ્સામિ, અયમેવ ચ મે અનપ્પકો ભક્ખો ભવિસ્સતિ, ઇદાનિ મયા અઞ્ઞત્થ ગન્તું ન વટ્ટતી’’તિ સન્નિટ્ઠાનમકાસિ. **તત્થ રત્તિ**ન્તિ તત્થ રત્તિઞ્ચ દિવા ચ તત્થેવ મનો અભિરતો અહોસિ. **ન પલેત્થા**તિ ન ઉપ્પતિત્વા પક્કામિ.

ઓતરણીતિ સમુદ્દાભિમુખી ઓતરમાના. ‘‘ઓહારિણી’’તિપિ પાઠો, સા સમુદ્દાભિમુખી અવહારિણીતિ અત્થો. **અગતી યત્થા**તિ સમુદ્દમજ્ઝં સન્ધાયાહ. **ભક્ખપરિક્ખીણો**તિ પરિક્ખીણભક્ખો. **ઉદપત્વા**તિ ખીણે ચમ્મે ચ મંસે ચ અટ્ઠિસઙ્ઘાતો ઊમિવેગેન ભિન્નો ઉદકે નિમુજ્જિ. અથ સો કાકો ઉદકે પતિટ્ઠાતું અસક્કોન્તો ઉપ્પતિ, એવં ઉપ્પતિત્વાતિ અત્થો. **અગતી યત્થ પક્ખિન**ન્તિ યસ્મિં સમુદ્દમજ્ઝે પક્ખીનં અગતિ, તત્થ સો એવં ઉપ્પતિતો પચ્છિમં દિસં ગન્ત્વા તત્થ પતિટ્ઠં અલભિત્વા પુરત્થિમં, તતો ઉત્તરં, તતો દક્ખિણન્તિ ચતસ્સોપિ દિસા ગન્ત્વા અત્તનો પતિટ્ઠાનં ન અજ્ઝગા નાગચ્છીતિ અત્થો. અથ વા વાયસો એવં ઉપ્પતિત્વા પચ્છિમાદીસુ એકેકં દિસં આગચ્છિ, દીપં પન નજ્ઝાગમાતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. **પાપત્થા**તિ પપતિતો. **યથા દુબ્બલકો**તિ યથા દુબ્બલકો પતેય્ય, તથેવ પતિતો. **સુસૂ**તિ સુસુનામકા ચણ્ડમચ્છા. **પસય્હકારા**તિ અનિચ્છમાનકંયેવ બલક્કારેન. **વિપક્ખક**ન્તિ વિદ્ધસ્તપક્ખકં.

ગિદ્ધા ચે ન વમિસ્સન્તીતિ યદિ ગિદ્ધા હુત્વા કામે ન વમિસ્સન્તિ, ન છડ્ડેસ્સન્તિ. **કાકપઞ્ઞાવ તે**તિ કાકસ્સ સમાનપઞ્ઞા ઇતિ તે બુદ્ધાદયો પણ્ડિતા **વિદૂ** વિદન્તિ, જાનન્તીતિ અત્થો. **અત્થસન્દસ્સની**તિ અત્થપ્પકાસિકા. **ત્વઞ્ચ પઞ્ઞાયસે**તિ ત્વઞ્ચ પઞ્ઞાયિસ્સસિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, મયા હિતકામેન તવ ઓવાદો દિન્નો, તં પન ત્વં યદિ કાહસિ, દેવલોકે નિબ્બત્તિસ્સસિ, યદિ ન કાહસિ, કામપઙ્કે નિમુગ્ગો જીવિતપરિયોસાને નિરયે નિબ્બત્તિસ્સસીતિ એવં ત્વમેવ તેન કારણેન વા અકારણેન વા સગ્ગે વા નિરયે વા પઞ્ઞાયિસ્સસિ. અહં પન સબ્બભવેહિ મુત્તો અપ્પટિસન્ધિકોતિ.

ઇમં પન ઓવાદં દેન્તેન પચ્ચેકબુદ્ધેન નદી દસ્સિતા, તાય વુય્હમાનં હત્થિકુણપં દસ્સિતં, કુણપખાદકો કાકો દસ્સિતો, તસ્સ કુણપં ખાદિત્વા પાનીયપિવનકાલો દસ્સિતો, રમણીયવનસણ્ડદસ્સનકાલો દસ્સિતો, કુણપસ્સ નદિયા વુય્હમાનસ્સ સમુદ્દપવેસો દસ્સિતો, સમુદ્દમજ્ઝે કાકસ્સ હત્થિકુણપે પતિટ્ઠં અલભિત્વા વિનાસં પત્તકાલો દસ્સિતો. તત્થ નદી વિય અનમતગ્ગો સંસારો દટ્ઠબ્બો, નદિયા વુય્હમાનં હત્થિકુણપં વિય સંસારે પઞ્ચ કામગુણા, કાકો વિય બાલપુથુજ્જનો, કાકસ્સ કુણપં ખાદિત્વા પાનીયપિવનકાલો વિય પુથુજ્જનસ્સ કામગુણે પરિભુઞ્જિત્વા સોમનસ્સિકકાલો, કાકસ્સ કુણપે લગ્ગસ્સેવ રમણીયવનસણ્ડદસ્સનં વિય પુથુજ્જનસ્સ કામગુણેસુ લગ્ગસ્સેવ સવનવસેન અટ્ઠતિંસારમ્મણદસ્સનં, કુણપે સમુદ્દં પવિટ્ઠે કાકસ્સ પતિટ્ઠં લભિતું અસક્કોન્તસ્સ વિનાસં પત્તકાલો વિય બાલપુથુજ્જનસ્સ કામગુણગિદ્ધસ્સ પાપપરાયણસ્સ કુસલધમ્મે પતિટ્ઠં લભિતું અસક્કોન્તસ્સ મહાનિરયે મહાવિનાસપત્તિ દટ્ઠબ્બાતિ.

એવમસ્સ સો ઇમાય ઉપમાય ઓવાદં દત્વા ઇદાનિ તમેવ ઓવાદં થિરં કત્વા પતિટ્ઠપેતું ગાથમાહ –

૩૪. ‘‘એકવાચમ્પિ દ્વિવાચં, ભણેય્ય અનુકમ્પકો;
તતુત્તરિં ન ભાસેય્ય, દાસોવય્યસ્સ સન્તિકે’’તિ.

તત્થ **ન ભાસેય્યા**તિ વચનં અગ્ગણ્હન્તસ્સ હિ તતો ઉત્તરિં ભાસમાનો સામિકસ્સ સન્તિકે દાસો વિય હોતિ. દાસો હિ સામિકે કથં ગણ્હન્તેપિ અગ્ગણ્હન્તેપિ કથેતિયેવ. તેન વુત્તં ‘‘**તતુત્તરિં ન ભાસેય્યા**’’તિ.

૩૫. ‘‘ઇદં વત્વાન પક્કામિ, સોણકો અમિતબુદ્ધિમા;
વેહાસે અન્તલિક્ખસ્મિં, અનુસાસિત્વાન ખત્તિય’’ન્તિ. –

અયં અભિસમ્બુદ્ધગાથા.

તત્થ **ઇદં વત્વાનાતિ**, ભિક્ખવે, સો પચ્ચેકબુદ્ધો અમિતાય લોકુત્તરબુદ્ધિયા અમિતબુદ્ધિમા ઇદં વત્વા ઇદ્ધિયા ઉપ્પતિત્વા ''સચે પબ્બજિસ્સસિ, તવેવ, નો ચે પબ્બજિસ્સસિ, તવેવ, દિન્નો તે મયા ઓવાદો, અપ્પમત્તો હોહી''તિ એવં અનુસાસિત્વાન ખત્તિયં પક્કામિ.

બોધિસત્તોપિ તં આકાસેન ગચ્છન્તં યાવ દસ્સનપથા ઓલોકેન્તો ઠત્વા તસ્મિં ચક્ખુપથે અતિક્કન્તે સંવેગં પટિલભિત્વા ચિન્તેસિ – ''અયં બ્રાહ્મણો હીનજચ્ચો સમાનો અસમ્ભિન્ને ખત્તિયવંસે જાતસ્સ મમ મત્થકે અત્તનો પાદરજં ઓકિરન્તો આકાસં ઉપ્પતિત્વા ગતો, મયાપિ અજ્જેવ નિક્ખમિત્વા પબ્બજિતું વટ્ટતી''તિ. સો રજ્જં નિય્યાદેત્વા પબ્બજિતુકામો ગાથાદ્વયમાહ –

૩૬. ''કો નુમે રાજકત્તારો, સુદ્દા વેય્યત્તમાગતા;
રજ્જં નિય્યાદયિસ્સામિ, નાહં રજ્જેન મત્થિકો.

૩૭. ''અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગ''ન્તિ.

તત્થ **કો નુમે**તિ કુહિં નુ ઇમે. **રાજકત્તારો**તિ યે રાજારહં અભિસિઞ્ચિત્વા રાજાનં કરોન્તિ. **સુદ્દા વેય્યત્તમાગતા**તિ સુદ્દા ચ યે ચ અઞ્ઞે બ્યત્તભાવં આગતા મુખમઙ્ગલિકા. **રજ્જેન મત્થિકો**તિ રજ્જેન અત્થિકો. **કો જઞ્ઞા મરણં સુવે**તિ મરણં અજ્જ વા સુવે વાતિ ઇદં કો જાનિતું સમત્થો.

એવં રજ્જં નિય્યાદેન્તસ્સ સુત્વા અમચ્ચા આહંસુ –

૩૮. ''અત્થિ તે દહરો પુત્તો, દીઘાવુ રટ્ઠવડ્ઢનો;
તં રજ્જે અભિસિઞ્ચસ્સુ, સો નો રાજા ભવિસ્સતી''તિ.

તતો પરં રઞ્ઞા વુત્તગાથમાદિં કત્વા ઉદાનસમ્બન્ધગાથા પાળિનયેનેવ વેદિતબ્બા –

૩૯. ''ખિપ્પં કુમારમાનેથ, દીઘાવું રટ્ઠવડ્ઢનં;
તં રજ્જે અભિસિઞ્ચિસ્સં, સો વો રાજા ભવિસ્સતિ.

૪૦. ''તતો કુમારમાનેસું, દીઘાવું રટ્ઠવડ્ઢનં;
તં દિસ્વા આલપી રાજા, એકપુત્તં મનોરમં.

૪૧. ''સટ્ઠિ ગામસહસ્સાનિ, પરિપુણ્ણાનિ સબ્બસો;
તે પુત્ત પટિપજ્જસુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૪૨. ''અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકો વ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૪૩. ‘‘સટ્ઠિ નાગસહસ્સાનિ, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા;
સુવણ્ણકચ્છા માતઙ્ગા, હેમકપ્પનવાસસા.

૪૪. ‘‘આરૂળ્હા ગામણીયેભિ, તોમરઙ્કુસપાણિભિ;
તે પુત્ત પટિપજ્જસ્સુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૪૫. ‘‘અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૪૬. ‘‘સટ્ઠિ અસ્સસહસ્સાનિ, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા;
આજાનીયાવ જાતિયા, સિન્ધવા સીઘવાહિનો.

૪૭. ‘‘આરૂળ્હા ગામણીયેભિ, ઇલ્લિયાચાપધારિભિ;
તે પુત્ત પટિપજ્જસ્સુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૪૮. ‘‘અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૪૯. ‘‘સટ્ઠિ રથસહસ્સાનિ, સન્નદ્ધા ઉસ્સિતદ્ધજા;
દીપા અથોપિ વેય્યગ્ઘા, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા.

૫૦. ‘‘આરૂળ્હા ગામણીયેભિ, ચાપહત્થેહિ વમ્મિભિ;
તે પુત્ત પટિપજ્જસ્સુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૫૧. ‘‘અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૫૨. ‘‘સટ્ઠિ ધેનુસહસ્સાનિ, રોહઞ્ઞા પુઙ્ગવૂસભા;
તા પુત્ત પટિપજ્જસ્સુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૫૩. ‘‘અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૫૪. ‘‘સોળસિત્થિસહસ્સાનિ, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા;
વિચિત્રવત્થાભરણા, આમુત્તમણિકુણ્ડલા;
તા પુત્ત પટિપજ્જસ્સુ, રજ્જં નિય્યાદયામિ તે.

૫૫. ‘‘અજ્જેવ પબ્બજિસ્સામિ, કો જઞ્ઞા મરણં સુવે;
માહં કાકોવ દુમ્મેધો, કામાનં વસમન્વગં.

૫૬. ‘‘દહરસ્સેવ મે તાત, માતા મતાતિ મે સુતં;
તયા વિના અહં તાત, જીવિતુમ્પિ ન ઉસ્સહે.

૫૭. ‘‘યથા આરઞ્ઞકં નાગં, પોતો અન્વેતિ પચ્છતો;
જેસ્સન્તં ગિરિદુગ્ગેસુ, સમેસુ વિસમેસુ ચ.

૫૮. ‘‘એવં તં અનુગચ્છામિ, પત્તમાદાય પચ્છતો;
સુભરો તે ભવિસ્સામિ, ન તે હેસ્સામિ દુબ્ભરો.

૫૯. ‘‘યથા સામુદ્દિકં નાવં, વાણિજાનં ધનેસિનં;
વોહારો તત્થ ગણ્હેય્ય, વાણિજા બ્યસની સિયા.

૬૦. ‘‘એવમેવાયં પુત્તકલિ, અન્તરાયકરો મમ;
ઇમં કુમારં પાપેથ, પાસાદં રતિવડ્ઢનં.

૬૧. ‘‘તત્થ કમ્બુસહત્થાયો, યથા સક્કંવ અચ્છરા;
તા નં તત્થ રમેસ્સન્તિ, તાહિ ચેસો રમિસ્સતિ.

૬૨. ‘‘તતો કુમારં પાપેસું, પાસાદં રતિવડ્ઢનં;
તં દિસ્વા અવચું કઞ્ઞા, દીઘાવું રટ્ઠવડ્ઢનં.

૬૩. ‘‘દેવતાનુસિ ગન્ધબ્બો, અદુ સક્કો પુરિન્દદો;
કો વા ત્વં કસ્સ વા પુત્તો, કથં જાનેમુ તં મયં.

૬૪. ‘‘નમ્હિ દેવો ન ગન્ધબ્બો, નાપિ સક્કો પુરિન્દદો;
કાસિરઞ્ઞો અહં પુત્તો, દીઘાવુ રટ્ઠવડ્ઢનો;
મમં ભરથ ભદ્દં વો, અહં ભત્તા ભવામિ વો.

૬૫. ‘‘તં તત્થ અવચું કઞ્ઞા, દીઘાવું રટ્ઠવડ્ઢનં;
કુહિં રાજા અનુપ્પત્તો, ઇતો રાજા કુહિં ગતો.

૬૬. ‘‘પઙ્કં રાજા અતિક્કન્તો, થલે રાજા પતિટ્ઠિતો;
અકણ્ડકં અગહનં, પટિપન્નો મહાપથં.

૬૭. ‘‘અહઞ્ચ પટિપન્નોસ્મિ, મગ્ગં દુગ્ગતિગામિનં;
સકણ્ટકં સગહનં, યેન ગચ્છન્તિ દુગ્ગતિં.

૬૮. ‘‘તસ્સ તે સ્વાગતં રાજ, સીહસ્સેવ ગિરિબ્બજં;
અનુસાસ મહારાજ, ત્વં નો સબ્બાસમિસ્સરો’’તિ.

તત્થ **ખિપ્પન્તિ** તેન હિ નં સીઘં આનેથ. **આલપીતિ** ‘‘સટ્ઠિ ગામસહસ્સાની’’તિઆદીનિ વદન્તો આલપિ. **સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા**તિ તે નાગા સબ્બેહિ સીસૂપગાદીહિ અલઙ્કારેહિ ભૂસિતા. **હેમકપ્પનવાસસા**તિ સુવણ્ણખચિતેન કપ્પનેન પટિચ્છન્નસરીરા. **ગામણીયેભી**તિ હત્થાચરિયેહિ. **આજાનીયાવા**તિ કારણાકારણવિજાનનકા વ. **જાતિયા**તિ સિન્ધવજાતિયા સિન્ધુરટ્ઠે સિન્ધુનદીતીરે જાતા. **ગામણીયેભી**તિ અસ્સાચરિયેહિ. **ઇલ્લિયા ચાપધારિભી**તિ ઇલ્લિયાવુધઞ્ચ ચાપાવુધઞ્ચ ધારેન્તેહિ. **દીપા અથોપિ વેય્યગ્ઘા**તિ દીપિચમ્મબ્યગ્ઘચમ્મપરિવારા. **ગામણીયેભી**તિ રથિકેહિ. **વમ્મિભી**તિ સન્નદ્ધવમ્મેહિ. **રોહઞ્ઞા**તિ રત્તવણ્ણા. **પુઙ્ગવૂસભા**તિ ઉસભસઙ્ખાતેન જેટ્ઠકપુઙ્ગવેન સમન્નાગતા.

દહરસ્સેવ મે, **તાતા**તિ અથ નં કુમારો, તાત, મમ દહરસ્સેવ સતો માતા મતા ઇતિ મયા સુતં, સોહં તયા વિના જીવિતું ન સક્ખિસ્સામીતિ આહ. **પોતો**તિ તરુણપોતકો. **જેસ્સન્ત**ન્તિ વિચરન્તં. **સામુદ્દિક**ન્તિ સમુદ્દે વિચરન્તં. **ધનેસિન**ન્તિ ધનં પરિયેસન્તાનં. **વોહારો**તિ વિચિત્રવોહારો હેટ્ઠાકડ્ઢનકો વાળમચ્છો વા ઉદકરક્ખસો વા આવટ્ટો વા. **તત્થા**તિ તસ્મિં સમુદ્દે. **વાણિજા બ્યસની સિયા**તિ અથ તે વાણિજા બ્યસનપ્પત્તા ભવેય્યું. ‘‘સિય્યુન્તિ’’પિ પાઠો . **પુત્તકલી**તિ પુત્તલામકો પુત્તકાળકણ્ણી. કુમારો પુન કિઞ્ચિ વત્તું ન વિસહિ. અથ રાજા અમચ્ચે આણાપેન્તો “**ઇમ**”ન્તિઆદિમાહ. **તત્થ કમ્બુસહત્થાયો**તિ કમ્બુસં વુચ્ચતિ સુવણ્ણં, સુવણ્ણાભરણભૂસિતહત્થાયોતિ અત્થો. **યથા**તિ યથા ઇચ્છન્તિ, તથા કરોન્તિ.

એવં વત્વા મહાસત્તો તત્થેવ તં અભિસિઞ્ચાપેત્વા નગરં પાહેસિ. સયં પન એકકોવ ઉય્યાના નિક્ખમિત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા રમણીયે ભૂમિભાગે પણ્ણસાલં માપેત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા વનમૂલફલાહારો યાપેસિ. મહાજનોપિ કુમારં બારાણસિં પવેસેસિ. સો નગરં પદક્ખિણં કત્વા પાસાદં અભિરુહિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા “**તતો**”તિઆદિમાહ. **તં દિસ્વા અવચું કઞ્ઞા**તિ તં મહન્તેન પરિવારેન સિરિસોભગ્ગેન આગતં દિસ્વા ‘‘અસુકો નામેસો’’તિ અજાનન્તિયોવ તા નાટકિત્થિયો ગન્ત્વા અવોચું. **મમં ભરથા**તિ મમં ઇચ્છથ. **પઙ્ક**ન્તિ રાગાદિકિલેસપઙ્કં. **થલે**તિ પબ્બજ્જાય. **અકણ્ટક**ન્તિ રાગકણ્ટકાદિવિરહિતં. તેહેવ ગહનેહિ **અગહનં**. **મહાપથ**ન્તિ સગ્ગમોક્ખગામિનં મહામગ્ગં પટિપન્નો. **યેના**તિ યેન મિચ્છામગ્ગેન દુગ્ગતિં ગચ્છન્તિ, તં અહં પટિપન્નોતિ વદતિ. તતો તા ચિન્તેસું – ‘‘રાજા તાવ અમ્હે પહાય પબ્બજિતો, અયમ્પિ કામેસુ વિરત્તચિત્તરૂપો, સચે નં નાભિરમેસ્સામ, નિક્ખમિત્વા પબ્બજેય્ય, અભિરમનાકારમસ્સ કરિસ્સામા’’તિ. અથ નં અભિનન્દન્તિયો ઓસાનગાથમાહંસુ. તત્થ **ગિરિબ્બજ**ન્તિ સીહપોતકાનં વસનટ્ઠાનં કઞ્ચનગુહં કેસરસીહસ્સ આગતં વિય તસ્સ તવ આગતં સુઆગતં. **ત્વં નો**તિ ત્વં સબ્બાસમ્પિ અમ્હાકં ઇસ્સરો, સામીતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા સબ્બા તૂરિયાનિ પગ્ગણ્હિંસુ, નાનપ્પકારાનિ નચ્ચગીતાનિ પવત્તિંસુ . યસો મહા અહોસિ, સો યસમદમત્તો પિતરં ન સરિ, ધમ્મેન રજ્જં કારેત્વા યથાકમ્મં ગતો. બોધિસત્તોપિ ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેત્વા આયુપરિયોસાને બ્રહ્મલોકૂપગો અહોસિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો મહાભિનિક્ખમનં નિક્ખન્તોયેવા’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ – ‘‘તદા પચ્ચેકબુદ્ધો પરિનિબ્બાયિ, પુત્તો રાહુલકુમારો અહોસિ , સેસપરિસા બુદ્ધપરિસા, અરિન્દમરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

સોણકજાતકવણ્ણના પઠમા.

[૫૩૦] ૨. સંકિચ્ચજાતકવણ્ણના

દિસ્વા નિસિન્નં રાજાનન્તિ ઇદં સત્થા જીવકમ્બવને વિહરન્તો અજાતસત્તુસ્સ પિતુઘાતકમ્મં આરબ્ભ કથેસિ. સો હિ દેવદત્તં નિસ્સાય તસ્સ વચનેન પિતરં ઘાતાપેત્વા દેવદત્તસ્સ સઙ્ઘભેદાવસાને ભિન્નપરિસસ્સ રોગે ઉપ્પન્ને ''તથાગતં ખમાપેસ્સામી''તિ મઞ્ચસિવિકાય સાવત્થિં ગચ્છન્તસ્સ જેતવનદ્વારે પથવિં પવિટ્ઠભાવં સુત્વા ''દેવદત્તો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પટિપક્ખો હુત્વા પથવિં પવિસિત્વા અવીચિપરાયણો જાતો, મયાપિ તં નિસ્સાય પિતા ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ઘાતિતો, અહમ્પિ નુ ખો પથવિં પવિસિસ્સામી''તિ ભીતો રજ્જસિરિયા ચિત્તસ્સાદં ન લભિ, ''થોકં નિદ્દાયિસ્સામી''તિ નિદ્દં ઉપગતમત્તોવ નવયોજનબહલાયં અયમહાપથવિયં પાતેત્વા અયસૂલેહિ કોટ્ટિયમાનો વિય સુનખેહિ લુઞ્ચિત્વા ખજ્જમાનો વિય ભેરવરવેન વિરવન્તો ઉટ્ઠાતિ.

અથેકદિવસં કોમુદિયા ચાતુમાસિનિયા અમચ્ચગણપરિવુતો અત્તનો યસં ઓલોકેત્વા ''મમ પિતુ યસો ઇતો મહન્તતરો, તથારૂપં નામ અહં ધમ્મરાજાનં દેવદત્તં નિસ્સાય ઘાતેસિ''ન્તિ ચિન્તેસિ. તસ્સેવં ચિન્તેન્તસ્સેવ કાયે ડાહો ઉપ્પજ્જિ, સકલસરીરં સેદતિન્તં અહોસિ. તતો ''કો નુ ખો મે ઇમં ભયં વિનોદેતું સક્ખિસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા ''ઠપેત્વા દસબલં અઞ્ઞો નત્થી''તિ ઞત્વા ''અહં તથાગતસ્સ મહાપરાધો, કો નુ ખો મં નેત્વા દસ્સેસ્સતી''તિ ચિન્તેન્તો ''ન અઞ્ઞો કોચિ અઞ્ઞત્ર જીવકા''તિ સલ્લક્ખેત્વા તસ્સ ગહેત્વા ગમનૂપાયં કરોન્તો ''રમણીયા વત, ભો, દોસિના રત્તી''તિ ઉદાનં ઉદાનેત્વા ''કં નુ ખ્વજ્જ સમણં વા બ્રાહ્મણં વા પયિરુપાસેય્યામી''તિ વત્વા પૂરણસાવકાદીહિ પૂરણાદીનં ગુણે કથિતે તેસં વચનં અનાદિયિત્વા જીવકં પટિપુચ્છિત્વા તેન તથાગતસ્સ ગુણં કથેત્વા ''તં દેવો ભગવન્તં પયિરુપાસતૂ''તિ વુત્તો હત્થિયાનાનિ કપ્પાપેત્વા જીવકમ્બવનં ગન્ત્વા તથાગતં ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા તથાગતેન કતપટિસન્થારો સન્દિટ્ઠિકં સામઞ્ઞફલં પુચ્છિત્વા તથાગતસ્સ મધુરં **સામઞ્ઞફલધમ્મદેસનં** (દી॰ નિ॰ ૧.૧૫૦ આદયો) સુત્વા સુત્તપરિયોસાને ઉપાસકત્તં પટિવેદિત્વા તથાગતં ખમાપેત્વા પક્કામિ. સો તતો પટ્ઠાય દાનં દેન્તો સીલં રક્ખન્તો તથાગતેન સદ્ધિં સંસગ્ગં કત્વા મધુરધમ્મકથં સુણન્તો કલ્યાણમિત્તસંસગ્ગેન પહીનભયો વિગતલોમહંસો હુત્વા ચિત્તસ્સાદં પટિલભિત્વા સુખેન ચત્તારો ઇરિયાપથે કપ્પેસિ.

અથેકદિવસં ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું – ''આવુસો, અજાતસત્તુ પિતુઘાતકમ્મં કત્વા ભયપ્પત્તો અહોસિ, રજ્જસિરિં નિસ્સાય ચિત્તસ્સાદં અલભન્તો સબ્બઇરિયાપથેસુ દુક્ખં અનુભોતિ, સો દાનિ તથાગતં આગમ્મ કલ્યાણમિત્તસંસગ્ગેન વિગતભયો ઇસ્સરિયસુખં અનુભોતી''તિ. સત્થા આગન્ત્વા ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના''તિ પુચ્છિત્વા ''ઇમાય નામા''તિ વુત્તે ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપેસ પિતુઘાતકમ્મં કત્વા મં નિસ્સાય સુખં સયી''તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તો રજ્જં કારેન્તો બ્રહ્મદત્તકુમારં નામ પુત્તં પટિલભિ. તદા બોધિસત્તો પુરોહિતસ્સ ગેહે પટિસન્ધિં ગણ્હિ, જાતસ્સેવસ્સ ''સંકિચ્ચકુમારો''તિ નામં કરિંસુ. તે ઉભોપિ રાજનિવેસને એકતોવ વડ્ઢિંસુ. અઞ્ઞમઞ્ઞં સહાયકા હુત્વા વયપ્પત્તા તક્કસિલં ગન્ત્વા સબ્બસિપ્પાનિ ઉગ્ગણ્હિત્વા પચ્ચાગમિંસુ. અથ રાજા પુત્તસ્સ ઉપરજ્જં અદાસિ. બોધિસત્તોપિ ઉપરાજસ્સેવ સન્તિકે અહોસિ. અથેકદિવસં ઉપરાજા પિતુ ઉય્યાનકીળં ગચ્છન્તસ્સ મહન્તં યસં દિસ્વા તસ્મિં લોભં ઉપ્પાદેત્વા ''મય્હં પિતા મમ ભાતિકસદિસો, સચે એતસ્સ મરણં ઓલોકેસ્સામિ, મહલ્લકકાલે રજ્જં લભિસ્સામિ, તદા લદ્ધેનપિ રજ્જેન કો અત્થો, પિતરં મારેત્વા રજ્જં ગણ્હિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા બોધિસત્તસ્સ તમત્થં આરોચેસિ. બોધિસત્તો, ''સમ્મ, પિતુઘાતકમ્મં નામ ભારિયં, નિરયમગ્ગો, ન સક્કા એતં કાતું, મા કરી''તિ પટિબાહિ. સો પુનપ્પુનમ્પિ કથેત્વા યાવતતિયં તેન પટિબાહિતો પાદમૂલિકેહિ સદ્ધિં મન્તેસિ. તેપિ સમ્પટિચ્છિત્વા રઞ્ઞો મારણૂપાયં વીમંસિંસુ. બોધિસત્તો તં પવત્તિં ઞત્વા ''નાહં

એતેહિ સદ્ધિં એકતો ભવિસ્સામી''તિ માતાપિતરો અનાપુચ્છિત્વાવ અગ્ગદ્વારેન નિક્ખમિત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા ઝાનાભિઞ્ઞા નિબ્બત્તેત્વા વનમૂલફલાહારો વિહાસિ.

રાજકુમારોપિ તસ્મિં ગતે પિતરં મારાપેત્વા મહન્તં યસં અનુભવિ. ''સંકિચ્ચકુમારો કિર ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિતો''તિ સુત્વા બહૂ કુલપુત્તા નિક્ખમિત્વા તસ્સ સન્તિકે પબ્બજિંસુ. સો મહતા ઇસિગણેન પરિવુતો તત્થ વસિ. સબ્બેપિ સમાપત્તિલાભિનોયેવ. રાજાપિ પિતરં મારેત્વા અપ્પમત્તકંયેવ કાલં રજ્જસુખં અનુભવિત્વા તતો પટ્ઠાય ભીતો ચિત્તસ્સાદં અલભન્તો નિરયે કમ્મકરણપ્પત્તો વિય અહોસિ. સો બોધિસત્તં અનુસ્સરિત્વા ''સહાયો મે 'પિતુઘાતકમ્મં ભારિયં, મા કરી'તિ પટિસેધેત્વા મં અત્તનો કથં ગાહાપેતું અસક્કોન્તો અત્તાનં નિદ્દોસં કત્વા પલાયિ. સચે સો ઇધ અભવિસ્સ , ન મે પિતુઘાતકમ્મં કાતું અદસ્સ, ઇદમ્પિ મે ભયં હરેય્ય, કહં નુ ખો સો એતરહિ વિહરતિ. સચે તસ્સ વસનટ્ઠાનં જાનેય્યં, પક્કોસાપેય્યં, કો નુ ખો મે તસ્સ વસનટ્ઠાનં આરોચેય્યા''તિ ચિન્તેસિ. સો તતો પટ્ઠાય અન્તેપુરે ચ રાજસભાયઞ્ચ બોધિસત્તસ્સેવ વણ્ણં ભાસતિ.

એવં અદ્ધાને ગતે બોધિસત્તો ''રાજા મં સરતિ, મયા તત્થ ગન્ત્વા તસ્સ ધમ્મં દેસેત્વા તં નિબ્ભયં કત્વા આગન્તું વટ્ટતી''તિ પણ્ણાસ વસ્સાનિ હિમવન્તે વસિત્વા પઞ્ચસતતાપસપરિવુતો આકાસેનાગન્ત્વા દાયપસ્સે નામ ઉય્યાને ઓતરિત્વા ઇસિગણપરિવુતો સિલાપટ્ટે નિસીદિ. ઉય્યાનપાલો તં દિસ્વા ''ભન્તે, ગણસત્થા કોનામો''તિ પુચ્છિત્વા ''સંકિચ્ચપણ્ડિતો નામા''તિ ચ સુત્વા સયમ્પિ સઞ્જાનિત્વા ''ભન્તે, યાવાહં રાજાનં આનેમિ, તાવ ઇધેવ હોથ, અમ્હાકં રાજા તુમ્હે દટ્ઠુકામો''તિ વત્વા વેગેન રાજકુલં ગન્ત્વા તસ્સ આગતભાવં રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા કત્તબ્બયુત્તકં ઉપહારં કત્વા પઞ્હં પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૬૯. ''દિસ્વા નિસિન્નં રાજાનં, બ્રહ્મદત્તં રથેસભં;
અથસ્સ પટિવેદેસિ, યસ્સાસિ અનુકમ્પકો.

૭૦. ''સંકિચ્ચાયં અનુપ્પત્તો, ઇસીનં સાધુસમ્મતો;
તરમાનરૂપો નિય્યાહિ, ખિપ્પં પસ્સ મહેસિનં.

૭૧. ''તતો ચ રાજા તરમાનો, યુત્તમારુય્હ સન્દનં;
મિત્તામચ્ચપરિબ્યૂળ્હો, અગમાસિ રથેસભો.

૭૨. ''નિક્ખિપ્પ પઞ્ચ કકુધાનિ, કાસીનં રટ્ઠવડ્ઢનો;
વાલબીજનિમુણ્હીસં, ખગ્ગં છત્તઞ્ચુપાહનં.

૭૩. ''ઓરુય્હ રાજા યાનમ્હા, ઠપયિત્વા પટિચ્છદં;
આસીનં દાયપસ્સસ્મિં, સંકિચ્ચમુપસઙ્કમિ.

૭૪. ''ઉપસઙ્કમિત્વા સો રાજા, સમ્મોદિ ઇસિના સહ;
તં કથં વીતિસારેત્વા, એકમન્તં ઉપાવિસિ.

૭૫. ''એકમન્તં નિસિન્નોવ, અથ કાલં અમઞ્ઞથ;
તતો પાપાનિ કમ્માનિ, પુચ્છિતું પટિપજ્જથ.

૭૬. ‘‘ઇસિં પુચ્છામ સંકિચ્ચં, ઇસીનં સાધુસમ્મતં;
આસીનં દાયપસ્સસ્મિં, ઇસિસઙ્ઘપુરક્ખતં.

૭૭. ‘‘કં ગતિં પેચ્ચ ગચ્છન્તિ, નરા ધમ્માતિચારિનો;
અતિચિણ્ણો મયા ધમ્મો, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો’’તિ.

તત્થ **દિસ્વા**તિ, ભિક્ખવે, સો ઉય્યાનપાલો રાજાનં રાજસભાયં નિસિન્નં દિસ્વા અથસ્સ પટિવેદેસિ, ‘‘યસ્સાસી’’તિ વદન્તો આરોચેસીતિ અત્થો. **યસ્સાસી**તિ, મહારાજ, યસ્સ ત્વં અનુકમ્પકો મુદુચિત્તો અહોસિ, યસ્સ અભિણ્હં વણ્ણં પયિરુદાહાસિ, સો અયં સંકિચ્ચો ઇસીનં અન્તરે સાધુ લદ્ધકોતિ સમ્મતો અનુપ્પત્તો તવ ઉય્યાને સિલાપટ્ટે ઇસિગણપરિવુતો કઞ્ચનપટિમા વિય નિસિન્નો. **તરમાનરૂપો**તિ, મહારાજ, પબ્બજિતા નામ કુલે વા ગણે વા અલગ્ગા તુમ્હાકં ગચ્છન્તાનઞ્ઞેવ પક્કમેય્યું, તસ્મા તરમાનરૂપો ખિપ્પં નિય્યાહિ, મહન્તાનં સીલાદિગુણાનં એસિતત્તા પસ્સ **મહેસિનં**.

તતોતિ, ભિક્ખવે, સો રાજા તસ્સ વચનં સુત્વા તતો તસ્સ વચનતો અનન્તરમેવ. **નિક્ખિપ્પા**તિ નિક્ખિપિત્વા તસ્સ કિર ઉય્યાનદ્વારં પત્વાવ એતદહોસિ – ‘‘પબ્બજિતા નામ ગરુટ્ઠાનિયા, સંકિચ્ચતાપસસ્સ સન્તિકં ઉદ્ધતવેસેન ગન્તું અયુત્ત’’ન્તિ. સો મણિચિત્તસુવણ્ણદણ્ડં વાલબીજનિં, કઞ્ચનમયં ઉણ્હીસપટ્ટં, સુપરિક્ખિત્તં મઙ્ગલખગ્ગં, સેતચ્છત્તં , સોવણ્ણપાદુકાતિ ઇમાનિ પઞ્ચ રાજકકુધભણ્ડાનિ અપનેસિ. તેન વુત્તં ‘‘નિક્ખિપ્પા’’તિ. **પટિચ્છદ**ન્તિ તમેવ રાજકકુધભણ્ડં ઠપયિત્વા ભણ્ડાગારિકસ્સ હત્થે દત્વા. **દાયપસ્સસ્મિ**ન્તિ એવંનામકે ઉય્યાને. **અથ કાલં અમઞ્ઞથા**તિ અથ સો ઇદાનિ મે પઞ્હં પુચ્છિતું કાલોતિ જાનિ. પાળિયં પન ‘‘યથાકાલ’’ન્તિ આગતં, તસ્સ કાલાનુરૂપેન પઞ્હપુચ્છનં અમઞ્ઞથાતિ અત્થો. **પટિપજ્જથા**તિ પટિપજ્જિ. **પેચ્ચા**તિ પટિગન્ત્વા, પરલોકસ્સ વા નામેતં, તસ્મા પરલોકેતિ અત્થો. **મયા**તિ, ભન્તે, મયા સુચરિતધમ્મો અતિચિણ્ણો પિતુઘાતકમ્મં કતં, તં મે અક્ખાહિ, કં ગતિં પિતુઘાતકા ગચ્છન્તિ, કતરસ્મિં નિરયે પચ્ચન્તીતિ પુચ્છતિ.

તં સુત્વા બોધિસત્તો ‘‘તેન હિ, મહારાજ, સુણોહી’’તિ વત્વા ઓવાદં તાવ અદાસિ. સત્થા તમત્થં પકાસેન્તો આહ –

૭૮. ‘‘ઇસી અવચ સંકિચ્ચો, કાસીનં રટ્ઠવડ્ઢનં;
આસીનં દાયપસ્સસ્મિં, મહારાજ સુણોહિ મે.

૭૯. ‘‘ઉપ્પથેન વજન્તસ્સ, યો મગ્ગમનુસાસતિ;
તસ્સ ચે વચનં કયિરા, નાસ્સ મગ્ગેય્ય કણ્ટકો.

૮૦. ‘‘અધમ્મં પટિપન્નસ્સ, યો ધમ્મમનુસાસતિ;
તસ્સ ચે વચનં કયિરા, ન સો ગચ્છેય્ય દુગ્ગતિ’’ન્તિ.

તત્થ **ઉપ્પથેના**તિ ચોરેહિ પરિયુટ્ઠિતમગ્ગેન. **મગ્ગમનુસાસતી**તિ ખેમમગ્ગં અક્ખાતિ. **નાસ્સ મગ્ગેય્ય કણ્ટકો**તિ તસ્સ ઓવાદકરસ્સ પુરિસસ્સ મુખં ચોરકણ્ટકો ન પસ્સેય્ય. **યો ધમ્મ**ન્તિ યો સુચરિતધમ્મં. **ન સો**તિ સો પુરિસો નિરયાદિભેદં દુગ્ગતિં ન ગચ્છેય્ય. ઉપ્પથસદિસો હિ, મહારાજ, અધમ્મો, ખેમમગ્ગસદિસો સુચરિતધમ્મો,

ત્વં પન પુબ્બે ‘‘પિતરં ઘાતેત્વા રાજા હોમી’’તિ મય્હં કથેત્વા મયા પટિબાહિતો મમ વચનં અકત્વા પિતરં ઘાતેત્વા ઇદાનિ સોચસિ, પણ્ડિતાનં ઓવાદં અકરોન્તો નામ ચોરમગ્ગપટિપન્નો વિય મહાબ્યસનં પાપુણાતીતિ.

એવમસ્સ ઓવાદં દત્વા ઉપરિ ધમ્મં દેસેન્તો આહ –

૮૧. ‘‘ધમ્મો પથો મહારાજ, અધમ્મો પન ઉપ્પથો;
અધમ્મો નિરયં નેતિ, ધમ્મો પાપેતિ સુગ્ગતિં.

૮૨. ‘‘અધમ્મચારિનો રાજ, નરા વિસમજીવિનો;
યં ગતિં પેચ્ચ ગચ્છન્તિ, નિરયે તે સુણોહિ મે.

૮૩. ‘‘સઞ્જીવો કાળસુત્તો ચ, સઙ્ઘાતો દ્વે ચ રોરુવા;
અથાપરો મહાવીચિ, તાપનો ચ પતાપનો.

૮૪. ‘‘ઇચ્ચેતે અટ્ઠ નિરયા, અક્ખાતા દુરતિક્કમા;
આકિણ્ણા લુદ્દકમ્મેહિ, પચ્ચેકા સોળસુસ્સદા.

૮૫. ‘‘કદરિયતાપના ઘોરા, અચ્ચિમન્તો મહબ્ભયા;
લોમહંસનરૂપા ચ, ભેસ્મા પટિભયા દુખા.

૮૬. ‘‘ચતુક્કણ્ણા ચતુદ્વારા, વિભત્તા ભાગસો મિતા;
અયોપાકારપરિયન્તા, અયસા પટિકુજ્જિતા.

૮૭. ‘‘તેસં અયોમયા ભૂમિ, જલિતા તેજસા યુતા;
સમન્તા યોજનસતં, ફુટા તિટ્ઠન્તિ સબ્બદા.

૮૮. ‘‘એતે પતન્તિ નિરયે, ઉદ્ધંપાદા અવંસિરા;
ઇસીનં અતિવત્તારો, સઞ્ઞતાનં તપસ્સિનં.

૮૯. ‘‘તે ભૂનહુનો પચ્ચન્તિ, મચ્છા બિલકતા યથા;
સંવચ્છરે અસઙ્ખેય્યે, નરા કિબ્બિસકારિનો.

૯૦. ‘‘ડય્હમાનેન ગત્તેન, નિચ્ચં સન્તરબાહિરં;
નિરયા નાધિગચ્છન્તિ, દ્વારં નિક્ખમનેસિનો.

૯૧. ‘‘પુરત્થિમેન ધાવન્તિ, તતો ધાવન્તિ પચ્છતો;
ઉત્તરેનપિ ધાવન્તિ, તતો ધાવન્તિ દક્ખિણં;
યં યઞ્હિ દ્વારં ગચ્છન્તિ, તં તદેવ પિધીયરે.

૯૨. ‘‘બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ, જના નિરયગામિનો;

બાહા પગ્ગય્હ કન્દન્તિ, પત્વા દુક્ખં અનપ્પકં.

૯૩. ‘‘આસીવિસંવ કુપિતં, તેજસ્સિં દુરતિક્કમં;
ન સાધુરૂપે આસીદે, સઞ્ઞતાનં તપસ્સિનં.

૯૪. ‘‘અતિકાયો મહિસ્સાસો, અજ્જુનો કેકકાધિપો;
સહસ્સબાહુ ઉચ્છિન્નો, ઇસિમાસજ્જ ગોતમં.

૯૫. ‘‘અરજં રજસા વચ્છં, કિસં અવકિરિય દણ્ડકી;
તાલોવ મૂલતો છિન્નો, સ રાજા વિભવઙ્ગતો.

૯૬. ‘‘ઉપહચ્ચ મનં મજ્ઝો, માતઙ્ગસ્મિં યસસ્સિને;
સપારિસજ્જો ઉચ્છિન્નો, મજ્ઝારઞ્ઞં તદા અહુ.

૯૭. ‘‘કણ્હદીપાયનાસજ્જ, ઇસિં અન્ધકવેણ્ડયો;
અઞ્ઞોઞ્ઞં મુસલા હન્ત્વા, સમ્પત્તા યમસાધનં.

૯૮. ‘‘અથાયં ઇસિના સત્તો, અન્તલિક્ખચરો પુરે;
પાવેક્ખિ પથવિં ચેચ્ચો, હીનત્તો પત્તપરિયાયં.

૯૯. ‘‘તસ્મા હિ છન્દાગમનં, નપ્પસંસન્તિ પણ્ડિતા;
અદુટ્ઠચિત્તો ભાસેય્ય, ગિરં સચ્ચૂપસંહિતં.

૧૦૦.‘‘મનસા ચે પદુટ્ઠેન, યો નરો પેક્ખતે મુનિં;
વિજ્જાચરણસમ્પન્નં, ગન્તા સો નિરયં અધો.

૧૦૧.‘‘યે વુડ્ઢે પરિભાસન્તિ, ફરુસૂપક્કમા જના;
અનપચ્ચા અદાયાદા, તાલવત્થુ ભવન્તિ તે.

૧૦૨.‘‘યો ચ પબ્બજિતં હન્તિ, કતકિચ્ચં મહેસિનં;
સ કાળસુત્તે નિરયે, ચિરરત્તાય પચ્ચતિ.

૧૦૩.‘‘યો ચ રાજા અધમ્મટ્ઠો, રટ્ઠવિદ્ધંસનો મગો;
તાપયિત્વા જનપદં, તાપને પેચ્ચ પચ્ચતિ.

૧૦૪.‘‘સો ચ વસ્સસહસ્સાનિ, સતં દિબ્બાનિ પચ્ચતિ;
અચ્ચિસઙ્ઘપરેતો સો, દુક્ખં વેદેતિ વેદનં.

૧૦૫.‘‘તસ્સ અગ્ગિસિખા કાયા, નિચ્છરન્તિ પભસ્સરા;
તેજોભક્ખસ્સ ગત્તાનિ, લોમેહિ ચ નખેહિ ચ.

૧૦૬.“ડય્હમાનેન ગત્તેન, નિચ્ચં સન્તરબાહિરં;
દુક્ખાભિતુન્નો નદતિ, નાગો તુત્તટ્ટિતો યથા.

૧૦૭.“યો લોભા પિતરં હન્તિ, દોસા વા પુરિસાધમો;
સ કાળસુત્તે નિરયે, ચિરરત્તાય પચ્ચતિ.

૧૦૮.“સ તાદિસો પચ્ચતિ લોહકુમ્ભિયં, પક્કઞ્ચ સત્તીહિ હનન્તિ નિત્તચં;
અન્ધં કરિત્વા મુત્તકરીસભક્ખં, ખારે નિમુજ્જન્તિ તથાવિધં નરં.

૧૦૯.“તત્તં પક્કુથિતમયોગુળઞ્ચ, દીઘે ચ ફાલે ચિરરત્તતાપિતે;
વિક્ખમ્ભમાદાય વિબન્ધરજ્જુભિ, વિવટે મુખે સમ્પવિસન્તિ રક્ખસા.

૧૧૦.“સામા ચ સોણા સબલા ચ ગિજ્ઝા, કાકોલસઙ્ઘા ચ દિજા અયોમુખા;
સઙ્ગમ્મ ખાદન્તિ વિપ્ફન્દમાનં, જિવ્હં વિભજ્જ વિઘાસં સલોહિતં.

૧૧૧.“તં દડ્ઢતાલં પરિભિન્નગત્તં, નિપ્પોથયન્તા અનુવિચરન્તિ રક્ખસા;
રતી હિ તેસં દુખિનો પનીતરે, એતાદિસસ્મિં નિરયે વસન્તિ;
યે કેચિ લોકે ઇધ પેત્તિઘાતિનો.

૧૧૨.“પુત્તો ચ માતરં હન્ત્વા, ઇતો ગન્ત્વા યમક્ખયં;
ભુસમાપજ્જતે દુક્ખં, અત્તકમ્મફલૂપગો.

૧૧૩.“અમનુસ્સા અતિબલા, હન્તારં જનયન્તિયા;
અયોમયેહિ વાલેહિ, પીળયન્તિ પુનપ્પુનં.

૧૧૪.“તમસ્સવં સકા ગત્તા, રુધિરં અત્તસમ્ભવં;
તમ્બલોહવિલીનંવ, તત્તં પાયેન્તિ મત્તિઘં.

૧૧૫.“જિગુચ્છં કુણપં પૂતિં, દુગ્ગન્ધં ગૂથકદ્દમં;
પુબ્બલોહિતસઙ્કાસં, રહદમોગય્હ તિટ્ઠતિ.

૧૧૬.“તમેનં કિમયો તત્થ, અતિકાયા અયોમુખા;
છવિં ભેત્વાન ખાદન્તિ, સંગિદ્ધા મંસલોહિતે.

૧૧૭.“સો ચ તં નિરયં પત્તો, નિમુગ્ગો સતપોરિસં;
પૂતિકં કુણપં વાતિ, સમન્તા સતયોજનં.

૧૧૮.“ચક્ખુમાપિ હિ ચક્ખૂહિ, તેન ગન્ધેન જીયતિ;
એતાદિસં બ્રહ્મદત્ત, માતુઘો લભતે દુખં.

૧૧૯.“ખુરધારમનુક્કમ્મ, તિક્ખં દુરભિસમ્ભવં;
પતન્તિ ગબ્ભપાતિયો, દુગ્ગં વેતરણિં નદિં.

૧૨૦.“અયોમયા સિમ્બલિયો, સોળસઙ્ગુલકણ્ટકા;
ઉભતો અભિલમ્બન્તિ, દુગ્ગં વેતરણિં નદિં.

૧૨૧.“તે અચ્ચિમન્તો તિટ્ઠન્તિ, અગ્ગિક્ખન્ધાવ આરકા;
આદિત્તા જાતવેદેન, ઉદ્ધં યોજનમુગ્ગતા.

૧૨૨.“એતે વજન્તિ નિરયે, તત્તે તિખિણકણ્ટકે;
નારિયો ચ અતિચારા, નરા ચ પરદારગૂ.

૧૨૩.“તે પતન્તિ અધોક્ખન્ધા, વિવત્તા વિહતા પુથૂ;
સયન્તિ વિનિવિદ્ધઙ્ગા, દીઘં જગ્ગન્તિ સબ્બદા.

૧૨૪.“તતો રત્યા વિવસાને, મહતિં પબ્બતૂપમં;
લોહકુમ્ભિં પવજ્જન્તિ, તત્તં અગ્ગિસમૂદકં.

૧૨૫.“એવં દિવા ચ રત્તો ચ, દુસ્સીલા મોહપારુતા;
અનુભોન્તિ સકં કમ્મં, પુબ્બે દુક્કટમત્તનો.

૧૨૬.“યા ચ ભરિયા ધનક્કીતા, સામિકં અતિમઞ્ઞતિ;
સસ્સું વા સસુરં વાપિ, જેટ્ઠં વાપિ નનન્દરં.

૧૨૭.“તસ્સા વઙ્કેન જિવ્હગ્ગં, નિબ્બહન્તિ સબન્ધનં;
સ બ્યામમત્તં કિમિનં, જિવ્હં પસ્સતિ અત્તનિ;
વિઞ્ઞાપેતું ન સક્કોતિ, તાપને પેચ્ચ પચ્ચતિ.

૧૨૮.“ઓરબ્ભિકા સૂકરિકા, મચ્છિકા મિગબન્ધકા;
ચોરા ગોઘાતકા લુદ્દા, અવણ્ણે વણ્ણકારકા.

૧૨૯.“સત્તીહિ લોહકૂટેહિ, નેત્તિંસેહિ ઉસૂહિ ચ;
હઞ્ઞમાના ખારનદિં, પપતન્તિ અવંસિરા.

૧૩૦.“સાયં પાતો કૂટકારી, અયોકૂટેહિ હઞ્ઞતિ;
તતો વન્તં દુરત્તાનં, પરેસં ભુઞ્જરે સદા.

૧૩૧.“ધઙ્કા ભેરણ્ડકા ગિજ્ઝા, કાકોલા ચ અયોમુખા;
વિપ્ફન્દમાનં ખાદન્તિ, નરં કિબ્બિસકારકં.

૧૩૨.“યે મિગેન મિગં હન્તિ, પક્ખિં વા પન પક્ખિના;
અસન્તો રજસા છન્ના, ગન્તા તે નિરયુસ્સદ”ન્તિ.

તત્થ **ધમ્મો પથો**તિ દસકુસલકમ્મપથધમ્મો ખેમો અપ્પટિભયો સુગતિમગ્ગો. **વિસમજીવિનો**તિ અધમ્મેન કપ્પિતજીવિકા. **નિરયે તે**તિ તે એતેસં નિબ્બત્તનિરયે કથેમિ. **સુણોહિ મે**તિ મહાસત્તો રઞ્ઞા પિતુઘાતકાનં નિબ્બત્તનિરયં પુચ્છિતોપિ પઠમં તં અદસ્સેત્વા અટ્ઠ મહાનિરયે સોળસ ચ ઉસ્સદનિરયે દસ્સેતું એવમાહ. કિંકારણા? પઠમઞ્હિ તસ્મિં દસ્સિયમાને રાજા ફલિતેન હદયેન તત્થેવ મરેય્ય, ઇમેસુ પન નિરયેસુ પચ્ચમાનસત્તે દિસ્વા દિટ્ઠાનુગતિકો હુત્વા “અહં વિય અઞ્ઞેપિ બહૂ પાપકમ્મિનો અત્થિ, અહં એતેસં અન્તરે પચ્ચિસ્સામી”તિ સઞ્ઞાતુપત્થમ્ભો અરોગો ભવિસ્સતીતિ તે પન નિરયે દસ્સેન્તો મહાસત્તો પઠમં ઇદ્ધિબલેન પથવિં દ્વિધા કત્વા પચ્છા દસ્સેસિ.

તેસં વચનત્થો – નિરયપાલેહિ પજ્જલિતાનિ નાનાવુધાનિ ગહેત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં છિન્ના હીરં હીરં કતા નેરયિકસત્તા પુનપ્પુનં સઞ્જીવન્તિ એત્થાતિ **સઞ્જીવો**. નિરયપાલા પુનપ્પુનં નદન્તા વગ્ગન્તા પજ્જલિતાનિ નાનાવુધાનિ ગહેત્વા જલિતાય લોહપથવિયં નેરયિકે સત્તે અપરાપરં અનુબન્ધિત્વા પહરિત્વા જલિતપથવિયં પતિતે જલિતકાળસુત્તં પાતેત્વા જલિતફરસું ગહેત્વા સયં ઉન્નદન્તા મહન્તેન અટ્ટસ્સરેન વિરવન્તે અટ્ઠંસે સોળસંસે કરોન્તા એત્થ તચ્છન્તીતિ **કાળસુત્તો**. મહન્તા જલિતઅયપબ્બતા ઘાતેન્તિ એત્થાતિ **સઙ્ઘાતો**. તત્થ કિર સત્તે નવયોજનાય જલિતાય અયપથવિયા યાવ કટિતો પવેસેત્વા નિચ્ચલે કરોન્તિ. અથ પુરત્થિમતો જલિતો અયપબ્બતો સમુટ્ઠાય અસનિ વિય વિરવન્તો આગન્ત્વા તે સત્તે સણ્હકરણિયં તિલે પિસન્તો વિય ગન્ત્વા પચ્છિમદિસાય તિટ્ઠતિ, પચ્છિમદિસતો સમુટ્ઠિતોપિ તથેવ ગન્ત્વા પુરત્થિમદિસાય તિટ્ઠતિ. દ્વે પન એકતો સમાગન્ત્વા ઉચ્છુયન્તે ઉચ્છુખણ્ડાનિ વિય પીળેન્તિ. એવં તત્થ બહૂનિ વસ્સસતસહસ્સાનિ દુક્ખં અનુભોન્તિ.

દ્વે ચ રોરુવાતિ જાલરોરુવો, ધૂમરોરુવો ચાતિ દ્વે. તત્થ જાલરોરુવો કપ્પેન સણ્ઠિતાહિ રત્તલોહજાલાહિ પુણ્ણો, ધૂમરોરુવો ખારધૂમેન પુણ્ણો. તેસુ જાલરોરુવે પચ્ચન્તાનં નવહિ વણમુખેહિ જાલા પવિસિત્વા સરીરં દહન્તિ, ધૂમરોરુવે પચ્ચન્તાનં નવહિ વણમુખેહિ ખારધૂમો પવિસિત્વા પિટ્ઠં વિય સરીરં સેદેતિ. ઉભયત્થપિ પચ્ચન્તા સત્તા મહાવિરવં વિરવન્તીતિ દ્વેપિ “રોરુવા”તિ વુત્તા. જાલાનં વા પચ્ચનસત્તાનં વા તેસં દુક્ખસ્સ વા વીચિ અન્તરં નત્થિ એત્થાતિ અવીચિ, મહન્તો અવીચિ **મહાવીચિ**. તત્થ હિ પુરત્થિમાદીહિ ભિત્તીહિ જાલા ઉટ્ઠહિત્વા પચ્છિમાદીસુ પટિહઞ્ઞતિ, તા ચ ભિત્તિયો વિનિવિજ્ઝિત્વા પુરતો યોજનસતં ગણ્હાતિ. હેટ્ઠા ઉટ્ઠિતા જાલા ઉપરિ પટિહઞ્ઞતિ, ઉપરિ ઉટ્ઠિતા હેટ્ઠા પટિહઞ્ઞતિ. એવં તાવેત્થ જાલાનં વીચિ નામ નત્થિ. તસ્સ પન અન્તો યોજનસતં ઠાનં ખીરવલ્લિપિટ્ઠસ્સ પૂરિતનાળિ વિય સત્તેહિ નિરન્તરં પૂરિતં ચતૂહિ ઇરિયાપથેહિ પચ્ચન્તાનં સત્તાનં પમાણં નત્થિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં બ્યાબાધેન્તિ, સકટ્ઠાનેયેવ પચ્ચન્તિ. એવમેત્થ સત્તાનં વીચિ નામ નત્થિ. યથા પન જિવ્હગ્ગે છ મધુબિન્દૂનિ સત્તમસ્સ તમ્બલોહબિન્દુનો અનુદહનબલવતાય અબ્બોહારિકાનિ હોન્તિ, તથા તત્થ અનુદહનબલવતાય સેસા છ અકુસલવિપાકુપેક્ખા અબ્બોહારિકા હોન્તિ, દુક્ખમેવ નિરન્તરં પઞ્ઞાયતિ. એવમેત્થ દુક્ખસ્સ વીચિ નામ નત્થિ. સ્વાયં સહ ભિત્તીહિ વિક્ખમ્ભતો અટ્ઠારસાધિકતિયોજનસતો, આવટ્ટતો પન ચતુપણ્ણાસાધિકનવયોજનસતો, સહ ઉસ્સદેહિ દસ યોજનસહસ્સાનિ. એવમસ્સ મહન્તતા વેદિતબ્બા.

નિચ્ચલે સત્તે તપતીતિ **તાપનો**. અતિવિય તાપેતીતિ **પતાપનો**. તત્થ તાપનસ્મિં તાવ સત્તે તાલક્ખન્ધપ્પમાણે જલિતઅયસૂલે નિસીદાપેન્તિ. તતો હેટ્ઠા પથવી જલતિ, સૂલાનિ જલન્તિ, સત્તા જલન્તિ. એવં

સો નિરયો નિચ્ચલે સત્તે તપતિ. ઇતરસ્મિં પન નિબ્બત્તસત્તે જલન્તેહિ આવુધેહિ પહરિત્વા જલિતં અયપબ્બતં આરોપેન્તિ. તેસં પબ્બતમત્થકે ઠિતકાલે કમ્મપચ્ચયો વાતો પહરતિ. તે તત્થ સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા ઉદ્ધંપાદા અધોસિરા પતન્તિ. અથ હેટ્ઠા અયપથવિતો જલિતાનિ અયસૂલાનિ ઉટ્ઠહન્તિ. તે તાનિ મત્થકેનેવ પહરિત્વા તેસુ વિનિવિદ્ધસરીરા જલન્તા પચ્ચન્તિ. એવમેસ અતિવિય તાપેતીતિ.

બોધિસત્તો પન એતે નિરયે દસ્સેન્તો પઠમં સઞ્જીવં દસ્સેત્વા તત્થ પચ્ચન્તે નેરયિકસત્તે દિસ્વા મહાજનસ્સ મહાભયે ઉપ્પન્ને તં અન્તરધાપેત્વા પુન પથવિં દ્વિધા કત્વા કાળસુત્તં દસ્સેસિ, તત્થપિ પચ્ચમાને સત્તે દિસ્વા મહાજનસ્સ મહાભયે ઉપ્પન્ને તમ્પિ અન્તરધાપેસીતિ એવં પટિપાટિયા દસ્સેસિ. તતો રાજાનં આમન્તેત્વા, ‘‘મહારાજ, તયા ઇમેસુ અટ્ઠસુ મહાનિરયેસુ પચ્ચમાને સત્તે દિસ્વા અપ્પમાદં કાતું વટ્ટતી’’તિ વત્વા પુન તેસઞ્ઞેવ મહાનિરયાનં કિચ્ચં કથેતું ‘‘**ઇચ્ચેતે**’’તિઆદિમાહ. તત્થ **અક્ખાતા**તિ મયા ચ તુય્હં કથિતા, પોરાણકેહિ ચ કથિતાયેવ. **આકિણ્ણા**તિ પરિપુણ્ણા. **પચ્ચેકા સોળસુસ્સદા**તિ એતેસં નિરયાનં એકેકસ્સ ચતૂસુ દ્વારેસુ એકેકસ્મિં ચત્તારો ચત્તારો કત્વા સોળસ સોળસ ઉસ્સદનિરયાતિ સબ્બેપિ સતં અટ્ઠવીસતિ ચ ઉસ્સદનિરયા અટ્ઠ ચ મહાનિરયાતિ છત્તિંસનિરયસતં. **કદરિયતાપના**તિ સબ્બેતે કદરિયાનં તાપના. બલવદુક્ખતાય **ઘોરા**. કમ્મનિબ્બત્તાનં અચ્ચીનં અત્થિતાય **અચ્ચિમન્તો**. ભયસ્સ મહન્તતાય **મહબ્ભયા**. દિટ્ઠમત્તા વા સુતમત્તા વા લોમાનિ હંસન્તીતિ **લોમહંસનરૂપા ચ**. ભીસનતાય **ભેસ્મા**. ભયજનનતાય **પટિભયા**. સુખાભાવેન **દુખા**. **ચતુક્કણ્ણા**તિ સબ્બેપિ ચતુરસ્સમઞ્જૂસસદિસા. **વિભત્તા**તિ ચતુદ્વારવસેન વિભત્તા. **ભાગસો મિતા**તિ દ્વારવીથીનં વસેન કોટ્ઠાસે ઠપેત્વા મિતા. **અયસા પટિકુજ્જિતા**તિ સબ્બેપિ નવયોજનિકેન અયકપાલેન પટિચ્છન્ના. **ફુટા તિટ્ઠન્તી**તિ સબ્બેપિ એત્તકં ઠાનં અનુફરિત્વા તિટ્ઠન્તિ.

ઉદ્ધંપાદા અવંસિરાતિ એવં તેસુ તેસુ નિરયેસુ સમ્પરિવત્તિત્વા પુનપ્પુનં પતમાને સન્ધાયાહ. **અતિવત્તારો**તિ ફરુસવાચાહિ અતિક્કમિત્વા વત્તારો. મહાનિરયેસુ કિર યેભુય્યેન ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણેસુ કતાપરાધાવ પચ્ચન્તિ, તસ્મા એવમાહ. **તે ભૂનહુનો**તિ તે ઇસીનં અતિવત્તારો અત્તનો વુડ્ઢિયા હતત્તા ભૂનહુનો કોટ્ઠાસકતા મચ્છા વિય પચ્ચન્તિ. **અસઙ્ખ્યેય્યે**તિ ગણેતું અસક્કુણેય્યે. **કિબ્બિસકારિનો**તિ દારુણકમ્મકારિનો. **નિક્ખમનેસિનો**તિ નિરયા નિક્ખમનં એસન્તાપિ ગવેસન્તાપિ નિક્ખમનદ્વારં નાધિગચ્છન્તિ. **પુરત્થિમેના**તિ યદા તં દ્વારં અપારુતં હોતિ, અથ તદભિમુખા ધાવન્તિ, તેસં તત્થ છવિઆદીનિ ઝાયન્તિ. દ્વારસમીપં પત્તાનઞ્ચ તેસં તં પિધીયતિ, પચ્છિમદ્વારં અપારુતં વિય ખાયતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. **ન સાધુરૂપે**તિ વુત્તપ્પકારં સપ્પં વિય સાધુરૂપે ઇસયો **ન આસીદે**, ન ફરુસવચનેન કાયકમ્મેન વા ઘટ્ટેન્તો ઉપગચ્છેય્ય. કિંકારણા? સઞ્ઞતાનં તપસ્સીનં આસાદિતત્તા અટ્ઠસુ મહાનિરયેસુ મહાદુક્ખસ્સ અનુભવિતબ્બત્તા.

ઇદાનિ યે રાજાનો તથારૂપે આસાદેત્વા તં દુક્ખં પત્તા, તે દસ્સેતું ‘‘**અતિકાયો**’’તિઆદિમાહ. તત્થ **અતિકાયો**તિ બલસમ્પન્નો મહાકાયો. **મહિસ્સાસો**તિ મહાધનુગ્ગહો. **કેકકાધિપો**તિ કેકકરટ્ઠાધિપતિ. **સહસ્સબાહૂ**તિ પઞ્ચહિ ધનુગ્ગહસતેહિ બાહુસહસ્સેન આરોપેતબ્બં ધનું આરોપનસમત્થતાય સહસ્સબાહુ. **વિભવઙ્ગતો**તિ વિનાસં પત્તો. વત્થૂનિ પન **સરભઙ્ગજાતકે** (જા॰ ૨.૧૭.૫૦ આદયો) વિત્થારિતાનિ. **ઉપહચ્ચ મનન્તિ** અત્તનો ચિત્તં પદૂસેત્વા. **માતઙ્ગસ્મિ**ન્તિ માતઙ્ગપણ્ડિતે. વત્થુ **માતઙ્ગજાતકે** (જા॰ ૧.૧૫.૧ આદયો) વણ્ણિતં. **કણ્હદીપાયનાસજ્જા**તિ કણ્હદીપાયનં આસજ્જ. **યમસાધનન્તિ** નિરયપાલકરઞ્ઞો આણાપવત્તટ્ઠાનં. વત્થુ **ઘટપણ્ડિતજાતકે** (જા॰ ૧.૧૦.૧૬૫ આદયો) વિત્થારિતં . **ઇસિના**તિ કપિલતાપસેન. **પાવેક્ખી**તિ પવિટ્ઠો. **ચેચ્ચો**તિ

ચેતિયરાજા. **હીનત્તો**તિ પરિહીનત્તભાવો અન્તરહિતઇદ્ધિ. **પત્તપરિયાયન્**તિ પરિયાયં મરણકાલં પત્વા. વત્થુ **ચેતિયજાતકે** (જા॰ ૧.૮.૪૫ આદયો) કથિતં.

તસ્મા હીતિ યસ્મા ચિત્તવસિકો હુત્વા ઇસીસુ અપરજ્ઝિત્વા અટ્ઠસુ મહાનિરયેસુ પચ્ચતિ, તસ્મા હિ. **છન્દાગમનન્**તિ છન્દાદિચતુબ્બિધમ્પિ અગતિગમનં. **પદુટ્ઠેના**તિ કુદ્ધેન. **ગન્ત્વા સો નિરયં અધો**તિ સો તેન અધોગમનિયેન કમ્મેન અધોનિરયમેવ ગચ્છતિ. પાળિયં પન ''નિરયુસ્સદ''ન્તિ લિખિતં, તસ્સ ઉસ્સદનિરયં ગચ્છતીતિ અત્થો. **વુડ્ઢે**તિ વયોવુડ્ઢે ચ ગુણવુડ્ઢે ચ. **અનપચ્ચા**તિ ભવન્તરેપિ અપચ્ચં વા દાયાદં વા ન લભન્તીતિ અત્થો. **તાલવત્થૂ**તિ દિટ્ઠધમ્મેપિ છિન્નમૂલતાલો વિય મહાવિનાસં પત્વા નિરયે નિબ્બત્તન્તિ. **યો ચ પબ્બજિતં હન્તી**તિ યો બાલજનો સમણં હનતિ. **ચિરરત્તાયા**તિ ચિરં કાલં.

એવં મહાસત્તો ઇસિવિહેઠકાનં પચ્ચનનિરયે દસ્સેત્વા ઉપરિ અધમ્મિકરાજૂનં પચ્ચનનિરયે દસ્સેન્તો "**યો ચા**"તિઆદિમાહ. તત્થ **રટ્ઠવિદ્ધંસનો**તિ છન્દાદિવસેન ગન્ત્વા રટ્ઠસ્સ વિદ્ધંસનો. **અચ્ચિસઙ્ઘપરેતો**તિ અચ્ચિસમૂહપરિક્ખિત્તો. **તેજોભક્ખસ્સા**તિ અગ્ગિમેવ ખાદન્તસ્સ. **ગત્તાની**તિ તિગાવુતે સરીરે સબ્બઙ્ગપચ્ચઙ્ગાનિ. **લોમેહિ ચ નખેહિ ચા**તિ એતેહિ સદ્ધિં સબ્બાનિ એકજાલાનિ હોન્તિ. **તુત્તટ્ટીતો**તિ આનેઞ્જકારણં કારિયમાનો તુત્તેહિ વિદ્ધો નાગો યથા નદતિ.

એવં મહાસત્તો અધમ્મિકરાજૂનં પચ્ચનનિરયે દસ્સેત્વા ઇદાનિ પિતુઘાતકાદીનં પચ્ચનનિરયે દસ્સેતું "**યો લોભા**"તિઆદિમાહ. તત્થ **લોભા**તિ યસધનલોભેન. **દોસા વા**તિ દુટ્ઠચિત્તતાય વા. **નિત્તચન્**તિ લોહકુમ્ભિયં બહૂનિ વસસહસ્સાનિ પક્કં નીહરિત્વા તિગાવુતમસ્સ સરીરં નિત્તચં કત્વા જલિતાય લોહપથવિયં પાતેત્વા તિણ્હેહિ અયસૂલેહિ કોટ્ટેત્વા ચુણવિચુણ્ણં કરોન્તિ. **અન્ધં કરિત્વા**તિ, મહારાજ, તં પિતુઘાતકં નિરયપાલા જલિતલોહપથવિયં ઉત્તાનં પાતેત્વા જલિતેહિ અયસૂલેહિ અક્ખીનિ ભિન્દિત્વા અન્ધં કરિત્વા મુખે ઉણ્હં મુત્તકરીસં પક્ખિપિત્વા પલાલપીઠં વિય નં પરિવત્તેત્વા કપ્પેન સણ્ઠિતે ખારે લોહઉદકે નિમુજ્જાપેન્તિ. **તત્તં પક્કુથિતમયોગુળઞ્ચા**તિ પુન પક્કુથિતં ગૂથકલલઞ્ચેવ જલિતઅયોગુળઞ્ચ ખાદાપેન્તિ. સો પન તં આહરિયમાનં દિસ્વા મુખં પિધેતિ. અથસ્સ દીઘે ચિરતાપિતે જલમાને ફાલે આદાય મુખં વિક્ખમ્ભેત્વા વિવરિત્વા રજ્જુબદ્ધં અયબલિસં ખિપિત્વા જિવ્હં નીહરિત્વા તસ્મિં વિવટે મુખે તં અયોગુળં સમ્પવિસન્તિ પક્ખિપન્તિ. **રક્ખસા**તિ નિરયપાલા.

સામા ચાતિ, મહારાજ, તસ્સ પિતુઘાતકસ્સ જિવ્હં બલિસેન નિક્કડ્ઢિત્વા અયસઙ્કૂહિ પથવિયં નીહતં જિવ્હં સામા સોણા સબલવણ્ણા સુનખા ચ લોહતુણ્ડા ગિજ્ઝા ચ કાકોલસઙ્ઘા ચ અઞ્ઞે ચ નાનપ્પકારા સકુણા સમાગન્ત્વા આવુધેહિ છિન્દન્તા વિય વિભજ્જ કાકપદાકારેન કોટ્ઠાસે કત્વા વિપ્ફન્દમાનં સલોહિતં વિઘાસં ખાદન્તા વિય સત્તે ભક્ખયન્તીતિ અત્થો. **તં દડ્ઢતાલન્**તિ તં પિતુઘાતકં ઝાયમાનતાલં વિય જલિતસરીરં. **પરિભિન્નગત્તન્**તિ તત્થ તત્થ પરિભિન્નગત્તં. **નિપ્પોથયન્તા**તિ જલિતેહિ અયમુગ્ગરેહિ પહરન્તા. **રતી હિ તેસન્**તિ તેસં નિરયપાલાનં સા રતિ કીળા હોતિ. **દુખિનો પનીતરે**તિ ઇતરે પન નેરયિકસત્તા દુક્ખિતા હોન્તિ. **પેત્તિઘાતિનો**તિ પિતુઘાતકા. ઇતિ ઇમં પિતુઘાતકાનં પચ્ચનનિરયં દિસ્વા રાજા ભીતતસિતો અહોસિ.

અથ નં મહાસત્તો સમસ્સાસેત્વા માતુઘાતકાનં પચ્ચનનિરયં દસ્સેસિ. **યમક્ખયન્**તિ યમનિવેસનં, નિરયન્તિ અત્થો. **અત્તકમ્મફલૂપગો**તિ અત્તનો કમ્મફલેન ઉપગતો. **અમનુસ્સા**તિ નિરયપાલા. **હન્તારં જનયન્તિયા**તિ

માતુઘાતકં. **વાલેહી**તિ અયમકચિવાલેહિ વેઠેત્વા અયયન્તેન પીળયન્તિ. **તન્તિ** તં માતુઘાતકં. **પાયેન્તી**તિ તસ્સ પીળિયમાનસ્સ રુહિરં ગળિત્વા અયકપલ્લં પૂરેતિ. અથ નં યન્તતો નીહરન્તિ, તાવદેવસ્સ સરીરં પાકતિકં હોતિ. તં પથવિયં ઉત્તાનં નિપજ્જાપેત્વા વિલીનં તમ્બલોહં વિય પક્કુથિતં લોહિતં પાયેન્તિ. **ઓગય્હ તિટ્ઠતી**તિ તં બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ અયયન્તેહિ પીળેત્વા જેગુચ્છે દુગ્ગન્ધે પટિકૂલે મહન્તે ગૂથકલલઆવાટે ખિપન્તિ, સો તં રહદં ઓગય્હ ઓગાહિત્વા તિટ્ઠતિ. **અતિકાયા**તિ એકદોણિકનાવપ્પમાણસરીરા. **અયોમુખા**તિ અયસૂચિમુખા. **છવિં ભેત્વાના**તિ છવિમાદિં કત્વા યાવ અટ્ઠિમ્પિ ભેત્વા અટ્ઠિમિઞ્જમ્પિ ખાદન્તિ. **સંગિદ્ધા**તિ ગધિતા મુચ્છિતા. ન કેવલઞ્ચ ખાદન્તેવ, અધોમગ્ગાદીહિ પન પવિસિત્વા મુખાદીહિ નિક્ખમન્તિ, વામપસ્સાદીહિ પવિસિત્વા દક્ખિણપસ્સાદીહિ નિક્ખમન્તિ, સકલમ્પિ સરીરં છિદ્દાવછિદ્દં કરોન્તિ, સો તત્થ અતિદુક્ખપરેતો વિરવન્તો પચ્ચતિ. **સો ચા**તિ સો માતુઘાતકો ચ તં સતપોરિસં નિરયં પત્તો સસીસકો નિમુગ્ગોવ હોતિ, તઞ્ચ કુણપં સમન્તા યોજનસતં પૂતિકં હુત્વા વાયતિ. **માતુઘો**તિ માતુઘાતકો.

એવં મહાસત્તો માતુઘાતકાનં પચ્ચનનિરયં દસ્સેત્વા પુન ગબ્ભપાતકાનં પચ્ચનનિરયં દસ્સેન્તો ગાથમાહ. **ખુરધારમનુક્કમ્મા**તિ ખુરધારનિરયં અતિક્કમિત્વા. તત્થ કિર નિરયપાલા મહન્તમહન્તે ખુરે ઉપરિ ધારે કત્વા સન્થરન્તિ, તતો યાહિ ગબ્ભપાતનખરભેસજ્જાનિ પિવિત્વા ગબ્ભા પાતિતા, તા ગબ્ભપાતિનિયો ઇત્થિયો જલિતેહિ આવુધેહિ પોથેન્તા અનુબન્ધન્તિ, તા તિખિણખુરધારાસુ ખણ્ડાખણ્ડિકા હુત્વા પુનપ્પુનં ઉટ્ઠાય તં દુરભિસમ્ભવં ખુરધારનિરયં અક્કમન્તિયો અતિક્કમિત્વા નિરયપાલેહિ અનુબદ્ધા દુગ્ગં દુરતિક્કમં વિસમં વેતરણિં નદિં પતન્તિ. તત્થ કમ્મકારણં **નિમિજાતકે** (જા॰ ૨.૨૨.૪૨૧ આદયો) આવિ ભવિસ્સતિ.

એવં ગબ્ભપાતિનીનં નિરયં દસ્સેત્વા મહાસત્તો યત્થ પરદારિકા ચ અતિચારિનિયો ચ પતન્તા પચ્ચન્તિ, તં કણ્ટકસિમ્બલિનિરયં દસ્સેન્તો “**અયોમયા**”તિઆદિમાહ. તત્થ **ઉભતો અભિલમ્બન્તી**તિ વેતરણિયા ઉભોસુ તીરેસુ તાસં સિમ્બલીનં સાખા ઓલમ્બન્તિ. **તે અચ્ચિમન્તો**તિ તે પજ્જલિતસરીરા સત્તા અચ્ચિમન્તો હુત્વા તિટ્ઠન્તિ. **યોજનન્તિ** તિગાવુતં તેસં સરીરં, તતો ઉટ્ઠિતજાલાય પન સદ્ધિં યોજનઉબ્બેધા હોન્તિ. **એતે વજન્તી**તિ તે પરદારિકા સત્તા નાનાવિધેહિ આવુધેહિ કોટ્ટિયમાના એતે સિમ્બલિનિરયે અભિરુહન્તિ. **તે પતન્તી**તિ તે બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ રુક્ખવિટપેસુ લગ્ગા ઝાયિત્વા પુન નિરયપાલેહિ આવુધેહિ વિહતા વિવત્તા હુત્વા પરિવત્તિત્વા અધોસીસકા પતન્તિ. **પુથૂ**તિ બહૂ. **વિનિવિદ્ધઙ્ગા**તિ તેસં તતો પતનકાલે હેટ્ઠા અયપથવિતો સૂલાનિ ઉટ્ઠહિત્વા તેસં મત્થકં પટિચ્છન્તિ, તાનિ તેસં અધોમગ્ગેન નિક્ખમન્તિ, તે એવં સૂલેસુ વિદ્ધસરીરા ચિરરત્તા સયન્તિ. **દીઘન્તિ** સુપિનેપિ નિદ્દં અલભન્તા દીઘરત્તં જગ્ગન્તીતિ અત્થો. **રત્યા વિવસાને**તિ રત્તીનં અચ્ચયેન, ચિરકાલાતિક્કમેનાતિ અત્થો . **પવજ્જન્તી**તિ સટ્ઠિયોજનિકં જલિતં લોહકુમ્ભિં કપ્પેન સણ્ઠિતં જલિતતમ્બલોહરસપુણ્ણં લોહકુમ્ભિં નિરયપાલેહિ ખિત્તા પચ્ચન્તિ. **દુસ્સીલા**તિ પરદારિકા.

એવં મહાસત્તો પરદારિકઅતિચારિકાનં પચ્ચનસિમ્બલિનિરયં દસ્સેત્વા ઇતો પરં સામિકવત્તસસ્સુસસુરવત્તાદીનિ અપૂરેન્તીનં પચ્ચનટ્ઠાનં પકાસેન્તો “**યા ચા**”તિઆદિમાહ. તત્થ **અતિમઞ્ઞતી**તિ **ભિસજાતકે** (જા॰ ૧.૧૪.૭૮ આદયો) વુત્તં સામિકવત્તં અકરોન્તી અતિક્કમિત્વા મઞ્ઞતિ. **જેટ્ઠં વા**તિ સામિકસ્સ જેટ્ઠભાતરં. **નનન્દરન્તિ** સામિકસ્સ ભગિનિં. એતેસમ્પિ હિ અઞ્ઞતરસ્સ હત્થપાદપિટ્ઠિપરિકમ્મન્હાપનભોજનાદિભેદં વત્તં અપૂરેન્તી તેસુ હિરોત્તપ્પં અનુપટ્ઠપેન્તી તે અતિમઞ્ઞતિ નામ, સાપિ નિરયે નિબ્બત્તિ. **વઙ્કેના**તિ તસ્સા સામિકવત્તાદીનં અપરિપૂરિકાય સામિકાદયો અક્કોસિત્વા પરિભાસિત્વા નિરયે નિબ્બત્તાય લોહપથવિયં નિપજ્જાપેત્વા અયસઙ્કુના મુખં વિવરિત્વા બળિસેન જિવ્હગ્ગં નિબ્બહન્તિ, રજ્જુબન્ધનેન સબન્ધનં કડ્ઢન્તિ.

કિમિનન્તિ કિમિભરિતં. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, સો નેરયિકસત્તો એવં નિક્કડ્ઢિતં અત્તનો બ્યામેન બ્યામમત્તં જિવ્હં આવુધેહિ કોટ્ટિતકોટ્ટિતટ્ઠાને સઞ્જાતેહિ મહાદોણિપ્પમાણેહિ કિમીહિ ભરિતં પસ્સતિ. **વિઞ્ઞાપેતું ન સક્કોતી**તિ નિરયપાલે યાચિતુકામોપિ કિઞ્ચિ વત્તું ન સક્કોતિ. **તાપને**તિ એવં સા તત્થ બહૂનિ વસ્સસહસ્સાનિ પચ્ચિત્વા પુન તાપનમહાનિરયે પચ્ચતિ.

એવં મહાસત્તો સામિકવત્તસસ્સુસસુરવત્તાદીનિ અપૂરેન્તીનં પચ્ચનનિરયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ સૂકરિકાદીનં પચ્ચનનિરયે દસ્સેન્તો ‘‘**ઓરબ્ભિકા**’’તિઆદિમાહ . તત્થ **અવણ્ણે વણ્ણકારકા**તિ પેસુઞ્ઞકારકા. **ખારનદિ**ન્તિ એતે ઓરબ્ભિકાદયો એતેહિ સત્તિઆદીહિ હઞ્ઞમાના વેતરણિં નદિં પતન્તીતિ અત્થો. સેસાનિ ઓરબ્ભિકાદીનં પચ્ચનટ્ઠાનાનિ નિમિજાતકે આવિ ભવિસ્સન્તિ. **કૂટકારી**તિ કૂટવિનિચ્છયસ્સ ચેવ તુલાકૂટાદીનઞ્ચ કારકે સન્ધાયેતં વુત્તં. તત્થ કૂટવિનિચ્છયકૂટટ્ટકારકકૂટઅજ્ઝાપનિકાનં પચ્ચનનિરયા નિમિજાતકે આવિ ભવિસ્સન્તિ. **વન્ત**ન્તિ વમિતકં. **દુરત્તાન**ન્તિ દુગ્ગતત્તભાવાનં. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, તે દુરત્તભાવા સત્તા અયકૂટેહિ મત્થકે ભિજ્જમાને વમન્તિ, તતો તં વન્તં જલિતઅયકપલ્લેહિ તેસુ એકચ્ચાનં મુખે ખિપન્તિ , ઇતિ તે પરેસં વન્તં ભુઞ્જન્તિ નામ. **ભેરણ્ડકા**તિ સિઙ્ગાલા. **વિપ્ફન્દમાન**ન્તિ અધોમુખં નિપજ્જાપિતં નિક્કડ્ઢિતજિવ્હં ઇતો ચિતો ચ વિપ્ફન્દમાનં. **મિગેના**તિ ઓકચારકમિગેન. **પક્ખિના**તિ તથારૂપેનેવ. **ગન્તા તે**તિ ગન્તારો તે. **નિરયુસ્સદ**ન્તિ ઉસ્સદનિરયં. પાળિયં પન ‘‘નિરયં અધો’’તિ લિખિતં. અયં પન નિરયો નિમિજાતકે આવિ ભવિસ્સતીતિ.

ઇતિ મહાસત્તો એત્તકે નિરયે દસ્સેત્વા ઇદાનિ દેવલોકવિવરણં કત્વા રઞ્ઞો દેવલોકે દસ્સેન્તો આહ –

૧૩૩.‘‘સન્તો ચ ઉદ્ધં ગચ્છન્તિ, સુચિણ્ણેનિધ કમ્મુના;
સુચિણ્ણસ્સ ફલં પસ્સ, સઇન્દા દેવા સબ્રહ્મકા.

૧૩૪.‘‘તં તં બ્રૂમિ મહારાજ, ધમ્મં રટ્ઠપતી ચર;
તથા રાજ ચરાહિ ધમ્મં, યથા તં સુચિણ્ણં નાનુતપ્પેય્ય પચ્છા’’તિ.

તત્થ **સન્તો**તિ કાયાદીહિ ઉપસન્તા. **ઉદ્ધ**ન્તિ દેવલોકં. **સઇન્દા**તિ તત્થ તત્થ ઇન્દેહિ સદ્ધિં. મહાસત્તો હિસ્સ ચાતુમહારાજાદિકે દેવે દસ્સેન્તો, ‘‘મહારાજ, ચાતુમહારાજિકે દેવે પસ્સ, ચત્તારો મહારાજાનો પસ્સ, તાવતિંસે પસ્સ, સક્કં પસ્સા’’તિ એવં સબ્બેપિ સઇન્દકે સબ્રહ્મકે ચ દેવે દસ્સેન્તો ‘‘ઇદમ્પિ સુચિણ્ણસ્સ ફલં ઇદમ્પિ ફલ’’ન્તિ દસ્સેસિ. **તં તં બ્રૂમી**તિ તસ્મા તં ભણામિ. **ધમ્મ**ન્તિ ઇતો પટ્ઠાય પાણાતિપાતાદીનિ પઞ્ચ વેરાનિ પહાય દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કરોહીતિ. **યથા તં સુચિણ્ણં નાનુતપ્પેય્યા**તિ યથા તં દાનાદિપુઞ્ઞકમ્મં સુચિણ્ણં પિતુઘાતકમ્મપચ્ચયં વિપ્પટિસારં પટિચ્છાદેતું સમત્થતાય તં નાનુતપ્પેય્ય, તથા તં સુચિણ્ણં ચર, બહું પુઞ્ઞં કરોહીતિ અત્થો.

સો મહાસત્તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા તતો પટ્ઠાય અસ્સાસં પટિલભિ. બોધિસત્તો પન કિઞ્ચિ કાલં તત્થ વસિત્વા અત્તનો વસનટ્ઠાનઞ્ઞેવ ગતો.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપેસ મયા અસ્સાસિતોયેવા’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા રાજા અજાતસત્તુ અહોસિ, ઇસિગણો બુદ્ધપરિસા, સંકિચ્ચપણ્ડિતો પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

સંકિચ્ચજાતકવણ્ણના દુતિયા.

જાતકુદ્દાનં –

અથ સટ્ઠિનિપાતમ્હિ, સુણાથ મમ ભાસિતં;
જાતકસવ્હયનો પવરો, સોણકઅરિન્દમસવ્હયનો;
તથા વુત્તરથેસભકિચ્ચવરોતિ.

સટ્ઠિનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૨૦. સત્તતિનિપાતો

[૫૩૧] ૧. કુસજાતકવણ્ણના

ઇદં તે રટ્ઠન્તિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખું આરબ્ભ કથેસિ. એકો કિર સાવત્થિવાસી કુલપુત્તો સાસને ઉરં દત્વા પબ્બજિતો એકદિવસં સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરન્તો એકં અલઙ્કતઇત્થિં દિસ્વા સુભનિમિત્તગ્ગાહવસેન ઓલોકેત્વા કિલેસાભિભૂતો અનભિરતો વિહાસિ દીઘકેસનખો કિલિટ્ઠચીવરો ઉપ્પણ્ડુપ્પણ્ડુકજાતો ધમનીસન્થતગત્તો. યથા હિ દેવલોકા ચવનધમ્માનં દેવપુત્તાનં પઞ્ચ પુબ્બનિમિત્તાનિ પઞ્ઞાયન્તિ, માલા મિલાયન્તિ, વત્થાનિ કિલિસ્સન્તિ, સરીરે દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમતિ, ઉભોહિ કચ્છેહિ સેદા મુચ્ચન્તિ, દેવો દેવાસને નાભિરમતિ, એવમેવ સાસના ચવનધમ્માનં ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખૂનં પઞ્ચ પુબ્બનિમિત્તાનિ પઞ્ઞાયન્તિ, સદ્ધાપુપ્ફાનિ મિલાયન્તિ, સીલવત્થાનિ કિલિસ્સન્તિ, સરીરે મઙ્કુતાય ચેવ અયસવસેન ચ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમતિ, કિલેસસેદા મુચ્ચન્તિ, અરઞ્ઞરુક્ખમૂલસુઞ્ઞાગારેસુ નાભિરમન્તિ. તસ્સપિ તાનિ પઞ્ઞાયિંસુ. અથ નં ભિક્ખૂ સત્થુ સન્તિકં નેત્વા ‘‘અયં, ભન્તે, ઉક્કણ્ઠિતો’’તિ દસ્સેસું. સત્થા ‘‘સચ્ચં કિર ત્વં, ભિક્ખુ, ઉક્કણ્ઠિતોસી’’તિ તં પુચ્છિત્વા ‘‘સચ્ચં, ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘મા, ભિક્ખુ, કિલેસવસિકો હોહિ, માતુગામો નામેસ પાપો, તસ્મિં પટિબદ્ધચિત્તતં વિનોદેહિ, સાસને અભિરમ, માતુગામે પટિબદ્ધચિત્તતાય હિ તેજવન્તોપિ પોરાણકપણ્ડિતા નિત્તેજા હુત્વા અનયબ્યસનં પાપુણિંસૂ’’તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે મલ્લરટ્ઠે કુસાવતીરાજધાનિયં ઓક્કાકો નામ રાજા ધમ્મેન સમેન રજ્જં કારેસિ. તસ્સ સોળસન્નં ઇત્થિસહસ્સાનં જેટ્ઠિકા સીલવતી નામ અગ્ગમહેસી અહોસિ, સા નેવ પુત્તં, ન ધીતરં લભિ. અથસ્સ નાગરા ચેવ રટ્ઠવાસિનો ચ રાજનિવેસનદ્વારે સન્નિપતિત્વા ‘‘રટ્ઠં નસ્સિસ્સતિ, રટ્ઠં નસ્સિસ્સતી’’તિ ઉપક્કોસિંસુ. રાજા સીહપઞ્જરં ઉગ્ઘાટેત્વા ‘‘મયિ રજ્જં કારેન્તે અધમ્મકારો નામ નત્થિ, કસ્મા ઉપક્કોસથા’’તિ પુચ્છિ. ‘‘સચ્ચં, દેવ, અધમ્મકારો નામ નત્થિ, અપિચ વંસાનુરક્ખકો પન વો પુત્તો નત્થિ, અઞ્ઞો રજ્જં ગહેત્વા રટ્ઠં નાસેસ્સતિ, તસ્મા ધમ્મેન રજ્જં કારેતું સમત્થં પુત્તં પત્થેથા’’તિ. ‘‘પુત્તં પત્થેન્તો કિં કરોમી’’તિ? ‘‘પઠમં તાવ એકં સત્તાહં ચુલ્લનાટકં ધમ્મનાટકં કત્વા વિસ્સજ્જેથ, સચે સા પુત્તં લભિસ્સતિ, સાધુ, નો ચે, અથ મજ્ઝિમનાટકં વિસ્સજ્જેથ, તતો જેટ્ઠનાટકં, અવસ્સં એત્તકાસુ ઇત્થીસુ એકા પુઞ્ઞવતી પુત્તં લભિસ્સતી’’તિ. રાજા તેસં વચનેન તથા કત્વા સત્ત દિવસે યથાસુખં અભિરમિત્વા આગતાગતં પુચ્છિ – ‘‘કચ્ચિ વો પુત્તો લદ્ધો’’તિ? સબ્બા ‘‘ન લભામ, દેવા’’તિ આહંસુ. રાજા ‘‘ન મે પુત્તો ઉપ્પજ્જિસ્સતી’’તિ અનત્તમનો અહોસિ. નાગરા પુન તથેવ ઉપક્કોસિંસુ. રાજા ‘‘કિં ઉપક્કોસથ, મયા તુમ્હાકં વચનેન નાટકાનિ વિસ્સટ્ઠાનિ, એકાપિ પુત્તં ન લભતિ, ઇદાનિ કિં કરોમા’’તિ આહ. ‘‘દેવ, એતા દુસ્સીલા ભવિસ્સન્તિ નિપ્પુઞ્ઞા, નત્થિ એતાસં પુત્તલાભાય પુઞ્ઞં, તુમ્હે એતાસુ પુત્તં અલભન્તીસુપિ મા અપ્પોસ્સુક્કતં આપજ્જથ, અગ્ગમહેસી વો સીલવતી દેવી સીલસમ્પન્ના, તં વિસ્સજ્જેથ, તસ્સા પુત્તો ઉપ્પજ્જિસ્સતી’’તિ.

સો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ‘‘ઇતો કિર સત્તમે દિવસે રાજા સીલવતિં દેવિં ધમ્મનાટકં કત્વા વિસ્સજ્જેસ્સતિ, પુરિસા સન્નિપતન્તૂ’’તિ ભેરિં ચરાપેત્વા સત્તમે દિવસે દેવિં અલઙ્કારાપેત્વા રાજનિવેસના ઓતારેત્વા વિસ્સજ્જેસિ. તસ્સા સીલતેજેન સક્કસ્સ ભવનં ઉણ્હાકારં દસ્સેસિ. સક્કો ‘‘કિં નુ ખો’’તિ આવજ્જેન્તો દેવિયા પુત્તપત્થનભાવં ઞત્વા ‘‘એતિસ્સા મયા પુત્તં દાતું વટ્ટતિ, અત્થિ નુ ખો દેવલોકે એતિસ્સા અનુચ્છવિકો પુત્તો’’તિ ઉપધારેન્તો બોધિસત્તં અદ્દસ. સો કિર તદા તાવતિંસભવને આયું ખેપેત્વા ઉપરિદેવલોકે નિબ્બત્તિતુકામો

અહોસિ. સક્કો તસ્સ વિમાનદ્વારં ગન્ત્વા તં પક્કોસિત્વા, ‘‘મારિસ, તયા મનુસ્સલોકં ગન્ત્વા ઓક્કાકરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિતું વટ્ટતી’’તિ સમ્પટિચ્છાપેત્વા અપરમ્પિ દેવપુત્તં ‘‘ત્વમ્પિ એતિસ્સા એવ પુત્તો ભવિસ્સસી’’તિ વત્વા ‘‘મા ખો પનસ્સા કોચિ સીલં ભિન્દતૂ’’તિ મહલ્લકબ્રાહ્મણવેસેન રઞ્ઞો નિવેસનદ્વારં અગમાસિ.

મહાજનોપિ ન્હાતો અલઙ્કતો ‘‘અહં દેવિં ગણ્હિસ્સામિ, અહં દેવિં ગણ્હિસ્સામી’’તિ રાજદ્વારે સન્નિપતિત્વા સક્કઞ્ચ દિસ્વા ‘‘ત્વં કસ્મા આગતોસી’’તિ પરિહાસમકાસિ. સક્કો ‘‘કિં મં તુમ્હે ગરહથ, સચેપિ મે સરીરં જિણ્ણં, રાગો પન ન જીરતિ, સચે સીલવતિં લભિસ્સામિ, આદાય નં ગમિસ્સામીતિ આગતોમ્હી’’તિ વત્વા અત્તનો આનુભાવેન સબ્બેસં પુરતોવ અટ્ઠાસિ. અઞ્ઞો કોચિ તસ્સ તેજેન પુરતો ભવિતું નાસક્ખિ. સો તં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં નિવેસના નિક્ખમન્તિઞ્ઞેવ હત્થે ગહેત્વા પક્કામિ. અથ નં તત્થ તત્થ ઠિતા ગરહિંસુ ‘‘પસ્સથ, ભો, મહલ્લકબ્રાહ્મણો એવં ઉત્તમરૂપધરં દેવિં આદાય ગચ્છતિ, અત્તનો યુત્તં ન જાનાતી’’તિ. દેવીપિ ‘‘મહલ્લકો મં ગહેત્વા ગચ્છતી’’તિ ન અટ્ટીયતિ ન હરાયતિ. રાજાપિ વાતપાને ઠત્વા ‘‘કો નુ ખો દેવિં ગહેત્વા ગચ્છતી’’તિ ઓલોકેન્તો તં દિસ્વા અનત્તમનો અહોસિ.

સક્કો તં આદાય નગરદ્વારતો નિક્ખમિત્વા દ્વારસમીપે એકં ઘરં માપેસિ વિવટદ્વારં પઞ્ઞત્તકટ્ઠત્થરિકં. અથ નં સા ‘‘ઇદં તે નિવેસન’’ન્તિ પુચ્છિ. સો ‘‘આમ, ભદ્દે, પુબ્બે પનાહં એકો, ઇદાનિમ્હા મયં દ્વે જના, અહં ભિક્ખાય ચરિત્વા તણ્ડુલાદીનિ આહરિસ્સામિ, ત્વં ઇમિસ્સા કટ્ઠત્થરિકાય નિપજ્જાહી’’તિ વત્વા તં મુદુના હત્થેન પરામસન્તો દિબ્બસમ્ફસ્સં ફરાપેત્વા તત્થ નિપજ્જાપેસિ. સા દિબ્બસમ્ફસ્સફરણેન સઞ્ઞં વિસ્સજ્જેસિ. અથ નં અત્તનો આનુભાવેન તાવતિંસભવનં નેત્વા અલઙ્કતવિમાને દિબ્બસયને નિપજ્જાપેસિ. સા સત્તમે દિવસે પબુજ્ઝિત્વા તં સમ્પત્તિં દિસ્વા ‘‘ન સો બ્રાહ્મણો મનુસ્સો, સક્કો ભવિસ્સતી’’તિ અઞ્ઞાસિ. સક્કોપિ તસ્મિં સમયે પારિચ્છત્તકમૂલે દિબ્બનાટકપરિવુતો નિસિન્નો અહોસિ. સા સયના ઉટ્ઠાય તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથ નં સક્કો ‘‘વરં તે, દેવિ, દદામિ, ગણ્હાહી’’તિ આહ. ‘‘તેન હિ, દેવ, એકં પુત્તં મે દેહી’’તિ. ‘‘દેવિ, તિટ્ઠતુ એકો પુત્તો, અહં તે દ્વે પુત્તે દસ્સામિ. તેસુ પન એકો પઞ્ઞવા ભવિસ્સતિ વિરૂપવા, એકો રૂપવા ન પઞ્ઞવા. તેસુ કતરં પઠમં ઇચ્છસી’’તિ? ‘‘પઞ્ઞવન્તં, દેવા’’તિ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ વત્વા તસ્સા કુસતિણં દિબ્બવત્થં દિબ્બચન્દનં પારિચ્છત્તકપુપ્ફં કોકનુદઞ્ચ નામ વીણં દત્વા તં આદાય રઞ્ઞો સયનઘરં પવિસિત્વા રઞ્ઞા સદ્ધિં એકસયને નિપજ્જાપેત્વા અઙ્ગુટ્ઠકેન તસ્સા નાભિં પરામસિ. તસ્મિં ખણે બોધિસત્તો તસ્સા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. સક્કોપિ સકટ્ઠાનમેવ ગતો. પણ્ડિતા દેવી ગબ્ભસ્સ પતિટ્ઠિતભાવં જાનિ.

અથ નં પબુદ્ધો રાજા દિસ્વા, ‘‘દેવિ, કેન નીતાસી’’તિ પુચ્છિ. ‘‘સક્કેન, દેવા’’તિ. ‘‘અહં પચ્ચક્ખતો એકં મહલ્લકબ્રાહ્મણં તં આદાય ગચ્છન્તં અદ્દસં, કસ્મા મં વઞ્ચેસી’’તિ? ‘‘સદ્દહથ, દેવ, સક્કો મં ગહેત્વા દેવલોકં નેસી’’તિ. ‘‘ન સદ્દહામિ, દેવી’’તિ. અથસ્સ સા સક્કદત્તિયં કુસતિણં દસ્સેત્વા ‘‘સદ્દહથા’’તિ આહ. રાજા ‘‘કુસતિણં નામ યતો કુતોચિ લબ્ભતી’’તિ ન સદ્દહિ. અથસ્સ સા દિબ્બવત્થાદીનિ દસ્સેસિ. રાજા તાનિ દિસ્વા સદ્દહિત્વા, ‘‘ભદ્દે, સક્કો તાવ તં નેતુ, પુત્તો પન તે લદ્ધો’’તિ પુચ્છિ. ‘‘લદ્ધો મહારાજ, ગબ્ભો મે પતિટ્ઠિતો’’તિ. સો તુટ્ઠો તસ્સા ગબ્ભપરિહારં અદાસિ . સા દસમાસચ્ચયેન પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ અઞ્ઞં નામં અકત્વા કુસતિણનામમેવ અકંસુ. કુસકુમારસ્સ પદસા ગમનકાલે ઇતરો દેવપુત્તો તસ્સા કુચ્છિયં પટિસન્ધિં ગણ્હિ. સા દસમાસે પરિપુણ્ણે પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ ‘‘જયમ્પતી’’તિ નામં કરિંસુ. તે મહન્તેન યસેન વડ્ઢિંસુ. બોધિસત્તો પઞ્ઞવા આચરિયસ્સ સન્તિકે કિઞ્ચિ સિપ્પં અનુગ્ગહેત્વા અત્તનોવ પઞ્ઞાય સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પાપુણિ.

અથસ્સ સોળસવસ્સકાલે રાજા રજ્જં દાતુકામો દેવિં આમન્તેત્વા ''ભદ્દે, પુત્તસ્સ તે રજ્જં દત્વા નાટકાનિ ઉપટ્ઠપેસ્સામ, મયં જીવન્તાયેવ નં રજ્જે પતિટ્ઠિતં પસ્સિસ્સામ, સકલજમ્બુદીપે ખો પન યસ્સ રઞ્ઞો ધીતરં ઇચ્છતિ, તમસ્સ આનેત્વા અગ્ગમહેસિં કરિસ્સામ, ચિત્તમસ્સ જાનાહિ, કતરં રાજધીતરં રોચેસી''તિ આહ. સા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ''કુમારસ્સ ઇમં પવત્તિં આરોચેત્વા ચિત્તં જાનાહી''તિ એકં પરિચારિકં પેસેસિ. સા ગન્ત્વા તસ્સ તં પવત્તિં આરોચેસિ. તં સુત્વા મહાસત્તો ચિન્તેસિ – ''અહં ન રૂપવા, રૂપસમ્પન્ના રાજધીતા આનીતાપિ મં દિસ્વા 'કિં મે ઇમિના વિરૂપેના'તિ પલાયિસ્સતિ ઇતિ નો લજ્જિતબ્બકં ભવિસ્સતિ, કિં મે ઘરાવાસેન, ધરમાને માતાપિતરો ઉપટ્ઠહિત્વા તેસં અચ્ચયેન નિક્ખમિત્વા પબ્બજિસ્સામી''તિ. સો ''મય્હં નેવ રજ્જેનત્થો, ન નાટકેહિ, અહં માતાપિતૂનં અચ્ચયેન પબ્બજિસ્સામી''તિ આહ. સા ગન્ત્વા તસ્સ કથં દેવિયા આરોચેસિ, દેવીપિ રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા અનત્તમનો હુત્વા પુન કતિપાહચ્ચયેન સાસનં પેસેસિ. સોપિ પટિબાહતિયેવ. એવં યાવતતિયં પટિબાહિત્વા ચતુત્થવારે ચિન્તેસિ – ''માતાપિતૂહિ સદ્ધિં એકન્તેન પટિપક્ખભાવો નામ ન યુત્તો, એકં ઉપાયં કરિસ્સામી''તિ.

સો કમ્મારજેટ્ઠકં પક્કોસાપેત્વા બહું સુવણ્ણં દત્વા ''એકં ઇત્થિરૂપકં કરોહી''તિ ઉય્યોજેત્વા તસ્મિં પક્કન્તે અઞ્ઞં સુવણ્ણં ગહેત્વા સયમ્પિ ઇત્થિરૂપકં અકાસિ. બોધિસત્તાનઞ્હિ અધિપ્પાયો નામ સમિજ્ઝતિ. તં સુવણ્ણરૂપકં જિવ્હાય અવણ્ણનીયસોભં અહોસિ. અથ નં મહાસત્તો ખોમં નિવાસાપેત્વા સિરિગબ્ભે ઠપાપેસિ. સો કમ્મારજેટ્ઠકેન આભતરૂપકં દિસ્વા તં ગરહિત્વા ''ગચ્છ અમ્હાકં સિરિગબ્ભે ઠપિતરૂપકં આહરા''તિ આહ. સો સિરિગબ્ભં પવિટ્ઠો તં દિસ્વા ''કુમારેન સદ્ધિં અભિરમિતું એકા દેવચ્છરા, આગતા ભવિસ્સતી''તિ હત્થં પસારેતું અવિસહન્તો નિક્ખમિત્વા ''દેવ, સિરિગબ્ભે અય્યા એકિકાવ ઠિતા, ઉપગન્તું ન સક્કોમી''તિ આહ. ''તાત, ગચ્છ, સુવણ્ણરૂપકં એતં, આહરા''તિ પુન પેસિતો આહરિ. કુમારો કમ્મારેન કતં રૂપકં સુવણ્ણગબ્ભે નિક્ખિપાપેત્વા અત્તના કતં અલઙ્કારાપેત્વા રથે ઠપાપેત્વા ''એવરૂપં લભન્તો ગણ્હામી''તિ માતુ સન્તિકં પહિણિ.

સા અમચ્ચે પક્કોસાપેત્વા, ''તાતા, મય્હં પુત્તો મહાપુઞ્ઞો સક્કદત્તિયો અનુચ્છવિકં કુમારિકં લભિસ્સતિ, તુમ્હે એવરૂપં લભન્તા ગણ્હિસ્સથ, ઇમં રૂપકં પટિચ્છન્નયાને ઠપેત્વા સકલજમ્બુદીપં ચરન્તા યસ્સ રઞ્ઞો એવરૂપં ધીતરં પસ્સથ, તસ્સેતં દત્વા 'ઓક્કાકરાજા તુમ્હેહિ સદ્ધિં આવાહં કરિસ્સતી'તિ દિવસં વવત્થપેત્વા આગચ્છથા''તિ આહ. તે ''સાધૂ''તિ તં આદાય મહન્તેન પરિવારેન નિક્ખમિત્વા વિચરન્તા યં રાજધાનિં પાપુણન્તિ, તત્થ સાયન્હસમયે મહાજનસ્સ સમોસરણટ્ઠાને તં રૂપકં વત્થપુપ્ફાલઙ્કારેહિ અલઙ્કરિત્વા સુવણ્ણસિવિકં આરોપેત્વા તિત્થમગ્ગે ઠપેત્વા અમચ્ચા સયં પટિક્કમિત્વા આગતાગતાનં કથાસવનત્થં એકમન્તે તિટ્ઠન્તિ. મહાજનો તં ઓલોકેત્વા ''સુવણ્ણરૂપક''ન્તિ સઞ્ઞં અકત્વા ''અયં મનુસ્સિત્થી સમાનાપિ દેવચ્છરપટિભાગા અતિવિય સોભતિ, કિં નુ ખો એત્થ ઠિતા, કુતો વા આગતા, અમ્હાકં નગરે એવરૂપા નત્થી''તિ વણ્ણેન્તો પક્કમતિ. તં સુત્વા અમચ્ચા ''સચે ઇધ એવરૂપા દારિકા ભવેય્ય, 'અસુકા રાજધીતા વિય અસુકા અમચ્ચધીતા વિયા'તિ વદેય્યું, અદ્ધા ઇધ એવરૂપા નત્થી''તિ તં આદાય અઞ્ઞં નગરં ગચ્છન્તિ.

તે એવં વિચરન્તા અનુપુબ્બેન મદ્દરટ્ઠે સાગલનગરં સમ્પાપુણિંસુ. તત્થ મદ્દરઞ્ઞો અટ્ઠ ધીતરો ઉત્તમરૂપધરા દેવચ્છરપટિભાગા, તાસં સબ્બજેટ્ઠિકા પભાવતી નામ. તસ્સા સરીરતો બાલસૂરિયસ્સ પભા વિય પભા નિચ્છરન્તિ, અન્ધકારેપિ ચતુહત્થે અન્તોગબ્ભે પદીપકિચ્ચં નત્થિ, સબ્બો ગબ્ભો એકોભાસોવ હોતિ. ધાતી પનસ્સા ખુજ્જા, સા પભાવતિં ભોજેત્વા તસ્સા સીસન્હાપનત્થં અટ્ઠહિ વણ્ણદાસીહિ અટ્ઠ ઘટે ગાહાપેત્વા સાયન્હસમયે ઉદકત્થાય ગચ્છન્તી તિત્થમગ્ગે ઠિતં તં રૂપકં દિસ્વા ''પભાવતી''તિ સઞ્ઞાય ''અયં દુબ્બિનીતા

‘સીસં ન્હાયિસ્સામી’તિ અમ્હે ઉદકત્થાય પેસેત્વા પઠમતરં આગન્ત્વા તિત્થમગ્ગે ઠિતા’’તિ કુજ્ઝિત્વા ‘‘અરે કુલલજ્જાપનિકે અમ્હેહિ પુરિમતરં આગન્ત્વા કસ્મા ઇધ ઠિતાસિ, સચે રાજા જાનિસ્સતિ, નાસેસ્સતિ નો’’તિ વત્વા હત્થેન ગણ્ડપસ્સે પહરિ, હત્થતલં ભિજ્જમાનં વિય જાતં. તતો ‘‘સુવણ્ણરૂપક’’ન્તિ ઞત્વા હસમાના તાસં વણ્ણદાસીનં સન્તિકં ગચ્છન્તી ‘‘પસ્સથેતં મે કમ્મં, મમ ધીતાતિસઞ્ઞાય પહારં અદાસિં, અયં મમ ધીતુ સન્તિકે કિમગ્ઘતિ, કેવલં મે હત્થો દુક્ખાપિતો’’તિ આહ.

અથ નં રાજદૂતા ગહેત્વા ‘‘ત્વં ‘મમ ધીતા ઇતો અભિરૂપતરા’તિ વદન્તી કં નામ કથેસી’’તિ આહંસુ. ‘‘મદ્દરઞ્ઞો ધીતરં પભાવતિં, ઇદં રૂપકં તસ્સા સોળસિમ્પિ કલં ન અગ્ઘતી’’તિ. તે તુટ્ઠમાનસા રાજદ્વારં ગન્ત્વા ‘‘ઓક્કાકરઞ્ઞો દૂતા દ્વારે ઠિતા’’તિ પટિહારેસું. રાજા આસના વુટ્ઠાય ઠિતકોવ ‘‘પક્કોસથા’’તિ આહ. તે પવિસિત્વા રાજાનં વન્દિત્વા ‘‘મહારાજ, અમ્હાકં રાજા તુમ્હાકં આરોગ્યં પુચ્છતી’’તિ વત્વા કતસક્કારસમ્માના ‘‘કિમત્થં આગતત્થા’’તિ પુટ્ઠા ‘‘અમ્હાકં રઞ્ઞો સીહસ્સરો પુત્તો કુસકુમારો નામ, રાજા તસ્સ રજ્જં દાતુકામો અમ્હે તુમ્હાકં સન્તિકં પહિણિ, તુમ્હાકં કિર ધીતા પભાવતી, તં તસ્સ દેથ, ઇમઞ્ચ સુવણ્ણરૂપકં દેય્યધમ્મં ગણ્હથા’’તિ તં રૂપકં તસ્સ અદંસુ. સોપિ ‘‘એવરૂપેન મહારાજેન સદ્ધિં વિવાહમઙ્ગલં ભવિસ્સતી’’તિ તુટ્ઠચિત્તો સમ્પટિચ્છિ . અથ નં દૂતા આહંસુ – ‘‘મહારાજ, અમ્હેહિ ન સક્કા પપઞ્ચં કાતું, કુમારિકાય લદ્ધભાવં રઞ્ઞો આરોચેસ્સામ, અથ નં સો આગન્ત્વા આદાય ગમિસ્સતી’’તિ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ વત્વા તેસં સક્કારં કત્વા વિસ્સજ્જેસિ. તે ગન્ત્વા રઞ્ઞો ચ દેવિયા ચ આરોચેસું. રાજા મહન્તેન પરિવારેન કુસાવતિતો નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન સાગલનગરં પાપુણિ. મદ્દરાજા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા તં નગરં પવેસેત્વા મહન્તં સક્કારમકાસિ.

સીલવતી દેવી પણ્ડિતત્તા ‘‘કો જાનાતિ, કિં ભવિસ્સતી’’તિ એકાહદ્વીહચ્ચયેન મદ્દરાજાનં આહ – ‘‘મહારાજ, સુણિસં દટ્ઠુકામામ્હી’’તિ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તં પક્કોસાપેસિ. પભાવતી સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા ધાતિગણપરિવુતા આગન્ત્વા સસ્સું વન્દિ. સા તં દિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અયં કુમારિકા અભિરૂપા, મય્હં પુત્તો વિરૂપો. સચે એસા તં પસ્સિસ્સતિ, એકાહમ્પિ અવસિત્વા પલાયિસ્સતિ, ઉપાયં કરિસ્સામી’’તિ. સા મદ્દરાજાનં આમન્તેત્વા, ‘‘મહારાજ, સુણિસા મે પુત્તસ્સ અનુચ્છવિકા, અપિચ ખો પન અમ્હાકં કુલપવેણિયા આગતં ચારિત્તં અત્થિ, સચે અયં તસ્મિં ચારિત્તે વત્તિસ્સતિ, નેસ્સામિ ન’’ન્તિ આહ. ‘‘કિં પન વો ચારિત્ત’’ન્તિ. ‘‘અમ્હાકં વંસે યાવ એકસ્સ ગબ્ભસ્સ પતિટ્ઠાનં હોતિ, તાવ દિવા સામિકં પસ્સિતું ન લભતિ. સચે એસા તથા કરિસ્સતિ, નેસ્સામિ ન’’ન્તિ. રાજા ‘‘કિં, અમ્મ, સક્ખિસ્સસિ એવં વત્તિતુ’’ન્તિ ધીતરં પુચ્છિ. સા ‘‘આમ તાતા’’તિ આહ. તતો ઓક્કાકરાજા મદ્દરઞ્ઞો બહું ધનં દત્વા તં આદાય પક્કામિ. મદ્દરાજાપિ મહન્તેન પરિવારેન ધીતરં ઉય્યોજેસિ.

ઓક્કાકો કુસાવતિં ગન્ત્વા નગરં અલઙ્કારાપેત્વા સબ્બબન્ધનાનિ મોચેત્વા પુત્તસ્સ અભિસેકં કત્વા રજ્જં દત્વા પભાવતિં અગ્ગમહેસિં કારેત્વા નગરે ‘‘કુસરાજસ્સ આણા’’તિ ભેરિં ચરાપેસિ. સકલજમ્બુદીપતલે રાજાનો યેસં ધીતરો અત્થિ, તે કુસરઞ્ઞો ધીતરો પહિણિંસુ . યેસં પુત્તા અત્થિ, તે તેન સદ્ધિં મિત્તભાવં આકઙ્ખન્તા પુત્તે ઉપટ્ઠાકે કત્વા પહિણિંસુ. બોધિસત્તસ્સ નાટકપરિવારો મહા અહોસિ, મહન્તેન યસેન રજ્જં કારેસિ. સો પભાવતિં દિવા પસ્સિતું ન લભતિ, સાપિ તં દિવા પસ્સિતું ન લભતિ, ઉભિન્નં રત્તિદસ્સનમેવ હોતિ. તત્થ પભાવતિયા સરીરપ્પભાપિ અબ્બોહારિકા અહોસિ. બોધિસત્તો સિરિગબ્ભતો રત્તિંયેવ નિક્ખમતિ.

સો કતિપાહચ્ચયેન પભાવતિં દિવા દટ્ઠુકામો માતુયા આરોચેસિ. સા ‘‘મા તે તાત, રુચ્ચિ, યાવ એકં પુત્તં લભસિ, તાવ આગમેહી’’તિ, પટિક્ખિપિ. સો પુનપ્પુનં યાચિયેવ. અથ નં સા આહ – ‘‘તેન હિ હત્થિસાલં ગન્ત્વા

હત્થિમેણ્ડવેસેન તિટ્ઠ, અહં તં તત્થ આનેસ્સામિ, અથ નં અક્ખીનિ પૂરેત્વા ઓલોકેય્યાસિ, મા ચ અત્તાનં જાનાપેહી''તિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા હત્થિસાલં અગમાસિ. અથસ્સ માતા હત્થિસાલં અલઙ્કારાપેત્વા પભાવતિં ''એહિ સામિકસ્સ હત્થિનો પસ્સામા''તિ તત્થ નેત્વા ''અયં હત્થી અસુકો નામ, અયં હત્થી અસુકો નામા''તિ તસ્સા દસ્સેસિ. તત્થ તં રાજા માતુ પચ્છતો ગચ્છન્તિં દિસ્વા હત્થિગોપકવેસેન હત્થિછકણપિણ્ડેન પિટ્ઠિયં પહરિ. સા કુદ્ધા ''રઞ્ઞો કથેત્વા તે હત્થં છિન્દાપેસ્સામી''તિ વત્વા દેવિં ઉજ્ઝાપેસિ. રાજમાતા ''મા અમ્મ કુજ્ઝી''તિ સુણિસં સઞ્ઞાપેત્વા પિટ્ઠિં પરિમજ્જિ. પુનપિ રાજા તં દટ્ઠુકામો હુત્વા અસ્સસાલાય અસ્સગોપકવેસેન તં દિસ્વા તથેવ અસ્સછકણપિણ્ડેન પહરિ. તદાપિ તં કુદ્ધં સસ્સુ સઞ્ઞાપેસિ.

પુનેકદિવસે પભાવતી મહાસત્તં પસ્સિતુકામા હુત્વા સસ્સુયા આરોચેત્વા ''અલં મા તે રુચ્ચી''તિ પટિક્ખિત્તાપિ પુનપ્પુનં યાચિ. અથ નં સા આહ – ''તેન હિ સ્વે મમ પુત્તો નગરં પદક્ખિણં કરિસ્સતિ, ત્વં સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા તં પસ્સેય્યાસી''તિ. એવઞ્ચ પન વત્વા પુનદિવસે નગરં અલઙ્કારાપેત્વા જયમ્પતિકુમારં રાજવેસં ગાહાપેત્વા હત્થિપિટ્ઠે નિસીદાપેત્વા બોધિસત્તં પચ્છિમાસને નિસીદાપેત્વા નગરં પદક્ખિણં કારાપેસિ. સા પભાવતિં આદાય સીહપઞ્જરે ઠત્વા ''પસ્સ તવ સામિકસ્સ સિરિસોભગ્ગ''ન્તિ આહ. સા ''અનુચ્છવિકો મે સામિકો લદ્ધો''તિ અત્તમના અહોસિ. તં દિવસં પન મહાસત્તો હત્થિમેણ્ડવેસેન જયમ્પતિસ્સ પચ્છિમાસને નિસીદિત્વા યથાધિપ્પાયેન પભાવતિં ઓલોકેન્તો હત્થવિકારાદિવસેન ચિત્તરુચિયા કેળિં દસ્સેસિ. હત્થિમ્હિ અતિક્કન્તે રાજમાતા પભાવતિં પુચ્છિ – ''દિટ્ઠો તે, અમ્મ, સામિકો''તિ. ''આમ અય્યે, પચ્છિમાસને પનસ્સ નિસિન્નો હત્થિમેણ્ડો અતિવિય દુબ્બિનીતો, મય્હં હત્થવિકારાદીનિ દસ્સેસિ, કસ્મા એવરૂપં અલક્ખિકં રઞ્ઞો પચ્છિમાસને નિસીદાપેસું, નીહરાપેહિ ન''ન્તિ? ''અમ્મ, રઞ્ઞો પચ્છિમાસને રક્ખા નામ ઇચ્છિતબ્બા''તિ.

સા ચિન્તેસિ – ''અયં હત્થિમેણ્ડો અતિવિય નિબ્ભયો, રાજાનં 'રાજા'તિપિ ન મઞ્ઞતિ, કિં નુ ખો એસોવ કુસરાજા, અદ્ધા હિ એસો અતિવિય વિરૂપો એવ ભવિસ્સતિ, તેનેવ મં ન દસ્સેન્તી''તિ. સા ખુજ્જં કણ્ણમૂલે આહ – ''અમ્મ, ગચ્છ તાવ જાનાહિ, કિં પુરિમાસને નિસિન્નકો રાજા, ઉદાહુ પચ્છિમાસને''તિ? ''કથં પનાહં જાનિસ્સામી''તિ. ''સચે હિ સો રાજા ભવિસ્સતિ, પઠમતરં હત્થિપિટ્ઠિતો ઓતરિસ્સતિ, ઇમાય સઞ્ઞાય જાનાહી''તિ. સા ગન્ત્વા એકમન્તે ઠિતા પઠમં મહાસત્તં ઓતરન્તં અદ્દસ, પચ્છા જયમ્પતિકુમારં. મહાસત્તોપિ ઇતો ચિતો ચ ઓલોકેન્તો ખુજ્જં દિસ્વા ''ઇમિના નામ કારણેન એસા આગતા ભવિસ્સતી''તિ ઞત્વા તં પક્કોસાપેત્વા ''ઇમં અન્તરં પભાવતિયા મા કથેહી''તિ દળ્હં વત્વા ઉય્યોજેસિ. સા ગન્ત્વા ''પુરિમાસને નિસિન્નો પઠમં ઓતરી''તિ આહ. પભાવતી તસ્સા વચનં સદ્દહિ.

મહાસત્તોપિ પુન દટ્ઠુકામો હુત્વા માતરં યાચિ. સા પટિક્ખિપિતું અસક્કોન્તી ''તેન હિ અઞ્ઞાતકવેસેન ઉય્યાનં ગચ્છાહી''તિ આહ. સો ઉય્યાનં ગન્ત્વા પોક્ખરણિયં ગલપ્પમાણં ઉદકં પવિસિત્વા પદુમિનિપત્તેન સીસં છાદેત્વા પુપ્ફિતપદુમેન મુખં આવરિત્વા અટ્ઠાસિ. માતાપિસ્સ પભાવતિં ઉય્યાનં નેત્વા સાયન્હસમયે ''ઇમે રુક્ખે પસ્સ, સકુણે પસ્સ, મિગે પસ્સા''તિ પલોભયમાના પોક્ખરણીતીરં પાયાસિ. સા પઞ્ચવિધપદુમસઞ્છન્નં પોક્ખરણિં દિસ્વા ન્હાયિતુકામા પરિચારિકાહિ સદ્ધિં પોક્ખરણિં ઓતરિત્વા કીળન્તી તં પદુમં દિસ્વા વિચિનિતુકામા હત્થં પસારેસિ. અથ નં રાજા પદુમિનિપત્તં અપનેત્વા ''અહં કુસરાજા''તિ વત્વા હત્થે ગણ્હિ. સા તસ્સ મુખં દિસ્વા ''યક્ખો મં ગણ્હી''તિ વિરવિત્વા તત્થેવ વિસઞ્ઞિતં પત્તા. અથસ્સા રાજા હત્થં મુઞ્ચિ. સા સઞ્ઞં પટિલભિત્વા ''કુસરાજા કિર મં હત્થે ગણ્હિ, ઇમિનાવાહં હત્થિસાલાય હત્થિછકણપિણ્ડેન, અસ્સસાલાય અસ્સછકણપિણ્ડેન પહટા, અયમેવ મં હત્થિસ્સ પચ્છિમાસને નિસીદિત્વા ઉપ્પણ્ડેસિ, કિં મે એવરૂપેન દુમ્મુખેન પતિના, ઇમં જહિત્વા

અહં જીવન્તી અઞ્ઞં પતિં લભિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા અત્તના સદ્ધિં આગતે અમચ્ચે પક્કોસાપેત્વા ''મમ યાનવાહનં સજ્જં કરોથ, અજ્જેવ ગમિસ્સામી''તિ આહ . તે રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા ચિન્તેસિ – ''સચે ગન્તું ન લભિસ્સતિ, હદયમસ્સા ફલિસ્સતિ, ગચ્છતુ પુન તં અત્તનો બલેન આનેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા અથસ્સા ગમનં અનુજાનિ. સા પિતુનગરમેવ અગમાસિ.

મહાસત્તોપિ ઉય્યાનતો નગરં પવિસિત્વા અલઙ્કતપાસાદં અભિરુહિ. બોધિસત્તઞ્હિ સા પુબ્બપત્થનાવસેન ન ઇચ્છિ, સોપિ પુબ્બકમ્મવસેનેવ વિરૂપો અહોસિ. અતીતે કિર બારાણસિયં દ્વારગામે ઉપરિમવીથિયા ચ હેટ્ઠિમવીથિયા ચ દ્વે કુલાનિ વસિંસુ. એકસ્સ કુલસ્સ દ્વે પુત્તા અહેસું. એકસ્સ એકાવ ધીતા અહોસિ. દ્વીસુ પુત્તેસુ બોધિસત્તો કનિટ્ઠો. તં કુમારિકં જેટ્ઠકસ્સ અદંસુ. કનિટ્ઠો અદારભરણો ભાતુ સન્તિકેયેવ વસિ. અથેકદિવસં તસ્મિં ઘરે અતિરસકપૂવે પચિંસુ. બોધિસત્તો અરઞ્ઞં ગતો હોતિ. તસ્સ પૂવં ઠપેત્વા અવસેસે ભાજેત્વા ખાદિંસુ. તસ્મિં ખણે પચ્ચેકબુદ્ધો ભિક્ખાય ઘરદ્વારં અગમાસિ. બોધિસત્તસ્સ ભાતુજાયા ''ચૂળપતિનો અઞ્ઞં પૂવં પચિસ્સામી''તિ તં ગહેત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ અદાસિ. સોપિ તં ખણઞ્ઞેવ અરઞ્ઞતો આગચ્છિ. અથ નં સા આહ – ''સામિ, ચિત્તં પસાદેહિ, તવ કોટ્ઠાસો પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ દિન્નો''તિ. સો ''તવ કોટ્ઠાસં ખાદિત્વા મમ કોટ્ઠાસં દેસિ, અહં કિં ખાદિસ્સામી''તિ કુદ્ધો પચ્ચેકબુદ્ધં અનુગન્ત્વા પત્તતો પૂવં ગણ્હિ. સા માતુ ઘરં ગન્ત્વા નવવિલીનં ચમ્પકપુપ્ફવણ્ણં સપ્પિં આહરિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પત્તં પૂરેસિ, તં ઓભાસં મુઞ્ચિ. સા તં દિસ્વા પત્થનં પટ્ઠપેસિ – ''ભન્તે, ઇમિના દાનબલેન નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને મે સરીરં ઓભાસજાતં હોતુ, ઉત્તમરૂપધરા ચ ભવેય્યં, ઇમિના ચ મે અસપ્પુરિસેન સદ્ધિં એકટ્ઠાને વાસો મા અહોસી''તિ. ઇતિ સા ઇમિસ્સા પુબ્બપત્થનાય વસેન તં ન ઇચ્છિ. બોધિસત્તોપિ તં પૂવ તસ્મિં સપ્પિપત્તે ઓસીદાપેત્વા પત્થનં પટ્ઠપેસિ – ''ભન્તે, ઇમં યોજનસતે વસન્તિમ્પિ આનેત્વા મમ પાદપરિચારિકં કાતું સમત્થો ભવેય્ય''ન્તિ. તત્થ યં સો કુદ્ધો ગન્ત્વા પૂવં ગણ્હિ, તસ્સ પુબ્બકમ્મસ્સ વસેન વિરૂપો અહોસિ, પુબ્બપત્થનાય સા ચ તં ન ઇચ્છીતિ.

સો પભાવતિયા ગતાય સોકપ્પત્તો અહોસિ, નાનાકારેહિ પરિચારયમાનાપિ નં સેસિત્થિયો ઓલોકાપેતુમ્પિ નાસક્ખિંસુ, , પભાવતિરહિતમસ્સ સકલમ્પિ નિવેસનં તુચ્છં વિય ખાયિ. સો ''ઇદાનિ સાગલનગરં પત્તા ભવિસ્સતી''તિ પચ્ચૂસસમયે માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા, ''અમ્મ, અહં પભાવતિં આનેસ્સામિ, તુમ્હે રજ્જં અનુસાસથા''તિ વદન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૧. ''ઇદં તે રટ્ઠં સધનં સયોગ્ગં, સકાયુરં સબ્બકામૂપપન્નં;
ઇદં તે રજ્જં અનુસાસ અમ્મ, ગચ્છામહં યત્થ પિયા પભાવતી''તિ.

તત્થ **સયોગ્ગન્તિ** હત્થિયોગ્ગાદિસહિતં. **સકાયુરન્તિ** સપઞ્ચરાજકકુધભણ્ડં. **અનુસાસ, અમ્માતિ** સો કિર પુરિસસ્સ રજ્જં દત્વા પુન ગણ્હનં નામ ન યુત્તન્તિ પિતુ વા ભાતુ વા અનિય્યાદેત્વા માતુ નિય્યાદેન્તો એવમાહ.

સા તસ્સ કથં સુત્વા ''તેન હિ, તાત, અપ્પમત્તો ભવેય્યાસિ, માતુગામો નામ અપરિસુદ્ધહદયો''તિ વત્વા નાનગ્ગરસભોજનસ્સ સુવણ્ણકરોટિં પૂરેત્વા ''ઇદં અન્તરામગ્ગે ભુઞ્જેય્યાસી''તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. સો તં આદાય માતરં વન્દિત્વા તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા ''જીવન્તો પુન તુમ્હે પસ્સિસ્સામી''તિ વત્વા સિરિગબ્ભં પવિસિત્વા પઞ્ચાવુધં સન્નય્હિત્વા ભત્તકરોટિયા સદ્ધિં કહાપણસહસ્સં પસિબ્બકે કત્વા કોકનુદઞ્ચ વીણં આદાય નગરા નિક્ખમિત્વા મગ્ગં પટિપજ્જિત્વા મહબ્બલો મહાથામો યાવ મજ્ઝન્હિકા પણ્ણાસ યોજનાનિ ગન્ત્વા ભત્તં ભુઞ્જિત્વા

સેસદિવસભાગેન પુન પણ્ણાસ યોજનાનિ ગન્ત્વા એકાહેનેવ યોજનસતિકં મગ્ગં ખેપેત્વા સાયન્હસમયે ન્હત્વા સાગલનગરં પાવિસિ. તસ્મિં પવિટ્ઠમત્તેયેવ તસ્સ તેજેન પભાવતી સયનપિટ્ઠે સણ્ઠાતું અસક્કોન્તી ઓતરિત્વા ભૂમિયં નિપજ્જિ. બોધિસત્તં કિલન્તિન્દ્રિયં વીથિયા ગચ્છન્તં અઞ્ઞતરા ઇત્થી દિસ્વા પક્કોસાપેત્વા નિસીદાપેત્વા પાદે ધોવાપેત્વા સયનં દાપેસિ. સો કિલન્તકાયો નિપજ્જિત્વા નિદ્દં ઓક્કમિ.

અથ સા તસ્મિં નિદ્દમુપગતે ભત્તં સમ્પાદેત્વા તં પબોધેત્વા ભત્તં ભોજેસિ. સો તુટ્ઠો તસ્સા સદ્ધિં ભત્તકરોટિયા કહાપણસહસ્સં અદાસિ. સો પઞ્ચાવુધં તત્થેવ ઠપેત્વા ''ગન્તબ્બટ્ઠાનં મે અત્થી''તિ વત્વા વીણં આદાય હત્થિસાલં ગન્ત્વા ''અજ્જ મે ઇધ વસિતું દેથ, ગન્ધબ્બં વો કરિસ્સામી''તિ વત્વા હત્થિગોપકેહિ અનુઞ્ઞાતો એકમન્તે નિપજ્જિત્વા થોકં નિદ્દાયિત્વા પટિપ્પસ્સદ્ધદરથો ઉટ્ઠાય વીણં મુઞ્ચિત્વા ''સાગલનગરવાસિનો ઇમં સદ્દં સુણન્તૂ''તિ વીણં વાદેન્તો ગાયિ. પભાવતી ભૂમિયં નિપન્ના તં સદ્દં સુત્વાવ ''અયં ન અઞ્ઞસ્સ વીણાસદ્દો, નિસ્સંસયં કુસરાજા મમત્થાય આગતો''તિ અઞ્ઞાસિ. મદ્દરાજાપિ તં સદ્દં સુત્વા ''અતિવિય મધુરં વાદેતિ, સ્વે એતં પક્કોસાપેત્વા મમ ગન્ધબ્બં કારેસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ.

બોધિસત્તો ''ન સક્કા ઇધ વસમાનેન પભાવતી દટ્ઠું, અટ્ઠાનમેત''ન્તિ પાતોવ નિક્ખમિત્વા સાયં ભુત્તગેહેયેવ પાતરાસં ભુઞ્જિત્વા વીણં ઠપેત્વા રાજકુમ્ભકારસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સ અન્તેવાસિકભાવં ઉપગન્ત્વા એકદિવસેનેવ ઘરં મત્તિકાય પૂરેત્વા ''ભાજનાનિ કરોમિ આચરિયા''તિ વત્વા, ''આમ, કારોહી''તિ વુત્તે એકં મત્તિકાપિણ્ડં ચક્કે ઠપેત્વા ચક્કં આવિઞ્છિ, સકિં આવિદ્ધમેવ યાવ મજ્ઝન્હિકાતિક્કમા ભમિયેવ. સો નાનાવણ્ણાનિ ખુદ્દકમહન્તાનિ ભાજનાનિ કત્વા પભાવતિયા અત્થાય ભાજનં કરોન્તો નાનારૂપાનિ સમુટ્ઠાપેસિ. બોધિસત્તાનઞ્હિ અધિપ્પાયો નામ સમિજ્ઝતિ, ''તાનિ રૂપાનિ પભાવતીયેવ પસ્સતૂ''તિ અધિટ્ઠાસિ. સો સબ્બભાજનાનિ સુક્ખાપેત્વા પચિત્વા ગેહં પૂરેસિ. કુમ્ભકારો નાનાભાજનાનિ ગહેત્વા રાજકુલં અગમાસિ. રાજા દિસ્વા ''કેનિમાનિ કતાની''તિ પુચ્છિ. ''મયા, દેવા''તિ. ''અહં તયા કતાનિ જાનામિ, કથેહિ, કેન કતાની''તિ? ''અન્તેવાસિકેન મે દેવા''તિ. ''ન તે સો અન્તેવાસી, આચરિયો તે સો, ત્વં તસ્સ સન્તિકે સિપ્પં સિક્ખ, ઇતો પટ્ઠાય ચ સો મમ ધીતાનં ભાજનાનિ કરોતુ, ઇમઞ્ચસ્સ સહસ્સં દેહી''તિ સહસ્સં દાપેત્વા ''નાનાવણ્ણાનિ ઇમાનિ ખુદ્દકભાજનાનિ મમ ધીતાનં દેહી''તિ આહ.

સો તાનિ તાસં સન્તિકં નેત્વા ''ઇમાનિ વો કીળનત્થાય ખુદ્દકભાજનાની''તિ આહ. તા સબ્બા આગમિંસુ. કુમ્ભકારો મહાસત્તેન પભાવતિયા અત્થાય કતભાજનમેવ તસ્સા અદાસિ. સા ચ ભાજનં ગહેત્વા તત્થ અત્તનો ચ મહાસત્તસ્સ ચ ખુજ્જાય ચ રૂપં પસ્સિત્વા ''ઇદં ન અઞ્ઞેન કતં, કુસરાજેનેવ કત''ન્તિ ઞત્વા કુજ્ઝિત્વા ભૂમિયં ખિપિત્વા ''ઇમિના મય્હં અત્થો નત્થિ, ઇચ્છન્તાનં દેહી''તિ આહ. અથસ્સા ભગિનિયો કુદ્ધભાવં ઞત્વા ''ખુદ્દકભાજનં કુસરઞ્ઞા કતન્તિ મઞ્ઞસિ, ઇદં તેન ન કતં, કુમ્ભકારેનેવ કતં, ગણ્હાહિ ન''ન્તિ અવહસિંસુ. સા તેન કતભાવં તસ્સ ચ આગતભાવં તાસં ન કથેસિ. કુમ્ભકારો સહસ્સં બોધિસત્તસ્સ દત્વા ''તાત, રાજા તે તુટ્ઠો, ઇતો કિર પટ્ઠાય રાજધીતાનં ભાજનાનિ કરેય્યાસિ, અહં તાસં હરિસ્સામી''તિ આહ.

સો ''ઇધાપિ વસન્તેન ન સક્કા પભાવતી દટ્ઠુ''ન્તિ તં સહસ્સં તસ્સેવ દત્વા રાજુપટ્ઠાકસ્સ નળકારસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સ અન્તેવાસિકો હુત્વા પભાવતિયા અત્થાય તાલવણ્ટં કત્વા તત્થેવ સેતચ્છત્તઞ્ચ આપાનભૂમિઞ્ચ વત્થું ગહેત્વા ઠિતં પભાવતિઞ્ચાતિ નાનારૂપાનિ દસ્સેસિ. નળકારો તઞ્ચ અઞ્ઞઞ્ચ તેન કતભણ્ડકં આદાય રાજકુલં અગમાસિ. રાજા દિસ્વા ''કેનિમાનિ કતાની''તિ પુચ્છિત્વા પુરિમનયેનેવ સહસ્સં દત્વા ''ઇમાનિ નળકારભણ્ડાનિ

મમ ધીતાનં દેહી''તિ આહ. સોપિ બોધિસત્તેન પભાવતિયા અત્થાય કતં તાલવણ્ટં તસ્સાયેવ અદાસિ. તત્રપિ રૂપાનિ અઞ્ઞો જનો ન પસ્સતિ, પભાવતી પન દિસ્વા કુસરઞ્ઞા કતભાવં ઞત્વા ''ગણ્હિતુકામા ગણ્હન્તૂ''તિ કુદ્ધા ભૂમિયં ખિપિ . અથ નં સેસા અવહસિંસુ. નળકારો સહસ્સં આહરિત્વા બોધિસત્તસ્સ દત્વા તં પવત્તિં આરોચેસિ.

સો ''ઇદમ્પિ મય્હં અવસનટ્ઠાન''ન્તિ સહસ્સં તસ્સેવ દત્વા રાજમાલાકારસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા અન્તેવાસિકભાવં ઉપગન્ત્વા નાનાવિધં માલાવિકતિં ગન્થિત્વા પભાવતિયા અત્થાય નાનારૂપવિચિત્રં એકં ચુમ્બટકં અકાસિ. માલાકારો તં સબ્બં આદાય રાજકુલં અગમાસિ. રાજા દિસ્વા ''કેનિમાનિ ગન્થિતાની''તિ પુચ્છિ. ''મયા, દેવા''તિ. ''અહં તયા ગન્થિતાનિ જાનામિ, કથેહિ, કેન ગન્થિતાની''તિ? ''અન્તેવાસિકેન મે , દેવા''તિ. ''ન સો અન્તેવાસી, આચરિયો તે સો, ત્વં તસ્સ સન્તિકે સિપ્પં સિક્ખ, ઇતો પટ્ઠાય ચ સો મમ ધીતાનં પુપ્ફાનિ ગન્થતુ, ઇમઞ્ચસ્સ સહસ્સં દેહી''તિ સહસ્સં દત્વા ''ઇમાનિ પુપ્ફાનિ મમ ધીતાનં દેહી''તિ આહ. સોપિ બોધિસત્તેન પભાવતિયા અત્થાય કતં ચુમ્બટકં તસ્સાયેવ અદાસિ. સા તત્થ અત્તનો ચ રઞ્ઞો ચ રૂપેહિ સદ્ધિં નાનારૂપાનિ દિસ્વા તેન કતભાવં ઞત્વા કુજ્ઝિત્વા ભૂમિયં ખિપિ. સેસા ભગિનિયો તં તથેવ અવહસિંસુ. માલાકારોપિ સહસ્સં આહરિત્વા બોધિસત્તસ્સ દત્વા તં પવત્તિં આરોચેસિ.

સો ''ઇદમ્પિ મય્હં અવસનટ્ઠાન''ન્તિ સહસ્સં તસ્સેવ દત્વા રઞ્ઞો સૂદસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા અન્તેવાસિકભાવં ઉપગચ્છિ. અથેકદિવસં સૂદો રઞ્ઞો ભોજનવિકતિં હરન્તો અત્તનો અત્થાય પચિતું બોધિસત્તસ્સ અટ્ઠિમંસં અદાસિ. સો તં તથા સમ્પાદેસિ, યથાસ્સ ગન્ધો સકલનગરં અવત્થરિ. રાજા તં ઘાયિત્વા ''કિં તે મહાનસે અઞ્ઞમ્પિ મંસં પચસી''તિ પુચ્છિ. ''નત્થિ, દેવ, અપિચ ખો પન મે અન્તેવાસિકસ્સ અટ્ઠિમંસં પચનત્થાય દિન્નં, તસ્સેવ સો ગન્ધો ભવિસ્સતી''તિ. રાજા આહરાપેત્વા તતો થોકં જિવ્હગ્ગે ઠપેસિ, તાવદેવ સત્ત રસહરણિસહસ્સાનિ ખોભેન્તં ફરિ. રાજા રસતણ્હાય બજ્ઝિત્વા સહસ્સં દત્વા ''ઇતો પટ્ઠાય તવ અન્તેવાસિના મમ ચ ધીતાનઞ્ચ મે ભત્તં પચાપેત્વા ત્વં મય્હં આહર, સો મે ધીતાનં હરતૂ''તિ આહ. સૂદો ગન્ત્વા તસ્સ આરોચેસિ. સો તં સુત્વા ''ઇદાનિ મે મનોરથો મત્થકં પત્તો, ઇદાનિ પનાહં પભાવતિં દટ્ઠું લભિસ્સામી''તિ તુટ્ઠો તં સહસ્સં તસ્સેવ દત્વા પુનદિવસે ભત્તં સમ્પાદેત્વા રઞ્ઞો ભત્તભાજનાનિ પેસેત્વા રાજધીતાનં ભત્તકાજં સયં ગહેત્વા પભાવતિયા વસનપાસાદં અભિરુહિ. સા તં ભત્તકાજં આદાય પાસાદં અભિરુહન્તં દિસ્વા ચિન્તેસિ – ''અયં અત્તનો અનનુચ્છવિકં દાસકમ્મકરેહિ કત્તબ્બં કરોતિ. સચે પનાહં કતિપાહં તુણ્હી ભવિસ્સામિ, 'ઇદાનિ મં એસા રોચતી'તિ સઞ્ઞી હુત્વા કત્થચિ અગન્ત્વા મં ઓલોકેન્તો ઇધેવ વસિસ્સતિ, ઇદાનેવ તં અક્કોસિત્વા પરિભાસિત્વા મુહુત્તમ્પિ ઇધ વસિતું અદત્વા પલાપેસ્સામી''તિ. સા દ્વારં અડ્ઢવિવટં કત્વા એકં હત્થં કવાટે લગ્ગેત્વા એકેન હત્થેન અગ્ગળં ઉપ્પીળેત્વા દુતિયં ગાથમાહ –

૨. ''અનુજ્જુભૂતેન હરં મહન્તં, દિવા ચ રત્તો ચ નિસીથકાલે;
પટિગચ્છ ત્વં ખિપ્પં કુસાવતિં કુસ, નિચ્છામિ દુબ્બણ્ણમહં વસન્ત''ન્તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ, ત્વં ભત્તકારકો હુત્વા ઉજુકેન ચિત્તેન યોપિ તે સીસં ભિન્દેય્ય, તસ્સપેતં કમ્મં ન કરોસિ, અનુજુભૂતેન પન ચિત્તેન મમત્થાય એતં મહન્તં કાજં હરન્તો દિવા ચ રત્તો ચ નિસીથકાલે ચ મહન્તં દુક્ખં અનુભવિસ્સસિ, કિં તે તેન અનુભૂતેન દુક્ખેન, ત્વં અત્તનો નગરં કુસાવતિમેવ પટિગચ્છ, અઞ્ઞં અત્તના સદિસિં અતિરસકપૂવસણ્ઠાનમુખિં યક્ખિનિં અગ્ગમહેસિં કત્વા રજ્જં કારેહીતિ. **નિચ્છામિ દુબ્બણ્ણમહં વસન્તન્તિ** અહં પન તં દુબ્બણ્ણં દુસ્સણ્ઠિતં ઇધ વસન્તં ન ઇચ્છામીતિ.

સો ‘‘પભાવતિયા મે સન્તિકા કથા લદ્ધા’’તિ તુટ્ઠચિત્તો તિસ્સો ગાથા અભાસિ –

૩. ‘‘નાહં ગમિસ્સામિ ઇતો કુસાવતિં, પભાવતી વણ્ણપલોભિતો તવ;
રમામિ મદ્દસ્સ નિકેતરમ્મે, હિત્વાન રટ્ઠં તવ દસ્સને રતો.

૪. ‘‘પભાવતી વણ્ણપલોભિતો તવ, સમ્મૂળ્હરૂપો વિચરામિ મેદિનિં;
દિસં ન જાનામિ કુતોમ્હિ આગતો, તયમ્હિ મત્તો મિગમન્દલોચને.

૫. ‘‘સુવણ્ણચીરવસને, જાતરૂપસુમેખલે;
સુસ્સોણિ તવ કામા હિ, નાહં રજ્જેન મત્થિકો’’તિ.

તત્થ **રમામી**તિ અભિરમામિ ન ઉક્કણ્ઠામિ. **સમ્મૂળ્હરૂપો**તિ કિલેસસમ્મૂળ્હો હુત્વા. **તયમ્હિ મત્તો**તિ તયિ મત્તોમ્હિ, તયા વા મત્તોમ્હિ. **સુવણ્ણચીરવસને**તિ સુવણ્ણખચિતવત્થવસને. **નાહં રજ્જેન મત્થિકો**તિ ન અહં રજ્જેન અત્થિકો.

એવં વુત્તે સા ચિન્તેસિ – ‘‘અહં એતં ‘વિપ્પટિસારી ભવિસ્સતી’તિ પરિભાસામિ, અયં પન રજ્જિત્વાવ કથેતિ, સચે ખો પન મં ‘અહં કુસરાજા’તિ વત્વા હત્થે ગણ્હેય્ય, કો તં નિવારેય્ય, કોચિ નો ઇમં કથં સુણેય્યા’’તિ દ્વારં થકેત્વા સૂચિં દત્વા અન્તો અટ્ઠાસિ. સોપિ ભત્તકાજં આહરિત્વા ભત્તં વડ્ઢેત્વા રાજધીતરો ભોજેસિ. પભાવતી ‘‘ગચ્છ કુસરાજેન પક્કભત્તં આહરા’’તિ ખુજ્જં પેસેસિ. સા આહરિત્વા ‘‘ભુઞ્જાહી’’તિ આહ. નાહં તેન પક્કભત્તં ભુઞ્જામિ, ત્વં ભુઞ્જિત્વા અત્તનો લદ્ધનિવાપં ગહેત્વા ભત્તં પચિત્વા આહર, કુસરઞ્ઞો આગતભાવઞ્ચ મા કસ્સચિ આરોચેસીતિ. ખુજ્જા તતો પટ્ઠાય તસ્સા કોટ્ઠાસં આહરિત્વા સયં ભુઞ્જતિ, અત્તનો કોટ્ઠાસં તસ્સા ઉપનેતિ. કુસરાજાપિ તતો પટ્ઠાય તં પસ્સિતું અલભન્તો ચિન્તેસિ – ‘‘અત્થિ નુ ખો પભાવતિયા મયિ સિનેહો, ઉદાહુ નત્થિ, વીમંસિસ્સામિ ન’’ન્તિ. સો પન રાજધીતરો ભોજેત્વા ભત્તકાજં આદાય નિક્ખન્તો તસ્સા ગબ્ભદ્વારે પાસાદતલં પાદેન પહરિત્વા ભાજનાનિ ઘટ્ટેત્વા નિત્થુનિત્વા વિસઞ્ઞી હુત્વા વિય અવકુજ્જો પતિ. સા તસ્સ નિત્થુનિતસદ્દેન દ્વારં વિવરિત્વા તં ભત્તકાજેન ઓત્થતં દિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અયં સકલજમ્બુદીપે અગ્ગરાજા મં નિસ્સાય રત્તિન્દિવં દુક્ખં અનુભોતિ, સુખુમાલતાય ભત્તકાજેન અવત્થતો પતતિ, જીવતિ નુ ખો, નો વા’’તિ. સા ગબ્ભતો નિક્ખમિત્વા તસ્સ નાસવાતં ઉપધારેતું ગીવં પસારેત્વા મુખં ઓલોકેસિ. સો મુખપૂરં ખેળં ગહેત્વા તસ્સા સરીરે પાતેસિ. સા તં પરિભાસિત્વા ગબ્ભં પવિસિત્વા દ્વારં અડ્ઢવિવટં થકેત્વા ઠિતા ગાથમાહ –

૬. ‘‘અબ્ભૂતિ તસ્સ ભો હોતિ, યો અનિચ્છન્તમિચ્છતિ;
અકામં રાજ કામેસિ, અકન્તં કન્તુમિચ્છસી’’તિ.

તત્થ **અબ્ભૂતી**તિ અભૂતિ, અવુડ્ઢીતિ અત્થો.

સો પન પટિબદ્ધચિત્તતાય અક્કોસિયમાનોપિ પરિભાસિયમાનોપિ વિપ્પટિસારં અનુપ્પાદેત્વાવ અનન્તરં ગાથમાહ –

૭. ‘‘અકામં વા સકામં વા, યો નરો લભતે પિયં;
લાભમેત્થ પસંસામ, અલાભો તત્થ પાપકો’’તિ.

સાપિ તસ્મિં એવં કથેન્તેપિ અનોસક્કિત્વા થદ્ધતરવચનં વત્વા પલાપેતુકામા ઇતરં ગાથમાહ –

૮. ‘‘પાસાણસારં ખણસિ, કણિકારસ્સ દારુના;
વાતં જાલેન બાધેસિ, યો અનિચ્છન્તમિચ્છસી’’તિ.

તત્થ **કણિકારસ્સ દારુના**તિ કણિકારકટ્ઠેન. **બાધેસી**તિ બન્ધસીતિ.

તં સુત્વા રાજા તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૯. ‘‘પાસાણો નૂન તે હદયે, ઓહિતો મુદુલક્ખણે;
યો તે સાતં ન વિન્દામિ, તિરોજનપદાગતો.

૧૦. ‘‘યદા મં ભકુટિં કત્વા, રાજપુત્તી ઉદિક્ખતિ;
આળારિકો તદા હોમિ, રઞ્ઞો મદ્દસ્સન્તેપુરે.

૧૧. ‘‘યદા ઉમ્હયમાના મં, રાજપુત્તી ઉદિક્ખતિ;
નાળારિકો તદા હોમિ, રાજા હોમિ તદા કુસો’’તિ.

તત્થ **મુદુલક્ખણે**તિ મુદુના ઇત્થિલક્ખણેન સમન્નાગતે. **યો**તિ યો અહં તિરોરટ્ઠા આગતો તવ સન્તિકે વસન્તો પટિસન્થારમત્તમ્પિ સાતં ન લભામિ, સો એવં મઞ્ઞામિ, મયિ સિનેહુપ્પત્તિનિવારણાય નૂન તવ હદયે પાસાણો ઠપિતો. **ભકુટિં કત્વા**તિ કોધવસેન વલિવિસમં નલાટં કત્વા. **આળારિકો**તિ ભત્તકારકો. તસ્મિં ખણે અહં મદ્દરઞ્ઞો અન્તેપુરે ભત્તકારકદાસો વિય હોમીતિ વદતિ. **ઉમ્હયમાના**તિ પહટ્ઠાકારં દસ્સેત્વા હસમાના. **રાજા હોમી**તિ તસ્મિં ખણે અહં કુસાવતીનગરે રજ્જં કારેન્તો રાજા વિય હોમિ, કસ્માસિ એવં ફરુસા, ઇતો પટ્ઠાય મા એવરૂપં કરિ, ભદ્દેતિ.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અયં અતિવિય અલ્લીયિત્વા કથેતિ, મુસાવાદં કત્વા ઉપાયેન નં ઇતો પલાપેસ્સામી’’તિ ગાથમાહ –

૧૨. ‘‘સચે હિ વચનં સચ્ચં, નેમિત્તાનં ભવિસ્સતિ;
નેવ મે ત્વં પતી અસ્સ, કામં છિન્દન્તુ સત્તધા’’તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ, મયા ‘‘અયં કુસરાજા મય્હં પતિ ભવિસ્સતિ, ન ભવિસ્સતી’’તિ બહૂ નિમિત્તપાઠકા પુચ્છિતા, તે ‘‘કામં કિર મં સત્તધા છિન્દન્તુ, નેવ મે ત્વં પતિ ભવિસ્સસી’’તિ વદિંસૂતિ.

તં સુત્વા રાજા તં પટિબાહન્તો ‘‘ભદ્દે, મયાપિ અત્તનો રટ્ઠે નેમિત્તકા પુચ્છિતા, તે ‘અઞ્ઞત્ર સીહસ્સરકુસરાજતો તવ પતિ નામ અઞ્ઞો નત્થી’તિ બ્યાકરિંસુ, અહમ્પિ અત્તનો ઞાણબલનિમિત્તેન એવમેવ કથેસિ’’ન્તિ વત્વા અનન્તરં ગાથમાહ –

૧૩. ‘‘સચે હિ વચનં સચ્ચં, અઞ્ઞેસં યદિ વા મમ;
નેવ તુય્હં પતી અત્થિ, અઞ્ઞો સીહસ્સરા કુસા’’તિ.

તસ્સત્થો – યદિ હિ અઞ્ઞેસં નેમિત્તાનં વચનં સચ્ચં, યદિ વા મમ વચનં સચ્ચં, તવ અઞ્ઞો પતિ નામ નત્થીતિ.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા ‘‘ન સક્કા ઇમં લજ્જાપેતું વા પલાપેતું વા, કિં મે ઇમિના’’તિ દ્વારં પિધાય અત્તાનં ન દસ્સેસિ. સોપિ કાજં ગહેત્વા ઓતરિ, તતો પટ્ઠાય તં દટ્ઠું ન લભતિ, ભત્તકારકકમ્મં કરોન્તો અતિવિય કિલમતિ , ભુત્તપાતરાસો દારૂનિ ફાલેતિ, ભાજનાનિ ધોવતિ, કાજેન ઉદકં આહરતિ, સયન્તો અમ્બણપિટ્ઠે સયતિ, પાતો વુટ્ઠાય યાગુઆદીનિ પચતિ હરતિ ભોજેતિ, નન્દિરાગં નિસ્સાય અતિદુક્ખં અનુભોતિ. સો એકદિવસં ભત્તગેહદ્વારેન ગચ્છન્તિં ખુજ્જં દિસ્વા પક્કોસિ. સા પભાવતિયા ભયેન તસ્સ સન્તિકં ગન્તું અવિસહન્તી તુરિતતુરિતા વિય ગચ્છતિ. અથ નં વેગેન ઉપગન્ત્વા ‘‘ખુજ્જે’’તિ આહ.

સા નિવત્તિત્વા ઠિતા ‘‘કો એસો’’તિ વત્વા ‘‘તુમ્હાકં સદ્દં ન સુણામી’’તિ આહ. અથ નં ‘‘ખુજ્જે ત્વમ્પિ સામિનીપિ તે ઉભોપિ અતિવિય થદ્ધા, એત્તકં કાલં તુમ્હાકં સન્તિકે વસન્તો આરોગ્યસાસનમત્તમ્પિ ન લભામિ, દેય્યધમ્મં પન કિં દસ્સથ, તિટ્ઠતુ તાવેતં, અપિ મે પભાવતિં મુદુકં કત્વા દસ્સેતું સક્ખિસ્સસી’’તિ આહ . સા ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. અથ નં ‘‘સચે મે તં દસ્સેતું સક્ખિસ્સસિ, ખુજ્જભાવં તે ઉજુકં કત્વા ગીવેય્યકં દસ્સામી’’તિ પલોભેન્તો પઞ્ચ ગાથાયો અભાસિ –

૧૪. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કારેસ્સં, પત્વા ખુજ્જે કુસાવતિં;
સચે મં નાગનાસૂરૂ, ઓલોકેય્ય પભાવતી.

૧૫. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કારેસ્સં, પત્વા ખુજ્જે કુસાવતિં;
સચે મં નાગનાસૂરૂ, આલપેય્ય પભાવતી.

૧૬. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કારેસ્સં, પત્વા ખુજ્જે કુસાવતિં;
સચે મં નાગનાસૂરૂ, ઉમ્હાયેય્ય પભાવતી.

૧૭. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કારેસ્સં, પત્વા ખુજ્જે કુસાવતિં;
સચે મં નાગનાસૂરૂ, પમ્હાયેય્ય પભાવતી.

૧૮. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કારેસ્સં, પત્વા ખુજ્જે કુસાવતિં;
સચે મં નાગનાસૂરૂ, પાણીહિ ઉપસમ્ફુસે’’તિ.

તત્થ **નેક્ખં ગીવં તે**તિ તવ ગીવેય્યં સબ્બસુવણ્ણમયમેવ કારેસ્સામીતિ અત્થો. ‘‘નેક્ખં ગીવં તે કરિસ્સામી’’તિપિ પાઠો, તવ ગીવાય નેક્ખમયં પિળન્ધનં પિળન્ધેસ્સામીતિ અત્થો. **ઓલોકેય્યા**તિ સચે તવ વચનેન મં પભાવતી ઓલોકેય્ય, સચે મં તાય ઓલોકાપેતું સક્ખિસ્સસીતિ અત્થો. ‘‘**આલપેય્યા**’’તિઆદીસુપિ એસેવ નયો. એત્થ પન **ઉમ્હાયેય્યા**તિ મન્દહસિતવસેન પરિહાસેય્ય. **પમ્હાયેય્યા**તિ મહાહસિતવસેન પરિહાસેય્ય.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા ‘‘ગચ્છથ તુમ્હે, દેવ, કતિપાહચ્ચયેન નં તુમ્હાકં વસે કરિસ્સામિ, પસ્સથ મે પરક્કમ’’ન્તિ વત્વા તં કરણીયં તીરેત્વા પભાવતિયા સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સા વસનગબ્ભં સોધેન્તી વિય પહરણયોગ્ગં લેડ્ડુખણ્ડમ્પિ અસેસેત્વા અન્તમસો પાદુકાપિ નીહરિત્વા સકલગબ્ભં સમ્મજ્જિત્વા ગબ્ભદ્વારે ઉમ્મારં

અન્તરં કત્વા ઉચ્ચાસનં પઞ્ઞપેત્વા પભાવતિયા એકં નીચપીઠકં અત્થરિત્વા ''એહિ, અમ્મ, સીસે તે ઊકા વિચિનિસ્સામી''તિ તં તત્થ પીઠકે નિસીદાપેત્વા અત્તનો ઊરુઅન્તરે તસ્સા સીસં ઠપેત્વા થોકં કણ્ડુયિત્વા ''અહો ઇમિસ્સા સીસે બહૂ ઊકા''તિ સકસીસતો ઊકા ગહેત્વા તસ્સા હત્થે ઠપેત્વા ''પસ્સ કિત્તકા તે સીસે ઊકા''તિ પિયકથં કથેત્વા મહાસત્તસ્સ ગુણં કથેન્તી ગાથમાહ –

૧૯. ''ન હિ નૂનાયં રાજપુત્તી, કુસે સાતમ્પિ વિન્દતિ;
આળારિકે ભતે પોસે, વેતનેન અનત્થિકે''તિ.

તસ્સત્થો – એકંસેન અયં રાજપુત્તી પુબ્બે કુસાવતીનગરે કુસનરિન્દસ્સ સન્તિકે માલાગન્ધવિલેપનવત્થાલઙ્કારવસેન અપ્પમત્તકમ્પિ સાતં ન વિન્દતિ ન લભતિ, તમ્બૂલમત્તમ્પિ એતેન એતિસ્સા દિન્નપુબ્બં ન ભવિસ્સતિ. કિંકારણા? ઇત્થિયો નામ એકદિવસમ્પિ અઙ્કં અવત્થરિત્વા નિપન્નસામિકમ્હિ હદયં ભિન્દિતું ન સક્કોન્તિ, અયં પન આળારિકે ભતે પોસે આળારિકત્તઞ્ચ ભતકત્તઞ્ચ ઉપગતે એતસ્મિં પુરિસે મૂલેનપિ અનત્થિકે કેવલં તંયેવ નિસ્સાય રજ્જં પહાય આગન્ત્વા એવં દુક્ખં અનુભવન્તે પટિસન્થારમત્તમ્પિ ન કરોતિ, સચેપિ તે, અમ્મ, તસ્મિં સિનેહો નત્થિ, સકલજમ્બુદીપે અગ્ગરાજા મં નિસ્સાય કિલમતીતિ તસ્સ કિઞ્ચિદેવ દાતું અરહસીતિ.

સા તં સુત્વા ખુજ્જાય કુજ્ઝિ. અથ નં ખુજ્જા ગીવાયં ગહેત્વા અન્તોગબ્ભે ખિપિત્વા સયં બહિ હુત્વા દ્વારં પિધાય આવિઞ્છનરજ્જુમ્હિ ઓલમ્બન્તી અટ્ઠાસિ. પભાવતી તં ગહેતું અસક્કોન્તી દ્વારમૂલે ઠત્વા અક્કોસન્તી ઇતરં ગાથમાહ –

૨૦. ''ન હિ નૂનાયં સા ખુજ્જા, લભતિ જિવ્હાય છેદનં;
સુનિસિતેન સત્થેન, એવં દુબ્ભાસિતં ભણ''ન્તિ.

તત્થ **સુનિસિતેના**તિ સુટ્ઠુ નિસિતેન તિખિણસત્થેન. **એવં દુબ્ભાસિતન્તિ** એવં અસોતબ્બયુત્તકં દુબ્ભાસિતં ભણન્તી.

અથ ખુજ્જા આવિઞ્છનરજ્જું ગહેત્વા ઠિતાવ ''નિપ્પઞ્ઞે દુબ્બિનીતે તવ રૂપં કિં કરિસ્સતિ, કિં મયં તવ રૂપં ખાદિત્વા યાપેસ્સામા''તિ વત્વા તેરસહિ ગાથાહિ બોધિસત્તસ્સ ગુણં પકાસેન્તી ખુજ્જાગજ્જિતં નામ ગજ્જિ –

૨૧. ''મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મહાયસોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૨. ''મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મહદ્ધનોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૩. ''મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મહબ્બલોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૪. ''મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;

મહારટ્ઠોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૫. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મહારાજાતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૬. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
સીહસ્સરોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૭. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
વગ્ગુસ્સરોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૮. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
બિન્દુસ્સરોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૨૯. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મઞ્જુસ્સરોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૩૦. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
મધુસ્સરોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૩૧. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
સતસિપ્પોતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૩૨. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
ખત્તિયોતિપિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિયં.

૩૩. ‘‘મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન પભાવતિ;
કુસરાજાતિ કત્વાન, કરસ્સુ રુચિરે પિય’’ન્તિ.

તત્થ **મા નં રૂપેન પામેસિ, આરોહેન, પભાવતી**તિ અરે પભાવતિ, મા ત્વં એતં કુસનરિન્દં અત્તનો રૂપેન આરોહપરિણાહેન પમિનિ, એવં પમાણં ગણ્હિ. **મહાયસો**તિ મહાનુભાવો સોતિ એવં હદયે કત્વાન **રુચિરે** પિયદસ્સને કરસ્સુ તસ્સ પિયં. આનુભાવોયેવ હિસ્સ રૂપન્તિ વદતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. અપિ ચ **મહાયસો**તિ મહાપરિવારો. **મહદ્ધનો**તિ મહાભોગો. **મહબ્બલો**તિ મહાથામો. **મહારટ્ઠો**તિ વિપુલરટ્ઠો. **મહારાજા**તિ સકલજમ્બુદીપે અગ્ગરાજા. **સીહસ્સરો**તિ સીહસદ્દસમાનસદ્દો. **વગ્ગુસ્સરો**તિ લીલાયુત્તસ્સરો. **બિન્દુસ્સરો**તિ સમ્પિણ્ડિતઘનસ્સરો. **મઞ્જુસ્સરો**તિ સુન્દરસ્સરો. **મધુસ્સરો**તિ મધુરયુત્તસ્સરો. **સતસિપ્પો**તિ પરેસં સન્તિકે અસિક્ખિત્વા અત્તનો બલેનેવ નિપ્ફન્નઅનેકસતસિપ્પો. **ખત્તિયો**તિ ઓક્કાકપવેણિયં જાતો અસમ્ભિન્નખત્તિયો. **કુસરાજા**તિ સક્કદત્તિયકુસતિણસમાનનામો રાજા. એવરૂપો હિ અઞ્ઞો રાજા નામ નત્થીતિ જાનિત્વા એતસ્સ પિયં કરોહીતિ ખુજ્જા એત્તકાહિ ગાથાહિ તસ્સ ગુણં કથેસિ.

પભાવતી તસ્સા વચનં સુત્વા ‘‘ખુજ્જે અતિવિય ગજ્જસિ, હત્થેન પાપુણન્તી સસામિકભાવં તે જાનાપેસ્સામી’’તિ ખુજ્જં તજ્જેસિ. સાપિ તં ‘‘અહં તં રક્ખમાના પિતુનો તે કુસરાજસ્સ આગતભાવં નારોચેસિં, હોતુ, અજ્જ રઞ્ઞો આરોચેસ્સામી’’તિ મહન્તેન સદ્દેન ભાયાપેસિ. સાપિ ‘‘કોચિદેવ સુણેય્યા’’તિ ખુજ્જં સઞ્ઞાપેસિ. બોધિસત્તોપિ તં પસ્સિતું અલભન્તો સત્ત માસે દુબ્ભોજનેન દુક્ખસેય્યાય કિલમન્તો ચિન્તેસિ – ‘‘કો મે એતાય અત્થો, સત્ત માસે વસન્તો એતં પસ્સિતુમ્પિ ન લભામિ, અતિવિય કક્ખળા સાહસિકા, ગન્ત્વા માતાપિતરો પસ્સિસ્સામી’’તિ. તસ્મિં ખણે સક્કો આવજ્જેન્તો તસ્સ ઉક્કણ્ઠિતભાવં ઞત્વા ‘‘રાજા સત્ત માસે પભાવતિં દટ્ઠુમ્પિ ન લભિ, લભનાકારમસ્સ કરિસ્સામી’’તિ મદ્દરઞ્ઞો દૂતે કત્વા સત્તન્નં રાજૂનં દૂતં પાહેન્તો ‘‘પભાવતી, કુસરાજં છડ્ડેત્વા આગતા, આગચ્છન્તુ પભાવતિં ગણ્હન્તૂ’’તિ એકેકસ્સ વિસું વિસું સાસનં પહિણિ. તે મહાપરિવારેન ગન્ત્વા નગરં પત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ આગતકારણં ન જાનન્તિ. તે ‘‘ત્વં કસ્મા આગતો, ત્વં કસ્મા આગતોસી’’તિ પુચ્છિત્વા તમત્થં ઞત્વા કુજ્ઝિત્વા ‘‘એકં કિર ધીતરં સત્તન્નં દસ્સતિ, પસ્સથસ્સ અનાચારં, ઉપ્પણ્ડેતિ નો, ગણ્હથ ન’’ન્તિ ‘‘સબ્બેસમ્પિ અમ્હાકં પભાવતિં દેતુ યુદ્ધં વા’’તિ સાસનાનિ પહિણિત્વા નગરં પરિવારયિંસુ. મદ્દરાજા સાસનં સુત્વા ભીતતસિતો અમચ્ચે આમન્તેત્વા ‘‘કિં કરોમા’’તિ પુચ્છિ. અથ નં અમચ્ચા ‘‘દેવ , સત્તપિ રાજાનો પભાવતિં નિસ્સાય આગતા, ‘સચે ન દસ્સતિ, પાકારં ભિન્દિત્વા નગરં પવિસિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેત્વા તં ગણ્હિસ્સામા’તિ વદન્તિ, પાકારે અભિન્નેયેવ તેસં પભાવતિં પેસેસ્સામા’’તિ વત્વા ગાથમાહંસુ –

૩૪. ‘‘એતે નાગા ઉપત્થદ્ધા, સબ્બે તિટ્ઠન્તિ વમ્મિતા;
પુરા મદ્દન્તિ પાકારં, આનેન્તેતં પભાવતિ’’ન્તિ.

તત્થ **ઉપત્થદ્ધા**તિ અતિથદ્ધા દપ્પિતા. **આનેન્તેતં પભાવતિ**ન્તિ આનેન્તુ એતં પભાવતિન્તિ સાસનાનિ પહિણિંસુ. તસ્મા યાવ એતે નાગા પાકારં ન મદ્દન્તિ, તાવ નેસં પભાવતિં પેસેહિ, મહારાજાતિ.

તં સુત્વા રાજા ‘‘સચાહં એકસ્સ પભાવતિં પેસેસ્સામિ, સેસા યુદ્ધં કરિસ્સન્તિ, ન સક્કા એકસ્સ દાતું, સકલજમ્બુદીપે અગ્ગરાજાનં ‘વિરૂપો’તિ છડ્ડેત્વા આગતા આગમનસ્સ ફલં લભતુ, વધિત્વાન નં સત્ત ખણ્ડાનિ કત્વા સત્તન્નં ખત્તિયાનં પેસેસ્સામી’’તિ વદન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૩૫. ‘‘સત્ત બિલે કરિત્વાન, અહમેતં પભાવતિં;
ખત્તિયાનં પદસ્સામિ, યે મં હન્તું ઇધાગતા’’તિ.

તસ્સ સા કથા સકલનિવેસને પાકટા અહોસિ. પરિચારિકા ગન્ત્વા ‘‘રાજા કિર તં સત્ત ખણ્ડાનિ કત્વા સત્તન્નં રાજૂનં પેસેસ્સતી’’તિ પભાવતિયા આરોચેસું. સા મરણભયભીતા આસના વુટ્ઠાય ભગિનીહિ પરિવુતા માતુ સિરિગબ્ભં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૩૬. ‘‘અવુટ્ઠહિ રાજપુત્તી, સામા કોસેય્યવાસિની;
અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ, દાસીગણપુરક્ખતા’’તિ.

તત્થ **સામા**તિ સુવણ્ણવણ્ણા. **કોસેય્યવાસિની**તિ સુવણ્ણખચિતકોસેય્યનિવસના.

સા માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા માતરં વન્દિત્વા પરિદેવમાના આહ –

૩૭. ‘‘તં નૂન કક્કૂપનિસેવિતં મુખં, આદાસદન્તાથરુપચ્ચવેક્ખિતં;
સુભં સુનેત્તં વિરજં અનઙ્ગણં, છુદ્ધં વને ઠસ્સતિ ખત્તિયેહિ.

૩૮. ‘‘તે નૂન મે અસિતે વેલ્લિતગ્ગે, કેસે મુદૂ ચન્દનસારલિત્તે;
સમાકુલે સીવથિકાય મજ્ઝે, પાદેહિ ગિજ્ઝા પરિકડ્ઢિસ્સન્તિ.

૩૯. ‘‘તા નૂન મે તમ્બનખા સુલોમા, બાહા મુદૂ ચન્દનસારલિત્તા;
છિન્ના વને ઉજ્ઝિતા ખત્તિયેહિ, ગય્હ ધઙ્ક્ો ગચ્છતિ યેનકામં.

૪૦. ‘‘તે નૂન તાલૂપનિભે અલમ્બે, નિસેવિતે કાસિકચન્દનેન;
થનેસુ મે લમ્બિસ્સતિ સિઙ્ગાલો, માતૂવ પુત્તો તરુણો તનૂજો.

૪૧. ‘‘તં નૂન સોણિં પુથુલં સુકોટ્ટિતં, નિસેવિતં કઞ્ચનમેખલાહિ;
છિન્નં વને ખત્તિયેહી અવત્થં, સિઙ્ગાલસઙ્ઘા પરિકડ્ઢિસ્સન્તિ.

૪૨. ‘‘સોણા ધઙ્કા સિઙ્ગાલા ચ, યે ચઞ્ઞે સન્તિ દાઠિનો;
અજરા નૂન હેસ્સન્તિ, ભક્ખયિત્વા પભાવતિં.

૪૩. ‘‘સચે મંસાનિ હરિંસુ, ખત્તિયા દૂરગામિનો;
અટ્ઠીનિ અમ્મ યાચિત્વા, અનુપથે દહાથ નં.

૪૪. ‘‘ખેત્તાનિ અમ્મ કારેત્વા, કણિકારેત્થ રોપય;
યદા તે પુપ્ફિતા અસ્સુ, હેમન્તાનં હિમચ્ચયે;
સરેય્યાથ મમં અમ્મ, એવંવણ્ણા પભાવતી’’તિ.

તત્થ કક્કૂપનિસેવિતન્તિલ **કક્કૂપનિસેવિત**ન્તિ સાસપકક્કલોણકક્કમત્તિકકક્કતિલકક્કહલિદ્દિકક્કમુખચુણ્ણકેહિ ઇમેહિ પઞ્ચહિ કક્કેહિ ઉપનિસેવિતં. **આદાસદન્તાથરુપચ્ચવેક્ખિત**ન્તિ દન્તમયથરુમ્હિ આદાસે પચ્ચવેક્ખિતં તત્થ ઓલોકેત્વા મણ્ડિતં. **સુભ**ન્તિ સુભમુખં. **વિરજ**ન્તિ વિગતરજં નિમ્મલં. **અનઙ્ગણ**ન્તિ ગણ્ડપિળકાદિદોસરહિતં. **છુદ્ધ**ન્તિ અમ્મ એવરૂપં મમ મુખં અદ્ધા ઇદાનિ ખત્તિયેહિ છડ્ડિતં **વને** અરઞ્ઞે ઠસ્સતીતિ પરિદેવતિ. **અસિતે**તિ કાળકે. **વેલ્લિતગ્ગે**તિ ઉન્નતગ્ગે. **સીવથિકાયા**તિ સુસાનમ્હિ. **પરિકડ્ઢિસ્સન્તી**તિ એવરૂપે મમ કેસે મનુસ્સમંસખાદકા ગિજ્ઝા પાદેહિ પહરિત્વા નૂન પરિકડ્ઢિસ્સન્તિ. **ગય્હ ધઙ્ક્ો ગચ્છતિ યેનકામ**ન્તિ અમ્મ મમ એવરૂપં બાહં નૂન ધઙ્ક્ો ગહેત્વા લુઞ્ચિત્વા ખાદન્તો યેનકામં ગચ્છિસ્સતિ.

તાલૂપનિભેતિ સુવણ્ણતાલફલસદિસે. **કાસિકચન્દનેના**તિ સુખુમચન્દનેન નિસેવિતે. **થનેસુ મે**તિ અમ્મ મમ સુસાને પતિતાય એવરૂપે થને દિસ્વા મુખેન ડંસિત્વા તેસુ મે થનેસુ અત્તનો તનુજો માતુ તરુણપુત્તો વિય નૂન સિઙ્ગાલો લમ્બિસ્સતિ. **સોણિ**ન્તિ કટિં. **સુકોટ્ટિત**ન્તિ ગોહનુકેન પહરિત્વા સુવડ્ઢિતં. **અવત્થ**ન્તિ છડ્ડિતં. **ભક્ખયિત્વા**તિ અમ્મ એતે એત્તકા નૂન મમ મંસં ખાદિત્વા અજરા ભવિસ્સન્તિ.

સચે મંસાનિ હરિંસૂતિ અમ્મ સચે તે ખત્તિયા મયિં પટિબદ્ધચિત્તા મમ મંસાનિ હરેય્યું, અથ તુમ્હે અટ્ઠીનિ યાચિત્વા **અનુપથે દહાથનં**, જઙ્ઘમગ્ગમહામગ્ગાનં અન્તરે દહેય્યાથાતિ વદતિ. **ખેત્તાની**તિ અમ્મ મમ ઝાપિતટ્ઠાને માલાદિવત્થૂનિ કારેત્વા એત્થ એતેસુ ખેત્તેસુ કણિકારરુક્ખે રોપથ. **હિમચ્ચયે**તિ હિમપાતાતિક્કમે ફગ્ગુણમાસે. **સરેય્યાથા**તિ તેસં પુપ્ફાનં સુવણ્ણચઙ્કોટકં પૂરેત્વા ઊરૂસુ ઠપેત્વા મમ ધીતા પભાવતી એવંવણ્ણાતિ સરેય્યાથ.

ઇતિ સા મરણભયતજ્જિતા માતુ સન્તિકે વિલપિ. મદ્દરાજાપિ ''ફરસુઞ્ચ ગણ્ડિકઞ્ચ ગહેત્વા ચોરઘાતકો ઇધેવ આગચ્છતૂ''તિ આણાપેસિ. તસ્સ આગમનં સકલરાજગેહે પાકટં અહોસિ. અથસ્સ આગતભાવં સુત્વા પભાવતિયા માતા ઉટ્ઠાયાસના સોકસમપ્પિતા રઞ્ઞો સન્તિકં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૪૫. ''તસ્સા માતા ઉદટ્ઠાસિ, ખત્તિયા દેવવણ્ણિની;
દિસ્વા અસિઞ્ચ સૂનઞ્ચ, રઞ્ઞો મદ્દસ્સન્તેપુરે''તિ.

તત્થ **ઉદટ્ઠાસી**તિ આસના ઉટ્ઠાય રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા અટ્ઠાસિ. **દિસ્વા અસિઞ્ચ સૂનઞ્ચા**તિ અન્તેપુરમ્હિ અલઙ્કતમહાતલે રઞ્ઞો પુરતો નિક્ખિત્તં ફરસુઞ્ચ ગણ્ડિકઞ્ચ દિસ્વા વિલપન્તી ગાથમાહ –

૪૬. ''ઇમિના નૂન અસિના, સુસઞ્ઞં તનુમજ્ઝિમં;
ધીતરં મદ્દ હન્ત્વાન, ખત્તિયાનં પદસ્સસી''તિ.

તત્થ **અસિના**તિ ફરસું સન્ધાયાહ. સો હિ ઇમસ્મિં ઠાને અસિ નામ જાતો. **સુસઞ્ઞં તનુમજ્ઝિમ**ન્તિ સુટ્ઠુ સઞ્ઞાતં તનુમજ્ઝિમં.

અથ નં રાજા સઞ્ઞાપેન્તો આહ – ''દેવિ, કિં કથેસિ, તવ ધીતા સકલજમ્બુદીપે અગ્ગરાજાનં 'વિરૂપો'તિ છડ્ડેત્વા ગતમગ્ગે પદવલઞ્જે અવિનટ્ઠેયેવ મચ્ચું નલાટેનાદાય આગતા, ઇદાનિ અત્તનો રૂપં નિસ્સાય ઈદિસં ફલં લભતૂ''તિ. સા તસ્સ વચનં સુત્વા ધીતુ સન્તિકં ગન્ત્વા વિલપન્તી આહ –

૪૭. ''ન મે અકાસિ વચનં, અત્થકામાય પુત્તિકે;
સાજ્જ લોહિતસઞ્છન્ના, ગચ્છસિ યમસાધનં.

૪૮. ''એવમાપજ્જતી પોસો, પાપિયઞ્ચ નિગચ્છતિ;
યો વે હિતાનં વચનં, ન કરોતિ અત્થદસ્સિનં.

૪૯. ''સચે ચ અજ્જ ધારેસિ, કુમારં ચારુદસ્સનં;
કુસેન જાતં ખત્તિયં, સુવણ્ણમણિમેખલં;
પૂજિતં ઞાતિસઙ્ઘેહિ, ન ગચ્છસિ યમક્ખયં.

૫૦. ''યત્થસ્સુ ભેરી નદતિ, કુઞ્જરો ચ નિકૂજતિ;
ખત્તિયાનં કુલે ભદ્દે, કિન્નુ સુખતરં તતો.

૫૧. ''અસ્સો ચ સિસતિ દ્વારે, કુમારો ઉપરોદતિ;

ખત્તિયાનં કુલે ભદ્દે, કિન્નુ સુખતરં તતો.

૫૨. ‘‘મયૂરકોઞ્ચાભિરુદે, કોકિલાભિનિકૂજિતે;
ખત્તિયાનં કુલે ભદ્દે, કિન્નુ સુખતરં તતો’’તિ.

તત્થ **પુત્તિકે**તિ તં આલપતિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – અમ્મ, ઇધ કિં કરિસ્સસિ, સામિકસ્સ સન્તિકં ગચ્છ, મા રૂપમદેન મજ્જીતિ એવં યાચન્તિયાપિ મે વચનં ન અકાસિ, સા ત્વં અજ્જ લોહિતસઞ્છન્ના ગચ્છસિ યમસાધનં, મચ્ચુરાજસ્સ ભવનં ગમિસ્સસીતિ. **પાપિયઞ્ચા**તિ ઇતો પાપતરઞ્ચ નિગચ્છતિ. **સચે ચ અજ્જ ધારેસી**તિ, અમ્મ, સચે ત્વં ચિત્તસ્સ વસં અગન્ત્વા કુસનરિન્દં પટિચ્ચ લદ્ધં અત્તનો રૂપેન સદિસં ચારુદસ્સનં કુમારં અજ્જ ધારયિસ્સસિ. **યમક્ખયન્તિ** એવં સન્તે યમનિવેસનં ન ગચ્છેય્યાસિ. **તતો** યમ્હિ ખત્તિયકુલે અયં વિભૂતિ, તમ્હા નાનાભેરિસદ્દેન ચેવ મત્તવારણકોઞ્ચનાદેન ચ નિન્નાદિતા કુસાવતીરાજકુલા કિં નુ સુખતરં દિસ્વા ઇધાગતાસીતિ અત્થો. **સિસતી**તિ હસતિ. **કુમારો**તિ સુસિક્ખિતો ગન્ધબ્બકુમારો. **ઉપરોદતી**તિ નાનાતૂરિયાનિ ગહેત્વા ઉપહારં કરોતિ. **કોકિલાભિનિકૂજિતે**તિ કુસરાજકુલે સાયં પાતો પવત્તનચ્ચગીતવાદિતૂપહારં પટિપ્ફરન્તી વિય કોકિલેહિ અભિનિકૂજિતે.

ઇતિ સાપિ એત્તકાહિ ગાથાહિ તાય સદ્ધિં સલ્લપિત્વા ‘‘સચે અજ્જ કુસનરિન્દો ઇધ અસ્સ, ઇમે સત્ત રાજાનો પલાપેત્વા મમ ધીતરં દુક્ખા પમોચેત્વા આદાય ગચ્છેય્યા’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૫૩. ‘‘કહં નુ ખો સત્તુમદ્દનો, પરરટ્ઠપ્પમદ્દનો;
કુસો સોળારપઞ્ઞાણો, યો નો દુક્ખા પમોચયે’’તિ.

તત્થ **સોળારપઞ્ઞાણો**તિ ઉળારપઞ્ઞો.

તતો પભાવતી ‘‘મમ માતુ કુસસ્સ વણ્ણં ભણન્તિયા મુખં નપ્પહોતિ, આચિક્ખિસ્સામિ તાવસ્સા તસ્સ ઇધેવ આળારિકકમ્મં કત્વા વસનભાવ’’ન્તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૫૪. ‘‘ઇધેવ સો સત્તુમદ્દનો, પરરટ્ઠપ્પમદ્દનો;
કુસો સોળારપઞ્ઞાણો, યો તે સબ્બે વધિસ્સતી’’તિ.

અથસ્સા માતા ‘‘અયં મરણભયભીતા વિપ્પલપતી’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૫૫. ‘‘ઉમ્મત્તિકા નુ ભણસિ, અન્ધબાલા પભાસસિ;
કુસો ચે આગતો અસ્સ, કિં ન જાનેમુ તં મય’’ન્તિ.

તત્થ **અન્ધબાલા**તિ સમ્મૂળ્હા અઞ્ઞાણા હુત્વા. **કિં ન જાનેમૂ**તિ કેન કારણેન તં ન જાનેય્યામ. સો હિ અન્તરામગ્ગે ઠિતોવ અમ્હાકં સાસનં પેસેય્ય, સમુસ્સિતદ્ધજા ચતુરઙ્ગિનીસેના પઞ્ઞાયેથ, ત્વં પન મરણભયેન કથેસીતિ.

સા એવં વુત્તે ‘‘ન મે માતા સદ્દહતિ, તસ્સ ઇધાગન્ત્વા સત્ત માસે વસનભાવં ન જાનાતિ, દસ્સેસ્સામિ ન’’ન્તિ ચિન્તેત્વા માતરં હત્થે ગહેત્વા સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા હત્થં પસારેત્વા દસ્સેન્તી ગાથમાહ –

૫૬. ‘‘એસો આળારિકો પોસો, કુમારીપુરમન્તરે;
દળ્હં કત્વાન સંવેલ્લિં, કુમ્ભિં ધોવતિ ઓણતો’’તિ.

તત્થ **કુમારીપુરમન્તરે**તિ વાતપાને ઠિતા તવ ધીતાનં કુમારીનં વસનટ્ઠાનન્તરે નં ઓલોકેહિ. **સંવેલ્લિ**ન્તિ કચ્છં બન્ધિત્વા કુમ્ભિં ધોવતિ.

સો કિર તદા ‘‘અજ્જ મે મનોરથો મત્થકં પાપુણિસ્સતિ, અદ્ધા મરણભયતજ્જિતા, પભાવતી, મમ આગતભાવં કથેસ્સતિ, ભાજનાનિ ધોવિત્વા પટિસામેસ્સામી’’તિ ઉદકં આહરિત્વા ભાજનાનિ ધોવિતું આરભિ. અથ નં માતા પરિભાસન્તી ગાથમાહ –

૫૭. ‘‘વેણી ત્વમસિ ચણ્ડાલી, અદૂસિ કુલગન્ધિની;
કથં મદ્દકુલે જાતા, દાસં કયિરાસિ કામુક’’ન્તિ.

તત્થ **વેણી**તિ તચ્છિકા. **અદૂસિ કુલગન્ધિની**તિ ઉદાહુ ત્વં કુલદૂસિકા. **કામુક**ન્તિ કથં નામ ત્વં એવરૂપે કુલે જાતા અત્તનો સામિકં દાસં કરેય્યાસીતિ.

તતો પભાવતી ‘‘મમ માતા ઇમસ્સ મં નિસ્સાય એવં વસનભાવં ન જાનાતિ મઞ્ઞે’’તિ ચિન્તેત્વા ઇતરં ગાથમાહ –

૫૮. ‘‘નમ્હિ વેણી ન ચણ્ડાલી, ન ચમ્હિ કુલગન્ધિની;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસી’’તિ.

તત્થ **ઓક્કાકપુત્તો**તિ, અમ્મ, એસ ઓક્કાકપુત્તો, ત્વં પન ‘‘દાસો’’તિ મઞ્ઞસિ, કસ્મા નં અહં ‘‘દાસો’’તિ કથેસ્સામીતિ.

ઇદાનિસ્સ યસં વણ્ણેન્તી આહ –

૫૯. ‘‘યો બ્રાહ્મણસહસ્સાનિ, સદા ભોજેતિ વીસતિં;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસિ.

૬૦. યસ્સ નાગસહસ્સાનિ, સદા યોજેન્તિ વીસતિં;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસિ.

૬૧. ‘‘યસ્સ અસ્સસહસ્સાનિ, સદા યોજેન્તિ વીસતિં;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસિ.

૬૨. ‘‘યસ્સ રથસહસ્સાનિ, સદા યોજેન્તિ વીસતિં;

ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસિ;
યસ્સ ઉસભસહસ્સાનિ, સદા યોજેન્તિ વીસતિં;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસિ.

૬૩. ''યસ્સ ધેનુસહસ્સાનિ, સદા દુહન્તિ વીસતિં;
ઓક્કાકપુત્તો ભદ્દન્તે, ત્વં નુ દાસોતિ મઞ્ઞસી''તિ.

એવં તાય પઞ્ચહિ ગાથાહિ મહાસત્તસ્સ યસો વણ્ણિતો. અથસ્સા માતા ''અયં અસમ્ભિતા કથં કથેતિ, અદ્ધા એવમેત''ન્તિ સદ્દહિત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા તમત્થં આરોચેસિ. સો વેગેન પભાવતિયા સન્તિકં ગન્ત્વા ''સચ્ચં કિર, અમ્મ, કુસરાજા ઇધાગતો''તિ. ''આમ તાત, અજ્જસ્સ સત્ત માસા અતિક્કન્તા તવ ધીતાનં આળારિકત્તં કરોન્તસ્સા''તિ. સો તસ્સા અસદ્દહન્તો ખુજ્જં પુચ્છિત્વા યથાભૂતં સુત્વા ધીતરં ગરહન્તો ગાથમાહ –

૬૪. ''તગ્ઘ તે દુક્કટં બાલે, યં ખત્તિયં મહબ્બલં;
નાગં મણ્ડૂકવણ્ણેન, ન તં અક્ખાસિધાગત''ન્તિ.

તત્થ **તગ્ઘા**તિ એકંસેનેવ.

સો ધીતરં ગરહિત્વા વેગેન તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા કતપટિસન્થારો અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અત્તનો અચ્ચયં દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૬૫. ''અપરાધં મહારાજ, ત્વં નો ખમ રથેસભ;
યં તં અઞ્ઞાતવેસેન, નાઞ્ઞાસિમ્હા ઇધાગત''ન્તિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''સચાહં ફરુસં વક્ખામિ, ઇધેવસ્સ હદયં ફલિસ્સતિ, અસ્સાસેસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા ભાજનન્તરે ઠિતોવ ઇતરં ગાથમાહ –

૬૬. ''માદિસસ્સ ન તં છન્નં, યોહં આળારિકો ભવે;
ત્વઞ્ઞેવ મે પસીદસ્સુ, નત્થિ તે દેવ દુક્કટ''ન્તિ.

રાજા તસ્સ સન્તિકા પટિસન્થારં લભિત્વા પાસાદં અભિરુહિત્વા પભાવતિં પક્કોસાપેત્વા ખમાપનત્થાય પેસેતું ગાથમાહ –

૬૭. ''ગચ્છ બાલે ખમાપેહિ, કુસરાજં મહબ્બલં;
ખમાપિતો કુસો રાજા, સો તે દસ્સતિ જીવિત''ન્તિ.

સા પિતુ વચનં સુત્વા ભગિનીહિ ચેવ પરિચારિકાહિ ચ પરિવુતા તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. સોપિ કમ્મકારવેસેન ઠિતોવ તસ્સા અત્તનો સન્તિકં આગમનં ઞત્વા ''અજ્જ પભાવતિયા માનં ભિન્દિત્વા પાદમૂલે નં કલલે નિપજ્જાપેસ્સામી''તિ સબ્બં અત્તના આભતં ઉદકં છડ્ડેત્વા ખલમણ્ડલમત્તં ઠાનં મદ્દિત્વા એકકલલં અકાસિ.

સા તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સ પાદેસુ નિપતિત્વા કલલપિટ્ઠે નિપન્ના તં ખમાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૬૮. ‘‘પિતુસ્સ વચનં સુત્વા, દેવવણ્ણી પભાવતી;
સિરસા અગ્ગહી પાદે, કુસરાજં મહબ્બલ’’ન્તિ.

તત્થ **સિરસા**તિ સિરસા નિપતિત્વા કુસરાજાનં પાદે અગ્ગહેસીતિ.

ગહેત્વા ચ પન નં ખમાપેન્તી તિસ્સો ગાથાયો અભાસિ –

૬૯. ‘‘યામા રત્યો અતિક્કન્તા, તામા દેવ તયા વિના;
વન્દે તે સિરસા પાદે, મા મે કુજ્ઝ રથેસભ.

૭૦. ‘‘સબ્બં તે પટિજાનામિ, મહારાજ સુણોહિ મે;
ન ચાપિ અપ્પિયં તુય્હં, કરેય્યામિ અહં પુન.

૭૧. ‘‘એવં ચે યાચમાનાય, વચનં મે ન કાહસિ;
ઇદાનિ મં તાતો હન્ત્વા, ખત્તિયાનં પદસ્સતી’’તિ.

તત્થ **રત્યો**તિ રત્તિયો. **તામા**તિ તા ઇમા સબ્બાપિ તયા વિના અતિક્કન્તા. **સબ્બં તે પટિજાનામી**તિ, મહારાજ, એત્તકં કાલં મયા તવ અપ્પિયમેવ કતં, ઇદં તે અહં સબ્બં પટિજાનામિ, અપરમ્પિ સુણોહિ મે, ઇતો પટ્ઠાયાહં પુન તુય્હં અપ્પિયં ન કરિસ્સામિ. **એવં ચે**તિ સચે એવં યાચમાનાય મમ ત્વં વચનં ન કરિસ્સસીતિ.

તં સુત્વા રાજા ‘‘સચાહં ‘ઇમં ત્વઞ્ઞેવ જાનિસ્સસી’તિ વક્ખામિ, હદયમસ્સા ફલિસ્સતિ, અસ્સાસેસ્સામિ ન’’ન્તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૭૨. ‘‘એવં તે યાચમાનાય, કિં ન કાહામિ તે વચો;
વિકુદ્ધો ત્યસ્મિ કલ્યાણિ, મા ત્વં ભાયિ પભાવતિ.

૭૩. ‘‘સબ્બં તે પટિજાનામિ, રાજપુત્તિ સુણોહિ મે;
ન ચાપિ અપ્પિયં તુય્હં, કરેય્યામિ અહં પુન.

૭૪. ‘‘તવ કામા હિ સુસ્સોણિ, પહુ દુક્ખં તિતિક્ખિસં;
બહું મદ્દકુલં હન્ત્વા, નયિતું તં પભાવતી’’તિ.

તત્થ **કિં ન કાહામી**તિ કિંકારણા તવ વચનં ન કરિસ્સામિ. **વિકુદ્ધો ત્યસ્મી**તિ વિકુદ્ધો નિક્કોપો તે અસ્મિં. **સબ્બં તે**તિ વિકુદ્ધભાવઞ્ચ ઇદાનિ અપ્પિયકરણઞ્ચ ઉભયં તે ઇદં સબ્બમેવ પટિજાનામિ. **તવ કામા**તિ તવ કામેન તં ઇચ્છમાનો. **તિતિક્ખિસ**ન્તિ અધિવાસેમિ. **બહું મદ્દકુલં હન્ત્વા નયિતું ત**ન્તિ બહુમદ્દરાજકુલં હનિત્વા બલક્કારેન તં નેતું સમત્થોતિ.

અથ સો સક્કસ્સ દેવરઞ્ઞો પરિચારિકં વિય તં અત્તનો પરિચારિકં દિસ્વા ખત્તિયમાનં ઉપ્પાદેત્વા ‘‘મયિ કિર ધરમાનેયેવ મમ ભરિયં અઞ્ઞે ગહેત્વા ગમિસ્સન્તી’’તિ સીહો વિય રાજઙ્ગણે વિજમ્ભમાનો ‘‘સકલનગરવાસિનો મે આગતભાવં જાનન્તૂ’’તિ વગ્ગન્તો નદન્તો સેળેન્તો અપ્ફોટેન્તો ‘‘ઇદાનિ તે જીવગ્ગાહં ગહેસ્સામિ, રથાદયો મે યોજેન્તૂ’’તિ અનન્તરં ગાથમાહ –

૭૫. ‘‘યોજયન્તુ રથે અસ્સે, નાનાચિત્તે સમાહિતે;
અથ દક્ખથ મે વેગં, વિધમન્તસ્સ સત્તવો’’તિ.

તત્થ **નાનાચિત્તે**તિ નાનાલઙ્કારવિચિત્તે. **સમાહિતે**તિ અસ્સે સન્ધાય વુત્તં, સુસિક્ખિતે નિબ્બિસેવનેતિ અત્થો. **અથ દક્ખથ મે વેગ**ન્તિ અથ મે પરક્કમં પસ્સિસ્સથાતિ.

સત્તૂનં ગણ્હનં નામ મય્હં ભારો, ગચ્છ ત્વં ન્હત્વા અલઙ્કરિત્વા પાસાદં આરુહાતિ તં ઉય્યોજેસિ. મદ્દરાજાપિસ્સ પરિહારકરણત્થં અમચ્ચે પહિણિ. તે તસ્સ મહાનસદ્વારેયેવ સાણિં પરિક્ખિપિત્વા કપ્પકે ઉપટ્ઠપેસું. સો કતમસ્સુકમ્મો સીસંન્હાતો સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતો અમચ્ચાદીહિ પરિવુતો ‘‘પાસાદં અભિરુહિસ્સામી’’તિ દિસા વિલોકેત્વા અપ્ફોટેસિ. ઓલોકિતઓલોકિતટ્ઠાનં વિકમ્પિ. સો ‘‘ઇદાનિ મે પરક્કમં પસ્સિસ્સથા’’તિ આહ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા અનન્તરં ગાથમાહ –

૭૬. ‘‘તઞ્ચ તત્થ ઉદિક્ખિંસુ, રઞ્ઞો મદ્દસ્સન્તેપુરે;
વિજમ્ભમાનં સીહંવ, ફોટેન્તં દિગુણં ભુજ’’ન્તિ.

તસ્સત્થો – તઞ્ચ તત્થ વિજમ્ભન્તં અપ્ફોટેન્તં રઞ્ઞો અન્તેપુરે વાતપાનાનિ વિવરિત્વા ઇત્થિયો ઉદિક્ખિંસૂતિ.

અથસ્સ મદ્દરાજા કતઆનેઞ્જકારણં અલઙ્કતવરવારણં પેસેસિ. સો સમુસ્સિતસેતચ્છત્તં હત્થિક્ખન્ધં આરુય્હ ‘‘પભાવતિં આનેથા’’તિ તમ્પિ પચ્છતો નિસીદાપેત્વા ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય પરિવુતો પાચીનદ્વારેન નિક્ખમિત્વા પરસેનં ઓલોકેત્વા ‘‘અહં કુસરાજા, જીવિતત્થિકા ઉરેન નિપજ્જન્તૂ’’તિ તિક્ખત્તું સીહનાદં નદિત્વા સત્તુમદ્દનં અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૭૭. ‘‘હત્થિક્ખન્ધઞ્ચ આરુય્હ, આરોપેત્વા પભાવતિં;
સઙ્ગામં ઓતરિત્વાન, સીહનાદં નદી કુસો.

૭૮. ‘‘તસ્સ તં નદતો સુત્વા, સીહસ્સેવિતરે મિગા;
ખત્તિયા વિપલાયિંસુ, કુસસદ્દભયટ્ટિતા.

૭૯. ‘‘હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ છિન્દન્તિ, કુસસદ્દભયટ્ટિતા.

૮૦. ‘‘તસ્મિં સઙ્ગામસીસસ્મિં, પસ્સિત્વા હટ્ઠમાનસો;
કુસસ્સ રઞ્ઞો દેવિન્દો, અદા વેરોચનં મણિં.

૮૧. ‘‘સો તં વિજ્જિત્વા સઙ્ગામં, લદ્ધા વેરોચનં મણિં;
હત્થિક્ખન્ધગતો રાજા, પાવેક્ખિ નગરં પુરં.

૮૨. ‘‘જીવગ્ગાહં ગહેત્વાન, બન્ધિત્વા સત્ત ખત્તિયે;
સસુરસ્સૂપનામેસિ, ઇમે તે દેવ સત્તવો.

૮૩. ‘‘સબ્બેવ તે વસં ગતા, અમિત્તા વિહતા તવ;
કામં કરોહિ તે તયા, મુઞ્ચ વા તે હનસ્સુ વા’’તિ.

તત્થ **વિપલાયિંસૂ**તિ સતિં પચ્ચુપટ્ઠાપેતું અસક્કોન્તા વિપલ્લત્થચિત્તા ભિજ્જિંસુ. **કુસસદ્દભયટ્ટિતા**તિ કુસરઞ્ઞો સદ્દં નિસ્સાય જાતેન ભયેન ઉપદ્દુતા મૂળ્હચિત્તા. **અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ છિન્દન્તી**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં છિન્દન્તિ મદ્દન્તિ. ‘‘ભિન્દિંસૂ’’તિપિ પાઠો. **તસ્મિન્તિ** એવં બોધિસત્તસ્સ સદ્દસવનેનેવ સઙ્ગામે ભિન્ને તસ્મિં સઙ્ગામસીસે તં મહાસત્તસ્સ પરક્કમં પસ્સિત્વા તુટ્ઠહદયો સક્કો વેરોચનં નામ મણિક્ખન્ધં તસ્સ અદાસિ. **નગરં પુરન્તિ** નગરસઙ્ખાતં પુરં. **બન્ધિત્વા**તિ તેસઞ્ઞેવ ઉત્તરિ સાટકેન પચ્છાબાહં બન્ધિત્વા. **કામં કરોહિ તે તયા**તિ ત્વં અત્તનો કામં ઇચ્છં રુચિં કરોહિ, એતે હિ તયા દાસા કતાયેવાતિ.

રાજા આહ –

૮૪. ‘‘તુય્હેવ સત્તવો એતે, ન હિ તે મય્હ સત્તવો;
ત્વઞ્ઞેવ નો મહારાજ, મુઞ્ચ વા તે હનસ્સુ વા’’તિ.

તત્થ **ત્વઞ્ઞેવ નો**તિ, મહારાજ, ત્વંયેવ અમ્હાકં ઇસ્સરોતિ.

એવં વુત્તે મહાસત્તો ‘‘કિં ઇમેહિ મારિતેહિ, મા તેસં આગમનં નિરત્થકં હોતુ, પભાવતિયા કનિટ્ઠા સત્ત મદ્દરાજધીતરો અત્થિ, તા નેસં દાપેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૮૫. ‘‘ઇમા તે ધીતરો સત્ત, દેવકઞ્ઞૂપમા સુભા;
દદાહિ નેસં એકેકં, હોન્તુ જામાતરો તવા’’તિ.

અથ નં રાજા આહ –

૮૬. ‘‘અમ્હાકઞ્ચેવ તાસઞ્ચ, ત્વં નો સબ્બેસમિસ્સરો;
ત્વઞ્ઞેવ નો મહારાજ, દેહિ નેસં યદિચ્છસી’’તિ.

તત્થ **ત્વં નો સબ્બેસન્તિ**, મહારાજ કુસનરિન્દ, કિં વદેસિ, ત્વઞ્ઞેવ એતેસઞ્ચ સત્તન્નં રાજૂનં મમઞ્ચ ઇમાસઞ્ચ સબ્બેસં નો ઇસ્સરો. **યદિચ્છસી**તિ યદિ ઇચ્છસિ, યસ્સ વા યં દાતું ઇચ્છસિ, તસ્સ તં દેહીતિ.

એવં વુત્તે સો તા સબ્બાપિ અલઙ્કારાપેત્વા એકેકસ્સ રઞ્ઞો એકેકં અદાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા પઞ્ચ ગાથાયો અભાસિ –

૮૭. ‘‘એકમેકસ્સ એકેકં, અદા સીહસ્સરો કુસો;
ખત્તિયાનં તદા તેસં, રઞ્ઞો મદ્દસ્સ ધીતરો.

૮૮. ‘‘પીણિતા તેન લાભેન, તુટ્ઠા સીહસ્સરે કુસે;
સકરટ્ઠાનિ પાયિંસુ, ખત્તિયા સત્ત તાવદે.

૮૯. ‘‘પભાવતિઞ્ચ આદાય, મણિં વેરોચનં સુભં;
કુસાવતિં કુસો રાજા, અગમાસિ મહબ્બલો.

૯૦. ‘‘ત્યસ્સુ એકરથે યન્તા, પવિસન્તા કુસાવતિં;
સમાના વણ્ણરૂપેન, નાઞ્ઞમઞ્ઞાતિરોચિસું.

૯૧. ‘‘માતા પુત્તેન સંગચ્છિ, ઉભયો ચ જયમ્પતી;
સમગ્ગા તે તદા આસું, ફીતં ધરણિમાવસુ’’ન્તિ.

તત્થ **પીણિતા**તિ સન્તપ્પિતા. **પાયિંસૂ**તિ ઇદાનિ અપ્પમત્તા ભવેય્યાથાતિ કુસનરિન્દેન ઓવદિતા અગમંસુ. **અગમાસી**તિ કતિપાહં વસિત્વા ‘‘અમ્હાકં રટ્ઠં ગમિસ્સામા’’તિ સસુરં આપુચ્છિત્વા ગતો. **એકરથે યન્તા**તિ દ્વેપિ એકરથં અભિરુય્હ ગચ્છન્તા. **સમાના વણ્ણરૂપેના**તિ વણ્ણેન ચ રૂપેન ચ સમાના હુત્વા. **નાઞ્ઞમઞ્ઞાતિરોચિસુ**ન્તિ એકો એકં નાતિક્કમિ. મણિરતનાનુભાવેન કિર મહાસત્તો અભિરૂપો અહોસિ સુવણ્ણવણ્ણો સોભગ્ગપ્પત્તો, સો કિર પુબ્બે પચ્ચેકબુદ્ધસ્સ પિણ્ડપાતનિસ્સન્દેન બુદ્ધપટિમાકરણનિસ્સન્દેન ચ એવં તેજવન્તો અહોસિ. **સંગચ્છી**તિ અથસ્સ માતા મહાસત્તસ્સ આગમનં સુત્વા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા મહાસત્તસ્સ બહું પણ્ણાકારં આદાય પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા સમાગચ્છિ. સોપિ માતરા સદ્ધિંયેવ નગરં પદક્ખિણં કત્વા સત્તાહં છણકીળં કીળિત્વા અલઙ્કતપાસાદતલં અભિરુહિ. તેપિ ઉભો જયમ્પતિકા સમગ્ગા અહેસું, તતો પટ્ઠાય યાવજીવં સમગ્ગા સમ્મોદમાના ફીતં ધરણિં અજ્ઝાવસિંસૂતિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ, સચ્ચપરિયોસાને ઉક્કણ્ઠિતભિક્ખુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તદા માતાપિતરો મહારાજકુલાનિ અહેસું, કનિટ્ઠો આનન્દો, ખુજ્જા ખુજ્જુત્તરા, પભાવતી રાહુલમાતા, પરિસા બુદ્ધપરિસા, કુસરાજા પન અહમેવ અહોસિન્તિ.

કુસજાતકવણ્ણના પઠમા.

[૫૩૨] ૨. સોણનન્દજાતકવણ્ણના

દેવતા નુસિ ગન્ધબ્બોતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો માતુપોસકભિક્ખું આરબ્ભ કથેસિ. વત્થુ **સામજાતકે** (જા॰ ૨.૨૨.૨૯૬ આદયો) વત્થુસદિસં. તદા પન સત્થા ‘‘મા, ભિક્ખવે, ઇમં ભિક્ખું ઉજ્ઝાયિત્થ, પોરાણકપણ્ડિતા સકલજમ્બુદીપે રજ્જં લભમાનાપિ તં અગ્ગહેત્વા માતાપિતરો પોસિંસુયેવા’’તિ વત્વા અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસી બ્રહ્મવડ્ઢનં નામ નગરં અહોસિ. તત્થ મનોજો નામ રાજા રજ્જં કારેસિ. તત્થ અઞ્ઞતરો અસીતિકોટિવિભવો બ્રાહ્મણમહાસાલો અપુત્તકો અહોસિ. તસ્સ બ્રાહ્મણી તેનેવ ‘‘ભોતિ પુત્તં પત્થેહી’’તિ વુત્તા પત્થેસિ. અથ બોધિસત્તો બ્રહ્મલોકા ચવિત્વા તસ્સા કુચ્છિસ્મિં પટિસન્ધિં ગણ્હિ, જાતસ્સ ચસ્સ ‘‘સોણકુમારો’’તિ

નામં કરિંસુ. તસ્સ પદસા ગમનકાલે અઞ્ઞોપિ સત્તો બ્રહ્મલોકા ચવિત્વા તસ્સાયેવ કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ, તસ્સ જાતસ્સ ''નન્દકુમારો''તિ નામં કરિંસુ. તેસં ઉગ્ગહિતવેદાનં સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પત્તાનં વયપ્પત્તાનં રૂપસમ્પદં દિસ્વા બ્રાહ્મણો બ્રાહ્મણિં આમન્તેત્વા ''ભોતિ પુત્તં સોણકુમારં ઘરબન્ધનેન બન્ધિસ્સામા''તિ આહ. સા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા પુત્તસ્સ તમત્થં આચિક્ખિ . સો ''અલં, અમ્મ, મય્હં ઘરાવાસેન, અહં યાવજીવં તુમ્હે પટિજગ્ગિત્વા તુમ્હાકં અચ્ચયેન હિમવન્તં પવિસિત્વા પબ્બજિસ્સામી''તિ આહ. સા બ્રાહ્મણસ્સ એતમત્થં આરોચેસિ.

તે પુનપ્પુનં કથેન્તાપિ તસ્સ ચિત્તં અલભિત્વા નન્દકુમારં આમન્તેત્વા ''તાત, તેન હિ ત્વં કુટુમ્બં પટિપજ્જાહી''તિ વત્વા ''નાહં ભાતરા છડ્ડિતખેળં સીસેન ઉક્ખિપામિ, અહમ્પિ તુમ્હાકં અચ્ચયેન ભાતરાવ સદ્ધિં પબ્બજિસ્સામી''તિ વુત્તે તેસં વચનં સુત્વા ''ઇમે દ્વે એવં તરુણાવ કામે પજહન્તિ, કિમઙ્ગં પન મયં, સબ્બેયેવ પબ્બજિસ્સામા''તિ ચિન્તેત્વા, ''તાતા , કિં વો અમ્હાકં અચ્ચયેન પબ્બજ્જાય, ઇદાનેવ સબ્બે મયં પબ્બજિસ્સામા''તિ રઞ્ઞો આરોચેત્વા સબ્બં ધનં દાનમુખે વિસ્સજ્જેત્વા દાસજનં ભુજિસ્સં કત્વા ઞાતીનં દાતબ્બયુત્તકં દત્વા ચત્તારોપિ જના બ્રહ્મવડ્ઢનનગરા નિક્ખમિત્વા હિમવન્તપદેસે પઞ્ચપદુમસઞ્છન્નં સરં નિસ્સાય રમણીયે વનસણ્ડે અસ્સમં માપેત્વા પબ્બજિત્વા તત્થ વસિંસુ. ઉભોપિ ભાતરો માતાપિતરો પટિજગ્ગિંસુ, તેસં પાતોવ દન્તકટ્ઠઞ્ચ મુખધોવનઞ્ચ દત્વા પણ્ણસાલઞ્ચ પરિવેણઞ્ચ સમ્મજ્જિત્વા પાનીયં પરિભોજનીયં ઉપટ્ઠપેત્વા અરઞ્ઞતો મધુરફલાફલાનિ આહરિત્વા માતાપિતરો ખાદાપેન્તિ, ઉણ્હેન વા સીતેન વા વારિના ન્હાપેન્તિ, જટા સોધેન્તિ, પાદપરિકમ્માદીનિ તેસં કરોન્તિ.

એવં અદ્ધાને ગતે નન્દપણ્ડિતો ''મયા આભતફલાફલાનેવ પઠમં માતાપિતરો ખાદાપેસ્સામી''તિ પુરતો ગન્ત્વા હિય્યો ચ પરહિય્યો ચ ગહિતટ્ઠાનતો યાનિ વા તાનિ વા પાતોવ આહરિત્વા માતાપિતરો ખાદાપેસિ. તે તાનિ ખાદિત્વા મુખં વિક્ખાલેત્વા ઉપોસથિકા ભવન્તિ. સોણપણ્ડિતો પન દૂરં ગન્ત્વા મધુરમધુરાનિ સુપક્કસુપક્કાનિ આહરિત્વા ઉપનામેસિ. અથ નં, ''તાત, કનિટ્ઠેન તે આભતાનિ મયં પાતોવ ખાદિત્વા ઉપોસથિકા જાતા, ન ઇદાનિ નો અત્થો''તિ વદન્તિ. ઇતિ તસ્સ ફલાફલાનિ પરિભોગં ન લભન્તિ વિનસ્સન્તિ, પુનદિવસેસુપિ તથેવાતિ . એવં સો પઞ્ચાભિઞ્ઞતાય દૂરં ગન્ત્વાપિ આહરતિ, તે પન ન ખાદન્તિ.

અથ મહાસત્તો ચિન્તેસિ – ''માતાપિતરો મે સુખુમાલા, નન્દો ચ યાનિ વા તાનિ વા અપક્કદુપ્પક્કાનિ ફલાફલાનિ આહરિત્વા ખાદાપેતિ, એવં સન્તે ઇમે ન ચીરં પવત્તિસ્સન્તિ, વારેસ્સામિ ન''ન્તિ. અથ નં સો આમન્તેત્વા ''નન્દ, ઇતો પટ્ઠાય ફલાફલં આહરિત્વા મમાગમનં પટિમાનેહિ, ઉભોપિ એકતોવ ખાદાપેસ્સામા''તિ આહ. સો એવં વુત્તેપિ અત્તનો પુઞ્ઞં પચ્ચાસીસન્તો ન તસ્સ વચનમકાસિ. મહાસત્તો ''નન્દો મમ વચનં અકરોન્તો અયુત્તં કરોતિ, પલાપેસ્સામિ નં, તતો એકકોવ માતાપિતરો પટિજગ્ગિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''નન્દ, ત્વં અનોવાદકો પણ્ડિતાનં વચનં ન કરોસિ, અહં જેટ્ઠો, માતાપિતરો મમેવ ભારો, અહમેવ નેસં પટિજગ્ગિસ્સામિ, ત્વં ઇધ વસિતું ન લચ્છસિ, અઞ્ઞત્થ યાહી''તિ તસ્સ અચ્છરં પહરિ.

સો તેન પલાપિતો તસ્સ સન્તિકે ઠાતું અસક્કોન્તો તં વન્દિત્વા માતાપિતરો ઉપસઙ્કમિત્વા તમત્થં આરોચેત્વા અત્તનો પણ્ણસાલં પવિસિત્વા કસિણં ઓલોકેત્વા તં દિવસમેવ પઞ્ચ અભિઞ્ઞાયો અટ્ઠ સમાપત્તિયો નિબ્બત્તેત્વા ચિન્તેસિ – ''અહં સીનેરુપાદતો રતનવાલુકા આહરિત્વા મમ ભાતુ પણ્ણસાલાય પરિવેણે ઓકિરિત્વા ભાતરં ખમાપેતું પહોમિ, એવમ્પિ ન સોભિસ્સતિ, અનોતત્તતો ઉદકં આહરિત્વા મમ ભાતુ પણ્ણસાલાય પરિવેણે

ઓસિઞ્ચિત્વા ભાતરં ખમાપેતું પહોમિ, એવમ્પિ ન સોભિસ્સતિ, સચે મે ભાતરં દેવતાનં વસેન ખમાપેય્યં, ચત્તારો ચ મહારાજાનો સક્કઞ્ચ આનેત્વા ભાતરં ખમાપેતું પહોમિ, એવમ્પિ ન સોભિસ્સતિ , સકલજમ્બુદીપે મનોજં અગ્ગરાજાનં આદિં કત્વા રાજાનો આનેત્વા ખમાપેસ્સામિ, એવં સન્તે મમ ભાતુ ગુણો સકલજમ્બુદીપે અવત્થરિત્વા ગમિસ્સતિ, ચન્દિમસૂરિયો વિય પઞ્ઞાયિસ્સતી''તિ. સો તાવદેવ ઇદ્ધિયા ગન્ત્વા બ્રહ્મવડ્ઢનનગરે તસ્સ રઞ્ઞો નિવેસનદ્વારે ઓતરિત્વા ઠિતો ''એકો કિર વો તાપસો દટ્ઠુકામો''તિ રઞ્ઞો આરોચાપેસિ. રાજા ''કિં પબ્બજિતસ્સ મયા દિટ્ઠેન, આહારત્થાય આગતો ભવિસ્સતી''તિ ભત્તં પહિણિ, સો ભત્તં ન ઇચ્છિ. તણ્ડુલં પહિણિ, તણ્ડુલં ન ઇચ્છિ. વત્થાનિ પહિણિ, વત્થાનિ ન ઇચ્છિ. તમ્બૂલં પહિણિ, તમ્બૂલં ન ઇચ્છિ. અથસ્સ સન્તિકે દૂતં પેસેસિ, ''કિમત્થં આગતોસી''તિ. સો દૂતેન પુટ્ઠો ''રાજાનં ઉપટ્ઠહિતું આગતોમ્હી''તિ આહ. રાજા તં સુત્વા ''બહૂ મમ ઉપટ્ઠાકા, અત્તનોવ તાપસધમ્મં કરોતૂ''તિ પેસેસિ. સો તં સુત્વા ''અહં તુમ્હાકં અત્તનો બલેન સકલજમ્બુદીપે રજ્જં ગહેત્વા દસ્સામી''તિ આહ.

તં સુત્વા રાજા ચિન્તેસિ – ''પબ્બજિતા નામ પણ્ડિતા, કિઞ્ચિ ઉપાયં જાનિસ્સન્તી''તિ તં પક્કોસાપેત્વા આસને નિસીદાપેત્વા વન્દિત્વા ''ભન્તે, તુમ્હે કિર મય્હં સકલજમ્બુદીપરજ્જં ગહેત્વા દસ્સથા''તિ પુચ્છિ. ''આમ મહારાજા''તિ. ''કથં ગણ્હિસ્સથા''તિ? ''મહારાજ, અન્તમસો ખુદ્દકમક્ખિકાય પિવનમત્તમ્પિ લોહિતં કસ્સચિ અનુપ્પાદેત્વા તવ ધનચ્છેદં અકત્વા અત્તનો ઇદ્ધિયાવ ગહેત્વા દસ્સામિ, અપિચ કેવલં પપઞ્ચં અકત્વા અજ્જેવ નિક્ખમિતું વટ્ટતી''તિ. સો તસ્સ વચનં સદ્દહિત્વા સેનઙ્ગપરિવુતો નગરા નિક્ખમિ. સચે સેનાય ઉણ્હં હોતિ, નન્દપણ્ડિતો અત્તનો ઇદ્ધિયા છાયં કત્વા સીતં કરોતિ, દેવે વસ્સન્તે સેનાય ઉપરિ વસ્સિતું ન દેતિ, સીતં વા ઉણ્હં વા વારેતિ, મગ્ગે ખાણુકણ્ટકાદયો સબ્બપરિસ્સયે અન્તરધાપેતિ, મગ્ગં કસિણમણ્ડલં વિય સમં કત્વા સયં આકાસે ચમ્મખણ્ડં પત્થરિત્વા પલ્લઙ્કેન નિસિન્નો સેનાય પરિવુતો ગચ્છતિ.

એવં સેનં આદાય પઠમં કોસલરટ્ઠં ગન્ત્વા નગરસ્સાવિદૂરે ખન્ધાવારં નિવાસાપેત્વા ''યુદ્ધં વા નો દેતુ સેતચ્છત્તં વા''તિ કોસલરઞ્ઞો દૂતં પાહેસિ. સો કુજ્ઝિત્વા ''કિં અહં ન રાજા''તિ ''યુદ્ધં દમ્મી''તિ સેનાય પુરક્ખતો નિક્ખમિ. દ્વે સેના યુજ્ઝિતું આરભિંસુ . નન્દપણ્ડિતો દ્વિન્નમ્પિ અન્તરે અત્તનો નિસીદનં અજિનચમ્મં મહન્તં કત્વા પસારેત્વા દ્વીહિપિ સેનાહિ ખિત્તસરે ચમ્મેનેવ સમ્પટિચ્છિ. એકસેનાયપિ કોચિ કણ્ડેન વિદ્ધો નામ નત્થિ, હત્થગતાનં પન કણ્ડાનં ખયેન દ્વેપિ સેના નિરુસ્સાહા અહેસું. નન્દપણ્ડિતો મનોજરાજસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''મા ભાયિ, મહારાજા''તિ અસ્સાસેત્વા કોસલસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''મહારાજ, મા ભાયિ, નત્થિ તે પરિપન્થો, તવ રજ્જં તવેવ ભવિસ્સતિ, કેવલં મનોજરઞ્ઞો વસવત્તી હોહી''તિ આહ. સો તસ્સ સદ્દહિત્વા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ. અથ નં મનોજસ્સ સન્તિકં નેત્વા ''મહારાજ, કોસલરાજા તે વસે વત્તતિ, ઇમસ્સ રજ્જં ઇમસ્સેવ હોતૂ''તિ આહ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તં અત્તનો વસે વત્તેત્વા દ્વે સેના આદાય અઙ્ગરટ્ઠં ગન્ત્વા અઙ્ગં ગહેત્વા તતો મગધરટ્ઠન્તિ એતેનુપાયેન સકલજમ્બુદીપે રાજાનો અત્તનો વસે વત્તેત્વા તતો તેહિ પરિવુતો બ્રહ્મવડ્ઢનનગરમેવ ગતો. રજ્જં ગણ્હન્તો પનેસ સત્તન્નં સંવચ્છરાનં ઉપરિ સત્તદિવસાધિકેહિ સત્તમાસેહિ ગણ્હિ. સો એકેકરાજધાનિતો નાનપ્પકારં ખજ્જભોજનં આહરાપેત્વા એકસતરાજાનો ગહેત્વા તેહિ સદ્ધિં સત્તાહં મહાપાનં પિવિ.

નન્દપણ્ડિતો ''યાવ રાજા સત્તાહં ઇસ્સરિયસુખં અનુભોતિ, તાવસ્સ અત્તાનં ન દસ્સેસ્સામી''તિ ઉત્તરકુરુમ્હિ પિણ્ડાય ચરિત્વા હિમવન્તે કઞ્ચનગુહાદ્વારે સત્તાહં વસિ. મનોજોપિ સત્તમે દિવસે અત્તનો મહન્તં સિરિવિભવં ઓલોકેત્વા ''અયં યસો ન મય્હં માતાપિતૂહિ, ન અઞ્ઞેહિ દિન્નો, નન્દતાપસં નિસ્સાય ઉપ્પન્નો, તં ખો પન મે અપસ્સન્તસ્સ અજ્જ સત્તમો દિવસો, કહં નુ ખો મે યસદાયકો''તિ નન્દપણ્ડિતં સરિ. સો તસ્સ અનુસ્સરણભાવં

ગત્વા આગન્ત્વા પુરતો આકાસે અટ્ઠાસિ. રાજા તં દિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અહં ઇમસ્સ તાપસસ્સ દેવતાભાવં વા મનુસ્સભાવં વા ન જાનામિ, સચે એસ મનુસ્સો ભવેય્ય, સકલજમ્બુદીપરજ્જં એતસ્સેવ દસ્સામિ. અથ દેવો, સક્કારમસ્સ કરિસ્સામી’’તિ. સો તં વીમંસન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૯૨. ‘‘દેવતા નુતિ ગન્ધબ્બો, અદુ સક્કો પુરિન્દદો;
મનુસ્સભૂતો ઇદ્ધિમા, કથં જાનેમુ તં મય’’ન્તિ.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા સભાવમેવ કથેન્તો દુતિયં ગાથમાહ –

૯૩. ‘‘નાપિ દેવો ન ગન્ધબ્બો, નાપિ સક્કો પુરિન્દદો;
મનુસ્સભૂતો ઇદ્ધિમા, એવં જાનાહિ ભારધા’’તિ.

તત્થ **ભારધા**તિ રટ્ઠભારધારિતાય નં એવં આલપતિ.

તં સુત્વા રાજા ‘‘મનુસ્સભૂતો કિરાયં મય્હં એવં બહુપકારો, મહન્તેન યસેન નં સન્તપ્પેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૯૪. ‘‘કતરૂપમિદં ભોતો, વેય્યાવચ્ચં અનપ્પકં;
દેવમ્હિ વસ્સમાનમ્હિ, અનોવસ્સં ભવં અકા.

૯૫. ‘‘તતો વાતાતપે ઘોરે, સીતચ્છાયં ભવં અકા;
તતો અમિત્તમજ્ઝેસુ, સરતાણં ભવં અકા.

૯૬. ‘‘તતો ફીતાનિ રટ્ઠાનિ, વસિનો તે ભવં અકા;
તતો એકસતં ખત્યે, અનુયન્તે ભવં અકા.

૯૭. ‘‘પતીતાસ્સુ મયં ભોતો, વદ તં ભઞ્ઞમિચ્છસિ;
હત્થિયાનં અસ્સરથં, નારિયો ચ અલઙ્કતા;
નિવેસનાનિ રમ્માનિ, મયં ભોતો દદામસે.

૯૮. ‘‘અથ વઙ્ગે વા મગધે, મયં ભોતો દદામસે;
અથ વા અસ્સકાવન્તી, સુમના દમ્મ તે મયં.

૯૯. ‘‘ઉપડ્ઢં વાપિ રજ્જસ્સ, મયં ભોતો દદામસે;
સચે તે અત્થો રજ્જેન, અનુસાસ યદિચ્છસી’’તિ.

તત્થ **કતરૂપમિદ**ન્તિ કતસભાવં. **વેય્યાવચ્ચ**ન્તિ કાયવેય્યાવતિકકમ્મં. **અનોવસ્સ**ન્તિ અવસ્સં, યથા દેવો ન વસ્સતિ , તથા કતન્તિ અત્થો. **સીતચ્છાય**ન્તિ સીતલં છાયં. **વસિનો તે**તિ તે રટ્ઠવાસિનો અમ્હાકં વસવત્તિનો. **ખત્યે**તિ ખત્તિયે, અટ્ઠકથાયં પન અયમેવ પાઠો. **પતીતાસ્સુ મય**ન્તિ તુટ્ઠા મયં. **વદ તં ભઞ્ઞમિચ્છસી**તિ **ભઞ્ઞ**ન્તિ રતનસ્સેતં નામં, વરં તે દદામિ, યં રતનં ઇચ્છસિ, તં વદેહીતિ અત્થો. **‘‘હત્થિયાન’’ન્તિઆદીહિ સરૂપતો તં તં**

રતનં દસ્સેતિ . **અસ્સકાવન્તી**અસ્સકરટ્ઠં વા અવન્તિરટ્ઠં વા. **રજ્જેના**તિ સચેપિ તે સકલજમ્બુદીપરજ્જેન અત્થો, તમ્પિ તે દત્વા અહં ફલકાવુધહત્થો તુમ્હાકં રથસ્સ પુરતો ગમિસ્સામીતિ દીપેતિ. **યદિચ્છસી**તિ એતેસુ મયા વુત્તપ્પકારેસુ યં ઇચ્છસિ, તં અનુસાસ આણાપેહીતિ.

તં સુત્વા નન્દપણ્ડિતો અત્તનો અધિપ્પાયં આવિકરોન્તો આહ –

૧૦૦.“ન મે અત્થોપિ રજ્જેન, નગરેન ધનેન વા;
અથોપિ જનપદેન, અત્થો મય્હં ન વિજ્જતી”તિ.

“સચે તે મયિ સિનેહો અત્થિ, એકં મે વચનં કરોહી”તિ વત્વા ગાથાદ્વયમાહ –

૧૦૧.“ભોતોવ રટ્ઠે વિજિતે, અરઞ્ઞે અત્થિ અસ્સમો;
પિતા મય્હં જનેત્તી ચ, ઉભો સમ્મન્તિ અસ્સમે.

૧૦૨.“તેસાહં પુબ્બાચરિયેસુ, પુઞ્ઞં ન લભામિ કાતવે;
ભવન્તં અજ્ઝાવરં કત્વા, સોણં યાચેમુ સંવર”ન્તિ.

તત્થ **રટ્ઠે**તિ રજ્જે. **વિજિતે**તિ આણાપવત્તિટ્ઠાને. **અસ્સમો**તિ હિમવન્તારઞ્ઞે એકો અસ્સમો અત્થિ. **સમ્મન્તી**તિ તસ્મિં અસ્સમે વસન્તિ. **તેસાહ**ન્તિ તેસુ અહં. **કાતવે**તિ વત્તપટિવત્તફલાફલાહરણસઙ્ખાતં પુઞ્ઞં કાતું ન લભામિ, ભાતા મે સોણપણ્ડિતો નામ મમેકસ્મિં અપરાધે મા ઇધ વસીતિ મં પલાપેસિ. **અજ્ઝાવર**ન્તિ અધિઆવરં તે મયં ભવન્તં સપરિવારં કત્વા સોણપણ્ડિતં સંવરં યાચેમુ, આયતિં સંવરં યાચામાતિ અત્થો. “યાચેમિમં વર”ન્તિપિ પાઠો, મયં તયા સદ્ધિં સોણં યાચેય્યામ ખમાપેય્યામ, ઇમં વરં તવ સન્તિકા ગણ્હામીતિ અત્થો.

અથ નં રાજા આહ –

૧૦૩.“કરોમિ તે તં વચનં, યં મં ભણસિ બ્રાહ્મણ;
એતઞ્ચ ખો નો અક્ખાહિ, કીવન્તો હોન્તુ યાચકા”તિ.

તત્થ **કરોમી**તિ અહં સકલજમ્બુદીપરજ્જં દદમાનો એત્તકં કિં ન કરિસ્સામિ, કરોમીતિ વદતિ. **કીવન્તો**તિ કિત્તકા.

નન્દપણ્ડિતો આહ –

૧૦૪.“પરોસતં જાનપદા, મહાસાલા ચ બ્રાહ્મણા;
ઇમે ચ ખત્તિયા સબ્બે, અભિજાતા યસસ્સિનો;
ભવઞ્ચ રાજા મનોજો, અલં હેસ્સન્તિ યાચકા”તિ.

તત્થ **જાનપદા**તિ ગહપતી. **મહાસાલા ચ બ્રાહ્મણા**તિ સારપ્પત્તા બ્રાહ્મણા ચ પરોસતાયેવ. **અલં હેસ્સન્તી**તિ પરિયત્તા ભવિસ્સન્તિ. **યાચકા**તિ મમત્થાય સોણપણ્ડિતસ્સ ખમાપકા.

અથ નં રાજા આહ –

૧૦૫.‘‘હત્થી અસ્સે ચ યોજેન્તુ, રથં સન્નય્હ સારથિ;
આબન્ધનાનિ ગણ્હાથ, પાદાસુસ્સારયદ્ધજે;
અસ્સમં તં ગમિસ્સામિ, યત્થ સમ્મતિ કોસિયો’’તિ.

તત્થ **યોજેન્તૂ**તિ હત્થારોહા હત્થી, અસ્સારોહા ચ અસ્સે કપ્પેન્તુ. **રથં સન્નય્હ સારથી**તિ સમ્મસારથિ ત્વમ્પિ રથં સન્નય્હ. **આબન્ધનાની**તિ હત્થિઅસ્સરથેસુ આબન્ધિતબ્બાનિ ભણ્ડાનિ ચ ગણ્હથ. **પાદાસુસ્સારયદ્ધજે**તિ રથે ઠપિતધજપાદાસુ ધજે ઉસ્સારયન્તુ ઉસ્સાપેન્તુ. **કોસિયો**તિ યસ્મિં અસ્સમે કોસિયગોત્તો વસતીતિ.

૧૦૬.‘‘તતો ચ રાજા પાયાસિ, સેનાય ચતુરઙ્ગિની;
અગમા અસ્સમં રમ્મં, યત્થ સમ્મતિ કોસિયો’’તિ. – અયં અભિસમ્બુદ્ધગાથા;

તત્થ **તતો ચા**તિ, ભિક્ખવે, એવં વત્વા તતો સો રાજા એકસતખત્તિયે ગહેત્વા મહતિયા સેનાય પરિવુતો નન્દપણ્ડિતં પુરતો કત્વા નગરા નિક્ખમિ. **ચતુરઙ્ગીની**તિ ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય અગમાસિ, અન્તરમગ્ગે વત્તમાનોપિ અવસ્સં ગમિતાય એવં વુત્તો. ચતુવીસતિઅક્ખોભણિસઙ્ખાતેન બલકાયેન સદ્ધિં મગ્ગં પટિપન્નસ્સ તસ્સ નન્દપણ્ડિતો ઇદ્ધાનુભાવેન અકુસભવિત્થતં મગ્ગં સમં માપેત્વા આકાસે ચમ્મખણ્ડં પત્થરિત્વા તત્થ પલ્લઙ્કેન નિસીદિત્વા સેનાય પરિવુતો અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધે નિસીદિત્વા ગચ્છન્તેન રઞ્ઞા સદ્ધિં ધમ્મયુત્તકથં કથેન્તો સીતઉણ્હાદિપરિસ્સયે વારેન્તો અગમાસિ.

અથસ્સ અસ્સમં પાપુણનદિવસે સોણપણ્ડિતો ‘‘મમ કનિટ્ઠસ્સ અતિરેકસત્તમાસસત્તદિવસાધિકાનિ સત્ત વસ્સાનિ નિક્ખન્તસ્સા’’તિ આવજ્જેત્વા ‘‘કહં નુ ખો સો એતરહી’’તિ દિબ્બેન ચક્ખુના ઓલોકેન્તો ‘‘ચતુવીસતિઅક્ખોભણિપરિવારેન સદ્ધિં એકસતરાજાનો ગહેત્વા મમઞ્ઞેવ ખમાપેતું આગચ્છતી’’તિ દિસ્વા ચિન્તેસિ – ‘‘ઇમેહિ રાજૂહિ ચેવ પરિસાહિ ચ મમ કનિટ્ઠસ્સ બહૂનિ પાટિહારિયાનિ દિટ્ઠાનિ, મમાનુભાવં અજાનિત્વા ‘અયં કૂટજટિલો અત્તનો પમાણં ન જાનાતિ, અમ્હાકં અય્યેન સદ્ધિં પયોજેસી’તિ મં વમ્ભેન્તા કથેન્તા અવીચિપરાયણા ભવેય્યું, ઇદ્ધિપાટિહારિયં નેસં દસ્સેસ્સામી’’તિ. સો ચતુરઙ્ગુલમત્તેન અંસં અફુસન્તં આકાસે કાજં ઠપેત્વા અનોતત્તતો ઉદકં આહરિતું રઞ્ઞો અવિદૂરે આકાસેન પાયાસિ. નન્દપણ્ડિતો તં આગચ્છન્તં દિસ્વા અત્તાનં દસ્સેતું અવિસહન્તો નિસિન્નટ્ઠાનેયેવ અન્તરધાયિત્વા પલાયિત્વા હિમવન્તં પાવિસિ. મનોજરાજા પન તં રમણીયેન ઇસિવેસેન તથા આગચ્છન્તં દિસ્વા ગાથમાહ –

૧૦૭.‘‘કસ્સ કાદમ્બયો કાજો, વેહાસં ચતુરઙ્ગુલં;
અંસં અસમ્ફુસં એતિ, ઉદહારાય ગચ્છતો’’તિ.

તત્થ **કાદમ્બયો**તિ કદમ્બરુક્ખમયો. **અંસં અસમ્ફુસં એતી**તિ અંસં અસમ્ફુસન્તો સયમેવ આગચ્છતિ. **ઉદહારાયા**તિ ઉદકં આહરિતું ગચ્છન્તસ્સ કસ્સ એસ કાજો એવં એતિ, કો નામ ત્વં, કુતો વા આગચ્છસીતિ.

એવં વુત્તે મહાસત્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૧૦૮.‘‘અહં સોણો મહારાજ, તાપસો સહિતબ્બતો;

ભરામિ માતાપિતરો, રત્તિન્દિવમતન્દિતો.

૧૦૯.“વને ફલઞ્ચ મૂલઞ્ચ, આહરિત્વા દિસમ્પતિ;
પોસેમિ માતાપિતરો, પુબ્બે કતમનુસ્સર”ન્તિ.

તત્થ **સહિતબ્બતો**તિ સહિતવતો સીલાચારસમ્પન્નો એકો તાપસો અહન્તિ વદતિ. **ભરામી**તિ પોસેમિ. **અતન્દિતો**તિ અનલસો હુત્વા. **પુબ્બે કતમનુસ્સર**ન્તિ તેહિ પુબ્બે કતં મય્હં ગુણં અનુસ્સરન્તોતિ.

તં સુત્વા રાજા તેન સદ્ધિં વિસ્સાસં કત્તુકામો અનન્તરં ગાથમાહ –

૧૧૦.“ઇચ્છામ અસ્સમં ગન્તું, યત્થ સમ્મતિ કોસિયો;
મગ્ગં નો સોણ અક્ખાહિ, યેન ગચ્છેમુ અસ્સમ”ન્તિ.

તત્થ **અસ્સમ**ન્તિ તુમ્હાકં અસ્સમપદં.

અથ મહાસત્તો અત્તનો આનુભાવેન અસ્સમપદગામિમગ્ગં માપેત્વા ગાથમાહ –

૧૧૧.“અયં એકપદી રાજ, યેનેતં મેઘસન્નિભં;
કોવિળારેહિ સઞ્છન્નં, એત્થ સમ્મતિ કોસિયો”તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ, અયં એકપદિકો જઙ્ઘમગ્ગો, ઇમિના ગચ્છથ, યેન દિસાભાગેન એતં મેઘવણ્ણં સુપુપ્ફિતકોવિળારસઞ્છન્નં વનં દિસ્સતિ, એત્થ મમ પિતા કોસિયગોત્તો વસતિ, એતસ્સ સો અસ્સમોતિ.

૧૧૨.“ઇદં વત્વાન પક્કામિ, તરમાનો મહાઇસિ;
વેહાસે અન્તલિક્ખસ્મિં, અનુસાસિત્વાન ખત્તિયે.

૧૧૩.“અસ્સમં પરિમજ્જિત્વા, પઞ્ઞાપેત્વાન આસનં;
પણ્ણસાલં પવિસિત્વા, પિતરં પતિબોધયિ.

૧૧૪.“ઇમે આયન્તિ રાજાનો, અભિજાતા યસસ્સિનો;
અસ્સમા નિક્ખમિત્વાન, નિસીદ ત્વં મહાઇસે.

૧૧૫.“તસ્સ તં વચનં સુત્વા, તરમાનો મહાઇસિ;
અસ્સમા નિક્ખમિત્વાન, સદ્વારમ્હિ ઉપાવિસી”તિ. – ઇમા અભિસમ્બુદ્ધગાથા;

તત્થ **પક્કામી**તિ અનોતત્તં અગમાસિ. **અસ્સમં પરિમજ્જિત્વા**તિ, ભિક્ખવે, સો ઇસિ વેગેન અનોતત્તં ગન્ત્વા પાનીયં આદાય તેસુ રાજૂસુ અસ્સમં અસમ્પત્તેસુયેવ આગન્ત્વા પાનીયઘટે પાનીયમાળકે ઠપેત્વા “મહાજનો પિવિસ્સતી”તિ વનકુસુમેહિ વાસેત્વા સમ્મજ્જનિં આદાય અસ્સમં સમ્મજ્જિત્વા પણ્ણસાલદ્વારે પિતુ આસનં પઞ્ઞાપેત્વા પવિસિત્વા પિતરં જાનાપેસીતિ અત્થો. **ઉપાવિસી**તિ ઉચ્ચાસને નિસીદિ.

બોધિસત્તસ્સ માતા પન તસ્સ પચ્છતો નીચટ્ઠાને એકમન્તં નિસીદિ. મહાસત્તો નીચાસને નિસીદિ. નન્દપણ્ડિતોપિ બોધિસત્તસ્સ અનોતત્તતો પાનીયં આદાય અસ્સમં આગતકાલે રઞ્ઞો સન્તિકં આગન્ત્વા અસ્સમસ્સ અવિદૂરે ખન્ધાવારં નિવાસેસિ. અથ રાજા ન્હત્વા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતો એકસતરાજપરિવુતો નન્દપણ્ડિતં ગહેત્વા મહન્તેન સિરિસોભગ્ગેન બોધિસત્તં ખમાપેતું અસ્સમં પાવિસિ. અથ નં તથા આગચ્છન્તં બોધિસત્તસ્સ પિતા દિસ્વા બોધિસત્તં પુચ્છિ, સોપિસ્સ આચિક્ખિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૬.''તઞ્ચ દિસ્વાન આયન્તં, જલન્તંરિવ તેજસા;
ખત્યસઙ્ઘપરિબ્યૂળ્હં, કોસિયો એતદબ્રવિ.

૧૧૭.''કસ્સ ભેરી મુદિઙ્ગા ચ, સઙ્ખા પણવદિન્દિમા;
પુરતો પટિપન્નાનિ, હાસયન્તા રથેસભં.

૧૧૮.''કસ્સ કઞ્ચનપટ્ટેન, પુથુના વિજ્જુવણ્ણિના;
યુવા કલાપસન્નદ્ધો, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૧૯.''ઉક્કામુખપહટ્ઠંવ , ખદિરઙ્ગારસન્નિભં;
મુખઞ્ચ રુચિરા ભાતિ, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૨૦.''કસ્સ પગ્ગહિતં છત્તં, સસલાકં મનોરમં;
આદિચ્ચરંસાવરણં, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૨૧.''કસ્સ અઙ્ગં પરિગ્ગય્હ, વાલબીજનિમુત્તમં;
ચરન્તિ વરપુઞ્ઞસ્સ, હત્થિક્ખન્ધેન આયતો.

૧૨૨.''કસ્સ સેતાનિ છત્તાનિ, આજાનીયા ચ વમ્મિતા;
સમન્તા પરિકીરેન્તિ, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૨૩.''કસ્સ એકસતં ખત્યા, અનુયન્તા યસસ્સિનો;
સમન્તાનુપરિયન્તિ, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૨૪.''હત્થિઅસ્સરથપત્તિ, સેના ચ ચતુરઙ્ગિની;
સમન્તાનુપરિયન્તિ, કો એતિ સિરિયા જલં.

૧૨૫.''કસ્સેસા મહતી સેના, પિટ્ઠિતો અનુવત્તતિ;
અક્ખોભણી અપરિયન્તા, સાગરસ્સેવ ઊમિયો.

૧૨૬.''રાજાભિરાજા મનોજો, ઇન્દોવ જયતં પતિ;
નન્દસ્સજ્ઝાવરં એતિ, અસ્સમં બ્રહ્મચારિનં.

૧૨૭.

‘‘તસ્સેસા મહતી સેના, પિટ્ઠિતો અનુવત્તતિ;
અક્ખોભણી અપરિયન્તા, સાગરસ્સેવ ઊમિયો’’તિ.

તત્થ **જલન્તંરિવા**તિ જલન્તં વિય. **પટિપન્નાની**તિ એતાનિ તૂરિયાનિ કસ્સ પુરતો આગચ્છન્તીતિ અત્થો. **હાસયન્તા**તિ તોસેન્તા. **કઞ્ચનપટ્ટેના**તિ, તાત, કસ્સ કઞ્ચનમયેન વિજ્જુવણ્ણેન ઉણ્હીસપટ્ટેન નલાટન્તો પરિક્ખિત્તોતિ પુચ્છતિ. **યુવા**તિ તરુણો. **કલાપસન્નદ્ધો**તિ સન્નદ્ધસરતૂણીરો. **ઉક્કામુખપહટ્ઠં વા**તિ કમ્મારાનં ઉદ્ધને પહટ્ઠં સુવણ્ણં વિય. **ખદિરઙ્ગારસન્નિભ**ન્તિ વીતચ્ચિતખદિરઙ્ગારવણ્ણં. **આદિચ્ચરંસાવરણ**ન્તિઆદિચ્ચરંસીનં આવરણં. **અઙ્ગં પરિગ્ગય્હા**તિ અઙ્ગં પરિગ્ગહેત્વા, સરીરં પરિક્ખિપિત્વાતિ અત્થો. **વાલબીજનિમુત્તમ**ન્તિ વાલબીજનિં ઉત્તમં . **ચરન્તી**તિ સઞ્ચરન્તિ. **છત્તાની**તિ આજાનીયપિટ્ઠે નિસિન્નાનં ધારિતછત્તાનિ. **પરિકીરેન્તી**તિ તસ્સ સમન્તા સબ્બદિસાભાગેસુ પરિકીરયન્તિ. **ચતુરઙ્ગિની**તિ એતેહિ હત્થિઆદીહિ ચતૂહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા. **અક્ખોભણી**તિ ખોભેતું ન સક્કા. **સાગરસ્સેવા**તિ સાગરસ્સ ઊમિયો વિય અપરિયન્તા. **રાજાભિરાજા**તિ એકસતરાજૂનં પૂજિતો, તેસં વા અધિકો રાજાતિ રાજાભિરાજા. **જયતં પતી**તિ જયપ્પત્તાનં તાવતિંસાનં જેટ્ઠકો. **અજ્ઝાવર**ન્તિ મમં ખમાપનત્થાય નન્દસ્સ પરિસભાવં ઉપગન્ત્વા એતિ.

સત્થા આહ –

૧૨૮.‘‘અનુલિત્તા ચન્દનેન, કાસિકુત્તમધારિનો;
સબ્બે પઞ્જલિકા હુત્વા, ઇસીનં અજ્ઝુપાગમુ’’ન્તિ.

તત્થ **ઇસીનં અજ્ઝુપાગમુ**ન્તિ, ભિક્ખવે, સબ્બેપિ તે રાજાનો સુરભિચન્દનેન અનુલિત્તા ઉત્તમકાસિકવત્થધારિનો સિરસિ પતિટ્ઠાપિતઅઞ્જલી હુત્વા ઇસીનં સન્તિકં ઉપગતા.

તતો મનોજો રાજા તં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્નો પટિસન્થારં કરોન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૧૨૯.‘‘કચ્ચિ નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેથ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૧૩૦.‘‘કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી’’તિ.

તતો પરં ઉભિન્નં તેસં વચનપટિવચનવસેન કથિતગાથા હોન્તિ –

૧૩૧.‘‘કુસલઞ્ચેવ નો રાજ, અથો રાજ અનામયં;
અથો ઉઞ્છેન યાપેમ, અથો મૂલફલા બહૂ.

૧૩૨.‘‘અથો ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, હિંસા મય્હં ન વિજ્જતિ.

૧૩૩.‘‘બહૂનિ વસ્સપૂગાનિ, અસ્સમે સમ્મતં ઇધ;

નાભિજાનામિ ઉપ્પન્નં, આબાધં અમનોરમં.

૧૩૪.“સ્વાગતં તે મહારાજ, અથો તે અદુરાગતં;
ઇસ્સરોસિ અનુપ્પત્તો, યં ઇધત્થિ પવેદય.

૧૩૫.“તિન્દુકાનિ પિયાલાનિ, મધુકે કાસુમારિયો;
ફલાનિ ખુદ્દકપ્પાનિ, ભુઞ્જ રાજ વરં વરં.

૧૩૬.“ઇદમ્પિ પાનીયં સીતં, આભતં ગિરિગબ્ભરા;
તતો પિવ મહારાજ, સચે ત્વં અભિકઙ્ખસિ.

૧૩૭.“પટિગ્ગહિતં યં દિન્નં, સબ્બસ્સ અગ્ઘિયં કતં;
નન્દસ્સાપિ નિસામેથ, વચનં સો પવક્ખતિ.

૧૩૮.“અજ્ઝાવરમ્હા નન્દસ્સ, ભોતો સન્તિકમાગતા;
સુણાતુ ભવં વચનં, નન્દસ્સ પરિસાય ચા”તિ.

ઇમા યેભુય્યેન પાકટસમ્બન્ધાયેવ, યં પનેત્થ અપાકટં, તદેવ વક્ખામ. **પવેદયા**તિ યં ઇમસ્મિં ઠાને તવ અભિરુચિતં અત્થિ, તં નો કથેહીતિ વદતિ. **ખુદ્દકપ્પાની**તિ એતાનિ નાનારુક્ખફલાનિ ખુદ્દકમધુપટિભાગાનિ મધુરાનિ. **વરં વર**ન્તિ ઇતો ઉત્તમુત્તમં ગહેત્વા ભુઞ્જ. **ગિરિગબ્ભરા**તિ અનોતત્તતો. **સબ્બસ્સ અગ્ઘિય**ન્તિ યેન મયં આપુચ્છિતા, તં અમ્હેહિ પટિગ્ગહિતં નામ તુમ્હેહિ ચ દિન્નમેવ નામ, એત્તાવતા ઇમસ્સ જનસ્સ સબ્બસ્સ અગ્ઘિયં તુમ્હેહિ કતં. **નન્દસ્સાપી**તિ અમ્હાકં તાવ સબ્બં કતં, ઇદાનિ પન નન્દપણ્ડિતો કિઞ્ચિ વત્તુકામો , તસ્સપિ તાવ વચનં સુણાથ. **અજ્ઝાવરમ્હા**તિ મયઞ્હિ ન અઞ્ઞેન કમ્મેન આગતા, નન્દસ્સ પન પરિસા હુત્વા તુમ્હાકં ખમાપનત્થાય આગતાતિ વદતિ. **ભવ**ન્તિ ભવં સોણપણ્ડિતો સુણાતુ.

એવં વુત્તે નન્દપણ્ડિતો ઉટ્ઠાયાસના માતાપિતરો ચ ભાતરઞ્ચ વન્દિત્વા સકપરિસાય સદ્ધિં સલ્લપન્તો આહ –

૧૩૯.“પરોસતં જાનપદા, મહાસાલા ચ બ્રાહ્મણા;
ઇમે ચ ખત્તિયા સબ્બે, અભિજાતા યસસ્સિનો;
ભવઞ્ચ રાજા મનોજો, અનુમઞ્ઞન્તુ મે વચો.

૧૪૦.“યે ચ સન્તિ સમીતારો, યક્ખાનિ ઇધ મસ્સમે;
અરઞ્ઞે ભૂતભબ્યાનિ, સુણન્તુ વચનં મમ.

૧૪૧.“નમો કત્વાન ભૂતાનં, ઇસિં વક્ખામિ સુબ્બતં;
સો ત્યાહં દક્ખિણા બાહુ, તવ કોસિય સમ્મતો.

૧૪૨.“પિતરં મે જનેત્તિઞ્ચ, ભત્તુકામસ્સ મે સતો;
વીર પુઞ્ઞમિદં ઠાનં, મા મં કોસિય વારય.

૧૪૩.“સબ્ભિ હેતં ઉપઞ્ઞાતં, મમેતં ઉપનિસ્સજ;
ઉટ્ઠાનપારિચરિયાય, દીઘરત્તં તયા કતં;
ધાતાપિતૂસુ પુઞ્ઞાનિ, મમ લોકદદો ભવ.

૧૪૪.“તથેવ સન્તિ મનુજા, ધમ્મે ધમ્મપદં વિદૂ;
મગ્ગો સગ્ગસ્સ લોકસ્સ, યથા જાનાસિ ત્વં ઇસે.

૧૪૫.“ઉટ્ઠાનપારિચરિયાય, માતાપિતુસુખાવહં;
તં મં પુઞ્ઞા નિવારેતિ, અરિયમગ્ગાવરો નરો”તિ.

તત્થ **અનુમઞ્ઞન્તૂ**તિ અનુબુજ્ઝન્તુ, સાધુકં સુત્વા પચ્ચક્ખં કરોન્તૂતિ અત્થો. **સમીતારો**તિ સમાગતા. **અરઞ્ઞે ભૂતભબ્યાની**તિ અસ્મિં હિમવન્તારઞ્ઞે યાનિ ભૂતાનિ ચેવ વુડ્ઢિમરિયાદપ્પત્તાનિ ભબ્યાનિ ચ તરુણદેવતાનિ, તાનિપિ સબ્બાનિ મમ વચનં સુણન્તૂતિ અત્થો. “**નમો કત્વાના**”તિ ઇદં સો પરિસાય સઞ્ઞં દત્વા તસ્મિં વનસણ્ડે નિબ્બત્તદેવતાનં નમક્કારં કત્વા આહ. તસ્સત્થો – અજ્જ બહૂહિ દેવતાહિ મમ ભાતિકસ્સ ધમ્મકથાસવનત્થં આગતાહિ ભવિતબ્બં, અહં વો નમક્કારો, તુમ્હેપિ મય્હં સહાયા હોથાતિ. સો દેવતાનં અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા પરિસં જાનાપેત્વા “**ઇસિં વક્ખામી**”તિઆદિમાહ. તત્થ **ઇસિ**ન્તિ સોણપણ્ડિતં સન્ધાય વદતિ. **સમ્મતો**તિ ભાતરો નામ અઙ્ગસમા હોન્તિ, તસ્મા સો તે અહં દક્ખિણા બાહૂતિ સમ્મતો. તેન મે ખમિતું અરહથાતિ દીપેતિ.

વીરાતિ વીરિયવન્ત મહાપરક્કમ. **પુઞ્ઞમિદં ઠાન**ન્તિ ઇદં માતાપિતુઉપટ્ઠાનં નામ પુઞ્ઞં સગ્ગસંવત્તનિકકારણં, તં કરોન્તં મં મા વારયાતિ વદતિ. **સબ્ભિ હેત**ન્તિ એતઞ્હિ માતાપિતુઉપટ્ઠાનં નામ પણ્ડિતેહિ **ઉપઞ્ઞાતં** ઉપગન્ત્વા ઞાતઞ્ચેવ વણ્ણિતઞ્ચ. **મમેતં ઉપનિસ્સજા**તિ ઇદં ત્વં મય્હં નિસ્સજ વિસ્સજ્જેહિ દેહિ. **ઉટ્ઠાનપારિચરિયાયા**તિ ઉટ્ઠાનેન ચ પારિચરિયાય ચ. **કત**ન્તિ દીઘરત્તં તયા કુસલં કતં. **પુઞ્ઞાની**તિ ઇદાનિ અહં માતાપિતૂસુ પુઞ્ઞાનિ કત્તુકામો. **મમ લોકદદો**તિ તસ્સ મમ ત્વં સગ્ગલોકદદો હોતિ, અહઞ્હિ તેસં વત્તં ઉપટ્ઠાનં કત્વા દેવલોકે અપરિમાણં યસં લભિસ્સામિ, તસ્સ મે ત્વં દાયકો હોહીતિ વદતિ.

તથેવાતિ યથા ત્વં જાનાસિ, તથેવ અઞ્ઞેપિ મનુજા ઇમિસ્સં પરિસાયં સન્તિ, તે નાનપ્પકારે ધમ્મે ઇદં જેટ્ઠાપચાયિકભાવસઙ્ખાતં ધમ્મકોટ્ઠાસં વદન્તિ. કિન્તિ? **મગ્ગો સગ્ગસ્સ લોકસ્સા**તિ. **સુખાવહ**ન્તિ ઉટ્ઠાનેન ચ પારિચરિયાય ચ માતાપિતૂનં સુખાવહં. **તં મ**ન્તિ તં મં એવં સમ્માપટિપન્નમ્પિ ભાતા સોણપણ્ડિતો તમ્હા પુઞ્ઞા અભિવારેતિ. **અરિયમગ્ગાવરો**તિ સો એવં વારેન્તો અયં નરો મમ પિયદસ્સનતાય અરિયસઙ્ખાતસ્સ વેદલોકસ્સ મગ્ગાવરણો નામ હોતીતિ.

એવં નન્દપણ્ડિતેન વુત્તે મહાસત્તો “ઇમસ્સ તાવ તુમ્હેહિ વચનં સુતં, ઇદાનિ મમપિ સુણાથા”તિ સાવેન્તો આહ –

૧૪૬.“સુણન્તુ ભોન્તો વચનં, ભાતુરજ્ઝાવરા મમ;
કુલવંસં મહારાજ, પોરાણં પરિહાપયં;
અધમ્મચારી જેટ્ઠેસુ, નિરયં સોપપજ્જતિ.

૧૪૭.“યે ચ ધમ્મસ્સ કુસલા, પોરાણસ્સ દિસમ્પતિ;
ચારિત્તેન ચ સમ્પન્ના, ન તે ગચ્છન્તિ દુગ્ગતિં.

૧૪૮.“માતા પિતા ચ ભાતા ચ, ભગિની ઞાતિ બન્ધવા;
સબ્બે જેટ્ઠસ્સ તે ભારા, એવં જાનાહિ ભારધ.

૧૪૯.“આદિયિત્વા ગરું ભારં, નાવિકો વિય ઉસ્સહે;
ધમ્મઞ્ચ નપ્પમજ્જામિ, જેટ્ઠો ચસ્મિ રથેસભા”તિ.

તત્થ **ભાતુરજ્ઝાવરા**તિ મમ ભાતુ પરિસા હુત્વા આગતા ભોન્તો સબ્બેપિ રાજાનો મમપિ તાવ વચનં સુણન્તુ. **પરિહાપયન્તિ** પરિહાપેન્તો. **ધમ્મસ્સા**તિ જેટ્ઠાપચાયનધમ્મસ્સ પવેણીધમ્મસ્સ. **કુસલા**તિ છેકા. **ચારિત્તેન ચા**તિ આચારસીલેન સમ્પન્ના. **ભારા**તિ સબ્બે એતે જેટ્ઠેન વહિતબ્બા પટિજગ્ગિતબ્બાતિ તસ્સ ભારા નામ. **નાવિકો વિયા**તિ યથા નાવાય ગરું ભારં આદિયિત્વા સમુદ્દમજ્ઝે નાવં સોત્થિના નેતું નાવિકો ઉસ્સહેતિ વાયમતિ, સહ નાવાય સબ્બભણ્ડઞ્ચ જનો ચ તસ્સેવ ભારો હોતિ, તથા મમેવ સબ્બે ઞાતકા ભારોતિ , અહઞ્ચ તે ઉસ્સહામિ પટિજગ્ગિતું સક્કોમિ, તઞ્ચ જેટ્ઠાપચાયનધમ્મં નપ્પમજ્જામિ, ન કેવલઞ્ચ એતેસઞ્ઞેવ, સકલસ્સપિ લોકસ્સ જેટ્ઠો ચ અસ્મિ, તસ્મા અહમેવ સદ્ધિં નન્દેન પટિજગ્ગિતું યુત્તોતિ.

તં સુત્વા સબ્બેપિ તે રાજાનો અત્તમના હુત્વા “જેટ્ઠભાતિકસ્સ કિર અવસેસા ભારાતિ અજ્જ અમ્હેહિ ઞાત”ન્તિ નન્દપણ્ડિતં પહાય મહાસત્તં સન્નિસ્સિતા હુત્વા તસ્સ થુતિં કરોન્તા દ્વે ગાથા અભાસિંસુ –

૧૫૦.“અધિગમા તમે ઞાણં, જાલંવ જાતવેદતો;
એવમેવ નો ભવં ધમ્મં, કોસિયો પવિદંસયિ.

૧૫૧.“યથા ઉદયમાદિચ્ચો, વાસુદેવો પભઙ્કરો;
પાણીનં પવિદંસેતિ, રૂપં કલ્યાણપાપકં;
એવમેવ નો ભવં ધમ્મં, કોસિયો પવિદંસયી”તિ.

તત્થ **અધિગમા**તિ મયં ઇતો પુબ્બે જેટ્ઠાપચાયનધમ્મપટિચ્છાદકે તમે વત્તમાના ન જાનામ, અજ્જ જાતવેદતો જાલંવ ઞાણં અધિગતા. **એવમેવ નો**તિ યથા મહન્ધકારે પબ્બતમત્થકે જલિતો જાતવેદો સમન્તા આલોકં ફરન્તો રૂપાનિ દસ્સેતિ, તથા નો ભવં કોસિયગોત્તો ધમ્મં પવિદંસયીતિ અત્થો. **વાસુદેવો**તિ વસુદેવો વસુજોતનો, ધનપકાસનોતિ અત્થો.

ઇતિ મહાસત્તો એત્તકં કાલં નન્દપણ્ડિતસ્સ પાટિહારિયાનિ દિસ્વા તસ્મિં પસન્નચિત્તે તે રાજાનો ઞાણબલેન તસ્મિં પસાદં ભિન્દિત્વા અત્તનો કથં ગાહાપેત્વા સબ્બેવ અત્તનો મુખં ઉલ્લોકિતે અકાસિ. અથ નન્દપણ્ડિતો “ભાતા મે પણ્ડિતો બ્યત્તો ધમ્મકથિકો સબ્બેપિમે રાજાનો ભિન્દિત્વા અત્તનો પક્ખે કરિ, ઠપેત્વા ઇમં અઞ્ઞો મય્હં પટિસરણં નત્થિ, ઇમમેવ યાચિસ્સામી”તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૫૨.“એવં મે યાચમાનસ્સ, અઞ્જલિં નાવબુજ્ઝથ;
તવ બદ્ધચરો હેસ્સં, વુટ્ઠિતો પરિચારકો”તિ.

તસ્સત્થા – સચે તુમ્હે મમ એવં યાચમાનસ્સ ખમાપનત્થાય પગ્ગહિતં અઞ્જલિં નાવબુજ્ઝથ ન પટિગ્ગણ્હથ, તુમ્હેવ માતાપિતરો ઉપટ્ઠહથ, અહં પન તુમ્હાકં બદ્ધચરો વેય્યાવચ્ચકરો હેસ્સં, રત્તિન્દિવં અનલસભાવેન વુટ્ઠિતો પરિચારકો અહં તુમ્હે પટિજગ્ગિસ્સામીતિ.

મહાસત્તસ્સ પકતિયાપિ નન્દપણ્ડિતે દોસો વા વેરં વા નત્થિ, અતિથદ્ધં વચનં કથેન્તસ્સ પનસ્સ માનહાપનત્થં નિગ્ગહવસેન તથા કત્વા ઇદાનિસ્સ વચનં સુત્વા તુટ્ઠચિત્તો તસ્મિં પસાદં ઉપ્પાદેત્વા ‘‘ઇદાનિ તે ખમામિ, માતાપિતરો ચ પટિજગ્ગિતું લભિસ્સસી’’તિ તસ્સ ગુણં પકાસેન્તો આહ –

૧૫૩.‘‘અદ્ધા નન્દ વિજાનાસિ, સદ્ધમ્મં સબ્ભિ દેસિતં;
અરિયો અરિયસમાચારો, બાળ્હં ત્વં મમ રુચ્ચસિ.

૧૫૪.‘‘ભવન્તં વદામિ ભોતિઞ્ચ, સુણાથ વચનં મમ;
નાયં ભારો ભારમતો, અહુ મય્હં કુદાચનં.

૧૫૫.‘‘તં મં ઉપટ્ઠિતં સન્તં, માતાપિતુ સુખાવહં;
નન્દો અજ્ઝાવરં કત્વા, ઉપટ્ઠાનાય યાચતિ.

૧૫૬.‘‘યો વે ઇચ્છતિ કામેન, સન્તાનં બ્રહ્મચારિનં;
નન્દં વો વરથ એકો, કં નન્દો ઉપતિટ્ઠતૂ’’તિ.

તત્થ **અરિયો**તિ સુન્દરો. **અરિયસમાચારો**તિ સુન્દરસમાચારોપિ જાતો. **બાળ્હ**ન્તિ ઇદાનિ ત્વં મમ અતિવિય રુચ્ચસિ. **સુણાથા**તિ અમ્મ તાતા તુમ્હે મમ વચનં સુણાથ. **નાયં ભારો**તિ અયં તુમ્હાકં પટિજગ્ગનભારો ન કદાચિ મમ ભારમતો અહુ. **તં મ**ન્તિ તં ભારોતિ અમઞ્ઞિત્વાવ મં તુમ્હે ઉપટ્ઠિતં સમાનં. **ઉપટ્ઠાનાય યાચતી**તિ તુમ્હે ઉપટ્ઠાતું મં યાચતિ. **યો વે ઇચ્છતી**તિ મય્હઞ્હિ ત્વં મે માતરં વા પિતરં વા ઉપટ્ઠહાતિ વત્તું ન યુત્તં, તુમ્હાકં પન સન્તાનં બ્રહ્મચારીનં યો એકો ઇચ્છતિ, તં વદામિ કામેન **નન્દં વો વરથ**, તં મમ કનિટ્ઠં નન્દં રોચેથ, તુમ્હેસુ કં એસ ઉપટ્ઠાતુ, ઉભોપિ હિ મયં તુમ્હાકં પુત્તાયેવાતિ.

અથસ્સ માતા આસના વુટ્ઠાય, ‘‘તાત સોણપણ્ડિત, ચિરપ્પવુત્થો તે કનિટ્ઠો, એવં ચિરાગતમ્પિ તં યાચિતું ન વિસહામિ, મયઞ્હિ તં નિસ્સિતા, ઇદાનિ પન તયા અનુઞ્ઞાતા અહં એતં બ્રહ્મચારિનં બાહાહિ ઉપગૂહિત્વા સીસે ઉપસિઙ્ઘાયિતું લભેય્ય’’ન્તિ ઇમમત્થં પકાસેન્તી ગાથમાહ –

૧૫૭.‘‘તયા તાત અનુઞ્ઞાતા, સોણ તં નિસ્સિતા મયં;
ઉપઘાતું લભે નન્દં, મુદ્ધનિ બ્રહ્મચારિન’’ન્તિ.

અથ મહાસત્તો ‘‘તેન હિ, અમ્મ, અનુજાનામિ, ત્વં ગચ્છ, પુત્તં નન્દં આલિઙ્ગિત્વા સીસે ઘાયિત્વા ચુમ્બિત્વા તવ હદયે સોકં નિબ્બાપેહી’’તિ આહ. સા તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા નન્દપણ્ડિતં પરિસમજ્ઝેયેવ આલિઙ્ગિત્વા સીસં ઘાયિત્વા ચુમ્બિત્વા હદયે સોકં નિબ્બાપેત્વા મહાસત્તેન સદ્ધિં સલ્લપન્તી આહ –

૧૫૮.‘‘અસ્સત્થસ્સેવ તરુણં, પવાળં માલુતેરિતં;

ચિરસ્સં નન્દં દિસ્વાન, હદયં મે પવેધતિ.

૧૫૯.‘‘યદા સુત્તાપિ સુપિને, નન્દં પસ્સામિ આગતં;
ઉદગ્ગા સુમના હોમિ, નન્દો નો આગતો અયં.

૧૬૦.‘‘યદા ચ પટિબુજ્ઝિત્વા, નન્દં પસ્સામિ નાગતં;
ભિય્યો આવિસતી સોકો, દોમનસ્સઞ્ચનપ્પકં.

૧૬૧.‘‘સાહં અજ્જ ચિરસ્સમ્પિ, નન્દં પસ્સામિ આગતં;
ભત્તુચ્ચ મય્હઞ્ચ પિયો, નન્દો નો પાવિસી ઘરં.

૧૬૨.‘‘પિતુપિ નન્દો સુપ્પિયો, યં નન્દો નપ્પવસે ઘરા;
લભતૂ તાત નન્દો તં, મં નન્દો ઉપતિટ્ઠતૂ’’તિ.

તત્થ **માલુતેરિત**ન્તિ યથા વાતાહતં અસ્સત્થસ્સ પલ્લવં કમ્પતિ, એવં ચિરસ્સં નન્દં દિસ્વા અજ્જ મમ હદયં કમ્પતીતિ વદતિ. **સુત્તા**તિ, તાત સોણ, યદાહં સુત્તાપિ સુપિને નન્દં આગતં પસ્સામિ, તદાપિ ઉદગ્ગા હોમિ. **ભત્તુચ્ચા**તિ સામિકસ્સ ચ મે મય્હઞ્ચ પિયો. **નન્દો નો પાવિસી ઘર**ન્તિ, તાત, પુત્તો નો નન્દો પણ્ણસાલં પવિસતુ. **ય**ન્તિ યસ્મા પિતુપિ સુટ્ઠુ પિયો, તસ્મા પુન ઇમમ્હા ઘરા ન વિપ્પવસેય્ય. **નન્દો ત**ન્તિ, તાત, નન્દો યં ઇચ્છતિ, તં લભતુ. **મં નન્દો**તિ, તાત સોણ, તવ પિતરં ત્વં ઉપટ્ઠહ, મં નન્દો ઉપટ્ઠાતુ.

મહાસત્તો ‘‘એવં હોતૂ’’તિ માતુ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા ‘‘નન્દ, તયા જેટ્ઠકકોટ્ઠાસો લદ્ધો, માતા નામ અતિગુણકારિકા, અપ્પમત્તો હુત્વા પટિજગ્ગેય્યાસી’’તિ ઓવદિત્વા માતુ ગુણં પકાસેન્તો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૧૬૩.‘‘અનુકમ્પિકા પતિટ્ઠા ચ, પુબ્બે રસદદી ચ નો;
મગ્ગો સગ્ગસ્સ લોકસ્સ, માતા તં વરતે ઇસે.

૧૬૪.‘‘પુબ્બે રસદદી ગોત્તી, માતા પુઞ્ઞૂપસંહિતા;
મગ્ગો સગ્ગસ્સ લોકસ્સ, માતા તં વરતે ઇસે’’તિ.

તત્થ **અનુકમ્પિકા**તિ મુદુહદયા. **પુબ્બે રસદદી**તિ પઠમમેવ અત્તનો ખીરસઙ્ખાતસ્સ રસસ્સ દાયિકા. **માતા ત**ન્તિ મમ માતા મં ન ઇચ્છતિ, તં વરતિ ઇચ્છતિ. **ગોત્તી**તિ ગોપાયિકા. **પુઞ્ઞૂપસંહિતા**તિ પુઞ્ઞૂપનિસ્સિતા પુઞ્ઞદાયિકા.

એવં મહાસત્તો દ્વીહિ ગાથાહિ માતુ ગુણં કથેત્વા પુનાગન્ત્વા તસ્સા આસને નિસિન્નકાલે ‘‘નન્દ, ત્વં દુક્કરકારિકં માતરં લભસિ, ઉભોપિ મયં માતરા દુક્ખેન સંવડ્ઢિતા, તં ઇદાનિ ત્વં અપ્પમત્તો પટિજગ્ગાહિ, અમધુરાનિ ફલાફલાનિ મા ખાદાપેહી’’તિ વત્વા પરિસમજ્ઝેયેવ માતુ દુક્કરકારિકતં પકાસેન્તો આહ –

૧૬૫.‘‘આકઙ્ખમાના પુત્તફલં, દેવતાય નમસ્સતિ;
નક્ખત્તાનિ ચ પુચ્છતિ, ઉતુસંવચ્છરાનિ ચ.

૧૬૬.“તસ્સા ઉતુમ્હિ ન્હાતાય, હોતિ ગબ્ભસ્સ વોક્કમો;
તેન દોહળિની હોતિ, સુહદા તેન વુચ્ચતિ.

૧૬૭.“સંવચ્છરં વા ઊનં વા, પરિહરિત્વા વિજાયતિ;
તેન સા જનયન્તીતિ, જનેત્તિ તેન વુચ્ચતિ.

૧૬૮.“થનખીરેન ગીતેન, અઙ્ગપાવુરણેન ચ;
રોદન્તં પુત્તં તોસેતિ, તોસેન્તી તેન વુચ્ચતિ.

૧૬૯.“તતો વાતાતપે ઘોરે, મમં કત્વા ઉદિક્ખતિ;
દારકં અપ્પજાનન્તં, પોસેન્તી તેન વુચ્ચતિ.

૧૭૦.“યઞ્ચ માતુધનં હોતિ, યઞ્ચ હોતિ પિતુદ્ધનં;
ઉભયમ્પેતસ્સ ગોપેતિ, અપિ પુત્તસ્સ નો સિયા.

૧૭૧.“એવં પુત્ત અદું પુત્ત, ઇતિ માતા વિહઞ્ઞતિ;
પમત્તં પરદારેસુ, નિસીથે પત્તયોબ્બને;
સાયં પુત્તં અનાયન્તં, ઇતિ માતા વિહઞ્ઞતિ.

૧૭૨.“એવં કિચ્છા ભતો પોસો, માતુ અપરિચારકો;
માતરિ મિચ્છા ચરિત્વાન, નિરયં સોપપજ્જતિ.

૧૭૩.“એવં કિચ્છા ભતો પોસો, પિતુ અપરિચારકો;
પિતરિ મિચ્છા ચરિત્વાન, નિરયં સોપપજ્જતિ.

૧૭૪.“ધનાપિ ધનકામાનં, નસ્સતિ ઇતિ મે સુતં;
માતરં અપરિચરિત્વાન, કિચ્છં વા સો નિગચ્છતિ.

૧૭૫.“ધનાપિ ધનકામાનં, નસ્સતિ ઇતિ મે સુતં;
પિતરં અપરિચરિત્વાન, કિચ્છં વા સો નિગચ્છતિ.

૧૭૬.“આનન્દો ચ પમોદો ચ, સદા હસિતકીળિતં;
માતરં પરિચરિત્વાન, લબ્ભમેતં વિજાનતો.

૧૭૭.“આનન્દો ચ પમોદો ચ, સદા હસિતકીળિતં;
પિતરં પરિચરિત્વાન, લબ્ભમેતં વિજાનતો.

૧૭૮.“દાનઞ્ચ પિયવાચા ચ, અત્થચરિયા ચ યા ઇધ;
સમાનત્તતા ચ ધમ્મેસુ, તત્થ તત્થ યથારહં;

એતે ખો સઙ્ગહા લોકે, રથસ્સાણીવ યાયતો.

૧૭૯.‘‘એતે ચ સઙ્ગહા નાસ્સુ, ન માતા પુત્તકારણા;
લભેથ માનં પૂજં વા, પિતા વા પુત્તકારણા.

૧૮૦.‘‘યસ્મા ચ સઙ્ગહા એતે, સમ્મપેક્ખન્તિ પણ્ડિતા;
તસ્મા મહત્તં પપ્પોન્તિ, પાસંસા ચ ભવન્તિ તે.

૧૮૧.‘‘બ્રહ્માતિ માતાપિતરો, પુબ્બાચરિયાતિ વુચ્ચરે;
આહુનેય્યા ચ પુત્તાનં, પજાય અનુકમ્પકા.

૧૮૨.‘‘તસ્મા હિ ને નમસ્સેય્ય, સક્કરેય્ય ચ પણ્ડિતો;
અન્નેન અથો પાનેન, વત્થેન સયનેન ચ;
ઉચ્છાદનેન ન્હાપનેન, પાદાનં ધોવનેન ચ.

૧૮૩.‘‘તાય નં પારિચરિયાય, માતાપિતૂસુ પણ્ડિતા;
ઇધેવ નં પસંસન્તિ, પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી’’તિ.

તત્થ **પુત્તફલન્તિ** પુત્તસઙ્ખાતં ફલં. **દેવતાય નમસ્સતીતિ** ‘‘પુત્તો મે ઉપ્પજ્જતૂ’’તિ દેવતાય નમક્કારં કરોતિ આયાચતિ. **પુચ્છતીતિ** ‘‘કતરેન નક્ખત્તેન જાતો પુત્તો દીઘાયુકો હોતિ, કતરેન અપ્પાયુકો’’તિ એવં નક્ખત્તાનિ ચ પુચ્છતિ. **ઉતુસંવચ્છરાનિ ચાતિ** ‘‘છન્નં ઉતૂનં કતરસ્મિં ઉતુમ્હિ જાતો દીઘાયુકો હોતિ, કતરસ્મિં ઉતુમ્હિ અપ્પાયુકો, કતિવસ્સાય વા માતુયા જાતો પુત્તો દીઘાયુકો હોતિ, કતિવસ્સાય અપ્પાયુકો’’તિ એવં ઉતુસંવચ્છરાનિ ચ પુચ્છતિ. **ઉતુમ્હિ ન્હાતાયાતિ** પુપ્ફે ઉપ્પન્ને ઉતુમ્હિ ન્હાતાય. **વોક્કમોતિ** તિણ્ણં સન્નિપાતા ગબ્ભાવક્કન્તિ હોતિ, કુચ્છિયં ગબ્ભો પતિટ્ઠાતિ. **તેનાતિ** તેન ગબ્ભેન સા દોહળિની હોતિ. **તેનાતિ** તદા તસ્સા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તપજાય સિનેહો ઉપ્પજ્જતિ, તેન કારણેન ‘‘સુહદા’’તિ વુચ્ચતિ. **તેનાતિ** તેન કારણેન સા ‘‘જનયન્તી’’તિ ચ ‘‘જનેત્તી’’તિ ચ વુચ્ચતિ.

અઙ્ગપાવુરણેન ચાતિ થનન્તરે નિપજ્જાપેત્વા સરીરસમ્ફસ્સં ફરાપેન્તી અઙ્ગસઙ્ખાતેનેવ પાવુરણેન. **તોસેન્તીતિ** સઞ્ઞાપેન્તી હાસેન્તી. **મમં કત્વા ઉદિક્ખતીતિ** ‘‘પુત્તસ્સ મે ઉપરિ વાતો પહરતિ, આતપો ફરતી’’તિ એવં મમંકારં કત્વા સિનિદ્ધેન હદયેન ઉદિક્ખતિ. **ઉભયમ્પેતસ્સાતિ** ઉભયમ્પિ એતં ધનં એતસ્સ પુત્તસ્સ અત્થાય અઞ્ઞેસં અદસ્સેત્વા સારગબ્ભાદીસુ માતા ગોપેતિ. **એવં પુત્ત, અદું પુત્તાતિ** ‘‘અન્ધબાલ પુત્ત, એવં રાજકુલાદીસુ અપ્પમત્તો હોહિ, અદુઞ્ચ કમ્મં મા કરોહી’’તિ સિક્ખાપેન્તી ઇતિ માતા વિહઞ્ઞતિ કિલમતિ. **પત્તયોબ્બનેતિ** પુત્તે પત્તયોબ્બને તં પુત્તં નિસીથે પરદારેસુ પમત્તં સાયં અનાગચ્છન્તં ઞત્વા અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ મગ્ગં ઓલોકેન્તી વિહઞ્ઞતિ કિલમતિ.

કિચ્છા ભતોતિ કિચ્છેન ભતો પટિજગ્ગિતો. **મિચ્છા ચરિત્વાનાતિ** માતરં અપટિજગ્ગિત્વા. **ધનાપીતિ** ધનમ્પિ, અયમેવ વા પાઠો. ઇદં વુત્તં હોતિ – ધનકામાનં ઉપ્પન્નં ધનમ્પિ માતરં અપટિજગ્ગન્તાનં નસ્સતીતિ મે સુતન્તિ.

કિચ્છં વા સોતિ ઇતિ ધનં વા તસ્સ નસ્સતિ, દુક્ખં વાસો પુરિસો નિગચ્છતિ. **લબ્ભમેતન્તિ** એતં ઇધલોકે ચ પરલોકે ચ આનન્દાદિસુખં માતરં પરિચરિત્વા વિજાનતો પણ્ડિતસ્સ લબ્ભં, સક્કા લદ્ધું તાદિસેનાતિ અત્થો.

દાનઞ્ચાતિ માતાપિતૂનં દાનં દાતબ્બં, પિયવચનં ભણિતબ્બં, ઉપ્પન્નકિચ્ચસાધનવસેન અત્થો ચરિતબ્બો. **ધમ્મેસૂતિ** જેટ્ઠાપચાયનધમ્મેસુ તત્થ તત્થ પરિસમજ્ઝે વા રહોગતાનં વા અભિવાદનાદિવસેન સમાનત્તતા કાતબ્બા, ન રહો અભિવાદનાદીનિ કત્વા પરિસતિ ન કાતબ્બાનિ, સબ્બત્થ સમાનેનેવ ભવિતબ્બં. **એતે ચ સઙ્ગહા નાસ્સૂતિ** સચે એતે ચત્તારો સઙ્ગહા ન ભવેય્યું. **સમ્મપેક્ખન્તીતિ** સમ્મા નયેન કારણેન પેક્ખન્તિ. **મહત્તન્તિ** સેટ્ઠત્તં. **બ્રહ્માતિ** પુત્તાનં બ્રહ્મસમા ઉત્તમા સેટ્ઠા. **પુબ્બાચરિયાતિ** પઠમાચરિયા. **આહુનેય્યાતિ** આહુનપટિગ્ગાહકા યસ્સ કસ્સચિ સક્કારસ્સ અનુચ્છવિકા. **અન્નેન અથોતિ** અન્નેન ચેવ અત્થો પાનેન ચ. **પેચ્ચાતિ** કાલકિરિયાય પરિયોસાને ઇતો ગન્ત્વા સગ્ગે પમોદતીતિ.

એવં મહસત્તો સિનેરું પવટ્ટેન્તો વિય ધમ્મદેસનં નિટ્ઠાપેસિ. તં સુત્વા સબ્બેપિ તે રાજાનો બલકાયા ચ પસીદિંસુ. અથ ને પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા ''દાનાદીસુ અપ્પમત્તા હોથા''તિ ઓવદિત્વા ઉય્યોજેસિ. સબ્બેપિ ધમ્મેન રજ્જં કારેત્વા આયુપરિયોસાને દેવનગરં પૂરયિંસુ. સોણપણ્ડિતનન્દપણ્ડિતાપિ યાવતાયુકં માતાપિતરો પરિચરિત્વા બ્રહ્મલોકપરાયણા અહેસું.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા જાતકં સમોધાનેસિ, સચ્ચપરિયોસાને માતુપોસકભિક્ખુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિ. તદા માતાપિતરો માહારાજકુલાનિ અહેસું, નન્દપણ્ડિતો આનન્દો , મનોજરાજા સારિપુત્તો, એકસતરાજાનો અસીતિમહાથેરા ચેવ અઞ્ઞતરથેરા ચ, ચતુવીસતિ અક્ખોભણિયો બુદ્ધપરિસા, સોણપણ્ડિતો પન અહમેવ અહોસિન્તિ.

સોણનન્દજાતકવણ્ણના દુતિયા.

જાતકુદ્દાનં –

અથ સત્તતિમમ્હિ નિપાતવરે, સભાવન્તુ કુસાવતિરાજવરો;
અથ સોણસુનન્દવરો ચ પુન, અભિવાસિતસત્તતિમમ્હિ સુતેતિ.

સત્તતિનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૨૧. અસીતિનિપાતો

[૫૩૩] ૧. ચૂળહંસજાતકવણ્ણના

સુમુખાતિ ઇદં સત્થા વેળુવને વિહરન્તો આયસ્મતો આનન્દસ્સ જીવિતપરિચ્ચાગં આરબ્ભ કથેસિ. દેવદત્તેન હિ તથાગતં જીવિતા વોરોપેતું પયોજિતેસુ ધનુગ્ગહેસુ સબ્બપઠમં પેસિતેન આગન્ત્વા ‘‘નાહં, ભન્તે, સક્કોમિ તં ભગવન્તં જીવિતા વોરોપેતું, મહિદ્ધિકો સો ભગવા મહાનુભાવો’’તિ વુત્તે દેવદત્તો ‘‘અલં, આવુસો, મા ત્વં સમણં ગોતમં જીવિતા વોરોપેહિ, અહમેવ સમણં ગોતમં જીવિતા વોરોપેસ્સામી’’તિ વત્વા તથાગતે ગિજ્ઝકૂટપબ્બતસ્સ પચ્છિમછાયાય ચઙ્કમન્તે સયં ગિજ્ઝકૂટં પબ્બતં અભિરુહિત્વા યન્તવેગેન મહતિં સિલં પવિજ્ઝિ, ‘‘ઇમાય સિલાય સમણં ગોતમં જીવિતા વોરોપેસ્સામી’’તિ. તદા દ્વે પબ્બતકૂટા સમાગન્ત્વા તં સિલં સમ્પટિચ્છિંસુ. તતો પપટિકા ઉપ્પતિત્વા ભગવતો પાદં પહરિત્વા રુહિરં ઉપ્પાદેસિ, બલવવેદના પવત્તિંસુ. જીવકો તથાગતસ્સ પાદં સત્થકેન ફાલેત્વા દુટ્ઠલોહિતં વમેત્વા પૂતિમંસં અપનેત્વા ધોવિત્વા ભેસજ્જં આલિમ્પિત્વા નિરોગમકાસિ. સત્થા પુરિમસદિસમેવ ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો મહતિયા બુદ્ધલીલાય વિચરિ.

અથ નં દિસ્વા દેવદત્તો ચિન્તેસિ – ‘‘સમણસ્સ ગોતમસ્સ રૂપસોભગ્ગપ્પત્તં સરીરં દિસ્વા કોચિ મનુસ્સભૂતો ઉપસઙ્કમિતું ન સક્કોતિ, રઞ્ઞો ખો પન નાળાગિરિ નામ હત્થી ચણ્ડો ફરુસો મનુસ્સઘાતકો બુદ્ધધમ્મસઙ્ઘગુણે ન જાનાતિ, સો તં જીવિતક્ખયં પાપેસ્સતી’’તિ. સો ગન્ત્વા રઞ્ઞો તમત્થં આરોચેસિ. રાજા ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા હત્થાચરિયં પક્કોસાપેત્વા ‘‘સમ્મ, સ્વે નાળાગિરિં મત્તં કત્વા પાતોવ સમણેન ગોતમેન પટિપન્નવીથિયં વિસ્સજ્જેહી’’તિ આહ. દેવદત્તોપિ નં ‘‘અઞ્ઞેસુ દિવસેસુ હત્થી કિત્તકં સુરં પિવતી’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘અટ્ઠ ઘટે, ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘તેન હિ સ્વે ત્વં તં સોળસ ઘટે પાયેત્વા સમણેન ગોતમેન પટિપન્નવીથિયં અભિમુખં કરેય્યાસી’’તિ આહ. સો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. રાજા નગરે ભેરિં ચરાપેસિ – ‘‘સ્વે નાળાગિરિં મત્તં કત્વા નગરે વિસ્સજ્જેસ્સતિ, નાગરા પાતોવ સબ્બકિચ્ચાનિ કત્વા અન્તરવીથિં મા પટિપજ્જિંસૂ’’તિ. દેવદત્તોપિ રાજનિવેસના ઓરુય્હ હત્થિસાલં ગન્ત્વા હત્થિગોપકે આમન્તેત્વા ‘‘મયં ભણે ઉચ્ચટ્ઠાનિયં નીચટ્ઠાને, નીચટ્ઠાનિયં વા ઉચ્ચટ્ઠાને કાતું સમત્થા, સચે વો યસેન અત્થો, સ્વે પાતોવ નાળાગિરિં તિખિણસુરાય સોળસ ઘટે પાયેત્વા સમણસ્સ ગોતમસ્સ આગમનવેલાય તુત્તતોમરેહિ વિજ્ઝિત્વા કુજ્ઝાપેત્વા હત્થિસાલં ભિન્દાપેત્વા સમણેન ગોતમેન પટિપન્નવીથિયં અભિમુખં કત્વા સમણં ગોતમં જીવિતક્ખયં પાપેથા’’તિ આહ. તે ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિંસુ.

સા પવત્તિ સકલનગરે વિત્થારિકા અહોસિ. બુદ્ધધમ્મસઙ્ઘમામકા ઉપાસકા તં સુત્વા સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ભન્તે, દેવદત્તો રઞ્ઞા સદ્ધિં એકતો હુત્વા સ્વે તુમ્હેહિ પટિપન્નવીથિયં નાળાગિરિં વિસ્સજ્જાપેસ્સતિ, સ્વે પિણ્ડાય અપવિસિત્વા ઇધેવ હોથ, મયં વિહારેયેવ બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ભિક્ખં દસ્સામા’’તિ વદિંસુ. સત્થાપિ ‘‘સ્વે પિણ્ડાય ન પવિસિસ્સામી’’તિ અવત્વાવ ‘‘અહં સ્વે નાળાગિરિં દમેત્વા પાટિહારિયં કત્વા તિત્થિયે મદ્દિત્વા રાજગહે પિણ્ડાય અચરિત્વાવ ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો નગરા નિક્ખમિત્વા વેળુવનમેવ આગમિસ્સામિ, રાજગહવાસિનોપિ બહૂનિ ભત્તભાજનાનિ ગહેત્વા વેળુવનમેવ આગમિસ્સન્તિ, સ્વે વિહારેયેવ ભત્તગ્ગં ભવિસ્સતી’’તિ ઇમિના કારણેન તેસં અધિવાસેસિ. તે તથાગતસ્સ અધિવાસનં વિદિત્વા ભત્તભાજનાનિ આહરિત્વા ‘‘વિહારેયેવ દાનં દસ્સામા’’તિ પક્કમિંસુ.

સત્થાપિ પઠમયામે ધમ્મં દેસેત્વા મજ્ઝિમયામે દેવતાનં પઞ્હં વિસ્સજ્જેત્વા પચ્છિમયામસ્સ પઠમકોટ્ઠાસે સીહસેય્યં કપ્પેત્વા દુતિયકોટ્ઠાસે ફલસમાપત્તિયા વીતિનામેત્વા તતિયકોટ્ઠાસે મહાકરુણાસમાપત્તિં સમાપજ્જિત્વા વુટ્ઠાય બોધનેય્યબન્ધવે ઓલોકેન્તો નાળાગિરિદમને ચતુરાસીતિયા પાણસહસ્સાનં ધમ્માભિસમયં દિસ્વા વિભાતાય રત્તિયા કતસરીરપટિજગ્ગનો હુત્વા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેત્વા , ''આનન્દ, અજ્જ રાજગહપરિવત્તકેસુ અટ્ઠારસસુ મહાવિહારેસુ સબ્બેસમ્પિ ભિક્ખૂનં મયાસદ્ધિં રાજગહં પવિસિતું આરોચેહી''તિ આહ. થેરો તથા અકાસિ. સબ્બેપિ ભિક્ખૂ વેળુવને સન્નિપતિંસુ. સત્થા મહાભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો રાજગહં પાવિસિ. અથ હત્થિમેણ્ડા યથાનુસિટ્ઠં પટિપજ્જિંસુ, મહન્તો સમાગમો અહોસિ. સદ્ધાસમ્પન્ના મનુસ્સા ''અજ્જ કિર બુદ્ધનાગસ્સ તિરચ્છાનનાગેન સઙ્ગામો ભવિસ્સતિ, અનૂપમાય બુદ્ધલીલાય નાળાગિરિદમનં પસ્સિસ્સામા''તિ પાસાદહમ્મિયગેહચ્છદનાદીનિ અભિરુહિત્વા અટ્ઠંસુ. અસદ્ધા પન મિચ્છાદિટ્ઠિકા ''અયં નાળાગિરિ ચણ્ડો ફરુસો મનુસ્સઘાતકો બુદ્ધાદીનં ગુણં ન જાનાતિ, સો અજ્જ સમણસ્સ ગોતમસ્સ સુવણ્ણવણ્ણં સરીરં વિદ્ધંસેત્વા જીવિતક્ખયં પાપેસ્સતિ, અજ્જ પચ્ચામિત્તસ્સ પિટ્ઠિં પસ્સિસ્સામા''તિ પાસાદાદીસુ અટ્ઠંસુ.

હત્થીપિ ભગવન્તં આગચ્છન્તં દિસ્વા મનુસ્સે તાસેન્તો ગેહાનિ વિદ્ધંસેન્તો સકટાનિ સંચુણ્ણેન્તો સોણ્ડં ઉસ્સાપેત્વા પહટ્ઠકણ્ણવાલો પબ્બતો વિય અજ્ઝોત્થરન્તો યેન ભગવા તેનાભિધાવિ. તં આગચ્છન્તં દિસ્વા ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ''અયં, ભન્તે, નાળાગિરિ ચણ્ડો ફરુસો મનુસ્સઘાતકો ઇમં રચ્છં પટિપન્નો, ન ખો પનાયં બુદ્ધાદિગુણં જાનાતિ, પટિક્કમતુ, ભન્તે, ભગવા, પટિક્કમતુ સુગતો''તિ. મા, ભિક્ખવે, ભાયિત્થ, પટિબલો અહં નાળાગિરિં દમેતુન્તિ. અથાયસ્મા સારિપુત્તો સત્થારં યાચિ – ''ભન્તે, પિતુ ઉપ્પન્નકિચ્ચં નામ જેટ્ઠપુત્તસ્સ ભારો, અહમેવ તં દમેમી''તિ. અથ નં સત્થા, ''સારિપુત્ત, બુદ્ધબલં નામ અઞ્ઞં, સાવકબલં અઞ્ઞં, તિટ્ઠ ત્વ''ન્તિ પટિબાહિ. એવં યેભુય્યેન અસીતિ મહાથેરા યાચિંસુ. સત્થા સબ્બેપિ પટિબાહિ. અથ આયસ્મા આનન્દો સત્થરિ બલવસિનેહેન અધિવાસેતું અસક્કોન્તો ''અયં હત્થી પઠમં મં મારેતૂ''તિ તથાગતસ્સત્થાય જીવિતં પરિચ્ચજિત્વા ગન્ત્વા સત્થુ પુરતો અટ્ઠાસિ. અથ નં સત્થા ''અપેહિ, આનન્દ, મા મે પુરતો અટ્ઠાસી''તિ આહ. ''ભન્તે, અયં હત્થી ચણ્ડો ફરુસો મનુસ્સઘાતકો કપ્પુટ્ઠાનગ્ગિસદિસો પઠમં મં મારેત્વા પચ્છા તુમ્હાકં સન્તિકં આગચ્છતૂ''તિ થેરો અવચ. યાવતતિયં વુચ્ચમાનોપિ તથેવ અટ્ઠાસિ ન પટિક્કમિ. અથ નં ભગવા ઇદ્ધિબલેન પટિક્કમાપેત્વા ભિક્ખૂનં અન્તરે ઠપેસિ.

તસ્મિં ખણે એકા ઇત્થી નાળાગિરિં દિસ્વા મરણભયભીતા પલાયમાના અઙ્કેન ગહિતં દારકં હત્થિનો ચ તથાગતસ્સ ચ અન્તરે છડ્ડેત્વા પલાયિ. હત્થી તં અનુબન્ધિત્વા નિવત્તિત્વા દારકસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. તદા દારકો મહારવં રવિ. સત્થા નાળાગિરિં ઓદિસ્સકમેત્તાય ફરિત્વા સુમધુરં બ્રહ્મસ્સરં નિચ્છારેત્વા ''અમ્ભો નાળાગિરિ તં સોળસ સુરાઘટે પાયેત્વા મત્તં કરોન્તા ન 'અઞ્ઞં ગણ્હિસ્સતી'તિ કરિંસુ, 'મં ગણ્હિસ્સતી'તિ પન કરિંસુ, મા અકારણેન જઙ્ઘાયો કિલમેન્તો વિચરિ, ઇતો એહી''તિ પક્કોસિ. સો સત્થુ વચનં સુત્વા અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા ભગવતો રૂપસિરિં ઓલોકેત્વા પટિલદ્ધસંવેગો બુદ્ધતેજેન પચ્છિન્નસુરામદો સોણ્ડં ઓલમ્બેન્તો કણ્ણે ચાલેન્તો આગન્ત્વા તથાગતસ્સ પાદેસુ પતિ. અથ નં સત્થા, ''નાળાગિરિ, ત્વં તિરચ્છાનહત્થી, અહં બુદ્ધવારણો, ઇતો પટ્ઠાય મા ચણ્ડો ફરુસો મનુસ્સઘાતકો ભવ, સબ્બસત્તેસુ મેત્તચિત્તં પટિલભા''તિ વત્વા દક્ખિણહત્થં પસારેત્વા કુમ્ભે પરામસિત્વા –

''મા કુઞ્જર નાગમાસદો, દુક્ખો હિ કુઞ્જર નાગમાસદો;
ન હિ નાગહતસ્સ કુઞ્જર, સુગતિ હોતિ ઇતો પરં યતો.

> ‘‘મા ચ મદો મા ચ પમાદો, ન હિ પમત્તા સુગતિં વજન્તિ તે;
> ત્વઞ્ઞેવ તથા કરિસ્સસિ, યેન ત્વં સુગતિં ગમિસ્સસી’’તિ. (ચૂળવ॰ ૩૪૨) –

ધમ્મં દેસેસિ.

તસ્સ સકલસરીરં પીતિયા નિરન્તરં ફુટં અહોસિ. સચે કિર તિરચ્છાનગતો નાભવિસ્સા, સોતાપત્તિફલં અધિગમિસ્સા. મનુસ્સા તં પાટિહારિયં દિસ્વા ઉન્નદિંસુ અપ્ફોટિંસુ, સઞ્જાતસોમનસ્સા નાનાભરણાનિ ખિપિંસુ, તાનિ હત્થિસ્સ સરીરં પટિચ્છાદયિંસુ. તતો પટ્ઠાય નાળાગિરિ ધનપાલકો નામ જાતો. તસ્મિં ખો પન ધનપાલકસમાગમે ચતુરાસીતિ પાણસહસ્સાનિ અમતં પિવિંસુ. સત્થા ધનપાલકં પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠાપેસિ. સો સોણ્ડાય ભગવતો પાદે પંસૂનિ ગહેત્વા ઉપરિ મુદ્ધનિ આકિરિત્વા પટિકુટિતોવ પટિક્કમિત્વા દસ્સનૂપચારે ઠિતો દસબલં વન્દિત્વા નિવત્તિત્વા હત્થિસાલં પાવિસિ. તતો પટ્ઠાય દન્તસુદન્તો હુત્વા ન કઞ્ચિ વિહેઠેતિ. સત્થા નિપ્ફન્નમનોરથો ‘‘યેહિ યં ધનં ખિત્તં, તેસઞ્ઞેવ તં હોતૂ’’તિ અધિટ્ઠાય ‘‘અજ્જ મયા મહન્તં પાટિહારિયં કતં, ઇમસ્મિં નગરે પિણ્ડાય ચરણં અપ્પટિરૂપ’’ન્તિ તિત્થિયે મદ્દિત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો જયપ્પત્તો વિય ખત્તિયો નગરા નિક્ખમિત્વા વેળુવનમેવ ગતો. નગરવાસિનો બહું અન્નપાનખાદનીયં આદાય વિહારં ગન્ત્વા મહાદાનં પવત્તયિંસુ.

તં દિવસં સાયન્હસમયે ધમ્મસભં પૂરેત્વા સન્નિસિન્ના ભિક્ખૂ કથં સમુટ્ઠાપેસું – ‘‘આવુસો, આયસ્મતા આનન્દેન તથાગતસ્સત્થાય અત્તનો જીવિતં પરિચ્ચજન્તેન દુક્કરં કતં, નાળાગિરિં દિસ્વા સત્થારા તિક્ખત્તું પટિબાહિયમાનોપિ નાપગતો, અહો દુક્કરકારકો, આવુસો, આયસ્મા આનન્દો’’તિ. સત્થા ‘‘આનન્દસ્સ ગુણકથા પવત્તતિ, ગન્તબ્બં મયા એત્થા’’તિ ગન્ધકુટિતો નિક્ખમિત્વા આગન્ત્વા ‘‘કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ઇમાય નામા’’તિ વુત્તે ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ આનન્દો તિરચ્છાનયોનિયં નિબ્બત્તોપિ મમત્થાય જીવિતં પરિચ્ચજિયેવા’’તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે મહિંસકરટ્ઠે સાગલનગરે સાગલો નામ રાજા ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ. તદા નગરતો અવિદૂરે એકસ્મિં નેસાદગામકે અઞ્ઞતરો નેસાદો પાસેહિ સકુણે બન્ધિત્વા નગરે વિક્કિણન્તો જીવિકં કપ્પેસિ. નગરતો ચ અવિદૂરે આવટ્ટતો દ્વાદસયોજનો માનુસિયો નામ પદુમસરો અહોસિ પઞ્ચવણ્ણપદુમસઞ્છન્નો. તત્થ નાનપ્પકારો સકુણસઙ્ઘો ઓતરિ. સો નેસાદો તત્થ અનિયામેન પાસે ઓડ્ડેસિ. તસ્મિં કાલે ધતરટ્ઠો હંસરાજા છન્નવુતિહંસસહસ્સપરિવારો ચિત્તકૂટપબ્બતે સુવણ્ણગુહાયં વસતિ, સુમુખો નામસ્સ સેનાપતિ અહોસિ. અથેકદિવસં તતો હંસયૂથા કતિપયા સુવણ્ણહંસા માનુસિયં સરં ગન્ત્વા પહૂતગોચરે તસ્મિં યથાસુખં વિચરિત્વા સુહિતા ચિત્તકૂટં આગન્ત્વા ધતરટ્ઠસ્સ આરોચેસું – ‘‘મહારાજ, મનુસ્સપથે માનુસિયો નામ પદુમસરો સમ્પન્નગોચરો, તત્થ ગોચરં ગણ્હિતું ગચ્છામા’’તિ. સો ‘‘મનુસ્સપથો નામ સાસઙ્કો સપ્પટિભયો, મા વો રુચ્ચિત્થા’’તિ પટિક્ખિપિત્વાપિ તેહિ પુનપ્પુનં વુચ્ચમાનો ‘‘સચે તુમ્હાકં રુચ્ચતિ, ગચ્છામા’’તિ સપરિવારો તં સરં અગમાસિ. સો આકાસા ઓતરન્તો પાદં પાસે પવેસેન્તોયેવ ઓતરિ. અથસ્સ પાસો પાદં અયપટ્ટકેન કડ્ઢન્તો વિય આબન્ધિત્વા ગણ્હિ. અથસ્સ ‘‘છિન્દિસ્સામિ ન’’ન્તિ આકડ્ઢન્તસ્સ પઠમવારે ચમ્મં છિજ્જિ, દુતિયવારે મંસં છિજ્જિ, તતિયવારે ન્હારુ છિજ્જિ, પાસો અટ્ઠિં આહચ્ચ અટ્ઠાસિ, લોહિતં પગ્ઘરિ, બલવવેદના પવત્તિંસુ.

સો ચિન્તેસિ – ‘‘સચાહં બદ્ધરવં રવિસ્સામિ, ઞાતકા મે ઉત્રસ્તા હુત્વા ગોચરં અગ્ગણ્હિત્વા છાતજ્ઝત્તાવ પલાયન્તા દુબ્બલતાય મહાસમુદ્દે પતિસ્સન્તી’’તિ. સો વેદનં અધિવાસેત્વા ઞાતીનં યાવદત્થં ચરિત્વા હંસાનં

કીળનકાલે મહન્તેન સદ્દેન બદ્ધરવં રવિ. તં સુત્વા તે હંસા મરણભયતજ્જિતા વગ્ગવગ્ગા હુત્વા ચિત્તકૂટાભિમુખા પક્કમિંસુ. તેસુ પક્કન્તેસુ સુમુખો હંસસેનાપતિ ''કચ્ચિ નુ ખો ઇદં ભયં મહારાજસ્સ ઉપ્પન્નં, જાનિસ્સામિ ન''ન્તિ વેગેન પક્ખન્દિત્વા પુરતો ગચ્છન્તસ્સ હંસગણસ્સ અન્તરે મહાસત્તં અદિસ્વા મજ્ઝિમહંસગણં વિચિનિ, તત્થપિ અદિસ્વા પચ્છિમહંસગણં વિચિનિ, તત્થપિ અદિસ્વા ''નિસ્સંસયં તસ્સેવેદં ભયં ઉપ્પન્ન''ન્તિ નિવત્તિત્વા આગચ્છન્તો મહાસત્તં પાસે બદ્ધં લોહિતમક્ખિતં દુક્ખાતુરં પઙ્કપિટ્ઠે નિપન્નં દિસ્વા ''મા ભાયિ, મહારાજ, અહં મમ જીવિતં પરિચ્ચજિત્વા તુમ્હે પાસતો મોચેસ્સામી''તિ વદન્તો ઓતરિત્વા મહાસત્તં અસ્સાસેન્તોવ પઙ્કપિટ્ઠે નિસીદિ. અથ નં વીમંસન્તો મહાસત્તો પઠમં ગાથમાહ –

૧. ''સુમુખ અનુપચિનન્તા, પક્કમન્તિ વિહઙ્ગમા;
ગચ્છ તુવમ્પિ મા કઙ્ખિ, નત્થિ બદ્ધે સહાયતા''તિ.

તત્થ **અનુપચિનન્તા**તિ સિનેહેન આલયવસેન અનોલોકેન્તા. **પક્કમન્તી**તિ એતે છન્નવુતિ હંસસહસ્સા ઞાતિવિહઙ્ગમા મં છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ, ત્વમ્પિ ગચ્છ, મા ઇધ વાસં આકઙ્ખિ, એવઞ્હિ પાસેન બદ્ધે મયિ સહાયતા નામ નત્થિ, ન હિ તે અહં ઇદાનિ કિઞ્ચિ સહાયકિચ્ચં કાતું સક્ખિસ્સામિ, કિં તે મયા નિરૂપકારેન, પપઞ્ચં અકત્વા ગચ્છેવાતિ વદતિ.

ઇતો પરં –

૨. ''ગચ્છે વાહં ન વા ગચ્છે, ન તેન અમરો સિયં;
સુખિતં તં ઉપાસિત્વા, દુક્ખિતં તં કથં જહે.

૩. ''મરણં વા તયા સદ્ધિં, જીવિતં વા તયા વિના;
તદેવ મરણં સેય્યો, યઞ્ચે જીવે તયા વિના.

૪. ''નેસ ધમ્મો મહારાજ, યં તં એવં ગતં જહે;
યા ગતિ તુય્હં સા મય્હં, રુચ્ચતે વિહગાધિપ.

૫. ''કા નુ પાસેન બદ્ધસ્સ, ગતિ અઞ્ઞા મહાનસા;
સા કથં ચેતયાનસ્સ, મુત્તસ્સ તવ રુચ્ચતિ.

૬. ''કં વા ત્વં પસ્સસે અત્થં, મમ તુય્હઞ્ચ પક્ખિમ;
ઞાતીનં વાવસિટ્ઠાનં, ઉભિન્નં જીવિતક્ખયે.

૭. ''યં ન કઞ્ચનદેપિઞ્છ, અન્ધેન તમસા ગતં;
તાદિસે સઞ્ચજં પાણં, કમત્થમભિજોતયે.

૮. ''કથં નુ પતતં સેટ્ઠ, ધમ્મે અત્થં ન બુજ્ઝસિ;
ધમ્મો અપચિતો સન્તો, અત્થં દસ્સેતિ પાણિનં.

૯. ‘‘સોહં ધમ્મં અપેક્ખાનો, ધમ્મા ચત્થં સમુટ્ઠિતં;
ભત્તિઞ્ચ તયિ સમ્પસ્સં, નાવકઙ્ખામિ જીવિતં.

૧૦. ‘‘અદ્ધા એસો સતં ધમ્મો, યો મિત્તો મિત્તમાપદે.

ન ચજે જીવિતસ્સાપિ, હેતુધમ્મમનુસ્સરં.

૧૧. ‘‘સ્વાયં ધમ્મો ચ તે ચિણ્ણો, ભત્તિ ચ વિદિતા મયિ;
કામં કરસ્સુ મય્હેતં, ગચ્છેવાનુમતો મયા.

૧૨. ‘‘અપિ ત્વેવં ગતે કાલે, યં ખણ્ડં ઞાતિનં મયા;
તયા તં બુદ્ધિસમ્પન્નં, અસ્સ પરમસંવુતં.

૧૩. ‘‘ઇચ્ચેવં મન્તયન્તાનં, અરિયાનં અરિયવુત્તિનં;
પચ્ચદિસ્સથ નેસાદો, આતુરાનમિવન્તકો.

૧૪. ‘‘તે સત્તુમભિસઞ્ચિક્ખ, દીઘરત્તં હિતા દિજા;
તુણ્હીમાસિત્થ ઉભયો, ન સઞ્ચલેસુમાસના.

૧૫. ‘‘ધતરટ્ઠે ચ દિસ્વાન, સમુડ્ડેન્તે તતો તતો;
અભિક્કમથ વેગેન, દિજસત્તુ દિજાધિપે.

૧૬. ‘‘સો ચ વેગેનભિક્કમ્મ, આસજ્જ પરમે દિજે;
પચ્ચકમિત્થ નેસાદો, બદ્ધા ઇતિ વિચિન્તયં.

૧૭. ‘‘એકંવ બદ્ધમાસીનં, અબદ્ધઞ્ચ પુનાપરં;
આસજ્જ બદ્ધમાસીનં, પેક્ખમાનમદીનવં.

૧૮. ‘‘તતો સો વિમતોયેવ, પણ્ડરે અજ્ઝભાસથ;
પવડ્ઢકાયે આસીને, દિજસઙ્ઘગણાધિપે.

૧૯. ‘‘યં નુ પાસેન મહતા, બદ્ધો ન કુરુતે દિસં;
અથ કસ્મા અબદ્ધો ત્વં, બલી પક્ખિ ન ગચ્છસિ.

૨૦. ‘‘કિં નુ ત્યાયં દિજો હોતિ, મુત્તો બદ્ધં ઉપાસસિ;
ઓહાય સકુણા યન્તિ, કિં એકો અવહીયસિ.

૨૧. ‘‘રાજા મે સો દિજામિત્ત, સખા પાણસમો ચ મે;
નેવ નં વિજહિસ્સામિ, યાવ કાલસ્સ પરિયાયં.

૨૨. ‘‘કથં પનાયં વિહઙ્ગો, નાદ્દસ પાસમોડ્ડિતં;
પદઞ્હેતં મહન્તાનં, બોદ્ધુમરહન્તિ આપદં.

૨૩. ‘‘યદા પરાભવો હોતિ, પોસો જીવિતસઙ્ખયે;
અથ જાલઞ્ચ પાસઞ્ચ, આસજ્જાપિ ન બુજ્ઝતિ.

૨૪. ‘‘અપિ ત્વેવ મહાપઞ્ઞ, પાસા બહુવિધા તતા;
ગુય્હમાસજ્જ બજ્ઝન્તિ, અથેવં જીવિતક્ખયે’’તિ. –

ઇમાસં ગાથાનં સમ્બન્ધો પાળિનયેનેવ વેદિતબ્બો.

તત્થ **ગચ્છે વા**તિ, મહારાજ, અહં ઇતો ગચ્છેય્યં વા ન વા, નાહં તેન ગમનેન વા અગમનેન વા અમરો સિયં, અહઞ્હિ ઇતો ગતોપિ અગતોપિ મરણતો અમુત્તોવ, ઇતો પુબ્બે પન સુખિતં તં ઉપાસિત્વા ઇદાનિ દુક્ખિતં તં કથં જહેય્યન્તિ વદતિ. **મરણં વા**તિ મમ અગચ્છન્તસ્સ વા તયા સદ્ધિં મરણં ભવેય્ય, ગચ્છન્તસ્સ વા તયા વિના જીવિતં. તેસુ દ્વીસુ યં તયા સદ્ધિં મરણં, તદેવ મે વરં, યં તયા વિના જીવેય્યં, ન મે તં વરન્તિ અત્થો. **રુચ્ચતે**તિ યા તવ ગતિ નિપ્ફત્તિ, સાવ મય્હં રુચ્ચતિ. **સા કથ**ન્તિ સમ્મ સુમુખ મમ તાવ દળ્હેન વાલપાસેન બદ્ધસ્સ પરહત્થં ગતસ્સ સા ગતિ રુચ્ચતુ, તવ પન **ચેતયાનસ્સ** સચેતનસ્સ પઞ્ઞવતો મુત્તસ્સ કથં રુચ્ચતિ.

પક્ખિમાતિ પક્ખસમ્પન્ન. **ઉભિન્ન**ન્તિ અમ્હાકં દ્વિન્નં જીવિતક્ખયે સતિ ત્વં મમ વા તવ વા અવસિટ્ઠઞાતીનં વા કં અત્થં પસ્સસિ. **યં ના**તિ એત્થ **ન**-કારો ઉપમાને. **કઞ્ચનદેપિઞ્છા**તિ કઞ્ચનદ્વેપિઞ્છ, અયમેવ વા પાઠો, કઞ્ચનસદિસઉભયપક્ખાતિ અત્થો. **તમસા**તિ તમસિ. **ગત**ન્તિ કતં, અયમેવ વા પાઠો. પુરિમસ્સ **ન**-કારસ્સ ઇમિના સમ્બન્ધો, ‘‘ન કત’’ન્તિ કતં વિયાતિ અત્થો. ઇદં વુત્તં હોતિ – તયિ પાણં ચજન્તેપિ અચજન્તેપિ મમ જીવિતસ્સ અભાવા યં તવ પાણસઞ્ચજનં, તં અન્ધેન તમસિ કતં વિય કિઞ્ચિદેવ રૂપકમ્મં અપચ્ચક્ખગુણં, તાદિસે તવ અપચ્ચક્ખગુણે પાણસઞ્ચજને ત્વં પાણં સઞ્ચજન્તો કમત્થં જોતેય્યાસીતિ.

ધમ્મો અપચિતો સન્તોતિ ધમ્મો પૂજિતો માનિતો સમાનો. **અત્થં દસ્સેતી**તિ વુદ્ધિં દસ્સેતિ. **અપેક્ખાનો**તિ અપેક્ખન્તો. **ધમ્મા ચત્થ**ન્તિ ધમ્મતો ચ અત્થં સમુટ્ઠિતં પસ્સન્તો . **ભત્તિ**ન્તિ સિનેહં. સતં **ધમ્મો**તિ પણ્ડિતાનં સભાવો. **યો મિત્તો**તિ યો મિત્તો આપદાસુ મિત્તં ન ચજે, તસ્સ અચજન્તસ્સ મિત્તસ્સ એસ સભાવો નામ અદ્ધા સતં ધમ્મો. **વિદિતા**તિ પાકટા જાતા. **કામં કરસ્સૂ**તિ એતં મમ કામં મયા ઇચ્છિતં મમ વચનં કરસ્સુ. **અપિ ત્વેવં ગતે કાલે**તિ અપિ તુ એવં ગતે કાલે મયિ ઇમસ્મિં ઠાને પાસેન બદ્ધે. **પરમસંવુત**ન્તિ પરમપરિપુણ્ણં.

ઇચ્ચેવં મન્તયન્તાનન્તિ ‘‘ગચ્છ, ન ગચ્છામી’’તિ એવં કથેન્તાનં **અરિયાન**ન્તિ આચારઅરિયાનં. **પચ્ચદિસ્સથા**તિ કાસાયાનિ નિવાસેત્વા રત્તમાલં પિળન્ધિત્વા મુગ્ગરં આદાય આગચ્છન્તો અદિસ્સથ. **આતુરાન**ન્તિ ગિલાનાનં મચ્ચુ વિય. **અભિસઞ્ચિક્ખા**તિ, ભિક્ખવે, તે ઉભોપિ સત્તું આયન્તં પસ્સિત્વા. **હિતા**તિ દીઘરત્તં અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ હિતા મુદુચિત્તા. **ન સઞ્ચલેસુમાસના**તિ આસનતો ન ચલિંસુ, યથાનિસિન્નાવ અહેસું. સુમુખો પન ‘‘અયં નેસાદો આગન્ત્વા પહરન્તો મં પઠમં પહરતૂ’’તિ ચિન્તેત્વા મહાસત્તં પચ્છતો કત્વા નિસીદિ.

ધતરટ્ઠેતિ હંસે. **સમુટ્ઠેન્તે**તિ મરણભયેન ઇતો ચિતો ચ ઉપ્પતન્તે દિસ્વા. **આસજ્જા**તિ ઇતરે દ્વે જને ઉપગન્ત્વા. **પચ્ચકમિત્થા**તિ ''બદ્ધા, ન બદ્ધા''તિ ચિન્તેન્તો ઉપધારેન્તો અકમિત્થ, વેગં હાપેત્વા સણિકં અગમાસિ. **આસજ્જ બદ્ધમાસીન**ન્તિ બદ્ધં મહાસત્તં ઉપગન્ત્વા નિસિન્નં સુમુખં. **અદીનવ**ન્તિઆદીનવમેવ હુત્વા મહાસત્તં ઓલોકેન્તં દિસ્વા. **વિમતો**તિ કિં નુ ખો અબદ્ધો બદ્ધસ્સ સન્તિકે નિસિન્નો, કારણં પુચ્છિસ્સામીતિ વિમતિજાતો હુત્વાતિ અત્થો. **પણ્ડરે**તિ હંસે, અથ વા પરિસુદ્ધે નિમ્મલે, સમ્પહટ્ઠકઞ્ચનવણ્ણેતિ અત્થો. **પવટ્ઠકાયે**તિ વટ્ટિતકાયે મહાસરીરે. **યં નૂ**તિ યં તાવ એસો મહાપાસેન બદ્ધો. **ન કુરુતે દિસ**ન્તિ પલાયનત્થાય એકં દિસં ન ભજતિ, તં યુત્તન્તિ અધિપ્પાયો. **બલી**તિ બલસમ્પન્નો હુત્વાપિ. **પક્ખી**તિ તં આલપતિ. **ઓહાયા**તિ છડ્ડેત્વા. **યન્તી**તિ સેસસકુણા ગચ્છન્તિ. **અવહીયસી**તિ ઓહીયસિ.

દિજામિત્તાતિ દિજાનં અમિત્ત. **યાવ કાલસ્સ પરિયાય**ન્તિ યાવ મરણસ્સ વારો આગચ્છતિ. **કથં પનાય**ન્તિ ત્વં રાજા મે સોતિ વદસિ, રાજાનો ચ નામ પણ્ડિતા હોન્તિ, ઇતિપિ પણ્ડિતો સમાનો કેન કારણેન ઓડ્ડિતં પાસં ન અદ્દસ. **પદં હેત**ન્તિ યસમહત્તં વા ઞાણમહત્તં વા પત્તાનં અત્તનો આપદબુજ્ઝનં નામ પદં કારણં, તસ્મા તે આપદં બોદ્ધુમરહન્તિ. **પરાભવો**તિ અવડ્ઢિ. **આસજ્જાપી**તિ ઉપગન્ત્વાપિ ન બુજ્ઝતિ. **તતા**તિ વિતતા ઓડ્ડિતા. **ગુય્હમાસજ્જા**તિ તેસુ પાસેસુ યો ગુળ્હો પટિચ્છન્નો પાસો, તં આસજ્જ બજ્ઝન્તિ. **અથેવ**ન્તિ અથ એવં જીવિતક્ખયે બજ્ઝન્તેવાતિ અત્થો.

ઇતિ નં સો કથાસલ્લાપેન મુદુહદયં કત્વા મહાસત્તસ્સ જીવિતં યાચન્તો ગાથમાહ –

૨૫. ''અપિ નાયં તયા સદ્ધિં, સંવાસસ્સ સુખુદ્રયો;
અપિ નો અનુમઞ્ઞાસિ, અપિ નો જીવિતં દદે''તિ.

તત્થ **અપિ નાય**ન્તિ અપિ નુ અયં. **સુખુદ્રયો**તિ સુખફલો. **અપિ નો અનુમઞ્ઞાસી**તિ ચિત્તકૂટં ગન્ત્વા ઞાતકે પસ્સિતું ત્વં અપિ નો અનુજાનેય્યાસિ. **અપિ નો જીવિતં દદે**તિ અપિ નો ઇમાય કથાય ઉપ્પન્નવિસ્સાસો ન મારેય્યાસીતિ.

સો તસ્સ મધુરકથાય બજ્ઝિત્વા ગાથમાહ –

૨૬. ''ન ચેવ મે ત્વં બદ્ધોસિ, નપિ ઇચ્છામિ તે વધં;
કામં ખિપ્પમિતો ગન્ત્વા, જીવ ત્વં અનિઘો ચિર''ન્તિ.

તતો સુમુખો ચતસ્સો ગાથા અભાસિ –

૨૭. ''નેવાહમેતમિચ્છામિ , અઞ્ઞત્રેતસ્સ જીવિતા;
સચે એકેન તુટ્ઠોસિ, મુઞ્ચેતં મઞ્ચ ભક્ખય.

૨૮. ''આરોહપરિણાહેન, તુલ્યાસ્મા વયસા ઉભો;
ન તે લાભેન જીવત્થિ, એતેન નિમિના તુવં.

૨૯. ''તદિઙ્ઘ સમપેક્ખસ્સુ, હોતુ ગિદ્ધિ તવમ્હસુ;

મં પુબ્બે બન્ધ પાસેન, પચ્છા મુઞ્ચ દિજાધિપં.

૩૦. ‘‘તાવદેવ ચ તે લાભો, કતાસ્સ યાચનાય ચ;
મિત્તિ ચ ધતરટ્ઠેહિ, યાવજીવાય તે સિયા’’તિ.

તત્થ **એત**ન્તિ યં અઞ્ઞત્ર એતસ્સ જીવિતા મમ જીવિતં, એતં અહં નેવ ઇચ્છામિ. **તુલ્યાસ્મા**તિ સમાના હોમ. **નિમિના તુવ**ન્તિ પરિવત્તેહિ ત્વં. **તવમ્હસૂ**તિ તવ અમ્હેસુ ગિદ્ધિ હોતુ, કિં તે એતેન, મયિ લોભં ઉપ્પાદેહીતિ વદતિ. **તાવદેવા**તિ તત્તકોયેવ. **યાચનાય ચા**તિ યા મમ યાચના, સાવ કતા અસ્સાતિ અત્થો.

ઇતિ સો તાય ધમ્મદેસનાય તેલે પક્ખિત્તકપ્પાસપિચુ વિય મુદુગતહદયો મહાસત્તં તસ્સ દાયં કત્વા દદન્તો આહ –

૩૧. ‘‘પસ્સન્તુ નો મહાસઙ્ઘા, તયા મુત્તં ઇતો ગતં;
મિત્તામચ્ચા ચ ભચ્ચા ચ, પુત્તદારા ચ બન્ધવા.

૩૨. ‘‘ન ચ તે તાદિસા મિત્તા, બહૂનં ઇધ વિજ્જતિ;
યથા ત્વં ધતરટ્ઠસ્સ, પાણસાધારણો સખા.

૩૩. ‘‘સો તે સહાયં મુઞ્ચામિ, હોતુ રાજા તવાનુગો;
કામં ખિપ્પમિતો ગન્ત્વા, ઞાતિમજ્ઝે વિરોચથા’’તિ.

તત્થ **નો**તિ નિપાતમત્તં. **તયા મુત્ત**ન્તિ ઇમઞ્હિ ત્વઞ્ઞેવ મુઞ્ચસિ નામ, તસ્મા ઇમં તયા મુત્તં ઇતો ચિત્તકૂટપબ્બતં ગતં મહન્તા ઞાતિસઙ્ઘા એતે ચ મિત્તાદયો પસ્સન્તુ. એત્થ ચ **બન્ધવા**તિ એકલોહિતસમ્બન્ધા. **વિજ્જતી**તિ વિજ્જન્તિ. **પાણસાધારણો**તિ સાધારણપાણો અવિભત્તજીવિકો, યથા ત્વં એતસ્સ સખા, એતાદિસા અઞ્ઞેસં બહૂનં મિત્તા નામ ન વિજ્જન્તિ. **તવાનુગો**તિ એતં દુક્ખિતં આદાય પુરતો ગચ્છન્તસ્સ તવ અયં અનુગો હોતૂતિ.

એવં વત્વા પન નેસાદપુત્તો મેત્તચિત્તેન મહાસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા બન્ધનં છિન્દિત્વા આલિઙ્ગિત્વા સરતો નિક્ખામેત્વા સરતીરે તરુણદબ્બતિણપિટ્ઠે નિસીદાપેત્વા પાદે બન્ધનપાસં મુદુચિત્તેન સણિકં મોચેત્વા દૂરે ખિપિત્વા મહાસત્તે બલવસિનેહં પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા મેત્તચિત્તેન ઉદકં આદાય લોહિતં ધોવિત્વા પુનપ્પુનં પરિમજ્જિ. તસ્સ મેત્તચિત્તાનુભાવેન બોધિસત્તસ્સ પાદે સિરા સિરાહિ, મંસં મંસેન, ચમ્મં ચમ્મેન ઘટિતં, તાવદેવ પાદો સંરુળ્હો સઞ્જાતછવિસઞ્જાતલોમો અહોસિ અબદ્ધપાદેન નિબ્બિસેસો. બોધિસત્તો સુખિતો પકતિભાવેનેવ નિસીદિ. અથ સુમુખો અત્તાનં નિસ્સાય મહાસત્તસ્સ સુખિતભાવં દિસ્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો નેસાદસ્સ થુતિમકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૩૪. ‘‘સો પતીતો પમુત્તેન, ભત્તુના ભત્તુગારવો;
અજ્ઝભાસથ વક્કઙ્ગો, વાચં કણ્ણસુખં ભણં.

૩૫. ‘‘એવં લુદ્દક નન્દસ્સુ, સહ સબ્બેહિ ઞાતિભિ;

યથાહમજ્જ નન્દામિ, મુત્તં દિસ્વા દિજાધિપ''ન્તિ.

તત્થ **વક્કઙ્ગો**તિ વઙ્કગીવો.

એવં લુદ્દસ્સ થુતિં કત્વા સુમુખો બોધિસત્તં આહ – ''મહારાજ, ઇમિના અમ્હાકં મહાઉપકારો કતો, અયઞ્હિ અમ્હાકં વચનં અકત્વા કીળાહંસે નો કત્વા ઇસ્સરાનં દેન્તો બહું ધનં લભેય્ય, મારેત્વા મંસં વિક્કિણન્તો મૂલમ્પિ લભેથ, અત્તનો પન જીવિતં અનોલોકેત્વા અમ્હાકં વચનં અકરિ , ઇમં રઞ્ઞો સન્તિકં નેત્વા સુખજીવિતં કરોમા''તિ. મહાસત્તો સમ્પટિચ્છિ. સુમુખો અત્તનો ભાસાય મહાસત્તેન સદ્ધિં કથેત્વા પુન મનુસ્સભાસાય લુદ્દપુત્તં આમન્તેત્વા ''સમ્મ, ત્વં કિમત્થં પાસે ઓડ્ડેસી''તિ પુચ્છિત્વા ''ધનત્થ''ન્તિ વુત્તે ''એવં સન્તે અમ્હે આદાય નગરં પવિસિત્વા રઞ્ઞો દસ્સેહિ, બહું તે ધનં દાપેસ્સામી''તિ વત્વા આહ –

૩૬. ''એહિ તં અનુસિક્ખામિ, યથા ત્વમપિ લચ્છસે;
લાભં તવાયં ધતરટ્ઠો, પાપં કિઞ્ચિ ન દક્ખતિ.

૩૭. ''ખિપ્પમન્તેપુરં નેત્વા, રઞ્ઞો દસ્સેહિ નો ઉભો;
અબદ્ધે પકતિભૂતે, કાજે ઉભયતો ઠિતે.

૩૮. ''ધતરટ્ઠા મહારાજ, હંસાધિપતિનો ઇમે;
અયઞ્હિ રાજા હંસાનં, અયં સેનાપતીતરો.

૩૯. ''અસંસયં ઇમં દિસ્વા, હંસરાજં નરાધિપો.

પતીતો સુમનો વિત્તો, બહું દસ્સતિ તે ધન''ન્તિ.

તત્થ **અનુસિક્ખામી**તિ અનુસાસામિ. **પાપ**ન્તિ લામકં. **રઞ્ઞો દસ્સેહિ નો ઉભો**તિ અમ્હે ઉભોપિ રઞ્ઞો દસ્સેહિ. અયં બોધિસત્તસ્સ પઞ્ઞાપભાવદસ્સનત્થં, અત્તનો મિત્તધમ્મસ્સ આવિભાવનત્થં, લુદ્દસ્સ ધનલાભત્થં, રઞ્ઞો સીલેસુ પતિટ્ઠાપનત્થઞ્ચાતિ ચતૂહિ કારણેહિ એવમાહ. **ધતરટ્ઠા**તિ નેત્વા ચ પન રઞ્ઞો એવં આચિક્ખેય્યાસિ, ''મહારાજ, ઇમે ધતરટ્ઠકુલે જાતા દ્વે હંસાધિપતિનો, એતેસુ અયં રાજા, ઇતરો સેનાપતી''તિ. ઇતિ નં સિક્ખાપેસિ. ''**પતીતો**''તિઆદીનિ તીણિપિ તુટ્ઠાકારવેવચનાનેવ.

એવં વુત્તે લુદ્દો, ''સામિ, મા વો રાજદસ્સનં રુચ્ચિ, રાજાનો નામ ચલચિત્તા, કીળાહંસે વા વો કરેય્યું મારાપેય્યું વા''તિ વત્વા, ''સમ્મ, મા ભાયિ, અહં તાદિસં કક્ખળં લુદ્દં લોહિતપાણિં ધમ્મકથાય મુદુકં કત્વા મમ પાદેસુ પાતેસિં, રાજાનો નામ પુઞ્ઞવન્તો પઞ્ઞવન્તો ચ સુભાસિતદુબ્ભાસિતઞ્ઞૂ ચ, ખિપ્પં અમ્હે રઞ્ઞો દસ્સેહી''તિ વુત્તે ''તેન હિ મા મય્હં કુજ્ઝિત્થ, અહં અવસ્સં તુમ્હાકં રુચિયા નેમી''તિ વત્વા ઉભોપિ કાજં આરોપેત્વા રાજકુલં ગન્ત્વા રઞ્ઞો દસ્સેત્વા રઞ્ઞા પુટ્ઠો યથાભૂતં આરોચેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૪૦. ''તસ્સ તં વચનં સુત્વા, કમ્મુના ઉપપાદયિ;
ખિપ્પમન્તેપુરં ગન્ત્વા, રઞ્ઞો હંસે અદસ્સયિ;
અબદ્ધે પકતિભૂતે, કાજે ઉભયતો ઠિતે.

૪૧. ‘‘ધતરટ્ઠા મહારાજ, હંસાધિપતિનો ઇમે;
અયઞ્હિ રાજા હંસાનં, અયં સેનાપતીતરો;

૪૨. ‘‘કથં પનિમે વિહઙ્ગા, તવ હત્થત્તમાગતા;
કથં લુદ્દો મહન્તાનં, ઇસ્સરે ઇધ અજ્ઝગા.

૪૩. ‘‘વિહિતા સન્તિમે પાસા, પલ્લલેસુ જનાધિપ;
યં યદાયતનં મઞ્ઞે, દિજાનં પાણરોધનં.

૪૪. ‘‘તાદિસં પાસમાસજ્જ, હંસરાજા અબજ્ઝથ;
તં અબદ્ધો ઉપાસિનો, મમાયં અજ્ઝભાસથ.

૪૫. ‘‘સુદુક્કરં અનરિયેભિ, દહતે ભાવમુત્તમં;
ભત્તુરત્થે પરક્કન્તો, ધમ્મયુત્તો વિહઙ્ગમો.

૪૬. ‘‘અત્તનાયં ચજિત્વાન, જીવિતં જીવિતારહો;
અનુત્થુનન્તો આસીનો, ભત્તુ યાચિત્થ જીવિતં.

૪૭. ‘‘તસ્સ તં વચનં સુત્વા, પસાદમહમજ્ઝગા;
તતો નં પામુચિં પાસા, અનુઞ્ઞાસિં સુખેન ચ.

૪૮. ‘‘સો પતીતો પમુત્તેન, ભત્તુના ભત્તુગારવો;
અજ્ઝભાસથ વક્કઙ્ગો, વાચં કણ્ણસુખં ભણં.

૪૯. ‘‘એવં લુદ્દક નન્દસ્સુ, સહ સબ્બેહિ ઞાતિભિ;
યથાહમજ્જ નન્દામિ, મુત્તં દિસ્વા દિજાધિપં.

૫૦. ‘‘એહિ તં અનુસિક્ખામિ, યથા ત્વમપિ લચ્છસે;
લાભં તવાયં ધતરટ્ઠો, પાપં કિઞ્ચિ ન દક્ખતિ.

૫૧. ‘‘ખિપ્પમન્તેપુરં નેત્વા, રઞ્ઞો દસ્સેહિ નો ઉભો;
અબદ્ધે પકતિભૂતે, કાજે ઉભયતો ઠિતે.

૫૨. ‘‘ધતરટ્ઠા મહારાજ, હંસાધિપતિનો ઇમે;
અયઞ્હિ રાજા હંસાનં, અયં સેનાપતીતરો.

૫૩. ‘‘અસંસયં ઇમં દિસ્વા, હંસરાજં નરાધિપો;
પતીતો સુમનો વિત્તો, બહું દસ્સતિ તે ધનં.

૫૪. ‘‘એવમેતસ્સ વચના, આનીતામે ઉભો મયા;

એત્થેવ હિ ઇમે આસું, ઉભો અનુમતા મયા.

૫૫. ‘‘સોયં એવં ગતો પક્ખી, દિજો પરમધમ્મિકો;
માદિસસ્સ હિ લુદ્દસ્સ, જનયેય્યાથ મદ્દવં.

૫૬. ‘‘ઉપાયનઞ્ચ તે દેવ, નાઞ્ઞં પસ્સામિ એદિસં;
સબ્બસાકુણિકાગામે, તં પસ્સ મનુજાધિપા’’તિ.

તત્થ **કમ્મુના ઉપપાદયી**તિ યં સો અવચ, તં કરોન્તો કાયકમ્મેન સમ્પાદેસિ. **ગન્ત્વા**તિ હંસરાજેન નિસિન્નકાજકોટિં ઉચ્ચતરં, સેનાપતિના નિસિન્નકાજકોટિં થોકં નીચં કત્વા ઉભોપિ તે ઉક્ખિપિત્વા ‘‘હંસરાજા ચ સેનાપતિ ચ રાજાનં પસ્સિતું ગચ્છન્તિ, ઉસ્સરથ ઉસ્સરથા’’તિ જનં ઉસ્સારેન્તો ‘‘એવરૂપા નામ સોભગ્ગપ્પત્તા સુવણ્ણવણ્ણા હંસરાજાનો ન દિટ્ઠપુબ્બા’’તિ મુદુહદયેસુ મનુસ્સેસુ પસંસન્તેસુ ખિપ્પમન્તેપુરં ગન્ત્વા. **અદસ્સયી**તિ ‘‘હંસરાજાનો તુમ્હે દટ્ઠું આગતા’’તિ રઞ્ઞો આરોચાપેત્વા તેન તુટ્ઠચિત્તેન ‘‘આગચ્છન્તૂ’’તિ પક્કોસાપિતો અભિહરિત્વા દસ્સેસિ. **હત્થત્ત**ન્તિ હત્થેસુ આગતં, પત્તન્તિ વુત્તં હોતિ. **મહન્તાન**ન્તિ યસમહન્તપ્પત્તાનં સુવણ્ણવણ્ણાનં ધતરટ્ઠહંસાનં ઇસ્સરે સામિનો કથં ત્વં લુદ્દો હુત્વા અધિગતોતિ પુચ્છતિ. ‘‘ઇસ્સરમિધમજ્ઝગા’’તિપિ પાઠો, એતેસં ઇસ્સરિયં ત્વં કથં અજ્ઝગાતિ અત્થો.

વિહિતાતિ યોજિતા. **યં યદાયતનં મઞ્ઞે**તિ, મહારાજ, યં યં સમોસરણટ્ઠાનં દિજાનં પાણરોધનં જીવિતક્ખયકરં મઞ્ઞામિ, તત્થ તત્થ મયા પલ્લલેસુ પાસા વિહિતા. **તાદિસ**ન્તિ માનુસિયસરે તથાવિધં પાણરોધનં મયા વિહિતં પાસં. **ત**ન્તિ તં એતં તત્થ બદ્ધં. **ઉપાસિનો**તિ અત્તનો જીવિતં અગણેત્વા ઉપગન્ત્વા નિસિન્નો. **મમાય**ન્તિ મં અયં સેનાપતિ **અજ્ઝભાસથ**, મયા સદ્ધિં કથેસિ. **સુદુક્કર**ન્તિ તસ્મિં ખણે એસ અમ્હાદિસેહિ અનરિયેહિ સુદુક્કરં અકાસિ. કિં તન્તિ? **દહતે ભાવમુત્તમં**, અત્તનો ઉત્તમં અજ્ઝાસયં દહતિ વિદહતિ પકાસેતિ. **અત્તનાય**ન્તિ અત્તનો અયં. **અનુત્થુનન્તો**તિ ભત્તુગુણે વણ્ણેન્તો તસ્સ જીવિતં મુઞ્ચાતિ મં યાચિ.

તસ્સાતિ તસ્સ તથા યાચન્તસ્સ. **સુખેન ચા**તિ યથાસુખેન ચિત્તકૂટં ગન્ત્વા ઞાતિસઙ્ઘં પસ્સથાતિ ચ અનુજાનિં. **એત્થેવ હી**તિ મયા પન ઇમે દ્વે એત્થ માનુસિયસરેયેવ ચિત્તકૂટગમનાય અનુમતા અહેસું. **એવં ગતો**તિ એવં સત્તુ હત્થગતો. **જનયેય્યાથ મદ્દવ**ન્તિ અત્તનિ મેત્તચિત્તં જનેસિ. **ઉપાયન**ન્તિ પણ્ણાકારં. **સબ્બસાકુણિકાગામે**તિ સબ્બસ્મિમ્પિ સાકુણિકગામે નાહં અઞ્ઞં તવ એવરૂપં કેનચિ સાકુણિકેન આભતપુબ્બં ઉપાયનં પસ્સામિ. **તં પસ્સા**તિ તં મયા આભતં ઉપાયનં પસ્સ મનુજાધિપાતિ.

એવં સો ઠિતકોવ સુમુખસ્સ ગુણં કથેસિ. તતો રાજા હંસરઞ્ઞો મહારહં આસનં, સુમુખસ્સ ચ સુવણ્ણભદ્દપીઠકં દાપેત્વા તેસં તત્થ નિસિન્નાનં સુવણ્ણભાજનેહિ લાજમધુફાણિતાદીનિ દાપેત્વા નિટ્ઠિતે પાનભોજનકિચ્ચે અઞ્જલિં પગ્ગય્હ મહાસત્તં ધમ્મકથં યાચિત્વા સુવણ્ણપીઠકે નિસીદિ. સો તેન યાચિતો પટિસન્થારં તાવ અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૫૭. ‘‘દિસ્વા નિસિન્નં રાજાનં, પીઠે સોવણ્ણયે સુભે;
અજ્ઝભાસથ વક્કઙ્ગો, વાચં કણ્ણસુખં ભણં.

૫૮. ‘‘કચ્ચિ નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ રટ્ઠમિદં ફીતં, ધમ્મેન મનુસાસસિ.

૫૯. ‘‘કુસલઞ્ચેવ મે હંસ, અથો હંસ અનામયં;
અથો રટ્ઠમિદં ફીતં, ધમ્મેન મનુસાસહં.

૬૦. ‘‘કચ્ચિ ભોતો અમચ્ચેસુ, દોસો કોચિ ન વિજ્જતિ;
કચ્ચિ ચ તે તવત્થેસુ, નાવકઙ્ખન્તિ જીવિતં.

૬૧. ‘‘અથોપિ મે અમચ્ચેસુ, દોસો કોચિ ન વિજ્જતિ;
અથોપિ તે મમત્થેસુ, નાવકઙ્ખન્તિ જીવિતં.

૬૨. ‘‘કચ્ચિ તે સાદિસી ભરિયા, અસ્સવા પિયભાણિની;
પુત્તરૂપયસૂપેતા, તવ છન્દવસાનુગા.

૬૩. ‘‘અથો મે સાદિસી ભરિયા, અસ્સવા પિયભાણિની;
પુત્તરૂપયસૂપેતા, મમ છન્દવસાનુગા’’તિ.

તત્થ **રાજાનન્તિ** સાગલરાજાનં. **વક્કઙ્ગોતિ** હંસરાજા. **ધમ્મેન મનુસાસસીતિ** ધમ્મેન અનુસાસસિ. **દોસોતિ** અપરાધો. **તવત્થેસૂતિ** ઉપ્પન્નેસુ તવ યુદ્ધાદીસુ અત્થેસુ. **નાવકઙ્ખન્તીતિ** ઉરં દત્વા પરિચ્ચજન્તા કિચ્ચિ અત્તનો જીવિતં ન પત્થેન્તિ, જીવિતઞ્ચ ચજિત્વા તવેવત્થં કરોન્તિ. **સાદિસીતિ** સમાનજાતિકા. **અસ્સવાતિ** વચનસમ્પટિચ્છિકા. **પુત્તરૂપયસૂપેતાતિ** પુત્તેહિ ચ રૂપેન ચ યસેન ચ ઉપેતા. **તવ છન્દવસાનુગાતિ** કચ્ચિ તવ અજ્ઝાસયં તવ વસં અનુવત્તતિ, ન અત્તનો ચિત્તવસેન વત્તતીતિ પુચ્છતિ.

એવં બોધિસત્તેન પટિસન્થારે કતે પુન રાજા તેન સદ્ધિં કથેન્તો આહ –

૬૪. ‘‘ભવન્તં કચ્ચિ નુ મહા-સત્તુહત્થત્તતં ગતો;
દુક્ખમાપજ્જિ વિપુલં, તસ્મિં પઠમમાપદે.

૬૫. ‘‘કચ્ચિ યન્તાપતિત્વાન, દણ્ડેન સમપોથયિ;
એવમેતેસં જમ્માનં, પાતિકં ભવતિ તાવદે.

૬૬. ‘‘ખેમમાસિ મહારાજ, એવમાપદિયા સતિ;
ન ચાયં કિઞ્ચિ રસ્માસુ, સત્તૂવ સમપજ્જથ.

૬૭. ‘‘પચ્ચગમિત્થ નેસાદો, પુબ્બેવ અજ્ઝભાસથ;
તદાયં સુમુખોયેવ, પણ્ડિતો પચ્ચભાસથ.

૬૮. ‘‘તસ્સ તં વચનં સુત્વા, પસાદમયમજ્ઝગા;
તતો મં પામુચી પાસા, અનુઞ્ઞાસિ સુખેન ચ.

૬૯. ‘‘ઇદઞ્ચ સુમુખેનેવ, એતદત્થાય ચિન્તિતં;
ભોતો સકાસેગમનં, એતસ્સ ધનમિચ્છતા.

૭૦. ‘‘સ્વાગતઞ્ચેવિદં ભવતં, પતીતો ચસ્મિ દસ્સના;
એસો ચાપિ બહું વિત્તં, લભતં યાવદિચ્છતી’’તિ.

તત્થ **મહાસત્તુહત્થત્તતં ગતો**તિ મહન્તસ્સ સત્તુનો હત્થત્તં ગતો. **આપતિત્વાના**તિ ઉપધાવિત્વા. **પાતિક**ન્તિ પાકતિકં, અયમેવ વા પાઠો. ઇદં વુત્તં હોતિ – એતેસઞ્હિ જમ્માનં તાવદેવ એવં પાકતિકં હોતિ, સકુણે દણ્ડેન પોથેત્વા જીવિતક્ખયં પાપેન્તો ધનવેતનં લભતીતિ. **કિઞ્ચિ રસ્માસૂ**તિ કિઞ્ચિ અમ્હેસુ. **સત્તૂવા**તિ સત્તુ વિય. **પચ્ચગમિત્થા**તિ, મહારાજ, એસ અમ્હે દિસ્વા બદ્ધાતિ સઞ્ઞાય થોકં ઓસક્કિત્થ. **પુબ્બેવા**તિ અયમેવ પઠમં અજ્ઝભાસિ. **તદા**તિ તસ્મિં કાલે. **એતદત્થાયા**તિ એતસ્સ નેસાદપુત્તસ્સ અત્થાય ચિન્તિતં. **ધનમિચ્છતા**તિ એતસ્સ ધનં ઇચ્છન્તેન તવ સન્તિકં અમ્હાકં આગમનં ચિન્તિતં. **સ્વાગતઞ્ચેવિદ**ન્તિ મા ભોન્તો ચિન્તયન્તુ, ભવતં ઇદં ઇધાગમનં સ્વાગતમેવ. **લભત**ન્તિ લભતુ.

એવઞ્ચ પન વત્વા રાજા અઞ્ઞતરં અમચ્ચં ઓલોકેત્વા ‘‘કિં કરોમિ દેવા’’તિ વુત્તે ‘‘ઇમં નેસાદં કપ્પિતકેસમસ્સું ન્હાતાનુલિત્તં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં કારેત્વા આનેહી’’તિ વત્વા તેન તથા કત્વા આનીતસ્સ તસ્સ સંવચ્છરે સંવચ્છરે સતસહસ્સુટ્ઠાનકં ગામં, દ્વે વીથિયો ગહેત્વા ઠિતં મહન્તં ગેહં, રથવરઞ્ચ, અઞ્ઞઞ્ચ બહું હિરઞ્ઞસુવણ્ણં અદાસિ. તમત્થં આવિકરોન્તો સત્થા આહ –

૭૧. ‘‘સન્તપ્પયિત્વા નેસાદં, ભોગેહિ મનુજાધિપો;
અજ્ઝભાસથ વક્કઙ્ગં, વાચં કણ્ણસુખં ભણ’’ન્તિ.

અથ મહાસત્તો રઞ્ઞો ધમ્મં દેસેસિ. સો તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા તુટ્ઠહદયો ‘‘ધમ્મકથિકસ્સ સક્કારં કરિસ્સામી’’તિ સેતચ્છત્તં દત્વા રજ્જં પટિચ્છાપેન્તો આહ –

૭૨. ‘‘યં ખલુ ધમ્મમાધીનં, વસો વત્તતિ કિઞ્ચનં;
સબ્બત્થિસ્સરિયં ભવતં, પસાસથ યદિચ્છથ.

૭૩. ‘‘દાનત્થં ઉપભોત્તું વા, યં ચઞ્ઞં ઉપકપ્પતિ;
એતં દદામિ વો વિત્તં, ઇસ્સરિયં વિસ્સજામિ વો’’તિ.

તત્થ **વસો વત્તતી**તિ યત્થ મમ વસો વત્તતિ. **કિઞ્ચન**ન્તિ તં અપ્પમત્તકમ્પિ. **સબ્બત્થિસ્સરિય**ન્તિ સબ્બં ભવતંયેવ ઇસ્સરિયં અત્થુ. **યં ચઞ્ઞં ઉપકપ્પતી**તિ પુઞ્ઞકામતાય દાનત્થં વા છત્તં ઉસ્સાપેત્વા રજ્જમેવ ઉપભોત્તું વા યં વા અઞ્ઞં તુમ્હાકં રુચ્ચતિ, તં કરોથ, એતં દદામિ વો વિત્તં, સદ્ધિંયેવ સેતચ્છત્તેન મમ સન્તકં ઇસ્સરિયં વિસ્સજ્જામિ વોતિ.

અથ મહાસત્તો રઞ્ઞા દિન્નં સેતચ્છત્તં પુન તસ્સેવ અદાસિ. રાજાપિ ચિન્તેસિ – ‘‘હંસરઞ્ઞો તાવ મે ધમ્મકથા સુતા, લુદ્દપુત્તેન પન ‘અયં સુમુખો મધુરકથો’તિ અતિવિય વણ્ણિતો, ઇમસ્સપિ ધમ્મકથં સોસ્સામી’’તિ. સો તેન સદ્ધિં સલ્લપન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૭૪. ‘‘યથા ચ મ્યાયં સુમુખો, અજ્ઝભાસેય્ય પણ્ડિતો;
કામસા બુદ્ધિસમ્પન્નો, તં મ્યાસ્સ પરમપ્પિય’’ન્તિ.

તત્થ **યથા**તિ યદિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – યદિ ચ મે અયં સુમુખો પણ્ડિતો બુદ્ધિસમ્પન્નો કામસા અત્તનો રુચિયા અજ્ઝભાસેય્ય, તં મે પરમપ્પિયં અસ્સાતિ.

તતો સુમુખો આહ –

૭૫. ‘‘અહં ખલુ મહારાજ, નાગરાજારિવન્તરં;
પટિવત્તું ન સક્કોમિ, ન મે સો વિનયો સિયા.

૭૬. ‘‘અમ્હાકઞ્ચેવ સો સેટ્ઠો, ત્વઞ્ચ ઉત્તમસત્તવો;
ભૂમિપાલો મનુસ્સિન્દો, પૂજા બહૂહિ હેતુભિ.

૭૭. ‘‘તેસં ઉભિન્નં ભણતં, વત્તમાને વિનિચ્છયે;
નન્તરં પતિવત્તબ્બં, પેસ્સેન મનુજાધિપા’’તિ.

તત્થ **નાગરાજારિવન્તર**ન્તિ પેળાય અબ્ભન્તરં પવિટ્ઠો નાગરાજા વિય. **પટિવત્તુ**ન્તિ તુમ્હાકં દ્વિન્નં અન્તરે વત્તું ન સક્કોમિ. **ન મે સો**તિ સચે વદેય્યં, ન મે સો વિનયો ભવેય્ય. **અમ્હાકઞ્ચેવા**તિ છન્નવુતિયા હંસસહસ્સાનં. **ઉત્તમસત્તવો**તિ ઉત્તમસત્તો. **પૂજા**તિ ઉભો તુમ્હે મય્હં બહૂહિ કારણેહિ પૂજારહા ચેવ પસંસારહા ચ. **પેસ્સેના**તિ વેય્યાવચ્ચકરેન સેવકેન.

રાજા તસ્સ વચનં સુત્વા તુટ્ઠહદયો ‘‘નેસાદપુત્તો તં વણ્ણેતિ, ન અઞ્ઞેન તુમ્હાદિસેન મધુરધમ્મકથિકેન નામ ભવિતબ્બ’’ન્તિ વત્વા આહ –

૭૮. ‘‘ધમ્મેન કિર નેસાદો, પણ્ડિતો અણ્ડજો ઇતિ;
નહેવ અકતત્તસ્સ, નયો એતાદિસો સિયા.

૭૯. ‘‘એવં અગ્ગપકતિમા, એવં ઉત્તમસત્તવો;
યાવતત્થિ મયા દિટ્ઠા, નાઞ્ઞં પસ્સામિ એદિસં.

૮૦. ‘‘તુટ્ઠોસ્મિ વો પકતિયા, વાક્યેન મધુરેન ચ;
એસો ચાપિ મમચ્છન્દો, ચિરં પસ્સેય્ય વો ઉભો’’તિ.

તત્થ **ધમ્મેના**તિ સભાવેન કારણેન. **અકતત્તસ્સા**તિ અસમ્પાદિતઅત્તભાવસ્સ મિત્તદુબ્ભિસ્સ. **નયો**તિ પઞ્ઞા. **અગ્ગપકતિમા**તિ અગ્ગસભાવો. **ઉત્તમસત્તવો**તિ ઉત્તમસત્તો. **યાવતત્થી**તિ યાવતા મયા દિટ્ઠા નામ અત્થિ. **નાઞ્ઞ**ન્તિ તસ્મિં મયા દિટ્ઠટ્ઠાને અઞ્ઞં એવરૂપં ન પસ્સામિ. **તુટ્ઠોસ્મિ વો પકતિયા**તિ સમ્મ હંસરાજ અહં પકતિયા પઠમમેવ તુમ્હાકં દસ્સનેન તુટ્ઠો. **વાક્યેના**તિ ઇદાનિ પન વો મધુરવચનેન તુટ્ઠોસ્મિ. **ચિરં પસ્સેય્ય વો**તિ ઇધેવ વસાપેત્વા મુહુત્તમ્પિ અવિપ્પવાસન્તો ચિરં તુમ્હે પસ્સેય્યન્તિ એસ મે છન્દોતિ વદતિ.

તતો મહાસત્તો રાજાનં પસંસન્તો આહ –

૮૧. ‘‘યં કિચ્ચં પરમે મિત્તે, કતમસ્માસુ તં તયા;
પત્તા નિસ્સંસયં ત્યામ્હા, ભત્તિરસ્માસુ યા તવ.

૮૨. ‘‘અદુઞ્ચ નૂન સુમહા, ઞાતિસઙ્ઘસ્સ મન્તરં;
અદસ્સનેન અસ્માકં, દુક્ખં બહૂસુ પક્ખિસુ.

૮૩. ‘‘તેસં સોકવિઘાતાય, તયા અનુમતા મયં;
તં પદક્ખિણતો કત્વા, ઞાતિં પસ્સેમુરિન્દમ.

૮૪. ‘‘અદ્ધાહં વિપુલં પીતિં, ભવતં વિન્દામિ દસ્સના;
એસો ચાપિ મહા અત્થો, ઞાતિવિસ્સાસના સિયા’’તિ.

તત્થ **કતમસ્માસૂ**તિ કતં અમ્હેસુ. **પત્તા નિસ્સંસયં ત્યામ્હા**તિ મયં નિસ્સંસયેન તયા પત્તાયેવ. **ભત્તિરસ્માસુ યા તવા**તિ યા તવ અમ્હેસુ ભત્તિ, તાય ભત્તિયા મયં તયા અસંસયેન પત્તાયેવ, ન ચ વિપ્પયુત્તા, વિપ્પવુટ્ઠાપિ સહવાસિનોયેવ નામ મયન્તિ દીપેતિ. **અદુઞ્ચ નૂન સુમહા**તિ એતઞ્ચ એકંસેનેવ સુમહન્તં. **ઞાતિસઙ્ઘસ્સ મન્તરન્તિ** અમ્હેહિ દ્વીહિ જનેહિ વિરહિતસ્સ મમ ઞાતિસઙ્ઘસ્સ અન્તરં છિદ્દં. **અસ્માકન્તિ** અમ્હાકં દ્વિન્નં અદસ્સનેન બહૂસુ પક્ખીસુ દુક્ખં ઉપ્પન્નં. **પસ્સેમુરિન્દમા**તિ પસ્સેય્યામ અરિન્દમ. **ભવતન્તિ** ભોતો દસ્સનેન. **એસો ચાપિ મહા અત્થો**તિ યા એસા ઞાતિસઙ્ઘસઙ્ખાતા ઞાતિવિસ્સાસના સિયા, એસો ચાપિ મહન્તો અત્થોપિ.

એવં વુત્તે રાજા તેસં ગમનં અનુજાનિ. મહાસત્તોપિ રઞ્ઞો પઞ્ચવિધે દુસ્સીલ્યે આદીનવં, સીલે ચ આનિસંસં કથેત્વા ‘‘ઇમં સીલં રક્ખ, ધમ્મેન રજ્જં કારેહિ, ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ જનં સઙ્ગણ્હાહી’’તિ ઓવદિત્વા ચિત્તકૂટં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૫. ‘‘ઇદં વત્વા ધતરટ્ઠો, હંસરાજા નરાધિપં;
ઉત્તમં જવમન્વાય, ઞાતિસઙ્ઘં ઉપાગમું.

૮૬. ‘‘તે અરોગે અનુપ્પત્તે, દિસ્વાન પરમે દિજે;
કેકાતિ મકરું હંસા, પુથુસદ્દો અજાયથ.

૮૭. ‘‘તે પતીતા પમુત્તેન, ભત્તુના ભત્તુગારવા;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, અણ્ડજા લદ્ધપચ્ચયા’’તિ.

તત્થ **ઉપાગમુન્તિ** અરુણુગ્ગમનવેલાયમેવ લાજમધુફાણિતાદીનિ પરિભુઞ્જિત્વા રઞ્ઞા ચ દેવિયા ચ દ્વીહિ સુવણ્ણતાલવણ્ટેહિ ઉક્ખિપિત્વા ગન્ધમાલાદીહિ કતસક્કારા તાલવણ્ટેહિ ઓતરિત્વા રાજાનં પદક્ખિણં કત્વા વેહાસં ઉપ્પતિત્વા રઞ્ઞા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ‘‘ગચ્છથ સામિનો’’તિ વુત્તે સીહપઞ્જરેન નિક્ખન્તા ઉત્તમેન જવેન ગન્ત્વા ઞાતિગણં ઉપાગમિંસુ. **પરમે**તિ ઉત્તમે. **કેકા**તિ અત્તનો સભાવેન ‘‘કેકા’’તિ સદ્દમકંસુ. **ભત્તુગારવા**તિ ભત્તરિ સગારવા. **પરિકિરિંસૂ**તિ ભત્તુનો મુત્તભાવેન તુટ્ઠા તં ભત્તારં સમન્તા પરિવારયિંસુ. **લદ્ધપચ્ચયા**તિ લદ્ધપતિટ્ઠા.

એવં પરિવારેત્વા પન તે હંસા ‘‘કથં મુત્તોસિ, મહારાજા’’તિ પુચ્છિંસુ. મહાસત્તો સુમુખં નિસ્સાય મુત્તભાવં, સાગલરાજલુદ્દપુત્તેહિ કતકમ્મઞ્ચ કથેસિ. તં સુત્વા તુટ્ઠો હંસગણો ‘‘સુમુખસેનાપતિ ચ રાજા ચ લુદ્દપુત્તો ચ સુખિતા નિદ્દુક્ખા ચિરં જીવન્તૂ’’તિ થુતિમકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા ઓસાનગાથમાહ –

૮૮. ‘‘એવં મિત્તવતં અત્થા, સબ્બે હોન્તિ પદક્ખિણા;
હંસા યથા ધતરટ્ઠા, ઞાતિસઙ્ઘં ઉપાગમુ’’ન્તિ.

તત્થ **મિત્તવતન્તિ** કલ્યાણમિત્તસમ્પન્નાનં. **પદક્ખિણાતિ** સુખનિપ્ફત્તિનો વુડ્ઢિયુત્તા. **ધતરટ્ઠાતિ** હંસરાજા સુમુખો રઞ્ઞા ચેવ લુદ્દપુત્તેન ચાતિ દ્વીહિ એવં ઉભોપિ તે ધતરટ્ઠા કલ્યાણમિત્તસમ્પન્ના યથા ઞાતિસઙ્ઘં ઉપાગમું , ઞાતિસઙ્ઘઉપગમનસઙ્ખાતો નેસં અત્થો પદક્ખિણો જાતો, એવં અઞ્ઞેસમ્પિ મિત્તવતં અત્થા પદક્ખિણા હોન્તીતિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ‘‘ન ભિક્ખવે ઇદાનેવ, પુબ્બેપાનન્દો મમત્થાય જીવિતં પરિચ્ચજી’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા નેસાદો છન્નો અહોસિ, રાજા સારિપુત્તો , સુમુખો આનન્દો, છન્નવુતિ હંસસહસ્સા બુદ્ધપરિસા, હંસરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

ચૂળહંસજાતકવણ્ણના પઠમા.

[૫૩૪] ૨. મહાહંસજાતકવણ્ણના

એતે હંસા પક્કમન્તીતિ ઇદં સત્થા વેળુવને વિહરન્તો આનન્દથેરસ્સ જીવિતપરિચ્ચાગમેવ આરબ્ભ કથેસિ. વત્થુ હેટ્ઠા વુત્તસદિસમેવ, ઇધ પન સત્થા અતીતં આહરન્તો ઇદમાહરિ.

અતીતે બારાણસિયં સંયમસ્સ નામ બારાણસિરઞ્ઞો ખેમા નામ અગ્ગમહેસી અહોસિ. તદા બોધિસત્તો નવુતિહંસસહસ્સપરિવુતો ચિત્તકૂટે વિહાસિ. અથેકદિવસં ખેમા દેવી પચ્ચૂસસમયે સુપિનં અદ્દસ. સુવણ્ણવણ્ણા હંસા આગન્ત્વા રાજપલ્લઙ્કે નિસીદિત્વા મધુરસ્સરેન ધમ્મકથં કથેસું. દેવિયા સાધુકારં દત્વા ધમ્મં સુણન્તિયા ધમ્મસ્સવનેન અતિત્તાય એવ રત્તિ વિભાયિ. હંસા ધમ્મં કથેત્વા સીહપઞ્જરેન નિક્ખમિત્વા અગમંસુ. સા વેગેનુટ્ઠાય ‘‘પલાયમાને હંસે ગણ્હથ ગણ્હથા’’તિ વત્વા હત્થં પસારેન્તીયેવ પબુજ્ઝિ. તસ્સા કથં સુત્વા પરિચારિકાયો ‘‘કુહિં હંસા’’તિ થોકં અવહસિંસુ. સા તસ્મિં ખણે સુપિનભાવં ઞત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અહં અભૂતં ન પસ્સામિ, અદ્ધા ઇમસ્મિં લોકે સુવણ્ણવણ્ણા હંસા ભવિસ્સન્તિ, સચે ખો પન ‘સુવણ્ણહંસાનં ધમ્મં સોતુકામામ્હી’તિ રાજાનં વક્ખામિ, ‘અમ્હેહિ સુવણ્ણહંસા નામ ન દિટ્ઠપુબ્બા, હંસાનઞ્ચ કથા નામ અભૂતાયેવા’તિ વત્વા નિરુસ્સુક્કો ભવિસ્સતિ, ‘દોહળો’તિ વુત્તે પન યેન કેનચિ ઉપાયેન પરિયેસિસ્સતિ, એવં મે મનોરથો સમિજ્ઝિસ્સતી’’તિ. સા ગિલાનાલયં દસ્સેત્વા પરિચારિકાનં સઞ્ઞં દત્વા નિપજ્જિ.

રાજા રાજાસને નિસિન્નો તસ્સા દસ્સનવેલાય તં અદિસ્વા ‘‘કહં, ખેમા દેવી’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ગિલાના’’તિ સુત્વા તસ્સા સન્તિકં ગન્ત્વા સયનેકદેસે નિસીદિત્વા પિટ્ઠિં પરિમજ્જન્તો ‘‘કિં તે અફાસુક’’ન્તિ પુચ્છિ. ‘‘દેવ અઞ્ઞં અફાસુકં નત્થિ, દોહળો પન મે ઉપ્પન્નો’’તિ. તેન હિ ‘‘ભણ, દેવિ, યં ઇચ્છસિ, તં સીઘં તે ઉપનામેસ્સામી’’તિ. ‘‘મહારાજ, અહમેકસ્સ સુવણ્ણહંસસ્સ સમુસ્સિતસેતચ્છત્તે રાજપલ્લઙ્કે નિસિન્નસ્સ ગન્ધમાલાદીહિ પૂજં કત્વા સાધુકારં દદમાના ધમ્મકથં સોતુમિચ્છામિ, સચે લભામિ, ઇચ્ચેતં કુસલં, નો ચે, જીવિતં મે નત્થી’’તિ. અથ નં રાજા ‘‘સચે મનુસ્સલોકે અત્થિ, લભિસ્સસિ , મા ચિન્તયી’’તિ અસ્સાસેત્વા સિરિગબ્ભતો નિક્ખમ્મ અમચ્ચેહિ સદ્ધિં

મન્તેસિ – ‘‘અમ્ભો, ખેમા દેવી, ‘સુવણ્ણહંસસ્સ ધમ્મકથં સોતું લભન્તી જીવિસ્સામિ, અલભન્તિયા મે જીવિતં નત્થી’તિ વદતિ, અત્થિ નુ ખો સુવણ્ણવણ્ણા હંસા’’તિ. ‘‘દેવ અમ્હેહિ નેવ દિટ્ઠપુબ્બા ન સુતપુબ્બા’’તિ. ‘‘કે પન જાનેય્યુ’’ન્તિ? ‘‘બ્રાહ્મણા, દેવા’’તિ. રાજા બ્રાહ્મણે પક્કોસાપેત્વા સક્કારં કત્વા પુચ્છિ – ‘‘હોન્તિ નુ ખો આચરિયા સુવણ્ણવણ્ણા હંસા’’તિ? ‘‘આમ, મહારાજ અમ્હાકં મન્તેસુમચ્છા, કક્કટકા, કચ્છપા, મિગા, મોરા, હંસાતિ છ એતે તિરચ્છાનગતા સુવણ્ણવણ્ણા હોન્તીતિ આગતા, તત્થ ધતરટ્ઠકુલહંસા નામ પણ્ડિતા ઞાણસમ્પન્ના, ઇતિ મનુસ્સેહિ સદ્ધિં સત્ત સુવણ્ણવણ્ણા હોન્તી’’તિ.

તં સુત્વા રાજા અત્તમનો હુત્વા ‘‘કહં નુ ખો આચરિયા ધતરટ્ઠહંસા વસન્તી’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ન જાનામ, મહારાજા’’તિ વુત્તે ‘‘અથ કે પન જાનિસ્સન્તી’’તિ વત્વા ‘‘લુદ્દપુત્તા’’તિ વુત્તે સબ્બે અત્તનો વિજિતે લુદ્દકે સન્નિપાતાપેત્વા પુચ્છિ – ‘‘તાતા, સુવણ્ણવણ્ણા ધતરટ્ઠકુલહંસા નામ કહં વસન્તી’’તિ? અથેકો લુદ્દો ‘‘હિમવન્તે કિર, દેવ, ચિત્તકૂટપબ્બતેતિ નો કુલપરમ્પરાય કથેન્તી’’તિ આહ. ‘‘જાનાસિ પન નેસં ગહણૂપાય’’ન્તિ? ‘‘ન જાનામિ, દેવા’’તિ. ‘‘કે પન જાનિસ્સન્તી’’તિ? બ્રાહ્મણાતિ. સો બ્રાહ્મણપણ્ડિતે પક્કોસાપેત્વા ચિત્તકૂટપબ્બતે સુવણ્ણવણ્ણાનં હંસાનં અત્થિભાવં આરોચેત્વા ‘‘જાનાથ નુ ખો તેસં ગહણૂપાય’’ન્તિ પુચ્છિ. ‘‘મહારાજ, કિં તેહિ ગન્ત્વા ગહિતેહિ, ઉપાયેન તે નગરસમીપં આનેત્વા ગહેસ્સામા’’તિ. ‘‘કો પન ઉપાયો’’તિ? ‘‘મહારાજ, નગરતો અવિદૂરે ઉત્તરેન તિગાવુતમત્તે તિગાવુતપ્પમાણં ખેમં નામ સરં કારાપેત્વા ઉદકસ્સ પૂરેત્વા નાનાધઞ્ઞાનિ રોપેત્વા પઞ્ચવણ્ણપદુમસઞ્છન્નં કારાપેત્વા એકં પણ્ડિતં નેસાદં પટિચ્છાપેત્વા મનુસ્સાનં ઉપગન્તું અદત્વા ચતૂસુ કણ્ણેસુ ઠિતેહિ અભયં ઘોસાપેથ, તં સુત્વા નાનાસકુણા દસ દિસા ઓતરિસ્સન્તિ, તેપિ હંસા પરમ્પરાય તસ્સ સરસ્સ ખેમભાવં સુત્વા આગચ્છિસ્સન્તિ, અથ ને વાલપાસેહિ બન્ધાપેત્વા ગણ્હાપેય્યાથા’’તિ.

તં સુત્વા રાજા તેહિ વુત્તપદેસે વુત્તપ્પકારં સરં કારાપેત્વા છેકં નેસાદં પક્કોસાપેત્વા તસ્સ સહસ્સં દાપેત્વા ‘‘ત્વં ઇતો પટ્ઠાય અત્તનો કમ્મં મા કરિ, પુત્તદારં તે અહં પોસેસ્સામિ, ત્વં અપ્પમત્તો ખેમં સરં રક્ખન્તો મનુસ્સે પટિક્કમાપેત્વા ચતૂસુ કણ્ણેસુ અભયં ઘોસાપેત્વા આગતાગતે સકુણે મમ આચિક્ખેય્યાસિ, સુવણ્ણહંસેસુ આગતેસુ મહન્તં સક્કારં લભિસ્સસી’’તિ તમસ્સાસેત્વા ખેમં સરં પટિચ્છાપેસિ. સો તતો પટ્ઠાય રઞ્ઞા વુત્તનયેનેવ તત્થ પટિપજ્જિ, ‘‘ખેમં સરં રક્ખતી’’તિ ચસ્સ ‘‘ખેમનેસાદો’’ત્વેવ નામં ઉદપાદિ . તતો પટ્ઠાય ચ નાનપ્પકારા સકુણા ઓતરિંસુ, ‘‘ખેમં નિબ્ભયં સર’’ન્તિ પરમ્પરાઘોસેન નાનાહંસા આગમિંસુ. પઠમં તાવ તિણહંસા આગમિંસુ, તેસં ઘોસેન પણ્ડુહંસા, તેસં ઘોસેન મનોસિલાવણ્ણા હંસા, તેસં ઘોસેન સેતહંસા, તેસં ઘોસેન પાકહંસા આગમિંસુ. તેસુ આગતેસુ ખેમકો રઞ્ઞો આરોચેસિ – ‘‘દેવ, પઞ્ચવણ્ણા હંસા આગન્ત્વા સરે ગોચરં ગણ્હન્તિ, પાકહંસાનં આગતત્તા ઇદાનિ કતિપાહેનેવ સુવણ્ણહંસા આગમિસ્સન્તિ, મા ચિન્તયિત્થ, દેવા’’તિ.

તં સુત્વા રાજા ‘‘અઞ્ઞેન તત્થ ન ગન્તબ્બં, યો ગચ્છિસ્સતિ, હત્થપાદછેદનઞ્ચ ઘરવિલોપઞ્ચ પાપુણિસ્સતી’’તિ નગર ભેરિં ચરાપેસિ. તતો પટ્ઠાય તત્થ કોચિ ન ગચ્છતિ. ચિત્તકૂટસ્સ પનાવિદૂરે કઞ્ચનગુહાયંપાકહંસા વસન્તિ, તેપિ મહબ્બલા. ધતરટ્ઠકુલેન સદ્ધિં તેસં સરીરવણ્ણોવ વિસેસો. પાકહંસરઞ્ઞો પન ધીતા સુવણ્ણવણ્ણા અહોસિ. સો તં ધતરટ્ઠમહિસ્સરસ્સ અનુરૂપાતિ તસ્સ પાદપરિચારિકં કત્વા પેસેસિ. સા તસ્સ પિયા અહોસિ મનાપા, તેનેવ ચ કારણેન તાનિ દ્વે હંસકુલાનિ અઞ્ઞમઞ્ઞં વિસ્સાસિકાનિ જાતાનિ.

અથેકદિવસં બોધિસત્તસ્સ પરિવારહંસા પાકહંસે પુચ્છિંસુ – ‘‘તુમ્હે ઇમેસુ દિવસેસુ કહં ગોચરં ગણ્હથા’’તિ? ‘‘મયં બારાણસિતો અવિદૂરે ખેમસરે ગોચરં ગણ્હામ, તુમ્હે પન કુહિં આહિણ્ડથા’’તિ. ‘‘અસુકં નામા’’તિ વુત્તે

"કસ્મા ખેમસરં ન ગચ્છથ, સો હિ સરો રમણીયો નાનાસકુણસમાકિણ્ણો પઞ્ચવણ્ણપદુમસઞ્છન્નો નાનાધઞ્ઞફલસમ્પન્નો નાનપ્પકારભમરગણનિકૂજિતો ચતૂસુ કણ્ણેસુ નિચ્ચં પવત્તઅભયઘોસનો, કોચિ નં ઉપસઙ્કમિતું સમત્થો નામ નત્થિ, પગેવ અઞ્ઞં ઉપદ્દવં કાતું, એવરૂપો સો સરો"તિ ખેમસરં વણ્ણયિંસુ. તે તેસં વચનં સુત્વા "બારાણસિયા સમીપે કિર એવરૂપો ખેમો નામ સરો અત્થિ, પાકહંસા તત્થ ગન્ત્વા ગોચરં ગણ્હન્તિ, તુમ્હેપિ ધતરટ્ઠમહિસ્સરસ્સ આરોચેથ, સચે અનુજાનાતિ, મયમ્પિ તત્થ ગન્ત્વા ગોચરં ગણ્હેય્યામા"તિ સુમુખસ્સ કથેસું. સુમુખો રઞ્ઞો આરોચેસિ. સો ચિન્તેસિ – "મનુસ્સા નામ બહુમાયા ખરમન્તા ઉપાયકુસલા, ભવિતબ્બમેત્થ કારણેન, એત્તકં કાલં એસો સરો નત્થિ, ઇદાનિ અમ્હાકં ગહણત્થાય કતો ભવિસ્સતી"તિ. સો સુમુખં આહ – "મા વો તત્થ ગમનં રુચ્ચથ, ન સો સરો તેહિ સુધમ્મતાય કતો, અમ્હાકં ગહણત્થાયેવ કતો, મનુસ્સા નામ બહુમાયા ખરમન્તા ઉપાયકુસલા, તુમ્હે સકેયેવ ગોચરે ચરથા"તિ .

સુવણ્ણહંસા "ખેમં સરં ગન્તુકામમ્હા"તિ દુતિયમ્પિ તતિયમ્પિ સુમુખસ્સ આરોચેસું. સો તેસં તત્થ ગન્તુકામતં મહાસત્તસ્સ આરોચેસિ. અથ મહાસત્તો "મમ ઞાતકા મં નિસ્સાય મા કિલમન્તુ, તેન હિ ગચ્છામા"તિ નવુતિહંસસહસ્સપરિવુતો તત્થ ગન્ત્વા ગોચરં ગહેત્વા હંસકીળં કીળિત્વા ચિત્તકૂટમેવ પચ્ચાગમિ. ખેમકો તેસં ગોચરં ચરિત્વા ગતકાલે ગન્ત્વા તેસં આગતભાવં રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા તુટ્ઠચિત્તો હુત્વા, "સમ્મ ખેમક, એકં વા દ્વે વા હંસે ગણ્હિતું વાયમ, મહન્તં તે યસં દસ્સામી"તિ વત્વા પરિબ્બયં દત્વા તં ઉય્યોજેસિ. સો તત્થ ગન્ત્વા ચાટિપઞ્જરે નિસીદિત્વા હંસાનં ચરણટ્ઠાનં વીમંસિ. બોધિસત્તા નામ નિલ્લોલુપ્પચારિનો હોન્તિ, તસ્મા મહાસત્તો ઓતિણ્ણટ્ઠાનતો પટ્ઠાય સપદાનં સાલિં ખાદન્તો અગમાસિ. સેસા ઇતો ચિતો ચ ખાદન્તા વિચરિંસુ.

અથ લુદ્દપુત્તો "અયં હંસો નિલ્લોલુપ્પચારી, ઇમં બન્ધિતું વટ્ટતી"તિ ચિન્તેત્વા પુનદિવસે હંસેસુ સરં અનોતિણ્ણેસુયેવ ચાટિપઞ્જરે નિસિન્નો તં ઠાનં ગન્ત્વા અવિદૂરે પઞ્જરે અત્તાનં પટિચ્છાદેત્વા છિદ્દેન ઓલોકેન્તો અચ્છિ. તસ્મિં ખણે મહાસત્તો નવુતિહંસસહસ્સપુરક્ખતો હિય્યો ઓતિણ્ણટ્ઠાનેયેવ ઓતરિત્વા ઓધિયં નિસીદિત્વા સાલિં ખાદન્તો પાયાસિ. નેસાદો પઞ્જરછિદ્દેન ઓલોકેન્તો તસ્સ રૂપસોભગ્ગપ્પત્તં અત્તભાવં દિસ્વા "અયં હંસો સકટનાભિપ્પમાણસરીરો સુવણ્ણવણ્ણો, તીહિ રત્તરાજીહિ ગીવાયં પરિક્ખિત્તો, તિસ્સો રાજિયો ગલેન ઓતરિત્વા ઉરન્તરેન ગતા, તિસ્સો પચ્છાભાગેન નિબ્બિજ્ઝિત્વા ગતા, રત્તકમ્બલસુત્તસિક્કાય ઠપિતકઞ્ચનક્ખન્ધો વિય અતિરોચતિ, ઇમિના એતેસં રઞ્ઞા ભવિતબ્બં, ઇમમેવ ગણ્હિસ્સામી"તિ ચિન્તેસિ. હંસરાજાપિ બહું ગોચરં ચરિત્વા જલકીળં કીળિત્વા હંસગણપરિવુતો ચિત્તકૂટમેવ અગમાસિ. ઇમિના નિયામેનેવ પઞ્ચ દિવસે ગોચરં ગણ્હિ. છટ્ઠે દિવસે ખેમકો કાળઅસ્સવાલમયં દળ્હં મહારજ્જું વટ્ટિત્વા યટ્ઠિયા પાસં કત્વા "સ્વે હંસરાજા ઇમસ્મિં ઓકાસે ઓતરિસ્સતી"તિ તથતો ઞત્વા અન્તોઉદકે યટ્ઠિપાસં ઓડ્ડિ.

પુનદિવસે હંસરાજા ઓતરન્તો પાદં પાસે પવેસન્તોયેવ ઓતરિ. અથસ્સ પાસો પાદં અયપટ્ટકેન કડ્ઢન્તો વિય આબન્ધિત્વા ગણ્હિ. સો "છિન્દિસ્સામિ ન"ન્તિ વેગં જનેત્વા કડ્ઢિત્વા પાતેસિ. પઠમવારે સુવણ્ણવણ્ણં ચમ્મં છિજ્જિ, દુતિયવારે કમ્બલવણ્ણં મંસં છિજ્જિ, તતિયવારે ન્હારુ છિજ્જિ, ચતુત્થવારે પન "પાદા છિજ્જેય્યું, રઞ્ઞો પન હીનઙ્ગતા નામ અનનુચ્છવિકા"તિ ન વાયામં અકાસિ, બલવવેદના ચ પવત્તિંસુ. સો ચિન્તેસિ – "સચાહં બદ્ધરવં રવિસ્સામિ, ઞાતકા મે ઉત્રસ્તા હુત્વા ગોચરં અગ્ગહેત્વા છાતજ્ઝત્તાવ પલાયન્તા દુબ્બલત્તા સમુદ્દે પતિસ્સન્તી"તિ. સો વેદનં અધિવાસેત્વા પાસવસે વત્તેત્વા સાલિં ખાદન્તો વિય હુત્વા તેસં યાવદત્થં ચરિત્વા હંસકીળં કીળનકાલે મહન્તેન સદ્દેન બદ્ધરવં રવિ. તં સુત્વા હંસા મરણભયતજ્જિતા વગ્ગવગ્ગા ચિત્તકૂટાભિમુખા પુરિમનયેનેવ પક્કમિંસુ.

સુમુખોપિ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ ચિન્તેત્વા વિચિનિત્વા તીસુપિ કોટ્ઠાસેસુ મહાસત્તં અદિસ્વા ''અદ્ધા તસ્સેવેદં ભયં ઉપ્પન્ન''ન્તિ નિવત્તિત્વા આગતો મહાસત્તં પાસેન બદ્ધં લોહિતમક્ખિતં દુક્ખાતુરં પઙ્કપિટ્ઠે નિપન્નં દિસ્વા ''મા ભાયિ, મહારાજ, અહં મમ જીવિતં પરિચ્ચજિત્વા તુમ્હે મોચેસ્સામી''તિ વદન્તો ઓતરિત્વા મહાસત્તં અસ્સાસેન્તો પઙ્કપિટ્ઠે નિસીદિ. મહાસત્તો ''નવુતિહંસસહસ્સેસુ મં છડ્ડેત્વા પલાયન્તેસુ અયં સુમુખો એકકોવ આગતો, કિં નુ ખો લુદ્દપુત્તસ્સ આગતકાલે મં છડ્ડેત્વા પલાયિસ્સતિ, ઉદાહુ નો''તિ વીમંસનવસેન લોહિતમક્ખિતો પાસયટ્ઠિયં ઓલમ્બન્તોયેવ તિસ્સો ગાથા અભાસિ –

૮૯. ''એતે હંસા પક્કમન્તિ, વક્કઙ્ગા ભયમેરિતા;
હરિત્તચ હેમવણ્ણ, કામં સુમુખ પક્કમ.

૯૦. ''ઓહાય મં ઞાતિગણા, એકં પાસવસં ગતં;
અનપેક્ખમાના ગચ્છન્તિ, કિં એકો અવહીયસિ.

૯૧. ''પતેવ પતતં સેટ્ઠ, નત્થિ બદ્ધે સહાયતા;
મા અનીઘાય હાપેસિ, કામં સુમુખ પક્કમા''તિ.

તત્થ **ભયમેરિતા**તિ ભયેન એરિતા ભયટ્ટિતા ભયચલિતા. તતિયપદે ''હરી''તિપિ ''હેમ''ન્તિપિ સુવણ્ણસ્સેવ નામં. સો ચ હરિત્તચતાય હેમવણ્ણો, તેન તં એવં આલપતિ. **સુમુખા**તિ સુન્દરમુખ. **અનપેક્ખમાના**તિ તવ ઞાતકા મં અનોલોકેન્તા નિરાલયા હુત્વા. **પતેવા**તિ ઉપ્પતાહિયેવ. **મા અનીઘાયા**તિ ઇતો ગન્ત્વા પત્તબ્બાય નિદ્દુક્ખભાવાય વીરિયં મા હાપેસિ.

તં સુત્વા સુમુખો ''અયં હંસરાજા મમ પિયમિત્તભાવં ન જાનાતિ, અનુપ્પિયભાણી મિત્તોતિ મં સલ્લક્ખેતિ, સિનેહભાવમસ્સ દસ્સેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ચતસ્સો ગાથા અભાસિ –

૯૨. ''નાહં દુક્ખપરેતોપિ, ધતરટ્ઠ તુવં જહે;
જીવિતં મરણં વા મે, તયા સદ્ધિં ભવિસ્સતિ.

૯૩. ''નાહં દુક્ખપરેતોપિ, ધતરટ્ઠ તુવં જહે;
ન મં અનરિયસંયુત્તે, કમ્મે યોજેતુમરહસિ.

૯૪. ''સકુમારો સખાત્યસ્મિ, સચિત્તે ચસ્મિ તે ઠિતો;
ઞાતો સેનાપતી ત્યાહં, હંસાનં પવરુત્તમ.

૯૫. ''કથં અહં વિકત્તિસ્સં, ઞાતિમજ્ઝે ઇતો ગતો;
તં હિત્વા પતતં સેટ્ઠ, કિં તે વક્ખામિતો ગતો;
ઇધ પાણં ચજિસ્સામિ, નાનરિયં કત્તુમુસ્સહે''તિ.

તત્થ **નાહ**ન્તિ અહં, મહારાજ, કાયિકચેતસિકેન દુક્ખેન ફુટ્ઠોપિ તં ન જહામિ. **અનરિયસંયુત્તે**તિ મિત્તદુબ્ભીહિ અહિરિકેહિ કત્તબ્બતાય અનરિયભાવેન સંયુત્તે. **કમ્મે**તિ તં જહિત્વા પક્કમનકમ્મે. **સકુમારો**તિ સમાનકુમારો,

એકદિવસેનેવ પટિસન્ધિં ગહેત્વા એકદિવસે અણ્ડકોસં પદાલેત્વા એકતો વડ્ઢિતકુમારોતિ અત્થો. **સખાત્યસ્મી**તિ અહં તે દક્ખિણક્ખિસમો પિયસહાયો. **સચિત્તે**તિ તવ સકે ચિત્તે અહં ઠિતો તવ વસે વત્તામિ, તયિ જીવન્તે જીવામિ, ન જીવન્તે ન જીવામીતિ અત્થો. ''સંચિત્તે''તિપિ પાઠો, તવ ચિત્તે અહં સણ્ઠિતો સુટ્ઠુ ઠિતોતિ અત્થો. **ઞાતો**તિ સબ્બહંસાનં અન્તરે પઞ્ઞાતો. **વિકત્તિસ્સ**ન્તિ ''કુહિં હંસરાજા''તિ પુચ્છિતો અહં કિન્તિ કથેસ્સામિ. **કિં તે વક્ખામી**તિ તે તવ પવત્તિં પુચ્છન્તે હંસગણે કિં વક્ખામિ.

એવં સુમુખેન ચતૂહિ ગાથાહિ સીહનાદે નદિતે તસ્સ ગુણં પકાસેન્તો મહાસત્તો આહ –

૯૬. ''એસો હિ ધમ્મો સુમુખ, યં ત્વં અરિયપથે ઠિતો;
યો ભત્તારં સખારં મં, ન પરિચ્ચત્તુમુસ્સહે.

૯૭. ''તઞ્હિ મે પેક્ખમાનસ્સ, ભયં ન ત્વેવ જાયતિ;
અધિગચ્છસિ ત્વં મય્હં, એવંભૂતસ્સ જીવિત''ન્તિ.

તત્થ **એસો ધમ્મો**તિ એસ પોરાણકપણ્ડિતાનં સભાવો. **ભત્તારં સખારં મ**ન્તિ સામિકઞ્ચ સહાયઞ્ચ મં. **ભય**ન્તિ ચિત્તુત્રાસો મય્હં ન જાયતિ, ચિત્તકૂટપબ્બતે હંસગણમજ્ઝે ઠિતો વિય હોમિ. **મય્હ**ન્તિ મમ જીવિતં ત્વં લભાપેસ્સસિ.

એવં તેસં કથેન્તાનઞ્ઞેવ લુદ્દપુત્તો સરપરિયન્તે ઠિતો હંસે તીહિ ખન્ધેહિ પલાયન્તે દિસ્વા ''કિં નુ ખો''તિ પાસટ્ઠાનં ઓલોકેન્તો બોધિસત્તં પાસયટ્ઠિયં ઓલમ્બન્તં દિસ્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો કચ્છં દળ્હં બન્ધિત્વા મુગ્ગરં ગહેત્વા કપ્પુટ્ઠાનગ્ગિ વિય અવત્થરમાનો પણ્હિયા અક્કન્તકલલે ઉપરિસીસેન ગન્ત્વા પુરતો પતન્તે વેગેન ઉપસઙ્કમિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૯૮. ''ઇચ્ચેવં મન્તયન્તાનં, અરિયાનં અરિયવુત્તિનં;
દણ્ડમાદાય નેસાદો, આપતી તુરિતો ભુસં.

૯૯. ''તમાપતન્તં દિસ્વાન, સુમુખો અતિબ્રૂહયિ;
અટ્ઠાસિ પુરતો રઞ્ઞો, હંસો વિસ્સાસયં બ્યથં.

૧૦૦.''મા ભાયિ પતતં સેટ્ઠ, ન હિ ભાયન્તિ તાદિસા;
અહં યોગં પયુઞ્જિસ્સં, યુત્તં ધમ્મૂપસઞ્હિતં;
તેન પરિયાપદાનેન, ખિપ્પં પાસા પમોક્ખસી''તિ.

તત્થ **અરિયવુત્તિન**ન્તિ અરિયાચારે વત્તમાનાનં. **ભુસ**ન્તિ દળ્હં બલવં. **અતિબ્રૂહયી**તિ અનન્તરગાથાય આગતં ''મા ભાયી''તિ વચનં વદન્તો અતિબ્રૂહેસિ મહાસદ્દં નિચ્છારેસિ. **અટ્ઠાસી**તિ સચે નેસાદો રાજાનં પહરિસ્સતિ, અહં પહારં સમ્પટિચ્છિસ્સામીતિ જીવિતં પરિચ્ચજિત્વા પુરતો અટ્ઠાસિ. **વિસ્સાસય**ન્તિ વિસ્સાસેન્તો અસ્સાસેન્તો. **બ્યથ**ન્તિ બ્યથિતં ભીતં રાજાનં ''મા ભાયી''તિ ઇમિના વચનેન વિસ્સાસેન્તો. **તાદિસા**તિ તુમ્હાદિસા ઞાણવીરિયસમ્પન્ના. **યોગ**ન્તિ ઞાણવીરિયયોગં. **યુત્ત**ન્તિ અનુચ્છવિકં. **ધમ્મૂપસઞ્હિત**ન્તિ કારણનિસ્સિતં. **તેન પરિયાપદાનેના**તિ તેન મયા પયુત્તેન યોગેન પરિસુદ્ધેન. **પમોક્ખસી**તિ મુચ્ચિસ્સસિ.

એવં સુમુખો મહાસત્તં અસ્સાસેત્વા લુદ્દપુત્તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા મધુરં માનુસિં વાચં નિચ્છારેન્તો, ‘‘સમ્મ, ત્વં કોનામોસી’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘સુવણ્ણવણ્ણહંસરાજ, અહં ખેમકો નામા’’તિ વુત્તે, ‘‘સમ્મ ખેમક, ‘તયા ઓડ્ડિતવાલપાસે યો વા સો વા હંસો બદ્ધો’તિ સઞ્ઞં મા કરિ, નવુતિયા હંસસહસ્સાનં પવરો ધતરટ્ઠહંસરાજા તે પાસે બદ્ધો, ઞાણસીલાચારસમ્પન્નો સઙ્ગાહકપક્ખે ઠિતો, ન તં મારેતું યુત્તો, અહં તવ ઇમિના કત્તબ્બકિચ્ચં કરિસ્સામિ, અયમ્પિ સુવણ્ણવણ્ણો, અહમ્પિ તથેવ, અહં એતસ્સત્થાય અત્તનો જીવિતં પરિચ્ચજિસ્સામિ, સચે ત્વં એતસ્સ પત્તાનિ ગણ્હિતુકામોસિ, મમ પત્તાનિ ગણ્હ, અથોપિ ચમ્મમંસન્હારુઅટ્ઠીનમઞ્ઞતરં ગણ્હિતુકામોસિ, મમેવ સરીરતો ગણ્હ, અથ નં કીળાહંસં કાતુકામોસિ, મઞ્ઞેવ કર, જીવન્તમેવ વિક્કિણિત્વા સચે ધનં ઉપ્પાદેતુકામોસિ, મં જીવન્તમેવ વિક્કિણિત્વા ધનં ઉપ્પાદેહિ, મા એતં ઞાણાદિગુણસંયુત્તં હંસરાજાનં અવધિ, સચે હિ નં વધિસ્સસિ, નિરયાદીહિ ન મુચ્ચિસ્સસી’’તિ તં નિરયાદિભયેન સન્તજ્જેત્વા અત્તનો મધુરકથં ગણ્હાપેત્વા પુન બોધિસત્તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા તં અસ્સાસેન્તો અટ્ઠાસિ. નેસાદો તસ્સ કથં સુત્વા ‘‘અયં તિરચ્છાનગતો સમાનો મનુસ્સેહિપિ કાતું અસક્કુણેય્યં એવરૂપં મિત્તધમ્મં કરોતિ, મનુસ્સાપિ એવં મિત્તધમ્મે ઠાતું ન સક્કોન્તિ, અહો એસ ઞાણસમ્પન્નો મધુરકથો ધમ્મિકો’’તિ સકલસરીરં પીતિસોમનસ્સપરિપુણ્ણં કત્વા પહટ્ઠલોમો દણ્ડં છડ્ડેત્વા સિરસિ અઞ્જલિં પતિટ્ઠપેત્વા સૂરિયં નમસ્સન્તો વિય સુમુખસ્સ ગુણં કિત્તેન્તો અટ્ઠાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૦૧.‘‘તસ્સ તં વચનં સુત્વા, સુમુખસ્સ સુભાસિતં;
પહટ્ઠલોમો નેસાદો, અઞ્જલિસ્સ પણામયિ.

૧૦૨.‘‘ન મે સુતં વા દિટ્ઠં વા, ભાસન્તો માનુસિં દિજો;
અરિયં બ્રુવાનો વક્કઙ્ગો, ચજન્તો માનુસિં ગિરં.

૧૦૩.‘‘કિં નુ તાયં દિજો હોતિ, મુત્તો બદ્ધં ઉપાસસિ;
ઓહાય સકુણા યન્તિ, કિં એકો અવહીયસી’’તિ.

તત્થ **અઞ્જલિસ્સ પણામયી**તિ અઞ્જલિં અસ્સ ઉપનામયિ, ‘‘ન મે’’તિ ગાથાયસ્સ થુતિં કરોતિ. તત્થ **માનુસિ**ન્તિ મનુસ્સવાચં. **અરિય**ન્તિ સુન્દરં નિદ્દોસં. **ચજન્તો**તિ વિસ્સજ્જેન્તો. ઇદં વુત્તં હોતિ – સમ્મ, ત્વં દિજો સમાનો અજ્જ મયા સદ્ધિં માનુસિં વાચં ભાસન્તો નિદ્દોસં બ્રુવાનો માનુસિં ગિરં ચજન્તો પચ્ચક્ખતો દિટ્ઠો, ઇતો પુબ્બે પન ઇદં અચ્છરિયં મયા નેવ સુતં ન દિટ્ઠન્તિ. **કિં નુ તાય**ન્તિ યં એતં ત્વં ઉપાસસિ, કિં નુ તે અયં હોતિ.

એવં તુટ્ઠચિત્તેન નેસાદેન પુટ્ઠો સુમુખો ‘‘અયં મુદુકો જાતો, ઇદાનિસ્સ ભિય્યોસોમત્તાય મુદુભાવત્થં મમ ગુણં દસ્સેસામી’’તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૧૦૪.‘‘રાજા મે સો દિજામિત્ત, સેનાપચ્ચસ્સ કારયિં;
તમાપદે પરિચ્ચતું, નુસ્સહે વિહગાધિપં.

૧૦૫.‘‘મહાગણાય ભત્તા મે, મા એકો બ્યસનં અગા;
તથા તં સમ્મ નેસાદ, ભત્તાયં અભિતો રમે’’તિ.

તત્થ **નુસ્સહે**તિ ન સમત્થોમ્હિ. **મહાગણાયા**તિ મહતો હંસગણસ્સ. **મા એકો**તિ માદિસે સેવકે વિજ્જમાને મા એકકો બ્યસનં અગા. **તથા તન્તિ** યથા અહં વદામિ, તથેવ તં. **સમ્મા**તિ વયસ્સ. **ભત્તાયં અભિતો રમે**તિ ભત્તા અયં મમ, અહમસ્સ અભિતો રમે સન્તિકે રમામિ ન ઉક્કણ્ઠામીતિ.

નેસાદો તં તસ્સ ધમ્મનિસ્સિતં મધુરકથં સુત્વા સોમનસ્સપ્પત્તો પહટ્ઠલોમો ''સચાહં એતં સીલાદિગુણસંયુત્તં હંસરાજાનં વધિસ્સામિ, ચતૂહિ અપાયેહિ ન મુચ્ચિસ્સામિ, રાજા મં યદિચ્છતિ, તં કરોતુ, અહમેતં સુમુખસ્સ દાયં કત્વા વિસ્સજ્જેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૦૬.''અરિયવત્તસિ વક્કઙ્ગ, યો પિણ્ડમપચાયસિ;
ચજામિ તે તં ભત્તારં, ગચ્છથૂભો યથાસુખ''ન્તિ.

તત્થ **અરિયવત્તસી**તિ મિત્તધમ્મરક્ખણસઙ્ખાતેન આચારઅરિયાનં વત્તેન સમન્નાગતોસિ. **પિણ્ડમપચાયસી**તિ ભત્તુ સન્તિકા લદ્ધં પિણ્ડં સેનાપતિટ્ઠાનં પૂજેસિ. **ગચ્છથૂભો**તિ દ્વેપિ જના અસ્સુમુખે ઞાતિસઙ્ઘે હાસયમાના યથાસુખં ગચ્છથાતિ.

એવં વત્વા નેસાદો મુદુચિત્તેન મહાસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા યટ્ઠિં ઓનામેત્વા પઙ્કપિટ્ઠે નિસીદાપેત્વા પાસયટ્ઠિયા મોચેત્વા તં ઉક્ખિપિત્વા સરતો નીહરિત્વા તરુણદબ્બતિણપિટ્ઠે નિસીદાપેત્વા પાદે બદ્ધપાસં સણિકં મોચેત્વા મહાસત્તે બલવસિનેહં પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા મેત્તચિત્તેન ઉદકં આદાય લોહિતં ધોવિત્વા પુનપ્પુનં પરિમજ્જિ, અથસ્સ મેત્તાનુભાવેન સિરાય સિરા, મંસેન મંસં, ચમ્મેન ચમ્મં ઘટિતં, પાદો પાકતિકો અહોસિ, ઇતરેન નિબ્બિસેસો. બોધિસત્તો સુખપ્પત્તો હુત્વા પકતિભાવેન નિસીદિ. સુમુખો અત્તાનં નિસ્સાય રઞ્ઞો સુખિતભાવં દિસ્વા સઞ્જાતસોમનસ્સો ચિન્તેસિ – ''ઇમિના અમ્હાકં મહાઉપકારો કતો, અમ્હેહિ એતસ્સ કતો ઉપકારો નામ નત્થિ, સચે એસ રાજરાજમહામત્તાનં અત્થાય અમ્હે ગણ્હિ, તેસં સન્તિકં નેત્વા બહું ધનં લભિસ્સતિ, સચે અત્તનો અત્થાય ગણ્હિ, અમ્હે વિક્કિણિત્વા ધનં લભિસ્સતેવ, પુચ્છિસ્સામિ તાવ ન''ન્તિ. અથ નં ઉપકારં કાતુકામતાય પુચ્છન્તો આહ –

૧૦૭.''સચે અત્તપ્પયોગેન, ઓહિતો હંસપક્ખિનં;
પટિગ્ગણ્હામ તે સમ્મ, એતં અભયદક્ખિણં.

૧૦૮.''નો ચે અત્તપ્પયોગેન, ઓહિતો હંસપક્ખિનં;
અનિસ્સરો મુઞ્ચમમ્હે, થેય્યં કયિરાસિ લુદ્દકા''તિ.

તત્થ **સચે**તિ, સમ્મ નેસાદ, સચે તયા અત્તનો પયોગેન અત્તનો અત્થાય હંસાનઞ્ચેવ સેસપક્ખીનઞ્ચ પાસો ઓહિતો. **અનિસ્સરો**તિ અનિસ્સરો હુત્વા અમ્હે મુઞ્ચન્તો યેનાસિ આણત્તો, તસ્સસન્તકં ગણ્હન્તો થેય્યં કયિરાસિ.

તં સુત્વા નેસાદો ''નાહં તુમ્હે અત્તનો અત્થાય ગણ્હિં, બારાણસિરઞ્ઞા પન સંયમેન ગણ્હાપિતોમ્હી''તિ વત્વા દેવિયા દિટ્ઠસુપિનકાલતો પટ્ઠાય યાવ રઞ્ઞા તેસં આગતભાવં સુત્વા, ''સમ્મ ખેમક, એકં વા દ્વે વા હંસે ગણ્હિતું વાયમ, મહન્તં તે યસં દસ્સામી''તિ વત્વા પરિબ્બયં દત્વા ઉય્યોજિતભાવો, તાવ સબ્બં પવત્તિં આરોચેસિ. તં સુત્વા સુમુખો ''ઇમિના નેસાદેન અત્તનો જીવિતં અગણેત્વા અમ્હે વિસ્સજ્જેન્તેન દુક્કરં કતં, સચે મયં ઇતો

ચિત્તકૂટં ગમિસ્સામ, નેવ ધતરટ્ઠરઞ્ઞો પઞ્ઞાનુભાવો, ન મય્હં મિત્તધમ્મો પાકટો ભવિસ્સતિ, ન લુદ્દપુત્તો મહન્તં યસં લચ્છતિ, ન રાજા પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠહિસ્સતિ, ન દેવિયા મનોરથો મત્થકં પાપુણિસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા , ''સમ્મ, એવં સન્તે અમ્હે વિસ્સજ્જેતું ન લભસિ, રઞ્ઞો નો દસ્સેહિ, સો અમ્હે યથારુચિં કરિસ્સતી''તિ ઇમમત્થં પકાસેન્તો ગાથમાહ –

૧૦૯.''યસ્સ ત્વં ભતકો રઞ્ઞો, કામં તસ્સેવ પાપય;
તત્થ સંયમનો રાજા, યથાભિઞ્ઞં કરિસ્સતી''તિ.

તત્થ **તસ્સેવા**તિ તસ્સેવ સન્તિકં નેહિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં રાજનિવેસને. **યથાભિઞ્ઞ**ન્તિ યથાધિપ્પાયં યથારુચિં.

તં સુત્વા નેસાદો ''મા વો ભદ્દન્તે રાજદસ્સનં રુચ્ચિત્થ, રાજાનો નામ સપ્પટિભયા, કીળાહંસે વા વો કરેય્યું મારેય્યું વા''તિ આહ. અથ નં સુમુખો, ''સમ્મ લુદ્દક મા અમ્હાકં ચિન્તયિ, અહં તાદિસસ્સ કક્ખળસ્સ ધમ્મકથાય મદ્દવં જનેસિં, રઞ્ઞો કિં ન જનેસ્સામિ, રાજાનો હિ પણ્ડિતા સુભાસિતદુબ્ભાસિતઞ્ઞુ, ખિપ્પં નો રઞ્ઞો સન્તિકં નેહિ, નયન્તો ચ મા બન્ધનેન નયિ, પુપ્ફપઞ્જરે પન નિસીદાપેત્વા નેહિ, પુપ્ફપઞ્જરં કરોન્તો ધતરટ્ઠસ્સ મહન્તં સેતપદુમસઞ્છન્નં, મમ ખુદ્દકં રત્તપદુમસઞ્છન્નં કત્વા ધતરટ્ઠં પુરતો, મમં પચ્છતો નીચતરં કત્વા આદાય ખિપ્પં નેત્વા રઞ્ઞો દસ્સેહી''તિ આહ. સો તસ્સ વચનં સુત્વા ''સુમુખો રાજાનં દિસ્વા મમ મહન્તં યસં દાતુકામો ભવિસ્સતી''તિ સઞ્જાતસોમનસ્સો મુદૂહિ લતાહિ પઞ્જરે કત્વા પદુમેહિ છાદેત્વા વુત્તનયેનેવ તે ગહેત્વા અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૦.''ઇચ્ચેવં વુત્તો નેસાદો, હેમવણ્ણે હરિત્તચે;
ઉભો હત્થેહિ સઙ્ગય્હ, પઞ્જરે અજ્ઝવોદહિ.

૧૧૧.''તે પઞ્જરગતે પક્ખી, ઉભો ભસ્સરવણ્ણિને;
સુમુખં ધતરટ્ઠઞ્ચ, લુદ્દો આદાય પક્કમી''તિ.

તત્થ **અજ્ઝવોદહી**તિ ઓદહિ ઠપેસિ. **ભસ્સરવણ્ણિને**તિ પભાસમ્પન્નવણ્ણે.

એવં લુદ્દસ્સ તે આદાય પક્કમનકાલે ધતરટ્ઠો પાકહંસરાજધીતરં અત્તનો ભરિયં સરિત્વા સુમુખં આમન્તેત્વા કિલેસવસેન વિલપિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૨.''હરીયમાનો ધતરટ્ઠો, સુમુખં એતદબ્રવિ;
બાળ્હં ભાયામિ સુમુખ, સામાય લક્ખણૂરુયા;
અસ્માકં વધમઞ્ઞાય, અથત્તાનં વધિસ્સતિ.

૧૧૩.''પાકહંસા ચ સુમુખ, સુહેમા હેમસુત્તચા;
કોઞ્ચી સમુદ્દતીરેવ, કપણા નૂન રુચ્છતી''તિ.

તત્થ **ભાયામી**તિ મરણતો ભાયામિ. **સામાયા**તિ સુવણ્ણવણ્ણાય. **લક્ખણૂરુયા**તિ લક્ખણસમ્પન્નઊરુયા. **વધમઞ્ઞાયા**તિ વધં જાનિત્વા ''મમ પિયસામિકો મારિતો''તિ સઞ્ઞી હુત્વા. **વધિસ્સતી**તિ કિં મે પિયસામિકે મતે જીવિતેનાતિ મરિસ્સતિ. **પાકહંસા**તિ પાકહંસરાજધીતા. **સુહેમા**તિ એવંનામિકા. **હેમસુત્તચા**તિ હેમસદિસસુન્દરતચા.

રુચ્છતીતિ યથા લોણિસઙ્ખાતં સમુદ્દં ઓતરિત્વા મતે પતિમ્હિ કોઞ્ચી સકુણિકા કપણા રોદતિ, એવં નૂન સા રોદિસ્સતીતિ.

તં સુત્વા સુમુખો ''અયં હંસરાજા અગ્ગે ઓવદિતું યુત્તો માતુગામં નિસ્સાય કિલેસવસેન વિલપતિ, ઉદકસ્સ આદિત્તકાલો વિય વતિયા ઉટ્ઠાય કેદારખાદનકાલો વિય ચ જાતો, યંનૂનાહં અત્તનો બલેન માતુગામસ્સ દોસં પકાસેત્વા એતં સઞ્ઞાપેય્ય''ન્તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૧૪.''એવં મહન્તો લોકસ્સ, અપ્પમેય્યો મહાગણી;
એકિત્થિમનુસોચેય્ય, નયિદં પઞ્ઞવતામિવ.

૧૧૫.''વાતોવ ગન્ધમાદેતિ, ઉભયં છેકપાપકં;
બાલો આમકપક્કંવ, લોલો અન્ધોવ આમિસં.

૧૧૬.''અવિનિચ્છયઞ્ઞુ અત્થેસુ, મન્દોવ પટિભાસિ મં;
કિચ્ચાકિચ્ચં ન જાનાસિ, સમ્પત્તો કાલપરિયાયં.

૧૧૭.''અડ્ઢુમ્મત્તો ઉદીરેસિ, યો સેય્યા મઞ્ઞસિત્થિયો;
બહુસાધારણા હેતા, સોણ્ડાનંવ સુરાઘરં.

૧૧૮.''માયા ચેતા મરીચી ચ, સોકા રોગા ચુપદ્દવા;
ખરા ચ બન્ધના ચેતા, મચ્ચુપાસા ગુહાસયા;
તાસુ યો વિસ્સસે પોસો, સો નરેસુ નરાધમો''તિ.

તત્થ **મહન્તો**તિ મહન્તો સમાનો. **લોકસ્સા**તિ હંસલોકસ્સ. **અપ્પમેય્યો**તિ ગુણેહિ પમેતું અસક્કુણેય્યો. **મહાગણી**તિ મહન્તેન ગણેન સમન્નાગતો ગણસત્થા. **એકિત્થિ**ન્તિ યં એવરૂપો ભવં એકં ઇત્થિં અનુસોચેય્ય, ઇદં અનુસોચનં ન પઞ્ઞવતં ઇવ, તેનાહં અજ્જ તં બાલોતિ મઞ્ઞામીતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ.

આદેતીતિ ગણ્હાતિ. **છેકપાપક**ન્તિ સુન્દરાસુન્દરં. **આમકપક્ક**તિ આમકઞ્ચ પક્કઞ્ચ. **લોલો**તિ રસલોલો. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, યથા નામ વાતો પદુમસરાદીનિ પહરિત્વા સુગન્ધમ્પિ સઙ્કારટ્ઠાનાદીનિ પહરિત્વા દુગ્ગન્ધમ્પીતિ ઉભયં છેકપાપકં ગન્ધં આદિયતિ, યથા ચ બાલો કુમારકો અમ્બજમ્બૂનં હેટ્ઠા નિસિન્નો હત્થં પસારેત્વા પતિતપતિતં આમકમ્પિ પક્કમ્પિ ફલં ગહેત્વા ખાદતિ, યથા ચ રસલોલો અન્ધો ભત્તે ઉપનીતે યંકિઞ્ચિ સમક્ખિકમ્પિ નિમ્મક્ખિકમ્પિ આમિસં આદિયતિ, એવં ઇત્થિયો નામ કિલેસવસેન અડ્ઢમ્પિ દુગ્ગતમ્પિ કુલીનમ્પિ અકુલીનમ્પિ અભિરૂપમ્પિ વિરૂપમ્પિ ગણ્હન્તિ ભજન્તિ, તાદિસાનં પાપધમ્માનં ઇત્થીનં કિંકારણા વિપ્પલપસિ, મહારાજાતિ.

અત્થેસૂતિ કારણાકારણેસુ. **મન્દો**તિ અન્ધબાલો. **પટિભાસિ મ**ન્તિ મમ ઉપટ્ઠાસિ. **કાલપરિયાય**ન્તિ એવરૂપં મરણકાલં પત્તો ''ઇમસ્મિં કાલે ઇદં કત્તબ્બં, ઇદં નકત્તબ્બં, ઇદં વત્તબ્બં, ઇદં ન વત્તબ્બ''ન્તિ ન જાનાસિ દેવાતિ. **અડ્ઢુમ્મત્તો**તિ અડ્ઢુમ્મત્તકો મઞ્ઞે હુત્વા. **ઉદીરેસી**તિ યથા સુરં પિવિત્વા નાતિમત્તો પુરિસો યં વા તં વા પલપતિ, એવં પલપસીતિ અત્થો. **સેય્યા**તિ વરા ઉત્તમા.

“માયા ચા”તિઆદીસુ, દેવ, ઇત્થિયો નામેતા વઞ્ચનટ્ઠેન **માયા**, અગય્હુપગટ્ઠેન **મરીચી**, સોકાદીનં પચ્ચયત્તા **સોકા**, **રોગા**, અનેકપ્પકારા **ઉપદ્દવા**, કોધાદીહિ થદ્ધભાવેનેવ **ખરા**. તા હિ નિસ્સાય અન્દુબન્ધનાદીહિ બન્ધનતો **બન્ધના ચેતા**, ઇત્થિયો નામ સરીરગુહાસયવસેનેવ મચ્ચુ નામ એતા, દેવાતિ. “કામહેતુ, કામનિદાનં, કામાધિકરણં, કામાનમેવ હેતુ રાજાનો ચોરં ગહેત્વા”તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૧૬૮-૧૬૯) સુત્તેનપેસ અત્થો દીપેતબ્બો.

તતો ધતરટ્ઠો માતુગામે પટિબદ્ધચિત્તતાય “ત્વં માતુગામસ્સ ગુણં ન જાનાસિ, પણ્ડિતા એવ એતં જાનન્તિ, ન હેતા ગરહિતબ્બા”તિ દીપેન્તો આહ –

૧૧૯.“યં વુદ્ધેહિ ઉપઞ્ઞાતં, કો તં નિન્દિતુમરહતિ;
મહાભૂતિત્થિયો નામ, લોકસ્મિં ઉદપજ્જિસું.

૧૨૦.“ખિડ્ડા પણિહિતા ત્યાસુ, રતિ ત્યાસુ પતિટ્ઠિતા;
બીજાનિ ત્યાસુ રૂહન્તિ, યદિદં સત્તા પજાયરે;
તાસુ કો નિબ્બિદે પોસો, પાણમાસજ્જ પાણિભિ.

૧૨૧.“ત્વમેવ નઞ્ઞો સુમુખ, થીનં અત્થેસુ યુઞ્જસિ;
તસ્સ ત્યજ્જ ભયે જાતે, ભીતે ન જાયતે મતિ.

૧૨૨.“સબ્બો હિ સંસયં પત્તો, ભયં ભીરૂ તિતિક્ખતિ;
પણ્ડિતા ચ મહન્તાનો, અત્થે યુઞ્જન્તિ દુય્યુજે.

૧૨૩.“એતદત્થાય રાજાનો, સૂરમિચ્છન્તિ મન્તિનં;
પટિબાહતિ યં સૂરો, આપદં અત્તપરિયાયં.

૧૨૪.“મા નો અજ્જ વિકન્તિંસુ, રઞ્ઞો સૂદા મહાનસે;
તથા હિ વણ્ણો પત્તાનં, ફલં વેળુંવ તં વધિ.

૧૨૫.“મુત્તોપિ ન ઇચ્છિ ઉડ્ડેતું, સયં બન્ધં ઉપાગમિ;
સોપજ્જ સંસયં પત્તો, અત્થં ગણ્હાહિ મા મુખ”ન્તિ.

તત્થ **યન્તિ** યં માતુગામસઞ્ઞાતં વત્થુ પઞ્ઞાવુદ્ધેહિ ઞાતં, તેસમેવ પાકટં, ન બાલાનં. **મહાભૂતા**તિ મહાગુણા મહાનિસંસા. **ઉદપજ્જિસુન્તિ** પઠમકપ્પિકકાલે ઇત્થિલિઙ્ગસ્સેવ પઠમં પાતુભૂતત્તા પઠમં નિબ્બત્તાતિ અત્થો. **ત્યાસૂ**તિ સુમુખ તાસુ ઇત્થીસુ કાયવચીખિડ્ડા ચ **પણિહિતા** ઓહિતા ઠપિતા, કામગુણરતિ ચ પતિટ્ઠિતા. **બીજાની**તિ બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધઅરિયસાવકચક્કવત્તિઆદિબીજાનિ તાસુ રુહન્તિ. **યદિદન્તિ** યે એતે સબ્બેપિ સત્તા. **પજાયરે**તિ સબ્બે તાસઞ્ઞેવ કુચ્છિમ્હિ સંવદ્ધાતિ દીપેતિ. **નિબ્બિદે**તિ નિબ્બિન્દેય્ય. **પાણમાસજ્જ પાણિભી**તિ અત્તનો પાણેહિપિ તાસં પાણં આસાદેત્વા અત્તનો જીવિતં ચજન્તોપિ તા લભિત્વા કો નિબ્બિન્દેય્યાતિ અત્થો.

નઞ્ઞોતિ ન અઞ્ઞો, સુમુખ, મયા ચિત્તકૂટતલે હંસગણમજ્ઝે નિસિન્નેન તં અદિસ્વા “કહં નુ સુમુખો”તિ વુત્તે “એસ માતુગામં ગહેત્વા કઞ્ચનગુહાયં ઉત્તમરતિં અનુભોતી”તિ વદન્તિ, એવં ત્વમેવ થીનં અત્થેસુ **યુઞ્જસિ**

યુત્તપયુત્તો હોસિ, ન અઞ્ઞોતિ અત્થો. **તસ્સ ત્યજ્જા**તિ તસ્સ તે અજ્જ મરણભયે જાતે ઇમિના ભીતેન મરણભયેન ભીતો મઞ્ઞે, અયં માતુગામસ્સ દોસદસ્સને નિપુણા મતિ જાયતેતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ.

સબ્બો હીતિ યો હિ કોચિ. **સંસયં પત્તો**તિ જીવિતસંસયપ્પત્તો. **ભીરૂ**તિ ભીરૂ હુત્વાપિ ભયં અધિવાસેતિ. **મહન્તાનો**તિ યે પન પણ્ડિતા ચ હોન્તિ મહન્તે ચ ઠાને ઠિતા મહન્તાનો, તે દુય્યુજે અત્થે યુઞ્જન્તિ ઘટેન્તિ વાયમન્તિ, તસ્મા ''મા ભાયિ, ધીરો હોહી''તિ તં ઉસ્સાહેન્તો એવમાહ. **આપદ**ન્તિ સામિનો આગતં આપદં એસ સૂરો પટિબાહતિ, એતદત્થાય સૂરં મન્તિનં ઇચ્છન્તિ. **અત્તપરિયાય**ન્તિ અત્તનો પરિત્તાણમ્પિ ચ કાતું સક્કોતીતિ અધિપ્પાયો.

વિકન્તિંસૂતિ છિન્દિંસુ. ઇદં વુત્તં હોતિ – સમ્મ સુમુખ, ત્વં મયા અત્તનો અનન્તરે ઠાને ઠપિતો, તસ્મા યથા અજ્જ રઞ્ઞો સૂદા અમ્હે મંસત્થાય ન વિકન્તિંસુ, તથા કરોહિ, તાદિસો હિ અમ્હાકં પત્તવણ્ણો. **તં વધી**તિ સ્વાયં વણ્ણો યથા નામ વેળું નિસ્સાય જાતં ફલં વેળુમેવ વધતિ, તથા મા તં વધિ, તઞ્ચ મઞ્ચ મા વધીતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ.

મુત્તોપીતિ યથાસુખં ચિત્તકૂટપબ્બતં ગચ્છાતિ એવં લુદ્દપુત્તેન મયા સદ્ધિં મુત્તો વિસ્સજ્જિતો સમાનોપિ ઉડ્ડેતું ન ઇચ્છિ. **સય**ન્તિ રાજાનં દટ્ઠુકામો હુત્વા સયમેવ બન્ધં ઉપગતોતિ એવમિદં અમ્હાકં ભયં તં નિસ્સાય આગતં. **સોપજ્જા**તિ સોપિ અજ્જ જીવિતસંસયં પત્તો. **અત્થં ગણ્હાહિ મા મુખ**ન્તિ ઇદાનિ અમ્હાકં મુઞ્ચનકારણં ગણ્હ, યથા મુચ્ચામ, તથા વાયમ, ''વાતોવ ગન્ધમાદેતી''તિઆદીનિ વદન્તો ઇત્થિગરહત્થાય મુખં મા પસારયિ.

એવં મહાસત્તો માતુગામં વણ્ણેત્વા સુમુખં અપ્પટિભાણં કત્વા તસ્સ અનત્તમનભાવં વિદિત્વા ઇદાનિ નં પગ્ગણ્હન્તો ગાથમાહ –

૧૨૬.''સો તં યોગં પયુઞ્જસ્સુ, યુત્તં ધમ્મૂપસંહિતં;
તવ પરિયાપદાનેન, મમ પાણેસનં ચરા''તિ.

તત્થ **સો**તિ, સમ્મ સુમુખ, સો ત્વં. **તં યોગ**ન્તિ યં પુબ્બે ''અહં યોગં પયુઞ્જિસ્સં, યુત્તં ધમ્મૂપસંહિત''ન્તિ અવચાસિ, તં ઇદાનિ પયુઞ્જસ્સુ. **તવ પરિયાપદાનેના**તિ તવ તેન યોગેન પરિસુદ્ધેન. ''પરિયોદાતેના''તિપિ પાઠો, પરિત્તાણેનાતિ અત્થો, તયા કતત્તા તવ સન્તકેન પરિત્તાણેન મમ જીવિતપરિયેસનં ચરાતિ અધિપ્પાયો.

અથ સુમુખો ''અયં અતિવિય મરણભયભીતો મમ ઞાણબલં ન જાનાતિ, રાજાનં દિસ્વા થોકં કથં લભિત્વા જાનિસ્સામિ, અસ્સાસેસ્સામિ તાવ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૨૭.''મા ભાયિ પતતં સેટ્ઠ, ન હિ ભાયન્તિ તાદિસા;
અહં યોગં પયુઞ્જિસ્સં, યુત્તં ધમ્મૂપસંહિતં;
મમ પરિયાપદાનેન, ખિપ્પં પાસા પમોક્ખસી''તિ.

તત્થ **પાસા**તિ દુક્ખપાસતો.

ઇતિ તેસં સકુણભાસાય કથેન્તાનં લુદ્દપુત્તો ન કિઞ્ચિ અઞ્ઞાસિ, કેવલં પન તે કાજેનાદાય બારાણસિં પાવિસિ. અચ્છરિયબ્ભુતજાતેન અઞ્જલિના મહાજનેન અનુગ્ગચ્છમાનો સો રાજદ્વારં પત્વા અત્તનો આગતભાવં રઞ્ઞો આરોચાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૮.“સો લુદ્દો હંસકાજેન, રાજદ્વારં ઉપાગમિ;
પટિવેદેથ મં રઞ્ઞો, ધતરટ્ઠાયમાગતો”તિ.

તત્થ **પટિવેદેથ મ**ન્તિ ખેમકો આગતોતિ એવં મં રઞ્ઞો નિવેદેથ. **ધતરટ્ઠાય**ન્તિ અયં ધતરટ્ઠો આગતોતિ પટિવેદેથ.

દોવારિકો ગન્ત્વા પટિવેદેસિ. રાજા સઞ્જાતસોમનસ્સો “ખિપ્પં આગચ્છતૂ”તિ વત્વા અમચ્ચગણપરિવુતો સમુસ્સિતસેતચ્છત્તે રાજપલ્લઙ્કે નિસિન્નો ખેમકં હંસકાજં આદાય મહાતલં અભિરુળ્હં દિસ્વા સુવણ્ણવણ્ણે હંસે ઓલોકેત્વા “સમ્પુણ્ણો મે મનોરથો”તિ તસ્સ કત્તબ્બકિચ્ચં અમચ્ચે આણાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૯.“તે દિસ્વા પુઞ્ઞસઙ્કાસે, ઉભો લક્ખણસમ્મતે;
ખલુ સંયમનો રાજા, અમચ્ચે અજ્ઝભાસથ.

૧૩૦.“દેથ લુદ્દસ્સ વત્થાનિ, અન્નં પાનઞ્ચ ભોજનં;
કામંકરો હિરઞ્ઞસ્સ, યાવન્તો એસ ઇચ્છતી”તિ.

તત્થ **પુઞ્ઞસઙ્કાસે**તિ અત્તનો પુઞ્ઞસદિસે. **લક્ખણસમ્મતે**તિ સેટ્ઠસમ્મતે અભિઞ્ઞાતે. **ખલૂ**તિ નિપાતો, તસ્સ “તે ખલુ દિસ્વા”તિ પુરિમપદેન સમ્બન્ધો. “**દેથા**”તિઆદીનિ રાજા પસન્નાકારં કરોન્તો આહ. તત્થ **કામંકરો હિરઞ્ઞસ્સા**તિ હિરઞ્ઞં અસ્સ કામકિરિયા અત્થુ. **યાવન્તો**તિ યત્તકં એસ ઇચ્છતિ, તત્તકં હિરઞ્ઞમસ્સ દેથાતિ અત્થો.

એવં પસન્નાકારં કારેત્વા પીતિસોમનસ્સાસમુસ્સહિતો “ગચ્છથ નં અલઙ્કરિત્વા આનેથા”તિ આહ. અથ નં અમચ્ચા રાજનિવેસના ઓતારેત્વા કપ્પિતકેસમસ્સું ન્હાતાનુલિત્તં સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં કત્વા રઞ્ઞો દસ્સેસું. અથસ્સ રાજા સંવચ્છરે સતસહસ્સુટ્ઠાનકે દ્વાદસ ગામે આજઞ્ઞયુત્તં રથં અલઙ્કતમહાગેહઞ્ચાતિ મહન્તં યસં દાપેસિ. સો મહન્તં યસં લભિત્વા અત્તનો કમ્મં પકાસેતું “ન તે, દેવ, મયા યો વા સો વા હંસો આનીતો, અયં પન નવુતિયા હંસસહસ્સાનં રાજા ધતરટ્ઠો નામ, અયં સેનાપતિ સુમુખો નામા”તિ આહ . અથ નં રાજા “કથં તે, સમ્મ, એતે ગહિતા”તિ પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૧.“દિસ્વા લુદ્દં પસન્નત્તં, કાસિરાજા તદબ્રવિ;
યદ્યાયં સમ્મ ખેમક, પુણ્ણા હંસેહિ તિટ્ઠતિ.

૧૩૨.“કથં રુચિમજ્ઝગતં, પાસહત્થો ઉપાગમિ;
ઓકિણ્ણં ઞાતિસઙ્ઘેહિ, નિમ્મજ્ઝિમં કથં ગહી”તિ.

તત્થ **પસન્નત્તન્તિ** પસન્નભાવં સોમનસ્સપ્પત્તં. **યદ્યાયન્તિ**, સમ્મ ખેમક, યદિ અયં અમ્હાકં પોક્ખરણી નવુતિહંસસહસ્સેહિ પુણ્ણા તિટ્ઠતિ. **કથં રુચિમજ્ઝગતન્તિ** એવં સન્તે ત્વં તેસં રુચીનં પિયદસ્સનાનં હંસાનં મજ્ઝગતં એતં ઞાતિસઙ્ઘેહિ ઓકિણ્ણં. **નિમ્મજ્ઝિમન્તિ** નેવ મજ્ઝિમં નેવ કનિટ્ઠં ઉત્તમં હંસરાજાનં કથં પાસહત્થો ઉપાગમિ કથં ગણ્હીતિ.

સો તસ્સ કથેન્તો આહ –

૧૩૩.''અજ્જ મે સત્તમા રત્તિ, અદનાનિ ઉપાસતો;
પદમેતસ્સ અન્વેસં, અપ્પમત્તો ઘટસ્સિતો.

૧૩૪.''અથસ્સ પદમદ્દક્ખિં, ચરતો અદનેસનં;
તત્થાહં ઓદહિં પાસં, એવં તં દિજમગ્ગહિ''ન્તિ.

તત્થ **અદનાની**તિ આદાનાનિ, ગોચરગ્ગહણટ્ઠાનાનીતિ અત્થો, અયમેવ વા પાઠો. **ઉપાસતો**તિ ઉપગચ્છન્તસ્સ. **પદન્તિ** ગોચરભૂમિયં અક્કન્તપદં. **ઘટસ્સિતો**તિ ચાટિપઞ્જરે નિસ્સિતો હુત્વા. **અથસ્સા**તિ અથ છટ્ઠે દિવસે એતસ્સ અદનેસનં ચરન્તસ્સ પદં અદ્દક્ખિં. **એવં તન્તિ** એવં તં દિજં અગ્ગહિન્તિ સબ્બં ગહિતોપાયં આચિક્ખિ.

તં સુત્વા રાજા ''અયં દ્વારે ઠત્વા પટિવેદેન્તોપિ ધતરટ્ઠસ્સેવાગમનં પટિવેદેસિ, ઇદાનિપિ એતં એકમેવ ગણ્હિન્તિ વદતિ, કિં નુ ખો એત્થ કારણ''ન્તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૩૫.''લુદ્દ દ્વે ઇમે સકુણા, અથ એકોતિ ભાસસિ;
ચિત્તં નુ તે વિપરિયત્તં, અદુ કિં નુ જિગીસસી''તિ.

તત્થ **વિપરિયત્તન્તિ** વિપલ્લત્થં. **અદુ કિં નુ જિગીસસી**તિ ઉદાહુ કિં નુ ચિન્તેસિ, કિં ઇતરં ગહેત્વા અઞ્ઞસ્સ દાતુકામો હુત્વા ચિન્તેસીતિ પુચ્છતિ.

તતો લુદ્દો ''ન મે, દેવ, ચિત્તં વિપલ્લત્થં, નાપિ અહં ઇતરં અઞ્ઞસ્સ દાતુકામો, અપિચ ખો પન મયા ઓહિતે પાસે એકોવ બદ્ધો''તિ આવિ કરોન્તો આહ –

૧૩૬.''યસ્સ લોહિતકા તાલા, તપનીયનિભા સુભા;
ઉરં સંહચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, સો મે બન્ધં ઉપાગમિ.

૧૩૭.''અથાયં ભસ્સરો પક્ખી, અબદ્ધો બદ્ધમાતુરં;
અરિયં બ્રુવાનો અટ્ઠાસિ, ચજન્તો માનુસિં ગિર''ન્તિ.

તત્થ **લોહિતકા**તિ રત્તવણ્ણા. **લાતા**તિ રાજિયો. **ઉરં સંહચ્ચા**તિ ઉરં આહચ્ચ. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, યસ્સેતા રત્તસુવણ્ણસપ્પટિભાગા તિસ્સો લોહિતકા રાજિયો ગીવં પરિક્ખિપિત્વા ઉરં આહચ્ચ તિટ્ઠન્તિ, સો એકોવ મમ પાસે બન્ધં ઉપાગતોતિ. **ભસ્સરો**તિ પરિસુદ્ધો પભાસમ્પન્નો. **આતુરન્તિ** ગિલાનં દુક્ખિતં અટ્ઠાસીતિ.

અથ ધતરટ્ઠસ્સ બદ્ધભાવં ઞત્વા નિવત્તિત્વા એતં સમસ્સાસેત્વા મમાગમનકાલે ચ પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા આકાસેયેવ મયા સદ્ધિં મધુરપટિસન્થારં કત્વા મનુસ્સભાસાય ધતરટ્ઠસ્સ ગુણં કથેન્તો અટ્ઠાસિ, મમ હદયં મુદુકં કત્વા પુન એતસ્સેવ પુરતો અટ્ઠાસિ. અથાહં, દેવ, સુમુખસ્સ સુભાસિતં સુત્વા પસન્નચિત્તો ધતરટ્ઠં વિસ્સજ્જેસિં, ઇતિ ધતરટ્ઠસ્સ પાસતો મોક્ખો, ઇમે હંસે આદાય મમ ઇધાગમનઞ્ચ સુમુખેનેવ કતન્તિ. એવં સો સુમુખસ્સ ગુણકથં કથેસિ. તં સુત્વા રાજા સુમુખસ્સ ધમ્મકથં સોતુકામો અહોસિ. લુદ્દપુત્તસ્સ સક્કારં કરોન્તસ્સેવ સૂરિયો અત્થઙ્ગતો, દીપા પજ્જલિતા, બહૂ ખત્તિયાદયો સન્નિપતિતા, ખેમા દેવીપિ વિવિધનાટકપરિવારા રઞ્ઞો દક્ખિણપસ્સે નિસીદિ. તસ્મિં ખણે રાજા સુમુખં કથાપેતુકામો ગાથમાહ –

૧૩૮.‘‘અથ કિં દાનિ સુમુખ, હનું સંહચ્ચ તિટ્ઠસિ;
અદુ મે પરિસં પત્તો, ભયા ભીતો ન ભાસસી’’તિ.

તત્થ **હનું સંહચ્ચા**તિ મધુરકથો કિર ત્વં, અથ કસ્મા ઇદાનિ મુખં પિધાય તિટ્ઠસિ. **અદૂ**તિ કચ્ચિ. **ભયા ભીતો**તિ પરિસસારજ્જભયેન ભીતો હુત્વા.

તં સુત્વા સુમુખો અભીતભાવં દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૧૩૯.‘‘નાહં કાસિપતિ ભીતો, ઓગય્હ પરિસં તવ;
નાહં ભયા ન ભાસિસ્સં, વાક્યં અત્થસ્મિં તાદિસે’’તિ.

તત્થ **તાદિસે**તિ અપિચ ખો પન તથારૂપે અત્થે ઉપ્પન્ને વાક્યં ભાસિસ્સામીતિ વચનોકાસં ઓલોકેન્તો નિસિન્નોમ્હીતિ અત્થો.

તં સુત્વા રાજા તસ્સ કથં વડ્ઢેતુકામતાય પરિહાસં કરોન્તો આહ –

૧૪૦.‘‘ન તે અભિસરં પસ્સે, ન રથે નપિ પત્તિકે;
નાસ્સ ચમ્મંવ કીટં વા, વમ્મિતે ચ ધનુગ્ગહે.

૧૪૧.‘‘ન હિરઞ્ઞં સુવણ્ણં વા, નગરં વા સુમાપિતં;
ઓકિણ્ણપરિખં દુગ્ગં, દળ્હમટ્ટાલકોટ્ઠકં;
યત્થ પવિટ્ઠો સુમુખ, ભાયિતબ્બં ન ભાયસી’’તિ.

તત્થ **અભિસર**ન્તિ રક્ખણત્થાય પરિવારેત્વા ઠિતં આવુધહત્થં પરિસં તે ન પસ્સામિ. **નાસ્સા**તિ એત્થ **અસ્સા**તિ નિપાતમત્તં. **ચમ્મ**ન્તિ સરપરિત્તાણચમ્મં. **કીટ**ન્તિ કીટં ચાટિકપાલાદિ વુચ્ચતિ. ચાટિકપાલહત્થાપિ તે સન્તિકે નત્થીતિ દીપેતિ. **વમ્મિતે**તિ ચમ્મસન્નદ્ધે. **ન હિરઞ્ઞ**ન્તિ યં નિસ્સાય ન ભાયસિ, તં હિરઞ્ઞમ્પિ તે ન પસ્સામિ.

એવં રઞ્ઞા ‘‘કિં તે અભાયનકારણ’’ન્તિ વુત્તે તં કથેન્તો આહ –

૧૪૨.‘‘ન મે અભિસરેનત્થો, નગરેન ધનેન વા;

અપથેન પથં યામ, અન્તલિક્ખેચરા મયં.

૧૪૩.‘‘સુતા ચ પણ્ડિતા ત્યમ્હા, નિપુણા ચત્થચિન્તકા;
ભાસેમત્થવતિં વાચં, સચ્ચે ચસ્સ પતિટ્ઠિતો.

૧૪૪.‘‘કિઞ્ચ તુય્હં અસચ્ચસ્સ, અનરિયસ્સ કરિસ્સતિ;
મુસાવાદિસ્સ લુદ્દસ્સ, ભણિતમ્પિ સુભાસિત’’ન્તિ.

તત્થ **અભિસરેના**તિ આરક્ખપરિવારેન. **અત્થો**તિ એતેન મમ કિચ્ચં નત્થિ. કસ્મા? યસ્મા **અપથેન** તુમ્હાદિસાનં અમગ્ગેન પથં માપેત્વા યામ, આકાસચારિનો મયન્તિ. **પણ્ડિતા ત્યમ્હા**તિ પણ્ડિતાતિ તયા સુતામ્હા, તેનેવ કારણેન અમ્હાકં સન્તિકા ધમ્મં સોતુકામો કિર નો ગાહાપેસિ. **સચ્ચે ચસ્સા**તિ સચે પન ત્વં સચ્ચે પતિટ્ઠિતો અસ્સ, અત્થવતિં કારણનિસ્સિતં વાચં ભાસેય્યામ. **અસચ્ચસ્સા**તિ વચીસચ્ચરહિતસ્સ તવ સુભાસિતં મુણ્ડસ્સ દન્તસૂચિ વિય કિં કરિસ્સતિ.

તં સુત્વા રાજા ‘‘કસ્મા મં મુસાવાદી અનરિયોતિ વદસિ, કિં મયા કત’’ન્તિ આહ. અથ નં સુમુખો ‘‘તેન હિ, મહારાજ, સુણાહી’’તિ વત્વા આહ –

૧૪૫.‘‘તં બ્રાહ્મણાનં વચના, ઇમં ખેમમકારયિ;
અભયઞ્ચ તયા ઘુટ્ઠં, ઇમાયો દસધા દિસા.

૧૪૬.‘‘ઓગય્હ તે પોક્ખરણિં, વિપ્પસન્નોદકં સુચિં;
પહૂતં ચાદનં તત્થ, અહિંસા ચેત્થ પક્ખિનં.

૧૪૭.‘‘ઇદં સુત્વાન નિગ્ઘોસં, આગતમ્હ તવન્તિકે;
તે તે બદ્ધસ્મ પાસેન, એતં તે ભાસિતં મુસા.

૧૪૮.‘‘મુસાવાદં પુરક્ખત્વા, ઇચ્છાલોભઞ્ચ પાપકં;
ઉભોસન્ધિમતિક્કમ્મ, અસાતં ઉપપજ્જતી’’તિ.

તત્થ **ત**ન્તિ ત્વં. **ખેમ**ન્તિ એવંનામિકં પોક્ખરણિં. **ઘુટ્ઠ**ન્તિ ચતૂસુ કણ્ણેસુ ઠત્વા ઘોસાપિતં. **દસધા**તિ ઇમાસુ દસધા ઠિતાસુ દિસાસુ તયા અભયં ઘુટ્ઠં. **ઓગય્હા**તિ ઓગાહેત્વા આગતાનં સન્તિકા. **પહૂતં ચાદન**ન્તિ પહૂતઞ્ચ પદુમપુપ્ફસાલિઆદિકં અદનં. **ઇદં સુત્વાના**તિ તેસં તં પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા આગતાનં સન્તિકા ઇદં અભયં સુત્વા **તવન્તિકે** તવ સમીપે તયા કારિતપોક્ખરણિં આગતામ્હાતિ અત્થો. **તે તે**તિ તે મયં તવ પાસેન બદ્ધા. **પુરક્ખત્વા**તિ પુરતો કત્વા . **ઇચ્છાલોભ**ન્તિ ઇચ્છાસઙ્ખાતં પાપકં લોભં. **ઉભોસન્ધિ**ન્તિ ઉભયં દેવલોકે ચ મનુસ્સલોકે ચ પટિસન્ધિં ઇમે પાપધમ્મે પુરતો કત્વા ચરન્તો પુગ્ગલો સુગતિપટિસન્ધિં અતિક્કમિત્વા અસાતં નિરયં ઉપપજ્જતીતિ.

એવં પરિસમજ્ઝેયેવ રાજાનં લજ્જાપેસિ. અથ નં રાજા ‘‘નાહં, સુમુખ, તુમ્હે મારેત્વા મંસં ખાદિતુકામો ગણ્હાપેસિં, પણ્ડિતભાવં પન વો સુત્વા સુભાસિતં સોતુકામો ગણ્હાપેસિ’’ન્તિ પકાસેન્તો આહ –

૧૪૯.“નાપરજ્ઝામ સુમુખ, નપિ લોભાવ મગ્ગહિં;
સુતા ચ પણ્ડિતાત્યત્થ, નિપુણા અત્થચિન્તકા.

૧૫૦.“અપ્પેવત્થવતિં વાચં, બ્યાહરેય્યું ઇધાગતા;
તથા તં સમ્મ નેસાદો, વુત્તો સુમુખ મગ્ગહી”તિ.

તત્થ **નાપરજ્ઝામા**તિ મારેન્તો અપરજ્ઝતિ નામ, મયં ન મારેમ. **લોભાવ મગ્ગહિ**ન્તિ મંસં ખાદિતુકામો હુત્વા લોભાવ તુમ્હે નાહં અગ્ગહિં. **પણ્ડિતાત્યત્થા**તિ પણ્ડિતાતિ સુતા અત્થ. **અત્થચિન્તકા**તિ પટિચ્છન્નાનં અત્થાનં ચિન્તકા. **અત્થવતિ**ન્તિ કારણનિસ્સિતં. **તથા**તિ તેન કારણેન. **વુત્તો**તિ મયા વુત્તો હુત્વા. **સુમુખ**, **મગ્ગહી**તિ, સુમુખાતિ આલપતિ, **મ**-કારો પદસન્ધિકરો. **અગ્ગહી**તિ ધમ્મં દેસેતું તુમ્હે ગણ્હિં.

તં સુત્વા સુમુખો “સુભાસિતં સોતુકામેન અયુત્તં તે કતં, મહારાજા”તિ વત્વા આહ –

૧૫૧.“નેવ ભીતા કાસિપતિ, ઉપનીતસ્મિં જીવિતે;
ભાસેમત્થવતિં વાચં, સમ્પત્તા કાલપરિયાયં.

૧૫૨.“યો મિગેન મિગં હન્તિ, પક્ખિં વા પન પક્ખિના;
સુતેન વા સુતં કિણ્યા, કિં અનરિયતરં તતો.

૧૫૩.“યો ચારિયરુદં ભાસે, અનરિયધમ્મવસ્સિતો;
ઉભો સો ધંસતે લોકા, ઇધ ચેવ પરત્થ ચ.

૧૫૪.“ન મજ્જેથ યસં પત્તો, ન બ્યાધે પત્તસંસયં;
વાયમેથેવ કિચ્ચેસુ, સંવરે વિવરાનિ ચ.

૧૫૫.“યે વુદ્ધા અબ્ભતિક્કન્તા, સમ્પત્તા કાલપરિયાયં;
ઇધ ધમ્મં ચરિત્વાન, એવંતે તિદિવં ગતા.

૧૫૬.“ઇદં સુત્વા કાસિપતિ, ધમ્મમત્તનિ પાલય;
ધતરટ્ઠઞ્ચ મુઞ્ચાહિ, હંસાનં પવરુત્તમ”ન્તિ.

તત્થ **ઉપનીતસ્મિ**ન્તિ મરણસન્તિકં ઉપનીતે. **કાલપરિયાય**ન્તિ મરણકાલવારં સમ્પત્તા સમાના ન ભાસિસ્સામ. ન હિ ધમ્મકથિકં બન્ધિત્વા મરણભયેન તજ્જેત્વા ધમ્મં સુણન્તિ, અયુત્તં તે કતન્તિ. **મિગેના**તિ સુટ્ઠુ સિક્ખાપિતેન દીપકમિગેન. **હન્તી**તિ હનતિ. **પક્ખિના**તિ દીપકપક્ખિના. **સુતેના**તિ ખેમં નિબ્ભયન્તિ વિસ્સુતેન દીપકમિગપક્ખિસદિસેન પદુમસરેન. **સુત**ન્તિ “પણ્ડિતો ચિત્રકથી”તિ એવં સુતં ધમ્મકથિકં. **કિણ્યા**તિ “ધમ્મં સોસ્સામી”તિ પાસબન્ધનેન યો કિણેય્ય હિંસેય્ય બાધેય્ય. **તતો**તિ તેસં કિરિયતો ઉત્તરિ અઞ્ઞં અનરિયતરં નામ કિમત્થિ.

અરિયરુદન્તિ મુખેન અરિયવચનં સુન્દરવચનં ભાસતિ. **અનરિયધમ્મવસ્સિતો**તિ કમ્મેન અનરિયધમ્મં અવસ્સિતો. **ઉભો**તિ દેવલોકા ચ મનુસ્સલોકા ચાતિ ઉભયમ્હા. **ઇધ ચેવા**તિ ઇધ ઉપ્પન્નોપિ પરત્થ ઉપ્પન્નોપિ એવરૂપો દ્વીહિ સુગતિલોકેહિ ધંસિત્વા નિરયમેવ ઉપપજ્જતિ. **પત્તસંસય**ન્તિ જીવિતસંસયમાપન્નમ્પિ દુક્ખં પત્વા ન કિલમેય્ય. **સંવરે વિવરાનિ ચા**તિ અત્તનો છિદ્દાનિ દ્વારાનિ સંવરેય્ય પિદહેય્ય. **વુદ્ધા**તિ ગુણવુદ્ધા પણ્ડિતા. **અબ્ભતિક્કન્તા**તિ ઇમં મનુસ્સલોકં અતિક્કન્તા. **કાલપરિયાય**ન્તિ મરણકાલપરિયાયં પત્તા હુત્વા. **એવંતે**તિ એવં એતે. **ઇદ**ન્તિ ઇદં મયા વુત્તં અત્થનિસ્સિતં વચનં. **ધમ્મ**ન્તિ પવેણિયધમ્મમ્પિ સુચરિતધમ્મમ્પિ.

તં સુત્વા રાજા આહ –

૧૫૭.‘‘આહરન્તુદકં પજ્જં, આસનઞ્ચ મહારહં;
પઞ્જરતો પમોક્ખામિ, ધતરટ્ઠં યસસ્સિનં.

૧૫૮.‘‘તઞ્ચ સેનાપતિં ધીરં, નિપુણં અત્થચિન્તકં;
યો સુખે સુખિતો રઞ્ઞો, દુક્ખિતે હોતિ દુક્ખિતો.

૧૫૯.‘‘એદિસો ખો અરહતિ, પિણ્ડમસ્નાતુ ભત્તુનો;
યથાયં સુમુખો રઞ્ઞો, પાણસાધારણો સખા’’તિ.

તત્થ **ઉદક**ન્તિ પાદધોવનં. **પજ્જ**ન્તિ પાદબ્ભઞ્જનં. **સુખે**તિ સુખમ્હિ સતિ.

રઞ્ઞો વચનં સુત્વા તેસં આસનાનિ આહરિત્વા તત્થ નિસિન્નાનં ગન્ધોદકેન પાદે ધોવિત્વા સતપાકેન તેલેન અબ્ભઞ્જિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૦.‘‘પીઠઞ્ચ સબ્બસોવણ્ણં, અટ્ઠપાદં મનોરમં;
મટ્ઠં કાસિકમત્થન્નં, ધતરટ્ઠો ઉપાવિસિ.

૧૬૧.‘‘કોચ્છઞ્ચ સબ્બસોવણ્ણં, વેય્યગ્ઘપરિસિબ્બિતં;
સુમુખો અજ્ઝુપાવેક્ખિ, ધતરટ્ઠસ્સનન્તરા.

૧૬૨.‘‘તેસં કઞ્ચનપત્તેહિ, પુથૂ આદાય કાસિયો;
હંસાનં અભિહારેસુ, અગ્ગરઞ્ઞો પવાસિત’’ન્તિ.

તત્થ **મટ્ઠ**ન્તિ કરણપરિનિટ્ઠિતં. **કાસિકમત્થન્ન**ન્તિ કાસિકવત્થેન અત્થતં. **કોચ્છ**ન્તિ મજ્ઝે સંખિત્તં. **વેય્યગ્ઘપરિસિબ્બિત**ન્તિ બ્યગ્ઘચમ્મપરિસિબ્બિતં મઙ્ગલદિવસે અગ્ગમહેસિયા નિસિન્નપીઠં. **કઞ્ચનપત્તેહી**તિ સુવણ્ણભાજનેહિ. **પુથૂ**તિ બહૂ જના. **કાસિયો**તિ કાસિરટ્ઠવાસિનો. **અભિહારેસુ**ન્તિ ઉપનામેસું. **અગ્ગરઞ્ઞો પવાસિત**ન્તિ અટ્ઠસતપલસુવણ્ણપાતિપરિક્ખિત્તં હંસરઞ્ઞો પણ્ણાકારત્થાય કાસિરઞ્ઞા પેસિતં નાનગ્ગરસભોજનં.

એવં ઉપનીતે પન તસ્મિં કાસિરાજા તેસં સમ્પગ્ગહત્થં સયં સુવણ્ણપાતિં ગહેત્વા ઉપનામેસિ. તે તતો મધુલાજે ખાદિત્વા મધુરોદકઞ્ચ પિવિંસુ. અથ મહાસત્તો રઞ્ઞો અભિહારઞ્ચ પસાદઞ્ચ દિસ્વા પટિસન્થારમકાસિ.

તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૩."દિસ્વા અભિહટં અગ્ગં, કાસિરાજેન પેસિતં;
કુસલો ખત્તધમ્માનં, તતો પુચ્છિ અનન્તરા.

૧૬૪."કચ્ચિન્નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ રટ્ઠમિદં ફીતં, ધમ્મેન મનુસાસસિ.

૧૬૫."કુસલઞ્ચેવ મે હંસ, અથો હંસ અનામયં;
અથો રટ્ઠમિદં ફીતં, ધમ્મેન મનુસાસહં.

૧૬૬."કચ્ચિ ભોતો અમચ્ચેસુ, દોસો કોચિ ન વિજ્જતિ;
કચ્ચિ ચ તે તવત્થેસુ, નાવકઙ્ખન્તિ જીવિતં.

૧૬૭."અથોપિ મે અમચ્ચેસુ, દોસો કોચિ ન વિજ્જતિ;
અથોપિ તે મમત્થેસુ, નાવકઙ્ખન્તિ જીવિતં.

૧૬૮."કચ્ચિ તે સાદિસી ભરિયા, અસ્સવા પિયભાણિની;
પુત્તરૂપયસૂપેતા, તવ છન્દવસાનુગા.

૧૬૯."અથો મે સાદિસી ભરિયા, અસ્સવા પિયભાણિની;
પુત્તરૂપયસૂપેતા, મમ છન્દવસાનુગા.

૧૭૦."કચ્ચિ રટ્ઠં અનુપ્પીળં, અકુતોચિઉપદ્દવં;
અસાહસેન ધમ્મેન, સમેન મનુસાસસિ.

૧૭૧."અથો રટ્ઠં અનુપ્પીળં, અકુતોચિઉપદ્દવં;
અસાહસેન ધમ્મેન, સમેન મનુસાસહં.

૧૭૨."કચ્ચિ સન્તો અપચિતા, અસન્તો પરિવજ્જિતા;
નો ચે ધમ્મં નિરંકત્વા, અધમ્મમનુવત્તસિ.

૧૭૩."સન્તો ચ મે અપચિતા, અસન્તો પરિવજ્જિતા;
ધમ્મમેવાનુવત્તામિ, અધમ્મો મે નિરંકતો.

૧૭૪."કચ્ચિ નાનાગતં દીઘં, સમવેક્ખસિ ખત્તિય;
કચ્ચિમત્તો મદનીયે, પરલોકં ન સન્તસિ.

૧૭૫."નાહં અનાગતં દીઘં, સમવેક્ખામિ પક્ખિમ;
ઠિતો દસસુ ધમ્મેસુ, પરલોકં ન સન્તસે.

૧૭૬.“દાનં સીલં પરિચ્ચાગં, અજ્જવં મદ્દવં તપં;
અક્કોધં અવિહિંસઞ્ચ, ખન્તિઞ્ચ અવિરોધનં.

૧૭૭.“ઇચ્ચેતે કુસલે ધમ્મે, ઠિતે પસ્સામિ અત્તનિ;
તતો મે જાયતે પીતિ, સામનસ્સઞ્ચનપ્પકં.

૧૭૮.“સુમુખો ચ અચિન્તેત્વા, વિસજ્જિ ફરુસં ગિરં;
ભાવદોસમનઞ્ઞાય, અસ્માકાયં વિહઙ્ગમો.

૧૭૯.“સો કુદ્ધો ફરુસં વાચં, નિચ્છારેસિ અયોનિસો;
યાનસ્મેસુ ન વિજ્જન્તિ, નયિદં પઞ્ઞવતામિવા”તિ.

તત્થ **દિસ્વા**તિ તં બહું અગ્ગપાનભોજનં દિસ્વા. **પેસિત**ન્તિ આહરાપેત્વા ઉપનીતં. **ખત્તધમ્માન**ન્તિ પઠમકારણેસુ પટિસન્થારધમ્માનં. **તતો પુચ્છિ અનન્તરા**તિ તસ્મિં કાલે “કચ્ચિ નુ, ભોતો”તિ અનુપટિપાટિયા પુચ્છિ. તા પનેતા છ ગાથા હેટ્ઠા વુત્તત્થાયેવ. **અનુપ્પીળ**ન્તિ કચ્ચિ રટ્ઠવાસિનો યન્તે ઉચ્છું વિય ન પીળેસીતિ પુચ્છતિ. **અકુતોચિઉપદ્દવ**ન્તિ કુતોચિ અનુપદ્દવં. **ધમ્મેન સમેન મનુસાસસી**તિ કચ્ચિ તવ રટ્ઠં ધમ્મેન સમેન અનુસાસસિ. **સન્તો**તિ સીલાદિગુણસંયુત્તા સપ્પુરિસા. **નિરંકત્વા**તિ છડ્ડેત્વા. **નાનાગતં દીઘ**ન્તિ અનાગતં અત્તનો જીવિતપવત્તિં “કચ્ચિ દીઘ”ન્તિ ન સમવેક્ખસિ, આયુસઙ્ખારાનં પરિત્તભાવં જાનાસીતિ પુચ્છતિ. **મદનીયે**તિ મદારહે રૂપાદિઆરમ્મણે. **ન સન્તસી**તિ ન ભાયસિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – કચ્ચિ રૂપાદીસુ કામગુણેસુ અમત્તો અપ્પમત્તો હુત્વા દાનાદીનં કુસલાનં કતત્તા પરલોકં ન ભાયસીતિ.

દસસૂતિ દસસુ રાજધમ્મેસુ. દાનાદીસુ દસવત્થુકા ચેતના **દાનં**, પઞ્ચસીલદસસીલાનિ **સીલં** , દેય્યધમ્મચાગો **પરિચ્ચાગો**, ઉજુભાવો **અજ્જવં**, મુદુભાવો **મદ્દવં**, ઉપોસથકમ્મં **તપો**, મેત્તાપુબ્બભાગો **અક્કોધો**, કરુણાપુબ્બભાગો **અવિહિંસા**, અધિવાસના **ખન્તિ**, અવિરોધો **અવિરોધનં**. **અચિન્તેત્વા**તિ મમ ઇમં ગુણસમ્પત્તિં અચિન્તેત્વા. **ભાવદોસ**ન્તિ ચિત્તદોસં. **અનઞ્ઞાયા**તિ અજાનિત્વા. અસ્માકઞ્હિ ચિત્તદોસો નામ નત્થિ, યમેસ જાનેય્ય, તં અજાનિત્વાવ ફરુસં કક્ખળં ગિરં વિસ્સજ્જેસિ. **અયોનિસો**તિ અનુપાયેન. **યાનસ્મેસૂ**તિ યાનિ વજ્જાનિ અમ્હેસુ ન વિજ્જન્તિ, તાનિ વદતિ. **નયિદ**ન્તિ તસ્માસ્સ ઇદં વચનં પઞ્ઞવતં ઇવ ન હોતિ, તેનેસ મમ ન પણ્ડિતો વિય ઉપટ્ઠાતિ.

તં સુત્વા સુમુખો “મયા ગુણસમ્પન્નોવ રાજા અપસાદિતો, સો મે કુદ્ધો, ખમાપેસ્સામિ ન”ન્તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૧૮૦.“અત્થિ મે તં અતિસારં, વેગેન મનુજાધિપ;
ધતરટ્ઠે ચ બદ્ધસ્મિં, દુક્ખં મે વિપુલં અહુ.

૧૮૧.“ત્વં નો પિતાવ પુત્તાનં, ભૂતાનં ધરણીરિવ;
અસ્માકં અધિપન્નાનં, ખમસ્સુ રાજકુઞ્જરા”તિ.

તત્થ **અતિસારન્તિ** પક્ખલિતં. **વેગેનાતિ** અહં એતં કથં કથેન્તો વેગેન સહસા કથેસિં. **દુક્ખન્તિ** ચેતસિકં દુક્ખં મમ વિપુલં અહોસિ, તસ્મા કોધવસેન યં મયા વુત્તં, તં મે ખમથ, મહારાજાતિ. **પુત્તાનન્તિ** ત્વં અમ્હાકં પુત્તાનં પિતા વિય. **ધરણીરિવાતિ** પાણભૂતાનં પતિટ્ઠા પથવી વિય ત્વં અમ્હાકં અવસ્સયો. **અધિપન્નાનન્તિ** દોસેન અપરાધેન અજ્ઝોત્થટાનં ખમસ્સૂતિ ઇદં સો આસના ઓરુય્હ પક્ખેહિ અઞ્જલિં કત્વા આહ.

અથ નં રાજા આલિઙ્ગિત્વા આદાય સુવણ્ણપીઠે નિસીદાપેત્વા અચ્ચયદેસનં પટિગ્ગણ્હન્તો આહ –

૧૮૨.''એતં તે અનુમોદામ, યં ભાવં ન નિગૂહસિ;
ખિલં પભિન્દસિ પક્ખિ, ઉજુકોસિ વિહઙ્ગમા''તિ.

તત્થ **અનુમોદામાતિ** એતં તે દોસં ખમામ. **યન્તિ** યસ્મા ત્વં અત્તનો ચિત્તપટિચ્છન્નભાવં ન નિગૂહસિ. **ખિલન્તિ** ચિત્તખિલં ચિત્તખાણુકં.

ઇદઞ્ચ પન વત્વા રાજા મહાસત્તસ્સ ધમ્મકથાય સુમુખસ્સ ચ ઉજુભાવે પસીદિત્વા ''પસન્નેન નામ પસન્નાકારો કાતબ્બો''તિ ઉભિન્નમ્પિ તેસં અત્તનો રજ્જસિરિં નિય્યાદેન્તો આહ –

૧૮૩.''યં કિઞ્ચિ રતનં અત્થિ, કાસિરાજનિવેસને;
રજતં જાતરૂપઞ્ચ, મુત્તા વેળુરિયા બહૂ.

૧૮૪.''મણયો સઙ્ખમુત્તા ચ, વત્થકં હરિચન્દનં;
અજિનં દન્તભણ્ડઞ્ચ, લોહં કાળાયસં બહું;
એતં દદામિ વો વિત્તં, ઇસ્સરં વિસ્સજામિ વો''તિ.

તત્થ **મુત્તાતિ** વિદ્ધાવિદ્ધમુત્તા. **મણયોતિ** મણિભણ્ડકાનિ. **સઙ્ખમુત્તા ચાતિ** દક્ખિણાવટ્ટસઙ્ખરતનઞ્ચ આમલકવટ્ટમુત્તરતનઞ્ચ. **વત્થકન્તિ** સુખુમકાસિકવત્થાનિ. **અજિનન્તિ** અજિનમિગચમ્મં. **લોહં કાળાયસન્તિ** તમ્બલોહઞ્ચ કાળલોહઞ્ચ. **ઇસ્સરન્તિ** કઞ્ચનમાલેન સેતચ્છત્તેન સદ્ધિં દ્વાદસયોજનિકે બારાણસિનગરે રજ્જં.

એવઞ્ચ પન વત્વા ઉભોપિ તે સેતચ્છત્તેન પૂજેત્વા રજ્જં પટિચ્છાપેસિ. અથ મહાસત્તો રઞ્ઞા સદ્ધિં સલ્લપન્તો આહ –

૧૮૫.''અદ્ધા અપચિતા ત્યમ્હા, સક્કતા ચ રથેસભ;
ધમ્મેસુ વત્તમાનાનં, ત્વં નો આચરિયો ભવ.

૧૮૬.''આચરિય મનુઞ્ઞાતા, તયા અનુમતા મયં;
તં પદક્ખિણતો કત્વા, ઞાતિં પસ્સેમુરિન્દમા''તિ.

તત્થ **ધમ્મેસૂતિ** કુસલકમ્મપથધમ્મેસુ. **આચરિયોતિ** ત્વં અમ્હેહિ બ્યત્તતરો, તસ્મા નો આચરિયો હોતિ, અપિચ દસન્નં રાજધમ્માનં કથિતત્તા સુમુખસ્સ દોસં દસ્સેત્વા અચ્ચયપટિગ્ગહણસ્સ કતત્તાપિ ત્વં અમ્હાકં

આચરિયોવ, તસ્મા ઇદાનિપિ નો આચારસિક્ખાપનેન આચરિયો ભવાતિ આહ. **પસ્સેમુરિન્દમા**તિ પસ્સેમુ અરિન્દમ.

સો તેસં ગમનં અનુજાનિ, બોધિસત્તસ્સપિ ધમ્મં કથેન્તસ્સેવ અરુણં ઉટ્ઠહિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૭.''સબ્બરત્તિં ચિન્તયિત્વા, મન્તયિત્વા યથાકથં;
કાસિરાજા અનુઞ્ઞાસિ, હંસાનં પવરુત્તમ''ન્તિ.

તત્થ **યથાકથ**ન્તિ યંકિઞ્ચિ અત્થં તેહિ સદ્ધિં ચિન્તેતબ્બં મન્તેતબ્બઞ્ચ, સબ્બં તં ચિન્તેત્વા ચ મન્તેત્વા ચાતિ અત્થો. **અનુઞ્ઞાસી**તિ ગચ્છથાતિ અનુઞ્ઞાસિ.

એવં તેન અનુઞ્ઞાતો બોધિસત્તો રાજાનં ''અપ્પમત્તો ધમ્મેન રજ્જં કારેહી''તિ ઓવદિત્વા પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠાપેસિ. રાજા તેસં કઞ્ચનભાજનેહિ મધુલાજઞ્ચ મધુરોદકઞ્ચ ઉપનામેત્વા નિટ્ઠિતાહારકિચ્ચે ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેત્વા બોધિસત્તં સુવણ્ણચઙ્કોટકેન સયં ઉક્ખિપિ, ખેમા દેવી સુમુખં ઉક્ખિપિ. અથ ને સીહપઞ્જરં ઉગ્ઘાટેત્વા સૂરિયુગ્ગમનવેલાય ''ગચ્છથ સામિનો''તિ વિસ્સજ્જેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૮.''તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયુગ્ગમનં પતિ;
પેક્ખતો કાસિરાજસ્સ, ભવના તે વિગાહિસુ''ન્તિ.

તત્થ **વિગાહિસુ**ન્તિ આકાસં પક્ખન્દિંસુ.

તેસુ મહાસત્તો સુવણ્ણચઙ્કોટકતો ઉપ્પતિત્વા આકાસે ઠત્વા ''મા ચિન્તયિ, મહારાજ, અપ્પમત્તો અમ્હાકં ઓવાદે વત્તેય્યાસી''તિ રાજાનં સમસ્સાસેત્વા સુમુખં આદાય ચિત્તકૂટમેવ ગતો. તાનિપિ ખો નવુતિ હંસસહસ્સાનિ કઞ્ચનગુહતો નિક્ખમિત્વા પબ્બતતલે નિસિન્નાનિ તે આગચ્છન્તે દિસ્વા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા પરિવારેસું. તે ઞાતિગણપરિવુતા ચિત્તકૂટતલં પવિસિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૯.''તે અરોગે અનુપ્પત્તે, દિસ્વાન પરમે દિજે;
કેકાતિ મકરું હંસા, પુથુસદ્દો અજાયથ.

૧૯૦.''તે પતીતા પમુત્તેન, ભત્તુના ભત્તુગારવા;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, અણ્ડજા લદ્ધપચ્ચયા''તિ.

એવં પરિવારેત્વા ચ પન તે હંસા ''કથં મુત્તોસિ, મહારાજા''તિ પુચ્છિંસુ. મહાસત્તો સુમુખં નિસ્સાય મુત્તભાવં સંયમરાજલુદ્દપુત્તેહિ કતકમ્મઞ્ચ કથેસિ. તં સુત્વા તુટ્ઠા હંસગણા ''સુમુખો સેનાપતિ ચ રાજા ચ લુદ્દપુત્તો ચ સુખિતા નિદ્દુક્ખા ચિરં જીવન્તૂ''તિ આહંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૧.''એવં મિત્તવતં અત્થા, સબ્બે હોન્તિ પદક્ખિણા;
હંસા યથા ધતરટ્ઠા, ઞાતિસઙ્ઘમુપાગમુ''ન્તિ.

તં ચૂળહંસજાતકે વુત્તત્થમેવ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ આનન્દો મમત્થાય અત્તનો જીવિતં પરિચ્ચજી’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા લુદ્દપુત્તો છન્નો અહોસિ, ખેમા દેવી, ખેમા ભિક્ખુની, રાજા સારિપુત્તો, સુમુખો આનન્દો, સેસપરિસા બુદ્ધપરિસા, ધતરટ્ઠહંસરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

મહાહંસજાતકવણ્ણના દુતિયા.

[૫૩૫] ૩. સુધાભોજનજાતકવણ્ણના

નેવ કિણામિ નપિ વિક્કિણામીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો એકં દાનજ્ઝાસયં ભિક્ખું આરબ્ભ કથેસિ. સો કિર સાવત્થિયં એકો કુલપુત્તો હુત્વા સત્થુ ધમ્મકથં સુત્વા પસન્નચિત્તો પબ્બજિત્વા સીલેસુ પરિપૂરકારી ધુતઙ્ગગુણસમન્નાગતો સબ્રહ્મચારીસુ પવત્તમેત્તચિત્તો દિવસસ્સ તિક્ખત્તું બુદ્ધધમ્મસઙ્ઘુપટ્ઠાને અપ્પમત્તો આચારસમ્પન્નો દાનજ્ઝાસયો અહોસિ. સારણીયધમ્મપૂરકો અત્તના લદ્ધં પટિગ્ગાહકેસુ વિજ્જમાનેસુ છિન્નભત્તો હુત્વાપિ દેતિયેવ, તસ્મા તસ્સ દાનજ્ઝાસયદાનાભિરતભાવો ભિક્ખુસઙ્ઘે પાકટો અહોસિ. અથેકદિવસં ભિક્ખૂ ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું, ‘‘આવુસો, અસુકો નામ ભિક્ખુ દાનજ્ઝાસયો દાનાભિરતો અત્તના લદ્ધં પસતમત્તપાનીયમ્પિ લોભં છિન્દિત્વા સબ્રહ્મચારીનં દેતિ, બોધિસત્તસ્સેવસ્સ અજ્ઝાસયો’’તિ. સત્થા તં કથં દિબ્બાય સોતધાતુયા સુત્વા ગન્ધકુટિતો નિક્ખમિત્વા આગન્ત્વા ‘‘કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ઇમાય નામા’’તિ વુત્તે ‘‘અયં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પુબ્બે અદાનસીલો મચ્છરી તિણગ્ગેન તેલબિન્દુમ્પિ અદાતા અહોસિ, અથ નં અહં દમેત્વા નિબ્બિસેવનં કત્વા દાનફલં વણ્ણેત્વા દાને પતિટ્ઠાપેસિં, સો ‘પસતમત્તં ઉદકમ્પિ લભિત્વા અદત્વા ન પિવિસ્સામી’તિ મમ સન્તિકે વરં અગ્ગહેસિ, તસ્સ ફલેન દાનજ્ઝાસયો દાનાભિરતો જાતો’’તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તે રજ્જં કારેન્તે એકો ગહપતિ અડ્ઢો અહોસિ અસીતિકોટિવિભવો. અથસ્સ રાજા સેટ્ઠિટ્ઠાનં અદાસિ . સો રાજપૂજિતો નાગરજાનપદપૂજિતો હુત્વા એકદિવસં અત્તનો સમ્પત્તિં ઓલોકેત્વા ચિન્તેસિ – ‘‘અયં યસો મયા અતીતભવે નેવ નિદ્દાયન્તેન, ન કાયદુચ્ચરિતાદીનિ કરોન્તેન લદ્ધો, સુચરિતાનિ પન પૂરેત્વા લદ્ધો, અનાગતેપિ મયા મમ પતિટ્ઠં કાતું વટ્ટતી’’તિ. સો રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘દેવ, મમ ઘરે અસીતિકોટિધનં અત્થિ, તં ગણ્હાહી’’તિ વત્વા ‘‘ન મય્હં તવ ધનેનત્થો, બહું મે ધનં, ઇતોપિ યદિચ્છસિ, તં ગણ્હાહી’’તિ વુત્તે ‘‘કિં નુ, દેવ, મમ ધનં દાતું લભામી’’તિ આહ. અથ રઞ્ઞા ‘‘યથારુચિ કરોહી’’તિ વુત્તે ચતૂસુ નગરદ્વારેસુ નગરમજ્ઝે નિવેસનદ્વારે ચાતિ છ દાનસાલાયો કારેત્વા દેવસિકં છસતસહસ્સપરિચ્ચાગં કરોન્તો મહાદાનં પવત્તેસિ. સો યાવજીવં દાનં દત્વા ‘‘ઇમં મમ દાનવંસં મા ઉપચ્છિન્દથા’’તિ પુત્તે અનુસાસિત્વા જીવિતપરિયોસાને સક્કો હુત્વા નિબ્બત્તિ. પુત્તોપિસ્સ તથેવ દાનં દત્વા ચન્દો હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ પુત્તો સૂરિયો હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ પુત્તો માતલિ હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ પુત્તો પઞ્ચસિખો હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ પન પુત્તો છટ્ઠો સેટ્ઠિટ્ઠાનં લદ્ધા મચ્છરિયકોસિયો નામ અહોસિ અસીતિકોટિવિભવોયેવ. સો ‘‘મમ પિતુપિતામહા બાલા અહેસું, દુક્ખેન સમ્ભતં ધનં છડ્ડેસું, અહં પન ધનં રક્ખિસ્સામિ, કસ્સચિ કિઞ્ચિ ન દસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા દાનસાલા વિદ્ધંસેત્વા અગ્ગિના ઝાપેત્વા થદ્ધમચ્છરી અહોસિ.

અથસ્સ ગેહદ્વારે યાચકા સન્નિપતિત્વા બાહા પગ્ગય્હ, ‘‘મહાસેટ્ઠિ, મા અત્તનો પિતુપિતામહાનં દાનવંસં નાસયિ, દાનં દેહી’’તિ મહાસદ્દેન પરિદેવિંસુ. તં સુત્વા મહાજનો ‘‘મચ્છરિયકોસિયેન અત્તનો દાનવંસો ઉપચ્છિન્નો’’તિ તં ગરહિ. સો લજ્જિતો નિવેસનદ્વારે યાચકાનં આગતાગતટ્ઠાનં નિવારેતું આરક્ખં ઠપેસિ. તે

નિપ્પચ્ચયા હુત્વા પુન તસ્સ ગેહદ્વારં ન ઓલોકેસું. સો તતો પટ્ઠાય ધનમેવ સંહરતિ, નેવ અત્તના પરિભુઞ્જતિ, ન પુત્તદારાદીનં દેતિ, કઞ્જિકબિલઙ્ગદુતિયં સકુણ્ડકભત્તં ભુઞ્જતિ, મૂલફલમત્તતન્તાનિ થૂલવત્થાનિ નિવાસેતિ, પણ્ણછત્તં મત્થકે ધારેત્વા જરગ્ગોણયુત્તેન જજ્જરરથકેન યાતિ. ઇતિ તસ્સ અસપ્પુરિસસ્સ તત્તકં ધનં સુનખેન લદ્ધં નાળિકેરં વિય અહોસિ.

સો એકદિવસં રાજૂપટ્ઠાનં ગચ્છન્તો ''અનુસેટ્ઠિં આદાય ગમિસ્સામી''તિ તસ્સ ગેહં અગમાસિ. તસ્મિં ખણે અનુસેટ્ઠિ પુત્તધીતાદીહિ પરિવુતો નવસપ્પિપક્કમધુસક્ખરચુણ્ણેહિ સઙ્ખતં પાયાસં ભુઞ્જમાનો નિસિન્નો હોતિ. સો મચ્છરિયકોસિયં દિસ્વા આસના વુટ્ઠાય ''એહિ, મહાસેટ્ઠિ, ઇમસ્મિં પલ્લઙ્કે નિસીદ, પાયાસં ભુઞ્જિસ્સામા''તિ આહ. તસ્સ પાયાસં દિસ્વાવ મુખે ખેળા ઉપ્પજ્જિ, ભુઞ્જિતુકામો અહોસિ, એવં પન ચિન્તેસિ – ''સચાહં ભુઞ્જિસ્સામિ, અનુસેટ્ઠિનો મમ ગેહં આગતકાલે પટિસક્કારો કાતબ્બો ભવિસ્સતિ, એવં મે ધનં નસ્સિસ્સતિ, ન ભુઞ્જિસ્સામી''તિ. અથ પુનપ્પુનં યાચિયમાનોપિ ''ઇદાનિ મે ભુત્તં, સુહિતોસ્મી''તિ ન ઇચ્છિ. અનુસેટ્ઠિમ્હિ ભુઞ્જન્તે પન ઓલોકેન્તો મુખે સઞ્જાયમાનેન ખેળેન નિસીદિત્વા તસ્સ ભત્તકિચ્ચાવસાને તેન સદ્ધિં રાજનિવેસનં ગન્ત્વા રાજાનં પસ્સિત્વા રાજનિવેસનતો ઓતરિત્વા અત્તનો ગેહં અનુપ્પત્તો પાયાસતણ્હાય પીળિયમાનો ચિન્તેસિ – ''સચાહં 'પાયાસં ભુઞ્જિતુકામોમ્હી'તિ વક્ખામિ, મહાજનો ભુઞ્જિતુકામો ભવિસ્સતિ, બહૂ તણ્ડુલાદયો નસ્સિસ્સન્તિ, ન કસ્સચિ કથેસ્સામી''તિ. સો રત્તિન્દિવં પાયાસમેવ ચિન્તેન્તો વીતિનામેત્વાપિ ધનનાસનભયેન કસ્સચિ અકથેત્વાવ પિપાસં અધિવાસેસિ, અનુક્કમેન અધિવાસેતું અસક્કોન્તો ઉપ્પણ્ડુપ્પણ્ડુકજાતો અહોસિ. એવં સન્તેપિ ધનનાસનભયેન અકથેન્તો અપરભાગે દુબ્બલો હુત્વા સયનં ઉપગૂહિત્વા નિપજ્જિ.

અથ નં ભરિયા ઉપગન્ત્વા હત્થેન પિટ્ઠિં પરિમજ્જમાના ''કિં તે, સામિ, અફાસુક''ન્તિ પુચ્છિ. ''તવેવ સરીરે અફાસુકં કરોહિ, મમ અફાસુકં નત્થી''તિ. ''સામિ, ઉપ્પણ્ડુપ્પણ્ડુકજાતોસિ, કિં નુ તે કાચિ ચિન્તા અત્થિ, ઉદાહુ રાજા તે કુપિતો, અદુ પુત્તેહિ અવમાનો કતો, અથ વા પન કાચિ તણ્હા ઉપ્પન્ના''તિ? ''આમ, તણ્હા મે ઉપ્પન્ના''તિ. ''કથેહિ, સામી''તિ? ''કથેસ્સામિ, સક્ખિસ્સસિ નં રક્ખિતુ''ન્તિ. ''રક્ખિતબ્બયુત્તકા ચે, રક્ખિસ્સામી''તિ. એવમ્પિ ધનનાસનભયેન કથેતું ન ઉસ્સહિ. તાય પુનપ્પુનં પીળિયમાનો કથેસિ – ''ભદ્દે, અહં એકદિવસં અનુસેટ્ઠિં નવસપ્પિમધુસક્ખરચુણ્ણેહિ સઙ્ખતં પાયાસં ભુઞ્જન્તં દિસ્વા તતો પટ્ઠાય તાદિસં પાયાસં ભુઞ્જિતુકામો જાતો''તિ. ''અસપ્પુરિસ, કિં ત્વં દુગ્ગતો, સકલમારાણસિવાસીનં પહોનકં પાયાસં પચિસ્સામી''તિ. અથસ્સ સીસે દણ્ડેન પહરણકાલો વિય અહોસિ. સો તસ્સા કુજ્ઝિત્વા ''જાનામહં તવ મહદ્ધનભાવં, સચે તે કુલઘરા આભતં અત્થિ, પાયાસં પચિત્વા નાગરાનં દેહી''તિ આહ. ''તેન હિ એકવીથિવાસીનં પહોનકં કત્વા પચામી''તિ. ''કિં તે એતેહિ, અત્તનો પન સન્તકં ખાદન્તૂ''તિ? ''તેન હિ ઇતો ચિતો ચ સત્તસત્તઘરવાસીનં પહોનકં કત્વા પચામી''તિ. ''કિં તે એતેહી''તિ. ''તેન હિ ઇમસ્મિં ગેહે પરિજનસ્સા''તિ. ''કિં તે એતેના''તિ? ''તેન હિ બન્ધુજનસ્સેવ પહોનકં કત્વા પચામી''તિ. ''કિં તે એતેના''તિ? ''તેન હિ તુય્હઞ્ચ મય્હઞ્ચ પચામિ સામી''તિ. ''કાસિ ત્વં, ન તુય્હં વટ્ટતી''તિ? ''તેન હિ એકસ્સેવ તે પહોનકં કત્વા પચામી''તિ. ''મય્હઞ્ચ ત્વં મા પચિ, ગેહે પન પચન્તે બહૂ પચ્ચાસીસન્તિ, મય્હં પન પત્થં તણ્ડુલાનં ચતુભાગં ખીરસ્સ અચ્છરં સક્ખરાય કરણ્ડકં સપ્પિસ્સ કરણ્ડકં મધુસ્સ એકઞ્ચ પચનભાજનં દેહિ, અહં અરઞ્ઞં પવિસિત્વા તત્થ પચિત્વા ભુઞ્જામી''તિ. સા તથા અકાસિ. સો તં સબ્બં ચેટકેન ગાહાપેત્વા ''ગચ્છ અસુકટ્ઠાને તિટ્ઠાહી''તિ તં પુરતો પેસેત્વા એકકોવ ઓગુણ્ઠિકં કત્વા અઞ્ઞાતકવેસેન તત્થ ગન્ત્વા નદીતીરે એકસ્મિં ગચ્છમૂલે ઉદ્ધનં કારેત્વા દારુદકં આહરાપેત્વા ''ત્વં ગન્ત્વા

એકસ્મિં મગ્ગે ઠત્વા કઞ્ચિદેવ દિસ્વા મમ સઞ્ઞં દદેય્યાસિ, મયા પક્કોસિતકાલેવ આગચ્છેય્યાસી''તિ તં પેસેત્વા અગ્ગિં કત્વા પાયાસં પચિ.

તસ્મિં ખણે સક્કો દેવરાજા દસસહસ્સયોજનં અલઙ્કતદેવનગરં, સટ્ઠિયોજનં સુવણ્ણવીથિં, યોજનસહસ્સુબ્બેધં વેજયન્તં, પઞ્ચયોજનસતિકં સુધમ્મસભં, સટ્ઠિયોજનં પણ્ડુકમ્બલસિલાસનં, પઞ્ચયોજનાવટ્ટં કઞ્ચનમાલસેતચ્છત્તં, અડ્ઢતેય્યકોટિસઙ્ખા દેવચ્છરા, અલઙ્કતપટિયત્તં અત્તભાવન્તિ ઇમં અત્તનો સિરિં ઓલોકેત્વા ''કિં નુ ખો કત્વા મયા અયં યસો લદ્ધો''તિ ચિન્તેત્વા બારાણસિયં સેટ્ઠિભૂતેન પવત્તિતં દાનં અદ્દસ. તતો ''મમ પુત્તાદયો કુહિં નિબ્બત્તા''તિ ઓલોકેન્તો ''પુત્તો મે ચન્દો દેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિ, તસ્સ પુત્તો સૂરિયો, તસ્સ પુત્તો, માતલિ, તસ્સ પુત્તો, પઞ્ચસિખો''તિ સબ્બેસં નિબ્બત્તિં દિસ્વા ''પઞ્ચસિખસ્સ પુત્તો કીદિસો''તિ ઓલોકેન્તો અત્તનો વંસસ્સ ઉપચ્છિન્નભાવં પસ્સિ. અથસ્સ એતદહોસિ – ''અયં અસપ્પુરિસો મચ્છરી હુત્વા નેવ અત્તના પરિભુઞ્જતિ , ન પરેસં દેતિ, મમ વંસો તેન ઉપચ્છિન્નો, કાલં કત્વા નિરયે નિબ્બત્તિસ્સતિ, ઓવાદમસ્સ દત્વા મમ વંસં પતિટ્ઠાપેત્વા એતસ્સ ઇમસ્મિં દેવનગરે નિબ્બત્તનાકારં કરિસ્સામી''તિ. સો ચન્દાદયો પક્કોસાપેત્વા ''એથ મનુસ્સપથં ગમિસ્સામ, મચ્છરિયકોસિયેન અમ્હાકં વંસો ઉપચ્છિન્નો , દાનસાલા ઝાપિતા, નેવ અત્તના પરિભુઞ્જતિ, ન પરેસં દેતિ, ઇદાનિ પન પાયાસં ભુઞ્જિતુકામો હુત્વા 'ઘરે પચ્ચન્તે અઞ્ઞસ્સપિ પાયાસો દાતબ્બો ભવિસ્સતી'તિ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા એકકોવ પચતિ, એતં દમેત્વા દાનફલં જાનાપેત્વા આગમિસ્સામ, અપિચ ખો પન અમ્હેહિ સબ્બેહિ એકતો યાચિયમાનો તત્થેવ મરેય્ય. મમ પઠમં ગન્ત્વા પાયાસં યાચિત્વા નિસિન્નકાલે તુમ્હે બ્રાહ્મણવણ્ણેન પટિપાટિયા આગન્ત્વા યાચેય્યાથા''તિ વત્વા સયં તાવ બ્રાહ્મણવણ્ણેન તં ઉપસઙ્કમિત્વા ''ભો, કતરો બારાણસિગમનમગ્ગો''તિ પુચ્છિ. અથ નં મચ્છરિયકોસિયો ''કિં ઉમ્મત્તકોસિ, બારાણસિમગ્ગમ્પિ ન જાનાસિ, કિં ઇતો એસિ, એત્તો યાહી''તિ આહ.

સક્કો તસ્સ વચનં સુત્વા અસુણન્તો વિય ''કિં કથેસી''તિ તં ઉપગચ્છતેવ. સોપિ, ''અરે , બધિર બ્રાહ્મણ, કિં ઇતો એસિ, પુરતો યાહી''તિ વિરવિ. અથ નં સક્કો, ''ભો, કસ્મા વિરવસિ, ધૂમો પઞ્ઞાયતિ, અગ્ગિ પઞ્ઞાયતિ, પાયાસો પચ્ચતિ, બ્રાહ્મણાનં નિમન્તનટ્ઠાનેન ભવિતબ્બં, અહમ્પિ બ્રાહ્મણાનં ભોજનકાલે થોકં લભિસ્સામિ, કિં મં નિચ્છુભસી''તિ વત્વા ''નત્થેત્થ બ્રાહ્મણાનં નિમન્તનં, પુરતો યાહી''તિ વુત્તે ''તેન હિ કસ્મા કુજ્ઝસિ, તવ ભોજનકાલે થોકં લભિસ્સામી''તિ આહ. અથ નં સો ''અહં તે એકસિત્થમ્પિ ન દસ્સામિ, થોકં ઇદં મમ યાપનમત્તમેવ, મયાપિ ચેતં યાચિત્વાવ લદ્ધં, ત્વં અઞ્ઞતો આહારં પરિયેસાહી''તિ વત્વા ભરિયં યાચિત્વા લદ્ધભાવં સન્ધાયેવ વત્વા ગાથમાહ –

૧૯૨.''નેવ કિણામિ નપિ વિક્કિણામિ, ન ચાપિ મે સન્નિચયો ચ અત્થિ;
સુકિચ્છરૂપં વતિદં પરિત્તં, પત્થોદનો નાલમયં દુવિન્ન''ન્તિ.

તં સુત્વા સક્કો ''અહમ્પિ તે મધુરસદ્દેન એકં સિલોકં કથેસ્સામિ, તં સુણાહી''તિ વત્વા ''ન મે તવ સિલોકેન અત્થો''તિ તસ્સ વારેન્તસ્સેવ ગાથાદ્વયમાહ –

૧૯૩.''અપ્પમ્હા અપ્પકં દજ્જા, અનુમજ્ઝતો મજ્ઝકં;
બહુમ્હા બહુકં દજ્જા, અદાનં નૂપપજ્જતિ.

૧૯૪.''તં તં વદામિ કોસિય, દેહિ દાનાનિ ભુઞ્જ ચ;

અરિયમગ્ગં સમારુહ, નેકાસી લભતે સુખ''ન્તિ.

તત્થ **અનુમજ્ઝતો મજ્ઝકન્તિ** અપ્પમત્તકમ્પિ મજ્ઝે છેત્વા દ્વે કોટ્ઠાસે કરિત્વા એકં કોટ્ઠાસં દત્વા તતો અવસેસતો અનુમજ્ઝતોપિ પુન મજ્ઝે છેત્વા એકો કોટ્ઠાસો દાતબ્બોયેવ. **અદાનં નૂપપજ્જતીતિ** અપ્પં વા બહું વા દિન્નં હોતુ, અદાનં નામ ન હોતિ, તમ્પિ દાનમેવ મહપ્ફલમેવ.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા ''મનાપં તે, બ્રાહ્મણ, કથિતં, પાયાસે પક્કે થોકં લભિસ્સસિ, નિસીદાહી''તિ આહ. સક્કો એકમન્તે નિસીદિ. તસ્મિં નિસિન્ને ચન્દો તેનેવ નિયામેન ઉપસઙ્કમિત્વા તથેવ કથં પવત્તેત્વા તસ્સ વારેન્તસ્સેવ ગાથાદ્વયમાહ –

૧૯૫.''મોઘઞ્ચસ્સ હુતં હોતિ, મોઘઞ્ચાપિ સમીહિતં;
અતિથિસ્મિં યો નિસિન્નસ્મિં, એકો ભુઞ્જતિ ભોજનં.

૧૯૬.તં તં વદામિ કોસિય, દેહિ દાનાનિ ભુઞ્જ ચ;
અરિયમગ્ગં સમારુહ, નેકાસી લભતે સુખ''ન્તિ.

તત્થ **સમીહિતન્તિ** ધનુપ્પાદનવીરિયં.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા કિચ્છેન કસિરેન ''તેન હિ નિસીદ, થોકં લભિસ્સસી''તિ આહ. સો ગન્ત્વા સક્કસ્સ સન્તિકે નિસીદિ. તતો સૂરિયો તેનેવ નયેન ઉપસઙ્કમિત્વા તથેવ કથં પવત્તેત્વા તસ્સ વારેન્તસ્સેવ ગાથાદ્વયમાહ –

૧૯૭.''સચ્ચઞ્ચસ્સ હુતં હોતિ, સચ્ચઞ્ચાપિ સમીહિતં;
અતિથિસ્મિં યો નિસિન્નસ્મિં, નેકો ભુઞ્જતિ ભોજનં.

૧૯૮.''તં તં વદામિ કોસિય, દેહિ દાનાનિ ભુઞ્જ ચ;
અરિયમગ્ગં સમારુહ, નેકાસી લભતે સુખ''ન્તિ.

તસ્સપિ વચનં સુત્વા કિચ્છેન કસિરેન ''તેન હિ નિસીદ, થોકં લભિસ્સસી''તિ આહ. સો ગન્ત્વા ચન્દસ્સ સન્તિકે નિસીદિ. અથ નં માતલિ તેનેવ નયેન ઉપસઙ્કમિત્વા તથેવ કથં પવત્તેત્વા તસ્સ વારેન્તસ્સેવ ઇમા ગાથા અભાસિ –

૧૯૯.''સરઞ્ચ જુહતિ પોસો, બહુકાય ગયાય ચ;
દોણે તિમ્બરુતિત્થસ્મિં, સીઘસોતે મહાવહે.

૨૦૦.''અત્ર ચસ્સ હુતં હોતિ, અત્ર ચસ્સ સમીહિતં;
અતિથિસ્મિં યો નિસિન્નસ્મિં, નેકો ભુઞ્જતિ ભોજનં.

૨૦૧.''તં તં વદામિ કોસિય, દેહિ દાનાનિ ભુઞ્જ ચ;
અરિયમગ્ગં સમારુહ, નેકાસી લભતે સુખ''ન્તિ.

તાસં અત્થો – યો પુરિસો ‘‘નાગયક્ખાદીનં બલિકમ્મં કરોમી’’તિ સમુદ્દસોણ્ડિપોક્ખરણીઆદીસુ યં કિઞ્ચિ સરઞ્ચ ઉપગન્ત્વા જુહતિ, તત્થ બલિકમ્મં કરોતિ , તથા બહુકાય નદિયા ગયાય પોક્ખરણિયા દોણનામકે ચ તિમ્બરુનામકે ચ તિત્થે સીઘસોતે મહન્તે વારિવહે. **અત્ર ચસ્સા**તિ યદિ અત્રાપિ એતેસુ સરાદીસુ અસ્સ પુરિસસ્સ હુતઞ્ચેવ સમીહિતઞ્ચ હોતિ, સફલં સુખુદ્રયં સમ્પજ્જતિ. અતિથિસ્મિં યો નિસિન્નસ્મિં નેકો ભુઞ્જતિ ભોજનં, એત્થ વત્તબ્બમેવ નત્થિ, તેન તં વદામિ – કોસિય, દાનાનિ ચ દેહિ, સયઞ્ચ ભુઞ્જ, અરિયાનં દાનાભિરતાનં બુદ્ધાદીનં મગ્ગં અભિરુહ. ન હિ એકાસી એકોવ ભુઞ્જમાનો સુખં નામ લભતીતિ.

સો તસ્સપિ વચનં સુત્વા પબ્બતકૂટેન ઓત્થટો વિય કિચ્છેન કસિરેન ‘‘તેન હિ નિસીદ, થોકં લભિસ્સસી’’તિ આહ. માતલિ ગન્ત્વા સૂરિયસ્સ સન્તિકે નિસીદિ. તતો પઞ્ચસિખો તેનેવ નયેન ઉપસઙ્કમિત્વા તથેવ કથં પવત્તેત્વા તસ્સ વારેન્તસ્સેવ ગાથાદ્વયમાહ –

૨૦૨.‘‘બળિસઞ્હિ સો નિગિલતિ, દીઘસુત્તં સબન્ધનં;
અતિથિસ્મિં યો નિસિન્નસ્મિં, એકો ભુઞ્જતિ ભોજનં.

૨૦૩.‘‘તં તં વદામિ કોસિય, દેહિ દાનાનિ ભુઞ્જ ચ;
અરિયમગ્ગં સમારુહ, નેકાસી લભતે સુખ’’ન્તિ.

મચ્છરિયકોસિયો તં સુત્વા દુક્ખવેદનો નિત્થુનન્તો ‘‘તેન હિ નિસીદ, થોકં લભિસ્સસી’’તિ આહ. પઞ્ચસિખો ગન્ત્વા માતલિસ્સ સન્તિકે નિસીદિ. ઇતિ તેસુ પઞ્ચસુ બ્રાહ્મણેસુ નિસિન્નમત્તેસ્વેવ પાયાસો પચ્ચિ. અથ નં કોસિયો ઉદ્ધના ઓતારેત્વા ‘‘તુમ્હાકં પત્તાનિ આહરથા’’તિ આહ. તે અનુટ્ઠાય યથાનિસિન્નાવ હત્થે પસારેત્વા હિમવન્તતો માલુવપત્તાનિ આહરિંસુ. કોસિયો તાનિ દિસ્વા ‘‘તુમ્હાકં એતેસુ પત્તેસુ દાતબ્બપાયાસો નત્થિ, ખદિરાદીનં પત્તાનિ આહરથા’’તિ આહ. તે તાનિપિ આહરિંસુ. એકેકં પત્તં યોધફલકપ્પમાણં અહોસિ. સો સબ્બેસં દબ્બિયા પાયાસં અદાસિ, સબ્બન્તિમસ્સ દાનકાલેપિ ઉક્ખલિયા ઊનં ન પઞ્ઞાયિ, પઞ્ચન્નમ્પિ દત્વા સયં ઉક્ખલિં ગહેત્વા નિસીદિ. તસ્મિં ખણે પઞ્ચસિખો ઉટ્ઠાય અત્તભાવં વિજહિત્વા સુનખો હુત્વા તેસં પુરતો પસ્સાવં કરોન્તો અગમાસિ. બ્રાહ્મણા અત્તનો પાયાસં પત્તેન પિદહિંસુ. કોસિયસ્સ હત્થપિટ્ઠે પસ્સાવબિન્દુ પતિ. બ્રાહ્મણા કુણ્ડિકાહિ ઉદકં ગહેત્વા પાયાસં અબ્ભુકિરિત્વા ભુઞ્જમાના વિય અહેસું. કોસિયો ‘‘મય્હમ્પિ ઉદકં દેથ, હત્થં ધોવિત્વા ભુઞ્જિસ્સામી’’તિ આહ. ‘‘તવ ઉદકં આહરિત્વા હત્થં ધોવા’’તિ. ‘‘મયા તુમ્હાકં પાયાસો દિન્નો, મય્હં થોકં ઉદકં દેથા’’તિ. ‘‘મયં પિણ્ડપટિપિણ્ડકમ્મં નામ ન કરોમા’’તિ. ‘‘તેન હિ ઇમં ઉક્ખલિં ઓલોકેથ, હત્થં ધોવિત્વા આગમિસ્સામી’’તિ નદિં ઓતરિ. તસ્મિં ખણે સુનખો ઉક્ખલિં પસ્સાવસ્સ પૂરેસિ. સો તં પસ્સાવં કરોન્તં દિસ્વા મહન્તં દણ્ડમાદાય તં તજ્જેન્તો આગચ્છિ. સો અસ્સાજાનીયમત્તો હુત્વા તં અનુબન્ધન્તો નાનાવણ્ણો અહોસિ, કાળોપિ હોતિ સેતોપિ સુવણ્ણવણ્ણોપિ કબરોપિ ઉચ્ચોપિ નીચોપિ, એવં નાનાવણ્ણો હુત્વા મચ્છરિયકોસિયં અનુબન્ધિ. સો મરણભયભીતો બ્રાહ્મણે ઉપસઙ્કમિ. તેપિ ઉપ્પતિત્વા આકાસે ઠિતા. સો તેસં તં ઇદ્ધિં દિસ્વા ગાથમાહ –

૨૦૪.‘‘ઉળારવણ્ણા વત બ્રાહ્મણા ઇમે, અયઞ્ચ વો સુનખો કિસ્સ હેતુ;
ઉચ્ચાવચં વણ્ણનિભં વિકુબ્બતિ, અક્ખાથ નો બ્રાહ્મણા કે નુ તુમ્હે’’તિ.

તં સુત્વા સક્કો દેવરાજા –

૨૦૫.“ચન્દો ચ સૂરિયો ચ ઉભો ઇધાગતા, અયં પન માતલિ દેવસારથિ;
સક્કોહમસ્મિ તિદસાનમિન્દો; એસો ચ ખો પઞ્ચસિખોતિ વુચ્ચતી”તિ.

ગાથં વત્વા તસ્સ યસં વણ્ણેન્તો ગાથમાહ –

૨૦૬.“પાણિસ્સરા મુદિઙ્ગા ચ, મુરજાલમ્બરાનિ ચ;
સુત્તમેનં પબોધેન્તિ, પટિબુદ્ધો ચ નન્દતી”તિ.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા “સક્ક, એવરૂપં દિબ્બસમ્પત્તિં કિન્તિ કત્વા લભસી”તિ પુચ્છિ. સક્કો “અદાનસીલા તાવ પાપધમ્મા મચ્છરિનો દેવલોકં ન ગચ્છન્તિ, નિરયે નિબ્બત્તન્તી”તિ દસ્સેન્તો –

૨૦૭.“યે કેચિમે મચ્છરિનો કદરિયા, પરિભાસકા સમણબ્રાહ્મણાનં;
ઇધેવ નિક્ખિપ્પ સરીરદેહં, કાયસ્સ ભેદા નિરયં વજન્તી”તિ. –

ઇમં ગાથં વત્વા ધમ્મે ઠિતાનં દેવલોકપટિલાભં દસ્સેતું ગાથમાહ –

૨૦૮.“યે કેચિમે સુગ્ગતિમાસમાના, ધમ્મે ઠિતા સંયમે સંવિભાગે;
ઇધેવ નિક્ખિપ્પ સરીરદેહં, કાયસ્સ ભેદા સુગતિં વજન્તી”તિ.

તત્થ **આસમાના**તિ આસીસન્તા. યે કેચિ સુગતિં આસીસન્તિ, સબ્બે તે સંયમસઙ્ખાતે દસસીલધમ્મે સંવિભાગસઙ્ખાતે દાનધમ્મે ચ ઠિતા હુત્વા ઇધ સરીરસઙ્ખાતં દેહં નિક્ખિપિત્વા તસ્સ કાયસ્સ ભેદા સુગતિં વજન્તીતિ અત્થો.

એવં વત્વા ચ પન, “કોસિય, ન મયં તવ સન્તિકે પાયાસત્થાય આગતા, કારુઞ્ઞેન પન તં અનુકમ્પમાના આગતામ્હા”તિ તસ્સ પકાસેતું આહ –

૨૦૯.“ત્વં નોસિ ઞાતિ પુરિમાસુ જાતિસુ, સો મચ્છરી રોસકો પાપધમ્મો;
તવેવ અત્થાય ઇધાગતમ્હા, મા પાપધમ્મો નિરયં ગમિત્થા”તિ.

તત્થ **સો**તિ સો ત્વં. **મા પાપધમ્મો**તિ અયં અમ્હાકં ઞાતિ પાપધમ્મો મા નિરયં અગમાતિ એતદત્થં આગતમ્હાતિ અત્થો.

તં સુત્વા કોસિયો “અત્થકામા કિર મે, એતે મં નિરયા ઉદ્ધરિત્વા સગ્ગે પતિટ્ઠાપેતુકામા”તિ તુટ્ઠચિત્તો આહ –

૨૧૦.“અદ્ધા મં વો હિતકામા, યં મં સમનુસાસથ;
સોહં તથા કરિસ્સામિ, સબ્બં વુત્તં હિતેસિભિ.

૨૧૧.“એસાહમજ્જેવ ઉપરમામિ, ન ચાહં કિઞ્ચિ કરેય્ય પાપં;
ન ચાપિ મે કિઞ્ચિ અદેય્યમત્થિ, ન ચાપિદત્વા ઉદકં પિવામિ.

૨૧૨.“એવઞ્ચ મે દદતો સબ્બકાલં, ભોગા ઇમે વાસવ ખીયિસ્સન્તિ;
તતો અહં પબ્બજિસ્સામિ સક્ક, હિત્વાન કામાનિ યથોધિકાની”તિ.

તત્થ **મન્તિ** મમ. **વો**તિ તુમ્હે. **યં મન્તિ** યેન મં સમનુસાસથ, તેન મે તુમ્હે હિતકામા. **તથા**તિ યથા વદથ, તથેવ કરિસ્સામિ. **ઉપરમામી**તિ મચ્છરિભાવતો ઉપરમામિ. **અદેય્યમત્થી**તિ ઇતો પટ્ઠાય ચ મમ આલોપતો ઉપડ્ઢમ્પિ અદેય્યં નામ નત્થિ, **ન ચાપિદત્વા**તિ ઉદકપસતમ્પિ ચાહં લભિત્વા અદત્વા ન પિવિસ્સામિ. **ખીયિસ્સન્તી**તિ વિક્ખીયિસ્સન્તિ. **યથોધિકાની**તિ વત્થુકામકિલેસકામવસેન યથાઠિતકોટ્ઠાસાનિયેવ.

સક્કો મચ્છરિયકોસિયં દમેત્વા નિબ્બિસેવનં કત્વા દાનફલં જાનાપેત્વા ધમ્મદેસનાય પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠાપેત્વા સદ્ધિં તેહિ દેવનગરમેવ ગતો. મચ્છરિયકોસિયોપિ નગરં પવિસિત્વા રાજાનં અનુજાનાપેત્વા “ગહિતગહિતભાજનાનિ પૂરેત્વા ગણ્હન્તૂ”તિ યાચકાનં ધનં દત્વા તસ્મિં ખીણે નિક્ખમ્મ હિમવન્તતો દક્ખિણપસ્સે ગઙ્ગાય ચેવ એકસ્સ ચ જાતસ્સરસ્સ અન્તરે પણ્ણસાલં કત્વા પબ્બજિત્વા વનમૂલફલાહારો તત્થ ચિરં વિહાસિ, જરં પાપુણિ. તદા સક્કસ્સ આસા સદ્ધા સિરી હિરીતિ ચતસ્સો ધીતરો હોન્તિ. તા બહું દિબ્બગન્ધમાલં આદાય ઉદકકીળનત્થાય અનોતત્તદહં ગન્ત્વા તત્થ કીળિત્વા મનોસિલાતલે નિસીદિંસુ. તસ્મિં ખણે નારદો નામ બ્રાહ્મણતાપસો તાવતિંસભવનં દિવાવિહારત્થાય ગન્ત્વા નન્દનવનચિત્તલતાવનેસુ દિવાવિહારં કત્વા પારિચ્છત્તકપુપ્ફં છત્તં વિય છાયત્થાય ધારયમાનો મનોસિલાતલમત્થકેન અત્તનો વસનટ્ઠાનં કઞ્ચનગુહં ગચ્છતિ. અથ તા તસ્સ હત્થે તં પુપ્ફં દિસ્વા યાચિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૩.“નગુત્તમે ગિરિવરે ગન્ધમાદને, મોદન્તિ તા દેવવરાભિપાલિતા;
અથાગમા ઇસિવરો સબ્બલોકગૂ, સુપુપ્ફિતં દુમવરસાખમાદિય.

૨૧૪.“સુચિં સુગન્ધં તિદસેહિ સક્કતં, પુપ્ફુત્તમં અમરવરેહિ સેવિતં;
અલદ્ધ મચ્ચેહિવ દાનવેહિ વા, અઞ્ઞત્ર દેવેહિ તદારહં હિદં.

૨૧૫.“તતો ચતસ્સો કનકત્તચૂપમા, ઉટ્ઠાય નારિયો પમદાધિપા મુનિં;
આસા ચ સદ્ધા ચ સિરી તતો હિરી, ઇચ્ચબ્રવું નારદદેવ બ્રાહ્મણં.

૨૧૬.“સચે અનુદ્દિટ્ઠં તયા મહામુનિ, પુપ્ફં ઇમં પારિછત્તસ્સ બ્રમ્હે;
દદાહિ નો સબ્બા ગતિ તે ઇજ્ઝતુ, તુવમ્પિ નો હોહિ યથેવ વાસવો.

૨૧૭.“તં યાચમાનાભિસમેક્ખ નારદો, ઇચ્ચબ્રવી સંકલહં ઉદીરયિ;
ન મય્હમત્થત્થિ ઇમેહિ કોચિ નં, યાયેવ વો સેય્યસિ સા પિળન્ધથા”તિ.

તત્થ **ગિરિવરે**તિ પુરિમસ્સ વેવચનં. **દેવવરાભિપાલિતા**તિ સક્કેન રક્ખિતા. **સબ્બલોકગૂ**તિ દેવલોકે ચ મનુસ્સલોકે ચ સબ્બત્થ ગમનસમત્થો. **દુમવરસાખમાદિયા**તિ સાખાય જાતત્તા દુમવરસાખન્તિ લદ્ધનામં પુપ્ફં ગહેત્વા. **સક્કત**ન્તિ કતસક્કારં. **અમરવરેહી**તિ સક્કં સન્ધાય વુત્તં. **અઞ્ઞત્ર દેવેહી**તિ ઠપેત્વા દેવે ચ ઇદ્ધિમન્તે ચ અઞ્ઞેહિ મનુસ્સેહિ વા યક્ખાદીહિ વા અલદ્ધં. **તદારહં હિદ**ન્તિ તેસંયેવ હિ તં અરહં અનુચ્છવિકં. **કનકત્તચૂપમા**તિ કનકૂપમા તચા. **ઉટ્ઠાયા**તિ અય્યો માલાગન્ધવિલેપનાદિપટિવિરતો પુપ્ફં ન પિળન્ધિસ્સતિ, એકસ્મિં પદેસે

છડ્ડેસ્સતિ, એથ તં યાચિત્વા પુપ્ફં પિળન્ધિસ્સામાતિ હત્થે પસારેત્વા યાચમાના એકપ્પહારેનેવ ઉદ્દહિત્વા. **પમદાધિપા**તિ પમદાનં ઉત્તમા. **મુનિ**ન્તિ ઇસિં.

અનુદ્દિટ્ઠન્તિ ''અસુકસ્સ નામ દસ્સામી''તિ ન ઉદ્દિટ્ઠં. **સબ્બા ગતિ તે ઇજ્ઝતૂ**તિ સબ્બા તે ચિત્તગતિ ઇજ્ઝતુ, પત્થિતપત્થિતસ્સ લાભી હોહીતિ તસ્સ થુતિમઙ્ગલં વદન્તિ. **યથેવ વાસવો**તિ યથા અમ્હાકં પિતા વાસવો ઇચ્છિતિચ્છિતં દેતિ, તથેવ નો ત્વમ્પિ હોહીતિ. **તન્તિ** તં પુપ્ફં. **અભિસમેક્ખા**તિ દિસ્વા. **સંકલહ**ન્તિ નાનાગાહં કલહવડ્ઢનં કથં ઉદીરયિ. **ઇમેહી**તિ ઇમેહિ પુપ્ફેહિ નામ મય્હં અત્થો નત્થિ, પટિવિરતો અહં માલાધારણતોતિ દીપેતિ. **યાયેવ વો સેય્યસી**તિ યા તુમ્હાકં અન્તરે જેટ્ઠિકા. **સા પિળન્ધથા**તિ સા એતં પિળન્ધતૂતિ અત્થો.

તા ચતસ્સોપિ તસ્સ વચનં સુત્વા ગાથમાહંસુ –

૨૧૮.''ત્વં નોત્તમેવાભિસમેક્ખ નારદ, યસ્સિચ્છસિ તસ્સા અનુપ્પવેચ્છસુ;
યસ્સા હિ નો નારદ ત્વં પદસ્સસિ, સાયેવ નો હેહિતિ સેટ્ઠસમ્મતા''તિ.

તત્થ **ત્વં નોત્તમેવા**તિ ઉત્તમમહામુનિ ત્વમેવ નો ઉપધારેહિ. તાસં વચનં સુત્વા નારદો તા આલપન્તો ગાથમાહ –

૨૧૯.''અકલ્લમેતં વચનં સુગત્તે, કો બ્રાહ્મણો સંકલહં ઉદીરયે;
ગન્ત્વાન ભૂતાધિપમેવ પુચ્છથ, સચે ન જાનાથ ઇધુત્તમાધમે''ન્તિ.

તસ્સત્થો – ભદ્દે સુગત્તે, ઇદં તુમ્હેહિ વુત્તં વચનં મમ અયુત્તં, એવઞ્હિ સતિ મયા તુમ્હેસુ એકં સેટ્ઠં, સેસા હીના કરોન્તેન કલહો વડ્ઢિતો ભવિસ્સતિ, કો બાહિતપાપો બ્રાહ્મણો કલહં ઉદીરયે વડ્ઢેય્ય. એવરૂપસ્સ હિ કલહવડ્ઢનં નામ અયુત્તં, તસ્મા ઇતો ગત્વા અત્તનો પિતરં ભૂતાધિપં સક્કમેવ પુચ્છથ, સચે અત્તનો ઉત્તમં અધમઞ્ચ ન જાનાથાતિ.

તતો સત્થા ગાથમાહ –

૨૨૦.''તા નારદેન પરમપ્પકોપિતા, ઉદીરિતા વણ્ણમદેન મત્તા;
સકાસે ગન્ત્વાન સહસ્સચક્ખુનો, પુચ્છિંસુ ભૂતાધિપં કા નુ સેય્યસી''તિ.

તત્થ **પરમપ્પકોપિતા**તિ પુપ્ફં અદદન્તેન અતિવિય કોપિતા તસ્સ કુપિતા હુત્વા. **ઉદીરિતા**તિ ''ભૂતાધિપમેવ પુચ્છથા''તિ વુત્તા. **સહસ્સચક્ખુનો**તિ સક્કસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા. **કા નૂ**તિ અમ્હાકં અન્તરે કતમા ઉત્તમાતિ પુચ્છિંસુ.

એવં પુચ્છિત્વા ઠિતા –

૨૨૧.''તા દિસ્વા આયત્તમના પુરિન્દદો, ઇચ્ચબ્રવી દેવવરો કતઞ્જલી;
સબ્બાવ વો હોથ સુગત્તે સાદિસી, કોનેવ ભદ્દે કલહં ઉદીરયી''તિ.

તત્થ **તા દિસ્વા**તિ, ભિક્ખવે, ચતસ્સોપિ અત્તનો સન્તિકં આગતા દિસ્વા. **આયત્તમના**તિ ઉસ્સુક્કમના બ્યાવટચિત્તા. **કતઞ્જલી**તિ નમસ્સમાનાહિ દેવતાહિ પગ્ગહિતઞ્જલી. **સાદિસી**તિ સબ્બાવ તુમ્હે સાદિસિયો. **કો નેવા**તિ કો નુ એવં. **કલહં ઉદીરયી**તિ ઇદં નાનાગાહં વિગ્ગહં કથેસિ વડ્ઢેસિ.

અથસ્સ તા કથયમાના ગાથમાહંસુ –

૨૨૨.'‘યો સબ્બલોકચ્ચરિતો મહામુનિ, ધમ્મે ઠિતો નારદો સચ્ચનિક્કમો;
સો નોબ્રવિ ગિરિવરે ગન્ધમાદને, ગન્ત્વાન ભૂતાધિપમેવ પુચ્છથ;
સચે ન જાનાથ ઇધુત્તમાધમ’’ન્તિ.

તત્થ **સચ્ચનિક્કમો**તિ તથપરક્કમો.

તં સુત્વા સક્કો ‘‘ઇમા ચતસ્સોપિ મય્હં ધીતરોવ, સચાહં ‘એતાસુ એકા ગુણસમ્પન્ના ઉત્તમા’તિ વક્ખામિ, સેસા કુજ્ઝિસ્સન્તિ, ન સક્કા અયં અડ્ડો વિનિચ્છિનિતું, ઇમા હિમવન્તે કોસિયતાપસસ્સ સન્તિકં પેસેસામિ, સો એતાસં અડ્ડં વિનિચ્છિનિસ્સતી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘અહં તુમ્હાકં અડ્ડં ન વિનિચ્છિનિસ્સામિ, હિમવન્તે કોસિયો નામ તાપસો અત્થિ, તસ્સાહં અત્તનો સુધાભોજનં પેસેસ્સામિ, સો પરસ્સ અદત્વા ન ભુઞ્જતિ, દદન્તો ચ વિચિનિત્વા ગુણવન્તાનં દેતિ, યા તુમ્હેસુ તસ્સ હત્થતો ભત્તં લભિસ્સતિ, સા ઉત્તમા ભવિસ્સતી’’તિ આચિક્ખન્તો ગાથમાહ –

૨૨૩.'‘અસુ બ્રહારઞ્ઞચરો મહામુનિ, નાદત્વા ભત્તં વરગત્તે ભુઞ્જતિ;
વિચેય્ય દાનાનિ દદાતિ કોસિયો,
યસ્સા હિ સો દસ્સતિ સાવ સેય્યસી’’તિ.

તત્થ **બ્રહારઞ્ઞધરો**તિ મહાઅરઞ્ઞવાસી.

ઇતિ સો તાપસસ્સ સન્તિકં પેસેત્વા માતલિં પક્કોસાપેત્વા તસ્સ સન્તિકં પેસેન્તો અનન્તરં ગાથમાહ –

૨૨૪.'‘અસૂ હિ યો સમ્મતિ દક્ખિણં દિસં, ગઙ્ગાય તીરે હિમવન્તપસ્સનિ;
સ કોસિયો દુલ્લભપાનભોજનો, તસ્સ સુધં પાપય દેવસારથી’’તિ.

તત્થ **સમ્મતી**તિ વસતિ. **દક્ખિણ**ન્તિ હિમવન્તસ્સ દક્ખિણાય દિસાય. **પસ્સની**તિ પસ્સે.

તતો સત્થા આહ –

૨૨૫.'‘સ માતલી દેવવરેન પેસિતો, સહસ્સયુત્તં અભિરુય્હ સન્દનં;
સુખિપ્પમેવ ઉપગમ્મ અસ્સમં, અદિસ્સમાનો મુનિનો સુધં અદા’’તિ.

તત્થ **અદિસ્સમાનો**તિ, ભિક્ખવે, સો માતલિ દેવરાજસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા તં અસ્સમં ગન્ત્વા અદિસ્સમાનકાયો હુત્વા તસ્સ સુધં અદાસિ, દદમાનો ચ રત્તિં પધાનમનુયુઞ્જિત્વા પચ્ચૂસસમયે અગ્ગિં પરિચરિત્વા વિભાતાય રત્તિયા ઉદેન્તં સૂરિયં નમસ્સમાનસ્સ ઠિતસ્સ તસ્સ હત્થે સુધાભોજનપાતિં ઠપેસિ.

કોસિયો તં ગહેત્વા ઠિતકોવ ગાથાદ્વયમાહ –

૨૨૬.'‘ઉદગ્ગિહુત્તં ઉપતિટ્ઠતો હિ મે, પભઙ્કરં લોકતમોનુદુત્તમં;
સબ્બાનિ ભૂતાનિ અધિચ્ચ વાસવો;

કો નેવ મે પાણિસુ કિં સુધોદહિ.

૨૨૭.‘‘સઙ્ખૂપમં સેતમતુલ્યદસ્સનં, સુચિં સુગન્ધં પિયરૂપમબ્ભુતં;
અદિટ્ઠપુબ્બં મમ જાતુ ચક્ખુભિ, કા દેવતા પાણિસુ કિં સુધોદહી’’તિ.

તત્થ **ઉદગ્ગિહુત્ત**ન્તિ ઉદકઅગ્ગિહુત્તં પરિચરિત્વા અગ્ગિસાલતો નિક્ખમ્મ પણ્ણસાલદ્વારે ઠત્વા પભઙ્કરં લોકતમોનુદં ઉત્તમં આદિચ્ચં ઉપતિટ્ઠતો મમ સબ્બાનિ ભૂતાનિ અધિચ્ચ અતિક્કમિત્વા વત્તમાનો વાસવો નુ ખો એવં મમ પાણીસુ કિં સુધં કિં નામેતં ઓદહિ. ‘‘સઙ્ખૂપમ’’ન્તિઆદીહિ ઠિતકોવ સુધં વણ્ણેતિ.

તતો માતલિ આહ –

૨૨૮.‘‘અહં મહિન્દેન મહેસિ પેસિતો, સુધાભિહાસિં તુરિતો મહામુનિ;
જાનાસિ મં માતલિ દેવસારથિ, ભુઞ્જસ્સુ ભત્તુત્તમ માભિવારયિ.

૨૨૯.‘‘ભુત્તા ચ સા દ્વાદસ હન્તિ પાપકે, ખુદં પિપાસં અરતિં દરક્લમં;
કોધૂપનાહઞ્ચ વિવાદપેસુણં, સીતુણ્હ તન્દિઞ્ચ રસુત્તમં ઇદ’’ન્તિ.

તત્થ **સુધાભિહાસિ**ન્તિ ઇમં સુધાભોજનં તુય્હં અભિહરિં. **જાનાસી**તિ જાનાહિ મં ત્વં, અહં માતલિ નામ દેવસારથીતિ અત્થો. **માભિવારયી**તિ ન ભુઞ્જામીતિ અપ્પટિક્ખિપિત્વા ભુઞ્જ મા પપઞ્ચ કરિ. **પાપકે**તિ અયઞ્હિ સુધા ભુત્તા દ્વાદસ પાપધમ્મે હનતિ. **ખુદ**ન્તિ પઠમં તાવ છાતભાવં હનતિ, દુતિયં પાનીયપિપાસં, તતિયં ઉક્કણ્ઠિતં, ચતુત્થં કાયદરથં, પઞ્ચમં કિલન્તભાવં, છટ્ઠં કોધં, સત્તમં ઉપનાહં, અટ્ઠમં વિવાદં, નવમં પેસુણં, દસમં સીતં, એકાદસમં ઉણ્હં, દ્વાદસમં તન્દિં આલસિયભાવં, ઇદં રસુત્તમં ઉત્તમરસં સુધાભોજનં ઇમે દ્વાદસ પાપધમ્મે હનતિ.

તં સુત્વા કોસિયો અત્તનો વતસમાદાનં આવિકરોન્તો –

૨૩૦.‘‘ન કપ્પતી માતલિ મય્હ ભુઞ્જિતું, પુબ્બે અદત્વા ઇતિ મે વતુત્તમં;
ન ચાપિ એકાસ્નમરિયપૂજિતં, અસંવિભાગી ચ સુખં ન વિન્દતી’’તિ. –

ગાથં વત્વા, ‘‘ભન્તે, તુમ્હેહિ પરસ્સ અદત્વા ભોજને કં દોસં દિસ્વા ઇદં વતં સમાદિન્ન’’ન્તિ માતલિના પુટ્ઠો આહ –

૨૩૧.‘‘થીઘાતકા યે ચિમે પારદારિકા, મિત્તદ્દુનો યે ચ સપન્તિ સુબ્બતે;
સબ્બે ચ તે મચ્છરિપઞ્ચમાધમા, તસ્મા અદત્વા ઉદકમ્પિ નાસ્નિયે.

૨૩૨.‘‘સોહિત્થિયા વા પુરિસસ્સ વા પન, દસ્સામિ દાનં વિદુસમ્પવણ્ણિતં;
સદ્ધા વદઞ્ઞૂ ઇધ વીતમચ્છરા, ભવન્તિ હેતે સુચિસચ્ચસમ્મતા’’તિ.

તત્થ **પુબ્બે**તિ પઠમં અદત્વા, અથ વા ઇતિ મે પુબ્બે વતુત્તમં ઇદં પુબ્બેવ મયા વતં સમાદિન્નન્તિ દસ્સેતિ. **ન ચાપિ એકાસ્નમરિયપૂજિત**ન્તિ એકકસ્સ અસનં ન અરિયેહિ બુદ્ધાદીહિ પૂજિતં. **સુખ**ન્તિ દિબ્બમાનુસિકં સુખં ન લભતિ. **થીઘાતકા**તિ ઇત્થિઘાતકા. **યે ચિમે**તિ યે ચ ઇમે. **સપન્તી**તિ અક્કોસન્તિ. **સુબ્બતે**તિ ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણે.

મચ્છરિપઞ્ચમાતિ મચ્છરી પઞ્ચમો એતેસન્તિ મચ્છરિપઞ્ચમા. **અધમા**તિ ઇમે પઞ્ચ અધમા નામ. **તસ્મા**તિ યસ્મા અહં પઞ્ચમઅધમભાવભયેન અદત્વા ઉદકમ્પિ **નાસ્નિયે** ન પરિભુઞ્જિસ્સામીતિ ઇમં વતં સમાદિયિં. **સોહિત્થિયા વા**તિ સો અહં ઇત્થિયા વા. **વિદુસમ્પવણ્ણિત**ન્તિ વિદૂહિ પણ્ડિતેહિ બુદ્ધાદીહિ વણ્ણિતં. **સુચિસચ્ચસમ્મતા**તિ એતે ઓકપ્પનિયસદ્ધાય સમન્નાગતા વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા પુરિસા સુચી ચેવ ઉત્તમસમ્મતા ચ હોન્તીતિ અત્થો.

તં સુત્વા માતલિ દિસ્સમાનકાયેન અટ્ઠાસિ. તસ્મિં ખણે તા ચતસ્સો દેવકઞ્ઞાયો ચતુદ્દિસં અટ્ઠંસુ, સિરી પાચીનદિસાય અટ્ઠાસિ, આસા દક્ખિણદિસાય, સદ્ધા પચ્છિમદિસાય, હિરી ઉત્તરદિસાય. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૩.‘‘અતો મતા દેવવરેન પેસિતા, કઞ્ઞા ચતસ્સો કનકત્તચૂપમા;
આસા ચ સદ્ધા ચ સિરી તતો હિરી, તં અસ્સમં આગમુ યત્થ કોસિયો.

૨૩૪.‘‘તા દિસ્વા સબ્બો પરમપ્પમોદિતો, સુભેન વણ્ણેન સિખારિવગ્ગિનો;
કઞ્ઞા ચતસ્સો ચતુરો ચતુદ્દિસા, ઇચ્ચબ્રવી માતલિનો ચ સમ્મુખા.

૨૩૫.‘‘પુરિમં દિસં કા ત્વં પભાસિ દેવતે, અલઙ્કતા તારવરાવ ઓસધી;
પુચ્છામિ તં કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહે, આચિક્ખ મે ત્વં કતમાસિ દેવતા.

૨૩૬.‘‘સિરાહ દેવી મનુજેહિ પૂજિતા, અપાપસત્તૂપનિસેવિની સદા;
સુધાવિવાદેન તવન્તિમાગતા, તં મં સુધાય વરપઞ્ઞ ભાજય.

૨૩૭.‘‘યસ્સાહમિચ્છામિ સુધં મહામુનિ, સો સબ્બકામેહિ નરો પમોદતિ;
સિરીતિ મં જાનહિ જૂહતુત્તમ, તં મં સુધાય વરપઞ્ઞ ભાજયા’’તિ.

તત્થ **અતો**તિ તતો. **મતા**તિ અનુમતા, અથ દેવવરેન અનુમતા ચેવ પેસિતા ચાતિ અત્થો. **સબ્બો પરમપ્પમોદિતો**તિ અનવસેસો હુત્વા અતિપમોદિતો. ‘‘સામ’’ન્તિપિ પાઠો, તા દેવતા સામં દિસ્વાતિ અત્થો. **ચતુરો**તિ ચતુરા. અયમેવ વા પાઠો, ચાતુરિયેન સમન્નાગતાતિ અત્થો. **તારવરા**તિ તારકાનં વરા. **કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહે**તિ કઞ્ચનરૂપસદિસસરીરે. **સિરાહ**ાતિ સિરી અહં. **તવન્તિમાગતા**તિ તવ સન્તિકં આગતા. **ભાજયા**તિ યથા મં સુધા ભજતિ, તથા કરોહિ, સુધં મે દેહીતિ અત્થો. **જાનહી**તિ જાન. **જૂહતુત્તમા**તિ અગ્ગિં જુહન્તાનં ઉત્તમ.

તં સુત્વા કોસિયો આહ –

૨૩૮.‘‘સિપ્પેન વિજ્જાચરણેન બુદ્ધિયા, નરા ઉપેતા પગુણા સકમ્મુના;
તયા વિહીના ન લભન્તિ કિઞ્ચનં, તયિદં ન સાધુ યદિદં તયા કતં.

૨૩૯.‘‘પસ્સામિ પોસં અલસં મહગ્ઘસં, સુદુક્કુલીનમ્પિ અરૂપિમં નરં;
તયાનુગુત્તો સિરિ જાતિમામપિ, પેસેતિ દાસં વિય ભોગવા સુખી.

૨૪૦.“તં તં અસચ્ચં અવિભજ્જસેવિનિં, જાનામિ મૂળ્હં વિદુરાનુપાતિનિં;
ન તાદિસી અરહતિ આસનૂદકં, કુતો સુધા ગચ્છ ન મય્હ રુચ્ચસી”તિ.

તત્થ **સિપ્પેના**તિ હત્થિઅસ્સરથધનુસિપ્પાદિના. **વિજ્જાચરણેના**તિ વેદત્તયસઙ્ખાતાય વિજ્જાય ચેવ સીલેન ચ. **પગુણા સકમ્મુના**તિ અત્તનો પુરિસકારેન પધાનગુણસમન્નાગતા. **કિઞ્ચનન્તિ** કિઞ્ચિ અપ્પમત્તકમ્પિ યસં વા સુખં વા ન લભન્તિ. **યદિદન્તિ** યં એતં ઇસ્સરિયત્થાય સિપ્પાનિ ઉગ્ગણ્હિત્વા ચરન્તાનં તયા વેકલ્લં કતં, તં તે ન સાધુ. **અરૂપિમન્તિ** વિરૂપં. **તયાનુગુત્તો**તિ તયા અનુરક્ખિતો. **જાતિમામપી**તિ જાતિસમ્પન્નમ્પિ સિપ્પવિજ્જાચરણબુદ્ધિકમ્મેહિ સમ્પન્નમ્પિ. **પેસેતી**તિ પેસનકારકં કરોતિ. **તં તન્તિ** તસ્મા તં. **અસચ્ચન્તિ** સભાવસઙ્ખાતે સચ્ચે અવત્તનતાય અસચ્ચં ઉત્તમભાવરહિતં. **અવિભજ્જસેવિનિન્તિ** અવિભજિત્વા યુત્તાયુત્તં અજાનિત્વા સિપ્પાદિસમ્પન્નેપિ ઇતરેપિ સેવમાનં. **વિદુરાનુપાતિનિન્તિ** પણ્ડિતાનુપાતિનિં પણ્ડિતે પાતેત્વા પોથેત્વા વિહેઠેત્વા ચરમાનં. **કુતો સુધા**તિ તાદિસાય નિગ્ગુણાય કુતો સુધાભોજનં, ન મે રુચ્ચસિ, ગચ્છ મા ઇધ તિટ્ઠાતિ.

સા તેન પટિક્ખિત્તા તત્થેવન્તરધાયિ. તતો સો આસાય સદ્ધિં સલ્લપન્તો આહ –

૨૪૧.“કા સુક્કદાઠા પટિમુક્કકુણ્ડલા, ચિત્તઙ્ગદા કમ્બુવિમટ્ઠધારિની;
ઓસિત્તવણ્ણં પરિદય્હ સોભસિ, કુસગ્ગિરત્તં અપિળય્હ મઞ્જરિં.

૨૪૨.“મિગીવ ભન્તા સરચાપધારિના, વિરાધિતા મન્દમિવ ઉદિક્ખસિ;
કો તે દુતીયો ઇદ મન્દલોચને, ન ભાયસિ એકિકા કાનને વને”તિ.

તત્થ **ચિત્તઙ્ગદા**તિ ચિત્રેહિ અઙ્ગદેહિ સમન્નાગતા. **કમ્બુવિમટ્ઠધારિની**તિ કરણપરિનિટ્ઠિતેન વિમટ્ઠસુવણ્ણાલઙ્કારધારિની. **ઓસિત્તવણ્ણન્તિ** અવસિત્તઉદકધારવણ્ણં દિબ્બદુકૂલં. **પરિદય્હા**તિ નિવાસેત્વા ચેવ પારુપિત્વા ચ. **કુસગ્ગિરત્તન્તિ** કુસતિણગ્ગિસિખાવણ્ણં. **અપિળય્હ મઞ્જરિન્તિ** સપલ્લવં અસોકકણ્ણિકં કણ્ણે પિળન્ધિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **સરચાપધારિના**તિ લુદ્દેન. **વિરાધિતા**તિ વિરદ્ધપહારા. **મન્દમિવા**તિ યથા સા મિગી ભીતા વનન્તરે ઠત્વા તં મન્દં મન્દં ઓલોકેતિ, એવં ઓલોકેસિ.

તતો આસા આહ –

૨૪૩.“ન મે દુતીયો ઇધ મત્થિ કોસિય, મસક્કસારપ્પભવમ્હિ દેવતા;
આસા સુધાસાય તવન્તિમાગતા, તં મં સુધાય વરપઞ્ઞ ભાજયા”તિ.

તત્થ **મસક્કસારપ્પભવા**તિ તાવતિંસભવને સમ્ભવા.

તં સુત્વા કોસિયો “ત્વં કિર યો તે રુચ્ચતિ, તસ્સ આસાફલનિપ્ફાદનેન આસં દેસિ, યો તે ન રુચ્ચતિ, તસ્સ ન દેસિ, નત્થિ તયા સમા પત્થિતત્થવિનાસિકા”તિ દીપેન્તો આહ –

૨૪૪.“આસાય યન્તિ વાણિજા ધનેસિનો, નાવં સમારુય્હ પરેન્તિ અણ્ણવે;
તે તત્થ સીદન્તિ અથોપિ એકદા, જીનાધના એન્તિ વિનટ્ઠપાભતા.

૨૪૫.‘‘આસાય ખેત્તાનિ કસન્તિ કસ્સકા, વપન્તિ બીજાનિ કરોન્તુપાયસો;
ઈતીનિપાતેન અવુટ્ઠિતાય વા, ન કિઞ્ચિ વિન્દન્તિ તતો ફલાગમં.

૨૪૬.‘‘અથત્તકારાનિ કરોન્તિ ભત્તુસુ, આસં પુરક્ખત્વા નરા સુખેસિનો;
તે ભત્તુરત્થા અતિગાળ્હિતા પુન, દિસા પનસ્સન્તિ અલદ્ધ કિઞ્ચનં.

૨૪૭.‘‘હિત્વાન ધઞ્ઞઞ્ચ ધનઞ્ચ ઞાતકે, આસાય સગ્ગાધિમના સુખેસિનો;
તપન્તિ લૂખમ્પિ તપં ચિરન્તરં, કુમગ્ગમારુય્હ પરેન્તિ દુગ્ગતિં.

૨૪૮.‘‘આસા વિસંવાદિકસમ્મતા ઇમે, આસે સુધાસં વિનયસ્સુ અત્તનિ;
ન તાદિસી અરહતિ આસનૂદકં, કુતો સુધા ગચ્છ ન મય્હ રુચ્ચસી’’તિ.

તત્થ **પરેન્તી**તિ પક્ખન્દન્તિ. **જીનાધના**તિ જીનધના. ઇતિ તવ વસેન એકે સમ્પજ્જન્તિ એકે વિપજ્જન્તિ, નત્થિ તયા સદિસા પાપધમ્માતિ વદતિ. **કરોન્તુપાયસો**તિ તં તં કિચ્ચં ઉપાયેન કરોન્તિ. **ઈતીનિપાતેના**તિ વિસમવાતમૂસિકસલભસુકપાણકસેતટ્ઠિકરોગાદીનં સસ્સુપદ્દવાનં અઞ્ઞતરનિપાતેન વા. **તતો**તિ તતો સસ્સતો તે કિઞ્ચિ ફલં ન વિન્દન્તિ, તેસમ્પિ આસચ્છેદનકમ્મં ત્વમેવ કરોસીતિ વદતિ. **અથત્તકારાની**તિ યુદ્ધભૂમીસુ પુરિસકારે. **આસં પુરક્ખત્વા**તિ ઇસ્સરિયાસં પુરતો કત્વા. **ભત્તુરત્થા**તિ સામિનો અત્થાય. **અતિગાળિતા**તિ પચ્ચત્થિકેહિ અતિપીળિતા વિલુત્તસાપતેય્યા હ્રસ્તસેનવાહના હુત્વા. **પનસ્સન્તી**તિ પલાયન્તિ. **અલદ્ધ કિઞ્ચન**ન્તિ કિઞ્ચિ ઇસ્સરિયં અલભિત્વા . ઇતિ એતેસમ્પિ ઇસ્સરિયાલાભં ત્વમેવ કરોસીતિ વદતિ. **સગ્ગાધિમના**તિ સગ્ગં અધિગન્તુમના. **લૂખ**ન્તિ નિરોજં પઞ્ચતપાદિકં કાયકિલમથં. **ચિરન્તર**ન્તિ ચિરકાલં. **આસા વિસંવાદિકસમ્મતા ઇમે**તિ એવં ઇમે સત્તા સગ્ગાસાય દુગ્ગતિં ગચ્છન્તિ, તસ્મા ત્વં આસા નામ વિસંવાદિકસમ્મતા વિસંવાદિકાતિ સઙ્ખં ગતા. **આસે**તિ તં આલપતિ.

સાપિ તેન પટિક્ખિત્તા અન્તરધાયિ. તતો સદ્ધાય સદ્ધિં સલ્લપન્તો ગાથમાહ –

૨૪૯.‘‘દદ્દલ્લમાના યસસા યસસ્સિની, જિઘઞ્ઞનામવ્હયનં દિસં પતિ;
પુચ્છામિ તં કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહે, આચિક્ખ મે ત્વં કતમાસિ દેવતે’’તિ.

તત્થ **દદ્દલ્લમાના**તિ જલમાના. **જિઘઞ્ઞનામવ્હયન**ન્તિ અપરાતિ ચ પચ્છિમાતિ ચ એવં જિઘઞ્ઞેન લામકેન નામેન વુચ્ચમાનં દિસં પતિ દદ્દલ્લમાના તિટ્ઠસિ.

તતો સા ગાથમાહ –

૨૫૦.‘‘સદ્ધાહ દેવી મનુજેહિ પૂજિતા, અપાપસત્તૂપનિસેવિની સદા;
સુધાવિવાદેન તવન્તિ માગતા, તં મં સુધાય વરપઞ્ઞ ભાજયા’’તિ.

તત્થ **સદ્ધા**તિ યસ્સ કસ્સચિ વચનપત્તિયાયના સાવજ્જાપિ હોતિ અનવજ્જાપિ. **પૂજિતા**તિ અનવજ્જકોટ્ઠાસવસેન પૂજિતા. **અપાપસત્તૂપનિસેવિની**તિ અનવજ્જસદ્ધાય ચ એકન્તપત્તિયાયનુસભાવાર પરેસુપિ પત્તિયાયનવિદહનસમત્થાય દેવતાયેતં નામં.

અથં નં કોસિયો ‘‘ઇમે સત્તા યસ્સ કસ્સચિ વચનં સદ્દહિત્વા તં તં કરોન્તા કત્તબ્બતો અકત્તબ્બમેવ બહુતરં કરોન્તિ, તં સબ્બં તયા કારિતં નામ હોતી’’તિ વત્વા એવમાહ –

૨૫૧.‘‘દાનં દમં ચાગમથોપિ સંયમં, આદાય સદ્ધાય કરોન્તિ હેકદા;
થેય્યં મુસા કૂટમથોપિ પેસુણં, કરોન્તિ હેકે પુન વિચ્ચુતા તયા.

૨૫૨.‘‘ભરિયાસુ પોસો સદિસીસુ પેક્ખવા, સીલૂપપન્નાસુ પતિબ્બતાસુપિ;
વિનેત્વાન છન્દં કુલિત્થિયાસુપિ, કરોતિ સદ્ધં પુન કુમ્ભદાસિયા.

૨૫૩.‘‘ત્વમેવ સદ્ધે પરદારસેવિની, પાપં કરોસિ કુસલમ્પિ રિઞ્ચસિ;
ન તાદિસી અરહતિ આસનૂદકં, કુતો સુધા ગચ્છ ન મય્હ રુચ્ચસી’’તિ.

તત્થ **દાન**ન્તિ દસવત્થુકં પુઞ્ઞચેતનં. **દમ**ન્તિ ઇન્દ્રિયદમનં. **ચાગ**ન્તિ દેય્યધમ્મપરિચ્ચાગં. **સંયમ**ન્તિ સીલં. **આદાય સદ્ધાયા**તિ ‘‘એતાનિ દાનાદીનિ મહાનિસંસાનિ કત્તબ્બાની’’તિ વદતં વચનં સદ્ધાય આદિયિત્વાપિ કરોન્તિ એકદા. **કૂટ**ન્તિ તુલાકૂટાદિકં વા ગામકૂટાદિકં કમ્મં વા. **કરોન્તિ હેકે**તિ એકે મનુસ્સા એવરૂપેસુ નામ કાલેસુ ઇમેસઞ્ચ અત્થાય થેય્યાદીનિ કત્તબ્બાનીતિ કેસઞ્ચિ વચનં સદ્દહિત્વા એતાનિપિ કરોન્તિ. **પુન વિચ્ચુતા તયા**તિ પુન તયા વિસુત્તા સાવજ્જદુક્ખવિપાકાનેતાનિ ન કત્તબ્બાનીતિ વદતં વચનં અપત્તિયાયિત્વાપિ કરોન્તિ. ઇતિ તવ વસેન સાવજ્જમ્પિ અનવજ્જમ્પિ કરેય્યાસિ વદતિ.

સદિસીસૂતિ જાતિગોત્તસીલાદીહિ સદિસીસુ. **પેક્ખવા**તિ પેક્ખા વુચ્ચતિ તણ્હા, સતણ્હોતિ અત્થો. **છન્દ**ન્તિ છન્દરાગં. **કરોતિ સદ્ધ**ન્તિ કુમ્ભદાસિયાપિ વચને સદ્ધં કરોતિ, તસ્સા ‘‘અહં તુમ્હાકં ઇદં નામ ઉપકારં કરિસ્સામી’’તિ વદન્તિયા પત્તિયાયિત્વા કુલિત્થિયોપિ છડ્ડેત્વા તમેવ પટિસેવતિ, અસુકા નામ તુમ્હેસુ પટિબદ્ધચિત્તાતિ કુમ્ભદાસિયાપિ વચને સદ્ધં કત્વાવ પરદારં સેવતિ. **ત્વમેવ સદ્ધે પરદારસેવિની**તિ યસ્મા તં તં પત્તિયાયિત્વા તવ વસેન પરદારં સેવન્તિ પાપં કરોન્તિ કુસલં જહન્તિ, તસ્મા ત્વમેવ પરદારસેવિની ત્વં પાપાનિ કરોસિ, કુસલમ્પિ રિઞ્ચસિ, નત્થિ તયા સમા લોકવિનાસિકા પાપધમ્મા, ગચ્છ ન મે રુચ્ચસીતિ.

સા તત્થેવ અન્તરધાયિ. કોસિયોપિ ઉત્તરતો ઠિતાય હિરિયા સદ્ધિં સલ્લપન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૨૫૪.‘‘જિઘઞ્ઞરત્તિં અરુણસ્મિમૂહતે, યા દિસ્સતિ ઉત્તમરૂપવણ્ણિની;
તથૂપમા મં પટિભાસિ દેવતે, આચિક્ખ મે ત્વં કતમાસિ અચ્છરા.

૨૫૫.‘‘કાળા નિદાઘેરિવ અગ્ગિજારિવ, અનિલેરિતા લોહિતપત્તમાલિની;
કા તિટ્ઠસિ મન્દમિગાવલોકયં, ભાસેસમાનાવ ગિરં ન મુઞ્ચસી’’તિ.

તત્થ **જિઘઞ્ઞરત્તિ**ન્તિ પચ્છિમરત્તિં, રત્તિપરિયોસાનેતિ અત્થો. **ઊહતે**તિ અરુણે ઉગ્ગતે. **યા**તિ યા પુરત્થિમા દિસા રત્તસુવણ્ણતાય ઉપ્પમરૂપધરા હુત્વા દિસ્સતિ. **કાળા નિદાઘેરિવા**તિ નિદાઘસમયે કાળવલ્લિ વિય. **અગ્ગિજારિવા**તિ અગ્ગિજાલા ઇવ, સાપિ નિજ્ઝામખેત્તેસુ તરુણઉટ્ઠિતકાળવલ્લિ વિયાતિ અત્થો. **લોહિતપત્તમાલિની**તિ લોહિતવણ્ણેહિ પત્તેહિ પરિવુતા. **કા તિટ્ઠસી**તિ યથા સા તરુણકાળવલ્લિ વાતેરિતા

વિલાસમાના સોભમાના તિટ્ઠતિ, એવં કા નામ ત્વં તિટ્ઠસિ. **ભાસેસમાનાવા**તિ મયા સદ્ધિં ભાસિતુકામા વિય હોસિ, ન ચ ગિરં મુઞ્ચસિ.

તતો સા ગાથમાહ –

૨૫૬.‘‘હિરાહ દેવી મનુજેહિ પૂજિતા, અપાપસત્તૂપનિસેવિની સદા;
સુધાવિવાદેન તવન્તિમાગતા, સાહં ન સક્કોમિ સુધમ્પિ યાચિતું;
કોપીનરૂપા વિય યાચનિત્થિયા’’તિ.

તત્થ **હિરાહન્તિ** હિરી અહં. **સુધમ્પી**તિ સા અહં સુધાભોજનં તં યાચિતુમ્પિ ન સક્કોમિ. કિંકારણા? **કોપીનરૂપા વિય યાચનિત્થિયા**, યસ્મા ઇત્થિયા યાચના નામ કોપીનરૂપા વિય રહસ્સઙ્ગવિવરણસદિસા હોતિ, નિલ્લજ્જા વિય હોતીતિ અત્થો.

તં સુત્વા તાપસો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૨૫૭.‘‘ધમ્મેન ઞાયેન સુગત્તે લચ્છસિ, એસો હિ ધમ્મો ન હિ યાચના સુધા.

તં તં અયાચન્તિમહં નિમન્તયે, સુધાય યઞ્ચિચ્છસિ તમ્પિ દમ્મિ તે.

૨૫૮.‘‘સા ત્વં મયા અજ્જ સકમ્હિ અસ્સમે, નિમન્તિતા કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહે;
તુવઞ્હિ મે સબ્બરસેહિ પૂજિયા, તં પૂજયિત્વાન સુધમ્પિ અસ્નિયે’’તિ.

તત્થ **ધમ્મેના**તિ સભાવેન. **ઞાયેના**તિ કારણેન. **ન હિ યાચના સુધા**તિ ન હિ યાચનાય સુધા લબ્ભતિ, તેનેવ કારણેન ઇતરા તિસ્સો નલભિંસુ. **તં તન્તિ** તસ્મા તં. **યઞ્ચિચ્છસી**તિ ન કેવલં નિમન્તેમિયેવ, યઞ્ચ સુધં ઇચ્છસિ, તમ્પિ દમ્મિ તે. **કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહે**તિ કઞ્ચનરાસિસસ્સિરિકસરીરે. **પૂજિયા**તિ ન કેવલં સુધાય, અઞ્ઞેહિપિ સબ્બરસેહિ ત્વં મયા પૂજેતબ્બયુત્તકાવ. **અસ્નિયે**તિ તં પૂજેત્વા સચે સુધાય અવસેસં ભવિસ્સતિ, અહમ્પિ ભુઞ્જિસ્સામિ.

તતો અપરા અભિસમ્બુદ્ધગાથા –

૨૫૯.‘‘સા કોસિયેનાનુમતા જુતીમતા, અદ્ધા હિરિ રમ્મં પાવિસિ યસ્સમં;
ઉદકવન્તં ફલમરિયપૂજિતં, અપાપસત્તૂપનિસેવિતં સદા.

૨૬૦.‘‘રુક્ખગ્ગહાના બહુકેત્થ પુપ્ફિતા, અમ્બા પિયાલા પનસા ચ કિંસુકા;
સોભઞ્જના લોદ્દમથોપિ પદ્મકા, કેકા ચ ભઙ્ગા તિલકા સુપુપ્ફિતા.

૨૬૧.‘‘સાલા કરેરી બહુકેત્થ જમ્બુયો, અસ્સત્થનિગ્રોધમધુકવેતસા;
ઉદ્દાલકા પાટલિ સિન્દુવારકા, મનુઞ્ઞગન્ધા મુચલિન્દકેતકા.

૨૬૨.‘‘હરેણુકા વેળુકા કેણુ તિન્દુકા, સામાકનીવારમથોપિ ચીનકા;

મોચા કદલી બહુકેત્થ સાલિયો, પવીહયો આભૂજિનો ચ તણ્ડુલા.

૨૬૩.“તસ્સેવુત્તરપસ્સેન, જાતા પોક્ખરણી સિવા;
અકક્કસા અપબ્ભારા, સાધુ અપ્પટિગન્ધિકા.

૨૬૪.“તત્થ મચ્છા સન્નિરતા, ખેમિનો બહુભોજના;
સિઙ્ગૂ સવઙ્કા સંકુલા, સતવઙ્કા ચ રોહિતા;
આળિગગ્ગરકાકિણ્ણા, પાઠીના કાકમચ્છકા.

૨૬૫.“તત્થ પક્ખી સન્નિરતા, ખેમિનો બહુભોજના;
હંસા કોઞ્ચા મયૂરા ચ, ચક્કવાકા ચ કુક્કુહા;
કુણાલકા બહૂ ચિત્રા, સિખણ્ડી જીવજીવકા.

૨૬૬.“તત્થ પાનાય માયન્તિ, નાના મિગગણા બહૂ;
સીહા બ્યગ્ઘા વરાહા ચ, અચ્છકોકતરચ્છયો.

૨૬૭.“પલાસાદા ગવજા ચ, મહિંસા રોહિતા રુરૂ;
એણેય્યા ચ વરાહા ચ, ગણિનો નીકસૂકરા;
કદલિમિગા બહુકેત્થ, બિળારા સસકણ્ણિકા.

૨૬૮.“છમાગિરી પુપ્ફવિચિત્રસન્થતા, દિજાભિઘુટ્ઠા દિજસઙ્ઘસેવિતા”તિ.

તત્થ **જુતીમતા**તિ આનુભાવસમ્પન્નેન. **પાવિસિ યસ્સમ**ન્તિ પાવિસિ અસ્સમં, **ય**-કારો બ્યઞ્જનસન્ધિકરો. **ઉદકવન્ત**ન્તિ તેસુ તેસુ ઠાનેસુ ઉદકસમ્પન્નં. **ફલ**ન્તિ અનેકફલસમ્પન્નં. **અરિયપૂજિત**ન્તિ નીવરણદોસરહિતેહિ ઝાનલાભીહિ અરિયેહિ પૂજિતં પસત્થં. **રુક્ખગ્ગહાના**તિ પુપ્ફૂપગફલૂપગરુક્ખગહના. **સોભઞ્જના**તિ સિગ્ગુરુક્ખા. **લોદ્દમથોપિ પદ્મકા**તિ લોદ્દરુક્ખા ચ પદુમરુક્ખા ચ. **કેકા ચ ભઙ્ગા**તિ એવંનામકા રુક્ખા એવ. **કરેરી**તિ કરેરિરુક્ખા. **ઉદ્દાલકા**તિ વાતઘાતકા. **મુચલિન્દકેતકા**તિ મુચલિન્દા ચ પઞ્ચવિધકેતકા ચ. **હરેણુકા**તિ અપરણ્ણજાતિ. **વેળુકા**તિ વંસભેદકા. **કેણૂ**તિ અરઞ્ઞમાસા. **તિન્દુકા**તિ તિમ્બરુરુક્ખા. **ચીનકા**તિ ખુદ્દકરાજમાસા. **મોચા**તિ અટ્ઠિકકદલિયો. **સાલિયો**તિ નાનપ્પકારા જાતસ્સરં ઉપનિસ્સાય જાતા સાલિયો. **પવીહયો**તિ નાનપ્પકારા વીહયો. **આભૂજિનો**તિ ભુજપત્તા. **તણ્ડુલા**તિ નિક્કુણ્ડકથુસાનિ સયંજાતતણ્ડુલસીસાનિ.

તસ્સેવાતિ, ભિક્ખવે, તસ્સેવ અસ્સમસ્સ ઉત્તરદિસાભાગે. **પોક્ખરણી**તિ પઞ્ચવિધપદુમસઞ્છન્ના જાતસ્સરપોક્ખરણી. **અકક્કસા**તિ મચ્છસિપ્પિકસેવાલાદિકક્કસરહિતા. **અપબ્ભારા**તિ અચ્છિન્નતટા સમતિત્થા. **અપ્પટિગન્ધિકા**તિ અપટિક્કૂલગન્ધેન ઉદકેન સમન્નાગતા. **તત્થા**તિ તસ્સા પોક્ખરણિયા. **ખેમિનો**તિ અભયા. “**સિઙ્ગૂ**”તિઆદીનિ તેસં મચ્છાનં નામાનિ. **કુણાલકા**તિ કોકિલા. **ચિત્રા**તિ ચિત્રપત્તા. **સિખણ્ડી**તિ ઉટ્ઠિતસિખા મોરા, અઞ્ઞેપિ વા મત્થકે જાતસિખા પક્ખિનો. **પાનાય માયન્તી**તિ પાનાય આયન્તિ. **પલાસાદા**તિ ખગ્ગા. **ગવજા**તિ ગવયા. **ગણિનો**તિ ગોકણ્ણા. **કણ્ણિકા**તિ કણ્ણિકમિગા. **છમાગિરી**તિ ભૂમિસમપત્થટા પિટ્ઠિપાસાણા. **પુપ્ફવિચિત્રસન્થતા**તિ વિચિત્રપુપ્ફસન્થતા. **દિજાભિઘુટ્ઠા**તિ મધુરસ્સરેહિ દિજેહિ અભિઘુટ્ઠા. એવરૂપા તત્થ ભૂમિપબ્બતાતિ એવં ભગવા કોસિયસ્સ અસ્સમં વણ્ણેતિ.

ઇદાનિ હિરિદેવિયા તત્થ પવિસનાદીનિ દસ્સેતું આહ –

૨૬૯.“સા સુત્તચા નીલદુમાભિલમ્બિતા, વિજ્જૂ મહામેઘરિવાનુપજ્જથ;
તસ્સા સુસમ્બન્ધસિરં કુસામયં, સુચિં સુગન્ધં અજિનૂપસેવિતં;
અત્રિચ્ચ કોચ્છં હિરિમેતદબ્રવિ, નિસીદ કલ્યાણિ સુખયિદમાસનં.

૨૭૦.“તસ્સા તદા કોચ્છગતાય કોસિયો, યદિચ્છમાનાય જટાજિનન્ધરો;
નવેહિ પત્તેહિ સયં સહૂદકં, સુધાભિહાસી તુરિતો મહામુનિ.

૨૭૧.“સા તં પટિગ્ગય્હ ઉભોહિ પાણિભિ, ઇચ્ચબ્રવિ અત્તમના જટાધરં;
હન્દાહં એતરહિ પૂજિતા તયા, ગચ્છેય્યં બ્રહ્મે તિદિવં જિતાવિની.

૨૭૨.“સા કોસિયેનાનુમતા જુતીમતા, ઉદીરિતા વણ્ણમદેન મત્તા;
સકાસે ગન્ત્વાન સહસ્સચક્ખુનો, અયં સુધા વાસવ દેહિ મે જયં.

૨૭૩.“તમેન સક્કોપિ તદા અપૂજયિ, સહિન્દદેવા સુરકઞ્ઞમુત્તમં;
સા પઞ્જલી દેવમનુસ્સપૂજિતા, નવમ્હિ કોચ્છમ્હિ યદા ઉપાવિસી”તિ.

તત્થ **સુત્તચા**તિ સુચ્છવી. **નીલદુમાભિલમ્બિતા**તિ નીલેસુ દુમેસુ અભિલમ્બિતા હુત્વા, તં તં નીલદુમસાખં પરામસન્તીતિ અત્થો. **મહામેઘરિવા**તિ તેન નિમન્તિતા મહામેઘવિજ્જુ વિય તસ્સ તં અસ્સમં પાવિસિ. **તસ્સા**તિ તસ્સા હિરિયા. **સુસમ્બન્ધસિર**ન્તિ સુટ્ઠુ સમ્બન્ધસીસં. **કુસામય**ન્તિ ઉસીરાદિમિસ્સકકુસતિણમયં. **સુગન્ધ**ન્તિ ઉસીરેન ચેવ અઞ્ઞેન સુગન્ધતિણેન ચ મિસ્સકત્તા સુગન્ધં. **અજિનૂપસેવિત**ન્તિ ઉપરિઅત્થતેન અજિનચમ્મેન ઉપસેવિતં. **અત્રિચ્ચ કોચ્છ**ન્તિ એવરૂપં કોચ્છાસનં પણ્ણસાલદ્વારે અત્થરિત્વા. **સુખયિદમાસન**ન્તિ સુખં નિસીદ ઇદમાસનં.

યન્તિ યાવદત્થં. **ઇચ્છમાનાયા**તિ સુધં ઇચ્છન્તિયા. **નવેહિ પત્તેહી**તિ તઙ્ખણઞ્ઞેવ પોક્ખરણિતો આભતેહિ અલ્લપદુમિનિપત્તેહિ. **સય**ન્તિ સહત્થેન. **સહૂદક**ન્તિ દક્ખિણોદકસહિતં. **સુધાભિહાસી**તિ સુધં અભિહરિ. **તુરિતો**તિ સોમનસ્સવેગેન તુરિતો. **હન્દા**તિ વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો. **જિતાવિની**તિ વિજયપ્પત્તા હુત્વા.

અનુમતાતિ ઇદાનિ યથારુચિં ગચ્છાતિ અનુઞ્ઞાતા. **ઉદીરિતા**તિ તિદસપુરં ગન્ત્વા સક્કસ્સ સન્તિકે અયં સુધાતિ ઉદીરયિ. **સુરકઞ્ઞ**ન્તિ દેવધીતરં. **ઉત્તમ**ન્તિ પવરં. **સા પઞ્જલી દેવમનુસ્સપૂજિતા**તિ પઞ્જલી દેવેહિ ચ મનુસ્સેહિ ચ પૂજિતા. **યદા**તિ યદા નિસીદનત્થાય સક્કેન દાપિતે નવે કઞ્ચનપીઠસઙ્ખાતે કોચ્છે સા ઉપાવિસિ, તદા નં તત્થ નિસિન્નં સક્કો ચ સેસદેવતા ચ પારિચ્છત્તકપુપ્ફાદીહિ પૂજયિંસુ.

એવં સક્કો તં પૂજેત્વા ચિન્તેસિ – “કેન નુ ખો કારણેન કોસિયો સેસાનં અદત્વા ઇમિસ્સાવ સુધં અદાસી”તિ. સો તસ્સ કારણસ્સ જાનનત્થાય પુન માતલિં પેસેસિ. તમત્થં આવિ કરોન્તો સત્થા આહ –

૨૭૪.“તમેવ સંસી પુનદેવ માતલિં, સહસ્સનેત્તો તિદસાનમિન્દો;
ગન્ત્વાન વાક્યં મમ બ્રૂહિ કોસિયં, આસાય સદ્ધા સિરિયા ચ કોસિય;

હિરી સુધં કેન મલત્થ હેતુના’’તિ.

તત્થ **સંસી**તિ અભાસિ. **વાક્યં મમા**તિ મમ વાક્યં કોસિયં બ્રૂહિ. **આસાય સદ્ધા સિરિયા ચા**તિ આસાતો ચ સદ્ધાતો ચ સિરિતો ચ હિરીયેવ કેન હેતુના સુધમલત્થાતિ.

સો તસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિત્વા વેજયન્તરથમારુય્હ અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૭૫.‘‘તં સુપ્લવત્થં ઉદતારયી રથં, દદ્દલ્લમાનં ઉપકારિયસાદિસં;
જમ્બોનદીસં તપનેય્યસન્નિભં, અલઙ્કતં કઞ્ચનચિત્તસન્નિભં.

૨૭૬.‘‘સુવણ્ણચન્દેત્થ બહૂ નિપાતિતા, હત્થી ગવાસ્સા કિકિબ્યગ્ઘદીપિયો;
એણેય્યકા લઙ્ઘમયેત્થ પક્ખિનો, મિગેત્થ વેળુરિયમયા યુધા યુતા.

૨૭૭.‘‘તત્થસ્સરાજહરયો અયોજયું, દસસતાનિ સુસુનાગસાદિસે;
અલઙ્કતે કઞ્ચનજાલુરચ્છદે, આવેળિને સદ્દગમે અસઙ્ગિતે.

૨૭૮.‘‘તં યાનસેટ્ઠં અભિરુય્હ માતલિ, દિસા ઇમાયો અભિનાદયિત્થ;
નભઞ્ચ સેલઞ્ચ વનપ્પતિનિઞ્ચ, સસાગરં પબ્યથયિત્થ મેદિનિં.

૨૭૯.‘‘સ ખિપ્પમેવ ઉપગમ્મ અસ્સમં, પાવારમેકંસકતો કતઞ્જલી;
બહુસ્સુતં વુદ્ધં વિનીતવન્તં, ઇચ્ચબ્રવિ માતલિ દેવબ્રાહ્મણં.

૨૮૦.‘‘ઇન્દસ્સ વાક્યં નિસામેહિ કોસિય, દૂતો અહં પુચ્છતિ તં પુરિન્દદો;
આસાય સદ્ધા સિરિયા ચ કોસિય, હિરી સુધં કેન મલત્થ હેતુના’’તિ.

તત્થ **તં સુપ્લવત્થ**ન્તિ તં વેજયન્તરથં સુખેન પ્લવનત્થં. **ઉદતારયી**તિ ઉત્તારેસિ ઉક્ખિપિત્વા ગમનસજ્જમકાસિ. **ઉપકારિયસાદિસ**ન્તિ ઉપકરણભણ્ડેહિ સદિસં, યથા તસ્સ અગ્ગિસિખાય સમાનવણ્ણાનિ ઉપકરણાનિ જલન્તિ, તથેવ જલિતન્તિ અત્થો. **જમ્બોનદીસ**ન્તિ જમ્બુનદસઙ્ખાતં રત્તસુવણ્ણમયં ઈસં. **કઞ્ચનચિત્તસન્નિભ**ન્તિ, કઞ્ચનમયેન સત્તરતનવિચિત્તેન અટ્ઠમઙ્ગલેન સમન્નાગતં. **સુવણ્ણચન્દેત્થા**તિ સુવણ્ણમયા ચન્દકા એત્થ રથે. **હત્થી**તિ સુવણ્ણરજતમણિમયા હત્થી. **ગવા**દીસુપિ એસેવ નયો. **લઙ્ઘમયેત્થ પક્ખિનો**તિ એત્થ રથે લઙ્ઘમયા નાનારતનમયા પક્ખિગણાપિ પટિપાટિયા ઠિતા. **યુધા યુતા**તિ અત્તનો અત્તનો યુધેન સદ્ધિં યુત્તા હુત્વા દસ્સિતા.

અસ્સરાજહરયોતિ હરિવણ્ણમનોમયઅસ્સરાજાનો. **સુસુનાગસાદિસે**તિ બલસમ્પત્તિયા તરુણનાગસદિસે. **કઞ્ચનજાલુરચ્છદે**તિ કઞ્ચનજાલમયેન ઉરચ્છદાલઙ્કારેન સમન્નાગતે. **આવેળિને**તિ આવેળસઙ્ખાતેહિ કણ્ણાલઙ્કારેહિ યુત્તે. **સદ્દગમે**તિ પતોદપ્પહારં વિના સદ્દમત્તેનેવ ગમનસીલે. **અસઙ્ગીતે**તિ નિસ્સઙ્કે સીઘજવે એવરૂપે અસ્સરાજે તત્થ યોજેસુન્તિ અત્થો.

અભિનાદયિત્થાતિ યાનસદ્દેન એકનિન્નાદં અકાસિ. **વનપ્પતિનિચ્ચા**તિ વનપ્પતિની ચ વનસણ્ડે ચાતિ અત્થો. **પબ્યથયિત્થા**તિ કમ્પયિત્થ. તત્થ આકાસટ્ઠકવિમાનકમ્પનેન નભકમ્પનં વેદિતબ્બં. **પાવારમેકંસકતો**તિ એકંસકતપાવારદિબ્બવત્થો. **વુદ્ધ**ન્તિ ગુણવુદ્ધં. **વિનીતવન્ત**ન્તિ વિનીતેન આચારવત્તેન સમન્નાગતં. **ઇચ્ચબ્રવી**તિ રથં આકાસે ઠપેત્વા ઓતરિત્વા એવં અબ્રવિ. **દેવબ્રાહ્મણ**ન્તિ દેવસમં બ્રાહ્મણં.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા ગાથમાહ –

૨૮૧.“અન્ધા સિરી મં પટિભાતિ માતલિ, સદ્ધા અનિચ્ચા પન દેવસારથિ.

આસા વિસંવાદિકસમ્મતા હિ મે, હિરી ચ અરિયમ્હિ ગુણે પતિટ્ઠિતા”તિ.

તત્થ **અન્ધા**તિ સિપ્પાદિસમ્પન્નેપિ અસમ્પન્નેપિ ભજનતો “અન્ધા”તિ મં પટિભાતિ. **અનિચ્ચા**તિ સદ્ધા પન તં તં વત્થું પહાય અઞ્ઞસ્મિં અઞ્ઞસ્મિં ઉપ્પજ્જનતો હુત્વા અભાવાકારેન “અનિચ્ચા”તિ મં પટિભાતિ. **વિસંવાદિકસમ્મતા**તિ આસા પન યસ્મા ધનત્થિકા નાવાય સમુદ્દં પક્ખન્દિત્વા વિનટ્ઠપાભતા એન્તિ, તસ્મા “વિસંવાદિકા”તિ મં પટિભાતિ. **અરિયમ્હિ ગુણે**તિ હિરી પન હિરોત્તપ્પસભાવસઙ્ખાતે પરિસુદ્ધે અરિયગુણે પતિટ્ઠિતાતિ.

ઇદાનિ તસ્સા ગુણં વણ્ણેન્તો આહ –

૨૮૨.“કુમારિયો યાચિમા ગોત્તરક્ખિતા, જિણ્ણા ચ યા યા ચ સભત્તુઇત્થિયો;
તા છન્દરાગં પુરિસેસુ ઉગ્ગતં, હિરિયા નિવારેન્તિ સચિત્તમત્તનો.

૨૮૩.“સઙ્ગામસીસે સરસત્તિસંયુતે, પરાજિતાનં પતતં પલાયિનં;
હિરિયા નિવત્તન્તિ જહિત્વ જીવિતં, તે સમ્પટિચ્છન્તિ પુના હિરીમના.

૨૮૪.“વેલા યથા સાગરવેગવારિની, હિરાય હિ પાપજનં નિવારિની;
તં સબ્બલોકે હિરિમરિયપૂજિતં, ઇન્દસ્સ તં વેદય દેવસારથી”તિ.

તત્થ **જિણ્ણા**તિ વિધવા. **સભત્તૂ**તિ સસામિકા તરુણિત્થિયો. **અત્તનો**તિ તા સબ્બાપિ પરપુરિસેસુ અત્તનો છન્દરાગં ઉગ્ગતં વિદિત્વા “અયુત્તમેતં અમ્હાક”ન્તિ હિરિયા સચિત્તં નિવારેન્તિ, પાપકમ્મં ન કરોન્તિ. **પતતં પલાયિન**ન્તિ પતન્તાનઞ્ચ પલાયન્તાનઞ્ચ અન્તરે. **જહિત્વ જીવિત**ન્તિ યે હિરિમન્તો હોન્તિ, તે અત્તનો જીવિતં ચજિત્વા હિરિયા નિવત્તન્તિ, એવં નિવત્તા ચ પન તે હિરીમના પુન અત્તનો સામિકં સમ્પટિચ્છન્તિ, અમિત્તહત્થતો મોચેત્વા ગણ્હન્તિ. **પાપજનં નિવારિની**તિ પાપતો જનં નિવારિની, અયમેવ વા પાઠો . **ત**ન્તિ તં હિરિં. **અરિયપૂજિત**ન્તિ અરિયેહિ બુદ્ધાદીહિ પૂજિતં. **ઇન્દસ્સ તં વેદયા**તિ યસ્મા એવં મહાગુણા અરિયપૂજિતાવેસા, તસ્મા તં એવં ઉત્તમા નામેસાતિ ઇન્દસ્સ કથેહીતિ.

તં સુત્વા માતલિ ગાથમાહ –

૨૮૫.“કો તે ઇમં કોસિય દિટ્ઠિમોદહિ, બ્રહ્મા મહિન્દો અથ વા પજાપતિ;

હિરાય દેવેસુ હિ સેટ્ઠસમ્મતા, ધીતા મહિન્દસ્સ મહેસિ જાયથા''તિ.

તત્થ **દિટ્ઠિન્તિ** ''હિરી નામ મહાગુણા અરિયપૂજિતા''તિ લદ્ધિં. **ઓદહી**તિ હદયે પવેસેસિ. **સેટ્ઠસમ્મતા**તિ તવ સન્તિકે સુધાય લદ્ધકાલતો પટ્ઠાય ઇન્દસ્સ સન્તિકે કઞ્ચનાસનં લભિત્વા સબ્બદેવતાહિ પૂજિયમાના ઉત્તમસમ્મતા જાયથ.

એવં તસ્મિં કથેન્તેયેવ કોસિયસ્સ તઙ્ખણઞ્ઞેવ ચવનધમ્મો જાતો. અથ નં, માતલિ, ''કોસિય આયુસઙ્ખારો તે ઓસ્સટ્ઠો, ચવનધમ્મોપિ તે સમ્પત્તો, કિં તે મનુસ્સલોકેન, દેવલોકં ગચ્છામા''તિ તત્થ નેતુકામો હુત્વા ગાથમાહ –

૨૮૬.''હન્દેહિ દાનિ તિદિવં અપક્કમ, રથં સમારુય્હ મમાયિતં ઇમં;
ઇન્દો ચ તં ઇન્દસગોત્ત કઙ્ખતિ, અજ્જેવ ત્વં ઇન્દસહબ્યતં વજા''તિ.

તત્થ **મમાયિતન્તિ** પિયં મનાપં. **ઇન્દસગોત્તા**તિ પુરિમભવે ઇન્દેન સમાનગોત્ત. **કઙ્ખતી**તિ તવાગમનં ઇચ્છન્તો કઙ્ખતિ.

ઇતિ તસ્મિં કોસિયેન સદ્ધિં કથેન્તેયેવ કોસિયો ચવિત્વા ઓપપાતિકો દેવપુત્તો હુત્વા આરુય્હ દિબ્બરથે અટ્ઠાસિ. અથ નં, માતલિ, સક્કસ્સ સન્તિકં નેસિ. સક્કો તં દિસ્વાવ તુટ્ઠમાનસો અત્તનો ધીતરં હિરિદેવિં તસ્સ અગ્ગમહેસિં કત્વા અદાસિ, અપરિમાણમસ્સ ઇસ્સરિયં અહોસિ. તમત્થં વિદિત્વા ''અનોમસત્તાનં કમ્મં નામ એવં વિસુજ્ઝતી''તિ સત્થા ઓસાનગાથમાહ –

૨૮૭.''એવં વિસુજ્ઝન્તિ અપાપકમ્મિનો, અથો સુચિણ્ણસ્સ ફલં ન નસ્સતિ;
યે કેચિ મદ્દક્ખુ સુધાય ભોજનં, સબ્બેવ તે ઇન્દસહબ્યતં ગતા''તિ.

તત્થ **અપાપકમ્મિનો**તિ અપાપકમ્મા સત્તા એવં વિસુજ્ઝન્તિ **યે કેચિ મદ્દક્ખૂ**તિ યે કેચિ સત્તા તસ્મિં હિમવન્તપદેસે તદા કોસિયેન હિરિયા દીયમાનં સુધાભોજનં અદ્દસંસુ. **સબ્બેવ તે**તિ તે સબ્બેપિ તં દાનં અનુમોદિત્વા ચિત્તં પસાદેત્વા ઇન્દસહબ્યતં ગતાતિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપેતં અદાનાભિરતં થદ્ધમચ્છરિયં સમાનં અહં દમેસિંયેવા''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ''તદા હિરી દેવતા ઉપ્પલવણ્ણા અહોસિ, કોસિયો દાનપતિ ભિક્ખુ, પઞ્ચસિખો અનુરુદ્ધો, માતલિ આનન્દો, સૂરિયો કસ્સપો, ચન્દો મોગ્ગલ્લાનો, નારદો સારિપુત્તો, સક્કો અહમેવ અહોસિ''ન્તિ.

સુધાભોજનજાતકવણ્ણના તતિયા.

[૫૩૬] ૪. કુણાલજાતકવણ્ણના

એવમક્ખાયતીતિ ઇદં સત્થા કુણાલદહે વિહરન્તો અનભિરતિપીળિતે પઞ્ચસતે ભિક્ખૂ આરબ્ભ કથેસિ. તત્રાયં અનુપુબ્બિકથા – સાકિયકોલિયા કિર કપિલવત્થુનગરસ્સ ચ કોલિયનગરસ્સ ચ અન્તરે રોહિણિં નામ નદિં એકેનેવાવરણેન બન્ધાપેત્વા સસ્સાનિ કારેન્તિ. અથ જેટ્ઠમૂલમાસે સસ્સેસુ મિલાયન્તેસુ ઉભયનગરવાસીનમ્પિ કમ્મકારા સન્નિપતિંસુ. તત્થ કોલિયનગરવાસિનો વદિંસુ – ''ઇદં ઉદકં ઉભયતો નીહરિયમાનં નેવ તુમ્હાકં, ન

અમ્હાકં પહોસ્સતિ, અમ્હાકં પન સસ્સં એકઉદકેનેવ નિપ્ફજ્જિસ્સતિ, ઇદં ઉદકં અમ્હાકં દેથા''તિ. કપિલવત્થુવાસિનો વદિંસુ – ''તુમ્હેસુ કોટ્ઠે પૂરેત્વા ઠિતેસુ મયં રત્તસુવણ્ણનીલમણિકાળકહાપણે ગહેત્વા ન સક્ખિસ્સામ પચ્છિપસિબ્બકાદિહત્થા તુમ્હાકં ઘરદ્વારે વિચરિતું, અમ્હાકમ્પિ સસ્સં એકેનેવ ઉદકેન નિપ્ફજ્જિસ્સતિ, ઇદં ઉદકં અમ્હાકં દેથા''તિ. ''ન મયં દસ્સામા''તિ? ''મયમ્પિ ન દસ્સામા''તિ. એવં કલહં વડ્ઢેત્વા એકો ઉટ્ઠાય એકસ્સ પહારં અદાસિ, સોપિ અઞ્ઞસ્સાતિ એવં અઞ્ઞમઞ્ઞં પહરિત્વા રાજકુલાનં જાતિં ઘટ્ટેત્વા કલહં પવત્તેસું.

કોલિયકમ્મકારા વદન્તિ – ''તુમ્હે કપિલવત્થુવાસિકે સાકિયદારકે ગહેત્વા ગજ્જથ , યે સોણસિઙ્ગાલાદયો વિય અત્તનો ભગિનીહિ સદ્ધિં વસિંસુ, એતેસં હત્થિઅસ્સાદયો વા ફલકાવુધાનિ વા અમ્હાકં કિં કરિસ્સન્તી''તિ? સાકિયકમ્મકારા વદન્તિ – ''તુમ્હે દાનિ કુટ્ઠિનો દારકે ગહેત્વા ગજ્જથ, યે અનાથા નિગ્ગતિકા તિરચ્છાના વિય કોલરુક્ખે વસિંસુ, એતેસં હત્થિઅસ્સાદયો વા ફલકાવુધાનિ વા અમ્હાકં કિં કરિસ્સન્તી''તિ? તે ગન્ત્વા તસ્મિં કમ્મે નિયુત્તઅમચ્ચાનં કથેસું, અમચ્ચા રાજકુલાનં કથેસું. તતો સાકિયા ''ભગિનીહિ સદ્ધિં સંવાસિકાનં થામઞ્ચ બલઞ્ચ દસ્સેસ્સામા''તિ યુદ્ધસજ્જા નિક્ખમિંસુ. કોલિયાપિ ''કોલરુક્ખવાસીનં થામઞ્ચ બલઞ્ચ દસ્સેસ્સામા''તિ યુદ્ધસજ્જા નિક્ખમિંસુ. અપરે પનાચરિયા ''સાકિયકોલિયાનં દાસીસુ ઉદકત્થાય નદિં ગન્ત્વા ચુમ્બટાનિ ભૂમિયં નિક્ખિપિત્વા સુખકથાય સન્નિસિન્નાસુ એકિસ્સા ચુમ્બટં એકા સકસઞ્ઞાય ગણ્હિ, તં નિસ્સાય 'મમ ચુમ્બટં, તવ ચુમ્બટ'ન્તિ કલહે પવત્તે કમેન ઉભયનગરવાસિનો દાસકમ્મકારા ચેવ સેવકગામભોજકામચ્ચઉપરાજાનો ચાતિ સબ્બે યુદ્ધસજ્જા નિક્ખમિંસૂ''તિ વદન્તિ. ઇમમ્હા પન નયા પુરિમનયોવ બહૂસુ અટ્ઠકથાસુ આગતો, યુત્તરૂપો ચાતિ સ્વેવ ગહેતબ્બો.

તે પન સાયન્હસમયે યુદ્ધસજ્જા નિક્ખમિસ્સન્તીતિ તસ્મિં સમયે ભગવા સાવત્થિયં વિહરન્તો પચ્ચૂસસમયે લોકં વોલોકેન્તો ઇમે એવં યુદ્ધસજ્જે નિક્ખન્તે અદ્દસ, દિસ્વા ચ ''મયિ ગતે એસ કલહો વૂપસમિસ્સતિ નુ ખો, નો''તિ ઉપધારેન્તો ''અહમેત્થ ગન્ત્વા કલહવૂપસમત્થં તીણિ જાતકાનિ કથેસ્સામિ, તતો કલહો વૂપસમિસ્સતિ, અથ સામગ્ગિદીપનત્થાય દ્વે જાતકાનિ કથેત્વા **અત્તદણ્ડસુત્તં** (સુ॰ નિ॰ ૯૪૧ આદયો) દેસેસ્સામિ, દેસનં સુત્વા ઉભયનગરવાસિનો અડ્ઢતેય્યાનિ અડ્ઢતેય્યાનિ કુમારસતાનિ દસ્સન્તિ, અહં તે પબ્બાજેસ્સામિ, મહન્તો સમાગમો ભવિસ્સતી''તિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા પાતોવ સરીરપટિજગ્ગનં કત્વા સાવત્થિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો સાયન્હસમયે ગન્ધકુટિતો નિક્ખમિત્વા કસ્સચિ અનારોચેત્વા સયમેવ પત્તચીવરમાદાય દ્વિન્નં સેનાનં અન્તરે આકાસે પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા તેસં સંવેગજનનત્થં દિવા અન્ધકારં કાતું કેસરંસિયો વિસ્સજ્જેન્તો નિસીદિ. અથ નેસં સંવિગ્ગમાનસાનં અત્તાનં દસ્સેન્તો છબ્બણ્ણા બુદ્ધરંસિયો વિસ્સજ્જેસિ. કપિલવત્થુવાસિનોપિ ભગવન્તં દિસ્વા ''અમ્હાકં ઞાતિસેટ્ઠો સત્થા આગતો, દિટ્ઠો નુ ખો તેન અમ્હાકં કલહકરણભાવો''તિ ચિન્તેત્વા ''ન ખો પન સક્કા સત્થરિ આગતે અમ્હેહિ પરસ્સ સરીરે સત્થં પાતેતું, કોલિયનગરવાસિનો અમ્હે હનન્તુ વા બજ્ઝન્તુ વા''તિ આવુધાનિ છડ્ડેસું. કોલિયનગરવાસિનોપિ તથેવ અકંસુ.

અથ ભગવા ઓતરિત્વા રમણીયે પદેસે વાલુકપુલિને પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસીદિ અનોપમાય બુદ્ધસિરિયા વિરોચમાનો. તેપિ રાજાનો ભગવન્તં વન્દિત્વા નિસીદિંસુ. અથ ને સત્થા જાનન્તોવ ''કસ્મા આગતત્થ, મહારાજા''તિ પુચ્છિ. ''નેવ, ભન્તે, નદિદસ્સનત્થાય, ન કીળનત્થાય, અપિચ ખો પન ઇમસ્મિં ઠાને સઙ્ગામં પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા આગતમ્હા''તિ. ''કિં નિસ્સાય વો કલહો, મહારાજા''તિ? ''ઉદકં નિસ્સાય ભન્તે''તિ. ''ઉદકં કિં અગ્ઘતિ મહારાજા''તિ? ''અપ્પગ્ઘં, ભન્તે''તિ. ''પથવી નામ કિં અગ્ઘતિ, મહારાજા''તિ? ''અનગ્ઘા, ભન્તે''તિ. ''ખત્તિયા કિં અગ્ઘન્તિ, મહારાજા''તિ? ''ખત્તિયા નામ અનગ્ઘા, ભન્તે''તિ. ''અપ્પગ્ઘં ઉદકં નિસ્સાય કસ્મા

અનગ્ઘે ખત્તિયે નાસેથ, મહારાજ, કલહસ્મિઞ્હિ અસ્સાદો નામ નત્થિ, કલહવસેન હિ મહારાજા એકાય રુક્ખદેવતાય કાળસીહેન સદ્ધિં બદ્ધાઘાતો સકલમ્પિ ઇમં કપ્પં અનુપ્પત્તોયેવા''તિ વત્વા **ફન્દનજાતકં** (જા॰ ૧.૧૩.૧૪ આદયો) કથેસિ. તતો ''પરપત્તિયેન નામ મહારાજા ન ભવિતબ્બં, પરપત્તિયા હિ હુત્વા એકસ્સ સસસ્સ કથાય તિયોજનસહસ્સવિત્થતે હિમવન્તે ચતુપ્પદગણા મહાસમુદ્દં પક્ખન્દિનો અહેસું, તસ્મા પરપત્તિયેન ન ભવિતબ્બ''ન્તિ વત્વા **દદ્દરજાતકં** (જા॰ ૧.૨૪૩-૪૪; ૧.૪.૧૩-૧૬; ૧.૯.૧૦૫ આદયો) કથેસિ. તતો ''કદાચિ મહારાજા દુબ્બલોપિ મહબ્બલસ્સ રન્ધં પસ્સતિ, કદાચિ મહબ્બલોપિ દુબ્બલસ્સ રન્ધં પસ્સતિ, લટુકિકાપિ હિ સકુણિકા હત્થિનાગં ઘાતેસી''તિ વત્વા **લટુકિકજાતકં** (જા॰ ૧.૫.૩૯ આદયો) કથેસિ. એવં કલહવૂપસમનત્થાય તીણિ જાતકાનિ કથેત્વા સામગ્ગિપરિદીપનત્થાય દ્વે જાતકાનિ કથેસિ. ''સમગ્ગાનઞ્હિ મહારાજા કોચિ ઓતારં નામ પસ્સિતું ન સક્કોતી''તિ વત્વા **રુક્ખધમ્મજાતકં** (જા॰ ૧.૧.૭૪) કથેસિ. તતો ''સમગ્ગાનં મહારાજા કોચિ વિવરં પસ્સિતું નાસક્ખિ, યદા પન અઞ્ઞમઞ્ઞં વિવાદમકંસુ, અથ ને એકો નેસાદપુત્તો જીવિતક્ખયં પાપેત્વા આદાય ગતો, વિવાદે અસ્સાદો નામ નત્થી''તિ વત્વા **વટ્ટકજાતકં** (જા॰ ૧.૧.૩૫, ૧૧૮; ૧.૬.૧૨૮-૧૩૩) કથેસિ. એવં ઇમાનિ પઞ્ચ જાતકાનિ કથેત્વા અવસાને **અત્તદણ્ડસુત્તં** (સુ॰ નિ॰ ૯૪૧ આદયો) કથેસિ.

અથ રાજાનો પસન્ના ''સચે સત્થા નાગમિસ્સ, મયં અઞ્ઞમઞ્ઞં વધિત્વા લોહિતનદિં પવત્તયિસ્સામ, સત્થારં નિસ્સાય નો જીવિતં લદ્ધં. સચે પન સત્થા અગારં અજ્ઝાવસિસ્સ, દ્વિસહસ્સદીપપરિવારં ચતુમહાદીપરજ્જં હત્થગતં અભવિસ્સ, અતિરેકસહસ્સં ખો પનસ્સ પુત્તા અભવિસ્સંસુ, તતો ખત્તિયપરિવારોવ અવિચરિસ્સ, તં ખો પનેસ સમ્પત્તિં પહાય નિક્ખમિત્વા સમ્બોધિં પત્તો, ઇદાનિપિ ખત્તિયપરિવારોવ વિચરતૂ''તિ ઉભયનગરવાસિનો અડ્ઢતેય્યાનિ અડ્ઢતેય્યાનિ કુમારસતાનિ અદંસુ. ભગવા તે પબ્બાજેત્વા મહાવનં અગમાસિ. પુનદિવસતો પટ્ઠાય તેહિ પરિવુતો એકદા કપિલવત્થુનગરે એકદા કોલિયનગરેતિ દ્વીસુ નગરેસુ પિણ્ડાય ચરતિ. ઉભયનગરવાસિનો મહાસક્કારં કરિંસુ. તેસં ગરુગારવેન ન અત્તનો રુચિયા પબ્બજિતાનં અનભિરતિ ઉપ્પજ્જિ. પુરાણદુતિયિકાયોપિ નેસં અનભિરતિજનનત્થાય તં તં વત્વા સાસનં પેસેસું. તે અતિરેકતરં ઉક્કણ્ઠિંસુ. ભગવા આવજ્જેન્તો તેસં અનભિરતભાવં ઞત્વા ''ઇમે ભિક્ખૂ માદિસેન બુદ્ધેન સદ્ધિં એકતો વસન્તા ઉક્કણ્ઠન્તિ, કથં રૂપા નુ ખો તેસં ધમ્મકથા સપ્પાયા''તિ ઉપધારેન્તો કુણાલધમ્મદેસનં પસ્સિ. અથસ્સ એતદહોસિ – ''અહં ઇમે ભિક્ખૂ હિમવન્તં નેત્વા કુણાલકથાય નેસં માતુગામદોસં પકાસેત્વા અનભિરતિં હરિત્વા સોતાપત્તિમગ્ગં દસ્સામી''તિ.

સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય કપિલવત્થું પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો ભત્તકિચ્ચવેલાયમેવ તે પઞ્ચસતે ભિક્ખૂ આમન્તેત્વા ''દિટ્ઠપુબ્બો વો, ભિક્ખવે, રમણીયો હિમવન્તપદેસો''તિ પુચ્છિ. ''નોહેતં, ભન્તે''તિ. ''ગચ્છિસ્સથ પન હિમવન્તચારિક''ન્તિ? ''ભન્તે, અનિદ્ધિમન્તો મયં કથં ગમિસ્સામા''તિ. ''સચે પન વો કોચિ ગહેત્વા ગચ્છેય્ય, ગચ્છેય્યાથા''તિ? ''આમ, ભન્તે''તિ. સત્થા સબ્બેપિ તે અત્તનો ઇદ્ધિયા ગહેત્વા આકાસે ઉપ્પતિત્વા હિમવન્તં ગન્ત્વા ગગનતલે ઠિતોવ રમણીયે હિમવન્તપદેસે કઞ્ચનપબ્બતં રજતપબ્બતં મણિપબ્બતં હિઙ્ગુલિકપબ્બતં અઞ્જનપબ્બતં સાનુપબ્બતં ફલિકપબ્બતન્તિ નાનાવિધે પબ્બતે, પઞ્ચ મહાનદિયો, કણ્ણમુણ્ડકં રથકારં સીહપપાતં છદ્દન્તં તિયગ્ગળં અનોતત્તં કુણાલદહન્તિ સત્ત દહે દસ્સેસિ. હિમવન્તો ચ નામ મહા પઞ્ચયોજનસતુબ્બેધો તિયોજનસહસ્સવિત્થતો, તસ્સ ઇમં રમણીયં એકદેસં અત્તનો આનુભાવેન દસ્સેસિ. તત્થ કતનિવાસાનિ સીહબ્યગ્ઘહત્થિકુલાદીનિ ચતુપ્પદાનિપિ એકદેસતો દસ્સેસિ. તત્થ આરામરામણેય્યકાદીનિ પુપ્ફૂપગફલૂપગે રુક્ખે નાનાવિધે સકુણસઙ્ઘે જલજથલજપુપ્ફાનિ હિમવન્તસ્સ

પુરત્થિમપસ્સે સુવણ્ણતલં, પુચ્છિમપસ્સે હિઙ્ગુલતલં દસ્સેસિ. ઇમેસં રામણેય્યકાનં દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય તેસં ભિક્ખૂનં પુરાણદુતિયિકાસુ છન્દરાગો પહીનો.

અથ સત્થા તે ભિક્ખૂ ગહેત્વા આકાસતો ઓતરિત્વા હિમવન્તપચ્છિમપસ્સે સટ્ઠિયોજનિકે મનોસિલાતલે સત્તયોજનિકસ્સ કપ્પટ્ઠિકસાલરુક્ખસ્સ હેટ્ઠા તિયોજનિકાય મનોસિલાતલાય તેહિ ભિક્ખૂહિ પરિવુતો છબ્બણ્ણરસ્મિયો વિસ્સજ્જેન્તો અણ્ણવકુચ્છિં ખોભેત્વા જલમાનો સૂરિયો વિય નિસીદિત્વા મધુરસ્સરં નિચ્છારેન્તો તે ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં હિમવન્તે તુમ્હેહિ અદિટ્ઠપુબ્બં પુચ્છથા''તિ. તસ્મિં ખણે દ્વે ચિત્રકોકિલા ઉભોસુ કોટીસુ દણ્ડકં મુખેન ડંસિત્વા મજ્ઝે અત્તનો સામિકં નિસીદાપેત્વા અટ્ઠ ચિત્રકોકિલા પુરતો, અટ્ઠ પચ્છતો, અટ્ઠ વામતો, અટ્ઠ દક્ખિણતો, અટ્ઠ હેટ્ઠા, અટ્ઠ ઉપરિ છાયં કત્વા એવં ચિત્રકોકિલં પરિવારેત્વા આકાસેનાગચ્છન્તિ. અથ તે ભિક્ખૂ તં સકુણસઙ્ઘં દિસ્વા સત્થારં પુચ્છિંસુ – ''કે નામેતે, ભન્તે સકુણા''તિ? ''ભિક્ખવે, એસ મમ પોરાણકો વંસો, મયા ઠપિતા પવેણી, મં તાવ પુબ્બે એવં પરિચરિંસુ, તદા પનેસ સકુણગણો મહા અહોસિ, અડ્ઢટ્ઠાનિ દિજકઞ્ઞાસહસ્સાનિ મં પરિચરિંસુ. અનુપુબ્બેન પરિહાયિત્વા ઇદાનિ એત્તકો જાતો''તિ. ''કથં એવરૂપે પન, ભન્તે, વનસણ્ડે એતા દિજકઞ્ઞાયો તુમ્હે પરિચરિંસૂ''તિ? અથ નેસં સત્થા ''તેન હિ, ભિક્ખવે, સુણાથા''તિ સતિં ઉપટ્ઠાપેત્વા અતીતં આહરિત્વા દસ્સેન્તો આહ –

''એવમક્ખાયતિ એવમનુસૂયતિ, સબ્બોસધધરણિધરે નેકપુપ્ફમાલ્યવિતતે ગજગવજમહિંસરુરુચમરપસદખગ્ગગોકણ્ણસીહબ્યગ્ઘદીપિઅચ્છકોકતરચ્છઉદ્દારકદલિ- મિગબિળારસસકણ્ણિકાનુચરિતે આકિણ્ણનેલમણ્ડલમહાવરાહનાગકુલકરેણુસઙ્ઘાધિવુટ્ઠે ઇસ્સમિગસાખમિગસરભમિગએણીમિગવાતમિગપસદમિગપુરિસાલુકિમ્પુરિસયક્ખરક્ખ- સનિસેવિતે અમજ્જવમઞ્જરીધરપહટ્ઠપુપ્ફફુસિતગ્ગાનેકપાદપગણવિતકે કુરરચકોરવારણમયૂરપરભતજીવઞ્જીવકચેલાવકભિઙ્ગારકરવીકમત્તવિહઙ્ગગણસતતસમ્પઘુટ્ઠે અઞ્જનમનોસિલાહરિતાલહિઙ્ગુલકહેમરજતકનકાનેકધાતુ- સતવિનદ્ધપટિમણ્ડિતપદેસે એવરૂપે ખલુ, ભો, રમ્મે વનસણ્ડે કુણાલો નામ સકુણો પટિવસતિ અતિવિય ચિત્તો અતિવિય ચિત્તપત્તચ્છદનો''.

''તસ્સેવ ખલુ, ભો, કુણાલસ્સ સકુણસ્સ અડ્ઢટ્ઠાનિ ઇત્થિસહસ્સાનિ પરિચારિકા દિજકઞ્ઞાયો, અથ ખલુ, ભો, દ્વે દિજકઞ્ઞાયો કટ્ઠં મુખેન ડંસિત્વા તં કુણાલં સકુણં મજ્ઝે નિસીદાપેત્વા ઉડ્ડેન્તિમા નં કુણાલં સકુણં અદ્ધાનપરિયાયપથે કિલમથો ઉબ્બાહેત્થા''તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો હેટ્ઠતો હેટ્ઠતો ઉડ્ડેન્તિ 'સચાયં કુણાલો સકુણો આસના પરિપતિસ્સતિ, મયં તં પક્ખેહિ પટિગ્ગહેસ્સામા'તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો ઉપરૂપરિ ઉડ્ડેન્તિ 'મા નં કુણાલં સકુણં આતપો પરિતાપેસી'તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો ઉભતોપસ્સેન ઉડ્ડેન્તિ 'મા નં કુણાલં સકુણં સીતં વા ઉણ્હં વા તિણં વા રજો વા વાતો વા ઉસ્સાવો વા ઉપપ્ફુસી'તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો પુરતો પુરતો ઉડ્ડેન્તિ 'મા નં કુણાલં સકુણં ગોપાલકા વા પસુપાલકા વા તિણહારકા વા કટ્ઠહારકા વા વનકમ્મિકા વા કટ્ઠેન વા કઠલેન વા પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા

સત્થેન વા સક્ખરાહિ વા પહારં અદંસુ, માયં કુણાલો સકુણો ગચ્છેહિ વા લતાહિ વા રુક્ખેહિ વા સાખાહિ વા થમ્ભેહિ વા પાસાણેહિ વા બલવન્તેહિ વા પક્ખીહિ સઙ્ગમેસી'તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો પચ્છતો પચ્છતો ઉડ્ડેન્તિ સણ્હાહિ સખિલાહિ મઞ્જૂહિ મધુરાહિ વાચાહિ સમુદાચરન્તિયો 'માયં કુણાલો સકુણો આસને પરિયુક્કણ્ઠી'તિ.

''પઞ્ચસતા દિજકઞ્ઞાયો દિસોદિસં ઉડ્ડેન્તિ અનેકરુક્ખવિવિધવિકતિફલમાહરન્તિયો 'માયં કુણાલો સકુણો ખુદાય પરિકિલમિત્થા'તિ.

''અથ ખલુ, ભો, તા દિજકઞ્ઞાયો તં કુણાલં સકુણં આરામેનેવ આરામં, ઉય્યાનેનેવ ઉય્યાનં, નદીતિત્થેનેવ નદીતિત્થં, પબ્બતસિખરેનેવ પબ્બતસિખરં, અમ્બવનેનેવ અમ્બવનં, જમ્બુવનેનેવ જમ્બુવનં, લબુજવનેનેવ લબુજવનં, નાળિકેરસઞ્ચારિયેનેવ નાળિકેરસઞ્ચારિયં ખિપ્પમેવ અભિસમ્ભોન્તિ રતિત્થાય.

''અથ ખલુ, ભો, કુણાલો સકુણો તાહિ દિજકઞ્ઞાહિ દિવસં પરિબ્યૂળ્હો એવં અપસાદેતિ 'નસ્સથ તુમ્હે વસલિયો, વિનસ્સથ તુમ્હે વસિલિયો ચોરિયો ધુત્તિયો અસતિયો લહુચિત્તાયો કતસ્સ અપ્પટિકારિકાયો અનિલો વિય યેનકામંગમાયો''' તિ.

તત્રાયં અત્થવણ્ણના – ભિક્ખવે, સો વનસણ્ડો એવં અક્ખાયતિ એવઞ્ચ અનુસૂયતિ. કિન્તિ? સબ્બોસધધરણિધરેતિ વિત્થારો. તત્થ **સબ્બોસધધરણિધરે**તિ મૂલતચપત્તપુપ્ફાદિસબ્બોસધધરાય ધરણિયા સમન્નાગતેતિ અત્થો, સબ્બોસધયુત્તો વા ધરણિધરો. સો હિ પદેસો સબ્બોસધધરણિધરોતિ એવમક્ખાયતિ એવઞ્ચ અનુસૂયતિ, તસ્મિં વનસણ્ડેતિ વુત્તં હોતિ. સેસપદયોજનાયપિ એસેવ નયો. **નેકપુપ્ફમાલ્યવિતતે**તિ અનેકેહિ ફલત્થાય ઉપ્પન્નપુપ્ફેહિ ચેવ પિળન્ધનમાલ્યેહિ ચ વિતતે. **રુરૂ**તિ સુવણ્ણવણ્ણા મિગા. **ઉદ્દારા**તિ ઉદ્દા. **બિળારા**તિ મહાબિળારા. **નેલમણ્ડલં** વુચ્ચતિ તરુણભિઙ્કચ્છાપમણ્ડલં. **મહાવરાહા**તિ મહાહત્થિનો, આકિણ્ણનેલમણ્ડલમહાવરાહેન ગોચરિયાદિભેદેન દસવિધેન નાગકુલેન ચેવ કરેણુસઙ્ઘેન ચ અધિવુટ્ઠેતિ અત્થો. **ઇસ્સમિગા**તિ કાળસીહા. **વાતમિગા**તિ મહાવાતમિગા. **પસદમિગા**તિ ચિત્રમિગા. **પુરિસાલૂ**તિ વળવામુખયક્ખિનિયો. **કિમ્પુરિસા**તિ દેવકિન્નરચન્દકિન્નરદુમકિન્નરદણ્ડમાણવકકોન્તિ- સકુણકણ્ણપાવુરણાદિભેદા કિન્નરા. **અમજ્જવમઞ્જરીધરપહટ્ઠપુપ્ફફુસિતગ્ગાનેકપાદપગણવિતતે**તિ મકુલધરેહિ ચેવ મઞ્જરીધરેહિ ચ સુપુપ્ફિતેહિ ચ અગ્ગમત્તપુપ્ફિતેહિ ચ અનેકેહિ પાદપગણેહિ વિતતે. **વારણા** નામ હત્થિલિઙ્ગસકુણા. **ચેલાવકા**તિપિ એતે સકુણાયેવ. **હેમઞ્ચ કનકઞ્ચા**તિ દ્વે સુવણ્ણજાતિયો. એતેહિ અઞ્જનાદીહિ અનેકધાતુસતેહિ અનેકેહિ વણ્ણધાતુરાસીહિ વિનદ્ધપટિમણ્ડિતપદેસે. **ભો**તિ ધમ્માલપનમત્તમેતં. **ચિત્તો**તિ મુખતુણ્ડકેપિ હેટ્ઠાઉદરભાગેપિ ચિત્રોવ.

અટ્ઠટ્ઠાનીતિ અટ્ઠચતુત્થાનિ, તીણિ સહસ્સાનિ પઞ્ચેવ સતાનીતિ અત્થો. **અદ્ધાનપરિયાયપથે**તિ અદ્ધાનસઙ્ખાતે ગમનમગ્ગે. **ઉબ્બાહેત્થા**તિ બાધયિત્થ. **ઉપપ્ફુસી**તિ ઉપગન્ત્વા ફુસિ. **પહારં અદંસૂ**તિ એત્થ ''મા ન''ન્તિ પદસ્સ સામિવસેન અત્થો વેદિતબ્બો. **સઙ્ગમેસી**તિ સમાગચ્છિ. **સણ્હાહી**તિ મટ્ઠાહિ. **સખિલાહી**તિ પિયાહિ. **મઞ્જૂહી**તિ સખિલાહિ. **મધુરાહી**તિ મધુરસ્સરાહિ. **સમુદાચરન્તિયો**તિ ગન્ધબ્બકરણવસેન પરિચરન્તિયો. **અનેકરુક્ખવિવિધવિકતિફલ**ન્તિ અનેકેહિ રુક્ખેહિ વિવિધવિકતિફલં. **આરામેનેવ આરામ**ન્તિ પુપ્ફારામાદીસુ

અઞ્ઞતરેન આરામેનેવ અઞ્ઞતરં આરામં નેન્તીતિ અત્થો. **ઉય્યાનાદીસુપિ** એસેવ નયો. **નાળિકેરસઞ્ચારિયેનેવા**તિ નાળિકેરવનેનેવ અઞ્ઞં નાળિકેરવનં. **અતિસમ્ભોન્તી**તિ એવં નેત્વા તત્થ નં ખિપ્પઞ્ઞેવ રતિત્થાય પાપુણન્તિ.

દિવસં પરિબ્યૂળ્હોતિ સકલદિવસં પરિબ્યૂળ્હો. **અપસાદેતી**તિ તા કિર તં એવં દિવસં પરિચરિત્વા નિવાસરુક્ખે ઓતારેત્વા પરિવારેત્વા રુક્ખસાખાસુ નિસીદિત્વા ''અપ્પેવ નામ મધુરવચનં લભેય્યામા''તિ પત્થયન્તિયો ઇમિના ઉય્યોજિતકાલે અત્તનો વસનટ્ઠાનં ગમિસ્સામાતિ વસન્તિ. કુણાલરાજા પન તા ઉય્યોજેન્તો ''નસ્સથા''તિઆદિવચનેહિ અપસાદેતિ. તત્થ **નસ્સથા**તિ ગચ્છથ. **વિનસ્સથા**તિ સબ્બતોભાગેન નસ્સથ. ગેહે ધનધઞ્ઞાદીનં નાસનેન **ચોરિયો**, બહુમાયતાય **ધુત્તિયો**, નટ્ઠસ્સતિતાય **અસતિયો**, અનવટ્ઠિતચિત્તતાય **લહુચિત્તાયો**, કતવિનાસનેન મિત્તદુબ્ભિતાય **કતસ્સ અપ્પટિકારિકાયો**તિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, અહં તિરચ્છાનગતોપિ ઇત્થીનં અકતઞ્ઞુતં બહુમાયતં અનાચારતં દુસ્સીલતઞ્ચ જાનામિ, તદાપાહં તાસં વસે અવત્તિત્વા તા એવ અત્તનો વસે વત્તેમી''તિ ઇમાય કથાય તેસં ભિક્ખૂનં અનભિરતિં હરિત્વા સત્થા તુણ્હી અહોસિ. તસ્મિં ખણે દ્વે કાળકોકિલા સામિકં દણ્ડકેન ઉક્ખિપિત્વા હેટ્ઠાભાગાદીસુ ચતસ્સો ચતસ્સો હુત્વા તં પદેસં આગમિંસુ. તે ભિક્ખૂ તાપિ દિસ્વા સત્થારં પુચ્છિંસુ. સત્થા ''પુબ્બે, ભિક્ખવે, મમ સહાયો પુણ્ણમુખો નામ કુસ્સકોકિલો અહોસિ, તસ્સાયં વંસો''તિ વત્વા પુરિમનયેનેવ તેહિ ભિક્ખૂહિ પુચ્છિતો આહ –

> ''તસ્સેવ ખલુ, ભો, હિમવતો પબ્બતરાજસ્સ પુરત્થિમદિસાભાગે
> સુસુખુમસુનિપુણગિરિપ્પભવહરિતુપયન્તિયો''તિ.

તત્થ સુટ્ઠુ સુખુમસણ્હસલિલતાય સુસુખુમસુનિપુણા, ગિરિ એતાસં પભવોતિ ગિરિપ્પભવા , હિમવન્તતો સન્દમાનહરિતતિણમિસ્સઓઘતાય હરિતા, કુણાલદહં ઉપગમનેન ઉપયન્તિયોતિ **સુસુખુમસુનિપુણગિરિપ્પભવહરિતુપયન્તિયો**, એવરૂપા નદિયો યસ્મિં સન્દન્તીતિ અત્થો.

ઇદાનિ યં કુણાલદહં તા ઉપયન્તિ, તત્થ પુપ્ફાનિ વણ્ણેન્તો આહ –

> ''ઉપ્પલપદુમકુમુદનલિનસતપત્તસોગન્ધિકમન્દાલકસમ્પતિવિરુળ્હ-
> સુચિગન્ધમનુઞ્ઞમાવકપ્પદેસે''તિ.

તત્થ **ઉપ્પલ**ન્તિ નીલુપ્પલં. **નલિન**ન્તિ સેતપદુમં. **સતપત્ત**ન્તિ પરિપુણ્ણસતપત્તપદુમં. **સમ્પતી**તિ એતેહિ સમ્પતિવિરુળ્હેહિ અભિનવજાતેહિ સુચિગન્ધેન ચેવ મનુઞ્ઞેન ચ હદયબન્ધનસમત્થતાય માવકેન ચ પદેસેન સમન્નાગતેતિ અત્થો.

ઇદાનિ તસ્મિં દહે રુક્ખાદયો વણ્ણેન્તો આહ –

> ''કુરવકમુચલિન્દકેતકવેદિસવઞ્જુલપુન્નાગબકુલતિલકપિયકહસનસાલસળલ-
> ચમ્પકઅસોકનાગરુક્ખતિરીટિભુજપત્તલોદ્દચન્દનોઘવને કાળાગરુપદ્મકપિયઙ્ગુદેવદારુકચોચગહને
> કકુધકુટજઅઙ્કોલકચ્ચિકારકણિકારકણ્ણિકાર-
> કનવેરકોરણ્ડકકોવિળારકિંસુકયોધિકવનમલ્લિકમનઙ્ગણમનવજ્જભણ્ડિસુરુચિર- ભગિનિમાલામલ્યધરે

જાતિસુમનમધુગન્ધિકધનુતક્કારિતાલીસતગરમુસીરકોટ્ઠકચ્છવિતતે અતિમુત્તકસંકુસુમિતલતાવિતતપટિમણ્ડિતપ્પદેસે હંસપિલવકાદમ્બકારણ્ડવાભિનદિતે વિજ્જાધરસિદ્ધસમણતાપસગણાધિવુટ્ઠે વરદેવયક્ખરક્ખસદાનવગન્ધબ્બકિન્નરમહોરગાનુચિણ્ણપ્પદેસે – એવરૂપે ખલુ, ભો, રમ્મે વનસણ્ડે પુણ્ણમુખો નામ કુસ્સકોકિલો પતિવસતિ અતિવિય મધુરગિરો વિલાસિતનયનો મત્તક્ખો.

‘‘તસ્સેવ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખસ્સ કુસ્સકોકિલસ્સ અડ્ઢુડ્ઢાનિ ઇત્થિસતાનિ પરિચારિકા દિજકઞ્ઞાયો. અથ ખલુ, ભો, દ્વે દિજકઞ્ઞાયો કટ્ઠં મુખેન ડંસિત્વા તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં મજ્ઝે નિસીદાપેત્વા ઉડ્ડેન્તિ ‘મા નં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં અદ્ધાનપરિયાયપથે કિલમથો ઉબ્બાહેત્થા’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો હેટ્ઠતો હેટ્ઠતો ઉડ્ડેન્તિ ‘સચાયં પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો સકુણો આસના પરિપતિસ્સતિ, મયં તં પક્ખેહિ પટિગ્ગહેસ્સામા’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો ઉપરૂપરિ ઉડ્ડેન્તિ ‘મા નં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં આતપો પરિતાપેસી’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો ઉભતોપસ્સેન ઉડ્ડેન્તિ ‘માનં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં સીતં વા ઉણ્હં વા તિણં વા રજો વા વાતો વા ઉસ્સાવો વા ઉપપ્ફુસી’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો પુરતો પુરતો ઉડ્ડેન્તિ ‘મા નં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં ગોપાલકા વા પસુપાલકા વા તિણહારકા વા કટ્ઠહારકા વા વનકમ્મિકા વા કટ્ઠેન વા કઠલાય વા પાણિના વા લેડ્ડુના વા દણ્ડેન વા સત્થેન વા સક્ખરાહિ વા પહારમદંસુ, માયં પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો ગચ્છેહિ વા લતાહિ વા રુક્ખેહિ વા સાખાહિ વા થમ્ભેહિ વા પાસાણેહિ વા બલવન્તેહિ વા પક્ખીહિ સઙ્ગમેસી’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો પચ્છતો પચ્છતો ઉડ્ડેન્તિ સણ્હાહિ સખિલાહિ મઞ્જૂહિ મધુરાહિ વાચાહિ સમુદાચરન્તિયો ‘માયં પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો આસને પરિયુક્કણ્ઠી’તિ.

‘‘પઞ્ઞાસ દિજકઞ્ઞાયો દિસોદિસં ઉડ્ડેન્તિ અનેકરુક્ખવિવિધવિકતિફલમાહરન્તિયો ‘માયં પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો ખુદાય પરિકિલમિત્થા’તિ.

‘‘અથ ખલુ, ભો, તા દિજકઞ્ઞાયો તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં આરામેનેવ આરામં, ઉય્યાનેનેવ ઉય્યાનં, નદીતિત્થેનેવ નદીતિત્થં, પબ્બતસિખરેનેવ પબ્બતસિખરં, અમ્બવનેનેવ અમ્બવનં, જમ્બુવનેનેવ જમ્બુવનં, લબુજવનેનેવ લબુજવનં, નાળિકેરસઞ્ચારિયેનેવ નાળિકેરસઞ્ચારિયં ખિપ્પમેવ અભિસમ્ભોન્તિ રતિત્થાય.

‘‘અથ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો તાહિ દિજકઞ્ઞાહિ દિવસં પરિબ્યૂળ્હો એવં પસંસતિ ‘સાધુ સાધુ, ભગિનિયો, એતં ખો ભગિનિયો તુમ્હાકં પતિરૂપં કુલધીતાનં, યં તુમ્હે ભત્તારં પરિચરેય્યાથા’તિ.

‘‘અથ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો યેન કુણાલો સકુણો તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસંસુ ખો કુણાલસ્સ સકુણસ્સ પરિચારિકા દિજકઞ્ઞાયો તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં દૂરતોવ આગચ્છન્તં, દિસ્વાન યેન પુણ્ણમુખો

કુસ્સકોકિલો તેનુપસઙ્કમિંસુ, ઉપસઙ્કમિત્વા તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં એતદવોચું – ‘અયં, સમ્મ પુણ્ણમુખ, કુણાલો સકુણો અતિવિય ફરુસો અતિવિય ફરુસવાચો, અપ્પેવ નામ તવમ્પિ આગમ્મ પિયવાચં લભેય્યામા’તિ. ‘અપ્પેવ નામ ભગિનિયો’તિ વત્વા યેન કુણાલો સકુણો તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા કુણાલેન સકુણેન સદ્ધિં પટિસમ્મોદિત્વા એકમન્તં નિસીદિ, એકમન્તં નિસિન્નો ખો પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો તં કુણાલં સકુણં એતદવોચ – ‘કિસ્સ ત્વં, સમ્મ કુણાલ, ઇત્થીનં સુજાતાનં કુલધીતાનં સમ્માપટિપન્નાનં મિચ્છાપટિપન્નોસિ, અમનાપભાણીનમ્પિ કિર, સમ્મ કુણાલ, ઇત્થીનં મનાપભાણિના ભવિતબ્બં, કિમઙ્ગં પન મનાપભાણીન’ન્તિ.

‘‘એવં વુત્તે કુણાલો સકુણો તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં એવં અપસાદેસિ – ‘નસ્સ ત્વં, સમ્મ જમ્મ વસલ, વિનસ્સ ત્વં, સમ્મ જમ્મ વસલ, કો નુ તયા વિયત્તો જાયાજિનેના’તિ. એવં અપસાદિતો ચ પન પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો તતોયેવ પટિનિવત્તિ.

‘‘અથ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખસ્સ કુસ્સકોકિલસ્સ અપરેન સમયેન નચિરસ્સેવ ખરો આબાધો ઉપ્પજ્જિ, લોહિતપક્ખન્દિકા બાળ્હા વેદના વત્તન્તિ મારણન્તિકા. અથ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખસ્સ કુસ્સકોકિલસ્સ પરિચારિકાનં દિજકઞ્ઞાનં એતદહોસિ – ‘આબાધિકો ખો અયં પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો, અપ્પેવ નામ ઇમમ્હા આબાધા વુટ્ઠહેય્યા’તિ એકં અદુતિયં ઓહાય યેન કુણાલો સકુણો તેનુપસઙ્કમિંસુ. અદ્દસા ખો કુણાલો સકુણો તા દિજકઞ્ઞાયો દૂરતોવ આગચ્છન્તિયો, દિસ્વાન તા દિજકઞ્ઞાયો એતદવોચ – ‘કહં પન તુમ્હં વસલિયો ભત્તા’તિ. ‘આબાધિકો ખો, સમ્મ કુણાલ, પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો અપ્પેવ નામ તમ્હા આબાધા વુટ્ઠહેય્યા’તિ. એવં વુત્તે કુણાલો સકુણો તા દિજકઞ્ઞાયો એવં અપસાદેસિ – ‘નસ્સથ તુમ્હે વસલિયો, વિનસ્સથ તુમ્હે વસલિયો ચોરિયો ધુત્તિયો અસતિયો લહુચિત્તાયો કતસ્સ અપ્પટિકારિકાયો અનિલો વિય યેનકામંગમાયો’તિ વત્વા યેન પુણ્ણમુખો કુસ્સકોકિલો તેનુપસઙ્કમિ, ઉપસઙ્કમિત્વા તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં એતદવોચ – ‘હં, સમ્મ, પુણ્ણમુખા’તિ. ‘હં, સમ્મ, કુણાલા’તિ.

‘‘અથ ખલુ, ભો, કુણાલો સકુણો તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં પક્ખેહિ ચ મુખતુણ્ડકેન ચ પરિગ્ગહેત્વા વુટ્ઠાપેત્વા નાનાભેસજ્જાનિ પાયાપેસિ. અથ ખલુ, ભો, પુણ્ણમુખસ્સ કુસ્સકોકિલસ્સ સો આબાધો પટિપ્પસ્સમ્ભી’’તિ.

તત્થ **પિયકા**તિ સેતપુપ્ફા. **હસના**તિ હ-કારો સન્ધિકરો, અસનાયેવ. **તિરીટી**તિ એકા રુક્ખજાતિ. **ચન્દના**તિ રત્તસુરભિચન્દના. **ઓઘવને**તિ એતેસં ઓઘેન ઘટાય સમન્નાગતવને. **દેવદારુકચોચગહને**તિ દેવદારુરુક્ખેહિ ચેવ કદલીહિ ચ ગહને. **કચ્ચિકારા**તિ એકા રુક્ખજાતિ. **કણિકારા**તિ મહાપુપ્ફા. **કણ્ણિકારા**તિ ખુદ્દકપુપ્ફા. **કિંસુકા**તિ વાતઘાતકા. **યોધિકા**તિ યૂથિકા. **વનમલ્લિકમનઙ્ગણમનવજ્જભણ્ડિસુરુચિરભગિનિમાલામલ્યધરે**તિ મલ્લિકાનઞ્ચ અનઙ્ગણાનં અનવજ્જાનઞ્ચ ભણ્ડીનં સુરુચિરાનઞ્ચ ભગિનીનં પુપ્ફેહિ માલ્યધારયમાને. **ધનુતક્કારી**તિ ધનુપાટલિ. **તાલીસા**તિ તાલીસપત્તરુક્ખા. **કચ્છવિતતે**તિ એતેહિ જાતિસુમનાદીહિ વિતતે નદિકચ્છપબ્બતકચ્છે. **સંકુસુમિતલતા**તિ તેસુ તેસુ ઠાનેસુ સુટ્ઠુ કુસુમિતઅતિમુત્તકેહિ ચેવ નાનાવિધલતાહિ ચ વિતતપટિમણ્ડિતપદેસે. **ગણાધિવુટ્ઠે**તિ એતેસં વિજ્જાધરાદીનં ગણેહિ અધિવુટ્ઠે. **પુણ્ણમુખો**તિ મુખપરિપુણ્ણતાય પુણ્ણમુખો. પરેહિ કુટ્ઠતાય **કુસ્સકોકિલો**. **વિલાસિતનયનો**તિ વિલાસિતનેત્તો. **મત્તક્ખો**તિ યથા મત્તાનં અક્ખીનિ રત્તાનિ હોન્તિ, એવં રત્તક્ખો, પમાણયુત્તનેત્તો વા.

ભગિનિયોતિ અરિયવોહારેન આલપનં. **પરિચરેય્યાથા**તિ સકલદિવસં ગહેત્વા વિચરેય્યાથ. ઇતિ સો પિયકથં કથેત્વા ઉય્યોજેતિ. કદાચિ પન કુણાલો સપરિવારો પુણ્ણમુખં દસ્સનાય ગચ્છતિ, કદાચિ પુણ્ણમુખો કુણાલસ્સ સન્તિકં આગચ્છતિ. તેનાહ "**અથ ખલુ, ભો**"તિ. **સમ્મા**તિ વયસ્સ. **આગમ્મા**તિ પટિચ્ચ ઉપનિસ્સાય. **લભેય્યામા**તિ કુણાલસ્સ સન્તિકા પિયવચનં લભેય્યામ. **અપ્પેવ નામા**તિ અપિ નામ લભેય્યાથ, વક્ખામિ નન્તિ. **સુજાતાન**ન્તિ સમજાતિકાનં.

નસ્સાતિ પલાય. **જમ્મા**તિ લામક. **વિયત્તો**તિ કો નુ તયા સદિસો અઞ્ઞો બ્યત્તો નામ અત્થિ. **જાયાજિનેના**તિ જાયાજિતેન, અયમેવ વા પાઠો. એવં ઇત્થિપરાજિતેન તયા સદિસો કો નામ બ્યત્તો અત્થીતિ તં પુન એવરૂપસ્સ વચનસ્સ અભણનત્થાય અપસાદેતિ. **તતોયેવા**તિ "કુદ્ધો મે કુણાલો"તિ ચિન્તેત્વા તતોયેવ પટિનિવત્તિ, સો નિવત્તિત્વા સપરિવારો અત્તનો નિવાસટ્ઠાનમેવ અગમાસિ.

અપ્પેવ નામાતિ સંસયપરિવિતક્કો, ઇમમ્હા આબાધા વુટ્ઠહેય્ય વા નો વાતિ એવં ચિન્તેત્વા તં ઓહાય પક્કમિંસુ. **તુમ્હ**ન્તિ તુમ્હાકં. **અપ્પેવ નામા**તિ તમ્હા આબાધા વુટ્ઠહેય્ય વા નો વા, અમ્હાકં આગતકાલે મતો ભવિસ્સતિ. મયઞ્હિ ઇદાનેવ સો મરિસ્સતીતિ ઞત્વા તુમ્હાકં પાદપરિચારિકા ભવિતું આગતા. **તેનુપસઙ્કમી**તિ ઇમા ઇત્થિયો સામિકસ્સ મતકાલે આગતા પટિક્કૂલા ભવિસ્સામાતિ તં પહાય આગતા, અહં ગન્ત્વા મમ સહાયકં પુપ્ફફલાદીનિ નાનાભેસજ્જાનિ સંહરિત્વા અરોગં કરિસ્સામીતિ ચિન્તેત્વા નાગબલો મહાસત્તો આકાસે ઉપ્પતિત્વા યેન સો તેનુપસઙ્કમિ. **હ**ન્તિ નિપાતો, "જીવસિ, સમ્મા"તિ પુચ્છન્તો એવમાહ. ઇતરોપિસ્સ "જીવામી"તિ વદન્તો "**હં સમ્મા**"તિ આહ. **પાયાપેસી**તિ પાયેસિ. **પટિપ્પસ્સમ્ભી**તિ વૂપસમીતિ.

તાપિ દિજકઞ્ઞાયો અસ્મિં અરોગે જાતે આગતા. કુણાલોપિ પુણ્ણમુખં કતિપાહં ફલાફલાનિ ખાદાપેત્વા તસ્સ બલપ્પત્તકાલે, "સમ્મ, ઇદાનિ ત્વં અરોગો, અત્તનો પરિચારિકાહિ સદ્ધિં વસ, અહમ્પિ અત્તનો વસનટ્ઠાનં ગમિસ્સામી"તિ આહ. અથ નં સો "ઇમા, સમ્મ, મં બાળ્હગિલાનં પહાય પલાયન્તિ, ન મે એતાહિ ધુત્તીહિ અત્થો"તિ આહ. તં સુત્વા મહાસત્તો "તેન હિ તે, સમ્મ, ઇત્થીનં પાપભાવં આચિક્ખિસ્સામી"તિ પુણ્ણમુખં ગહેત્વા હિમવન્તપસ્સે મનોસિલાતલં નેત્વા સત્તયોજનિકસાલરુક્ખમૂલે મનોસિલાસને નિસીદિ. એકસ્મિં પસ્સે પુણ્ણમુખો સપરિવારો નિસીદિ. સકલહિમવન્તે દેવઘોસના ચરિ – "અજ્જ કુણાલો સકુણરાજા હિમવન્તે મનોસિલાસને નિસીદિત્વા બુદ્ધલીલાય ધમ્મં દેસેસ્સતિ, તં સુણાથા"તિ. પરમ્પરઘોસેન છ કામાવચરદેવા સુત્વા યેભુય્યેન તત્થ સન્નિપતિંસુ. બહુનાગસુપણ્ણકિન્નરવિજ્જાધરાદીનમ્પિ દેવતા તમત્થં ઉગ્ઘોસેસું. તદા આનન્દો નામ ગિજ્ઝરાજા દસસહસ્સગિજ્ઝપરિવારો ગિજ્ઝપબ્બતે પટિવસતિ. સોપિ તં કોલાહલં સુત્વા "ધમ્મં સુણિસ્સામી"તિ સપરિવારો આગન્ત્વા એકમન્તં નિસીદિ. નારદોપિ પઞ્ચાભિઞ્ઞો તાપસો દસસહસ્સતાપસપરિવુતો હિમવન્તપદેસે વિહરન્તો તં દેવઘોસનં સુત્વા "સહાયો કિર મે કુણાલો ઇત્થીનં અગુણં કથેસ્સતિ, મહાસમાગમો ભવિસ્સતિ, મયાપિ તં દેસનં સોતું વટ્ટતી"તિ તાપસદસસહસ્સેન સદ્ધિં ઇદ્ધિયા તત્થ ગન્ત્વા એકમન્તં નિસીદિ. બુદ્ધાનં દેસનાસન્નિપાતસદિસો મહાસમાગમો અહોસિ. અથ મહાસત્તો જાતિસ્સરઞાણેન ઇત્થિદોસપટિસંયુત્તં અતીતભવે દિટ્ઠકારણં પુણ્ણમુખં કાયસક્ખિં કત્વા કથેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

> "અથ ખલુ, ભો, કુણાલો સકુણો તં પુણ્ણમુખં કુસ્સકોકિલં ગિલાનવુટ્ઠિતં અચિરવુટ્ઠિતં ગેલઞ્ઞા એતદવોચ –

'''દિટ્ઠા મયા, સમ્મ પુણ્ણમુખ, કણ્હા દ્વેપિતિકા પઞ્ચપતિકાય છટ્ઠે પુરિસે ચિત્તં પટિબન્ધન્તિયા, યદિદં કબન્ધે પીઠસપ્પિમ્હી'''તિ. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૨૯૦.''અથજ્જુનો નકુલો ભીમસેનો, યુધિટ્ઠિલો સહદેવો ચ રાજા;
એતે પતી પઞ્ચ મતિચ્ચ નારી, અકાસિ ખુજ્જવામનકેન પાપ'ન્તિ.

''દિટ્ઠા મયા, સમ્મ પુણ્ણમુખ, સચ્ચતપાપી નામ સમણી સુસાનમજ્ઝે વસન્તી ચતુત્થભત્તં પરિણામયમાના સુરાધુત્તકેન પાપમકાસિ.

''દિટ્ઠા મયા, સમ્મ પુણ્ણમુખ, કાકવતી નામ દેવી સમુદ્દમજ્ઝે વસન્તી ભરિયા વેનતેય્યસ્સ નટકુવેરેન પાપમકાસિ.

''દિટ્ઠા મયા, સમ્મ પુણ્ણમુખ, કુરુઙ્ગદેવી નામ લોમસુદ્દરી એળિકકુમારં કામયમાના છળઙ્ગકુમારધનન્તેવાસિના પાપમકાસિ.

''એવઞ્હેતં મયા ઞાતં, બ્રહ્મદત્તસ્સ માતરં;
ઓહાય કોસલરાજં, પઞ્ચાલચણ્ડેન પાપમકાસિ.

૨૯૧.''એતા ચ અઞ્ઞા ચ અકંસુ પાપં, તસ્માહમિત્થીનં ન વિસ્સસે નપ્પસંસે;
મહી યથા જગતિ સમાનરત્તા, વસુન્ધરા ઇતરીતરાપતિટ્ઠા;
સબ્બસહા અફન્દના અકુપ્પા, તથિત્થિયો તાયો ન વિસ્સસે નરો.

૨૯૨.''સીહો યથા લોહિતમંસભોજનો, વાળમિગો પઞ્ચાવુધો સુરુદ્ધો;
પસય્હખાદી પરહિંસને રતો, તથિત્થિયો તાયો ન વિસ્સસે નરો.

''ન ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, વેસિયો નારિયો ગમનિયો, ન હેતા બન્ધકિયો નામ, વધિકાયો નામ એતાયો, યદિદં વેસિયો નારિયો ગમનિયો''તિ.

''ચોરો વિય વેણિકતા મદિરાવ દિદ્ધા વાણિજો વિય વાચાસન્થુતિયો ઇસ્સસિઙ્ગમિવ વિપરિવત્તાયો ઉરગમિવ દુજિવ્હાયો. સોબ્ભમિવ પટિચ્છન્ના પાતાલમિવ દુપ્પૂરા રક્ખસી વિય દુત્તોસા યમોવેકન્તહારિયો. સિખીરિવ સબ્બભક્ખા નદીરિવ સબ્બવાહી અનિલો વિય યેનકામંચરા નેરુ વિય અવિસેસકરા વિસરુક્ખો વિય નિચ્ચફલિતાયોતિ. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૨૯૩.'''યથા ચોરો યથા દિદ્ધો, વાણિજોવ વિકત્થની;
ઇસ્સસિઙ્ગમિવ પરિવત્તા, દુજિવ્હા ઉરગો વિય.

૨૯૪.'''સોબ્ભમિવ પટિચ્છન્ના, પાતાલમિવ દુપ્પુરા;
રક્ખસી વિય દુત્તોસા, યમોવેકન્તહારિયો.

૨૯૫.''યથા સિખી નદી વાતો, નેરુનાવ સમાગતા;

> વિસરુક્ખો વિય નિચ્ચફલા, નાસયન્તિ ઘરે ભોગં;
> રતનન્તકરિત્થિયો'''તિ.

તત્થ **ગિલાનવુટ્ઠિત**ન્તિ પઠમં ગિલાનં પચ્છા વુટ્ઠિતં. **દિટ્ઠા મયા**તિ અતીતે કિર બ્રહ્મદત્તો કાસિરાજા સમ્પન્નબલવાહનતાય કોસલરજ્જં ગહેત્વા કોસલરાજાનં મારેત્વા તસ્સ અગ્ગમહેસિં સગબ્ભં ગહેત્વા બારાણસિં ગન્ત્વા તં અત્તનો અગ્ગમહેસિં અકાસિ. સા અપરભાગે ધીતરં વિજાયિ. રઞ્ઞો પન પકતિયા ધીતા વા પુત્તો વા નત્થિ, સો તુસ્સિત્વા, ''ભદ્દે, વરં ગણ્હાહી''તિ આહ. સા ગહિતકં કત્વા ઠપેસિ. તસ્સા પન કુમારિકાય ''કણ્હા''તિ નામં કરિંસુ. અથસ્સા વયપ્પત્તાય માતા તં આહ – ''અમ્મ, પિતરા તવ વરો દિન્નો, તમહં ગહેત્વા ઠપેસિં, તવ રુચ્ચનકં વરં ગણ્હા''તિ. સા ''અમ્મ, મય્હં અઞ્ઞં અવિજ્જમાનં નત્થિ, પતિગ્ગહણત્થાય મે સયં વરં કારેહી''તિ કિલેસબહુલતાય હિરોત્તપ્પં ભિન્દિત્વા માતરં આહ. સા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા ''યથારુચિતં પતિં ગણ્હતૂ''તિ વત્વા સયં વરં ઘોસાપેસિ. રાજઙ્ગણે સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા બહૂ પુરિસા સન્નિપતિંસુ. કણ્હા પુપ્ફસમુગ્ગં આદાય ઉત્તરસીહપઞ્જરે ઠિતા ઓલોકેન્તી એકમ્પિ ન રોચેસિ.

તદા પણ્ડુરાજગોત્તતો અજ્જુનો નકુલો ભીમસેનો યુધિટ્ઠિલો સહદેવોતિ ઇમે પઞ્ચ પણ્ડુરાજપુત્તા તક્કસિલાયં દિસાપામોક્ખસ્સ આચરિયસ્સ સન્તિકે સિપ્પં ઉગ્ગહેત્વા ''દેસચારિત્તં જાનિસ્સામા''તિ વિચરન્તા બારાણસિં પત્વા અન્તોનગરે કોલાહલં સુત્વા પુચ્છિત્વા તમત્થં ઞત્વા ''મયમ્પિ ગમિસ્સામા''તિ કઞ્ચનરૂપસમાનરૂપા તત્થ ગન્ત્વા પટિપાટિયા અટ્ઠંસુ. કણ્હા તે દિસ્વા પઞ્ચસુપિ તેસુ પટિબદ્ધચિત્તા હુત્વા પઞ્ચન્નમ્પિ સીસેસુ માલાચુમ્બટકાનિ ખિપિત્વા, ''અમ્મ, ઇમે પઞ્ચ જને વરેમી''તિ આહ. સાપિ રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા વરસ્સ દિન્નત્તા ''ન લભિસ્સતી''તિ અવત્વા અનત્તમનોવ ''કિંજાતિકા કસ્સ પુત્તા''તિ પુચ્છિત્વા પણ્ડુરાજપુત્તભાવં ઞત્વા તેસં સક્કારં કત્વા તં પાદપરિચારિકં અદાસિ.

સા સત્તભૂમિકપાસાદે તે કિલેસવસેન સઙ્ગણ્હિ. એકો પનસ્સા પરિચારકો ખુજ્જો પીઠસપ્પી અત્થિ. સા પઞ્ચ રાજપુત્તે કિલેસવસેન સઙ્ગણ્હિત્વા તેસં બહિ નિક્ખન્તકાલે ઓકાસં લભિત્વા કિલેસેન અનુડય્હમાના ખુજ્જેન સદ્ધિં પાપં કરોતિ, તેન ચ સદ્ધિં કથેન્તી – ''મય્હં તયા સદિસો પિયો નત્થિ, રાજપુત્તે મારાપેત્વા તેસં ગલલોહિતેન તવ પાદે મક્ખાપેસ્સામી''તિ વદતિ. ઇતરેસુપિ જેટ્ઠભાતિકેન મિસ્સીભૂતકાલે – ''ઇમેહિ ચતૂહિ ત્વમેવ મય્હં પિયતરો, મયા જીવિતમ્પિ તવત્થાય પરિચ્ચત્તં, મમ પિતુ અચ્ચયેન તુય્હઞ્ઞેવ રજ્જં દાપેસ્સામી''તિ વદતિ. ઇતરેહિ સદ્ધિં મિસ્સીભૂતકાલેપિ એસેવ નયો. તે ''અયં અમ્હે પિયાયતિ, ઇસ્સરિયઞ્ચ નો એતં નિસ્સાય જાત''ન્તિ તસ્સા અતિવિય તુસ્સન્તિ.

સા એકદિવસં આબાધિકા અહોસિ. અથ નં તે પરિવારેત્વા એકો સીસં સમ્બાહન્તો નિસીદિ, સેસા એકેકં હત્થઞ્ચ પાદઞ્ચ. ખુજ્જો પન પાદમૂલે નિસીદિ. સા સીસં સમ્બાહમાનસ્સ જેટ્ઠભાતિકસ્સ અજ્જુનકુમારસ્સ – ''મય્હં તયા પિયતરો નત્થિ, જીવમાના તુય્હં જીવિસ્સામિ, પિતુ અચ્ચયેન તુય્હં રજ્જં દાપેસ્સામી''તિ સીસેન સઞ્ઞં દદમાના તં સઙ્ગણ્હિ, ઇતરેસમ્પિ હત્થપાદેહિ તથેવ સઞ્ઞં અદાસિ. ખુજ્જસ્સ પન – ''ત્વઞ્ઞેવ મમ પિયો, તવત્થાય અહં જીવિસ્સામી''તિ જિવ્હાય સઞ્ઞં અદાસિ. તે સબ્બેપિ પુબ્બે કથિતભાવેન તાય સઞ્ઞાય તમત્થં જાનિંસુ. તેસુ સેસા અત્તનો દિન્નસઞ્ઞાયેવ જાનિંસુ. અજ્જુનકુમારો પન તસ્સા હત્થપાદજિવ્હાવિકારે દિસ્વા – ''યથા મય્હં, એવં સેસાનમ્પિ ઇમાય સઞ્ઞા દિન્ના ભવિસ્સતિ, ખુજ્જેન ચાપિ સદ્ધિં એતિસ્સાય સન્થવેન ભવિતબ્બ''ન્તિ ચિન્તેત્વા ભાતરો ગહેત્વા બહિ નિક્ખમિત્વા પુચ્છિ – ''દિટ્ઠા વો પઞ્ચપતિકા મમ સીસવિકારં

દસ્સેન્તી''તિ? ''આમ, દિટ્ઠા''તિ. ''કિંકારણં જાનાથા''તિ? ''ન જાનામા''તિ. ''ઇદં નામેત્થ કારણં, તુમ્હાકં પન હત્થપાદેહિ દિન્નસઞ્ઞાય કારણં જાનાથા''તિ? ''આમ, જાનામા''તિ. ''અમ્હાકમ્પિ તેનેવ કારણેન અદાસિ, ખુજ્જસ્સ જિવ્હાવિકારેન સઞ્ઞાદાનસ્સ કારણં જાનાથા''તિ? ''ન જાનામા''તિ. અથ નેસં આચિક્ખિત્વા ''ઇમિનાપિ સદ્ધિં એતાય પાપકમ્મં કત''ન્તિ વત્વા તેસુ અસદ્દહન્તેસુ ખુજ્જં પક્કોસિત્વા પુચ્છિ. સો સબ્બં પવત્તિં કથેસિ.

તે તસ્સ વચનં સુત્વા તસ્સા વિગતચ્છન્દરાગા હુત્વા – ''અહો માતુગામો નામ પાપો દુસ્સીલો, માદિસે નામ જાતિસમ્પન્ને સોભગ્ગપ્પત્તે પહાય એવરૂપેન જેગુચ્છપટિક્કૂલેન ખુજ્જેન સદ્ધિં પાપકમ્મં કરોતિ, કો નામ પણ્ડિતજાતિકો એવં નિલ્લજ્જાહિ પાપધમ્માહિ ઇત્થીહિ સદ્ધિં રમિસ્સતી''તિ અનેકપરિયાયેન માતુગામં ગરહિત્વા ''અલં નો ઘરાવાસેના''તિ પઞ્ચ જના હિમવન્તં પવિસિત્વા પબ્બજિત્વા કસિણપરિકમ્મં કત્વા આયુપરિયોસાને યથાકમ્મં ગતા. કુણાલો પન સકુણરાજા તદા અજ્જુનકુમારો અહોસિ. તસ્મા અત્તના દિટ્ઠકારણં દસ્સેન્તો ''**દિટ્ઠા મયા**''તિઆદિમાહ.

તત્થ **દ્વેપિતિકા**તિ કોસલરઞ્ઞો ચ કાસિરઞ્ઞો ચ વસેનેતં વુત્તં. **પઞ્ચપતિકાયા**તિ પઞ્ચપતિકા, **ય**-કારો નિપાતમત્તો. **પટિબન્ધન્તિયા**તિ પટિબન્ધમાના. **કબન્ધે**તિ તસ્સ કિર ગીવા ઓનમિત્વા ઉરં અલ્લીના, તસ્મા છિન્નસીસો વિય ખાયતિ. **પઞ્ચ મતિચ્ચા**તિ એતે પઞ્ચ અતિક્કમિત્વા. **ખુજ્જવામનકેના**તિ ખુજ્જેન વામનકેન.

ઇદં વત્વા અપરાનિપિ દિટ્ઠપુબ્બાનિ દસ્સેન્તો પુન ''**દિટ્ઠા**''તિઆદિમાહ. તત્થ દુતિયવત્થુસ્મિં તાવ અયં વિભાવના – અતીતે કિર બારાણસિં નિસ્સાય સચ્ચતપાપી નામ સેતસમણી સુસાને પણ્ણસાલં કારેત્વા તત્થ વસમાના ચત્તારિ ભત્તાનિ અતિક્કમિત્વા ભુઞ્જતિ, સકલનગરે ચન્દો વિય સૂરિયો વિય ચ પાકટા અહોસિ. બારાણસિવાસિનો ખિપિત્વાપિ ખલિત્વાપિ ''નમો સચ્ચતપાપિયા''તિ વદન્તિ. અથેકસ્મિં છણકાલે પઠમદિવસે તાવ સુવણ્ણકારા ગણબન્ધેન એકસ્મિં પદેસે મણ્ડપં કત્વા મચ્છમંસસુરાગન્ધમાલાદીનિ આહરિત્વા સુરાપાનં આરભિંસુ. અથેકો સુવણ્ણકારો સુરાપિટ્ઠકં છડ્ડેન્તો – ''નમો સચ્ચતપાપિયા''તિ વત્વા એકેન પણ્ડિતેન – ''અમ્ભો અન્ધબાલ, ચલચિત્તાય ઇત્થિયા નમો કરોસિ, અહો બાલો''તિ વુત્તે – ''સમ્મ, મા એવં અવચ, મા નિરયસંવત્તનિકં કમ્મં કરી''તિ આહ. અથ નં સો ''દુબ્બુદ્ધિ તુણ્હી હોહિ, સહસ્સેન અબ્ભુતં કરોહિ, અહં તે સચ્ચતપાપિં ઇતો સત્તમે દિવસે અલઙ્કતપટિયત્તં ઇમસ્મિંયેવ ઠાને નિસિન્નો સુરાપિટ્ઠકં ગાહાપેત્વા સુરં પિવિસ્સામિ , માતુગામો ધુવસીલો નામ નત્થી''તિ આહ. સો ''ન સક્ખિસ્સસી''તિ વત્વા તેન સદ્ધિં સહસ્સેન અબ્ભુતમકાસિ. સો તં અઞ્ઞેસં સુવણ્ણકારાનં આરોચેત્વા પુનદિવસે પાતોવ તાપસવેસેન સુસાનં પવિસિત્વા તસ્સા વસનટ્ઠાનસ્સ અવિદૂરે સૂરિયં નમસ્સન્તો અટ્ઠાસિ.

સા ભિક્ખાય ગચ્છમાના નં દિસ્વા – ''મહિદ્ધિકો તાપસો ભવિસ્સતિ, અહં તાવ સુસાનપસ્સે વસામિ, અયં મજ્ઝે સુસાનસ્સ વસતિ, ભવિતબ્બમસ્સબ્ભન્તરે સન્તધમ્મેન, વન્દિસ્સામિ ન''ન્તિ ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિ. સો નેવ ઓલોકેસિ ન આલપિ. દુતિયદિવસેપિ તથેવ અકાસિ. તતિયદિવસે પન વન્દિતકાલે અધોમુખોવ ''ગચ્છાહી''તિ આહ. ચતુત્થદિવસે ''કચ્ચિ ભિક્ખાય ન કિલમસી''તિ પટિસન્થારમકાસિ. સા ''પટિસન્થારો મે લદ્ધો''તિ તુટ્ઠા પક્કામિ. પઞ્ચમદિવસે બહુતરં પટિસન્થારં લભિત્વા થોકં નિસીદિત્વા ગતા. છટ્ઠે દિવસે પન તં આગન્ત્વા વન્દિત્વા નિસિન્નં – ''ભગિનિ, કિં નુ ખો અજ્જ બારાણસિયં મહાગીતવાદિતસદ્દો''તિ વત્વા – ''અય્ય, તુમ્હે ન જાનાથ, નગરે છણો ઘુટ્ઠો, તત્થ કીળન્તાનં એસ સદ્દો''તિ વુત્તે – ''એત્થ નામેસો સદ્દો''તિ અજાનન્તો વિય હુત્વા – ''ભગિનિ, કતિ ભત્તાનિ અતિક્કમેસી''તિ પુચ્છિ. ''ચત્તારિ, અય્ય, તુમ્હે પન કતિ અતિક્કમેથા''તિ? ''સત્ત

ભગિની''તિ. ઇદં સો મુસા અભાસિ. દેવસિકં હેસ રત્તિં ભુઞ્જતિ. સો તં ''કતિ તે ભગિનિ વસ્સાનિ પબ્બજિતાયા''તિ પુચ્છિત્વા તાય ''દ્વાદસ વસ્સાની''તિ વત્વા ''તુમ્હાકં કતિ વસ્સાની''તિ વુત્તો ''ઇદં મે છટ્ઠં વસ્સ''ન્તિ આહ. અથ નં ''અત્થિ પન તે ભગિનિ સન્તધમ્માધિગમો''તિ પુચ્છિત્વા ''નત્થિ, અય્ય, તુમ્હાકં પન અત્થી''તિ વુત્તે ''મય્હમ્પિ નત્થી''તિ વત્વા – ''ભગિનિ, મયં નેવ કામસુખં લભામ, ન નેક્ખમ્મસુખં, કિં અમ્હાકંયેવ ઉણ્હો નિરયો, મહાજનસ્સ કિરિયં કરોમ, અહં ગિહી ભવિસ્સામિ, અત્થિ મે માતુ સન્તકં ધનં, ન સક્કોમિ દુક્ખં અનુભવિતુ''ન્તિ આહ. સા તસ્સ વચનં સુત્વા અત્તનો ચલચિત્તતાય તસ્મિં પટિબદ્ધચિત્તા હુત્વા – ''અય્ય, અહમ્પિ ઉક્કણ્ઠિતા, સચે પન મં ન છડ્ડેસ્સથ, અહમ્પિ ગિહિની ભવિસ્સામી''તિ આહ. અથ નં સો ''એહિ તં ન છડ્ડેસ્સામિ, ભરિયા મે ભવિસ્સસી''તિ તં નગરં પવેસેત્વા સંવસિત્વા સુરાપાનમણ્ડપં ગન્ત્વા તાય સુરાપિટ્ઠકં ગાહાપેત્વા સુરં પિવિ. ઇતરો સહસ્સં જિતો. સા તં પટિચ્ચ પુત્તધીતાહિ વડ્ઢિ. તદા કુણાલો સુરાધુત્તકો અહોસિ. તસ્મા અત્તના દિટ્ઠં પકાસેન્તો ''**દિટ્ઠા મયા**''તિઆદિમાહ.

તતિયવત્થુસ્મિં અતીતકથા ચતુક્કનિપાતે **કાકવતીજાતકવણ્ણનાયં** (જા॰ અટ્ઠ॰ ૩.૪.કાકવતીજાતકવણ્ણના) વિત્થારિતા. તદા પન કુણાલો ગરુળો અહોસિ. તસ્મા અત્તના દિટ્ઠં પકાસેન્તો ''**દિટ્ઠા મયા**''તિઆદિમાહ.

ચતુત્થવત્થુસ્મિં અતીતે બ્રહ્મદત્તો કોસલરાજાનં વધિત્વા રજ્જં ગહેત્વા તસ્સ અગ્ગમહેસિં ગબ્ભિનિં આદાય બારાણસિં પચ્ચાગન્ત્વા તસ્સા ગબ્ભિનિભાવં જાનન્તોપિ તં અગ્ગમહેસિં અકાસિ. સા પરિપક્કગબ્ભા સુવણ્ણરૂપકસદિસં પુત્તં વિજાયિત્વા – ''વુડ્ઢિપ્પત્તમ્પિ નં બારાણસિરાજા 'એસ મે પચ્ચામિત્તસ્સ પુત્તો, કિં ઇમિના'તિ મારાપેસ્સતિ, મા મે પુત્તો પરહત્થે મરતૂ''તિ ચિન્તેત્વા ધાતિં આહ – ''અમ્મ, ઇમં દારકં પિલોતિકં અત્થરિત્વા આમકસુસાને નિપજ્જાપેત્વા એહી''તિ. ધાતી તથા કત્વા ન્હત્વા પચ્ચાગમિ. કોસલરાજાપિ મરિત્વા પુત્તસ્સ આરક્ખદેવતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. તસ્સાનુભાવેન એકસ્સ એળકપાલકસ્સ તસ્મિં પદેસે એળકે ચારેન્તસ્સ એકા એળિકા તં કુમારં દિસ્વા સિનેહં ઉપ્પાદેત્વા ખીરં પાયેત્વા થોકં ચરિત્વા પુન ગન્ત્વા દ્વે તયો ચત્તારો વારે પાયેસિ. એળકપાલકો તસ્સા કિરિયં દિસ્વા તં ઠાનં ગન્ત્વા તં દારકં દિસ્વા પુત્તસિનેહં પચ્ચુપટ્ઠપેત્વા નેત્વા અત્તનો ભરિયાય અદાસિ. સા પન અપુત્તિકા, તેનસ્સા થઞ્ઞં નત્થિ, અથ નં એળિકખીરમેવ પાયેસિ. તતો પટ્ઠાય પન દેવસિકં દ્વે તિસ્સો એળિકા મરન્તિ. એળકપાલો – ''ઇમસ્મિં પટિજગ્ગિયમાને સબ્બા એળિકા મરિસ્સન્તિ, કિં નો ઇમિના''તિ તં એકસ્મિં મત્તિકાભાજને નિપજ્જાપેત્વા અપરેન પિદહિત્વા માસચુણ્ણેન મુખં નિબ્બિવરં વિલિમ્પિત્વા નદિયં વિસ્સજ્જેસિ. તમેનં વુય્હમાનં હેટ્ઠાતિત્થે રાજનિવેસને જિણ્ણપટિસઙ્ખારકો એકો ચણ્ડાલો સપજાપતિકો મકચિં ધોવન્તો દિસ્વાવ વેગેન ગન્ત્વા આહરિત્વા તીરે ઠપેત્વા ''કિમેત્થા''તિ વિવરિત્વા ઓલોકેન્તો દારકં પસ્સિ. ભરિયાપિસ્સ અપુત્તિકા, તસ્સા તસ્મિં પુત્તસિનેહો નિબ્બત્તિ, અથ નં ગેહં નેત્વા પટિજગ્ગિ. તં સત્તટ્ઠવસ્સકાલતો પટ્ઠાય માતાપિતરો રાજકુલં ગચ્છન્તા આદાય ગચ્છન્તિ. સોળસવસ્સકાલતો પન પટ્ઠાય સ્વેવ બહુલં ગન્ત્વા જિણ્ણપટિસઙ્ખરણં કરોતિ.

રઞ્ઞો ચ અગ્ગમહેસિયા કુરુઙ્ગદેવી નામ ધીતા અહોસિ ઉત્તમરૂપધરા. સા તસ્સ દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય તસ્મિં પટિબદ્ધચિત્તા હુત્વા અઞ્ઞત્થ અનભિરતા તસ્સ કમ્મકરણટ્ઠાનમેવ આગચ્છતિ. તેસં અભિણ્હદસ્સનેન અઞ્ઞમઞ્ઞં પટિબદ્ધચિત્તાનં અન્તોરાજકુલેયેવ પટિચ્છન્નોકાસે અજ્ઝાચારો પવત્તિ. ગચ્છન્તે કાલે પરિચારિકાયો ઞત્વા રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા કુજ્ઝિત્વા અમચ્ચે સન્નિપાતેત્વા – ''ઇમિના ચણ્ડાલપુત્તેન ઇદં નામ કતં, ઇમસ્સ કત્તબ્બં જાનાથા''તિ આહ. અમચ્ચા ''મહાપરાધો એસ, નાનાવિધકમ્મકારણા કારેત્વા પચ્છા મારેતું વટ્ટતી''તિ વદિંસુ. તસ્મિં ખણે કુમારસ્સ પિતા આરક્ખદેવતા તસ્સેવ કુમારસ્સ માતુ સરીરે અધિમુચ્ચિ. સા દેવતાનુભાવેન રાજાનં

ઉપસઙ્કમિત્વા આહ – ‘‘મહારાજ, નાયં કુમારો ચણ્ડાલો, એસ કુમારો મમ કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તો કોસલરઞ્ઞો પુત્તો, અહં ‘પુત્તો મે મતો’તિ તુમ્હાકં મુસા અવચં, અહમેતં ‘તુમ્હાકં પચ્ચામિત્તસ્સ પુત્તો’તિ ધાતિયા દત્વા આમકસુસાને છડ્ડાપેસિં, અથ નં એકો એળકપાલકો પટિજગ્ગિ, સો અત્તનો એળિકાસુ મરન્તીસુ નદિયા પવાહેસિ, અથ નં વુડ્ઢમાનં તુમ્હાકં ગેહે જિણ્ણપટિસઙ્ખારકો ચણ્ડાલો દિસ્વા પોસેસિ, સચે ન સદ્દહથ, તે સબ્બે પક્કોસાપેત્વા પુચ્છથા’’તિ.

રાજા ધાતિં આદિં કત્વા સબ્બે પક્કોસાપેત્વા પુચ્છિત્વા તથેવ તં પવત્તિં સુત્વા ‘‘જાતિસમ્પન્નોયં કુમારો’’તિ તુટ્ઠો તં ન્હાપેત્વા અલઙ્કારાપેત્વા તસ્સેવ ધીતરં અદાસિ. તસ્સ પન એળિકાનં મારિતત્તા ‘‘એળિકકુમારો’’તિ નામં અકંસુ. અથસ્સ રાજા સસેનવાહનં દત્વા – ‘‘ગચ્છ અત્તનો પિતુ સન્તકં રજ્જં ગણ્હા’’તિ તં ઉય્યોજેસિ. સોપિ કુરુઙ્ગદેવિં આદાય ગન્ત્વા રજ્જે પતિટ્ઠાસિ. અથસ્સ બારાણસિરાજા ‘‘અનુગ્ગહિતસિપ્પો અય’’ન્તિ સિપ્પસિક્ખાપનત્થં છળઙ્ગકુમારં નામ આચરિયં પેસેસિ. સો તસ્સ ‘‘આચરિયો મે’’તિ સેનાપતિટ્ઠાનં અદાસિ. અપરભાગે કુરુઙ્ગદેવી તેન સદ્ધિં અનાચારમકાસિ. સેનાપતિનોપિ પરિચારકો ધનન્તેવાસી નામ અત્થિ. સો તસ્સ હત્થે કુરુઙ્ગદેવિયા વત્થાલઙ્કારાદીનિ પેસેસિ. સા તેનપિ સદ્ધિં પાપમકાસિ. કુણાલો તં કારણં આહરિત્વા દસ્સેન્તો ‘‘**દિટ્ઠા મયા**’’તિઆદિમાહ.

તત્થ **લોમસુદ્દરી**તિ લોમરાજિયા મણ્ડિતઉદરા. **છળઙ્ગકુમારધનન્તેવાસિના**તિ એળિકકુમારકં પત્થયમાનાપિ છળઙ્ગકુમારસેનાપતિના ચ તસ્સેવ પરિચારકેન ધનન્તેવાસિના ચ સદ્ધિં પાપમકાસિ. એવં અનાચારા ઇત્થિયો દુસ્સીલા પાપધમ્મા, તેનાહં તા નપ્પસંસામીતિ ઇદં મહાસત્તો અતીતં આહરિત્વા દસ્સેસિ. સો હિ તદા છળઙ્ગકુમારો અહોસિ, તસ્મા અત્તના દિટ્ઠકારણં આહરિ.

પઞ્ચમવત્થુસ્મિમ્પિ અતીતે કોસલરાજા બારાણસિરજ્જં ગહેત્વા બારાણસિરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિં ગબ્ભિનિમ્પિ અગ્ગમહેસિં કત્વા સકનગરમેવ ગતો . સા અપરભાગે પુત્તં વિજાયિ. રાજા અપુત્તકત્તા તં પુત્તસિનેહેન પોસેત્વા સબ્બસિપ્પાનિ સિક્ખાપેત્વા વયપ્પત્તં ‘‘અત્તનો પિતુ સન્તકં રજ્જં ગણ્હા’’તિ પેસેસિ. સો તત્થ ગન્ત્વા રજ્જં કારેસિ. અથસ્સ માતા ‘‘પુત્તં પસ્સિતુકામામ્હી’’તિ કોસલરાજાનં આપુચ્છિત્વા મહાપરિવારા બારાણસિં ગચ્છન્તી દ્વિન્નં રટ્ઠાનં અન્તરે એકસ્મિં નિગમે નિવાસં ગણ્હિ. તત્થેવેકો પઞ્ચાલચણ્ડો નામ બ્રાહ્મણકુમારો અત્થિ અભિરૂપો. સો તસ્સા પણ્ણાકારં ઉપનામેસિ. સા તં દિસ્વા પટિબદ્ધચિત્તા તેન સદ્ધિં પાપકમ્મં કત્વા કતિપાહં તત્થેવ વીતિનામેત્વા બારાણસિં ગન્ત્વા પુત્તં દિસ્વા ખિપ્પં નિવત્તિત્વા પુન તસ્મિંયેવ નિગમે નિવાસં ગહેત્વા કતિપાહં તેન સદ્ધિં અનાચારં ચરિત્વા કોસલનગરં ગતા. સા તતો પટ્ઠાય નચિરસ્સેવ તં તં કારણં વત્વા ‘‘પુત્તસ્સ સન્તિકં ગચ્છામી’’તિ રાજાનં આપુચ્છિત્વા ગચ્છન્તી ચ આગચ્છન્તી ચ તસ્મિં નિગમે અડ્ઢમાસમત્તં તેન સદ્ધિં અનાચારં ચરિ. સમ્મ પુણ્ણમુખ, ઇત્થિયો નામેતા દુસ્સીલા મુસાવાદિનિયોતિ ઇદમ્પિ અતીતં દસ્સેન્તો મહાસત્તો ‘‘**એવઞ્હેત**’’ન્તિઆદિમાહ.

તત્થ **બ્રહ્મદત્તસ્સ માતર**ન્તિ બારાણસિરજ્જં કારેન્તસ્સ બ્રહ્મદત્તકુમારસ્સ માતરં. તદા કિર કુણાલો પઞ્ચાલચણ્ડો અહોસિ, તસ્મા તં અત્તના ઞાતકારણં દસ્સેન્તો એવમાહ.

એતા ચાતિ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, એતાવ પઞ્ચ ઇત્થિયો પાપમકંસુ, ન અઞ્ઞાતિ સઞ્ઞં મા કરિ, અથ ખો એતા ચ અઞ્ઞા ચ બહૂ પાપકમ્મકારિકાતિ. ઇમસ્મિં ઠાને ઠત્વા લોકે અતિચારિનીનં વત્થૂનિ કથેતબ્બાનિ. **જગતી**તિ

યથા જગતિસઙ્ખાતા મહી **સમાનરત્તા** પટિઘાભાવેન સબ્બેસુ સમાનરત્તા હુત્વા સા વસુન્ધરા **ઇતરીતરાપતિટ્ઠા** ઉત્તમાનઞ્ચ અધમાનઞ્ચ પતિટ્ઠા હોતિ, તથા ઇત્થિયોપિ કિલેસવસેન સબ્બેસમ્પિ ઉત્તમાધમાનં પતિટ્ઠા હોન્તિ. ઇત્થિયો હિ ઓકાસં લભમાના કેનચિ સદ્ધિં પાપકં કરોન્તિ નામ. **સબ્બસહા**તિ યથા ચ સા સબ્બમેવ સહતિ ન ફન્દતિ ન કુપ્પતિ ન ચલતિ, તથા ઇત્થિયો સબ્બેપિ પુરિસે લોકસ્સાદવસેન સહન્તિ. સચે તાસં કોચિ પુરિસો ચિત્તે પતિટ્ઠિતો હોતિ, તસ્સ રક્ખણત્થં ન ફન્દન્તિ ન ચલન્તિ ન કોલાહલં કરોન્તિ . યથા ચ સા ન કુપ્પતિ ન ચલતિ, એવં ઇત્થિયોપિ મેથુનધમ્મેન ન કુપ્પન્તિ ન ચલન્તિ, ન સક્કા તેન પૂરેતું.

વાળમિગોતિ દુટ્ઠમિગો. **પઞ્ચાવુધો**તિ મુખસ્સ ચેવ ચતુન્નઞ્ચ ચરણાનં વસેનેતં વુત્તં. **સુરુદ્ધો**તિ સુલુદ્ધો સુફરુસો. **તથિત્થિયો**તિ યથા હિ સીહસ્સ મુખઞ્ચેવ ચત્તારો ચ હત્થપાદાતિ પઞ્ચાવુધાનિ, તથા ઇત્થીનમ્પિ રૂપસદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બાનિ પઞ્ચાવુધાનિ. યથા સો અત્તનો ભક્ખં ગણ્હન્તો તેહિપિ પઞ્ચહિ ગણ્હાતિ, તથા તાપિ કિલેસભક્ખં ગણ્હમાના રૂપાદીહિ આવુધેહિ પહરિત્વા ગણ્હન્તિ. યથા સો કક્ખળો પસય્હ ખાદતિ, એવં એતાપિ કક્ખળા પસય્હ ખાદિકા. તથા હેતા થિરસીલેપિ પુરિસે અત્તનો બલેન પસય્હકારં કત્વા સીલવિનાસં પાપેન્તિ. યથા સો પરહિંસને રતો, એવમેતાપિ કિલેસવસેન પરહિંસને રતા. **તાયો**તિ તા એવં અગુણસમ્મન્નાગતા ન વિસ્સસે નરો.

ગમનિયોતિ ગણિકાયો. ઇદં વુત્તં હોતિ – સમ્મ પુણ્ણમુખ, યાનેતાનિ ઇત્થીનં ‘‘વેસિયો’’તિઆદીનિ નામાનિ, ન એતાનિ તાસં સભાવનામાનિ. ન હેતા વેસિયો નામ ગમનિયો નામ બન્ધકિયો નામ, સભાવનામતો પન વધિકાયો નામ એતાયો, યા એતા વેસિયો નારિયો ગમનિયોતિ વુચ્ચન્તિ. **વધિકાયો**તિ સામિકઘાતિકાયો. સ્વાયમત્થો **મહાહંસજાતકેન** દીપેતબ્બો. વુત્તઞ્હેતં –

> ‘‘માયા ચેતા મરીચી ચ, સોકા રોગા ચુપદ્દવા;
> ખરા ચ બન્ધના ચેતા, મચ્ચુપાસા ગુહાસયા;
> તાસુ યો વિસ્સસે પોસો, સો નરેસુ નરાધમો’’તિ. (જા॰ ૨.૨૧.૧૧૮);

વેણિકતાતિ કતવેણિયો. યથા હિ મોળિં બન્ધિત્વા અટવિયં ઠિતચોરો ધનં વિલુમ્પતિ, એવમેતાપિ કિલેસવસં નેત્વા ધનં વિલુમ્પન્તિ. **મદિરાવ દિદ્ધા**તિ વિસમિસ્સકા સુરા વિય. યથા સા વિકારં દસ્સેતિ, એવમેતાપિ અઞ્ઞેસુ પુરિસેસુ સારત્તા કિચ્ચાકિચ્ચં અજાનન્તિયો અઞ્ઞસ્મિં કત્તબ્બે અઞ્ઞમેવ કરોન્તિયો વિકારં દસ્સેન્તિ. **વાચાસન્થુતિયો**તિ યથા વાણિજો અત્તનો ભણ્ડસ્સ વણ્ણમેવ ભણતિ, એવમેતાપિ અત્તનો અગુણં પટિચ્છાદેત્વા ગુણમેવ પકાસેન્તિ. **વિપરિવત્તાયો**તિ યથા ઇસ્સમિગસ્સ સિઙ્ગં પરિવત્તિત્વા ઠિતં, એવં લહુચિત્તતાય વિપરિવત્તાયોવ હોન્તિ. **ઉરગમિવા**તિ ઉરગો વિય મુસાવાદિતાય દુજિવ્હા નામ. **સોબ્ભમિવા**તિ યથા પદરપટિચ્છન્નો ગૂથકૂપો, એવં વત્થાલઙ્કારપટિચ્છન્ના હુત્વા વિચરન્તિ. યથા ચ કચવરેહિ પટિચ્છન્નો આવાટો અક્કન્તો પાદદુક્ખં જનેતિ, એવમેતાપિ વિસ્સાસેન ઉપસેવિયમાના. **પાતાલમિવા**તિ યથા મહાસમુદ્દે પાતાલં દુપ્પૂરં, એવમેતાપિ મેથુનેન વિજાયનેન અલઙ્કારેનાતિ તીહિ દુપ્પૂરા. તેનેવાહ – ‘‘તિણ્ણં, ભિક્ખવે, ધમ્માનં અતિત્તો માતુગામો’’તિઆદિ.

રક્ખસી વિયાતિ યથા રક્ખસી નામ મંસગિદ્ધતાય ધનેન ન સક્કા તોસેતું, બહુમ્પિ ધનં પટિક્ખિપિત્વા મંસમેવ પત્થેતિ, એવમેતાપિ મેથુનગિદ્ધતાય બહુનાપિ ધનેન ન તુસ્સન્તિ, ધનં અગણેત્વા મેથુનમેવ પત્થેન્તિ.

યમોવાતિ યથા યમો એકન્તહરો ન કિઞ્ચિ પરિહરતિ, એવમેતાપિ જાતિસમ્પન્નાદીસુ ન કઞ્ચિ પરિહરન્તિ, સબ્બં કિલેસવસેન સીલાદિવિનાસં પાપેત્વા દુતિયચિત્તવારે નિરયં ઉપનેન્તિ. **સિખીરિવા**તિ યથા સિખી સુચિમ્પિ અસુચિમ્પિ સબ્બં ભક્ખયતિ, તથેતાપિ હીનુત્તમે સબ્બે સેવન્તિ. નદીઉપમાયમ્પિ એસેવ નયો. **યેનકા મંચરા**તિ ભુમ્મત્થે કરણવચનં, યત્થ એતાસં કામો હોતિ, તત્થેવ ધાવન્તિ. **નેરૂ**તિ હિમવતિ એકો સુવણ્ણપબ્બતો, તં ઉપગતા કાકાપિ સુવણ્ણવણ્ણાવ હોન્તિ. યથા સો, એવં એતાપિ નિબ્બિસેસકરા અત્તાનં ઉપગતં એકસદિસં કત્વા પસ્સન્તિ.

વિસરુક્ખોતિ અમ્બસદિસો કિંપક્કરુક્ખો. સો નિચ્ચમેવ ફલતિ, વણ્ણાદિસમ્પન્નો ચ હોતિ, તેન નં નિરાસઙ્કા પરિભુઞ્જિત્વા મરન્તિ, એવમેવ તાપિ રૂપાદિવસેન નિચ્ચફલિતા રમણીયા વિય ખાયન્તિ. સેવિયમાના પન પમાદં ઉપ્પાદેત્વા અપાયેસુ પાતેન્તિ. તેન વુત્તં –

> ‘‘આયતિં દોસં નઞ્ઞાય, યો કામે પટિસેવતિ;
> વિપાકન્તે હનન્તિ નં, કિંપક્કમિવ ભક્ખિત’’ન્તિ. (જા॰ ૧.૧.૮૫);

યથા વા વિસરુક્ખો નિચ્ચફલિતો સદા અનત્થાવહો હોતિ, એવમેતાપિ સીલાદિવિનાસનવસેન. યથા વિસરુક્ખસ્સ મૂલમ્પિ તચોપિ પત્તમ્પિ પુપ્ફમ્પિ ફલમ્પિ વિસમેવાતિ નિચ્ચફલો, તથેવ તાસં રૂપમ્પિ…પે॰… ફોટ્ઠબ્બમ્પિ વિસમેવાતિ વિસરુક્ખો વિય નિચ્ચફલિતાયોતિ.

‘‘**પનુત્તરેત્થા**’’તિ ગાથાબન્ધેન તમત્થં પાકટં કાતું એવમાહ. તત્થ **રતનન્તકરિત્થિયો**તિ સામિકેહિ દુક્ખસમ્ભતાનં રતનાનં અન્તરાયકરા ઇત્થિયો એતાનિ પરેસં દત્વા અનાચારં ચરન્તિ.

ઇતો પરં નાનપ્પકારેન અત્તનો ધમ્મકથાવિલાસં દસ્સેન્તો આહ –

> ‘‘ચત્તારિમાનિ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, યાનિ વત્થૂનિ કિચ્ચે જાતે અનત્થચરાનિ ભવન્તિ , તાનિ પરકુલે ન વાસેતબ્બાનિ, ગોણં ધેનું યાનં ભરિયા. ચત્તારિ એતાનિ પણ્ડિતો ધનાનિ ઘરા ન વિપ્પવાસયે. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૨૯૬.‘ગોણં ધેનુઞ્ચ યાનઞ્ચ, ભરિયં ઞાતિકુલે ન વાસયે;
ભઞ્જન્તિ રથં અયાનકા, અતિવાહેન હનન્તિ પુઙ્ગવં;
દોહેન હનન્તિ વચ્છકં, ભરિયા ઞાતિકુલે પદુસ્સતી’’’તિ.

‘‘છ ઇમાનિ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, યાનિ વત્થૂનિ કિચ્ચે જાતે અનત્થચરાનિ ભવન્તિ –

૨૯૭.‘અગુણં ધનુ ઞાતિકુલે ચ ભરિયા, પારં નાવા અક્ખભગ્ગઞ્ચ યાનં;
દૂરે મિત્તો પાપસહાયકો ચ, કિચ્ચે જાતે અનત્થચરાનિ ભવન્તી’’’તિ.

> ‘‘અટ્ઠહિ ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ ઠાનેહિ ઇત્થી સામિકં અવજાનાતિ – દલિદ્દતા, આતુરતા, જિણ્ણતા, સુરાસોણ્ડતા, મુદ્ધતા, પમત્તતા, સબ્બકિચ્ચેસુ અનુવત્તનતા, સબ્બધનઅનુપ્પદાનેન. ઇમેહિ ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, અટ્ઠહિ ઠાનેહિ ઇત્થી સામિકં અવજાનાતિ. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૨૯૮.‘‘‘દલિદ્દં આતુરઞ્ચાપિ, જિણ્ણકં સુરસોણ્ડકં;
પમત્તં મુદ્ધપત્તઞ્ચ, સબ્બકિચ્ચેસુ હાપનં;
સબ્બકામપ્પદાનેન, અવજાનાતિ સામિક’’’ન્તિ.

‘‘નવહિ ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ ઠાનેહિ ઇત્થી પદોસમાહરતિ – આરામગમનસીલા ચ હોતિ, ઉય્યાનગમનસીલા ચ હોતિ, નદીતિત્થગમનસીલા ચ હોતિ, ઞાતિકુલગમનસીલા ચ હોતિ, પરકુલગમનસીલા ચ હોતિ, આદાસદુસ્સમણ્ડનાનુયોગમનુયુત્તસીલા ચ હોતિ, મજ્જપાયિની ચ હોતિ, નિલ્લોકનસીલા ચ હોતિ, સદ્વારટ્ઠાયિની ચ હોતિ. ઇમેહિ ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, નવહિ ઠાનેહિ ઇત્થી પદોસમાહરતિ. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૨૯૯.‘આરામસીલા ચ ઉય્યાનં, નદી ઞાતિ પરકુલં;
આદાસદુસ્સમણ્ડનમનુયુત્તા, યા ચિત્થી મજ્જપાયિની.

૩૦૦.‘‘યા ચ નિલ્લોકનસીલા, યા ચ સદ્વારઠાયિની;
નવહેતેહિ ઠાનેહિ, પદોસમાહરન્તિ ઇત્થિયો’’’તિ.

‘‘ચત્તાલીસાય ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, ઠાનેહિ ઇત્થી પુરિસં અચ્ચાચરતિ – વિજમ્ભતિ, વિનમતિ, વિલસતિ, વિલજ્જતિ, નખેન નખં ઘટ્ટેતિ, પાદેન પાદં અક્કમતિ, કટ્ઠેન પથવિં વિલિખતિ, દારકં ઉલ્લઙ્ઘતિ ઉલ્લઙ્ઘાપેતિ , કીળતિ કીળાપેતિ, ચુમ્બતિ ચુમ્બાપેતિ, ભુઞ્જતિ ભુઞ્જાપેતિ, દદાતિ, યાચતિ, કતમનુકરોતિ, ઉચ્ચં ભાસતિ, નીચં ભાસતિ, અવિચ્ચં ભાસતિ, વિવિચ્ચં ભાસતિ, નચ્ચેન ગીતેન વાદિતેન રોદનેન વિલસિતેન વિભૂસિતેન જગ્ઘતિ, પેક્ખતિ, કટિં ચાલેતિ, ગુય્હભણ્ડકં સઞ્ચાલેતિ, ઊરું વિવરતિ, ઊરું પિદહતિ, થનં દસ્સેતિ, કચ્છં દસ્સેતિ, નાભિં દસ્સેતિ, અક્ખિં નિખનતિ, ભમુકં ઉક્ખિપતિ, ઓટ્ઠં ઉપલિખતિ, જિવ્હં નિલ્લાલેતિ, દુસ્સં મુઞ્ચતિ, દુસ્સં પટિબન્ધતિ, સિરસં મુઞ્ચતિ, સિરસં બન્ધતિ. ઇમેહિ ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, ચત્તાલીસાય ઠાનેહિ ઇત્થી પુરિસં અચ્ચાચરતિ.

‘‘પઞ્ચવીસાય ખલુ, સમ્મ પુણ્ણમુખ, ઠાનેહિ ઇત્થી પદુટ્ઠા વેદિતબ્બા ભવતિ – સામિકસ્સ પવાસં વણ્ણેતિ, પવુટ્ઠં ન સરતિ, આગતં નાભિનન્દતિ, અવણ્ણં તસ્સ ભણતિ, વણ્ણં તસ્સ ન ભણતિ, અનત્થં તસ્સ ચરતિ, અત્થં તસ્સ ન ચરતિ, અકિચ્ચં તસ્સ કરોતિ, કિચ્ચં તસ્સ ન કરોતિ, પરિદહિત્વા સયતિ, પરમ્મુખી નિપજ્જતિ, પરિવત્તકજાતા ખો પન હોતિ કુક્કુમિયજાતા, દીઘં અસ્સસતિ, દુક્ખં વેદયતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવં અભિણ્હં ગચ્છતિ, વિલોમમાચરતિ, પરપુરિસસદ્દં સુત્વા કણ્ણસોતં વિવરમોદહતિ, નિહતભોગા ખો પન હોતિ, પટિવિસ્સકેહિ સન્થવં કરોતિ, નિક્ખન્તપાદા ખો પન હોતિ વિસિખાનુચારિની, અતિચારિની ખો પન હોતિ નિચ્ચં સામિકે અગારવા પદુટ્ઠમનસઙ્કપ્પા, અભિણ્હં દ્વારે તિટ્ઠતિ, કચ્છાનિ અઙ્ગાનિ થનાનિ દસ્સેતિ, દિસોદિસં ગન્ત્વા પેક્ખતિ. ઇમેહિ ખલુ સમ્મ પુણ્ણમુખ, પઞ્ચવીસાય ઠાનેહિ ઇત્થી પદુટ્ઠા વેદિતબ્બા ભવતિ. ભવતિ ચ પનુત્તરેત્થ વાક્યં –

૩૦૧.‘પવાસં તસ્સ વણ્ણેતિ, ગતં તસ્સ ન સોચતિ;
દિસ્વાન પતિમાગતં નાભિનન્દતિ, ભત્તારવણ્ણં ન કદાચિ ભાસતિ;
એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૨.‘અનત્થં તસ્સ ચરતિ અસઞ્ઞતા, અત્થઞ્ચ હાપેતિ અકિચ્ચકારિની;
પરિદહિત્વા સયતિ પરમ્મુખી, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૩.‘પરિવત્તજાતા ચ ભવતિ કુઙ્કુમી, દીઘઞ્ચ અસ્સસતિ દુક્ખવેદિની;
ઉચ્ચારપસ્સાવમભિણ્હં ગચ્છતિ, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૪.‘વિલોમમાચરતિ અકિચ્ચકારિની, સદ્દં નિસામેતિ પરસ્સ ભાસતો;
નિહતભોગા ચ કરોતિ સન્થવં, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૫.‘કિચ્છેન લદ્ધં કસિરાભતં ધનં, વિત્તં વિનાસેતિ દુક્ખેન સમ્ભતં;
પટિવિસ્સકેહિ ચ કરોતિ સન્થવં, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૬.‘નિક્ખન્તપાદા વિસિખાનુચારિની, નિચ્ચઞ્ચ સામિમ્હિ પદુટ્ઠમાનસા;
અતિચારિની હોતિ અપેતગારવા, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૭.‘અભિક્ખણં તિટ્ઠતિ દ્વારમૂલે, થનાનિ કચ્છાનિ ચ દસ્સયન્તી;
દિસોદિસં પેક્ખતિ ભન્તચિત્તા, એતે પદુટ્ઠાય ભવન્તિ લક્ખણા.

૩૦૮.‘સબ્બા નદી વઙ્કગતી, સબ્બે કટ્ઠમયા વના;
સબ્બિત્થિયો કરે પાપં, લભમાને નિવાતકે.

૩૦૯.‘સચે લભેથ ખણં વા રહો વા, નિવાતકં વાપિ લભેથ તાદિસં;
સબ્બાવ ઇત્થી કયિરું નુ પાપં, અઞ્ઞં અલત્થ પીઠસપ્પિનાપિ સદ્ધિં.

૩૧૦.‘નરાનમારામકરાસુ નારિસુ, અનેકચિત્તાસુ અનિગ્ગહાસુ ચ;
સબ્બત્થ નાપીતિકરાપિ ચે સિયા, ન વિસ્સસે તિત્થસમા હિ નારિયો’’’તિ.

તત્થ **ગોણં ધેનુ**ન્તિ લિઙ્ગવિપલ્લાસેન વુત્તં. **ઞાતિકુલે પદુસ્સતી**તિ તત્થ સા નિબ્ભયા હુત્વા તરુણકાલતો પટ્ઠાય વિસ્સાસકેહિ દાસાદીહિપિ સદ્ધિં અનાચારં ચરતિ, ઞાતકા ઞત્વાપિ નિગ્ગહં ન કરોન્તિ, અત્તનો અકિત્તિં પરિહરમાના અજાનન્તા વિય હોન્તિ. **અનત્થચરાની**તિ અચરિતબ્બાનિ અત્થાનિ, અકિચ્ચકારાનીતિ અત્થો. **અગુણ**ન્તિ જિયારહિતં. **પાપસહાયકો**તિ દુમ્મિત્તો.

દલિદ્દતાતિ દલિદ્દતાય. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. તત્થ દલિદ્દો અલઙ્કારાદીનં અભાવતો કિલેસેન સઙ્ગણ્હિતું ન સક્કોતીતિ તં અવજાનાતિ. ગિલાનો વત્થુકામકિલેસકામેહિ સઙ્ગણ્હિતું ન સક્કોતિ. જરાજિણ્ણો કાયિકવાચસિકખિડ્ડારતિસમત્થો ન હોતિ. સુરાસોણ્ડો તસ્સા હત્થપિળન્ધનાદીનિપિ સુરાઘરઞ્ઞેવ પવેસેતિ. મુદ્ધો અન્ધબાલો રતિકુસલો ન હોતિ. પમત્તો દાસિસોણ્ડો હુત્વા ઘરદાસીહિ સદ્ધિં સંવસતિ, ભરિયં પન અક્કોસતિ પરિભાસતિ, તેન નં અવજાનાતિ. સબ્બકિચ્ચેસુ અનુવત્તન્તં ‘‘અયં નિત્તેજો, મમેવ અનુવત્તતી’’તિ તં અક્કોસતિ પરિભાસતિ. યો પન સબ્બં ધનં અનુપ્પદેતિ કુટુમ્બં પટિચ્છાપેતિ, તસ્સ ભરિયા સબ્બં ધનસારં હત્થે કત્વા તં દાસં વિય અવજાનાતિ, ઇચ્છમાના ‘‘કો તયા અત્થો’’તિ ઘરતોપિ નં નિક્કડ્ઢતિ. **મુદ્ધપત્ત**ન્તિ મુદ્ધભાવપ્પત્તં.

પદોસમાહરતીતિ સામિકે પદોસં આહરતિ દુસ્સતિ, પાપકમ્મં કરોતીતિ અત્થો. **આરામગમનસીલા**તિ સામિકં આપુચ્છા વા અનાપુચ્છા વા અભિણ્હં પુપ્ફારામાદીસુ અઞ્ઞતરં ગન્ત્વા તત્થ અનાચારં ચરિત્વા ''અજ્જ મયા આરામે રુક્ખદેવતાય બલિકમ્મં કત''ન્તિઆદીનિ વત્વા બાલસામિકં સઞ્ઞાપેતિ. પણ્ડિતો પન ''અદ્ધા એસા તત્થ અનાચારં ચરતી''તિ પુન તસ્સા ગન્તું ન દેતિ. એવં સબ્બપદેસુપિ અત્થો વેદિતબ્બો. **પરકુલ**ન્તિ સન્દિટ્ઠસમ્ભત્તાદીનં ગેહં. તં સા ''અસુકકુલે મે વડ્ઢિ પયોજિતા અત્થિ, તાવકાલિકં દિન્નકં અત્થિ, તં સાધેમી''તિઆદીનિ વત્વા ગચ્છતિ. **નિલ્લોકનસીલા**તિ વાતપાનન્તરાદીહિ ઓલોકનસીલા. **સદ્વારટ્ઠાયિની**તિ અત્તનો અઙ્ગપચ્ચઙ્ગાનિ દસ્સેન્તી સદ્વારે તિટ્ઠતિ.

અચ્ચાચરતીતિ અતિક્કમ્મ ચરતિ, સામિકસ્સ સન્તિકે ઠિતાવ અઞ્ઞસ્સ નિમિત્તં દસ્સેતીતિ અત્થો. **વિજમ્ભતી**તિ ''અહં તં દિસ્વા વિજમ્ભિસ્સામિ, તાય સઞ્ઞાય ઓકાસસ્સ અત્થિભાવં વા નત્થિભાવં વા જાનેય્યાસી''તિ પઠમમેવ કતસઙ્કેતા વા હુત્વા અકતસઙ્કેતા વાપિ ''એવં એસ મયિ બજ્ઝિસ્સતી''તિ સામિકસ્સ પસ્સે ઠિતાવ વિજમ્ભતિ વિજમ્ભનં દસ્સેતિ. **વિનમતી**તિ કિઞ્ચિદેવ ભૂમિયં પાતેત્વા તં ઉક્ખિપન્તી વિય ઓનમિત્વા પિટ્ઠિં દસ્સેતિ. **વિલસતી**તિ ગમનાદીહિ વા ઇરિયાપથેહિ અલઙ્કારેન વા વિલાસં દસ્સેતિ. **વિલજ્જતી**તિ લજ્જન્તી વિય વત્થેન સરીરં છાદેતિ, કવાટં વા ભિત્તિં વા અલ્લીયતિ. **નખેના**તિ પાદનખેન પાદનખં, હત્થનખેન હત્થનખં ઘટ્ટેતિ. **કટ્ઠેના**તિ દણ્ડકેન. **દારક**ન્તિ અત્તનો વા પુત્તં અઞ્ઞસ્સ વા પુત્તં ગહેત્વા ઉક્ખિપતિ વા ઉક્ખિપાપેતિ વા. **કીળતી**તિ સયં વા કીળતિ, દારકં વા કીળાપેતિ. **ચુમ્બના**દીસુપિ એસેવ નયો. **દદાતી**તિ તસ્સ કિઞ્ચિદેવ ફલં વા પુપ્ફં વા દેતિ. **યાચતી**તિ તમેવ પટિયાચતિ. **અનુકરોતી**તિ દારકેન કતં કતં અનુકરોતિ. **ઉચ્ચ**ન્તિ મહાસદ્દવસેન વા થોમનવસેન વા ઉચ્ચં. **નીચ**ન્તિ મન્દસદ્દવસેન વા અમનાપવચનેન વા પરિભવવચનેન વા નીચં. **અવિચ્ચ**ન્તિ બહુજનમજ્ઝે અપ્પટિચ્છન્નં. **વિવિચ્ચ**ન્તિ રહો પટિચ્છન્નં. **નચ્ચેના**તિ એતેહિ નચ્ચાદીહિ નિમિત્તં કરોતિ. તત્થ રોદિતેન નિમિત્તકરણેન રત્તિં દેવે વસ્સન્તે વાતપાનેન હત્થિં આરોપેત્વા સેટ્ઠિપુત્તેન નીતાય પુરોહિતબ્રાહ્મણિયા વત્થુ કથેતબ્બં. **જગ્ઘતી**તિ મહાહસિતં હસતિ, એવમ્પિ નિમિત્તં કરોતિ . **કચ્છ**ન્તિ ઉપકચ્છકં. **ઉપલિખતી**તિ દન્તેહિ ઉપલિખતિ. **સિરસ**ન્તિ કેસવટ્ટિં. એવં કેસાનં મોચનબન્ધનેહિપિ પરપુરિસાનં નિમિત્તં કરોતિ, નિયામેત્વા વા અનિયામેત્વા વા કોચિદેવ સારજ્જિસ્સતીતિપિ કરોતિયેવ.

પદુટ્ઠા વેદિતબ્બા ભવતીતિ અયં મયિ પદુટ્ઠા કુદ્ધા, કુજ્ઝિત્વા ચ પન મિચ્છાચારં ચરતીતિ પણ્ડિતેન વેદિતબ્બા ભવતિ. **પવાસ**ન્તિ ''અસુકગામે પયુત્તં ધનં નસ્સતિ, ગચ્છ તં સાધેહિ, વોહારં કરોહી''તિઆદીનિ વત્વા તસ્મિં ગતે અનાચારં ચરિતુકામા પવાસં વણ્ણેતિ. **અનત્થ**ન્તિ અવડ્ઢિં. **અકિચ્ચ**ન્તિ અકત્તબ્બયુત્તકં. **પરિદહિત્વા**તિ ગાળ્હં નિવાસેત્વા. **પરિવત્તકજાતા**તિ ઇતો ચિતો ચ પરિવત્તમાના. **કુક્કુમિયજાતા**તિ કોલાહલજાતા પાદમૂલે નિપન્ના પરિચારિકા ઉટ્ઠાપેતિ, દીપં જાલાપેતિ, નાનપ્પકારં કોલાહલં કરોતિ, તસ્સ કિલેસરતિં નાસેતિ. **દુક્ખં વેદયતી**તિ સીસં મે રુજ્જતીતિઆદીનિ વદતિ. **વિલોમમાચરતી**તિ આહારં સીતલં ઇચ્છન્તસ્સ ઉણ્હં દેતીતિઆદીનં વસેન પચ્ચનીકવુત્તિ હોતિ. **નિહતભોગા**તિ સામિકેન દુક્ખસમ્ભતાનં ભોગાનં સુરાલોલતાદીહિ વિનાસિકા. **સન્થવ**ન્તિ કિલેસવસેન સન્થવં કરોતિ. **નિક્ખન્તપાદા**તિ જારસ્સ ઉપધારણત્થાય નિક્ખન્તપાદા. **સામિકે**તિ પતિમ્હિ અગારવેન ચ પદુટ્ઠમાનસાય ચ અતિચારિની હોતિ.

સબ્બિત્થિયોતિ ઠપેત્વા વિપસ્સનાય તનુકતકિલેસા સેસા સબ્બા ઇત્થિયો પાપં કરેય્યું. **લભમાને**તિ લબ્ભમાને, સંવિજ્જમાનેતિ અત્થો. **નિવાતકે**તિ રહોમન્તનકે પરિભેદકે. **ખણં વા રહો વા**તિ પાપકરણત્થાય ઓકાસં વા પટિચ્છન્નટ્ઠાનં વા. **કયિરું નૂ**તિ એત્થ **નૂ**-તિ નિપાતમત્તં. **અલત્થા**તિ અલદ્ધા. અયમેવ વા પાઠો, અઞ્ઞં

સમ્પન્નપુરિસં અલભિત્વા પીઠસપ્પિનાપિ તતો પટિક્કૂલતરેનાપિ પાપં કરેય્યું. **આરામકરાસૂ**તિ અભિરતિકારિકાસુ. **અનિગ્ગહાસૂ**તિ નિગ્ગહેન વિનેતું અસક્કુણેય્યાસુ. **તિત્થસમા**તિ યથા તિત્થં ઉત્તમાધમેસુ ન કઞ્ચિ ન્હાયન્તં વારેતિ, તથા એતાપિ રહો વા ખણે વા નિવાતકે વા સતિ ન કઞ્ચિ પટિક્ખિપન્તિ.

તથા હિ અતીતે બારાણસિયં કણ્ડરી નામ રાજા અહોસિ ઉત્તમરૂપધરો. તસ્સ દેવસિકં અમચ્ચા ગન્ધકરણ્ડકસહસ્સં આહરન્તિ. તેનસ્સ નિવેસને પરિભણ્ડં કત્વા ગન્ધકરણ્ડકે ફાલેત્વા ગન્ધદારૂનિ કત્વા આહારં પચન્તિ. ભરિયાપિસ્સ અભિરૂપા અહોસિ નામેન કિન્નરા નામ. પુરોહિતોપિસ્સ સમવયો પઞ્ચાલચણ્ડો નામ બુદ્ધિસમ્પન્નો અહોસિ. રઞ્ઞો પન પાસાદં નિસ્સાય અન્તોપાકારે જમ્બુરુક્ખો નિબ્બત્તિ, તસ્સ સાખા પાકારમત્થકે ઓલમ્બતિ. તસ્સ છાયાય જેગુચ્છો દુસ્સણ્ઠાનો પીઠસપ્પી વસતિ. અથેકદિવસં કિન્નરા દેવી વાતપાનેન ઓલોકેન્તી તં દિત્વા પટિબદ્ધચિત્તા હુત્વા રત્તિં રાજાનં રતિયા સઞ્ઞપેત્વા તસ્મિં નિદ્દં ઓક્કન્તે સણિકં ઉટ્ઠાયાસના નાનગ્ગરસભોજનં સુવણ્ણસરકે પક્ખિપિત્વા ઉચ્છઙ્ગે કત્વા સાટકરજ્જુયા વાતપાનેન ઓતરિત્વા જમ્બું આરુય્હ સાખાય ઓરુય્હ પીઠસપ્પિં ભોજેત્વા પાપં કત્વા આગતમગ્ગેનેવ પાસાદં આરુય્હ ગન્ધેહિ સરીરં ઉબ્બટ્ટેત્વા રઞ્ઞા સદ્ધિં નિપજ્જિ. એતેનુપાયેન નિબદ્ધં તેન સદ્ધિં પાપં કરોતિ. રાજા પન ન જાનાતિ.

સો એકદિવસં નગરં પદક્ખિણં કત્વા નિવેસનં પવેસન્તો જમ્બુછાયાય સયિતં પરમકારુઞ્ઞપ્પત્તં પીઠસપ્પિં દિસ્વા પુરોહિતં આહ – ''પસ્સેતં મનુસ્સપેત''ન્તિ. ''આમ, પસ્સામિ દેવા''તિ. ''અપિ નુ ખો, સમ્મ, એવરૂપં પટિક્કૂલં કાચિ ઇત્થી છન્દરાગવસેન ઉપગચ્છેય્યા''તિ. તં કથં સુત્વા પીઠસપ્પી માનં જનેત્વા ''અયં રાજા કિં કથેતિ, અત્તનો દેવિયા મમ સન્તિકં આગમનં ન જાનાતિ મઞ્ઞે''તિ જમ્બુરુક્ખસ્સ અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''સુણ સામિ, જમ્બુરુક્ખે નિબ્બત્તદેવતે, ઠપેત્વા તં અઞ્ઞો એતં કારણં ન જાનાતી''તિ આહ. પુરોહિતો તસ્સ કિરિયં દિસ્વા ચિન્તેસિ – ''અદ્ધા રઞ્ઞો અગ્ગમહેસી જમ્બુરુક્ખેન ગન્ત્વા ઇમિના સદ્ધિં પાપં કરોતી''તિ. સો રાજાનં પુચ્છિ – ''મહારાજ, દેવિયા તે રત્તિભાગે સરીરસમ્ફસ્સો કીદિસો હોતી''તિ? ''સમ્મ, અઞ્ઞં ન પસ્સામિ, મજ્ઝિમયામે પનસ્સા સરીરં સીતલં હોતી''તિ. ''તેન હિ, દેવ, તિટ્ઠતુ અઞ્ઞા ઇત્થી, અગ્ગમહેસી તે કિન્નરાદેવી ઇમિના સદ્ધિં પાપં કરોતી''તિ. ''સમ્મ, કિં વદેસિ, એવરૂપા પરમવિલાસસમ્પન્ના કિં ઇમિના પરમજેગુચ્છેન સદ્ધિં અભિરમિસ્સતી''તિ? ''તેન હિ નં, દેવ, પરિગ્ગણ્હાહી''તિ.

સો ''સાધૂ''તિ રત્તિં ભુત્તસાયમાસો તાય સદ્ધિં નિપ્પજ્જિત્વા ''પરિગ્ગણ્હિસ્સામિ ન''ન્તિ પકતિયા નિદ્દુપગમનવેલાય નિદ્દુપગતો વિય અહોસિ. સાપિ ઉટ્ઠાય તથેવ અકાસિ. રાજા તસ્સા અનુપદઞ્ઞેવ ગન્ત્વા જમ્બુછાયં નિસ્સાય અટ્ઠાસિ. પીઠસપ્પી દેવિયા કુજ્ઝિત્વા ''ત્વં અજ્જ અતિચિરાયિત્વા આગતા''તિ હત્થેન કણ્ણસક્ખલિકં પહરિ. અથ નં ''મા મં કુજ્ઝિ, સામિ, રઞ્ઞો નિદ્દુપગમનં ઓલોકેસિ''ન્તિ વત્વા તસ્સ ગેહે પાદપરિચારિકા વિય અહોસિ. તેન પનસ્સા પહારેન સીહમુખકુણ્ડલં કણ્ણતો ગળિત્વા રઞ્ઞો પાદમૂલે પતિ. રાજા ''વટ્ટિસ્સતિ એત્તક''ન્તિ તં ગહેત્વા ગતો. સાપિ તેન સદ્ધિં અતિચરિત્વા પુરિમનિયામેનેવ ગન્ત્વા રઞ્ઞા સદ્ધિં નિપજ્જિતું આરભિ. રાજા પટિક્ખિપિત્વા પુનદિવસે ''કિન્નરાદેવી મયા દિન્નં સબ્બાલઙ્કારં અલઙ્કરિત્વા એતૂ''તિ આણાપેસિ. સા ''સીહમુખકુણ્ડલં મે સુવણ્ણકારસ્સ સન્તિકે''તિ વત્વા નાગમિ, પુન પેસિતે ચ પન એકકુણ્ડલાવ આગમાસિ . રાજા પુચ્છિ – ''કહં તે કુણ્ડલ''ન્તિ? ''સુવણ્ણકારસ્સ સન્તિકે''તિ . સુવણ્ણકારં પક્કોસાપેત્વા ''કિંકારણા ઇમિસ્સા કુણ્ડલં ન દેસી''તિ આહ. ''નાહં ગણ્હામિ દેવા''તિ. રાજા તસ્સા કુજ્ઝિત્વા ''પાપે ચણ્ડાલિ માદિસેન તે સુવણ્ણકારેન ભવિતબ્બ''ન્તિ વત્વા તં કુણ્ડલં તસ્સા પુરથો ખિપિત્વા પુરોહિતં આહ – ''સમ્મ, સચ્ચં તયા વુત્તં, ગચ્છ સીસમસ્સા છેદાપેહી''તિ. સો તં રાજગેહેયેવ એકસ્મિં પદેસે ઠપેત્વા રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા –

‘‘દેવ, મા કિન્નરાદેવિયા કુજ્ઝિત્થ, સબ્બા ઇત્થિયો એવરૂપાયેવ. સચેપિ ઇત્થીનં દુસ્સીલભાવં ઞાતુકામોસિ, દસ્સેસ્સામિ તે એતાસં પાપકઞ્ચેવ બહુમાયાભાવઞ્ચ, એહિ અઞ્ઞાતકવેસેન જનપદં ચરામા’’તિ આહ.

રાજા ‘‘સાધૂ’’તિ માતરં રજ્જં પટિચ્છાપેત્વા તેન સદ્ધિં ચારિકં પક્કામિ. તેસં યોજનં મગ્ગં ગન્ત્વા મહામગ્ગે નિસિન્નાનંયેવ એકો કુટુમ્બિકો પુત્તસ્સત્થાય મઙ્ગલં કત્વા એકં કુમારિકં પટિચ્છન્નયાને નિસીદાપેત્વા મહન્તેન પરિવારેન ગચ્છતિ. તં દિસ્વા પુરોહિતો રાજાનં આહ – ‘‘સચે ઇચ્છસિ, ઇમં કુમારિકં તયા સદ્ધિં પાપં કારેતું સક્કા દેવા’’તિ. ‘‘કિં કથેસિ, મહાપરિવારા એસા, ન સક્કા સમ્મા’’તિ? પુરોહિતો ‘‘તેન હિ પસ્સ, દેવા’’તિ પુરતો ગન્ત્વા મગ્ગતો અવિદૂરે સાણિયા પરિક્ખિપિત્વા રાજાનં અન્તોસાણિયં કત્વા સયં મગ્ગપસ્સે રોદન્તો નિસીદિ. અથ નં સો કુટુમ્બિકો દિસ્વા ‘‘તાત, કસ્મા રોદસી’’તિ પુચ્છિ. ‘‘ભરિયા મે ગરુભારા, તં કુલઘરં નેતું મગ્ગપટિપન્નોસ્મિ, તસ્સા અન્તરામગ્ગેયેવ ગબ્ભો ચલિ, એસા અન્તોસાણિયં કિલમતિ, કાચિસ્સા ઇત્થી સન્તિકે નત્થિ, મયાપિ તત્થ ગન્તું ન સક્કા, ન જાનામિ ‘કિં ભવિસ્સતી’તિ, એકં ઇત્થિં લદ્ધું વટ્ટતી’’તિ? ‘‘મા રોદિ, બહૂ મે ઇત્થિયો, એકા ગમિસ્સતી’’તિ. ‘‘તેન હિ અયમેવ કુમારિકા ગચ્છતુ, એતિસ્સાપિ મઙ્ગલં ભવિસ્સતી’’તિ. સો ચિન્તેસિ – ‘‘સચ્ચં વદતિ, સુણિસાયપિ મે મઙ્ગલમેવ, ઇમિના હિ નિમિત્તેન સા પુત્તધીતાહિ વડ્ઢિસ્સતી’’તિ તમેવ પેસેસિ. સા તત્થ પવિસિત્વા રાજાનં દિસ્વાવ પટિબદ્ધચિત્તા હુત્વા પાપમકાસિ. રાજાપિસ્સા અઙ્ગુલિમુદ્દિકં અદાસિ. અથ નં કતકિચ્ચં નિક્ખમિત્વા આગતં પુચ્છિંસુ – ‘‘કિં વિજાતા’’તિ? ‘‘સુવણ્ણવણ્ણં પુત્ત’’ન્તિ. કુટુમ્બિકો તં આદાય પાયાસિ . પુરોહિતોપિ રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘દિટ્ઠા તે, દેવ, કુમારિકાપિ એવં પાપા, કિમઙ્ગં પન અઞ્ઞા, અપિ પન તે કિઞ્ચિ દિન્ન’’ન્તિ પુચ્છિ. ‘‘આમ, અઙ્ગુલિમુદ્દિકા દિન્ના’’તિ. ‘‘નાસ્સા તં દસ્સામી’’તિ વેગેન ગન્ત્વા યાનકં ગણ્હિત્વા ‘‘કિમેત’’ન્તિ વુત્તે ‘‘અયં મે બ્રાહ્મણિયા ઉસ્સીસકે ઠપિતં મુદ્દિકં ગહેત્વા આગતા, દેહિ, અમ્મ, મુદ્દિક’’ન્તિ આહ. સા તં દદમાના બ્રાહ્મણં હત્થે નખેન વિજ્ઝિત્વા ‘‘ગણ્હ ચોરા’’તિ અદાસિ.

એવં બ્રાહ્મણો નાનાવિધેહિ ઉપાયેહિ અઞ્ઞાપિ બહૂ અતિચારિનિયો રઞ્ઞો દસ્સેત્વા ‘‘ઇધ તાવ એત્તકં હોતુ, અઞ્ઞત્થ ગમિસ્સામ, દેવા’’તિ આહ. રાજા ‘‘સકલજમ્બુદીપે ચરિતેપિ સબ્બા ઇત્થિયો એવરૂપાવ ભવિસ્સન્તિ, કિં નો એતાહિ, નિવત્તામા’’તિ બારાણસિમેવ પચ્ચાગન્ત્વા – ‘‘મહારાજ, ઇત્થિયો નામ એવં પાપધમ્મા, પકતિ એસા એતાસં, ખમથ, દેવ, કિન્નરાદેવિયા’’તિ પુરોહિતેન યાચિતો ખમિત્વા રાજનિવેસનતો નં નિક્કડ્ઢાપેસિ, ઠાનતો પન તં અપનેત્વા અઞ્ઞં અગ્ગમહેસિં અકાસિ. તઞ્ચ પીઠસપ્પિં નિક્કડ્ઢાપેત્વા જમ્બુસાખં છેદાપેસિ. તદા કુણાલો પઞ્ચાલચણ્ડો અહોસિ. ઇતિ અત્તના દિટ્ઠકારણમેવ આહરિત્વા દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૩૧૧.‘‘યં વે દિસ્વા કણ્ડરીકિન્નરાનં, સબ્બિત્થિયો ન રમન્તિ અગારે;
તં તાદિસં મચ્ચં ચજિત્વા ભરિયા, અઞ્ઞં દિસ્વા પુરિસં પીઠસપ્પિ’’ન્તિ.

તસ્સત્થો – યં વે કણ્ડરિસ્સ રઞ્ઞો કિન્નરાય દેવિયા ચાતિ ઇમેસં કણ્ડરિકિન્નરાનં વિરાગકારણં અહોસિ, તં દિસ્વા જાનિતબ્બં – સબ્બિત્થિયો અત્તનો સામિકાનં ન રમન્તિ અગારે . તથા હિ અઞ્ઞં પીઠસપ્પિં પુરિસં દિસ્વા તં રાજાનં તાદિસં રતિકુસલં મચ્ચં ચજિત્વા ભરિયા તેન મનુસ્સપેતેન સદ્ધિં પાપમકાસીતિ.

અપરોપિ અતીતે બારાણસિયં બકો નામ રાજા ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ. તદા બારાણસિયા પાચીનદ્વારવાસિનો એકસ્સ દલિદ્દસ્સ પઞ્ચપાપી નામ ધીતા અહોસિ. સા કિર પુબ્બેપિ એકા દલિદ્દધીતા મત્તિકં મદ્દિત્વા ગેહે ભિત્તિં વિલિમ્પતિ. અથેકો પચ્ચેકબુદ્ધો અત્તનો પબ્ભારપરિભણ્ડકરણત્થં ‘‘કહં મત્તિકં લભિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા

''બારાણસિયં લદ્ધું સક્કા''તિ ચીવરં પારુપિત્વા પત્તહત્થો નગરં પવિસિત્વા તસ્સા અવિદૂરે અટ્ઠાસિ. સા કુજ્ઝિત્વા ઉલ્લોકેન્તી પદુટ્ઠેન મનસા ''મત્તિકમ્પિ ભિક્ખતી''તિ અવોચ. પચ્ચેકબુદ્ધો નિચ્ચલોવ અહોસિ. અથ સા પચ્ચેકબુદ્ધં નિચ્ચલિતં દિસ્વા પુન ચિત્તં પસાદેત્વા, ''સમણ, મત્તિકમ્પિ ન લભસી''તિ વત્વા મહન્તં મત્તિકાપિણ્ડં આહરિત્વા પત્તે ઠપેસિ. સો તાય મત્તિકાય પબ્ભારે પરિભણ્ડમકાસિ. સા નચિરસ્સેવ તતો ચવિત્વા તસ્મિંયેવ નગરે બહિદ્વારગામે દુગ્ગતિત્થિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિ. સા દસમાસચ્ચયેન માતુ કુચ્છિતો નિક્ખમિ. તસ્સા મત્તિકાપિણ્ડફલેન સરીરં ફસ્સસમ્પન્નં અહોસિ, કુજ્ઝિત્વા ઉલ્લોકિતત્તા પન હત્થપાદમુખઅક્ખિનાસાનિ પાપાનિ વિરૂપાનિ અહેસું. તેન તં ''પઞ્ચપાપી''ત્વેવ સઞ્જાનિંસુ.

અથેકદિવસં બારાણસિરાજા રત્તિં અઞ્ઞાતકવેસેન નગરં પરિગ્ગણ્હન્તો તં પદેસં ગતો. સાપિ ગામદારિકાહિ સદ્ધિં કીળન્તી અજાનિત્વાવ રાજાનં હત્થે ગણ્હિ. સો તસ્સા હત્થસમ્ફસ્સેન સકભાવેન સણ્ઠાતું નાસક્ખિ, દિબ્બસમ્ફસ્સેન ફુટ્ઠો વિય અહોસિ. સો ફસ્સરાગરત્તો તથાવિરૂપમ્પિ તં હત્થે ગહેત્વા ''કસ્સ ધીતાસી''તિ પુચ્છિત્વા ''દ્વારવાસિનો''તિ વુત્તે અસ્સામિકભાવં પુચ્છિત્વા ''અહં તે સામિકો ભવિસ્સામિ, ગચ્છ માતાપિતરો અનુજાનાપેહી''તિ આહ. સા માતાપિતરો ઉપગન્ત્વા ''એકો, અમ્મ, પુરિસો મં ઇચ્છતી''તિ વત્વા ''સોપિ દુગ્ગતો ભવિસ્સતિ, સચે તાદિસમ્પિ ઇચ્છતિ, સાધૂ''તિ વુત્તે ગન્ત્વા માતાપિતૂહિ અનુઞ્ઞાતભાવં આરોચેસિ. સો તસ્મિંયેવ ગેહે તાય સદ્ધિં વસિત્વા પાતોવ રાજનિવેસનં પાવિસિ. તતો પટ્ઠાયેવ અઞ્ઞાતકવેસેન નિબદ્ધં તત્થ ગચ્છતિ, અઞ્ઞં ઇત્થિં ઓલોકેતુમ્પિ ન ઇચ્છતિ.

અથેકદિવસં તસ્સા પિતુ લોહિતપક્ખન્દિકા ઉપ્પજ્જિ. અસમ્ભિન્નખીરસપ્પિમધુસક્ખરયુત્તપાયાસોવ એતસ્સ ભેસજ્જં, તં તે દલિદ્દતાય ઉપ્પાદેતું ન સક્કોન્તિ . તતો પઞ્ચપાપિમાતા ધીતરં આહ – ''કિં, અમ્મ, તવ સામિકો પાયાસં ઉપ્પાદેતું સક્ખિસ્સતી''તિ? ''અમ્મ, મમ સામિકેન અમ્હેહિપિ દુગ્ગતતરેન ભવિતબ્બં, એવં સન્તેપિ પુચ્છિસ્સામિ નં, મા ચિન્તયી''તિ વત્વા તસ્સાગમનવેલાયં દુમ્મના હુત્વા નિસીદિ. અથ નં રાજા આગન્ત્વા ''કિં દુમ્મનાસી''તિ પુચ્છિ. સા તમત્થં આરોચેસિ. તં સુત્વા રાજા ''ભદ્દે ઇદં અતિરસભેસજ્જં, કુતો લભિસ્સામી''તિ વત્વા ચિન્તેસિ – ''ન સક્કા મયા નિચ્ચકાલં એવં ચરિતું, અન્તરામગ્ગે પરિસ્સયોપિ દટ્ઠબ્બો, સચે ખો પન એતં અન્તેપુરં નેસ્સામિ, એતિસ્સા ફસ્સસમ્પદં અજાનન્તા 'અમ્હાકં રાજા યક્ખિનિં ગહેત્વા આગતો'તિ કેળિં કરિસ્સન્તિ, સકલનગરવાસિનો એતિસ્સા સમ્ફસ્સં જાનાપેત્વા ગરહં મોચેસ્સામી''તિ. અથ નં રાજા – ''ભદ્દે, મા ચિન્તયિ, આહરિસ્સામિ તે પિતુ પાયાસ''ન્તિ વત્વા તાય સદ્ધિં અભિરમિત્વા રાજનિવેસનં ગન્ત્વા પુનદિવસે તાદિસં પાયાસં પચાપેત્વા પણ્ણાનિ આહરાપેત્વા દ્વે પુટે કત્વા એકસ્મિં પાયાસં પક્ખિપિત્વા એકસ્મિં ચૂળામણિં ઠપેત્વા બન્ધિત્વા રત્તિભાગે ગન્ત્વા, ''ભદ્દે, મયં દલિદ્દા, કિચ્છેન સમ્પાદિતં, તવ પિતરં 'અજ્જ ઇમમ્હા પુટા પાયાસં ભુઞ્જ, સ્વે ઇમમ્હા'તિ વદેય્યાસી''તિ આહ. સા તથા અકાસિ. અથસ્સા પિતા ઓજસમ્પન્નત્તા પાયાસસ્સ થોકમેવ ભુઞ્જિત્વા સુહિતો જાતો. સેસં માતુ દત્વા સયમ્પિ ભુઞ્જિ. તયોપિ સુહિતા અહેસું. ચૂળામણિપુટં પન પુનદિવસત્થાય ઠપેસું.

રાજા નિવેસનં ગન્ત્વા મુખં ધોવિત્વાવ ''ચૂળામણિં મે આહરથા''તિ વત્વા ''ન પસ્સામ, દેવા''તિ વુત્તે ''સકલનગરં વિચિનથા''તિ આહ. તે વિચિનિત્વાપિ ન પસ્સિંસુ. તેન હિ બહિનગરે દલિદ્દગેહેસુ ભત્તપણ્ણપુટે ઉપાદાય વિચિનથાતિ. વિચિનન્તા તસ્મિં ઘટે ચૂળામણિં દિસ્વા તસ્સા માતાપિતરો ''ચોરા''તિ બન્ધિત્વા નયિંસુ. અથસ્સા પિતા, ''સામિ, ન મયં ચોરા, અઞ્ઞેનાયં મણિ આભતો''તિ વત્વા ''કેના''તિ વુત્તે ''જામાતરા મે''તિ આચિક્ખિત્વા ''કહં સો''તિ પુચ્છિતો ''ધીતા મે જાનાતી''તિ આહ. તતો ધીતાય સદ્ધિં કથેસિ – ''અમ્મ, સામિકં તે જાનાસી''તિ? ''ન જાનામી''તિ. ''એવં સન્તે અમ્હાકં જીવિતં નત્થી''તિ. ''તાત, સો અન્ધકારે આગન્ત્વા અન્ધકારે

એવ યાતિ, તેનસ્સ રૂપં ન જાનામિ, હત્થસમ્ફસ્સેન પન નં જાનિતું સક્કોમી''તિ. સો રાજપુરિસાનં આરોચેસિ. તેપિ રઞ્ઞો આરોચેસું. રાજા અજાનન્તો વિય હુત્વા ''તેન હિ તં ઇત્થિં રાજઙ્ગણે અન્તોસાણિયં ઠપેત્વા સાણિયા હત્થપ્પમાણં છિદ્દં કત્વા નગરવાસિનો સન્નિપાતેત્વા હત્થસમ્ફસ્સેન ચોરં ગણ્હથા''તિ આહ. રાજપુરિસા તથા કાતું તસ્સા સન્તિકં ગન્ત્વા રૂપં દિસ્વાવ વિપ્પટિસારિનો હુત્વા – ''ધી, ધી પિસાચી''તિ જિગુચ્છિત્વા કુસિતું ન ઉસ્સહિંસુ, આનેત્વા પન નં રાજઙ્ગણે અન્તોસાણિયં ઠપેત્વા સકલનગરવાસિનો સન્નિપાતેસું. સા આગતાગતસ્સ છિદ્દેન પસારિતહત્થં ગહેત્વાવ ''નો એસો''તિ વદતિ. પુરિસા તસ્સા દિબ્બફસ્સસદિસે ફસ્સે બજ્ઝિત્વા અપગન્તું ન સક્ખિંસુ, ''સચાયં દણ્ડારહા, દણ્ડં દત્વાપિ દાસકમ્મકારભાવં ઉપગન્ત્વાપિ એતં ઘરે કરિસ્સામા''તિ ચિન્તયિંસુ. અથ ને રાજપુરિસા દણ્ડેહિ કોટ્ટેત્વા પલાપેસું. ઉપરાજાનં આદિં કત્વા સબ્બે ઉમ્મત્તકા વિય અહેસું.

અથ રાજા – ''કચ્ચિ અહં ભવેય્ય''ન્તિ હત્થં પસારેસિ. તં હત્થે ગહેત્વાવ ''ચોરો મે ગહિતો''તિ મહાસદ્દં કરિ. રાજા તેપિ પુચ્છિ – ''તુમ્હે એતાય હત્થે ગહિતા કિં ચિન્તયિત્થા''તિ. તે યથાભૂતં આરોચેસું. અથ ને રાજા આહ – ''અહં એતં અત્તનો ગેહં આનેતું એવં કારેસિં 'એતિસ્સા ફસ્સં અજાનન્તા મં પરિભવેય્યુ'ન્તિ ચિન્તેત્વા, તસ્મા મયા સબ્બે તુમ્હે જાનાપિતા, વદથ, ભો દાનિ, સા કસ્સ ગેહે ભવિતું યુત્તા''તિ? ''તુમ્હાકં, દેવા''તિ. અથ નં અભિસિઞ્ચિત્વા અગ્ગમહેસિં અકાસિ. માતાપિતૂનમ્પિસ્સા ઇસ્સરિયં દાપેસિ. તતો પટ્ઠાય ચ પન તાય સમ્મત્તો નેવ વિનિચ્છયં પટ્ઠપેસિ, ન અઞ્ઞં ઇત્થિં ઓલોકેસિ. તા તસ્સા અન્તરં પરિયેસિંસુ. સા એકદિવસં દ્વિન્નં રાજૂનં અગ્ગમહેસિભાવસ્સ સુપિને નિમિત્તં દિસ્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા સુપિનપાઠકે પક્કોસાપેત્વા ''એવરૂપે સુપિને દિટ્ઠે કિં હોતી''તિ પુચ્છિ. તે ઇતરાસં ઇત્થીનં સન્તિકા લઞ્જં ગહેત્વા – ''મહારાજ, દેવિયા સબ્બસેતસ્સ હત્થિનો ખન્ધે નિસિન્નભાવો તુમ્હાકં મરણસ્સ પુબ્બનિમિત્તં, હત્થિખન્ધગતાય પન ચન્દપરામસનં તુમ્હાકં પચ્ચામિત્તરાજાનયનસ્સ પુબ્બનિમિત્ત''ન્તિ વત્વા ''ઇદાનિ કિં કાતબ્બ''ન્તિ વુત્તે ''દેવ ઇમં મારેતું ન સક્કા, નાવાય પન નં ઠપેત્વા નદિયં વિસ્સજ્જેતું વટ્ટતી''તિ વદિંસુ. રાજા આહારવત્થાલઙ્કારેહિ સદ્ધિં રત્તિભાગે નં નાવાય ઠપેત્વા નદિયં વિસ્સજ્જેસિ.

સા નદિયા વુય્હમાના હેટ્ઠાનદિયા નાવાય ઉદકં કીળન્તસ્સ બાવરિકરઞ્ઞો અભિમુખટ્ઠાનં પત્તા. તસ્સ સેનાપતિ નાવં દિસ્વા ''અયં નાવા મય્હ''ન્તિ આહ. રાજા ''નાવાય ભણ્ડં મય્હ''ન્તિ વત્વા આગતાય નાવાય તં દિસ્વા ''કા નામ ત્વં પિસાચીસદિસા''તિ પુચ્છિ. સા સિતં કત્વા બકસ્સ રઞ્ઞો અગ્ગમહેસિભાવં કથેત્વા સબ્બં તં પવત્તિં તસ્સ કથેસિ. સા પન પઞ્ચપાપીતિ સકલજમ્બુદીપે પાકટા. અથ નં રાજા હત્થે ગહેત્વા ઉક્ખિપિ, સહ ગહણેનેવ ફસ્સરાગરત્તો અઞ્ઞાસુ ઇત્થીસુ ઇત્થિસઞ્ઞં અકત્વા તં અગ્ગમહેસિટ્ઠાને ઠપેસિ. સા તસ્સ પાણસમા અહોસિ. બકો તં પવત્તિં સુત્વા ''નાહં તસ્સ અગ્ગમહેસિં કાતું દસ્સામી''તિ સેનં સઙ્કડ્ઢિત્વા તસ્સ પટિતિત્થે નિવેસનં કત્વા પણ્ણં પેસેસિ – ''ભરિયં વા મે દેતુ યુદ્ધં વા''તિ. સો ''યુદ્ધં દસ્સામિ, ન ભરિય''ન્તિ વત્વા યુદ્ધસજ્જો અહોસિ. ઉભિન્નં અમચ્ચા ''માતુગામં નિસ્સાય મરણકિચ્ચં નત્થિ, પુરિમસામિકત્તા એસા બકસ્સ પાપુણાતિ, નાવાય લદ્ધત્તા બાવરિકસ્સ, તસ્મા એકેકસ્સ ગેહે સત્ત સત્ત દિવસાનિ હોતૂ''તિ મન્તેત્વા દ્વેપિ રાજાનો સઞ્ઞાપેસું. તે ઉભોપિ અત્તમના હુત્વા તિત્થપટિતિત્થે નગરાનિ માપેત્વા વસિંસુ. સા દ્વિન્નમ્પિ તેસં અગ્ગમહેસિત્તં કારેસિ. દ્વેપિ તસ્સા સમ્મત્તા અહેસું. સા પન એકસ્સ ઘરે સત્તાહં વસિત્વા નાવાય ઇતરસ્સ ઘરં ગચ્છન્તી નાવં પાજેત્વા નેન્તેન એકેન મહલ્લકખુજ્જકેવટ્ટેન સદ્ધિં નદીમજ્ઝે પાપં કરોતિ. તદા કુણાલો સકુણરાજા બકો અહોસિ, તસ્મા ઇદં અત્તના દિટ્ઠકારણં આહરિત્વા દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૩૧૨.''બકસ્સ ચ બાવરિકસ્સ ચ રઞ્ઞો, અચ્ચન્તકામાનુગતસ્સ ભરિયા;

અવાચરી પદ્ઠવસાનુગસ્સ, કં વાપિ ઇત્થી નાતિચરે તદઞ્ઞ''ન્તિ.

તત્થ **અચ્ચન્તકામાનુગતસ્સા**તિ અચ્ચન્તં કામં અનુગતસ્સ. **અવાચરી**તિ અનાચારં ચરિ. **પદ્ઠવસાનુગસ્સા**તિ પદ્ઠસ્સ અત્તનો વસાનુગતસ્સ, અત્તનો પેસનકારસ્સ સન્તિકેતિ અત્થો. કરણત્થે વા સામિવચનં , તેન સદ્ધિં પાપમકાસીતિ વુત્તં હોતિ. **તદઞ્ઞ**ન્તિ કતરં તં અઞ્ઞં પુરિસં નાતિચરેય્યાતિ અત્થો.

અપરાપિ અતીતે બ્રહ્મદત્તસ્સ ભરિયા પિઙ્ગિયાની નામ અગ્ગમહેસી સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ઓલોકેન્તી મઙ્ગલઅસ્સગોપકં દિસ્વા રઞ્ઞો નિદ્દુપગમનકાલે વાતપાનેન ઓરુય્હ તેન સદ્ધિં અતિચરિત્વા પુન પાસાદં આરુય્હ ગન્ધેહિ સરીરં ઉબ્બટ્ટેત્વા રઞ્ઞા સદ્ધિં નિપજ્જિ. અથેકદિવસં રાજા ''કિં નુ ખો દેવિયા અડ્ઢરત્તસમયે નિચ્ચં સરીરં સીતં હોતિ, પરિગ્ગણ્હિસ્સામિ ન''ન્તિ એકદિવસં નિદ્દુપગતો વિય હુત્વા તં ઉટ્ઠાય ગચ્છન્તિં અનુગન્ત્વા અસ્સબન્ધેન સદ્ધિં અતિચરન્તિં દિસ્વા નિવત્તિત્વા સયનં અભિરુહિ. સાપિ અતિચરિત્વા આગન્ત્વા ચૂળસયનકે નિપજ્જિ. પુનદિવસે રાજા અમચ્ચગણમજ્ઝેયેવ તં પક્કોસાપેત્વા તં કિચ્ચં આવિકત્વા ''સબ્બાવ ઇત્થિયો પાપધમ્મા''તિ તસ્સા વધબન્ધછેજ્જભેજ્જારહં દોસં ખમિત્વા ઠાના ચાવેત્વા અઞ્ઞં અગ્ગમહેસિં અકાસિ. તદા કુણાલો રાજા બ્રહ્મદત્તો અહોસિ, તેન તં અત્તના દિટ્ઠં આહરિત્વા દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૩૧૩.''પિઙ્ગિયાની સબ્બલોકિસ્સરસ્સ, રઞ્ઞો પિયા બ્રહ્મદત્તસ્સ ભરિયા;
અવાચરી પદ્ઠવસાનુગસ્સ, તં વાપિ સા નાજ્ઝગા કામકામિની''તિ.

તત્થ **તં વા**તિ સા એવં અતિચરન્તી તં વા અસ્સબન્ધં તં વા અગ્ગમહેસિટ્ઠાનન્તિ ઉભયમ્પિ નાજ્ઝગા, ઉભતો ભટ્ઠા અહોસિ. **કામકામિની**તિ કામે પત્થયમાના.

એવં પાપધમ્મા ઇત્થિયોતિ અતીતવત્થૂહિ ઇત્થીનં દોસં કથેત્વા અપરેનપિ પરિયાયેન તાસં દોસમેવ કથેન્તો આહ –

૩૧૪.''લુદ્ધાનં લહુચિત્તાનં, અકતઞ્ઞૂન દુબ્ભિનં;
નાદેવસત્તો પુરિસો, થીનં સદ્ધાતુમરહતિ.

૩૧૫.''ન તા પજાનન્તિ કતં ન કિચ્ચં, ન માતરં પિતરં ભાતરં વા;
અનરિયા સમતિક્કન્તધમ્મા, સસ્સેવ ચિત્તસ્સ વસં વજન્તિ.

૩૧૬.''ચિરાનુવુટ્ઠમ્પિ પિયં મનાપં, અનુકમ્પકં પાણસમમ્પિ ભત્તું;
આવાસુ કિચ્ચેસુ ચ નં જહન્તિ, તસ્માહમિત્થીનં ન વિસ્સસામિ.

૩૧૭.''થીનઞ્હિ ચિત્તં યથા વાનરસ્સ, કન્નપ્પકન્નં યથા રુક્ખછાયા;
ચલાચલં હદયમિત્થિયાનં, ચક્કસ્સ નેમિ વિય પરિવત્તતિ.

૩૧૮.''યદા તા પસ્સન્તિ સમેક્ખમાના, આદેય્યરૂપં પુરિસસ્સ વિત્તં;
સણ્હાહિ વાચાહિ નયન્તિ મેનં, કમ્બોજકા જલજેનેવ અસ્સં.

૩૧૯.‘‘યદા ન પસ્સન્તિ સમેક્ખમાના, આદેય્યરૂપં પુરિસસ્સ વિત્તં;
સમન્તતો નં પરિવજ્જયન્તિ, તિણ્ણો નદીપારગતોવ કુલ્લં.

૩૨૦.‘‘સિલેસૂપમા સિખિરિવ સબ્બભક્ખા, તિક્ખમાયા નદીરિવ સીઘસોતા;
સેવન્તિ હેતા પિયમપ્પિયઞ્ચ, નાવા યથા ઓરકુલં પરઞ્ચ.

૩૨૧.‘‘ન તા એકસ્સ ન દ્વિન્નં, આપણોવ પસારિતો;
યો તા મય્હન્તિ મઞ્ઞેય્ય, વાતં જાલેન બાધયે.

૩૨૨.‘‘યથા નદી ચ પન્થો ચ, પાનાગારં સભા પપા;
એવં લોકિત્થિયો નામ, વેલા તાસં ન વિજ્જતિ.

૩૨૩.‘‘ઘતાસનસમા એતા, કણ્હસપ્પસિરૂપમા;
ગાવો બહિ તિણસ્સેવ, ઓમસન્તિ વરં વરં.

૩૨૪.‘‘ઘતાસનં કુઞ્જરં કણ્હસપ્પં, મુદ્ધાભિસિત્તં પમદા ચ સબ્બા;
એતે નરો નિચ્ચયતો ભજેથ, તેસં હવે દુબ્બિદુ સબ્બભાવો.

૩૨૫.‘‘નચ્ચન્તવણ્ણા ન બહૂન કન્તા, ન દક્ખિણા પમદા સેવિતબ્બા;
ન પરસ્સ ભરિયા ન ધનસ્સ હેતુ, એતિત્થિયો પઞ્ચ ન સેવિતબ્બા’’તિ.

તત્થ **લુદ્ધાન**ન્તિ લુબ્ભાનં. **કણવેરજાતકે** (જા॰ ૧.૪.૬૯-૭૨) વિય બદ્ધચોરેપિ સારજ્જનં સન્ધાયેતં વુત્તં. **લહુચિત્તાન**ન્તિ મુહુત્તમેવ પરિવત્તનચિત્તાનં. **ચૂળધનુગ્ગહજાતકેન** (જા॰ ૧.૫.૧૨૮ આદયો) એતં દીપેતબ્બં. અકતઞ્ઞુતા પન એતાસં એકકનિપાતે **તક્કારિયજાતકેન** (જા॰ ૧.૧૩.૧૦૪ આદયો) દીપેતબ્બા. **નાદેવસત્તો**તિ ન અદેવસત્તો દેવેન અનાસત્તો અયક્ખગહિતકો અભૂતવિટ્ઠો પુરિસો થીનં સીલવન્તતં સદ્ધાતું નારહતિ, ભૂતવિટ્ઠો પન સદ્દહેય્ય. **કત**ન્તિ અત્તનો કતં ઉપકારં. **કિચ્ચ**ન્તિ અત્તના કત્તબ્બં કિચ્ચં. **ન માતર**ન્તિ સબ્બેપિ ઞાતકે છડ્ડેત્વા યસ્મિં પટિબદ્ધચિત્તા હોન્તિ, તઞ્ઞેવ અનુબન્ધનતો એતે માતાદયો ન જાનન્તિ નામ મહાપન્થકમાતા વિય. **અનરિયા**તિ નિલ્લજ્જા. **સસ્સેવા**તિ સકસ્સ. **આવાસૂ**તિ આપદાસુ. **કિચ્ચેસૂ**તિ તેસુ તેસુ કરણીયેસુ.

કન્નપ્પકન્નન્તિ ઓતિણ્ણોતિણ્ણં. યથા હિ વિસમે પદેસે રુક્ખછાયા નિન્નમ્પિ ઓરોહતિ, થલમ્પિ અભિરુહતિ, તથા એતાસમ્પિ ચિત્તં ન કઞ્ચિ ઉત્તમાધમં વજ્જેતિ. **ચલાચલ**ન્તિ એકસ્મિંયેવ અપતિટ્ઠિતં. **નેમિ વિયા**તિ સકટસ્સ ગચ્છતો ચક્કનેમિ વિય. **આદેય્યરૂપ**ન્તિ ગહેતબ્બજાતિકં. **વિત્ત**ન્તિ ધનં. **નયન્ની**તિ અત્તનો વસં નેન્તિ. **જલજેના**તિ જલજાતસેવાલેન. કમ્બોજરટ્ઠવાસિનો કિર યદા અટવિતો અસ્સે ગણ્હિતુકામા હોન્તિ, તદા એકસ્મિં ઠાને વતિં પરિક્ખિપિત્વા દ્વારં યોજેત્વા અસ્સાનં ઉદકપાનતિત્થે સેવાલં મધુના મક્ખેત્વા સેવાલસમ્બન્ધાનિ તીરે તિણાનિ આદિં કત્વા યાવ પરિક્ખેપદ્વારા મક્ખેન્તિ, અસ્સા પાનીયં પિવિત્વા રસગિદ્ધેન મધુના મક્ખિતાનિ તાનિ તિણાનિ ખાદન્તા અનુક્કમેન તં ઠાનં પવિસન્તિ. ઇતિ યથા તે જલજેન પલોભેત્વા અસ્સે વસં નેન્તિ, તથા એતાપિ ધનં દિસ્વા તસ્સ ગહણત્થાય સણ્હાહિ વાચાહિપિ પુરિસં વસં નેન્તીતિ અત્થો. **કુલ્લ**ન્તિ તરણત્થાય ગહિતં યં કિઞ્ચિ.

સિલેસૂપમાતિ પુરિસાનં ચિત્તબન્ધનેન સિલેસસદિસા. **તિક્ખમાયા**તિ તિખિણમાયા સીઘમાયા. **નદીરિવા**તિ યથા પબ્બતેય્યા નદી સીઘસોતા, એવં સીઘમાયાતિ અત્થો. **આપણોવા**તિ યથા ચ પસારિતાપણો યેસં મૂલં અત્થિ, તેસઞ્ઞેવ ઉપકારો, તથેવ તાપિ. **યો તા**તિ યો પુરિસો તા ઇત્થિયો. **બાધયે**તિ સો વાતં જાલેન બાધેય્ય. **વેલા તાસં ન વિજ્જતી**તિ યથા એતેસં નદીઆદીનં ''અસુકવેલાયમેવ એત્થ ગન્તબ્બ''ન્તિ વેલા નત્થિ, રત્તિમ્પિ દિવાપિ ઇચ્છિતિચ્છિતક્ખણે ઉપગન્તબ્બાનેવ, અસુકેનેવાતિપિ મરિયાદા નત્થિ, અત્થિકેન ઉપગન્તબ્બાનેવ, તથા તાસમ્પીતિ અત્થો.

ઘતાસનસમા એતાતિ યથા અગ્ગિ ઇન્ધનેન ન તપ્પતિ, એવમેતાપિ કિલેસરતિયા. **કણ્હસપ્પસિરૂપમા**તિ કોધનતાય ઉપનાહિતાય ઘોરવિસતાય દુજિવ્હતાય મિત્તદુબ્ભિતાયાતિ પઞ્ચહિ કારણેહિ કણ્હસપ્પસિરસદિસા. તત્થ બહુલરાગતાય ઘોરવિસતા, પિસુણતાય દુજિવ્હતા, અતિચારિતાય મિત્તદુબ્ભિતા વેદિતબ્બા. **ગાવો બહિ તિણસ્સેવા**તિ યથા ગાવો ખાદિતટ્ઠાનં છડ્ડેત્વા બહિ મનાપમનાપસ્સ તિણસ્સ વરં વરં ઓમસન્તિ ખાદન્તિ, એવમેતાપિ નિદ્ધનં છડ્ડેત્વા અઞ્ઞં સધનમેવ ભજન્તીતિ અત્થો. **મુદ્ધાભિસિત્ત**ન્તિ રાજાનં. **પમદા ચ સબ્બા**તિ સબ્બા ચ ઇત્થિયો. **એતે**તિ એતે પઞ્ચ જને. **નિચ્ચયતો**તિ નિચ્ચસઞ્ઞતો, ઉપટ્ઠિતસ્સતિ અપ્પમત્તોવ હુત્વાતિ અત્થો. **દુબ્બિદૂ**તિ દુજ્જાનો. **સબ્બભાવો**તિ અજ્ઝાસયો. ચિરપરિચિણ્ણોપિ હિ અગ્ગિ દહતિ, ચિરવિસ્સાસિકોપિ કુઞ્જરો ઘાતેતિ, ચિરપરિચિતોપિ સપ્પો ડંસતિ, ચિરવિસ્સાસિકોપિ રાજા અનત્થકરો હોતિ, એવં ચિરાચિણ્ણાપિ ઇત્થિયો વિકારં દસ્સેન્તીતિ.

નચ્ચન્તવણ્ણાતિ અભિરૂપવતી. **ન બહૂન કન્તા**તિ અટ્ઠકાસિગણિકા વિય બહૂનં પિયા મનાપા. **ન દક્ખિણા**તિ નચ્ચગીતકુસલા. તથારૂપા હિ બહુપત્થિતા બહુમિત્તા હોન્તિ, તસ્મા ન સેવિતબ્બા. **ન ધનસ્સ હેતૂ**તિ યા ધનહેતુયેવ ભજતિ, સા અપરિગ્ગહાપિ ન સેવિતબ્બા. સા હિ ધનં અલભમાના કુજ્ઝતીતિ.

એવં વુત્તે મહાજનો મહાસત્તસ્સ ''અહો સુકથિત''ન્તિ સાધુકારમદાસિ. સોપિ એત્તકેહિ કારણેહિ ઇત્થીનં અગુણં કથેત્વા તુણ્હી અહોસિ. તં સુત્વા આનન્દો ગિજ્ઝરાજા, ''સમ્મ કુણાલ, અહમ્પિ અત્તનો ઞાણબલેન ઇત્થીનં અગુણં કથેસ્સામી''તિ વત્વા અગુણકથં આરભિ. તં દસ્સેન્તો સત્થા આહ –

''અથ ખલુ, ભો, આનન્દો ગિજ્ઝરાજા કુણાલસ્સ આદિમજ્ઝકથાપરિયોસાનં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથા અભાસિ –

૩૨૬.''પુણ્ણમ્પિ ચેમં પથવિં ધનેન, દજ્જિત્થિયા પુરિસો સમ્મતાય;
લદ્ધા ખણં અતિમઞ્ઞેય્ય તમ્પિ, તાસં વસં અસતીનં ન ગચ્છે.

૩૨૭.''ઉટ્ઠાહકં ચેપિ અલીનવુત્તિં, કોમારભત્તારં પિયં મનાપં;
આવાસુ કિચ્ચેસુ ચ નં જહન્તિ, તસ્માહમિત્થીનં ન વિસ્સસામિ.

૩૨૮.''ન વિસ્સસે 'ઇચ્છતિ મ'ન્તિ પોસો, ન વિસ્સસે 'રોદતિ મે સકાસે';
સેવન્તિ હેતા પિયમપ્પિયઞ્ચ, નાવા યથા ઓરકૂલં પરઞ્ચ.

૩૨૯.''ન વિસ્સસે સાખપુરાણસન્થતં, ન વિસ્સસે મિત્તપુરાણચોરં;

ન વિસ્સસે રાજાનં ‘સખા મમ’ન્તિ, ન વિસ્સસે ઇત્થિ દસન્ન માતરં.

૩૩૦.“ન વિસ્સસે રામકરાસુ નારિસુ, અચ્ચન્તસીલાસુ અસઞ્ઞતાસુ;
અચ્ચન્તપેમાનુગતસ્સ ભરિયા, ન વિસ્સસે તિત્થસમા હિ નારિયો.

૩૩૧.“હનેય્યું છિન્દેય્યું છેદાપેય્યુમ્પિ, કણ્ઠેપિ છેત્વા રુધિરં પિવેય્યું;
મા દીનકામાસુ અસઞ્ઞતાસુ, ભાવં કરે ગઙ્ગતિત્થૂપમાસુ.

૩૩૨.“મુસા તાસં યથા સચ્ચં, સચ્ચં તાસં યથા મુસા;
ગાવો બહિ તિણસ્સેવ, ઓમસન્તિ વરં વરં.

૩૩૩.“ગતેનેતા પલોભેન્તિ, પેક્ખિતેન મ્હિતેન ચ;
અથોપિ દુન્નિવત્થેન, મઞ્જુના ભણિતેન ચ.

૩૩૪.“ચોરિયો કથિના હેતા, વાળા ચ લપસક્ખરા;
ન તા કિઞ્ચિ ન જાનન્તિ, યં મનુસ્સેસુ વઞ્ચનં.

૩૩૫.“અસા લોકિત્થિયો નામ, વેલા તાસં ન વિજ્જતિ;
સારત્તા ચ પગબ્ભા ચ, સિખી સબ્બઘસો યથા.

૩૩૬.“નત્થિત્થીનં પિયો નામ, અપ્પિયોપિ ન વિજ્જતિ;
સેવન્તિ હેતા પિયમપ્પિયઞ્ચ, નાવા યથા ઓરકૂલં પરઞ્ચ.

૩૩૭.“નત્થિત્થીનં પિયો નામ, અપ્પિયોપિ ન વિજ્જતિ;
ધનત્તા પટિવલ્લન્તિ, લતાવ દુમનિસ્સિતા.

૩૩૮.“હત્થિબન્ધં અસ્સબન્ધં, ગોપુરિસઞ્ચ મણ્ડલં;
છવડાહકં પુપ્ફછડ્ડકં, સધનમનુપતન્તિ નારિયો.

૩૩૯.“કુલપુત્તમ્પિ જહન્તિ અકિઞ્ચનં, છવકસમસદિસમ્પિ;
અનુગચ્છન્તિ અનુપતન્તિ, ધનહેતુ હિ નારિયો”તિ.

તત્થ **આદિમજ્ઝકથાપરિયોસાન**ન્તિ કથાય આદિમજ્ઝપરિયોસાનં. **લદ્ધા ખણ**ન્તિ ઓકાસં લભિત્વા. **ઇચ્છતિ મ**ન્તિ મં એસા ઇચ્છતીતિ પુરિસો ઇત્થિં ન વિસ્સસેય્ય. **સાખપુરાણસન્થત**ન્તિ હિય્યો વા પરે વા સન્થતં પુરાણસાખાસન્થતં ન વિસ્સસે, અપપ્ફોટેત્વા અપચ્ચવેક્ખિત્વા ન પરિભુઞ્જેય્ય. તત્ર હિ દીઘજાતિકો વા પવિસિત્વા તિટ્ઠેય્યે, પચ્ચામિત્તો વા સત્થં નિક્ખિપેય્ય. **મિત્તપુરાણચોર**ન્તિ પન્થદૂહનટ્ઠાને ઠિતં ચોરં “પુરાણમિત્તો મે”તિ ન વિસ્સસેય્ય. ચોરા હિ યે સઞ્જાનન્તિ તેયેવ મારેન્તિ. **સખા મમ**ન્તિ સો હિ ખિપ્પમેવ કુજ્ઝતિ, તસ્મા રાજાનં “સખા મે”તિ ન વિસ્સસે. **દસન્નમાતર**ન્તિ “અયં મહલ્લિકા ઇદાનિ મં ન અતિચરિસ્સતિ, અત્તાનં રક્ખિસ્સતી”તિ ન વિસ્સસેતબ્બા. **રામકરાસૂ**તિ બાલાનં રતિકરાસુ. **અચ્ચન્તસીલાસૂ**તિ અતિક્કન્તસીલાસુ.

અચ્ચન્તપેમાનુગતસ્સાતિ સચેપિ અચ્ચન્તં અનુગતપેમા અસ્સ, તથાપિ તં ન વિસ્સસે. કિંકારણા? તિત્થસમા હિ નારિયોતિ સમ્બન્ધો, તિત્થં વિય સબ્બસાધારણાતિ અત્થો.

હનેય્યુન્તિ કુદ્ધા વા અઞ્ઞપુરિસસારત્તા વા હુત્વા સબ્બમેતં હનનાદિં કરેય્યું. **મા દીનકામાસૂ**તિ હીનજ્ઝાસયાસુ સંકિલિટ્ઠઆસયાસુ. **ભાવ**ન્તિ એવરૂપાસુ સિનેહં મા કરે. **ગઙ્ગતિત્થૂપમાસૂ**તિ સબ્બસાધારણટ્ઠેન ગઙ્ગાતિત્થસદિસાસુ. **મુસા**તિ મુસાવાદો તાસં સચ્ચસદિસોવ. **ગતેના**તિઆદીસુ પેક્ખિતેન પલોભને **ઉમ્માદન્તીજાતકં**, (જા॰ ૨.૧૮.૫૭ આદયો) દુન્નિવત્થેન **નિળિનિકાજાતકં**, (જા॰ ૨.૧૮.૧ આદયો) મઞ્જુના ભણિતેન ''તુવટં ખો, અય્યપુત્ત, આગચ્છેય્યાસી''તિ નન્દત્થેરસ્સ વત્થુ (ઉદા॰ ૨૨) કથેતબ્બં. **ચોરિયો**તિ સમ્ભતસ્સ ધનસ્સ વિનાસનેન ચોરિયો. **કથિના**તિ થદ્ધહદયા. **વાળા**તિ દુટ્ઠા અપ્પકેનેવ કુજ્ઝનસીલા. **લપસક્ખરા**તિ નિરત્થકલપનેન સક્ખરા વિય મધુરા. **અસા**તિ અસતિયો લામકા. **સારત્તા**તિ સબ્બદા સારત્તા. **પગબ્ભા**તિ કાયપાગબ્ભિયાદીહિ પગબ્ભા. **યથા**તિ યથા સિખી સબ્બઘસો, એવમેતાપિ સબ્બઘસા. **પટિવલ્લન્તી**તિ પરિસ્સજન્તિ ઉપગૂહન્તિ વેઠેન્તિ. **લતાવા**તિ યથા લતા રુક્ખનિસ્સિતા રુક્ખં વેઠેન્તિ, એવમેતા પુરિસં પરિસ્સજન્તિ નામ.

હત્થિબન્ધન્તિઆદીસુ ગોપુરિસો વુચ્ચતિ ગોપાલકો. **છવડાહક**ન્તિ છવાનં ડાહકં, સુસાનપાલન્તિ વુત્તં હોતિ. **પુપ્ફછડ્ડક**ન્તિ વચ્ચટ્ઠાનસોધકં. **સધન**ન્તિ એતેસુપિ સધનં અનુગચ્છન્તિયેવ . **અકિઞ્ચન**ન્તિ અધનં. **છવકસમસદિસ**ન્તિ સુનખમંસખાદચણ્ડાલેન સમં સદિસં, તેન નિબ્બિસેસમ્પિ પુરિસં ગચ્છન્તિ ભજન્તિ. કસ્મા? યસ્મા **અનુપતન્તિ ધનહેતુ નારિયો**તિ.

એવં અત્તનો ઞાણે ઠત્વા આનન્દો ગિજ્ઝરાજા ઇત્થીનં અગુણં કથેત્વા તુણ્હી અહોસિ. તસ્સ વચનં સુત્વા નારદોપિ અત્તનો ઞાણે ઠત્વા તાસં અગુણં કથેસિ. તં દસ્સેન્તો સત્થા આહ –

''અથ ખલુ, ભો, નારદો દેવબ્રાહ્મણો આનન્દસ્સ ગિજ્ઝરાજસ્સ આદિમજ્ઝકથાપરિયોસાનં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથા અભાસિ –

૩૪૦.'''ચત્તારોમે ન પૂરેન્તિ, તે મે સુણાથ ભાસતો;
સમુદ્દો બ્રાહ્મણો રાજા, ઇત્થી ચાપિ દિજમ્પતિ.

૩૪૧.''સરિતા સાગરં યન્તિ, યા કાચિ પથવિસ્સિતા;
તા સમુદ્દં ન પૂરેન્તિ, ઊનત્તા હિ ન પૂરતિ.

૩૪૨.''બ્રાહ્મણો ચ અધીયાન, વેદમક્ખાનપઞ્ચમં;
ભિય્યોપિ સુતમિચ્છેય્ય, ઊનત્તા હિ ન પૂરતિ.

૩૪૩.''રાજા ચ પથવિં સબ્બં, સસમુદ્દં સપબ્બતં;
અજ્ઝાવસં વિજિનિત્વા, અનન્તરતનોચિતં;
પારં સમુદ્દં પત્થેતિ ઊનત્તા હિ ન પૂરતિ.

૩૪૪.''એકમેકાય ઇત્થિયા, અટ્ઠટ્ઠ પતિનો સિયા;

સૂરા ચ બલવન્તો ચ, સબ્બકામરસાહરા;
કરેય્ય નવમે છન્દં, ઊનત્તા હિ ન પૂરતિ.

૩૪૫.‘‘સબ્બિત્થિયો સિખીરિવ સબ્બભક્ખા, સબ્બિત્થિયો નદીરિવ સબ્બવાહી;
સબ્બિત્થિયો કણ્ટકાનંવ સાખા, સબ્બિત્થિયો ધનહેતુ વજન્તિ.

૩૪૬.‘‘વાતઞ્ચ જાલેન નરો પરામસે, ઓસિઞ્ચયે સાગરમેકપાણિના;
સકેન હત્થેન કરેય્ય ઘોસં, યો સબ્બભાવં પમદાસુ ઓસ્સજે.

૩૪૭.‘‘ચોરીનં બહુબુદ્ધીનં, યાસુ સચ્ચં સુદુલ્લભં;
થીનં ભાવો દુરાજાનો, મચ્છસ્સેવોદકે ગતં.

૩૪૮.‘‘અનલા મુદુસમ્ભાસા, દુપ્પૂરા તા નદીસમા;
સીદન્તિ નં વિદિત્વાન, આરકા પરિવજ્જયે.

૩૪૯.‘‘આવટ્ટની મહામાયા, બ્રહ્મચરિયવિકોપના;
સીદન્તિ નં વિદિત્વાન, આરકા પરિવજ્જયે.

૩૫૦.‘‘યં એતા ઉપસેવન્તિ, છન્દસા વા ધનેન વા;
જાતવેદોવ સંઠાનં, ખિપ્પં અનુદહન્તિ ન’’’ન્તિ.

તત્થ **દિજમ્પતી**તિ દિજજેટ્ઠકં કુણાલં આલપતિ. ‘‘**સરિતા**’’તિઆદિ ઠપિતમાતિકાય ભાજનત્થં વુત્તં. **ઊનત્તા**તિ ઉદકપતિટ્ઠાનસ્સ મહન્તતાય ઊના એવ. **અધીયાના**તિ સજ્ઝાયિત્વા. **વેદમક્ખાનપઞ્ચમ**ન્તિ ઇતિહાસપઞ્ચમં વેદચતુક્કં. **ઊનત્તા**તિ સો હિ અજ્ઝાસયમહન્તતાય સિક્ખિતબ્બસ્સ ન પૂરતિ. **અનન્તરતનોચિત**ન્તિ નાનારતનેહિ ઓચિતં પરિપુણ્ણં. **ઊનત્તા**તિ સો હિ તણ્હામહન્તતાય ન પૂરતિ. **સિયા**તિ સિયું, અયમેવ વા પાઠો. **સબ્બકામરસાહરા**તિ સબ્બેસં કામરસાનં આહરકા. ‘‘**નવમે**’’તિ અટ્ઠહિ અતિત્તભાવદસ્સનત્થં વુત્તં. સા પન દસમેપિ વીસતિમેપિ તતો ઉત્તરિતરેપિ છન્દં કરોતેવ. **ઊનત્તા**તિ સા હિ કામતણ્હાય મહન્તતાય ન પૂરતિ. **કણ્ડકાનંવ સાખા**તિ સમ્બાધમગ્ગે કણ્ટકસાખસદિસા. યથા હિ સાખા લગ્ગિત્વા આકડ્ઢતિ, એવં એતાપિ રૂપાદીહિ કડ્ઢન્તિ. યથા સાખા હત્થાદીસુ વિજ્ઝિત્વા દુક્ખં ઉપ્પાદેતિ, એવં એતાપિ કુટ્ઠમત્તા સરીરસમ્ફસ્સેન વિજ્ઝિત્વા મહાવિનાસં પાપેન્તિ. **વજન્તી**તિ પરપુરિસં વજન્તિ.

પરામસેતિ ગણ્હેય્ય. **ઓસિઞ્ચયે**તિ ન્હાયિતું ઓતિણ્ણો એકેન પાણિના સકલસમુદ્દઉદકં ઓસિઞ્ચેય્ય ગહેત્વા છડ્ડેય્ય. **સકેના**તિ એકેન અત્તનો હત્થેન તમેવ હત્થં હરિત્વા ઘોસં ઉપ્પાદેય્ય. **સબ્બભાવ**ન્તિ ‘‘ત્વમેવ ઇટ્ઠો કન્તો પિયો મનાપો’’તિ વુચ્ચમાનો યો પુરિસો ‘‘એવમેત’’ન્તિ સદ્દહન્તો સબ્બં અત્તનો અજ્ઝાસયં પમદાસુ ઓસ્સજેય્ય, સો જાલાદીહિ વાતગ્ગહણાદીનિ કરેય્યાતિ અત્થો. **ગત**ન્તિ ગમનં. **અનલા**તિ તીહિ ધમ્મેહિ અલન્તિ વચનવિરહિતા. **દુપ્પુરા તા**તિ યથા મહાનદી ઉદકેન, એવં કિલેસરતિયા તા દુપ્પૂરા. **સીદન્તિ નં વિદિત્વાના**તિ એત્થ **ન**ન્તિ નિપાતમત્તં, ઇત્થિયો અલ્લીના ચતૂસુ અપાયેસુ સીદન્તીતિ વિદિત્વા. **આવટ્ટની**તિ યથા આવટ્ટની મહાજનસ્સ હદયં મોહેત્વા અત્તનો વસે વત્તેતિ, એવમેતાપીતિ અત્થો. **વિકોપના**તિ નાસનત્થેન ચ ગરહત્થેન ચ

બ્રહ્મચરિયસ્સ કોપિકા. **છન્દસા વા**તિ પિયસંવાસેન વા. **ધનેન વા**તિ ધનહેતુ વા. **સંઠાન**ન્તિ યથા જાતવેદો અત્તનો ઠાનં યં યં પદેસં અલ્લીયતિ, તં તં દહતિ, તથા એતાપિ યં યં પુરિસં કિલેસવસેન અલ્લીયન્તિ, તં તં અનુદહન્તિ મહાવિનાસં પાપેન્તિ.

એવં નારદેન ઇત્થીનં અગુણે પકાસિતે પુન મહાસત્તો વિસેસેત્વા તાસં અગુણં પકાસેતિ. તં દસ્સેતું સત્થા આહ –

> ''અથ ખલુ, ભો, કુણાલો સકુણો નારદસ્સ દેવબ્રાહ્મણસ્સ આદિમજ્ઝકથાપરિયોસાનં વિદિત્વા તાયં વેલાયં ઇમા ગાથાયો અજ્ઝભાસિ –

૩૫૧.'''સલ્લપે નિસિતખગ્ગપાણિના, પણ્ડિતો અપિ પિસાચદોસિના;
ઉગ્ગતેજમુરગમ્પિ આસિદે, એકો એકાય પમદાય નાલપે.

૩૫૨.''લોકચિત્તમથના હિ નારિયો, નચ્ચગીતભણિતમ્હિતાવુધા;
બાધયન્તિ અનુપટ્ઠિતસ્સતિં, દીપે રક્ખસિગણોવ વાણિજે.

૩૫૩.''નત્થિ તાસં વિનયો ન સંવરો, મજ્જમંસનિરતા અસઞ્ઞતા;
તા ગિલન્તિ પુરિસસ્સ પાભતં, સાગરેવ મકરં તિમિઙ્ગલો.

૩૫૪.''પઞ્ચકામગુણસાતગોચરા, ઉદ્ધતા અનિયતા અસઞ્ઞતા;
ઓસરન્તિ પમદા પમાદિનં, લોણતોયવતિયંવ આપકા.

૩૫૫.''યં નરં ઉપલપેન્તિ નારિયો, છન્દસા વા રતિયા ધનેન વા;
જાતવેદસદિસમ્પિ તાદિસં, રાગદોસવધિયો દહન્તિ નં.

૩૫૬.''અડ્ઢં ઞત્વા પુરિસં મહદ્ધનં, ઓસરન્તિ સધનં સહત્તના;
રત્તચિત્તમતિવેઠયન્તિ નં, સાલ માલુવલતાવ કાનને.

૩૫૭.''તા ઉપેન્તિ વિવિધેન છન્દસા, ચિત્રબિમ્બમુખિયો અલઙ્કતા;
ઉહસન્તિ પહસન્તિ નારિયો, સમ્બરોવ સતમાયકોવિદા.

૩૫૮.''જાતરૂપમણિમુત્તભૂસિતા, સક્કતા પતિકુલેસુ નારિયો;
રક્ખિતા અતિચરન્તિ સામિકં, દાનવંવ હદયન્તરસ્સિતા.

૩૫૯.''તેજવાપિ હિ નરો વિચક્ખણો, સક્કતો બહુજનસ્સ પૂજિતો;
નારિનં વસગતો ન ભાસતિ, રાહુના ઉપહતોવ ચન્દિમા.

૩૬૦.''યં કરેય્ય કુપિતો દિસો દિસં, દુટ્ઠચિત્તો વસમાગતં અરિં;
તેન ભિય્યો બ્યસનં નિગચ્છતિ, નારિનં વસગતો અપેક્ખવા.

૩૬૧.“કેસલૂનનખછિન્નતજ્જિતા, પાદપાણિકસદણ્ડતાળિતા;
હીનમેવુપગતા હિ નારિયો, તા રમન્તિ કુણપેવ મક્ખિકા.

૩૬૨.“તા કુલેસુ વિસિખન્તરેસુ વા, રાજધાનિનિગમેસુ વા પુન;
ઓડ્ડિતં નમુચિપાસવાકરં, ચક્ખુમા પરિવજ્જે સુખત્થિકો.

૩૬૩.“ઓસ્સજિત્વ કુસલં તપોગુણં, યો અનરિયચરિતાનિ માચરિ;
દેવતાહિ નિરયં નિમિસ્સતિ, છેદગામિમણિયંવ વાણિજો.

૩૬૪.“સો ઇધ ગરહિતો પરત્થ ચ, દુમ્મતી ઉપહતો સકમ્મુના;
ગચ્છતી અનિયતો ગળાગળં, દુટ્ઠગદ્રભરથોવ ઉપ્પથે.

૩૬૫.“સો ઉપેતિ નિરયં પતાપનં, સત્તિસિમ્બલિવનઞ્ચ આયસં;
આવસિત્વા તિરચ્છાનયોનિયં, પેતરાજવિસયં ન મુઞ્ચતિ.

૩૬૬.“દિબ્યખિડ્ડરતિયો ચ નન્દને, ચક્કવત્તિચરિતઞ્ચ માનુસે;
નાસયન્તિ પમદા પમાદિનં, દુગ્ગતિઞ્ચ પટિપાદયન્તિ નં.

૩૬૭.“દિબ્યખિડ્ડરતિયો ન દુલ્લભા, ચક્કવત્તિચરિતઞ્ચ માનુસે;
સોણ્ણબ્યમ્હનિલયા ચ અચ્છરા, યે ચરન્તિ પમદાહનત્થિકા.

૩૬૮.“કામધાતુસમતિક્કમા ગતિ, રૂપધાતુયા ભાવો ન દુલ્લભો;
વીતરાગવિસયૂપપત્તિ યા, યે ચરન્તિ પમદાહનત્થિકા.

૩૬૯.“સબ્બદુક્ખસમત્તિક્કમં સિવં, અચ્ચન્તમચલિતં અસઙ્ખતં;
નિબ્બુતેહિ સુચિહી ન દુલ્લભં, યે ચરન્તિ પમદાહનત્થિકા’”તિ.

તત્થ **સલ્લપે**તિ “સચે મયા સદ્ધિં સલ્લપેસ્સસિ, સીસં તે પાતેસ્સામી”તિ વત્વા ખગ્ગં આદાય ઠિતેનાપિ, “સલ્લપિતમત્તેયેવ તં ખાદિત્વા જીવિતવિનાસં પાપેસ્સામી”તિ દોસિના હુત્વા ઠિતેનાપિ પિસાચેન સદ્ધિં સલ્લપે. “ઉપગતં ડંસિત્વા નાસેસ્સામી”તિ ઠિતં ઉગ્ગતેજં ઉરગમ્પિ આસિદે. એકો પન હુત્વા રહો એકાય પમદાય ન હિ આલપે. **લોકચિત્તમથના**તિ લોકસ્સ ચિત્તઘાતિકા. **દીપે રક્ખસિગણો**તિ યથા દીપે રક્ખસિગણો મનુસ્સવેસેન વાણિજે ઉપલાપેત્વા અત્તનો વસે ગતે કત્વા ખાદતિ, એવં ઇમાપિ પઞ્ચહિ કામગુણેહિ અત્તનો વસે કત્વા સત્તે મહાવિનાસં પાપેન્તીતિ અત્થો. **વિનયો**તિ આચારો. **સંવરો**તિ મરિયાદો. **પુરિસસ્સ પાભતન્તિ** દુક્ખસમ્ભતં ધનં **ગિલન્તિ** નાસેન્તિ.

અનિયતાતિ અનિયતચિત્તા. **લોણતોયવતિયન્તિ** લોણતોયવન્તં સમુદ્દન્તિ અત્થો. **આપકા**તિ આપગા, અયમેવ વા પાઠો. યથા સમુદ્દં નદિયો ઓસરન્તિ, એવં પમાદિનં પમદાતિ અત્થો. **છન્દસા**તિ પેમેન. **રતિયા**તિ પઞ્ચકામગુણરતિયા. **ધનેન વા**તિ ધનહેતુ વા. **જાતવેદસદિસ**ન્તિ ગુણસમ્પત્તિયા અગ્ગિમિવ જલિતમ્પિ. **રાગદોસવધિયો**તિ કામરાગદોસેહિ વધિકા. રાગદોસગતિયોતિપિ પાઠો. **ઓસરન્તી**તિ ધનગહણત્થાય

મધુરવચનેન તં બન્ધન્તિયો ઉપગચ્છન્તિ. **સધન**ન્તિ સધના. અયમેવ વા પાઠો, વત્થાલઙ્કારત્થાય કિઞ્ચિ અત્તનો ધનં દત્વાપિ ઓસરન્તીતિ અત્થો. **સહત્તના**તિ અત્તભાવેન સદ્ધિં અત્તભાવમ્પિ તસ્સેવ પરિચ્ચજન્તિયો વિય હોન્તિ. **અતિવેઠયન્તી**તિ ધનગહણત્થાય અતિવિય વેઠેન્તિ પીળેન્તિ.

વિવિધેન છન્દસાતિ નાનાવિધેન આકારેન. **ચિત્રબિમ્બમુખિયો**તિ અલઙ્કારવસેન ચિત્રસરીરા ચિત્રમુખિયો હુત્વા. **ઉહસન્તી**તિ મહાહસિતં હસન્તિ. **પહસન્તી**તિ મન્દહસિતં હસન્તિ. **સમ્બરોવા**તિ માયાકારપુરિસો વિય અસુરિન્દો વિય ચ . **દાનવંવ હદયન્તરસ્સિતા**તિ યથા ''કુતો નુ આગચ્છથ, ભો, તયો જના''તિ **કરણ્ડકજાતકે** (જા॰ ૧.૯.૮૭ આદયો) હદયન્તરનિસ્સિતા અન્તોઉદરગતાપિ દાનવં અતિચરિ, એવં અતિચરન્તિ. અરક્ખિતા હેતાતિ દીપેતિ. **ન ભાસતી**તિ ન વિરોચતિ હરિતચલોમસકસ્સપકુસરાજાનો વિય. **તેના**તિ તમ્હા અમિત્તેન કતા બ્યસના અતિરેકતરં બ્યસનન્તિ અત્થો. **અપેક્ખવા**તિ સતણ્હો.

કેસલૂનનખછિન્નતજ્જિતાતિ આકડ્ઢિત્વા લૂનકેસા નખેહિ છિન્નગત્તા તજ્જિતા પાદાદીહિ ચ તાળિતાવ હુત્વા. યો કિલેસવસેન એતેપિ વિપ્પકારે કરોતિ, તાદિસં હીનમેવ ઉપગતા નારિયો રમન્તિ, ન એતે વિપ્પકારે પરિહરન્તિ, મધુરસમાચારે કિંકારણા તા ન રમન્તિ. **કુણપેવ મક્ખિકા**તિ યસ્મા જેગુચ્છહત્થિકુણપાદિમ્હિ મક્ખિકા વિય તા હીનેયેવ રમન્તીતિ અત્થો. **ઓડ્ડિત**ન્તિ ન એતા ઇત્થિયો નામ, અથ ખો ઇમેસુ ઠાનેસુ નમુચિનો કિલેસમારસ્સ મિગપક્ખિગહણત્થં લુદ્દકેહિ ઓડ્ડિતં પાસઞ્ચ વાકરઞ્ચાતિ મઞ્ઞમાનો પઞ્ઞાચક્ખુમા પુરિસો દિબ્બમાનુસિકેન સુખેન અત્થિકો પરિવજ્જેય્ય.

ઓસ્સજિત્વાતિ દેવમનુસ્સેસુ મહાસમ્પત્તિદાયકં તપોગુણં છડ્ડેત્વા. **યો**તિ યો પુરિસો અનરિયેસુ અપરિસુદ્ધેસુ કામગુણેસુ કામરતિચરિતાનિ આચરતિ. **દેવતાહિ નિરયં નિમિસ્સતી**તિ સો દેવલોકેન પરિવત્તિત્વા નિરયં ગણ્હિસ્સતિ. **છેદગામિમણિયંવ વાણિજો**તિ યથા બાલવાણિજો સતસહસ્સગ્ઘભણ્ડં દત્વા છેદગામિમણિકં ગણ્હાતિ, તથારૂપો અયં હોતીતિ અત્થો. **સો**તિ સો ઇત્થીનં વસં ગતો. **અનિયતો**તિ એત્તકં નામ કાલં અપાયેસુ પચ્ચિસ્સતીતિ અનિયતો. **ગળાગળ**ન્તિ દેવલોકા વા મનુસ્સલોકા વા ગળિત્વા અપાયમેવ ગચ્છતીતિ અત્થો. યથા કિં? **દુટ્ઠગદ્રભરથોવ ઉપ્પથે**તિ, યથા કૂટગદ્રભયુત્તરથો મગ્ગા ઓક્કમિત્વા ઉપ્પથેયેવ ગચ્છતિ, તથા. **સત્તિસિમ્બલિવન**ન્તિ સત્તિસદિસેહિ કણ્ટકેહિ યુત્તં આયસં સિમ્બલિવનં. **પેતરાજવિસય**ન્તિ પેતવિસયઞ્ચ કાલકઞ્ચિકઅસુરવિસયઞ્ચ.

પમાદિનન્તિ પમત્તાનં. તે હિ પમદાસુ પમત્તા તાસં સમ્પત્તીનં મૂલભૂતં કુસલં ન કરોન્તિ, ઇતિ તેસં પમદા સબ્બા તા નાસેન્તિ નામ. **પટિપાદયન્તી**તિ તથાવિધં પુરિસં તા પમાદવસેનેવ અકુસલં કારેત્વા દુગ્ગતિં પટિપાદેન્તિ નામ. **સોણ્ણબ્યમ્હનિલયા**તિ સુવણ્ણમયવિમાનવાસિનિયો. **પમદાહનત્થિકા**તિ યે પુરિસા પમદાહિ અનત્થિકા હુત્વા બ્રહ્મચરિયં ચરન્તિ. **કામધાતુસમતિક્કમા**તિ કામધાતુસમતિક્કમા યા ગતિ. **રૂપધાતુયા ભાવો**તિ યો કામધાતુસમતિક્કમગતિસઙ્ખાતો રૂપધાતુયા ભાવો, સો તેસં ન દુલ્લભો. **વીતરાગવિસયૂપપત્તિ યા**તિ યા વીતરાગવિસયે સુદ્ધાવાસલોકે ઉપપત્તિ, સાપિ તેસં ન દુલ્લભાતિ અત્થો. **અચ્ચન્ત**ન્તિ અન્તાતીતં અવિનાસધમ્મં. **અચલિત**ન્તિ કિલેસેહિ અકમ્પિતં. **નિબ્બુતેહી**તિ નિબ્બુતકિલેસેહિ. **સુચિહી**તિ સુચીહિ પરિસુદ્ધેહિ એવરૂપં નિબ્બાનં ન દુલ્લભન્તિ.

એવં મહાસત્તો અમતમહાનિબ્બાનં પાપેત્વા દેસનં નિટ્ઠાપેસિ. હિમવન્તે કિન્નરમહોરગાદયો આકાસે ઠિતા દેવતા ચ ''અહો બુદ્ધલીલાય કથિતા''તિ સાધુકારં અદંસુ . આનન્દો ગિજ્ઝરાજા નારદો દેવબ્રાહ્મણો પુણ્ણમુખો ચ કુસ્સકોકિલો અત્તનો અત્તનો પરિસં આદાય યથાઠાનમેવ ગમિંસુ. મહાસત્તોપિ સકટ્ઠાનમેવ ગતો. ઇતરે પન અન્તરન્તરા ગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ સન્તિકે ઓવાદં ગહેત્વા તસ્મિં ઓવાદે ઠત્વા સગ્ગપરાયણા અહેસું.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા જાતકં સમોધાનેન્તો ઓસાનગાથા અભાસિ –

૩૭૦.''કુણાલોહં તદા આસિં, ઉદાયી કુસ્સકોકિલો;
આનન્દો ગિજ્ઝરાજાસિ, સારિપુત્તો ચ નારદો;
પરિસા બુદ્ધપરિસા, એવં ધારેથ જાતક''ન્તિ.

તે પન ભિક્ખૂ ગમનકાલે સત્થાનુભાવેન ગન્ત્વા આગમનકાલે અત્તનો અત્તનોવ આનુભાવેન આગતા. તેસં સત્થા મહાવનેયેવ કમ્મટ્ઠાનં કથેસિ. સબ્બેપિ તે તં દિવસમેવ અરહત્તં પાપુણિંસુ. મહાદેવતાસમાગમો અહોસિ. અથસ્સ ભગવા **મહાસમયસુત્તં** (દી॰ નિ॰ ૨.૩૩૧ આદયો) કથેસિ.

કુણાલજાતકવણ્ણના ચતુત્થા.

[૫૩૭] ૫. મહાસુતસોમજાતકવણ્ણના

કસ્મા તુવં રસક એદિસાનીતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો અઙ્ગુલિમાલત્થેરદમનં આરબ્ભ કથેસિ. તસ્સ ઉપ્પત્તિ ચ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ **અઙ્ગુલિમાલસુત્તવણ્ણનાયં** (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪ આદયો) વુત્તનયેન વિત્થારતો વેદિતબ્બા. સો પન સચ્ચકિરિયાય મૂળ્હગબ્ભાય ઇત્થિયા સોત્થિભાવં કત્વા તતો પટ્ઠાય સુલભપિણ્ડો હુત્વા વિવેકમનુબ્રૂહન્તો અપરભાગે અરહત્તં પત્વા અભિઞ્ઞાતોવ અસીતિયા મહાથેરાનં અબ્ભન્તરો અહોસિ. તસ્મિં કાલે ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું – ''આવુસો, અહો વત ભગવતા તથારૂપં લુદ્દં લોહિતપાણિં મહાચોરં અઙ્ગુલિમાલં અદણ્ડેન અસત્થેન દમેત્વા નિબ્બિસેવનં કરોન્તેન દુક્કરં કતં, અહો બુદ્ધા નામ દુક્કરકારિનો''તિ. સત્થા ગન્ધકુટિયં ઠિતોવ દિબ્બસોતેન તં કથં સુત્વા ''અજ્જ મમ ગમનં બહુપકારં ભવિસ્સતિ, મહાધમ્મદેસના પવત્તિસ્સતી''તિ ઞત્વા અનોપમાય બુદ્ધલીલાય ધમ્મસભં ગન્ત્વા વરપઞ્ઞત્તાસને નિસીદિત્વા ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના''તિ પુચ્છિત્વા ''ઇમાય નામા''તિ વુત્તે ''અનચ્છરિયં, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ પરમાભિસમ્બોધિં પત્તેન મયા એતસ્સ દમનં, સ્વાહં પુબ્બચરિયં ચરન્તો પદેસઞાણે ઠિતોપિ એતં દમેસિ''ન્તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે કુરુરટ્ઠે ઇન્દપત્થનગરે કોરબ્યો નામ રાજા ધમ્મેન રજ્જં કારેસિ. તદા બોધિસત્તો તસ્સ અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ. દસમાસે અતિક્કન્તે સુવણ્ણવણ્ણં પુત્તં વિજાયિ, સુતવિત્તતાય પન નં ''સુતસોમો''તિ સઞ્જાનિંસુ. તમેનં રાજા વયપ્પત્તં નિક્ખસહસ્સં દત્વા દિસાપામોક્ખસ્સ આચરિયસ્સ સન્તિકે સિપ્પુગ્ગહણત્થાય તક્કસિલં પેસેસિ. સો આચરિયભાગં આદાય નગરા નિક્ખમિત્વા મગ્ગં પટિપજ્જિ. તદા બારાણસિયં કાસિરઞ્ઞો પુત્તો બ્રહ્મદત્તકુમારોપિ તથેવ વત્વા પિતરા પેસિતો નગરા નિક્ખમિત્વા તમેવ મગ્ગં પટિપજ્જિ. અથ સુતસોમો મગ્ગં ગન્ત્વા નગરદ્વારે સાલાય ફલકે વિસ્સમત્થાય નિસીદિ. બ્રહ્મદત્તકુમારોપિ ગન્ત્વા તેન સદ્ધિં એકફલકે નિસીદિ. અથ નં સુતસોમો પટિસન્થારં કરોન્તો ''સમ્મ, મગ્ગકિલન્તોસિ, કુતો આગચ્છસી''તિ પુચ્છિત્વા ''બારાણસિતો''તિ વુત્તે ''કસ્સ પુત્તોસી''તિ વત્વા ''કાસિરઞ્ઞો પુત્તોમ્હી''તિ વુત્તે ''કો નામોસી''તિ વત્વા

‘‘અહં બ્રહ્મદત્તકુમારો નામા’’તિ વુત્તે ‘‘કેન કારણેન ઇધાગતોસી’’તિ પુચ્છિ. સો ‘‘સિપ્પુગ્ગહણત્થાયા’’તિ વત્વા ‘‘ત્વમ્પિ મગ્ગકિલન્તોસિ, કુતો આગચ્છસી’’તિ તેનેવ નયેન ઇતરં પુચ્છિ. સોપિ તસ્સ સબ્બં આચિક્ખિ. તે ઉભોપિ ‘‘મયં ખત્તિયા, એકાચરિયસ્સેવ સન્તિકે સિપ્પુગ્ગહણત્થાય ગચ્છામા’’તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં મિત્તભાવં કત્વા નગરં પવિસિત્વા આચરિયકુલં ગન્ત્વા આચરિયં વન્દિત્વા અત્તનો જાતિઆદિં કથેત્વા સિપ્પુગ્ગહણત્થાય આગતભાવં કથેસું. સો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. તે આચરિયભાગં દત્વા સિપ્પં પટ્ઠપેસું.

ન કેવલઞ્ચ તે દ્વેવ, અઞ્ઞેપિ તદા જમ્બુદીપે એકસતમત્તા રાજપુત્તા તસ્સ સન્તિકે સિપ્પં ઉગ્ગણ્હન્તિ. સુતસોમો તેસં જેટ્ઠન્તેવાસિકો હુત્વા સિપ્પં ઉપદિસન્તો નચિરસ્સેવ નિપ્ફત્તિં પાપુણિ. સો અઞ્ઞસ્સ સન્તિકં અગન્ત્વા ‘‘સહાયો મે’’તિ બ્રહ્મદત્તસ્સ કુમારસ્સેવ સન્તિકં ગન્ત્વા તસ્સ પિટ્ઠિઆચરિયો હુત્વા સિપ્પં સિક્ખાપેસિ. ઇતરેસમ્પિ અનુક્કમેન સિપ્પં નિટ્ઠિતં. તે અનુયોગં દત્વા આચરિયં વન્દિત્વા સુતસોમં પરિવારેત્વા નિક્ખમિંસુ. અથ ને સુતસોમો મગ્ગન્તરે ઠત્વા ઉય્યોજેન્તો ‘‘તુમ્હે અત્તનો અત્તનો પિતૂનં સિપ્પં દસ્સેત્વા રજ્જેસુ પતિટ્ઠહિસ્સથ, પતિટ્ઠિતા ચ પન મમોવાદં કરેય્યાથા’’તિ આહ. ‘‘કિં , આચરિયા’’તિ? ‘‘પક્ખદિવસેસુ ઉપોસથિકા હુત્વા મા ઘાતં કરેય્યાથા’’તિ. તે ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિંસુ. બોધિસત્તોપિ અઙ્ગવિજ્જાપાઠકત્તા ‘‘અનાગતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તકુમારં નિસ્સાય મહાભયં ઉપ્પજ્જિસ્સતી’’તિ ઞત્વા તે એવં ઓવદિત્વા ઉય્યોજેસિ. તે સબ્બેપિ અત્તનો અત્તનો જનપદં ગન્ત્વા પિતૂનં સિપ્પં દસ્સેત્વા રજ્જેસુ પતિટ્ઠાય પતિટ્ઠિતભાવઞ્ચેવ ઓવાદે વત્તનભાવઞ્ચ જાનાપેતું પણ્ણાકારેન સદ્ધિં પણ્ણાનિ પહિણિંસુ. મહાસત્તો તં પવત્તિં સુત્વા ‘‘અપ્પમત્તાવ હોથા’’તિ પણ્ણાનિ પટિપેસેસિ.

તેસુ બારાણસિરાજા વિના મંસેન ભત્તં ન ભુઞ્જતિ. ઉપોસથદિવસત્થાયપિસ્સ મંસં ગહેત્વા ઠપેસિ. અથેકદિવસં એવં ઠપિતમંસં ભત્તકારકસ્સ પમાદેન રાજગેહે કોલેય્યકસુનખા ખાદિંસુ. ભત્તકારકો તં મંસં અદિસ્વા કહાપણમુટ્ઠિં આદાય ચરન્તોપિ મંસં ઉપ્પાદેતું અસક્કોન્તો ‘‘સચે અમંસકભત્તં ઉપનામેસ્સામિ, જીવિતં મે નત્થિ, કિં નુ ખો કરિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘અત્થેસો ઉપાયો’’તિ વિકાલે આમકસુસાનં ગન્ત્વા મુહુત્તમતસ્સ પુરિસસ્સ ઊરુમંસં આહરિત્વા સુપક્કં પચિત્વા ભત્તં ઉપનામેસિ. રઞ્ઞો મંસખણ્ડં જિવ્હગ્ગે ઠપિતમત્તમેવ સત્ત રસહરણિસહસ્સાનિ ફરિ, સકલસરીરં ખોભેત્વા અટ્ઠાસિ. કિંકારણા? પુબ્બે ચસ્સ સેવનતાય. સો કિર અતીતાનન્તરે અત્તભાવે યક્ખો હુત્વા બહું મનુસ્સમંસં ખાદિતપુબ્બો, તેનસ્સ તં પિયં અહોસિ . સો ‘‘સચાહં તુણ્હીયેવ ભુઞ્જિસ્સામિ, ન મે અયં ઇમં મંસં કથેસ્સતી’’તિ ચિન્તેત્વા સહ ખેળેન ભૂમિયં પાતેસિ. ‘‘નિદ્દોસં, દેવ, ખાદાહી’’તિ વુત્તે મનુસ્સે પટિક્કમાપેત્વા ‘‘અહમેતસ્સ નિદ્દોસભાવં જાનામિ, કિં નામેતં મંસ’’ન્તિ પુચ્છિ. ‘‘પુરિમદિવસેસુ પરિભોગમંસમેવ, દેવા’’તિ. ‘‘નનુ અઞ્ઞસ્મિં કાલે અયં રસો નત્થી’’તિ? ‘‘અજ્જ સુપક્કં, દેવા’’તિ. ‘‘નનુ પુબ્બેપિ એવમેવ પચસી’’તિ. અથ નં તુણ્હીભૂતં ઞત્વા ‘‘સભાવં કથેહિ, નો ચે કથેસિ, જીવિતં તે નત્થી’’તિ આહ. સો અભયં યાચિત્વા યથાભૂતં કથેસિ. રાજા ‘‘મા સદ્દમકાસિ, પકતિયા પચનકમંસં ત્વં ખાદિત્વા મય્હં મનુસ્સમંસમેવ પચાહી’’તિ આહ. ‘‘નનુ દુક્કરં, દેવા’’તિ? ‘‘મા ભાયિ, ન દુક્કર’’ન્તિ. ‘‘નિબદ્ધં કુતો લભિસ્સામિ, દેવા’’તિ? ‘‘નનુ બન્ધનાગારે બહૂ મનુસ્સા’’તિ. સો તતો પટ્ઠાય તથા અકાસિ.

અપરભાગે બન્ધનાગારે મનુસ્સેસુ ખીણેસુ ‘‘ઇદાનિ કિં કરિસ્સામિ, દેવા’’તિ આહ. ‘‘અન્તરામગ્ગે સહસ્સભણ્ડિકં ખિપિત્વા યો તં ગણ્હાતિ, તં ‘ચોરો’તિ ગહેત્વા મારેહી’’તિ આહ. સો તથા અકાસિ. અપરભાગે રાજભયેન સહસ્સભણ્ડિકં ઓલોકેન્તમ્પિ અદિસ્વા ‘‘ઇદાનિ કિં કરિસ્સામી’’તિ આહ. ‘‘યદા ભેરિવેલાય નગરં આકુલં હોતિ, તદા ત્વં પન એકસ્મિં ઘરસન્ધિમ્હિ વા વીથિયં વા ચતુક્કે વા ઠત્વા મનુસ્સે મારેત્વા મંસં

ગણ્હાહી''તિ. સો તતો પટ્ઠાય તથા કત્વા થૂલમંસં આદાય ગચ્છતિ. તેસુ તેસુ ઠાનેસુ કળેવરાનિ દિસ્સન્તિ. મમ માતા ન પઞ્ઞાયતિ, મમ પિતા ન પઞ્ઞાયતિ, મમ ભાતા ભગિની ચ ન પઞ્ઞાયતિ, મનુસ્સાનં પરિદેવનસદ્દો સૂયતિ. નાગરા ભીતતસિતા ''ઇમે મનુસ્સે સીહો નુ ખો ખાદતિ, બ્યગ્ઘો નુ ખો ખાદતિ, યક્ખો નુ ખો ખાદતી''તિ ઓલોકેન્તા પહારમુખં દિસ્વા ''એકો મનુસ્સખાદકો ચોરો ઇમે ખાદતી''તિ મઞ્ઞન્તિ. મહાજના રાજઙ્ગણે સન્નિપતિત્વા ઉપક્કોસિંસુ. રાજા ''કિં, તાતા''તિ પુચ્છિ. ''દેવ ઇમસ્મિં નગરે મનુસ્સખાદકો ચોરો અત્થિ, તં ગણ્હાપેથા''તિ આહંસુ. ''અહં કથં તં જાનિસ્સામિ, કિં અહં નગરં રક્ખન્તોપિ ચરામી''તિ.

મહાજના ''રાજા નગરેન અનત્થિકો, કાળહત્થિસેનાપતિસ્સ આચિક્ખિસ્સામા''તિ ગન્ત્વા તસ્સ તં કથેત્વા ''ચોરં પરિયેસિતું વટ્ટતી''તિ વદિંસુ. સો ''સાધુ સત્તાહં આગમેથ, પરિયેસિત્વા ચોરં દસ્સામી''તિ મહાજને ઉય્યોજેત્વા પુરિસે આણાપેસિ, ''તાતા, નગરે કિર મનુસ્સખાદકો ચોરો અત્થિ, તુમ્હે તેસુ તેસુ ઠાનેસુ નિલીયિત્વા તં ગણ્હથા''તિ. તે ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તતો પટ્ઠાય નગરં પરિગ્ગણ્હન્તિ. ભત્તકારકોપિ એકસ્મિં ઘરસન્ધિમ્હિ સમ્પટિચ્છન્નો હુત્વા એકં ઇત્થિં મારેત્વા ઘનઘનમંસં આદાય પચ્છિયં પૂરેતું આરભિ. અથ નં તે પુરિસા ગહેત્વા પોથેત્વા પચ્છાબાહં બન્ધિત્વા ''ગહિતો મનુસ્સખાદકો ચોરો''તિ મહાસદ્દં કરિંસુ. મહાજનો તં પરિવારેસિ. અથ નં સુટ્ઠુ બન્ધિત્વા મંસપચ્છિં ગીવાય બન્ધિત્વા આદાય સેનાપતિસ્સ દસ્સેસું. સેનાપતિ તં દિસ્વા ''કિં નુ ખો એસ ઇમં મંસં ખાદતિ, ઉદાહુ અઞ્ઞેન મંસેન મિસ્સેત્વા વિક્કિણાતિ, ઉદાહુ અઞ્ઞસ્સ વચનેન મારેતી''તિ ચિન્તેત્વા તમત્થં પુચ્છન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૩૭૧.''કસ્મા તુવં રસક એદિસાનિ, કરોસિ કમ્માનિ સુદારુણાનિ;
હનાસિ ઇત્થી પુરિસે ચ મૂળ્હો, મંસસ્સ હેતુ અદુ ધનસ્સ કારણા''તિ.

તત્થ **રસકા**તિ ભત્તકારણં આલપતિ.

ઇતો પરં ઉત્તાનસમ્બન્ધાનિ વચનપટિવચનાનિ પાળિવસેનેવ વેદિતબ્બાનિ –

૩૭૨.''ન અત્તહેતૂ ન ધનસ્સ કારણા, ન પુત્તદારસ્સ સહાયઞાતિનં;
ભત્તા ચ મે ભગવા ભૂમિપાલો, સો ખાદતિ મંસં ભદન્તેદિસં.

૩૭૩.''સચે તુવં ભત્તુરત્થે પયુત્તો, કરોસિ કમ્માનિ સુદારુણાનિ;
પાતોવ અન્તેપુરં પાપુણિત્વા, લપેય્યાસિ મે રાજિનો સમ્મુખે તં.

૩૭૪.''તથા કરિસ્સામિ અહં ભદન્તે, યથા તુવં ભાસસિ કાળહત્થિ;
પાતોવ અન્તેપુરં પાપુણિત્વા, વક્ખામિ તે રાજિનો સમ્મુખે ત''ન્તિ.

તત્થ **ભગવા**તિ ગારવાધિવચનં. **સચે તુવ**ન્તિ ''સચ્ચં નુ ખો ભણતિ, ઉદાહુ મરણભયેન મુસા ભણતી''તિ વીમંસન્તો એવમાહ. તત્થ **સુદારુણાની**તિ મનુસ્સઘાતકમ્માનિ. **સમ્મુખે ત**ન્તિ સમ્મુખે ઠત્વા એવં વદેય્યાસીતિ. સો સમ્પટિચ્છન્તો ગાથમાહ.

અથ નં સેનાપતિ ગાળ્હબન્ધનમેવ સયાપેત્વા વિભાતાય રત્તિયા અમચ્ચેહિ ચ નાગરેહિ ચ સદ્ધિં મન્તેત્વા સબ્બેસુ એકચ્છન્દેસુ જાતેસુ સબ્બટ્ઠાનેસુ આરક્ખં ઠપેત્વા નગરં હત્થગતં કત્વા રસકસ્સ ગીવાયં મંસપચ્છિં

બન્ધિત્વા આદાય રાજનિવેસનં પાયાસિ. સકલનગરં વિરવિ. રાજા હિય્યો ભુત્તપાતરાસો સાયમાસમ્પિ અલભિત્વા ''રસકો ઇદાનિ આગચ્છિસ્સતિ, ઇદાનિ આગચ્છસ્સતી''તિ નિસિન્નોવ તં રત્તિં વીતિનામેત્વા ''અજ્જપિ રસકો નાગચ્છતિ, નાગરાનઞ્ચ મહાસદ્દો સૂયતિ, કિં નૂ ખો એત''ન્તિ વાતપાનેન ઓલોકેન્તો તં તથા આનીયમાનં દિસ્વા ''પાકટં ઇદં કારણં જાત''ન્તિ ચિન્તેત્વા સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા પલ્લઙ્કેયેવ નિસીદિ. કાળહત્થિપિ નં ઉપસઙ્કમિત્વા અનુયુઞ્જિ, સોપિસ્સ કથેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૩૭૫.''તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયુગ્ગમનં પતિ;
કાળો રસકમાદાય, રાજાનં ઉપસઙ્કમિ;
ઉપસઙ્કમ્મ રાજાનં, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૩૭૬.''અયં કિર મહારાજ, રસકો પેસિતો તયા.

હનતિ ઇત્થિપુરિસે, તુવં મંસાનિ ખાદસિ.

૩૭૭.''એવમેવ તથા કાળ, રસકો પેસિતો મયા;
મમ અત્થં કરોન્તસ્સ, કિમેતં પરિભાસસી''તિ.

તત્થ **કાળા**તિ કાળહત્થિ. **એવમેવા**તિ તેન સેનાપતિના તેજવન્તેન અનુયુત્તો રાજા મુસા વત્તું અસક્કોન્તો એવમાહ. તત્થ **તથા**તિ ઇદં પુરિમસ્સ વેવચનં. **મમ અત્થ**ન્તિ મમ વુડ્ઢિં. **કરોન્તસ્સા**તિ કરોન્તં. **કિમેત**ન્તિ કસ્મા એતં. **પરિભાસસી**તિ અહો દુક્કરં કરોસિ, કાળહત્થિ ત્વં નામ અઞ્ઞં ચોરં અગ્ગહેત્વા મમ પેસનકારકં ગણ્હાસીતિ તસ્સ ભયં જનેન્તો કથેસિ.

તં સુત્વા સેનાપતિ ''અયં સકેનેવ મુખેન પટિજાનાતિ, અહો સાહસિકો, એત્તકં નામ કાલં ઇમે મનુસ્સા એતેન ખાદિતા, વારેસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા આહ – ''મહારાજ, મા એવં કરિ, મા મનુસ્સમંસં ખાદસી''તિ. ''કાળહત્થિ કિં કથેસિ, નાહં વિરમિતું સક્કોમી''તિ. ''મહારાજ, સચે ન વિરમિસ્સસિ, અત્તાનઞ્ચ રટ્ઠઞ્ચ નાસેસ્સસી''તિ. ''એવં નસ્સન્તેપિ અહં નેવ તતો વિરમિતું સક્કોમી''તિ. તતો સેનાપતિ તસ્સ સઞ્ઞાપનત્થાય વત્થું આહરિત્વા દસ્સેતિ – અતીતસ્મિઞ્હિ કાલે મહાસમુદ્દે છ મહામચ્છા અહેસું. તેસુ આનન્દો તિમિનન્દો અજ્ઝારોહોતિ ઇમે તયો મચ્છા પઞ્ચયોજનસતિકા, તિમિઙ્ગલો તિમિરપિઙ્ગલો મહાતિમિરપિઙ્ગલોતિ ઇમે તયો મચ્છા સહસ્સયોજનિકા હોન્તિ. તે સબ્બેપિ પાસાણસેવાલભક્ખા અહેસું. તેસુ આનન્દો મહાસમુદ્દસ્સ એકપસ્સે વસતિ. તં બહૂ મચ્છા દસ્સનાય ઉપસઙ્કમન્તિ, એકદિવસં ''સબ્બેસં દ્વિપદચતુપ્પદાનં સત્તાનં રાજા પઞ્ઞાયતિ, અમ્હાકં રાજા નત્થિ, મયમ્પેતં રાજાનં કરિસ્સામા''તિ ચિન્તેત્વા સબ્બે એકચ્છન્દા હુત્વા આનન્દં રાજાનં કરિંસુ. તે મચ્છા તતો પટ્ઠાય તસ્સ સાયં પાતોવ ઉપટ્ઠાનં ગચ્છન્તિ.

અથેકદિવસં આનન્દો એકસ્મિં પબ્બતે પાસાણસેવાલં ખાદન્તો અજાનિત્વા ''સેવાલો''તિ સઞ્ઞાય એકં મચ્છં ખાદિ. તસ્સ તં મંસં ખાદન્તસ્સ સકલસરીરં સઙ્ખોભેસિ. સો ''કિં નુ ખો ઇદં અતિવિય મધુર''ન્તિ નીહરિત્વા ઓલોકેન્તો મચ્છમંસખણ્ડં દિસ્વા ''એત્તકં કાલં અજાનિત્વા ન ખાદામી''તિ ચિન્તેત્વા ''સાયં પાતોપિ મચ્છાનં આગન્ત્વા ગમનકાલે એકં દ્વે મચ્છે ખાદિસ્સામિ, પાકટં કત્વા ખાદિયમાને એકોપિ મં ન ઉપસઙ્કમિસ્સતિ, સબ્બે પલાયિસ્સન્તિ, પટિચ્છન્નો હુત્વા પચ્છા ઓસક્કિતોસક્કિતં પહરિત્વા ખાદિસ્સામી''તિ તથા કત્વા ખાદિ. મચ્છા

પરિક્ખયં ગચ્છન્તા ચિન્તયિંસુ. ‘‘કુતો નુ ખો ઞાતીનં ભયં ઉપ્પજ્જિસ્સતી’’તિ. અથેકો પણ્ડિતો મચ્છો ‘‘મય્હં આનન્દસ્સ કિરિયા ન રુચ્ચતિ, પરિગ્ગણ્હિસ્સામિ ન’’ન્તિ મચ્છેસુ ઉપટ્ઠાનં ગતેસુ આનન્દસ્સ કણ્ણપત્તે પટિચ્છન્નો અટ્ઠાસિ. આનન્દો મચ્છે ઉય્યોજેત્વા સબ્બપચ્છતો ગચ્છન્તં મચ્છં ખાદિ. સો પણ્ડિતમચ્છો તસ્સ કિરિયં દિસ્વા ઇતરેસં આરોચેસિ. તે સબ્બેપિ ભીતતસિતા પલાયિંસુ.

આનન્દો તતો પટ્ઠાય મચ્છમંસગિદ્ધેન અઞ્ઞં ગોચરં ન ગણ્હિ. સો જિઘચ્છાય પીળિતો કિલન્તો ‘‘કહં નુ ખો ઇમે ગતા’’તિ તે મચ્છે પરિયેસન્તો એકં પબ્બતં દિસ્વા ‘‘મમ ભયેન ઇમં પબ્બતં નિસ્સાય વસન્તિ મઞ્ઞે, પબ્બતં પરિક્ખિપિત્વા ઉપધારેસ્સામી’’તિ નઙ્ગુટ્ઠેન ચ સીસેન ચ ઉભો પસ્સે પરિક્ખિપિત્વા ગણ્હિ. તતો ‘‘સચે ઇધ વસન્તિ, પલાયિસ્સન્તી’’તિ પબ્બતં પરિક્ખિપન્તં અત્તનો નઙ્ગુટ્ઠં દિસ્વા ‘‘અયં મચ્છો મં વઞ્ચેત્વા પબ્બતં નિસ્સાય વસતી’’તિ કુદ્ધો પણ્ણાસયોજનમત્તં સકનઙ્ગુટ્ઠખણ્ડં અઞ્ઞમચ્છસઞ્ઞાય દળ્હં ગહેત્વા મુરુમુરાયન્તો ખાદિ, દુક્ખવેદના ઉપ્પજ્જિ. લોહિતગન્ધેન મચ્છા સન્નિપતિત્વા લુઞ્જિત્વા ખાદન્તા યાવ સીસા આગમંસુ. મહાસરીરતાય પરિવત્તેતું અસક્કોન્તો તત્થેવ જીવિતક્ખયં પાપુણિ, પબ્બતરાસિ વિય અટ્ઠિરાસિ અહોસિ. આકાસચારિનો તાપસપરિબ્બાજકા મનુસ્સાનં કથયિંસુ. સકલજમ્બુદીપે મનુસ્સા જાનિંસુ. તં વત્થું આહરિત્વા દસ્સેન્તો કાળહત્થિ આહ –

૩૭૮.‘‘આનન્દો સબ્બમચ્છાનં, ખાદિત્વા રસગિદ્ધિમા;
પરિક્ખીણાય પરિસાય, અત્તાનં ખાદિયા મતો.

૩૭૯.‘‘એવં પમત્તો રસગારવે રત્તો, બાલો યદી આયતિ નાવબુજ્ઝતિ;
વિધમ્મ પુત્તે ચજિ ઞાતકે ચ, પરિવત્તિય અત્તાનઞ્ઞેવ ખાદતિ.

૩૮૦.‘‘ઇદં તે સુત્વાન વિગેતુ છન્દો, મા ભક્ખયી રાજ મનુસ્સમંસં;
મા ત્વં ઇમં કેવલં વારિજોવ, દ્વિપદાધિપ સુઞ્ઞમકાસિ રટ્ઠ’’ન્તિ.

તત્થ **આનન્દો**તિ, મહારાજ, અતીતસ્મિં કાલે મહાસમુદ્દે પઞ્ચસતયોજનિકો આનન્દો નામ મહામચ્છો સબ્બેસં મચ્છાનં રાજા મહાસમુદ્દસ્સ એકપસ્સે ઠિતો. **ખાદિત્વા**તિ સકજાતિકાનં મચ્છાનં રસગિદ્ધિમા મચ્છે ખાદિત્વા. **પરિક્ખીણાયા**તિ મચ્છપરિસાય ખયપ્પત્તાય. **અત્તાન**ન્તિ અઞ્ઞં ગોચરં અગ્ગહેત્વા પબ્બતં પરિક્ખિપન્તો પણ્ણાસયોજનમત્તં અત્તનો નઙ્ગુટ્ઠખણ્ડં અઞ્ઞમચ્છસઞ્ઞાય ખાદિત્વા મતો મરણપ્પત્તો હુત્વા ઇદાનિ મહાસમુદ્દે પબ્બતમત્તો અટ્ઠિરાસિ અહોસિ. **એવં પમત્તો**તિ યથા મહામચ્છો આનન્દો, એવમ્પિ તથા ત્વં તણ્હારસગિદ્ધિકો હુત્વા પમત્તો પમાદભાવપ્પત્તો.

રસગારવે રત્તોતિ મનુસ્સમંસસ્સ રસગારવે રત્તો અતિરત્તચિત્તો હોતિ. **બાલો**તિ યદિ બાલો દુપ્પઞ્ઞો આયતિં અનાગતે કાલે ઉપ્પજ્જનકદુક્ખં **નાવબુજ્ઝતિ** ન જાનાતિ. **વિધમ્મા**તિ વિધમેત્વા વિનાસેત્વા . **પુત્તે**તિ પુત્તધીતરો ચ. **ઞાતકે ચા**તિ સેસઞાતકે ચ સહાયે ચ, વિધમ્મ પુત્તે ચ ચજિત્વા ઞાતકે ચાતિ અત્થો. **પરિવત્તિયા**તિ અઞ્ઞં આહારં અલભિત્વા જિઘચ્છાય પીળિતો સકલનગરં પરિવત્તિય વિચરિત્વા મનુસ્સમંસં અલભિત્વા અત્તાનં ખાદન્તો આનન્દો મચ્છો વિય અત્તાનઞ્ઞેવ ખાદતિ.

ઇદં તે સુત્વાનાતિ, મહારાજ, તે તુય્હં મયા આનીતં ઇદં ઉદાહરણં સુત્વા **છન્દો** મનુસ્સમંસખાદનચ્છન્દો **વિગેતુ** વિગચ્છતુ વિરમતુ. **મા ભક્ખયી**તિ રાજ મનુસ્સમંસં મા ભક્ખયિ મા ખાદિ. **મા ત્વં ઇમં કેવલ**ન્તિ મહાસમુદ્દં સુઞ્ઞં કરોન્તો વારિજો આનન્દો મચ્છો ઇવ, ભો **દ્વિપદાધિપ**, દ્વિપદાનં મનુસ્સાનં, ઇસ્સર મહારાજ, ત્વં કેવલં સચ્ચતો ઇમં તવ કાસિરટ્ઠં નગરં સુઞ્ઞં મા અકાસીતિ અત્થો.

તં સુત્વા રાજા, ''ભો કાળહત્થિ, ન ત્વમેવ ઉપમં જાનાસિ, અહમ્પિ જાનામી''તિ મનુસ્સમંસગિદ્ધતાય પોરાણકવત્થું આહરિત્વા દસ્સેન્તો આહ –

૩૮૧.''સુજાતો નામ નામેન, ઓરસો તસ્સ અત્રજો;
જમ્બુપેસિમલદ્ધાન, મતો સો તસ્સ સઙ્ખયે.

૩૮૨.''એવમેવ અહં કાળ, ભુત્વા ભક્ખં રસુત્તમં;
અલદ્ધા માનુસં મંસં, મઞ્ઞે હિસ્સામિ જીવિત''ન્તિ.

તત્થ **સુજાતો નામા**તિ કાળહત્થિ કુટુમ્બિકો નામેન સુજાતો નામ, તસ્સ અત્રજો પુત્તો ઓરસો જમ્બુપેસિં **અલદ્ધાન** અલભિત્વાન. **મતો**તિ યથા તસ્સા જમ્બુપેસિયા સઙ્ખયે સો કુટુમ્બિકપુત્તો મતો, એવમેવ અહં **રસુત્તમં** અગ્ગરસાનં ઉત્તમં મનુસ્સાનં મંસં **ભુત્વા** ભુઞ્જિત્વા અલદ્ધા મનુસ્સમંસં જીવિતં હિસ્સામીતિ **મઞ્ઞે** મઞ્ઞામિ.

અતીતે કિર બારાણસિયં સુજાતો નામ કુટુમ્બિકો લોણમ્બિલસેવનત્થાય હિમવન્તતો આગતાનિ પઞ્ચ ઇસિસતાનિ અત્તનો ઉય્યાને વસાપેત્વા ઉપટ્ઠાસિ. ઘરે ચસ્સ નિબદ્ધં પઞ્ચસતમત્તા ભિક્ખા અહોસિ. તે પન તાપસા કદાચિ જનપદેપિ ભિક્ખાય ચરન્તિ, કદાચિ મહાજમ્બુપેસિં આહરિત્વા ખાદન્તિ. તેસં જમ્બુપેસિં આહરિત્વા ખાદનકાલે સુજાતો ચિન્તેસિ – ''અજ્જ ભદન્તાનં તયો ચત્તારો દિવસા અનાગચ્છન્તાનં, કહં નુ ખો ગતા''તિ. સો અત્તનો પુત્તકં અઙ્ગુલિયં ગાહાપેત્વા તેસં ભત્તકિચ્ચકાલે તત્થ અગમાસિ. તસ્મિં સમયે મહલ્લકાનં મુખવિક્ખાલનકાલે ઉદકં દત્વા સબ્બનવકો જમ્બુપેસિં ખાદતિ. સુજાતો તાપસે વન્દિત્વા નિસિન્નો – ''કિં, ભન્તે, ખાદથા''તિ પુચ્છિ. ''મહાજમ્બુપેસિં, આવુસો''તિ. તં સુત્વા કુમારો પિપાસં ઉપ્પાદેસિ. અથસ્સ ગણજેટ્ઠકો તાપસો થોકં દાપેસિ. સો તં ખાદિત્વા મધુરરસે બજ્ઝિત્વા – ''જમ્બુપેસિં મે દેથા''તિ પુનપ્પુનં યાચિ. કુટુમ્બિકો ધમ્મં સુણન્તો, ''પુત્તક, મા વિરવિ, ગેહં ગન્ત્વા ખાદિસ્સસી''તિ તં વઞ્ચેત્વા ''ઇમં નિસ્સાય ભદન્તા ઉક્કણ્ઠેય્યુ''ન્તિ તં સમસ્સાસેન્તો ઇસિગણં અનાપુચ્છિત્વા ગેહં ગતો. ગતકાલતો પટ્ઠાય ચસ્સ પુત્તો ''જમ્બુપેસિં મે દેથા''તિ પરિદેવિ. સુજાતો ''ઇસયોપિ આચિક્ખિસ્સામી''તિ ઉય્યાનં ગતો. તે ઇસયોપિ ''ઇધ ચિરં વસિમ્હા''તિ હિમવન્તમેવ ગતા. આરામે ઇસયો અપસ્સન્તો તસ્સ જમ્બુઅમ્બપનસમોચાદીનં પેસિયો મધુસક્ખરચુણ્ણસંયુત્તા અદાસિ. તા તસ્સ જિવ્હગ્ગે ઠપિતમત્તા હલાહલવિસસદિસા હોન્તિ. સો સત્તાહં નિરાહારો હુત્વા જીવિતક્ખયં પાપુણિ. રાજા ઇદં કારણં આહરિત્વા દસ્સેન્તો એવમાહ.

તતો કાળહત્થિ ''અયં રાજા અતિવિય રસગિદ્ધો, અપરાનિપિસ્સ ઉદાહરણાનિ આહરિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા, ''મહારાજ, વિરમાહી''તિ આહ. ''અહં વિરમિતું ન સક્કોમી''તિ. દેવ, સચે ન વિરમિસ્સસિ, તુવં ઞાતિમણ્ડલતો ચેવ રજ્જસિરિતો ચ પરિહાયિસ્સસિ. અતીતસ્મિઞ્હિ, મહારાજ, ઇધેવ બારાણસિયં પઞ્ચસીલરક્ખકં સોત્થિયકુલં અહોસિ . તસ્સ કુલસ્સ એકપુત્તકો અહોસિ. સો માતાપિતૂનં પિયો મનાપો અહોસિ પણ્ડિતો બ્યત્તો તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ. સો સમવયેહિ તરુણેહિ સદ્ધિં ગણબન્ધનેન વિચરિ. સેસા ગણબન્ધા મચ્છમંસાદીનિ ખાદન્તા સુરં

પિવન્તિ. માણવો મંસાદીનિ ન ખાદતિ, સુરં ન પિવતિ. તે મન્તયિંસુ – ''અયં સુરાય અપિવનતો અમ્હાકં મૂલં ન દેતિ, ઉપાયેન નં સુરં પાયેસ્સામા''તિ. તે સન્નિપતિત્વા, ''સમ્મ, છણકીળં કીળિસ્સામા''તિ આહંસુ. ''સમ્મ, તુમ્હે સુરં પિવથ, અહં સુરં ન પિવામિ, તુમ્હેવ ગચ્છથા''તિ. ''સમ્મ, તવ પિવનત્થાય ખીરં ગણ્હાપેસ્સામા''તિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ. ધુત્તા ઉય્યાનં ગન્ત્વા પદુમિનિપત્તેસુ તિખિણસુરં બન્ધાપેત્વા ઠપયિંસુ. અથ નેસં પાનકાલે માણવસ્સ ખીરં ઉપનયિંસુ. અથ એકો ધુત્તો ''પોક્ખરમધું, ભો, આહરા''તિ આહરાપેત્વા પદુમિનિપત્તપુટં હેટ્ઠા છિદ્દં કત્વા અઙ્ગુલીહિ મુખે ઠપેત્વા આકડ્ઢિ. એવં ઇતરેપિ આહરાપેત્વા પિવિંસુ. માણવો ''કિં નામેત''ન્તિ પુચ્છિ. ''પોક્ખરમધુનામા''તિ. ''અહમ્પિ થોકં લભિસ્સામિ, દેથ ભોન્તો''તિ. તસ્સપિ દાપયિંસુ. સો પોક્ખરમધુસઞ્ઞાય સુરં પિવિ. અથસ્સ અઙ્ગારપક્કમંસં અદંસુ, તમ્પિ ખાદિ.

એવમસ્સ પુનપ્પુનં પિવન્તસ્સ મત્તકાલે ''ન એતં પોક્ખરમધુ, સુરા એસા''તિ વદિંસુ. સો ''એત્તકં કાલં એવં મધુરરસં ન જાનિં, આહરથ, ભો, સુર''ન્તિ આહ. તે આહરિત્વા પુનપિ અદંસુ. પિપાસા મહતી અહોસિ. અથસ્સ પુનપિ યાચન્તસ્સ ''ખીણા''તિ વદિંસુ. સો ''હન્દ તં, ભો, આહરાપેથા''તિ અઙ્ગુલિમુદ્દિકં અદાસિ, સો સકલદિવસં તેહિ સદ્ધિં પિવિત્વા મત્તો રત્તક્ખો કમ્પન્તો વિલપન્તો ગેહં ગન્ત્વા નિપજ્જિ. અથસ્સ પિતા સુરાય પિવિતભાવં ઞત્વા વિગતે મત્તે, ''તાત, અયુત્તં તે કતં સોત્તિયકુલે જાતેન સુરં પિવન્તેન, મા પુન એવં અકાસી''તિ આહ. ''તાત, કો મય્હં દોસો''તિ. ''સુરાય પિવિતભાવો''તિ. ''તાત, કિં કથેસિ, મયા એવરૂપં મધુરરસં એત્તકં કાલં અલદ્ધપુબ્બ''ન્તિ. બ્રાહ્મણો પુનપ્પુનં યાચિ. સોપિ ''ન સક્કોમિ વિરમિતુ''ન્તિ આહ. અથ બ્રાહ્મણો ''એવં સન્તે અમ્હાકં કુલવંસો ચ ઉચ્છિજ્જિસ્સતિ, ધનઞ્ચ વિનસ્સિસ્સતી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૩૮૩.''માણવ અભિરૂપોસિ, કુલે જાતોસિ સોત્થિયે;
ન ત્વં અરહસિ તાત, અભક્ખં ભક્ખયેતવે''તિ.

તત્થ , **માણવા**તિ, માણવ, ત્વં અભિરૂપો અસિ, સોત્થિયે કુલે જાતોપિ અસિ. **અભક્ખં ભક્ખયેતવે**તિ, તાત, ત્વં અભક્ખિતબ્બયુત્તકં ભક્ખયિતું ન અરહસિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા, ''તાત, વિરમ, સચે ન વિરમસિ, અહં તં ઇતો ગેહા નિક્ખામેસ્સામિ, તવ રટ્ઠા પબ્બાજનીયકમ્મં કરિસ્સામી''તિ આહ. માણવો ''એવં સન્તેપિ અહં સુરં જહિતું ન સક્કોમી''તિ વત્વા ગાથાદ્વયમાહ –

૩૮૪.''રસાનં અઞ્ઞતરં એતં, કસ્મા મં ત્વં નિવારયે;
સોહં તત્થ ગમિસ્સામિ, યત્થ લચ્છામિ એદિસં.

૩૮૫.''સોવાહં નિપ્પતિસ્સામિ, નતે વચ્છામિ સન્તિકે;
યસ્સ મે દસ્સનેન ત્વં, નાભિનન્દસિ બ્રાહ્મણા''તિ.

તત્થ **રસાન**ન્તિ લોણમ્બિલતિત્તકકટુકખારિકમધુરકસાવસઙ્ખાતાનં સત્તન્નં રસાનં અઞ્ઞતરં ઉત્તમરસમેતં મજ્જં નામ. **સોવાહ**ન્તિ સો અહં એવ. **નિપ્પતિસ્સામી**તિ નિક્ખમિસ્સામિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''નાહં સુરાપાના વિરમિસ્સામિ, યં તે રુચ્ચતિ, તં કરોહી''તિ આહ. અથ બ્રાહ્મણો ''તયિ અમ્હે પરિચ્ચજન્તે મયમ્પિ તં પરિચ્ચજિસ્સામા''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૩૮૬.''અદ્ધા અઞ્ઞેપિ દાયાદે, પુત્તે લચ્છામ માણવ;
ત્વઞ્ચ જમ્મ વિનસ્સસુ, યત્થ પત્તં ન તં સુણે''તિ.

તત્થ **યત્થ પત્ત**ન્તિ યત્થ ગતં તં ''અસુકટ્ઠાને નામ વસતી''તિ ન સુણોમ, તત્થ ગચ્છાહીતિ અત્થો.

અથ નં વિનિચ્છયં નેત્વા અપુત્તભાવં કત્વા નીહરાપેસિ. સો અપરભાગે નિપ્પચ્ચયો કપણો જિણ્ણપિલોતિકં નિવાસેત્વા કપાલહત્થો પિણ્ડાય ચરન્તો અઞ્ઞતરં કુટ્ટં નિસ્સાય કાલમકાસિ. ઇદં કારણં આહરિત્વા કાળહત્થિ રઞ્ઞો દસ્સેત્વા, ''મહારાજ, સચે ત્વં અમ્હાકં વચનં ન કરિસ્સસિ, પબ્બાજનીયકમ્મં તે કરિસ્સન્તી''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૩૮૭.''એવમેવ તુવં રાજ, દ્વિપદિન્દ સુણોહિ મે;
પબ્બાજેસ્સન્તિ તં રટ્ઠા, સોણ્ડં માણવકં યથા''તિ.

તત્થ **દ્વિપદિન્દા**તિ દ્વિપદાનં ઇન્દ, ભો મહારાજ, **મે** મમ વચનં સુણોહિ તુવં, એવમેવ સોણ્ડં માણવકં યથા તં ભવન્તં રટ્ઠતો પબ્બાજેસ્સન્તિ.

એવં કાળહત્થિના ઉપમાય આહટાયપિ રાજા તતો વિરમિતું અસક્કોન્તો અપરમ્પિ ઉદાહરણં દસ્સેતું આહ –

૩૮૮.''સુજાતો નામ નામેન, ભાવિતત્તાન સાવકો;
અચ્છરં કામયન્તોવ, ન સો ભુઞ્જિ ન સો પિવિ.

૩૮૯.''કુસગ્ગેનુદકમાદાય, સમુદ્દે ઉદકં મિને;
એવં માનુસકા કામા, દિબ્બકામાન સન્તિકે.

૩૯૦.''એવમેવ અહં કાળ, ભુત્વા ભક્ખં રસુત્તમં;
અલદ્ધા માનુસં મંસં, મઞ્ઞે હિસ્સામિ જીવિત''ન્તિ.

વત્થુ હેટ્ઠા વુત્તસદિસમેવ.

તત્થ **ભાવિતત્તાના**તિ ભાવિતચિત્તાનં તેસં પઞ્ચન્નં ઇસિસતાનં. **અચ્છરં કામયન્તોવા**તિ સો કિર તેસં ઇસીનં મહાજમ્બુપેસિયા ખાદનકાલે અનાગમનં વિદિત્વા ''કિં નુ ખો કારણા ન આગચ્છન્તિ, સચે કત્થચિ ગતા, જાનિસ્સામિ, નો ચે, અથ નેસં સન્તિકે ધમ્મં સુણિસ્સામી''તિ ઉય્યાનં ગન્ત્વા ઇસિગણે વન્દિત્વા ગણજેટ્ઠકસ્સ સન્તિકે ધમ્મં સુણન્તો નિસિન્નોવ સૂરિયે અત્થઙ્ગતે ઉય્યોજિયમાનોપિ ''અજ્જ ઇધેવ વસિસ્સામી''તિ વત્વા ઇસિગણં વન્દિત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા નિપજ્જિ. રત્તિભાગે સક્કો દેવરાજા દેવચ્છરાસઙ્ઘપરિવુતો સદ્ધિં અત્તનો પરિચારિકાહિ ઇસિગણં વન્દિતું આગતો, સકલારામો એકોભાસો અહોસિ. સુજાતો ''કિં નુ ખો એત''ન્તિ ઉટ્ઠાય પણ્ણસાલછિદ્દેન ઓલોકેન્તો સક્કં ઇસિગણં વન્દિતું આગતં દેવચ્છરાપરિવુતં દિસ્વા અચ્છરાનં સહ દસ્સનેન

રાગરત્તો અહોસિ. સક્કો નિસીદિત્વા ધમ્મકથં સુત્વા સકટ્ઠાનમેવ ગતો. કુટુમ્બિકોપિ પુનદિવસે ઇસિગણં વન્દિત્વા પુચ્છિ – ‘‘ભન્તે, કો નામેસ રત્તિભાગે તુમ્હાકં વન્દનત્થાય આગતો’’તિ? ‘‘સક્કો, આવુસો’’તિ. ‘‘તં પરિવારેત્વા નિસિન્ના કા નામેતા’’તિ? ‘‘દેવચ્છરા નામેતા’’તિ. સો ઇસિગણં વન્દિત્વા ગેહં ગન્ત્વા ગતકાલતો પટ્ઠાય ‘‘અચ્છરં મે દેથ, અચ્છરં મે દેથા’’તિ વિલપિ. ઞાતકા પરિવારેત્વા ‘‘ભૂતાવિટ્ઠો નુ ખો’’તિ અચ્છરં પહરિંસુ. સો ‘‘નાહં એતં અચ્છરં કથેમિ, દેવચ્છરં કથેમી’’તિ વત્વા ‘‘અયં અચ્છરા’’તિ અલઙ્કરિત્વા આનીતં ભરિયમ્પિ ગણિકમ્પિ ઓલોકેન્તો ‘‘નાયં અચ્છરા, યક્ખિની એસા, દેવચ્છરં મે દેથા’’તિ વિલપન્તો નિરાહારો હુત્વા તત્થેવ જીવિતક્ખયં પાપુણિ. તેન વુત્તં –

‘‘અચ્છરં કામયન્તોવ, ન સો ભુઞ્જિ ન સો પિવી’’તિ.

કુસગ્ગેનુદકમાદાય, સમુદ્દે ઉદકં મિનેતિ, સમ્મ કાળહત્થિ, યો કુસગ્ગેનેવ ઉદકં ગહેત્વા ‘‘એત્તકં સિયા મહાસમુદ્દે ઉદક’’ન્તિ તેન સદ્ધિં ઉપમાય મિનેય્ય, સો કેવલં મિનેય્યેવ, કુસગ્ગે પન ઉદકં અતિપરિત્તકમેવ. યથા તં, એવં માનુસકા કામા દિબ્બકામાનં સન્તિકે, તસ્મા સો સુજાતો અઞ્ઞં ઇત્થિં ન ઓલોકેસિ, અચ્છરમેવ પત્થેન્તો મતો. **એવમેવા**તિ યથા સો દિબ્બકામં અલભન્તો જીવિતં જહિ, એવં અહમ્પિ ઉત્તમરસં મનુસ્સમંસં અલભન્તો જીવિતં જહિસ્સામીતિ વદતિ.

તં સુત્વા કાળહત્થિ ‘‘અયં રાજા અતિવિય રસગિદ્ધો, સઞ્ઞાપેસ્સામિ ન’’ન્તિ સકજાતિકાનં મંસં ખાદિત્વા આકાસચરા સુવણ્ણહંસાપિ તાવ વિનટ્ઠાતિ દસ્સેતું ગાથાદ્વયમાહ –

૩૯૧.‘‘યથાપિ તે ધતરટ્ઠા, હંસા વેહાયસઙ્ગમા;
અભુત્તપરિભોગેન, સબ્બે અબ્ભત્થતં ગતા.

૩૯૨.‘‘એવમેવ તુવં રાજ, દ્વિપદિન્દ સુણોહિ મે;
અભક્ખં રાજ ભક્ખેસિ, તસ્મા પબ્બાજયન્તિ ત’’ન્તિ.

તત્થ **અભુત્તપરિભોગેના**તિ અત્તનો સમાનજાતિકાનં પરિભોગેન. **અબ્ભત્થતં ગતા**તિ સબ્બે મરણમેવ પત્તા. અતીતે કિર ચિત્તકૂટે સુવણ્ણગુહાયં નવુતિ હંસસહસ્સાનિ વસન્તિ. તે વસ્સિકે ચત્તારો માસે ન નિક્ખમન્તિ, સચે નિક્ખમેય્યું, ઉદકપુણ્ણેહિ પત્તેહિ ઉપ્પતિતું અસક્કોન્તા મહાસમુદ્દેયેવ પતેય્યું, તસ્મા ન ચ નિક્ખમન્તિ. ઉપકટ્ઠે પન વસ્સકાલે જાતસ્સરતો સયંજાતસાલિયો આહરિત્વા ગુહં પૂરેત્વા સાલિં ખાદન્તા વસન્તિ. તેસં પન ગુહં પવિટ્ઠકાલે ગુહદ્વારે એકો રથચક્કપ્પમાણો ઉણ્ણનાભિ નામ મક્કટકો એકેકસ્મિં માસે એકેકં જાલં વિનન્ધતિ. તસ્સ એકેકં સુત્તં ગોરજ્જુપ્પમાણં હોતિ. હંસા ‘‘તં જાલં ભિન્દિસ્સતી’’તિ એકસ્સ તરુણહંસસ્સ દ્વે કોટ્ઠાસે દેન્તિ. સો વિગતે દેવે પુરતો ગન્ત્વા તં જાલં ભિન્દતિ. તેન મગ્ગેન સેસા ગચ્છન્તિ. અથેકસ્મિં કાલે પઞ્ચ માસે વસ્સો વુટ્ઠો અહોસિ. હંસા ખીણગોચરા ‘‘કિં નુ ખો કત્તબ્બ’’ન્તિ મન્તેત્વા ‘‘મયં જીવન્તા અણ્ડાનિ લભિસ્સામા’’તિ પઠમં અણ્ડાનિ ખાદિંસુ, તતો પોતકે, તતો જિણ્ણહંસે. પઞ્ચમાસચ્ચયેન વસ્સં અપગતં. મક્કટકો પઞ્ચ જાલાનિ વિનન્ધિ. હંસા સકજાતિકાનં મંસં ખાદિત્વા અપ્પથામા જાતા. દ્વિગુણકોટ્ઠાસલાભી હંસતરુણો જાલે પહરિત્વા ચત્તારિ ભિન્દિ, પઞ્ચમં છિન્દિતું નાસક્ખિ, તત્થેવ લગ્ગિ. અથસ્સ સીસં વિજ્ઝિત્વા મક્કટકો લોહિતં પિવિ. અઞ્ઞોપિ આગન્ત્વા જાલં પહરિ, સોપિ તત્થેવ લગ્ગીતિ એવં સબ્બેસં મક્કટકો લોહિતં પિવિ. તદા ધતરટ્ઠકુલં ઉચ્છિન્નન્તિ વદન્તિ. તેન વુત્તં ‘‘સબ્બે અબ્ભત્થતંગતા’’તિ.

એવમેવ તુવન્તિ યથા એતે હંસા અભક્ખં સકજાતિકમંસં ખાદિંસુ, તથા ત્વમ્પિ ખાદસિ, સકલનગરં ભયપ્પત્તં, વિરમ, મહારાજાતિ. **તસ્મા પબ્બાજયન્તિ તન્તિ** યસ્મા અભક્ખં સકજાતિકમંસં ભક્ખેસિ, તસ્મા ઇમે નગરવાસિનો તં રટ્ઠા પબ્બાજયન્તિ.

રાજા અજ્ઝપ્પિ ઉપમં વત્તુકામો અહોસિ. નાગરા પન ઉટ્ઠાય, ''સામિ સેનાપતિ, કિં કરોસિ, કિં મનુસ્સમંસખાદકં ચોરં ગહેત્વા વિચરસિ, સચે ન વિરમિસ્સતિ, રટ્ઠતો નં પબ્બાજેહી''તિ વત્વા નાસ્સ કથેતું અદંસુ. રાજા બહૂનં કથં સુત્વા ભીતો પુન વત્તું નાસક્ખિ. પુનપિ નં સેનાપતિ ''કિં મહારાજ વિરમિતું સક્ખિસ્સસિ, ઉદાહુ ન સક્ખિસ્સસી''તિ વત્વા ''ન સક્કોમી''તિ વુત્તે સબ્બં ઓરોધગણઞ્ચ પુત્તધીતરો ચ સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતે પસ્સે ઠપેત્વા, ''મહારાજ, ઇમે ઞાતિમણ્ડલે ચેવ અમચ્ચગણઞ્ચ રજ્જસિરિઞ્ચ ઓલોકેહિ, મા વિનસ્સિ, વિરમ મનુસ્સમંસતો''તિ આહ. રાજા ''ન મય્હં એતે મનુસ્સમંસતો પિયતરા''તિ વત્વા ''તેન હિ, મહારાજ, ઇમમ્હા નગરા ચ રટ્ઠા ચ નિક્ખમથા''તિ વુત્તે, ''કાળહત્થિ, ન મે રજ્જેનત્થો, નગરા નિક્ખમામિ, એકં પન મે ખગ્ગઞ્ચ રસકઞ્ચ ભાજનઞ્ચ દેહી''તિ આહ. અથસ્સ ખગ્ગઞ્ચ મંસપચનભાજનઞ્ચ પચ્છિઞ્ચ ઉક્ખિપાપેત્વા રસકઞ્ચ દત્વા રટ્ઠા પબ્બાજનીયકમ્મં કરિંસુ.

સો ખગ્ગઞ્ચ રસકઞ્ચ આદાય નગરા નિક્ખમિત્વા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા એકસ્મિં નિગ્રોધમૂલે વસનટ્ઠાનં કત્વા તત્થ વસન્તો અટવિમગ્ગે ઠત્વા મનુસ્સે મારેત્વા આહરિત્વા રસકસ્સ દેતિ. સોપિસ્સ મંસં પચિત્વા ઉપનામેતિ. એવં ઉભોપિ જીવન્તિ. મનુસ્સગહણકાલે ''અહં અરે મનુસ્સચોરો પોરિસાદો''તિ વત્વા તસ્મિં પક્ખન્તે કોચિ સકભાવેન સણ્ઠાતું ન સક્કોતિ, સબ્બે ભૂમિયં પતન્તિ. તેસુ યં ઇચ્છતિ, તં ઉદ્ધંપાદં અધોસીસં કત્વા આહરિત્વા રસકસ્સ દેતિ. સો એકદિવસં અરઞ્ઞે કઞ્ચિ મનુસ્સં અલભિત્વા આગતો રસકેન ''કિં દેવા''તિ વુત્તે ''ઉદ્ધને ઉક્ખલિં આરોપેહી''તિ આહ. ''મંસં કહં, દેવા''તિ? ''લભિસ્સામહં મંસ''ન્તિ. સો ''નત્થિ મે દાનિ જીવિત''ન્તિ કમ્પમાનો ઉદ્ધને અગ્ગિં કત્વા ઉક્ખલિં આરોપેસિ. અથ નં પોરિસાદો અસિના મારેત્વા મંસં પચિત્વા ખાદિ. તતો પટ્ઠાય એકકોવ જાતો સયમેવ પચિત્વા ખાદતિ. ''પોરિસાદો મગ્ગે મગ્ગપટિપન્ને હનતી''તિ સકલજમ્બુદીપે પાકટો અહોસિ.

તદા એકો સમ્પન્નવિભવો બ્રાહ્મણો પઞ્ચહિ સકટસતેહિ વોહારં કરોન્તો પુબ્બન્તતો અપરન્તં સઞ્ચરતિ. સો ચિન્તેસિ – ''પોરિસાદો નામ કિર ચોરો અન્તરામગ્ગે મનુસ્સે મારેસિ, ધનં દત્વા તં અટવિં અતિક્કમિસ્સામી''તિ. સો અટવિમુખવાસીનં મનુસ્સાનં ''તુમ્હે મં અટવિતો અતિક્કામેથા''તિ સહસ્સં દત્વા તેહિ સદ્ધિં મગ્ગં પટિપજ્જિ. ગચ્છન્તો ચ બ્રાહ્મણો સબ્બસત્થં પુરતો કત્વા સયં ન્હાતાનુલિત્તો સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતો સેતગોણયુત્તે સુખયાનકે નિસિન્નો તેહિ અટવિવાસિકપુરિસેહિ પરિવુતો સબ્બપચ્છતો અગમાસિ. તસ્મિં ખણે પોરિસાદો રુક્ખં આરુય્હ પુરિસે ઉપધારેન્તો સેસમનુસ્સેસુ ''કિં ઇમેસુ મયા ખાદિતબ્બં અત્થી''તિ વિગતચ્છન્દો હુત્વા બ્રાહ્મણં દિસ્વા દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય તં ખાદિતુકામતાય પગ્ઘરિતખેળો અહોસિ. સો તસ્મિં અત્તનો સન્તિકં આગતે રુક્ખતો ઓરુય્હ ''અહં અરે પોરિસાદો''તિ નામં તિક્ખત્તું સાવેત્વા ખગ્ગં પરિવત્તેન્તો વાલુકાય તેસં અક્ખીનિ પૂરેન્તો વિય પક્ખન્દિ. એકોપિ ઠાતું સમત્થો નામ નત્થિ, સબ્બે ભૂમિયં ઉરેન નિપજ્જિંસુ. સો સુખયાનકે નિસિન્નં બ્રાહ્મણં પાદે ગહેત્વા પિટ્ઠિયં અધોસીસકં ઓલમ્બેત્વા સીસં ગોપ્ફકેહિ પહરન્તો ઉક્ખિપિત્વા પાયાસિ.

તદા તે પુરિસા ઉટ્ઠાય, ''ભો, પુરિસા મયં બ્રાહ્મણસ્સ હત્થતો કહાપણસહસ્સં ગણ્હિમ્હા, કો નામ અમ્હાકં પુરિસકારો, સક્કોન્તા વા અસક્કોન્તા વા થોકં અનુબન્ધામા''તિ વત્વા અનુબન્ધિંસુ. પોરિસાદોપિ નિવત્તિત્વા

ઓલોકેન્તો કઞ્ચિ અદિત્વા સણિકં પાયાસિ. તસ્મિં ખણે થામસમ્પન્નો એકો સૂરપુરિસો વેગેન તં પાપુણિ. સો તં દિસ્વા એકં વતિં લઙ્ઘન્તો ખદિરખાણુકં અક્કમિ, ખાણુકો પિટ્ઠિપાદેન નિક્ખમિ. લોહિતેન પગ્ઘરન્તેન લઙ્ઘમાનો યાતિ. અથ નં સો દિસ્વા, ''ભો, મયા એસ વિદ્ધો, કેવલં તુમ્હે પચ્છતો એથ, ગણ્હિસ્સામિ ન''ન્તિ આહ. તે દુબ્બલભાવં ઞત્વા તં અનુબન્ધિંસુ. સો તેહિ અનુબદ્ધભાવં ઞત્વા બ્રાહ્મણં વિસ્સજ્જેત્વા અત્તાનં સોત્થિમકાસિ. અથ અટવિવાસિકપુરિસા બ્રાહ્મણસ્સ લદ્ધકાલતો પટ્ઠાય ''કિં અમ્હાકં ચોરેના''તિ તતો નિવત્તિંસુ.

પોરિસાદોપિ અત્તનો નિગ્રોધમૂલં ગન્ત્વા પારોહન્તરં પવિસિત્વા નિપન્નો, ''અય્યે રુક્ખદેવતે, સચે મે સત્તાહબ્ભન્તરેયેવ વણં ફાસુકં કાતું સક્ખિસ્સસિ, સકલજમ્બુદીપે એકસતખત્તિયાનં ગલલોહિતેન તવ ખન્ધં ધોવિત્વા અન્તેહિ પરિક્ખિપિત્વા પઞ્ચમધુરમંસેન બલિકમ્મં કરિસ્સામી''તિ આયાચનં કરિ. તસ્સ અન્નપાનમંસં અલભન્તસ્સ સરીરં સુસ્સિત્વા અન્તોસત્તાહેયેવ વણો ફાસુકો અહોસિ. સો દેવતાનુભાવેન તસ્સ ફાસુકભાવં સલ્લક્ખેસિ. સો કતિપાહં મનુસ્સમંસં ખાદિત્વા બલં ગહેત્વા ચિન્તેસિ – ''બહુપકારા મે દેવતા, આયાચના અસ્સા મુચ્ચિસ્સામી''તિ. સો ખગ્ગં આદાય રુક્ખમૂલતો નિક્ખમિત્વા ''રાજાનો આનેસ્સામી''તિ પાયાસિ. અથ નં પુરિમભવે યક્ખકાલે એકતો મનુસ્સમંસખાદકો સહાયકયક્ખો અનુવિચરન્તં દિસ્વા ''અયં મમ અતીતભવે સહાયો''તિ ઞત્વા, ''સમ્મ, મં સઞ્જાનાસી''તિ પુચ્છિ. ''ન સઞ્જાનામી''તિ. અથસ્સ પુરિમભવે કતકારણં કથેસિ. સો તં સઞ્જાનિત્વા પટિસન્થારમકાસિ. ''કહં નિબ્બત્તોસી''તિ પુટ્ઠો નિબ્બત્તટ્ઠાનઞ્ચ રટ્ઠા પબ્બાજિતકારણઞ્ચ ઇદાનિ વસનટ્ઠાનઞ્ચ ખાણુના વિદ્ધકારણઞ્ચ દેવતાય આયાચનામોચનત્થં ગમનકારણઞ્ચ સબ્બં આરોચેત્વા ''તયાપિ મમેતં કિચ્ચં નિત્થરિતબ્બં, ઉભોપિ ગચ્છામ, સમ્મા''તિ આહ. ''સમ્મ ન ગચ્છેય્યાહં, એકં પન મે કમ્મં અત્થિ, અહં ખો પન અનગ્ઘં પદલક્ખણં નામ એકં મન્તં જાનામિ, સો બલઞ્ચ જવઞ્ચ સદ્દઞ્ચ કરોતિ, તં મન્તં ગણ્હાહી''તિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ. યક્ખોપિસ્સ તં દત્વા પક્કામિ.

પોરિસાદો મન્તં ઉગ્ગહેત્વા તતો પટ્ઠાય વાતજવો અતિસૂરો અહોસિ. સો સત્તાહબ્ભન્તરેયેવ એકસતરાજાનો ઉય્યાનાદીનિ ગચ્છન્તે દિસ્વા વાતવેગેન પક્ખન્દિત્વા ''અહં અરે મનુસ્સચોરો પોરિસાદો''તિ નામં સાવેત્વા વગ્ગન્તો નદન્તો ભયપ્પત્તે કત્વા પાદે ગહેત્વા અધોસીસકે કત્વા પણ્હિયા સીસં પહરન્તો વાતવેગેન નેત્વા હત્થતલેસુ છિદ્દાનિ કત્વા રજ્જુયા આવુનિત્વા નિગ્રોધરુક્ખે ઓલમ્બેસિ અગ્ગપાદઙ્ગુલીહિ ભૂમિયં ફુસમાનાહિ. તે સબ્બે રાજાનો વાતે પહરન્તે મિલાતકુરણ્ડકદામાનિ વિય પરિવત્તન્તા ઓલમ્બિંસુ. ''સુતસોમો પન મે પિટ્ઠિઆચરિયો હોતિ, સચે ગણ્હિસ્સામિ, સકલજમ્બુદીપો તુચ્છો ભવિસ્સતી''તિ તં ન નેસિ. સો ''બલિકમ્મં કરિસ્સામી''તિ અગ્ગિં કત્વા સૂલે તચ્છન્તો નિસીદિ. રુક્ખદેવતા તં કિરિયં દિસ્વા ''મય્હં કિરેસ બલિકમ્મં કરોતિ, વણમ્પિસ્સ મયા કિઞ્ચિ ફાસુકં કતં નત્થિ, ઇદાનિ ઇમેસં મહાવિનાસં કરિસ્સતિ, કિં નુ ખો કત્તબ્બ''ન્તિ ચિન્તેત્વા ''અહં એતં વારેતું ન સક્ખિસ્સામી''તિ ચાતુમહારાજિકાનં સન્તિકં ગન્ત્વા તમત્થં કથેત્વા ''નિવારેથ ન''ન્તિ આહ. તેહિપિ ''ન મયં પોરિસાદસ્સ કમ્મં નિવારેતું સક્ખિસ્સામા''તિ વુત્તે ''કો સક્ખિસ્સતી''તિ પુચ્છિત્વા ''સક્કો, દેવરાજા''તિ સુત્વા સક્કં ઉપસઙ્કમિત્વા તમત્થં કથેત્વા ''નિવારેથ ન''ન્તિ આહ. સોપિ ''નાહં સક્કોમિ નિવારેતું, સમત્થં પન આચિક્ખિસ્સામી''તિ વત્વા ''કોનામો''તિ વુત્તે ''સદેવકે લોકે અઞ્ઞો નત્થિ, કુરુરટ્ઠે પન ઇન્દપત્થનગરે કોરબ્યરાજપુત્તો સુતસોમો નામ તં નિબ્બિસેવનં કત્વા દમેસ્સતિ, રાજૂનઞ્ચ જીવિતં દસ્સતિ, તઞ્ચ મનુસ્સમંસા ઓરમાપેસ્સતિ, સકલજમ્બુદીપે અમતં વિય ધમ્મં અભિસિઞ્ચિસ્સતિ, સચેપિ રાજૂનં જીવિતં દાતુકામો, 'સુતસોમં આનેત્વા બલિકમ્મં કાતું વટ્ટતી'તિ વદેહી''તિ આહ.

સા ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ખિપ્પં આગન્ત્વા પબ્બજિતવેસેન તસ્સ અવિદૂરે પાયાસિ. સો પદસદ્દેન ‘‘રાજા નુ ખો કોચિ પલાતો ભવિસ્સતી’’તિ ઓલોકેન્તો તં દિસ્વા ‘‘પબ્બજિતા નામ ખત્તિયાવ, ઇમં ગહેત્વા એકસતં પૂરેત્વા બલિકમ્મં કરિસ્સામી’’તિ ઉટ્ઠાય અસિહત્થો અનુબન્ધિ, તિયોજનં અનુબન્ધિત્વાપિ તં પાપુણિતું નાસક્ખિ, ગત્તેહિ સેદા મુચ્ચિંસુ. સો ચિન્તેસિ – ‘‘અહં પુબ્બે હત્થિમ્પિ અસ્સમ્પિ રથમ્પિ ધાવન્તં અનુબન્ધિત્વા ગણ્હામિ, અજ્જ ઇમં પબ્બજિતં સકાય ગતિયા ગચ્છન્તં સબ્બથામેન ધાવન્તોપિ ગણ્હિતું ન સક્કોમિ, કિં નુ ખો કારણ’’ન્તિ. તતો સો ‘‘પબ્બજિતા નામ વચનકરા હોન્તિ, ‘તિટ્ઠા’તિ નં વત્વા ઠિતં ગહેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘તિટ્ઠ, સમણા’’તિ આહ. ‘‘અહં તાવ ઠિતો, ત્વં પન ધાવિતું વાયામમકાસી’’તિ. અથ નં, ‘‘ભો, પબ્બજિતા નામ જીવિતહેતુપિ અલિકં ન ભણન્તિ, ત્વં પન મુસાવાદં કથેસી’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૩૯૩.‘‘તિટ્ઠાહીતિ મયા વુત્તો, સો ત્વં ગચ્છસિ પમ્મુખો;
અટ્ઠિતો ત્વં ઠિતોમ્હીતિ, લપસિ બ્રહ્મચારિનિ;
ઇદં તે સમણાયુત્તં, અસિઞ્ચ મે મઞ્ઞસિ કઙ્કપત્ત’’ન્તિ.

તસ્સત્થો – સમણ, તિટ્ઠાહિ ઇતિ વચનં મયા વુત્તો સો ત્વં પમ્મુખો પરમ્મુખો હુત્વા ગચ્છસિ, બ્રહ્મચારિનિ અટ્ઠિતો સમાનો ત્વં ઠિતો અમ્હિ ઇતિ લપસિ, અસિઞ્ચ મે કઙ્કપત્તં મઞ્ઞસીતિ.

તતો દેવતા ગાથાદ્વયમાહ –

૩૯૪.‘‘ઠિતોહમસ્મી સધમ્મેસુ રાજ, ન નામગોત્તં પરિવત્તયામિ;
ચોરઞ્ચ લોકે અઠિતં વદન્તિ;
આપાયિકં નેરયિકં ઇતો ચુતં.

૩૯૫.‘‘સચે ત્વં સદ્દહસિ રાજ, સુતં ગણ્હાહિ ખત્તિય;
તેન યઞ્ઞં યજિત્વાન, એવં સગ્ગં ગમિસ્સસી’’તિ.

તત્થ **સધમ્મેસૂ**તિ, મહારાજ, અહં સકેસુ દસસુ કુસલકમ્મપથધમ્મેસુ ઠિતો **અસ્મિ** ભવામિ. **ન નામગોત્ત**ન્તિ ત્વં પુબ્બે દહરકાલે બ્રહ્મદત્તો હુત્વા પિતરિ કાલકતે બારાણસિં રજ્જં લભિત્વા બારાણસિરાજા જાતો, તં નામં જહિત્વા પોરિસાદો હુત્વા ઇદાનિ કમ્માસપાદો જાતો, ખત્તિયકુલે જાતોપિ અભક્ખં મનુસ્સમંસં યસ્મા ભક્ખેસિ, તસ્મા અત્તનો નામગોત્તં યથા પરિવત્તેસિ, તથા અહં અત્તનો નામગોત્તં ન પરિવત્તયામિ. **ચોરઞ્ચા**તિ લોકે ચોરઞ્ચ દસકુસલકમ્મપથેસુ અઠિતં નામ વદન્તિ. **ઇતો ચુત**ન્તિ ઇતો ચુતં હુત્વા અપાયે નિરયે પતિટ્ઠિતં. ખત્તિય, ભૂમિપાલ મહારાજ, ત્વં મમ વચનં સચે સદ્દહસિ, સુતસોમં ગણ્હાહિ, તેન સુતસોમેન યઞ્ઞં યજિત્વાન એવં સગ્ગં ગમિસ્સસિ. ભો, પોરિસાદ મુસાવાદિ તયા મય્હં ‘‘સકલજમ્બુદીપે રાજાનો આનેત્વા બહિકમ્મં કરિસ્સામી’’તિ પટિસ્સુતં, ઇદાનિ યે વા તે વા દુબ્બલરાજાનો આનેસિ, જમ્બુદીપતલે જેટ્ઠકં સુતસોમરાજાનં સચે ત્વં ન આનેસ્સસિ, વચનં તે મુસા નામ હોતિ, તસ્મા સુતસોમં ગણ્હાહીતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા દેવતા પબ્બજિતવેસં અન્તરધાપેત્વા સકેન વણ્ણેન આકાસે તરુણસૂરિયો વિય જલમાના અટ્ઠાસિ. સો તસ્સા કથં સુત્વા રૂપઞ્ચ ઓલોકેત્વા ‘‘કાસિ ત્વ’’ન્તિ આહ. ઇમસ્મિં ‘‘રુક્ખે નિબ્બત્તદેવતા’’તિ. સો ‘‘દિટ્ઠા મે અત્તનો, દેવતા’’તિ તુસ્સિત્વા, ‘‘સામિ દેવરાજ, મા સુતસોમસ્સ કારણા ચિન્તયિ, અત્તનો રુક્ખં

પવિસા''તિ આહ. દેવતા તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ રુક્ખં પાવિસિ. તસ્મિં ખણે સૂરિયો અત્થઙ્ગતો, ચન્દો ઉગ્ગતો. પોરિસાદો વેદઙ્ગકુસલો નક્ખત્તચારં જાનાતિ. સો નભં ઓલોકેત્વા ''સ્વે ફુસ્સનક્ખત્તં ભવિસ્સતિ, સુતસોમો ન્હાયિતું ઉય્યાનં ગમિસ્સતિ, તત્થ ગણ્હિસ્સામિ, આરક્ખો પનસ્સ મહા ભવિસ્સતિ, સમન્તા તિયોજનં સકલનગરવાસિનો રક્ખન્તા ચરિસ્સન્તિ, અસંવિહિતે આરક્ખે પઠમયામેયેવ મિગાજિનં ઉય્યાનં ગન્ત્વા મઙ્ગલપોક્ખરણિં ઓતરિત્વા ઠસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા તત્થ ગન્ત્વા પોક્ખરણિં ઓરુય્હ પદુમપત્તેન સીસં પટિચ્છાદેત્વા અટ્ઠાસિ. તસ્સ તેજેન મચ્છકચ્છપાદયો ઓસક્કિત્વા ઉદકપરિયન્તે વગ્ગવગ્ગા હુત્વા વિચરિંસુ.

કુતો પન લદ્ધોયં તેજોતિ? પુબ્બયોગવસેન. સો હિ કસપદસબલસ્સ કાલે ખીરસલાકભત્તં પટ્ઠપેસિ, તેન મહાથામો અહોસિ. અગ્ગિસાલઞ્ચ કારેત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સીતવિનોદનત્થં અગ્ગિઞ્ચ દારૂનિ ચ દારુચ્છેદનવાસિઞ્ચ ફરસુઞ્ચ અદાસિ, તેન તેજવા અહોસિ.

એવં તસ્મિં અન્તોઉય્યાનં ગતેયેવ બલવપચ્ચૂસસમયે સમન્તા તિયોજનં આરક્ખં ગણ્હિંસુ. રાજાપિ પાતોવ ભુત્તપાતરાસો અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધવરગતો ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય પરિવુતો નગરતો નિક્ખમિ. તદા તક્કસિલતો નન્દો નામ બ્રાહ્મણો ચતસ્સો સતારહા ગાથાયો આદાય વીસતિયોજનસતં મગ્ગં અતિક્કમિત્વા તં નગરં પત્વા દ્વારગામે વસિત્વા સૂરિયે ઉગ્ગતે નગરં પવિસન્તો રાજાનં પાચીનદ્વારેન નિક્ખન્તં દિસ્વા હત્થં પસારેત્વા જયાપેસિ. રાજા દિસાચક્ખુકો હુત્વા ગચ્છન્તો ઉન્નતપ્પદેસે ઠિતસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ પસારિતહત્થં દિસ્વા હત્થિના તં ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છિ –

૩૯૬.''કિસ્મિં નુ રટ્ઠે તવ જાતિભૂમિ, અથ કેન અત્થેન ઇધાનુપત્તો;
અક્ખાહિ મે બ્રાહ્મણ એતમત્થં, કિમિચ્છસી દેમિ તયજ્જ પત્થિત''ન્તિ.

તસ્સત્થો – ભો બ્રાહ્મણ, તવ જાતિભૂમિ કિસ્મિં રટ્ઠે અત્થિ નુ, કેન અત્થેન પયોજનેન હેતુભૂતેન ઇદ ઇમસ્મિં નગરે અનુપ્પત્તો, ભો બ્રાહ્મણ, મયા પુચ્છિતો સો ત્વં એતમત્થં એતં પયોજનં મે મય્હં અક્ખાહિ કથેહિ, તયા પત્થિતવત્થું તે તુય્હં અજ્જ ઇદાનિ દદામિ, કિં વત્થું ઇચ્છસીતિ.

અથ નં સો ગાથમાહ –

૩૯૭.''ગાથા ચતસ્સો ધરણીમહિસ્સર, સુગમ્ભીરત્થા વરસાગરૂપમા;
તવેવ અત્થાય ઇધાગતોસ્મિ, સુણોહિ ગાથા પરમત્થસંહિતા''તિ.

તત્થ **ધરણીમહિસ્સરા**તિ ભૂમિપાલ ચતસ્સો ગાથા કિં ભૂતા?. સુગમ્ભીરત્થા વરસાગરૂપમા, **તવેવ** તવ એવ અત્થાય ઇધ ઠાનં અનુપ્પત્તો **અસ્મિ** ભવામિ. **સુણોહી**તિ કસ્સપદસબલેન દેસિતા પરમત્થસંહિતા ઇમા સતારહા ગાથાયો સુણોહીતિ અત્થો.

ઇતિ વત્વા, ''મહારાજ, ઇમા કસ્સપદસબલેન દેસિતા ચતસ્સો સતારહા ગાથાયો ''તુમ્હે સુતવિત્તકા'તિ સુત્વા તુમ્હાકં દેસેતું આગતોમ્હી''તિ આહ. રાજા તુટ્ઠમાનસો હુત્વા, ''આચરિય , સુટ્ઠુ તે આગતં, મયા પન નિવત્તિતું ન સક્કા, અજ્જ ફુસ્સનક્ખત્તયોગેન સીસં ન્હાયિતું આગતોમ્હિ, અહં પુનદિવસે આગન્ત્વા સોસ્સામિ, ત્વં મા ઉક્કણ્ઠી''તિ વત્વા ''ગચ્છથ બ્રાહ્મણસ્સ અસુકગેહે સયનં પઞ્ઞાપેત્વા ઘાસચ્છાદનં સંવિદહથા''તિ અમચ્ચે

આણાપેત્વા ઉય્યાનં પાવિસિ. તં અટ્ઠારસહત્થેન પાકારેન પરિક્ખિત્તં અહોસિ. તં અઞ્ઞમઞ્ઞં સઙ્ઘટ્ટેન્તા સમન્તા હત્થિનો પરિક્ખિપિંસુ, તતો અસ્સા, તતો રથા, તતો ધનુગ્ગહા, તતો પત્તીતિ, સઙ્ખુભિતમહાસમુદ્દો વિય ઉન્નાદેન્તો બલકાયો અહોસિ. અથ રાજા ઓળારિકાનિ આભરણાનિ ઓમુઞ્ચિત્વા મસ્સુકમ્મં કારેત્વા ઉબ્બટ્ટિતસરીરો પોક્ખરણિયા અન્તો રાજવિભવેન ન્હત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા ઉદકગ્ગહણસાટકેન નિવાસેત્વા અટ્ઠાસિ. અથસ્સ દુસ્સગન્ધમાલાલઙ્કારે ઉપનયિંસુ. પોરિસાદો ચિન્તેસિ – ‘‘રાજા અલઙ્કતકાલે ભારિકો ભવિસ્સતિ, સલ્લહુકકાલેયેવ નં ગણ્હિસ્સામી’’તિ. સો નદન્તો વગ્ગન્તો ઉદકે મચ્છં આલુળેન્તો વિજ્જુલતા વિય મત્થકે ખગ્ગં પરિબ્ભમેન્તો ‘‘અહં અરે મનુસ્સચોરો પોરિસાદો’’તિ નામં સાવેત્વા અઙ્ગુલિં નલાટે ઠપેત્વા ઉદકા ઉત્તરિ. તસ્સ સદ્દં સુત્વાવ હત્થારોહા હત્થીહિ, અસ્સારોહા અસ્સેહિ, રથારોહા રથેહિ ભસ્સિંસુ. બલકાયો ગહિતગહિતાનિ આવુધાનિ છડ્ડેત્વા ઉરેન ભૂમિયં નિપજ્જિ.

પોરિસાદો સુતસોમં ઉક્ખિપિત્વા ગણ્હિ, સેસરાજાનો પાદે ગહેત્વા અધોસીસકે કત્વા પણ્હિયા સીસં પહરન્તો ગચ્છતિ. બોધિસત્તં પન ઉપગન્ત્વા ઓનતો ઉક્ખિપિત્વા ખન્ધે નિસીદાપેસિ. સો ‘‘દ્વારેન ગમનં પપઞ્ચો ભવિસ્સતી’’તિ સમ્મુખટ્ઠાનેયેવ અટ્ઠારસહત્થં પાકારં લઙ્ઘિત્વા પુરતો ગલિતમદમત્તવારણકુમ્ભે અક્કમિત્વા પબ્બતકૂટાનિ પાતેન્તો વિય વાતજવાનં અસ્સતરાનં પિટ્ઠે અક્કમન્તો પાતેત્વા રથધુરરથસીસેસુ અક્કમિત્વા ભમિકં ભમન્તો વિય નીલફલકાનિ નિગ્રોધપત્તાનિ મદ્દન્તો વિય એકવેગેનેવ તિયોજનમત્તં મગ્ગં ગન્ત્વા ‘‘અત્થિ નુ ખો કોચિ સુતસોમસ્સત્થાય પચ્છતો આગચ્છન્તો’’તિ ઓલોકેત્વા કઞ્ચિ અદિસ્વા સણિકં ગચ્છન્તો સુતસોમસ્સ કેસેહિ ઉદકબિન્દૂનિ અત્તનો ઉરે પતિતાનિ દિસ્વા ‘‘મરણસ્સ અભાયન્તો નામ નત્થિ, સુતસોમોપિ મરણભયેન રોદતિ મઞ્ઞે’’તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૩૯૮.‘‘ન વે રુદન્તિ મતિમન્તો સપઞ્ઞા, બહુસ્સુતા યે બહુઠાનચિન્તિનો;
દીપઞ્હિ એતં પરમં નરાનં, યં પણ્ડિતા સોકનુદા ભવન્તિ.

૩૯૯.‘‘અત્તાનં ઞાતી ઉદાહુ પુત્તદારં, ધઞ્ઞં ધનં રજતં જાતરૂપં;
કિમેવ ત્વં સુતસોમાનુતપ્પે, કોરબ્યસેટ્ઠ વચનં સુણોમ તેત’’ન્તિ.

તત્થ, ભો સુતસોમ મહારાજ, યે પણ્ડિતા કિં ભૂતા? **મતિમન્તો** અત્થાનત્થં કારણાકારણં જાનનપઞ્ઞાય સમન્નાગતા, **સપ્પઞ્ઞા** વિચરણપઞ્ઞાય સમન્નાગતા, **બહુસ્સુતા** બહુસ્સુતધરા **બહુટ્ઠાનચિન્તિનો** બહુકારણચિન્તનસીલા, તે પણ્ડિતા મરણભયે ઉપ્પન્ને સતિ ભીતા હુત્વા **વે** એકન્તેન **ન રુદન્તિ** ન પરિદેવન્તિ. **દીપં હી**તિ, ભો સુતસોમ મહારાજ હિ કસ્મા પન વદામિ, મહાસમુદ્દે ભિન્નનાવાનં વાણિજકાનં જનાનં પતિટ્ઠાભૂતં મહાદીપં ઇવ, એવમ્પિ તથા એતં પણ્ડિતં અપ્પટિસરણાનં નરાનં પરમં. **યં** યેન કારણેન યે પણ્ડિતા સોકીનં જનાનં સોકનુદા ભવન્તિ, ભો સુતસોમ મહારાજ, ત્વં મરણભયેન પરિદેવીતિ મઞ્ઞે મઞ્ઞામિ. **અત્તાન**ન્તિ, ભો સુતસોમ મહારાજ, અત્તહેતુ ઉદાહુ ઞાતિહેતુ પુત્તદારહેતુ ઉદાહુ ધઞ્ઞધનરજતજાતરૂપહેતુ **કિમેવ ત્વં** કિમેવ ધમ્મજાતં ત્વં **અનુતપ્પે** અનુતપ્પેય્યાસિ. **કોરબ્યસેટ્ઠ** કુરુરટ્ઠવાસીનં સેટ્ઠ ઉત્તમ, ભો મહારાજ, એતં તવ વચનં સુણોમાતિ.

સુતસોમો આહ –

૪૦૦.‘‘નેવાહમત્તાનમનુત્થુનામિ, ન પુત્તદારં ન ધનં ન રટ્ઠં;

સતઞ્ચ ધમ્મો ચરિતો પુરાણો, તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસ્સાનુતપ્પે.

૪૦૧."કતો મયા સઙ્ગરો બ્રાહ્મણેન, રટ્ઠે સકે ઇસ્સરિયે ઠિતેન;
તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસપ્પદાય, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાવજિસ્સ"ન્તિ.

તત્થ **નેવાહમત્તાનમનુત્થુનામી**તિ અહં તાવ અત્તત્થાય નેવ રોદામિ ન સોચામિ, ઇમેસમ્પિ પુત્તાદીનં અત્થાય ન રોદામિ ન સોચામિ, અપિચ ખો પન **સતં** પણ્ડિતાનં ચરિતો પુરાણધમ્મો અત્થિ, યં સઙ્ગરં કત્વા પચ્છા અનુતપ્પનં નામ, તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસ્સ અહં અનુસોચામીતિ અત્થો . **સચ્ચાનુરક્ખી**તિ સચ્ચં અનુરક્ખન્તો. સો હિ બ્રાહ્મણો તક્કસિલતો કસ્સપદસબલેન દેસિતા ચતસ્સો સતારહા ગાથાયો આદાય આગતો, તસ્સાહં આગન્તુકવત્તં કારેત્વા "ન્હત્વા આગતો સુણિસ્સામિ, યાવ મમાગમના આગમેહી"તિ સઙ્ગરં કત્વા આગતો, ત્વં તા ગાથાયો સોતું અદત્વાવ મં ગણ્હિ. સચે મં વિસ્સજ્જેસિ, તં ધમ્મં સુત્વા સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાવજિસ્સામીતિ વદતિ.

અથ નં પોરિસાદો આહ –

૪૦૧."નેવાહમેતં અભિસદ્દહામિ, સુખી નરો મચ્ચુમુખા પમુત્તો;
અમિત્તહત્થં પુનરાવજેય્ય, કોરબ્યસેટ્ઠ ન હિ મં ઉપેસિ.

૪૦૩."મુત્તો તુવં પોરિસાદસ્સ હત્થા, ગન્ત્વા સકં મન્દિરં કામકામી;
મધુરં પિયં જીવિતં લદ્ધ રાજ, કુતો તુવં એહિસિ મે સકાસ"ન્તિ.

તત્થ **સુખી**તિ સુખપ્પત્તો હુત્વા. **મચ્ચુમુખા પમુત્તો**તિ માદિસસ્સ ચોરસ્સ હત્થતો મુત્તતાય મરણમુખા મુત્તો નામ હુત્વા **અમિત્તહત્થં પુનરાવજેય્ય** આગચ્છેય્ય, અહં એતં વચનં નેવ અભિસદ્દહામિ, કોરબ્યસેટ્ઠ ત્વં મમ સન્તિકં ન હિ ઉપેસિ. **મુત્તો**તિ સુતસોમ તુવં પોરિસાદસ્સ હત્થતો મુત્તો. **સકં મન્દિર**ન્તિ રાજધાનિગેહં ગન્ત્વા. **કામકામી**તિ કામં કામયમાનો. **લદ્ધા**તિ અતિવિય પિયં જીવિતં લભિત્વા તુવં **મે** મમ સન્તિકે **કુતો** કેન નામ કારણેન એહિસિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો સીહો વિય અસમ્ભિતો આહ –

૪૦૪."મતં વરેય્ય પરિસુદ્ધસીલો, ન જીવિતં ગરહિતો પાપધમ્મો;
ન હિ તં નરં તાયતિ દુગ્ગતીહિ, યસ્સાપિ હેતુ અલિકં ભણેય્ય.

૪૦૫."સચેપિ વાતો ગિરિમાવહેય્ય, ચન્દો ચ સૂરિયો ચ છમા પતેય્યું;
સબ્બા ચ નજ્જો પટિસોતં વજેય્યું, ન ત્વેવહં રાજ મુસા ભણેય્યં.

૪૦૬."નભં ફલેય્ય ઉદધીપિ સુસ્સે, સંવત્તયે ભૂતધરા વસુન્ધરા;
સિલુચ્ચયો મેરુ સમૂલમુપ્પતે, ન ત્વેવહં રાજ મુસા ભણેય્ય"ન્તિ.

તત્થ **મતં વરેય્યા**તિ પોરિસાદ યો નરો પરિસુદ્ધસીલો જીવિતહેતુ અણુમત્તમ્પિ પાપં ન કરોતિ, સીલસમ્પન્નો હુત્વા વરેય્ય તં મરણં ઇચ્છેય્ય, ગરહિતો પાપધમ્મો તં જીવિતં ન સેય્યો, દુસ્સીલો પુગ્ગલો યસ્સાપિ હેતુ

અત્તાદિનોપિ હેતુ અલિકં વચનં ભણેય્ય, તં નરં એવરૂપં દુગ્ગતીહિ તં અલિકં ન તાયતે. **સચેપિ વાતો ગિરિમાવહેય્યા**તિ, સમ્મ પોરિસાદ, તયા સદ્ધિં એકાચરિયકુલે સિક્ખિતો એવરૂપો સહાયકો હુત્વા અહં જીવિતહેતુ મુસા ન કથેમિ, કિં ન સદ્દહસિ. સચે પુરત્થિમાદિભેદો વાતો ઉટ્ઠાય મહન્તં ગિરિં તૂલપિચું વિય આકાસે આવહેય્ય, ચન્દો ચ સૂરિયો ચ અત્તનો અત્તનો વિમાનેન સદ્ધિં **છમા** પથવિયં પતેય્યું, સબ્બાપિ નજ્જો પતિસોતં વજેય્યું, ભો પોરિસાદ , એવરૂપં વચનં સચે ભણેય્ય, તં સદ્દહિતબ્બં, અહં મુસા ભણેય્યં ઇતિ વચનં તુય્હં જનેહિ વુત્તં, ન ત્વેવ તં સદ્દહિતબ્બં.

એવં વુત્તેપિ સો ન સદ્દહિયેવ. અથ બોધિસત્તો ''અયં મય્હં ન સદ્દહતિ, સપથેનપિ નં સદ્દહાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, ખન્ધતો તાવ મં ઓતારેહિ, સપથં કત્વા તં સદ્દહાપેસ્સામી''તિ વુત્તે તેન ઓતારેત્વા ભૂમિયં ઠપિતો સપથં કરોન્તો આહ –

૪૦૭.''અસિઞ્ચ સત્તિઞ્ચ પરામસામિ, સપથમ્પિ તે સમ્મ અહં કરોમિ;
તયા પમુત્તો અનણો ભવિત્વા, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાવજિસ્સ''ન્તિ.

તસ્સત્થો – સમ્મ પોરિસાદ, સચે ઇચ્છસિ, એવરૂપેહિ આવુધેહિ સંવિહિતારક્ખે ખત્તિયકુલે મે નિબ્બત્તિ નામ મા હોતૂતિ અસિઞ્ચ સત્તિઞ્ચ પરામસામિ. સચે અઞ્ઞેહિ રાજૂહિ અકત્તબ્બં અઞ્ઞં વા યં ઇચ્છસિ, તં સપથમ્પિ તે, સમ્મ, અહં કરોમિ. યથાહં તયા પમુત્તો ગન્ત્વા બ્રાહ્મણસ્સ અનણો હુત્વા સચ્ચમનુરક્ખન્તો પુનરાગમિસ્સામીતિ.

તતો પોરિસાદો ''અયં સુતસોમો ખત્તિયેહિ અકત્તબ્બં સપથં કરોતિ, કિં મે ઇમિના, એસ એતુ વા મા વા, અહમ્પિ ખત્તિયરાજા, મમેવ બાહુલોહિતં ગહેત્વા દેવતાય બલિકમ્મં કરિસ્સામિ, અયં અતિવિય કિલમતી''તિ ચિન્તેત્વા –

૪૦૮.''યો તે કતો સઙ્ગરો બ્રાહ્મણેન, રટ્ઠે સકે ઇસ્સરિયે ઠિતેન;
તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસપ્પદાય, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાવજસ્સૂ''તિ.

તત્થ **પુનરાવજસ્સૂ**તિ પુન આગચ્છેય્યાસિ.

અથ નં મહાસત્તો, ''સમ્મ, મા ચિન્તયિ, ચતસ્સો સતારહા ગાથા સુત્વા ધમ્મકથિકસ્સ પૂજં કત્વા પાતોવાગમિસ્સામી''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૦૯.''યો મે કતો સઙ્ગરો બ્રાહ્મણેન, રટ્ઠે સકે ઇસ્સરિયે ઠિતેન;
તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસપ્પદાય, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાવજિસ્સ''ન્તિ.

અથ નં પોરિસાદો, ''મહારાજ, તુમ્હે ખત્તિયેહિ અકત્તબ્બં સપથં કરિત્થ, તં અનુસ્સરેય્યાથા''તિ વત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, ત્વં મં દહરકાલતો પટ્ઠાય જાનાસિ, હાસેનપિ મે મુસા ન કથિતપુબ્બા, સોહં ઇદાનિ રજ્જે પતિટ્ઠિતો ધમ્માધમ્મં જાનન્તો કિં મુસા કથેસ્સામિ, સદ્દહસિ મય્હં , અહં તે સ્વે બલિકમ્મં પાપુણિસ્સામી''તિ સદ્દહાપિતો ''તેન હિ ગચ્છ, મહારાજ, તુમ્હેસુ અનાગતેસુ બલિકમ્મં ન ભવિસ્સતિ, દેવતાપિ તુમ્હેહિ વિના ન સમ્પટિચ્છતિ, મા મે બલિકમ્મસ્સ અન્તરાયં કરિત્થા''તિ મહાસત્તં ઉય્યોજેસિ. સો રાહુમુખા મુત્તચન્દો વિય નાગબલો થામસમ્પન્નો ખિપ્પમેવ નગરં સમ્પાપુણિ. સેનાપિસ્સ ''સુતસોમો રાજા પણ્ડિતો મધુરધમ્મકથિકો એકં દ્વે કથા

કથેતું લભન્તો પોરિસાદં દમેત્વા સીહમુખા મુત્તમત્તવારણો વિય આગમિસ્સતિ, ‘ઇમે રાજાનં પોરિસાદસ્સ દત્વા આગતા’તિ મહાજનો ગરહિસ્સતી’’તિ ચિન્તેત્વા બહિનગરેયેવ ખન્ધાવારં કત્વા ઠિતા તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં દિસ્વા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા વન્દિત્વા ‘‘કચ્ચિ, મહારાજ, પોરિસાદેન કિલમિતો’’તિ પટિસન્થારં કત્વા ‘‘પોરિસાદેન મય્હં માતાપિતૂહિપિ દુક્કરં કતં, તથારૂપો નામ ચણ્ડો સાહસિકો પોરિસાદો મમ ધમ્મકથં સુત્વા મં વિસ્સજ્જેસી’’તિ વુત્તે રાજાનં અલઙ્કરિત્વા હત્થિક્ખન્ધં આરોપેત્વા પરિવારેત્વા નગરં પાવિસિ. તં દિસ્વા સબ્બે નાગરા તુસ્સિંસુ.

સોપિ ધમ્મગરુતાય ધમ્મસોણ્ડતાય માતાપિતરો અદિસ્વાવ ‘‘પચ્છાપિ ને પસ્સિસ્સામી’’તિ રાજનિવેસનં પવિસિત્વા રાજાસને નિસીદિત્વા બ્રાહ્મણં પક્કોસાપેત્વા મસ્સુકમ્માદીનિસ્સ આણાપેત્વા તં કપ્પિતકેસમસ્સું ન્હાતાનુલિત્તં વત્થાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં કત્વા આનેત્વા દસ્સિતકાલે સયં પચ્છા ન્હત્વા તસ્સ અત્તનો ભોજનં દાપેત્વા તસ્મિં ભુત્તે સયં ભુઞ્જિત્વા તં મહારહે પલ્લઙ્કે નિસીદાપેત્વા ધમ્મગરુકતાય અસ્સ ગન્ધમાલાદીહિ પૂજં કત્વા સયં નીચે આસને નિસીદિત્વા ‘‘તુમ્હેહિ મય્હં આભતા સતારહા ગાથા સુણોમ આચરિયા’’તિ યાચિ. તમત્થં દીપેન્તો સત્થા ગાથમાહ –

૪૧૦.‘‘મુત્તો ચ સો પોરિસાદસ્સ હત્થા, ગન્ત્વાન તં બ્રાહ્મણં એતદવોચ;
સુણોમિ ગાથાયો સતારહાયો, યા મે સુતા અસ્સુ હિતાય બ્રહ્મે’’તિ.

તત્થ **એતદવોચા**તિ એતં અવોચ.

અથ બ્રાહ્મણો બોધિસત્તેન યાચિતકાલે ગન્ધેહિ હત્થે ઉબ્બટ્ટેત્વા પસિબ્બકા મનોરમં પોત્થકં નીહરિત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ ગહેત્વા ‘‘તેન હિ, મહારાજ, કસ્સપદસબલેન દેસિતા રાગમદાદિનિમ્મદના અમતમહાનિબ્બાનસમ્પાપિકા ચતસ્સો સતારહા ગાથાયો સુણોહી’’તિ વત્વા પોત્થકં ઓલોકેન્તો આહ –

૪૧૧.‘‘સકિદેવ સુતસોમ, સબ્ભિ હોતિ સમાગમો;
સા નં સઙ્ગતિ પાલેતિ, નાસબ્ભિ બહુ સઙ્ગમો.

૪૧૨.‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સદ્ધમ્મમઞ્ઞાય, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો.

૪૧૩.‘‘જીરન્તિ વે રાજરથા સુચિત્તા, અથો સરીરમ્પિ જરં ઉપેતિ;
સતઞ્ચ ધમ્મો ન જરં ઉપેતિ, સન્તો હવે સબ્ભિ પવેદયન્તિ.

૪૧૪.‘‘નભઞ્ચ દૂરે પથવી ચ દૂરે, પારં સમુદ્દસ્સ તદાહુ દૂરે;
તતો હવે દૂરતરં વદન્તિ, સતઞ્ચ ધમ્મો અસતઞ્ચ રાજા’’તિ.

તત્થ **સકિદેવા**તિ એકવારમેવ. **સબ્ભી**તિ સપ્પુરિસેહિ. **સા નન્તિ** સા સબ્ભિ સપ્પુરિસેહિ **સઙ્ગતિ** સમાગમો એકવારં પવત્તોપિ તં પુગ્ગલં **પાલેતિ** રક્ખતિ. **નાસબ્ભી**તિ અસપ્પુરિસેહિ પન **બહુ** સુચિરમ્પિ કતો **સઙ્ગમો** એકટ્ઠાને નિવાસો ન પાલેતિ, ન થાવરો હોતીતિ અત્થો. **સમાસેથા**તિ સદ્ધિં નિસીદેય્ય, સબ્બેપિ ઇરિયાપથે પણ્ડિતેહેવ સદ્ધિં પવત્તેય્યાતિ અત્થો. **સન્થવન્તિ** મિત્તસન્થવં. **સતં સદ્ધમ્મન્તિ** પણ્ડિતાનં બુદ્ધાદીનં સત્તતિંસબોધિપક્ખિયધમ્મસઙ્ખાતં સદ્ધમ્મં. **સેય્યો**તિ એતં ધમ્મં ઞત્વા વડ્ઢિયેવ હોતિ, હાનિ નામ નત્થીતિ અત્થો.

રાજરથાતિ રાજૂનં આરોહનીયરથા. **સુચિત્તા**તિ સુપરિકમ્મકતા. **સબ્ભિ પવેદયન્તી**તિ બુદ્ધાદયો સન્તો ‘‘સબ્ભી’’તિ સઙ્ખં ગતં સોભનં ઉત્તમં નિબ્બાનં પવેદેન્તિ થોમેન્તિ, સો નિબ્બાનસઙ્ખાતો સતં ધમ્મો જરં ન ઉપેતિ ન જીરતિ. **નભ**ન્તિ આકાસો. **દૂરે**તિ પથવી હિ સપ્પતિટ્ઠા સગહણા, આકાસો નિરાલમ્બો અપ્પતિટ્ઠો, ઇતિ ઉભો એતે એકાબદ્ધાપિ વિસંયોગટ્ઠેન અનુપલિત્તટ્ઠેન ચ દૂરે નામ હોન્તિ. **પાર**ન્તિ ઓરિમતીરતો પરતીરં. **તદાહૂ**તિ તં આહુ.

ઇતિ બ્રાહ્મણો ચતસ્સો સતારહા ગાથા કસ્સપદસબલેન દેસિતનિયામેન દેસેત્વા તુણ્હી અહોસિ . તં સુત્વા મહાસત્તો ‘‘સફ્ફલં વત મે આગમન’’ન્તિ તુટ્ઠચિત્તો હુત્વા ‘‘ઇમા ગાથા નેવ સાવકભાસિતા, ન ઇસિભાસિતા, ન કેનચિ ભાસિતા, સબ્બઞ્ઞુનાવ ભાસિતા, કિં નુ ખો અગ્ઘન્તી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘ઇમાસં સકલમ્પિ ચક્કવાળં યાવ બ્રહ્મલોકા સત્તરતનપુણ્ણં કત્વા દદમાનોપિ નેવ અનુચ્છવિકં કાતું સક્કોતિ, અહં ખો પનસ્સ તિયોજનસતે કુરુરટ્ઠે સત્તયોજનિકે ઇન્દપત્થનગરે રજ્જં દાતું પહોમિ, અત્થિ નુ ખ્વસ્સ રજ્જં કારેતું ભાગ્ય’’ન્તિ અઙ્ગવિજ્જાનુભાવેન ઓલોકેન્તો નાદ્દસ. તતો સેનાપતિટ્ઠાનાદીનિ ઓલોકેન્તો એકગામભોજકમત્તસ્સપિ ભાગ્યં અદિસ્વા ધનલાભસ્સ ઓલોકેન્તો કોટિધનતો પટ્ઠાય ઓલોકેત્વા ચતુન્નંયેવ કહાપણસહસ્સાનં ભાગ્યં દિસ્વા ‘‘એત્તકેન નં પૂજેસ્સામી’’તિ ચતસ્સો સહસ્સત્થવિકા દાપેત્વા, ‘‘આચરિય, તુમ્હે અઞ્ઞેસં ખત્તિયાનં ઇમા ગાથા દેસેત્વા કિત્તકં ધનં લભથા’’તિ પુચ્છતિ. ‘‘એકેકાય ગાથાય સતં સતં, મહારાજ, તેનેવ તા સતારહા નામ જાતા’’તિ. અથ નં મહાસત્તો, ‘‘આચરિય, ત્વં અત્તના ગહેત્વા વિક્કેય્યભણ્ડસ્સ અગ્ઘમ્પિ ન જાનાસિ , ઇતો પટ્ઠાય એકેકા ગાથા સહસ્સારહા નામ હોન્તૂ’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૧૫.‘‘સહસ્સિયા ઇમા ગાથા, નહિમા ગાથા સતારહા;
ચત્તારિ ત્વં સહસ્સાનિ, ખિપ્પં ગણ્હાહિ બ્રાહ્મણા’’તિ.

તસ્સત્થો – બ્રાહ્મણ, ઇમા ગાથા સહસ્સિયા સહસ્સારહા, ઇમા ગાથા સતારહા ન હિ હોન્તુ, બ્રાહ્મણ, ત્વં ચત્તારિ સહસ્સાનિ ખિપ્પં ગણ્હાતિ.

અથસ્સ એકં સુખયાનકં દત્વા ‘‘બ્રાહ્મણં સોત્થિના ગેહં સમ્પાપેથા’’તિ પુરિસે આણાપેત્વા તં ઉય્યોજેસિ. તસ્મિં ખણે ‘‘સુતસોમરઞ્ઞા સતારહા ગાથા સહસ્સારહા કત્વા પૂજિતા સાધુ સાધૂ’’તિ મહાસાધુકારસદ્દો અહોસિ. તસ્સ માતાપિતરો તં સદ્દં સુત્વા ‘‘કિં સદ્દો નામેસા’’તિ પુચ્છિત્વા યથાભૂતં સુત્વા અત્તનો ધનલોભતાય મહાસત્તસ્સ કુજ્ઝિંસુ. સોપિ બ્રાહ્મણં ઉય્યોજેત્વા તેસં સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા અટ્ઠાસિ. અથસ્સ પિતા ‘‘કથં, તાત, એવરૂપસ્સ સાહસિકસ્સ ચોરસ્સ હત્થતો મુત્તોસી’’તિ પટિસન્થારમત્તમ્પિ અકત્વા અત્તનો ધનલોભતાય ‘‘સચ્ચં કિર, તાત, તયા ચતસ્સો ગાથા સુત્વા ચત્તારિ સહસ્સાનિ દિન્નાની’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘સચ્ચ’’ન્તિ વુત્તે ગાથમાહ –

૪૧૬.‘‘આસીતિયા નાવુતિયા ચ ગાથા, સતારહા ચાપિ ભવેય્ય ગાથા;
પચ્ચત્તમેવ સુતસોમ જાનહિ, સહસ્સિયા નામ કા અત્થિ ગાથા’’તિ.

તસ્સત્થો – ગાથા નામ, તાત, આસીતિયા ચ નાવુતિયા ચ સતારહા ચાપિ ભવેય્ય, પચ્ચત્તમેવ અત્તનાવ જાનાહિ, સહસ્સારહા નામ ગાથા કા કસ્સ સન્તિકે અત્થીતિ.

અથ નં મહાસત્તો ‘‘નાહં, તાત, ધનેન વુદ્ધિં ઇચ્છામિ, સુતેન પન ઇચ્છામી’’તિ સઞ્ઞાપેન્તો આહ –

૪૧૭.‘‘ઇચ્છામિ વોહં સુતવુદ્ધિમત્તનો, સન્તોતિ મં સપ્પુરિસા ભજેય્યું;
અહં સવન્તીહિ મહોદધીવ, ન હિ તાત તપ્પામિ સુભાસિતેન.

૪૧૮.‘‘અગ્ગિ યથા તિણકટ્ઠં દહન્તો, ન કપ્પતી સાગરોવ નદીભિ;
એવમ્પિ તે પણ્ડિતા રાજસેટ્ઠ, સુત્વા ન તપ્પન્તિ સુભાસિતેન.

૪૧૯.‘‘સકસ્સ દાસસ્સ યદા સુણોમિ, ગાથં અહં અત્થવતિં જનિન્દ;
તમેવ સક્કચ્ચ નિસામયામિ, ન હિ તાત ધમ્મેસુ મમત્થિ તિત્તી’’તિ.

તત્થ **વો**તિ નિપાતમત્તં. ‘‘સન્તો’’તિ એતે ચ મં ભજેય્યું ઇતિ ઇચ્છામિ. **સવન્તીહી**તિ નદીહિ. **સકસ્સા**તિ તિટ્ઠતુ, નન્દ, બ્રાહ્મણો, યદા અહં અત્તનો દાસસ્સપિ સન્તિકે સુણોમિ, તાત, ધમ્મેસુ મમ તિત્તિ ન હિ અત્થીતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ‘‘મા મં, તાત, ધનહેતુ પરિભાસસિ, અહં ધમ્મં સુત્વા આગમિસ્સામી’’તિ સપથં કત્વા આગતો, ઇદાનાહં પોરિસાદસ્સ સન્તિકં ગમિસ્સામિ, ઇદં તે રજ્જં ગણ્હથા’’તિ રજ્જં નિય્યાદેન્તો ગાથમાહ –

૪૨૦.‘‘ઇદં તે રટ્ઠં સધનં સયોગ્ગં, સકાયુરં સબ્બકામૂપપન્નં;
કિં કામહેતુ પરિભાસસિ મં, ગચ્છામહં પોરિસાદસ્સ ઞત્તે’’તિ.

તત્થ **ઞત્તે**તિ સન્તિકે.

તસ્મિં સમયે પિતુરઞ્ઞો હદયં ઉણ્હં અહોસિ. સો, ‘‘તાત સુતસોમ, કિં નામેતં કથેસિ, મયં ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય ચોરં ગહેસ્સામા’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૨૧.‘‘અત્તાનુરક્ખાય ભવન્તિ હેતે, હત્થારોહા રથિકા પત્તિકા ચ;
અસ્સારોહા યે ચ ધનુગ્ગહાસે, સેનં પયુઞ્જામ હનામ સત્તુ’’ન્તિ.

તત્થ **હનામા**તિ સચે એવં પયોજિતા સેના તં ગહેતું ન સક્કોન્તિ, અથ નં સકલરટ્ઠવાસિનો ગહેત્વા ગન્ત્વા હનામ સત્તું, મારેમ તં અમ્હાકં પચ્ચામિત્તન્તિ અત્થો.

અથ નં માતાપિતરો અસ્સુપુણ્ણમુખા રોદમાના વિલપન્તા, ‘‘તાત, મા ગચ્છ, ગન્તું ન લબ્ભા’’તિ યાચિંસુ. સોળસસહસ્સા નાટકિત્થિયોપિ સેસપરિજનોપિ ‘‘અમ્હે અનાથે કત્વા કુહિં ગચ્છસિ, દેવા’’તિ પરિદેવિંસુ. સકલનગરે કોચિ સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તો ‘‘સુતસોમો પોરિસાદસ્સ કિર પટિઞ્ઞં દત્વા આગતો, ઇદાનિ ચતસ્સો સતારહા ગાથા સુત્વા ધમ્મકથિકસ્સ સક્કારં કત્વા માતાપિતરો વન્દિત્વા પુનપિ કિર ચોરસ્સ સન્તિકં ગમિસ્સતી’’તિ સકલનગરં એકકોલાહલં અહોસિ. સોપિ માતાપિતૂનં વચનં સુત્વા ગાથમાહ –

૪૨૨.‘‘સુદુક્કરં પોરિસાદો અકાસિ, જીવં ગહેત્વાન અવસ્સજી મં;
તં તાદિસં પુબ્બકિચ્ચં સરન્તો, દુબ્ભે અહં તસ્સ કથં જનિન્દા’’તિ.

તત્થ **જીવં ગહેત્વાના**તિ જીવગ્ગાહં ગહેત્વા. **તં તાદિસ**ન્તિ તં તેન કતં તથારૂપં. **પુબ્બકિચ્ચ**ન્તિ પુરિમં ઉપકારં. **જનિન્દા**તિ પિતરં આલપતિ.

સો માતાપિતરો અસ્સાસેત્વા, ‘‘અમ્મ તાતા, તુમ્હે મય્હં મા ચિન્તયિત્થ, કતકલ્યાણો અહં, મમ છકામસ્સગ્ગિસ્સરિયં ન દુલ્લભ’’ન્તિ માતાપિતરો વન્દિત્વા આપુચ્છિત્વા સેસજનં અનુસાસિત્વા પક્કામિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૪૨૩.‘‘વન્દિત્વા સો પિતરં માતરઞ્ચ, અનુસાસિત્વા નેગમઞ્ચ બલઞ્ચ;
સચ્ચવાદી સચ્ચાનુરક્ખમાનો, અગમાસિ સો યત્થ પોરિસાદો’’તિ.

તત્થ **સચ્ચાનુરક્ખમાનો**તિ સચ્ચં અનુરક્ખમાનો. **અગમાસી**તિ તં રત્તિં નિવેસનેયેવ વસિત્વા પુનદિવસે અરુણુગ્ગમનવેલાય માતાપિતરો વન્દિત્વા આપુચ્છિત્વા સેસજનં અનુસાસિત્વા અસ્સુમુખેન નાનપ્પકારં પરિદેવન્તેન ઇત્થાગારાદિના મહાજનેન અનુગતો નગરા નિક્ખમ્મ તં જનં નિવત્તેતું અસક્કોન્તો મહામગ્ગે દણ્ડકેન તિરિયં લેખં કડ્ઢિત્વા ‘‘સચે મયિ સિનેહો અત્થિ, ઇમં મા અતિક્કમિંસૂ’’તિ આહ. મહાજનો સીલવતો તેજવન્તસ્સ આણં અતિક્કમિતું અસક્કોન્તો મહાસદ્દેન પરિદેવમાનો તં સીહવિજમ્ભિતેન ગચ્છન્તં ઓલોકેત્વા તસ્મિં દસ્સનૂપચારં અતિક્કન્તે એકરવં રવન્તો નગરં પાવિસિ. સોપિ આગતમગ્ગેનેવ તસ્સ સન્તિકં ગતો. તેન વુત્તં “**અગમાસિ સો યત્થ પોરિસાદો**”તિ.

તતો પોરિસાદો ચિન્તેસિ – ‘‘સચે મમ સહાયો સુતસોમો આગન્તુકામો, આગચ્છતુ, અનાગન્તુકામો, અનાગચ્છતુ, રુક્ખદેવતા યં મય્હં ઇચ્છતિ , તં કરોતુ, ઇમે રાજાનો મારેત્વા પઞ્ચમધુરમંસેન બલિકમ્મં કરિસ્સામી’’તિ ચિતકં કત્વા અગ્ગિં જાલેત્વા ‘‘અઙ્ગારરાસિ તાવ હોતૂ’’તિ તસ્સ સૂલે તચ્છન્તસ્સ નિસિન્નકાલે સુતસોમો આગતો. અથ નં પોરિસાદો દિસ્વા તુટ્ઠચિત્તો, ‘‘સમ્મ, ગન્ત્વા કત્તબ્બકિચ્ચં તે કત’’ન્તિ પુચ્છિ. મહાસત્તો, ‘‘આમ મહારાજ, કસ્સપદસબલેન દેસિતા ગાથા મે સુતા, ધમ્મકથિકસ્સ ચ સક્કારો કતો, તસ્મા ગન્ત્વા કત્તબ્બકિચ્ચં કતં નામ હોતી’’તિ દસ્સેતું ગાથમાહ –

૪૨૪.‘‘કતો મયા સઙ્ગરો બ્રાહ્મણેન, રટ્ઠે સકે ઇસ્સરિયે ઠિતેન;
તં સઙ્ગરં બ્રાહ્મણસપ્પદાય, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાગતોસ્મિ;
યજસ્સુ યઞ્ઞં ખાદ મં પોરિસાદા’’તિ.

તત્થ **યજસ્સૂ**તિ મં મારેત્વા દેવતાય વા યઞ્ઞં યજસ્સુ, મંસં વા મે ખાદાહીતિ અત્થો.

તં સુત્વા પોરિસાદો ‘‘અયં રાજા ન ભાયતિ, વિગતમરણભયો હુત્વા કથેતિ, કિસ્સ નુ ખો એસ આનુભાવો’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘અઞ્ઞં નત્થિ, અયં ‘કસ્સપદસબલેન દેસિતા ગાથા મે સુતા’તિ વદતિ, તાસં એતેન આસુભાવેન ભવિતબ્બં, અહમ્પિ તં કથાપેત્વા તા ગાથાયો સોસ્સામિ, એવં અહમ્પિ નિબ્ભયો ભવિસ્સામી’’તિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા ગાથમાહ –

૪૨૫.‘‘ન હાયતે ખાદિતં મય્હં પચ્છા, ચિતકા અયં તાવ સધૂમિકાવ;
નિદ્ધૂમકે પચિતં સાધુપક્કં, સુણોમિ ગાથાયો સતારહાયો’’તિ.

તત્થ **ખાદિતન્તિ** ખાદનં. તં ખાદનં મય્હં પચ્છા વા પુરે વા ન પરિહાયતિ, પચ્છાપિ હિ ત્વં મયા ખાદિતબ્બોવ. **નિદ્ધૂમકે પચિતન્તિ** નિદ્ધૂમે નિજ્ઝાલે અગ્ગિમ્હિ પક્કમંસં સાધુપક્કં નામ હોતિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ‘‘અયં પોરિસાદો પાપધમ્મો, ઇમં થોકં નિગ્ગહેત્વા લજ્જાપેત્વા કથેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૪૨૬.‘‘અધમ્મિકો ત્વં પોરિસાદકાસિ, રટ્ઠા ચ ભટ્ઠો ઉદરસ્સ હેતુ;
ધમ્મઞ્ચિમા અભિવદન્તિ ગાથા, ધમ્મો ચ અધમ્મો ચ કુહિં સમેતિ.

૪૨૭.‘‘અધમ્મિકસ્સ લુદ્દસ્સ, નિચ્ચં લોહિતપાણિનો;
નત્થિ સચ્ચં કુતો ધમ્મો, કિં સુતેન કરિસ્સસી’’તિ.

તત્થ **ધમ્મઞ્ચિમા**તિ ઇમા ચ ગાથા નવલોકુત્તરધમ્મં અભિવદન્તિ. **કુહિં સમેતી**તિ કત્થ સમાગચ્છતિ. ધમ્મો હિ સુગતિં પાપેતિ નિબ્બાનં વા, અધમ્મો દુગ્ગતિં. **કુતો ધમ્મો**તિ વચીસચ્ચમત્તમ્પિ નત્થિ, કુતો ધમ્મો. **કિં સુતેના**તિ ત્વં એતેન સુતેન કિં કરિસ્સસિ, મત્તિકાભાજનં વિય હિ સીહવસાય અભાજનં ત્વં ધમ્મસ્સ.

સો એવં કથિતેપિ નેવ કુજ્ઝિ. કસ્મા? મહાસત્તસ્સ મેત્તાભાવનાય મહત્તેન. અથ નં ‘‘કિં પન સમ્મ સુતસોમ અહમેવ અધમ્મિકો’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૨૮.‘‘યો મંસહેતુ મિગવં ચરેય્ય, યો વા હને પુરિસમત્તહેતુ;
ઉભોપિ તે પેચ્ચ સમા ભવન્તિ, કસ્મા નો અધમ્મિકં બ્રૂસિ મં ત્વ’’ન્તિ.

તત્થ **કસ્મા નો**તિ યે જમ્બુદીપતલે રાજાનો અલઙ્કતપટિયત્તા મહાબલપરિવારા રથવરગતા મિગવં ચરન્તા તિખિણેહિ સરેહિ મિગે વિજ્ઝિત્વા મારેન્તિ, તે અવત્વા કસ્મા ત્વં મઞ્ઞેવ અધમ્મિકન્તિ વદતિ. યદિ તે નિદ્દોસા, અહમ્પિ નિદ્દોસો એવાતિ દીપેતિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો તસ્સ લદ્ધિં ભિન્દન્તો ગાથમાહ –

૪૨૯.‘‘પઞ્ચ પઞ્ચ ન ખા ભક્ખા, ખત્તિયેન પજાનતા;
અભક્ખં રાજ ભક્ખેસિ, તસ્મા અધમ્મિકો તુવ’’ન્તિ.

તસ્સત્થો – સમ્મ પોરિસાદ, ખત્તિયેન નામ ખત્તિયધમ્મં જાનન્તેન પઞ્ચ પઞ્ચ હત્થિઆદયો દસેવ સત્તા મંસવસેન ન ખા ભક્ખા ન ખો ખાદિતબ્બયુત્તકા. ‘‘ન ખો’’ત્વેવ વા પાઠો. અપરો નયો ખત્તિયેન ખત્તિયધમ્મં જાનન્તેન પઞ્ચનખેસુ સત્તેસુ સસકો, સલ્લકો, ગોધા, કપિ કુમ્મોતિ ઇમે પઞ્ચેવ સત્તા ભક્ખિતબ્બયુત્તકા, ન અઞ્ઞે, ત્વં પન અભક્ખં મનુસ્સમંસં ભક્ખેસિ, તેન અધમ્મિકોતિ.

ઇતિ સો નિગ્ગહં પત્વા અઞ્ઞં નિસ્સરણં અદિસ્વા અત્તનો પાપં પટિચ્છાદેન્તો ગાથમાહ –

૪૩૦.‘‘મુત્તો તુવં પોરિસાદસ્સ હત્થા, ગન્ત્વા સકં મન્દિરં કામકામી;
અમિત્તહત્થં પુનરાગતોસિ, ન ખત્તધમ્મે કુસલોસિ રાજા’’તિ.

તત્થ **ન ખત્તધમ્મે**તિ ત્વં ખત્તિયધમ્મસઙ્ખાતે નીતિસત્થે ન કુસલોસિ, અત્તનો અત્થાનત્થં ન જાનાસિ, અકારણેનેવ તે લોકે પણ્ડિતોતિ કિત્તિ પત્થટા, અહં પન તે પણ્ડિતભાવં ન પસ્સામિ ન જાનામિ, અતિબાલોસીહિ

વદતિ.

અથ નં મહાસત્તો, ‘‘સમ્મ, ખત્તિયધમ્મે કુસલેન નામ માદિસેનેવ ભવિતબ્બં. અહઞ્હિ તં જાનામિ, ન પન તદત્થાય પટિપજ્જામી’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૩૧.‘‘યે ખત્તધમ્મે કુસલા ભવન્તિ, પાયેન તે નેરયિકા ભવન્તિ;
તસ્મા અહં ખત્તધમ્મં પહાય, સચ્ચાનુરક્ખી પુનરાગતોસ્મિ;
યજસ્સુ યઞ્ઞં ખાદ મં પોરિસાદા’’તિ.

તત્થ **કુસલા**તિ તદત્થાય પટિપજ્જનકુસલા. **પાયેના**તિ યેભુય્યેન નેરયિકા. યે પન તત્થ ન નિબ્બત્તન્તિ, તે સેસાપાયેસુ નિબ્બત્તન્તિ.

પોરિસાદો આહ –

૪૩૨.‘‘પાસાદવાસા પથવીગવાસ્સા, કામિત્થિયો કાસિકચન્દનઞ્ચ;
સબ્બં તહિં લભસિ સામિતાય, સચ્ચેન કિં પસ્સસિ આનિસંસ’’ન્તિ.

તત્થ **પાસાદવાસા**તિ, સમ્મ સુતસોમ, તવ તિણ્ણં ઉતૂનં અનુચ્છવિકા દિબ્બવિમાનકપ્પા તયો નિવાસપાસાદા. **પથવીગવાસ્સા**તિ પથવી ચ ગાવો ચ અસ્સા ચ બહૂ. **કામિત્થિયો**તિ કામવત્થુભૂતા ઇત્થિયો. **કાસિકચન્દનઞ્ચા**તિ કાસિકવત્થઞ્ચ લોહિતચન્દનઞ્ચ. **સબ્બં તહિ**ન્તિ એતઞ્ચ અઞ્ઞઞ્ચ ઉપભોગપરિભોગં સબ્બં ત્વં તહિં અત્તનો નગરે **સામિતાય લભસિ**, સામી હુત્વા યથા ઇચ્છસિ, તથા પરિભુઞ્જિતું લભતિ, સો ત્વં સબ્બમેતં પહાય સચ્ચાનુરક્ખી ઇધાગચ્છન્તો સચ્ચેન કિં આનિસંસં પસ્સસીતિ.

બોધિસત્તો આહ –

૪૩૩.‘‘યે કેચિમે અત્થિ રસા પથબ્યા, સચ્ચં તેસં સાદુતરં રસાનં;
સચ્ચે ઠિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ, તરન્તિ જાતિમરણસ્સ પાર’’ન્તિ.

તત્થ **સાદુતર**ન્તિ યસ્મા સબ્બેપિ રસા સત્તાનં સચ્ચકાલેયેવ પણીતા મધુરા હોન્તિ, તસ્મા સચ્ચં તેસં સાદુતરં રસાનં, યસ્મા વા વિરતિસચ્ચવચીસચ્ચે ઠિતા જાતિમરણસઙ્ખાતસ્સ તેભૂમકવટ્ટસ્સ પારં અમતમહાનિબ્બાનં તરન્તિ પાપુણન્તિ, તસ્માપિ તં સાદુતરન્તિ.

એવમસ્સ મહાસત્તો સચ્ચે આનિસંસં કથેસિ. તતો પોરિસાદો વિકસિતપદુમપુણ્ણચન્દસસ્સિરિકમેવસ્સ મુખં ઓલોકેત્વા ‘‘અયં સુતસોમો અઙ્ગારચિતકં મઞ્ચ સૂલં તચ્છન્તં પસ્સતિ, ચિત્તુત્રાસમત્તમ્પિસ્સ નત્થિ, કિં નુ ખો એસ સતારહગાથાનં આનુભાવો, ઉદાહુ સચ્ચસ્સ, અઞ્ઞસ્સેવ વા કસ્સચી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘પુચ્છિસ્સામિ તાવ ન’’ન્તિ પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૪૩૪.‘‘મુત્તો તુવં પોરિસાદસ્સ હત્થા, ગન્ત્વા સકં મન્દિરં કામકામી;
અમિત્તહત્થં પુનરાગતોસિ, ન હિ નૂન તે મરણભયં જનિન્દ;

અલીનચિત્તો અસિ સચ્ચવાદી’’તિ.

મહાસત્તોપિસ્સ આચિક્ખન્તો આહ –

૪૩૫.‘‘કતા મે કલ્યાણા અનેકરૂપા, યઞ્ઞા યિટ્ઠા યે વિપુલા પસત્થા;
વિસોધિતો પરલોકસ્સ મગ્ગો, ધમ્મે ઠિતો કો મરણસ્સ ભાયે.

૪૩૬.‘‘કતા મે કલ્યાણા અનેકરૂપા, યઞ્ઞા યિટ્ઠા યે વિપુલા પસત્થા;
અનાનુતપ્પં પરલોકં ગમિસ્સં, યજસ્સુ યઞ્ઞં અદ મં પોરિસાદ.

૪૩૭.‘‘પિતા ચ માતા ચ ઉપટ્ઠિતા મે, ધમ્મેન મે ઇસ્સરિયં પસત્થં;
વિસોધિતો પરલોકસ્સ મગ્ગો, ધમ્મે ઠિતો કો મરણસ્સ ભાયે.

૪૩૮.‘‘પિતા ચ માતા ચ ઉપટ્ઠિતા મે, ધમ્મેન મે ઇસ્સરિયં પસત્થં;
અનાનુતપ્પં પરલોકં ગમિસ્સં, યજસ્સુ યઞ્ઞં અદ મં પોરિસાદ.

૪૩૯.‘‘ઞાતીસુ મિત્તેસુ કતા મે કારા, ધમ્મેન મે ઇસ્સરિયં પસત્થં;
વિસોધિતો પરલોકસ્સ મગ્ગો, ધમ્મે ઠિતો કો મરણસ્સ ભાયે.

૪૪૦.‘‘ઞાતીસુ મિત્તેસુ કતા મે કારા, ધમ્મેન મે ઇસ્સરિયં પસત્થં;
અનાનુતપ્પં પરલોકં ગમિસ્સં, યજસ્સુ યઞ્ઞં અદ મં પોરિસાદ.

૪૪૧.‘‘દિન્નં મે દાનં બહુધા બહૂનં, સન્તપ્પિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ;
વિસોધિતો પરલોકસ્સ મગ્ગો, ધમ્મે ઠિતો કો મરણસ્સ ભાયે.

૪૪૨.‘‘દિન્નં મે દાનં બહુધા બહૂનં, સન્તપ્પિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ;
અનાનુતપ્પં પરલોકં ગમિસ્સં, યજસ્સુ યઞ્ઞં અદ મં પોરિસાદા’’તિ.

તત્થ **કલ્યાણા**તિ કલ્યાણકમ્મા. **અનેકરૂપા**તિ દાનાદિવસેન અનેકવિધા. **યઞ્ઞા**તિ દસવિધદાનવત્થુપરિચ્ચાગવસેન અતિવિપુલા પણ્ડિતેહિ પસત્થા યઞ્ઞાપિ યિટ્ઠા પવત્તિતા. **ધમ્મે ઠિતો**તિ એવં ધમ્મે પતિટ્ઠિતો માદિસો કો નામ મરણસ્સ ભાયેય્ય. **અનાનુતપ્પન્તિ** અનાનુતપ્પમાનો. **ધમ્મેન મે ઇસ્સરિયં પસત્થન્તિ** દસવિધં રાજધમ્મં અકોપેત્વા ધમ્મેનેવ મયા રજ્જં પસાસિતં. **કારા**તિ ઞાતીસુ ઞાતિકિચ્ચાનિ, મિત્તેસુ ચ મિત્તકિચ્ચાનિ. **દાનન્તિ** સવત્થુકચેતના. **બહુધા**તિ બહૂહિ આકારેહિ. **બહૂનન્તિ** ન પઞ્ચન્નં, ન દસન્નં, સતસ્સપિ સહસ્સસ્સપિ સતસહસ્સસ્સપિ દિન્નમેવ. **સન્તપ્પિતા**તિ ગહિતગહિતભાજનાનિ પૂરેત્વા સુટ્ઠુ તપ્પિતા.

તં સુત્વા પોરિસાદો ‘‘અયં સુતસોમમહારાજા સપ્પુરિસો ઞાણસમ્પન્નો મધુરધમ્મકથિકો, સચાહં એતં ખાદેય્યં, મુદ્ધા મે સત્તધા ફલેય્ય, પથવી વા પન મે વિવરં દદેય્યા’’તિ ભીતતસિતો હુત્વા, ‘‘સમ્મ, ન ત્વં મયા ખાદિતબ્બરૂપો’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૪૩.‘‘વિસં પજાનં પુરિસો અદેય્ય, આસીવિસં જલિતમુગ્ગતેજં;

મુદ્ધાપિ તસ્સ વિફલેય્ય સત્તધા, યો તાદિસં સચ્ચવાદિં અદેય્યા’’તિ.

તત્થ **વિસન્તિ** તત્થેવ મારણસમત્થં હલાહલવિસં. **જલિતન્તિ** અત્તનો વિસતેજેન જલિતં તેનેવ ઉગ્ગતેજં અગ્ગિક્ખન્ધં વિય ચરન્તં આસીવિસં વા પન સો ગીવાય ગણ્હેય્ય.

ઇતિ સો મહાસત્તં ‘‘હલાહલવિસસદિસો ત્વં, કો તં ખાદિસ્સતી’’તિ વત્વા ગાથા સોતુકામો તં યાચિત્વા તેન ધમ્મગારવજનનત્થં ‘‘એવરૂપાનં અનવજ્જગાથાનં ત્વં અભાજન’’ન્તિ પટિક્ખિત્તોપિ ‘‘સકલજમ્બુદીપે ઇમિના સદિસો પણ્ડિતો નત્થિ, અયં મમ હત્થા મુચ્ચિત્વા ગન્ત્વા તા ગાથા સુત્વા ધમ્મકથિકસ્સ સક્કારં કત્વા નલાટેન મચ્ચું આદાય પુનાગતો, અતિવિય સાધુરૂપા ગાથા ભવિસ્સન્તી’’તિ સુટ્ઠુતરં સઞ્જાતધમ્મસ્સવનાદરો હુત્વા તં યાચન્તો ગાથમાહ –

૪૪૪.‘‘સુત્વા ધમ્મં વિજાનન્તિ, નરા કલ્યાણપાપકં;
અપિ ગાથા સુણિત્વાન, ધમ્મે મે રમતે મનો’’તિ.

તસ્સત્થો – ‘‘સમ્મ સુતસોમ, નરા નામ ધમ્મં સુત્વા કલ્યાણમ્પિ પાપકમ્પિ જાનન્તિ, અપ્પેવ નામ તા ગાથા સુત્વા મમપિ કુસલકમ્મપથધમ્મે મનો રમેય્યા’’તિ.

અથ મહાસત્તો ‘‘સોતુકામો દાનિ પોરિસાદો, કથેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘તેન હિ, સમ્મ, સાધુકં સુણાહી’’તિ તં ઓહિતસોતં કત્વા નન્દબ્રાહ્મણેન કથિતનિયામેનેવ ગાથાનં થુતિં કત્વા છસુ કામાવચરદેવેસુ એકકોલાહલં કત્વા દેવતાસુ સાધુકારં દદમાનાસુ પોરિસાદસ્સ ધમ્મં કથેસિ –

૪૪૫.‘‘સકિદેવ મહારાજ, સબ્ભિ હોતિ સમાગમો;
સા નં સઙ્ગતિ પાલેતિ, નાસબ્ભિ બહુ સઙ્ગમો.

૪૪૬.‘‘સબ્ભિરેવ સમાસેથ, સબ્ભિ કુબ્બેથ સન્થવં;
સતં સન્ધમ્મમઞ્ઞાય, સેય્યો હોતિ ન પાપિયો.

૪૪૭.‘‘જીરન્તિ વે રાજરથા સુચિત્તા, અથો સરીરમ્પિ જરં ઉપેતિ;
સતઞ્ચ ધમ્મો ન જરં ઉપેતિ, સન્તો હવે સબ્ભિ પવેદયન્તિ.

૪૪૮.‘‘નભઞ્ચ દૂરે પથવી ચ દૂરે, પારં સમુદ્દસ્સ તદાહુ દૂરે;
તતો હવે દૂરતરં વદન્તિ, સતઞ્ચ ધમ્મો અસતઞ્ચ રાજા’’તિ.

તસ્સ તેન સુકથિતત્તા ચેવ અત્તનો પણ્ડિતભાવેન ચ તા ગાથા સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધકથિતા વિયાતિ ચિન્તેન્તસ્સ સકલસરીરં પઞ્ચવણ્ણાય પીતિયા પરિપૂરિ, બોધિસત્તે મુદુચિત્તં અહોસિ, સેતચ્છત્તદાયકં પિતરં વિય નં અમઞ્ઞિ. સો ‘‘અહં સુતસોમસ્સ દાતબ્બં કિઞ્ચિ હિરઞ્ઞસુવણ્ણં ન પસ્સામિ, એકેકાય પનસ્સ ગાથાય એકેકં વરં દસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૪૪૯.‘‘ગાથા ઇમા અત્થવતી સુબ્યઞ્જના, સુભાસિતા તુય્હ જનિન્દ સુત્વા;

આનન્દિ વિત્તો સુમનો પતીતો, ચત્તારિ તે સમ્મ વરે દદામી''તિ.

તત્થ **આનન્દી**તિ આનન્દજાતો. સેસાનિ તસ્સેવ વેવચનાનિ. ચત્તારોપિ હેતે તુટ્ઠાકારા એવ.

અથ નં મહાસત્તો ''કિં નામ ત્વં વરં દસ્સસી''તિ અપસાદેન્તો ગાથમાહ –

૪૫૦.''યો નત્તનો મરણં બુજ્ઝસિ તુવં, હિતાહિતં વિનિપાતઞ્ચ સગ્ગં;
ગિદ્ધો રસે દુચ્ચરિતે નિવિટ્ઠો, કિં ત્વં વરં દસ્સસિ પાપધમ્મ.

૪૫૧.''અહઞ્ચ તં 'દેહિ વર'ન્તિ વજ્જં, ત્વં ચાપિ દત્વા ન અવાકરેય્ય;
સન્દિટ્ઠિકં કલહમિમં વિવાદં, કો પણ્ડિતો જાનમુપબ્બજેય્યા''તિ.

તત્થ **યો**તિ યો ત્વં ''મરણધમ્મોહમસ્મી''તિ અત્તનોપિ મરણં ન બુજ્ઝસિ ન જાનાસિ, પાપકમ્મમેવ કરોસિ. **હિતાહિત**ન્તિ ''ઇદં મે કમ્મં હિતં, ઇદં અહિતં, ઇદં વિનિપાતં નેસ્સતિ, ઇદં સગ્ગ''ન્તિ ન જાનાસિ. **રસે**તિ મનુસ્સમંસરસે. **વજ્જ**ન્તિ વદેય્યં. **ન અવાકરેય્યા**તિ વાચાય દત્વા ''દેહિ મે વર''ન્તિ વુચ્ચમાનો ન અવાકરેય્યાસિ ન દદેય્યાસિ. **ઉપબ્બજેય્યા**તિ કો ઇમં કલહં પણ્ડિતો ઉપગચ્છેય્ય.

તતો પોરિસાદો ''નાયં મય્હં સદ્દહતિ, સદ્દહાપેસ્સામિ ન''ન્તિ ગાથમાહ –

૪૫૨.''ન તં વરં અરહતિ જન્તુ દાતું, યં વાપિ દત્વા ન અવાકરેય્ય;
વરસ્સુ સમ્મ અવિકમ્પમાનો, પાણં ચજિત્વાનપિ દસ્સમેવા''તિ.

તત્થ **અવિકમ્પમાનો**તિ અનોલીયમાનો.

અથ મહાસત્તો ''અયં અતિવિય સૂરો હુત્વા કથેતિ, કરિસ્સતિ મે વચનં, વરં ગણ્હિસ્સામિ, સચે પન ''મનુસ્સમંસં ન ખાદિતબ્બ'ન્તિ પઠમમેવ વરં વારયિસ્સં, અતિવિય કિલમિસ્સતિ, પઠમં અઞ્ઞે તયો વરે ગહેત્વા પચ્છા એતં ગણ્હિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૪૫૩.''અરિયસ્સ અરિયેન સમેતિ સખ્યં, પઞ્ઞસ્સ પઞ્ઞાણવતા સમેતિ;
પસ્સેય્ય તં વસ્સસતં અરોગં, એતં વરાનં પઠમં વરામી''તિ.

તત્થ **અરિયસ્સા**તિ આચારઅરિયસ્સ. **સખ્ય**ન્તિ સખિધમ્મો મિત્તધમ્મો. **પઞ્ઞાણવતા**તિ ઞાણસમ્પન્નેન. **સમેતી**તિ ગઙ્ગોદકં વિય યમુનોદકેન સંસન્દતિ. ધાતુસો હિ સત્તા સંસન્દન્તિ. **પસ્સેય્ય ત**ન્તિ સુતસોમો પોરિસાદસ્સ ચિરં જીવિતં ઇચ્છન્તો વિય પઠમં અત્તનો જીવિતવરં યાચતિ. પણ્ડિતસ્સ હિ ''મમ જીવિતં દેહી''તિ વત્તું અયુત્તં, અપિચ સો 'મય્હમેવ એસ આરોગ્યં ઇચ્છતી'તિ ચિન્તેત્વા તુસ્સિસ્સતીતિ એવમાહ.

સોપિ તં સુત્વાવ ''અયં ઇસ્સરિયા ધંસેત્વા ઇદાનિ મંસં ખાદિતુકામસ્સ એવં મહાઅનત્થકરસ્સ મહાચોરસ્સ મય્હમેવ જીવિતં ઇચ્છતિ, અહો મમ હિતકામો''તિ તુટ્ઠમાનસો વઞ્ચેત્વા વરસ્સ ગહિતભાવં અજાનિત્વા તં વરં દદમાનો ગાથમાહ –

૪૫૪.‘‘અરિયસ્સ અરિયેન સમેતિ સખ્યં, પઞ્ઞસ્સ પઞ્ઞાણવતા સમેતિ;
પસ્સાસિ મં વસ્સસતં અરોગં, એતં વરાનં પઠમં દદામી’’તિ.

તત્થ **વરાનન્તિ** ચતુન્નં વરાનં પઠમં.

તતો બોધિસત્તો આહ –

૪૫૫.‘‘યે ખત્તિયાસે ઇધ ભૂમિપાલા, મુદ્ધાભિસિત્તા કતનામધેય્યા;
ન તાદિસે ભૂમિપતી અદેસિ, એતં વરાનં દુતિયં વરામી’’તિ.

તત્થ **કતનામધેય્યાતિ** મુદ્ધનિ અભિસિત્તત્તાવ ‘‘મુદ્ધાભિસિત્તા’’તિ કતનામધેય્યા. **ન તાદિસેતિ** તાદિસે ખત્તિયે ન અદેસિ મા ખાદિ.

ઇતિ સો દુતિયં વરં ગણ્હન્તો પરોસતાનં ખત્તિયાનં જીવિતવરં ગણ્હિ. પોરિસાદોપિસ્સ દદમાનો આહ –

૪૫૬.‘‘યે ખત્તિયાસે ઇધ ભૂમિપાલા, મુદ્ધાભિસિત્તા કતનામધેય્યા;
ન તાદિસે ભૂમિપતી અદેમિ, એતં વરાનં દુતિયં દદામી’’તિ.

કિં પન તે તેસં સદ્દં સુણન્તિ, ન સુણન્તીતિ? ન સબ્બં સુણન્તિ. પોરિસાદેન હિ રુક્ખસ્સ ધૂમજાલઉપદ્દવભયેન પટિક્કમિત્વા અગ્ગિ કતો, અગ્ગિનો ચ રુક્ખસ્સ ચ અન્તરે નિસીદિત્વા મહાસત્તો તેન સદ્ધિં કથેસિ, તસ્મા સબ્બં અસુત્વા ઉપડ્ઢુપડ્ઢં સુણિંસુ. તે ‘‘ઇદાનિ સુતસોમો પોરિસાદં દમેસ્સતિ, મા ભાયથા’’તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં સમસ્સાસેસું. તસ્મિં ખણે મહાસત્તો ઇમં ગાથમાહ –

૪૫૭.‘‘પરોસતં ખત્તિયા તે ગહીતા, તલાવુતા અસ્સુમુખા રુદન્તા;
સકે તે રટ્ઠે પટિપાદયાહિ, એતં વરાનં તતિયં વરામી’’તિ.

તત્થ **પરોસતન્તિ** અતિરેકસતં. **તે ગહીતાતિ** તયા ગહિતા. **તલાવુતાતિ** હત્થતલેસુ આવુતા.

ઇતિ મહાસત્તો તતિયં વરં ગણ્હન્તો તેસં ખત્તિયાનં સકરટ્ઠનિય્યાતનવરં ગણ્હિ. કિંકારણા? સો અખાદન્તોપિ વેરભયેન સબ્બે તે દાસે કત્વા અરઞ્ઞેયેવ વાસેય્ય, મારેત્વા વા છડ્ડેય્ય, પચ્ચન્તં નેત્વા વા વિક્કિણેય્ય, તસ્મા તેસં સકરટ્ઠનિય્યાતનવરં ગણ્હિ. ઇતરોપિસ્સ દદમાનો ઇમં ગાથમાહ –

૪૫૮.‘‘પરોસતં ખત્તિયા મે ગહીતા, તલાવુતા અસ્સુમુખા રુદન્તા;
સકે તે રટ્ઠે પટિપાદયામિ, એતં વરાનં તતિયં દદામી’’તિ.

ચતુત્થં પન વરં ગણ્હન્તો બોધિસત્તો ઇમં ગાથમાહ –

૪૫૯.‘‘છિદ્દં તે રટ્ઠં બ્યથિતા ભયા હિ, પુથૂ નરા લેણમનુપ્પવિટ્ઠા;
મનુસ્સમંસં વિરમેહિ રાજ, એતં વરાનં ચતુત્થં વરામી’’તિ.

તત્થ **છિદ્દન્તિ** ન ઘનવાસં તત્થ તત્થ ગામાદીનં ઉટ્ઠિતત્તા સવિવરં. **બ્યથિતા ભયાહી**તિ ‘‘પોરિસાદો ઇદાનિ આગમિસ્સતી’’તિ તવ ભયેન કમ્પિતા. **લેણમનુપ્પવિટ્ઠા**તિ દારકે હત્થેસુ ગહેત્વા તિણગહનાદિનિલીયનટ્ઠાનં પવિટ્ઠા. **મનુસ્સમંસ**ન્તિ દુગ્ગન્ધં જેગુચ્છં પટિક્કૂલં મનુસ્સમંસં પજહ. નિસ્સક્કત્થે વા ઉપયોગં, મનુસ્સમંસતો વિરમાહીતિ અત્થો.

એવં વુત્તે પોરિસાદો પાણિં પહરિત્વા હસન્તો ‘‘સમ્મ સુતસોમ કિં નામેતં કથેસિ, કથાહં તુમ્હાકં એતં વરં દસ્સામિ, સચે ગણ્હિતુકામો, અઞ્ઞં ગણ્હાહી’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૬૦.‘‘અદ્ધા હિ સો ભક્ખો મમ મનાપો, એતસ્સ હેતુમ્હિ વનં પવિટ્ઠો;
સોહં કથં એત્તો ઉપારમેય્યં, અઞ્ઞં વરાનં ચતુત્થં વરસ્સૂ’’તિ.

તત્થ **વન**ન્તિ રજ્જં પહાય ઇમં વનં પવિટ્ઠો.

અથ નં મહાસત્તો ‘‘ત્વં ‘મનુસ્સમંસસ્સ પિયતરત્તા તતો વિરમિતું ન સક્કોમી’’તિ વદસિ. યો હિ પિયં નિસ્સાય પાપં કરોતિ, અયં બાલો’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૬૧.‘‘ન વે ‘પિયં મે’તિ જનિન્દ તાદિસો, અત્તં નિરંકચ્ચ પિયાનિ સેવતિ;
અત્તાવ સેય્યો પરમા ચ સેય્યો, લબ્ભા પિયા ઓચિતત્થેન પચ્છા’’તિ.

તત્થ **તાદિસો**તિ જનિન્દ તાદિસો યુવા અભિરૂપો મહાયસો ‘‘ઇદં નામ મે પિય’’ન્તિ પિયવત્થુલોભેન તત્થ અત્તાનં નિરંકત્વા સબ્બસુગતીહિ ચેવ સુખવિસેસેહિ ચ ચવિત્વા નિરયે પાતેત્વા ન વે પિયાનિ સેવતિ. **પરમા ચ સેય્યો**તિ પુરિસસ્સ હિ પરમા પિયવત્થુમ્હા અત્તાવ વરતરો. કિંકારણા? **લબ્ભા પિયા**તિ, પિયા નામ વિસયવસેન ચેવ પુઞ્ઞેન ચ ઓચિતત્થેન વડ્ઢિતત્થેન દિટ્ઠધમ્મે ચેવ પરત્થ ચ દેવમનુસ્સસમ્પત્તિં પત્વા સક્કા લદ્ધું.

એવં વુત્તે પોરિસાદો ભયપ્પત્તો હુત્વા ‘‘અહં સુતસોમેન ગહિતં વરં વિસ્સજ્જાપેતુમ્પિ મનુસ્સમંસતો વિરમિતુમ્પિ ન સક્કોમિ, કિં નુ ખો કરિસ્સામી’’તિ અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ ગાથમાહ –

૪૬૨.‘‘પિયં મે માનુસં મંસં, સુતસોમ વિજાનહિ;
નમ્હિ સક્કા નિવારેતું, અઞ્ઞં વરં સમ્મ વરસ્સૂ’’તિ.

તત્થ **વિજાનહી**તિ ત્વમ્પિ જાનાહિ.

તતો બોધિસત્તો આહ –

૪૬૩.‘‘યો વે ‘પિયં મે’તિ પિયાનુરક્ખી, અત્તં નિરંકચ્ચ પિયાનિ સેવતિ;
સોણ્ડોવ પિત્વા વિસમિસ્સપાનં, તેનેવ સો હોતિ દુક્ખી પરત્થ.

૪૬૪.‘‘યો ચીધ સઙ્ખાય પિયાનિ હિત્વા, કિચ્છેનપિ સેવતિ અરિયધમ્મે;
દુક્ખિતોવ પિત્વાન યથોસધાનિ, તેનેવ સો હોતિ સુખી પરત્થા’’તિ.

તત્થ **યો વેતિ**, સમ્મ પોરિસાદ, યો પુરિસો ‘‘ઇદં મે પિય’’ન્તિ પાપકિરિયાય અત્તાનં નિરંકત્વા પિયાનિ વત્થૂનિ સેવતિ, સો સુરાપેમેન વિસમિસ્સં સુરં પિત્વા સોણ્ડો વિય તેન પાપકમ્મેન પરત્થ નિરયાદીસુ દુક્ખી હોતિ. **સઙ્ખાયા**તિ જાનિત્વા તુલેત્વા. **પિયાનિ હિત્વા**તિ અધમ્મપટિસંયુત્તાનિ પિયાનિ છડ્ડેત્વા.

એવં વુત્તે પોરિસાદો કલૂનં પરિદેવન્તો ગાથમાહ –

૪૬૫.‘‘ઓહાયહં પિતરં માતરઞ્ચ, મનાપિયે કામગુણે ચ પઞ્ચ;
એતસ્સ હેતુમ્હિ વનં પવિટ્ઠો, તં તે વરં કિન્તિ મહં દદામી’’તિ.

તત્થ **એતસ્સા**તિ મનુસ્સમંસસ્સ. **કિન્તિ મહ**ન્તિ કિન્તિ કત્વા અહં તં વરં દેમિ.

તતો મહાસત્તો ઇમં ગાથમાહ –

૪૬૬.‘‘ન પણ્ડિતા દિગુણમાહુ વાક્યં, સચ્ચપ્પટિઞ્ઞાવ ભવન્તિ સન્તો;
‘વરસ્સુ સમ્મ’ ઇતિ મં અવોચ, ઇચ્ચબ્રવી ત્વં ન હિ તે સમેતી’’તિ.

તત્થ **દિગુણ**ન્તિ, સમ્મ પોરિસાદ, પણ્ડિતા નામ એકં વત્વા પુન તં વિસંવાદેન્તા દુતિયં વચનં ન કથેન્તિ. **ઇતિ મં અવોચા**તિ, ‘‘સમ્મ સુતસોમ વરસ્સુ વર’’ન્તિ એવં મં અભાસસિ. **ઇચ્ચબ્રવી**તિ તસ્મા યં ત્વં ઇતિ અબ્રવિ, તં તે ઇદાનિ ન સમેતિ.

સો પુન રોદન્તો એવ ગાથમાહ –

૪૬૭.‘‘અપુઞ્ઞલાભં અયસં અકિત્તિં, પાપં બહું દુચ્ચરિતં કિલેસં;
મનુસ્સમંસસ્સ કતે ઉપાગા, તં તે વરં કિન્તિ મહં દદેય્ય’’ન્તિ.

તત્થ **પાપ**ન્તિ કમ્મપથં અપ્પત્તં. **દુચ્ચરિત**ન્તિ કમ્મપથપ્પત્તં. **કિલેસ**ન્તિ દુક્ખં. **મનુસ્સમંસસ્સ કતે**તિ મનુસ્સમંસસ્સ હેતુ. **ઉપાગા**તિ ઉપગતોમ્હિ. **તં તે**તિ તં તુય્હં કથાહં વરં દેમિ, મા મં વારયિ, અનુકમ્પં કારુઞ્ઞં મયિ કરોહિ, અઞ્ઞં વરં ગણ્હાહીતિ આહ.

અથ મહાસત્તો આહ –

૪૬૮.‘‘ન તં વરં અરહતિ જન્તુ દાતું, યં વાપિ દત્વા ન અવાકરેય્ય;
વરસ્સુ સમ્મ અવિકમ્પમાનો, પાણં ચજિત્વાનપિ દસ્સમેવા’’તિ.

એવં તેન પઠમં વુત્તગાથં આહરિત્વા દસ્સેત્વા વરદાને ઉસ્સાહેન્તો ગાથા આહ –

૪૬૯.‘‘પાણં ચજન્તિ સન્તો નાપિ ધમ્મં, સચ્ચપ્પટિઞ્ઞાવ ભવન્તિ સન્તો;
દત્વા વરં ખિપ્પમવાકરોહિ, એતેન સમ્પજ્જ સુરાજસેટ્ઠ.

૪૭૦.‘‘ચજે ધનં અઙ્ગવરસ્સ હેતુ, અઙ્ગં ચજે જીવિતં રક્ખમાનો;

અઙ્ગં ધનં જીવિતઞ્ચાપિ સબ્બં, ચજે નરો ધમ્મમનુસ્સરન્તો''તિ.

તત્થ **પાણ**ન્તિ જીવિતં. સન્તો નામ અપિ જીવિતં ચજન્તિ, ન ધમ્મં. **ખિપ્પમવાકરોહી**તિ ઇધ ખિપ્પં મય્હં દેહીતિ અત્થો. **એતેના**તિ એતેન ધમ્મેન ચેવ સચ્ચેન ચ સમ્પજ્જ સમ્પન્નો ઉપપન્નો હોહિ. **સુરાજસેટ્ઠા**તિ તં પગ્ગણ્હન્તો આલપતિ. **ચજે ધન**ન્તિ, સમ્મ પોરિસાદ, પણ્ડિતો પુરિસો હત્થપાદાદિમ્હિ અઙ્ગે છિજ્જમાને તસ્સ રક્ખણત્થાય બહુમ્પિ ધનં ચજેય્ય. **ધમ્મમનુસ્સરન્તો**તિ અઙ્ગધનજીવિતાનિ પરિચ્ચજન્તોપિ ''સતં ધમ્મં ન વીતિક્કમિસ્સામી''તિ એવં ધમ્મં અનુસ્સરન્તો.

એવં મહાસત્તો ઇમેહિ કારણેહિ તં સચ્ચે પતિટ્ઠાપેત્વા ઇદાનિ અત્તનો ગુરુભાવં દસ્સેતું ગાથમાહ –

૪૭૧.''યસ્મા હિ ધમ્મં પુરિસો વિજઞ્ઞા, યે ચસ્સ કઙ્ખં વિનયન્તિ સન્તો;
તં હિસ્સ દીપઞ્ચ પરાયણઞ્ચ, ન તેન મિત્તિં જિરયેથ પઞ્ઞો''તિ.

તત્થ **યસ્મા**તિ યમ્હા પુરિસા. **ધમ્મ**ન્તિ કુસલાકુસલજોતકં કારણં. **વિજઞ્ઞા**તિ વિજાનેય્ય. **તં હિસ્સા**તિ તં આચરિયકુલં એતસ્સ પુગ્ગલસ્સ પતિટ્ઠાનટ્ઠેન **દીપં**, ઉપ્પન્ને ભયે ગન્તબ્બટ્ઠાનટ્ઠેન **પરાયણઞ્ચ**. **ન તેન મિત્તિ**ન્તિ તેન આચરિયપુગ્ગલેન સહ સો પણ્ડિતો કેનચિપિ કારણેન મિત્તિં ન જીરયેથ ન વિનાસેય્ય.

એવઞ્ચ પન વત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, ગુણવન્તસ્સ આચરિયસ્સ વચનં નામ ભિન્દિતું ન વટ્ટતિ, અહઞ્ચ તરુણકાલેપિ તવ પિટ્ઠિઆચરિયો હુત્વા બહું સિક્ખં સિક્ખાપેસિં, ઇદાનિપિ બુદ્ધલીલાય સતારહા ગાથા તે કથેસિં, તેન મે વચનં કાતું અરહસી''તિ આહ. તં સુત્વા પોરિસાદો ''અયં સુતસોમો મય્હં આચરિયો ચેવ પણ્ડિતો ચ, વરો ચસ્સ મયા દિન્નો, કિં સક્કા કાતું, એકસ્મિં અત્તભાવે મરણં નામ ધુવં, મનુસ્સમંસં ન ખાદિસ્સામિ, દસ્સામિસ્સ વર''ન્તિ અસ્સુધારાહિ પવત્તમાનાહિ ઉટ્ઠાય સુતસોમનરિન્દસ્સ પાદેસુ પતિત્વા વરં દદમાનો ઇમં ગાથમાહ –

૪૭૨.''અદ્ધા હિ સો ભક્ખો મમ મનાપો, એતસ્સ હેતુમ્હિ વનં પવિટ્ઠો;
સચે ચ મં યાચસિ એતમત્થં, એતમ્પિ તે સમ્મ વરં દદામી''તિ.

અથ નં મહાસત્તો એવમાહ – ''સમ્મ, સીલે ઠિતસ્સ મરણમ્પિ વરં, ગણ્હામિ, મહારાજ, તયા દિન્નં વરં, અજ્જ પટ્ઠાય અરિયપથે પતિટ્ઠિતોસિ, એવં સન્તેપિ તં યાચામિ, સચે તે મયિ સિનેહો અત્થિ, પઞ્ચ સીલાનિ ગણ્હ, મહારાજા''તિ. ''સાધુ, સમ્મ, દેહિ મે સીલાની''તિ. ''ગણ્હ મહારાજા''તિ. સો મહાસત્તં પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ. મહાસત્તોપિ નં પઞ્ચસીલેસુ પતિટ્ઠાપેસિ. તસ્મિં ખણે તત્થ સન્નિપતિતા ભુમ્મા દેવા મહાસત્તે પીતિં જનેત્વા ''અવીચિતો યાવ ભવગ્ગા અઞ્ઞો પોરિસાદં મનુસ્સમંસતો નિવારેતું સમત્થો નામ નત્થિ, અહો સુતસોમેન દુક્કરતરં કત''ન્તિ મહન્તેન સદ્દેન વનં ઉન્નાદેન્તા સાધુકારં અદંસુ. તેસં સદ્દં સુત્વા ચાતુમહારાજિકાતિ એવં યાવ બ્રહ્મલોકા એકકોલાહલં અહોસિ. રુક્ખે લગ્ગિતરાજાનોપિ તં દેવતાનં સાધુકારસદ્દં સુણિંસુ. રુક્ખદેવતાપિ સકવિમાને ઠિતાવ સાધુકારમદાસિ. ઇતિ દેવતાનં સદ્દોવ સૂયતિ, રૂપં ન દિસ્સતિ. દેવતાનં સાધુકારસદ્દં સુત્વા રાજાનો ચિન્તયિંસુ – ''સુતસોમં નિસ્સાય નો જીવિતં લદ્ધં, દુક્કરં કતં સુતસોમેન પોરિસાદં દમેન્તેના''તિ બોધિસત્તસ્સ થુતિં કરિંસુ. પોરિસાદો મહાસત્તસ્સ પાદે વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથ નં બોધિસત્તો – ''સમ્મ, ખત્તિયે મોચેહી''તિ આહ. સો ચિન્તેસિ ''અહં એતેસં પચ્ચામિત્તો, એતે મયા મોચિતા 'ગણ્હથ નો પચ્ચામિત્ત'ન્તિ મં હિંસેય્યું, મયા જીવિતં ચજન્તેનપિ ન સક્કા સુતસોમસ્સ સન્તિકા ગહિતં સીલં ભિન્દિતું,

ઇમિના સદ્ધિંયેવ ગન્ત્વા મોચેસ્સામિ, એવં મે ભયં ન ભવિસ્સતી''તિ. અથ બોધિસત્તં વન્દિત્વા, ''સુતસોમ, ઉભોપિ ગન્ત્વા ખત્તિયે મોચેસ્સામા''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૭૩.''સત્થા ચ મે હોસિ સખા ચ મેસિ, વચનમ્પિ તે સમ્મ અહં અકાસિં;
તુવમ્પિ મે સમ્મ કરોહિ વાક્યં, ઉભોપિ ગન્ત્વાન પમોચયામા''તિ.

તત્થ **સત્થા**તિ સગ્ગમગ્ગસ્સ દેસિતત્તા સત્થા ચ, તરુણકાલતો પટ્ઠાય સખા ચ.

અથ નં બોધિસત્તો આહ –

૪૭૪.''સત્થા ચ તે હોમિ સખા ચ ત્યમ્હિ, વચનમ્પિ મે સમ્મ તુવં અકાસિ;
અહમ્પિ તે સમ્મ કરોમિ વાક્યં, ઉભોપિ ગન્ત્વાન પમોચયામા''તિ.

એવં વત્વા તે ઉપસઙ્કમિત્વા આહ –

૪૭૫.''કમ્માસપાદેન વિહેઠિતત્થ, તલાવુતા અસ્સુમુખા રુદન્તા;
ન જાતુ દુબ્ભેથ ઇમસ્સ રઞ્ઞો, સચ્ચપ્પટિઞ્ઞં મે પટિસ્સુણાથા''તિ.

તત્થ કમ્માસપાદેનાતિ ઇદં મહાસત્તો ''ઉભોપિ ગન્ત્વાન પમોચયામા''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા ''ખત્તિયા નામ માનથદ્ધા હોન્તિ, મુત્તમત્તાવ 'ઇમિના મયં વિહેઠિતમ્હા'તિ પોરિસાદં પોથેય્યુમ્પિ હનેય્યુમ્પિ, ન ખો પનેસ તેસુ દુબ્ભિસ્સતિ, અહં એકકોવ ગન્ત્વા પટિઞ્ઞં તાવ નેસં ગણ્હિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા તત્થ ગન્ત્વા તે હત્થતલે આવુનિત્વા અગ્ગપાદઙ્ગુલીહિ ભૂમિં ફુસમાનાહિ રુક્ખસાખાસુ ઓલગ્ગિતે વાતપ્પહરણકાલે નાગદન્તેસુ ઓલગ્ગિતકુરણ્ડકદામાનિ વિય સમ્પરિવત્તન્તે અદ્દસ. તેપિ તં દિસ્વા ''ઇદાનિમ્હા મયં અરોગા''તિ એકપ્પહારેનેવ મહાવિરવં રવિંસુ. અથ ને મહાસત્તો ''મા ભાયિત્થા''તિ અસ્સાસેત્વા ''મયા પોરિસાદો દમિતો, તુમ્હાકં અભયં ગહિતં, તુમ્હે પન મે વચનં કરોથા''તિ વત્વા એવમાહ. તત્થ **ન જાતૂ**તિ એકંસેનેવ ન દુબ્ભેથ.

તે આહંસુ –

૪૭૬.''કમ્માસપાદેન વિહેઠિતમ્હા, તલાવુતા અસ્સુમુખા રુદન્તા;
ન જાતુ દુબ્ભેમ ઇમસ્સ રઞ્ઞો, સચ્ચપ્પટિઞ્ઞં તે પટિસ્સુણામા''તિ.

તત્થ **પટિસ્સુણામા**તિ ''એવં પટિઞ્ઞં અધિવાસેમ સમ્પટિચ્છામ, અપિચ ખો પન મયં કિલન્તા કથેતું ન સક્કોમ, તુમ્હે સબ્બસત્તાનં સરણં, તુમ્હેવ કથેથ, મયં વો વચનં સુત્વા પટિઞ્ઞં દસ્સામા''તિ.

અથ ને બોધિસત્તો ''તેન હિ પટિઞ્ઞં દેથા''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૪૭૭. પિતા વા અથ વાપિ માતા, અનુકમ્પકા અત્થકામા પજાનં,.

એવમેવ વો હોતુ અયઞ્ચ રાજા, તુમ્હે ચ વો હોથ યથેવ પુત્તા''તિ.

અથ નં તેપિ સમ્પટિચ્છમાના ઇમં ગાથમાહંસુ –

૪૭૮.''યથા પિતા વા અથ વાપિ માતા, અનુકમ્પકા અત્થકામા પજાનં;
એવમેવ નો હોતુ અયઞ્ચ રાજા, મયમ્પિ હેસ્સામ યથેવ પુત્તા''તિ.

તત્થ **તુમ્હે ચ વોતિ વો**-કારો નિપાતમત્તં.

ઇતિ મહાસત્તો તેસં પટિઞ્ઞં ગહેત્વા પોરિસાદં પક્કોસિત્વા ''એહિ, સમ્મ, ખત્તિયે મોચેહી''તિ આહ. સો ખગ્ગં ગહેત્વા એકસ્સ રઞ્ઞો બન્ધનં છિન્દિ. રાજા સત્તાહં નિરાહારો વેદનપ્પત્તો સહ બન્ધનછેદા મુચ્છિતો ભૂમિયં પતિ. તં દિસ્વા મહાસત્તો કારુઞ્ઞં કત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, મા એવં છિન્દી''તિ એકં રાજાનં ઉભોહિ હત્થેહિ દળ્હં ગહેત્વા ઉરે કત્વા ''ઇદાનિ બન્ધનં છિન્દાહી''તિ આહ. પોરિસાદો ખગ્ગેન છિન્દિ. મહાસત્તો થામસમ્પન્નતાય નં ઉરે નિપજ્જાપેત્વા ઓરસપુત્તં વિય મુદુચિત્તેન ઓતારેત્વા ભૂમિયં નિપજ્જાપેસિ. એવં સબ્બેપિ તે ભૂમિયં નિપજ્જાપેત્વા વણે ધોવિત્વા દારકાનં કણ્ણતો સુત્તકં વિય સણિકં રજ્જુયો નિક્કડ્ઢિત્વા પુબ્બલોહિતં ધોવિત્વા વણે નિદ્દોસે કત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, એકં રુક્ખતચં પાસાણે ઘંસિત્વા આહરા''તિ આહરાપેત્વા સચ્ચકિરિયં કત્વા તેસં હત્થતલાનિ મક્ખેસિ. તઙ્ખણઞ્ઞેવ વણો ફાસુકં અહોસિ. પોરિસાદો તણ્ડુલં ગહેત્વા તરલં પચિ , ઉભો જના પરોસતં ખત્તિયે પાયેસું. ઇતિ તે સબ્બેવ સન્તપ્પિતા, સૂરિયો અત્થઙ્ગતો. પુનદિવસે પાતો ચ મજ્ઝન્હિકે ચ સાયઞ્ચ તરલમેવ પાયેત્વા તતિયદિવસે સસિત્થકયાગું પાયેસું, તાવતા તે અરોગા અહેસું.

અથ ને મહાસત્તો ''ગન્તું સક્ખિસ્સથા''તિ પુચ્છિત્વા ''ગચ્છામા''તિ વુત્તે ''એહિ, સમ્મ પોરિસાદ, સકં રટ્ઠં ગચ્છામા''તિ આહ. સો રોદમાનો તસ્સ પાદેસુ પતિત્વા ''ત્વં, સમ્મ, રાજાનો ગહેત્વા ગચ્છ, અહં ઇધેવ વનમૂલફલાનિ ખાદન્તો વસિસ્સામી''તિ આહ. ''સમ્મ, ઇધ કિં કરિસ્સસિ, રમણીયં તે રટ્ઠં, બારાણસિયં રજ્જં કારેહી''તિ. ''સમ્મ કિં કથેસિ, ન સક્કા મયા તત્થ ગન્તું, સકલનગરવાસિનો હિ મે વેરિનો, તે 'ઇમિના મય્હં માતા ખાદિતા, મય્હં પિતા, મય્હં ભાતા'તિ મં પરિભાસિસ્સન્તિ, 'ગણ્હથ ઇમં ચોર'ન્તિ એકેકદણ્ડેન વા એકેકલેડ્ડુના વા મં જીવિતા વોરોપેસ્સન્તિ, અહઞ્ચ તુમ્હાકં સન્તિકે સીલેસુ પતિટ્ઠિતો, જીવિતહેતુપિ ન સક્કા મયા પરં મારેતું, તસ્મા નાહં ગચ્છામિ, અહં મનુસ્સમંસતો વિરતત્તા કિત્તકં જીવિસ્સામિ, ઇદાનિ મમ તુમ્હાકં દસ્સનં નત્થી''તિ રોદિત્વા ''ગચ્છથ તુમ્હે''તિ આહ. અથ મહાસત્તો તસ્સ પિટ્ઠિં પરિમજ્જિત્વા, ''સમ્મ પોરિસાદ, મા ચિન્તયિ, સુતસોમો નામાહં, મયા તાદિસો કક્ખળો ફરુસો વિનીતો, બારાણસિવાસિકેસુ કિં વત્તબ્બં અત્થિ, અહં તં તત્થ પતિટ્ઠાપેસ્સામિ, અસક્કોન્તો અત્તનો રજ્જં દ્વિધા ભિન્દિત્વા દસ્સામી''તિ વત્વા ''તુમ્હાકમ્પિ નગરે મમ વેરિનો અત્થિયેવા''તિ વુત્તે ''ઇમિના મમ વચનં કરોન્તેન દુક્કરં કતં, યેન કેનચિ ઉપાયેન પોરાણકયસે પતિટ્ઠપેતબ્બો એસ મયા''તિ ચિન્તેત્વા તસ્સ પલોભનત્થાય નગરસમ્પત્તિં વણ્ણેન્તો આહ –

૪૭૯.''ચતુપ્પદં સકુણઞ્ચાપિ મંસં, સૂદેહિ રન્ધં સુકતં સુનિટ્ઠિતં;
સુધંવ ઇન્દો પરિભુઞ્જિયાન, હિત્વા કથેકો રમસી અરઞ્ઞે.

૪૮૦.''તા ખત્તિયા વેલ્લિવિલાકમજ્ઝા, અલઙ્કતા સમ્પરિવારયિત્વા;
ઇન્દંવ દેવેસુ પમોદયિંસુ, હિત્વા કથેકો રમસી અરઞ્ઞે.

૪૮૧.''તમ્બૂપધાને બહુગોણકમ્હિ, સુભમ્હિ સબ્બસ્સયનમ્હિ સઙ્ગે;

સેય્યસ્સ મજ્ઝમ્હિ સુખં સયિત્વા
હિત્વા કથેકો રમસી અરઞ્ઞે.

૪૮૨.‘‘પાણિસ્સરં કુમ્ભથૂણં નિસીથે, અથોપિ વે નિપ્પુરિસમ્પિ તૂરિયં;
બહું સુગીતઞ્ચ સુવાદિતઞ્ચ, હિત્વા કથેકો રમસી અરઞ્ઞે.

૪૮૩.‘‘ઉય્યાનસમ્પન્નં પહૂતમાલ્યં, મિગાજિનૂપેતં પુરં સુરમ્મં;
હયેહિ નાગેહિ રથેહુપેતં, હિત્વા કથેકો રમસી અરઞ્ઞે’’તિ.

તત્થ **સુકત**ન્તિ નાનપ્પકારેહિ સુટ્ઠુ કતં. **સુનિટ્ઠિત**ન્તિ નાનાસમ્ભારયોજનેન સુટ્ઠુ નિટ્ઠિતં. **કથેકો**તિ કથં એકો. **રમસી**તિ મૂલફલાદીનિ ખાદન્તો કથં રમિસ્સસિ, ‘‘એહિ, મહારાજ, ગમિસ્સામા’’તિ. **વેલ્લિવિલાકમજ્ઝા**તિ એત્થ **વેલ્લી**તિ રાસિ, **વિલાકમજ્ઝા**તિ વિલગ્ગમજ્ઝા. ઉત્તત્તઘનસુવણ્ણરાસિપભા ચેવ તનુદીઘમજ્ઝા ચાતિ દસ્સેતિ. **દેવેસૂ**તિ દેવલોકેસુ અચ્છરા ઇન્દં વિય રમણીયે બારાણસિનગરે પુબ્બે તં પમોદયિંસુ, તા હિત્વા ઇધ કિં કરિસ્સસિ, ‘‘એહિ, સમ્મ, ગચ્છામા’’તિ. **તમ્બૂપધાને**તિ રત્તૂપધાને. **સબ્બસ્સયનમ્હી**તિ સબ્બત્થરણત્થતે સયને. **સઙ્ગે**તિ અનેકભૂમિકે દસ્સેત્વા અદ્ધરત્તઅઙ્ગયુત્તે તત્થ ત્વં પુબ્બે સયીતિ અત્થો. **સુખ**ન્તિ તાદિસસ્સ સયનસ્સ મજ્ઝમ્હિ સુખં સયિત્વાન ઇદાનિ કથં અરઞ્ઞે રમિસ્સસિ, ‘‘એહિ ગચ્છામ, સમ્મા’’તિ. **નિસીથે**તિ રત્તિભાગે. **હિત્વા**તિ એવરૂપં સમ્પત્તિં છડ્ડેત્વા. **ઉય્યાનસમ્પન્નં પહૂતમાલ્ય**ન્તિ, મહારાજ, તવ ઉય્યાનસમ્પન્નં નાનાવિધપુપ્ફં. **મિગાજિનૂપેતં પુરં સુરમ્મ**ન્તિ તં ઉય્યાનં મિગાજિનં નામ નામેન, તેન ઉપેતં પુરમ્પિ તે સુટ્ઠુ રમ્મં. **હિત્વા**તિ એવરૂપં મનોરમં નગરં છડ્ડેત્વા.

ઇતિ મહાસત્તો ‘‘અપ્પેવ નામેસ પુબ્બે ઉપભુત્તપરિભોગરસં સરિત્વા ગન્તુકામો ભવેય્યા’’તિ પઠમં ભોજનેન પલોભેસિ, દુતિયં કિલેસેન, તતિયં સયનેન, ચતુત્થં નચ્ચગીતવાદિતેન, પઞ્ચમં ઉય્યાનેન ચેવ નગરેન ચાતિ ઇમેહિ એત્તકેહિ પલોભેત્વા ‘‘એહિ, મહારાજ, અહં તં આદાય ગન્ત્વા બારાણસિયં પતિટ્ઠાપેત્વા પચ્છા સકરટ્ઠં ગમિસ્સામિ, સચે બારાણસિરજ્જં ન લભિસ્સસિ, ઉપડ્ઢરજ્જં તે દસ્સામિ, કિં તે અરઞ્ઞવાસેન, મમ વચનં કરોહી’’તિ આહ. સો તસ્સ વચનં સુત્વા ગન્તુકામો હુત્વા ‘‘સુતસોમો મય્હં અત્થકામો અનુકમ્પકો, પઠમં મં કલ્યાણે પતિટ્ઠાપેત્વા ‘ઇદાનિ પોરાણકયસેવ પતિટ્ઠાપેસ્સામી’તિ વદતિ, સક્ખિસ્સતિ ચેસ પતિટ્ઠાપેતું, ઇમિના સદ્ધિંયેવ ગન્તું વટ્ટતિ, કિં મે અરઞ્ઞવાસેના’’તિ ચિન્તેત્વા તુટ્ઠચિત્તો તસ્સ ગુણં નિસ્સાય વણ્ણં કથેતુકામો ‘‘સમ્મ, સુતસોમ, કલ્યાણમિત્તસંસગ્ગતો સાધુતરં, પાપમિત્તસંસગ્ગતો વા પાપતરં નામ નત્થી’’તિ વત્વા આહ –

૪૮૪.‘‘કાળપક્ખે યથા ચન્દો, હાયતેવ સુવે સુવે;
કાળપક્ખૂપમો રાજ, અસતં હોતિ સમાગમો.

૪૮૫.‘‘યથાહં રસકમાગમ્મ, સૂદં કાપુરિસાધમં;
અકાસિં પાપકં કમ્મં, યેન ગચ્છામિ દુગ્ગતિં.

૪૮૬.‘‘સુક્કપક્ખે યથા ચન્દો, વડ્ઢતેવ સુવે સુવે;
સુક્કપક્ખૂપમો રાજ, સતં હોતિ સમાગમો.

૪૮૭."યથાહં તુવમાગમ્મ, સુતસોમ વિજાનહિ;
કાહામિ કુસલં કમ્મં, યેન ગચ્છામિ સુગ્ગતિં.

૪૮૮."થલે યથા વારિ જનિન્દ વુટ્ઠં, અનદ્ધનેય્યં ન ચિરટ્ઠિતીકં;
એવમ્પિ હોતિ અસતં સમાગમો, અનદ્ધનેય્યો ઉદકં થલેવ.

૪૮૯."સરે યથા વારિ જનિન્દ વુટ્ઠં, ચિરટ્ઠિતીકં નરવીરસેટ્ઠ;
એવમ્પિ વે હોતિ સતં સમાગમો, ચિરટ્ઠિતીકો ઉદકં સરેવ.

૪૯૦."અબ્યાયિકો હોતિ સતં સમાગમો, યાવમ્પિ તિટ્ઠેય્ય તથેવ હોતિ;
ખિપ્પઞ્હિ વેતિ અસતં સમાગમો, તસ્મા સતં ધમ્મો અસબ્ભિ આરકા"તિ.

તત્થ **સુવે સુવે**તિ દિવસે દિવસે. **અનદ્ધનેય્યન્તિ** ન અદ્ધાનક્ખમં. **સરે**તિ સમુદ્દે. **નરવીરસેટ્ઠા**તિ નરેસુ વીરિયેન સેટ્ઠ. **ઉદકં સરેવા**તિ સમુદ્દે વુટ્ઠઉદકં વિય. **અબ્યાયિકો**તિ અવિગચ્છનકો. **યાવમ્પિ તિટ્ઠેય્યા**તિ યત્તકં કાલં જીવિતં તિટ્ઠેય્ય, તત્તકં કાલં તથેવ હોતિ, ન જીરતિ સપ્પુરિસેહિ મિત્તભાવોતિ.

ઇતિ પોરિસાદો સત્તહિ ગાથાહિ મહાસત્તસ્સેવ વણ્ણં કથેસિ. મહાસત્તોપિ પોરિસાદઞ્ચ તે ચ રાજાનો ગહેત્વા અત્તનો પચ્ચન્તગામં અગમાસિ. પચ્ચન્તગામવાસિનો મહાસત્તં દિસ્વા નગરં ગન્ત્વા અમચ્ચાનં આચિક્ખિંસુ. અમચ્ચા બલકાયં આદાય ગન્ત્વા પરિવારયિંસુ. મહાસત્તો તેન પરિવારેન બારાણસિરજ્જં અગમાસિ. અન્તરામગ્ગે જનપદવાસિનો બોધિસત્તસ્સ પણ્ણાકારં દત્વા અનુગચ્છિંસુ, મહન્તો પરિવારો અહોસિ, તેન સદ્ધિં બારાણસિં પાપુણિ. તદા પોરિસાદસ્સ પુત્તો રાજા હોતિ, સેનાપતિ કાળહત્થિયેવ. નાગરા રઞ્ઞો આરોચયિંસુ – "મહારાજ, સુતસોમો કિર પોરિસાદં દમેત્વા આદાય ઇધાગચ્છતિ, નગરમસ્સ પવિસિતું ન દસ્સામા"તિ સીઘં નગરદ્વારાનિ પિદહિત્વા આવુધહત્થા અટ્ઠંસુ. મહાસત્તો દ્વારાનં પિહિતભાવં ઞત્વા પોરિસાદઞ્ચ પરોસતઞ્ચ રાજાનો ઓહાય કતિપયેહિ અમચ્ચેહિ સદ્ધિં આગન્ત્વા "અહં સુતસોમરાજા, દ્વારં વિવરથા"તિ આહ. પુરિસા ગન્ત્વા રઞ્ઞો આરોચેસું. સો "ખિપ્પં વિવરથા"તિ વિવરાપેસિ. મહાસત્તો નગરં પાવિસિ. રાજા ચ કાળહત્થિ ચસ્સ પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા આદાય પાસાદં આરોપયિંસુ.

સો રાજપલ્લઙ્કે નિસીદિત્વા પોરિસાદસ્સ અગ્ગમહેસિં સેસામચ્ચે ચ પક્કોસાપેત્વા કાળહત્થિં આહ – "કાળહત્થિ, કસ્મા રઞ્ઞો નગરં પવિસિતું ન દેથા"તિ? "સો રજ્જં કારેન્તો ઇમસ્મિં નગરે બહૂ મનુસ્સે ખાદિ, ખત્તિયેહિ અકત્તબ્બં કરિ, સકલજમ્બુદીપં છિદ્દમકાસિ, એવરૂપો પાપધમ્મો, તેન કારણેના"તિ. "ઇદાનિ 'સો એવરૂપં કરિસ્સતી'તિ મા ચિન્તયિત્થ, અહં તં દમેત્વા સીલેસુ પતિટ્ઠાપેસિં, જીવિતહેતુપિ કઞ્ચિ ન વિહેઠેસ્સતિ, નત્થિ વો તતો ભયં, એવં મા કરિત્થ, પુત્તેહિ નામ માતાપિતરો પટિજગ્ગિતબ્બા, માતાપિતુપોસકા હિ સગ્ગં ગચ્છન્તિ, ઇતરે નિરય"ન્તિ એવં સો નિચાસને નિસિન્નસ્સ પુત્તરાજસ્સ ઓવાદં દત્વા, "કાળહત્થિ, ત્વં રઞ્ઞો સહાયો ચેવ સેવકો ચ, રઞ્ઞાપિ મહન્તે ઇસ્સરિયે પતિટ્ઠાપિતો, તયાપિ રઞ્ઞો અત્થં ચરિતું વટ્ટતી"તિ સેનાપતિમ્પિ અનુસાસિત્વા, "દેવિ, ત્વમ્પિ કુલગેહા આગન્ત્વા તસ્સ સન્તિકે અગ્ગમહેસિટ્ઠાનં પત્વા પુત્તધીતાહિ વડ્ઢિપ્પત્તા, તયાપિ તસ્સ અત્થં ચરિતું વટ્ટતી"તિ દેવિયાપિ ઓવાદં દત્વા તમેવત્થં મત્થકં પાપેતું ધમ્મં દેસેન્તો ગાથા આહ –

૪૯૧.“ન સો રાજા યો અજેય્યં જિનાતિ, ન સો સખા યો સખારં જિનાતિ;
ન સા ભરિયા યા પતિનો ન વિભેતિ, ન તે પુત્તા યે ન ભરન્તિ જિણ્ણં.

૪૯૨.“ન સા સભા યત્થ ન સન્તિ સન્તો, ન તે સન્તો યે ન ભણન્તિ ધમ્મં;
રાગઞ્ચ દોસઞ્ચ પહાય મોહં, ધમ્મં ભણન્તાવ ભવન્તિ સન્તો.

૪૯૩.“નાભાસમાનં જાનન્તિ, મિસ્સં બાલેહિ પણ્ડિતં;
ભાસમાનઞ્ચ જાનન્તિ, દેસેન્તં અમતં પદં.

૪૯૪.“ભાસયે જોતયે ધમ્મં, પગ્ગણ્હે ઇસિનં ધજં;
સુભાસિતદ્ધજા ઇસયો, ધમ્મો હિ ઇસિનં ધજો”તિ.

તત્થ **અજેય્યન્**તિ અજેય્યા નામ માતાપિતરો, તે જિનન્તો રાજા નામ ન હોતિ. સચે ત્વમ્પિ પિતુ સન્તકં રજ્જં લભિત્વા તસ્સ પટિસત્તુ હોસિ, અકિચ્ચકારી નામ ભવિસ્સસિ . **સખારં જિનાતી**તિ કૂટટ્ટેન જિનાતિ. સચે ત્વં, કાળહત્થિ, રઞ્ઞા સદ્ધિં મિત્તધમ્મં ન પૂરેસિ, અધમ્મટ્ઠો હુત્વા નિરયે નિબ્બત્તિસ્સસિ. **ન વિભેતી**તિ ન ભાયતિ. સચે ત્વં રઞ્ઞો ન ભાયસિ, ભરિયાધમ્મે ઠિતા નામ ન હોસિ, અકિચ્ચકારી નામ ભવિસ્સસિ. **જિણ્ણન્**તિ મહલ્લકં. તસ્મિઞ્હિ કાલે અભરન્તા પુત્તા પુત્તા નામ ન હોન્તિ.

સન્તોતિ પણ્ડિતા. **યે ન ભણન્તિ ધમ્મન્**તિ યે પુચ્છિતા સચ્ચસભાવં ન વદન્તિ, ન તે પણ્ડિતા નામ. **ધમ્મં ભણન્તાવા**તિ એતે રાગાદયો પહાય પરસ્સ હિતાનુકમ્પકા હુત્વા સભાવં ભણન્તાવ પણ્ડિતા નામ હોન્તિ. **નાભાસમાનન્**તિ ન અભાસમાનં. **અમતં પદન્**તિ અમતમહાનિબ્બાનં દેસેન્તં “પણ્ડિતો”તિ જાનન્તિ, તેનેવ પોરિસાદો મં ગત્વા પસન્નચિત્તો ચત્તારો વરે દત્વા પઞ્ચસુ સીલેસુ પતિટ્ઠિતો. **ભાસયે**તિ પણ્ડિતો પુરિસો ધમ્મં ભાસેય્ય જોતેય્ય, બુદ્ધાદયો ઇસયો યસ્મા ધમ્મો એતેસં ધજો, તસ્મા સુભાસિતદ્ધજા નામ સુભાસિતં પગ્ગણ્હન્તિ, બાલા પન સુભાસિતં પગ્ગણ્હન્તા નામ નત્થીતિ.

ઇમસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા રાજા ચ સેનાપતિ ચ દેવી ચ તુટ્ઠા “ગચ્છામ, મહારાજ, આનેમા”તિ વત્વા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા નાગરે સન્નિપાતેત્વા “તુમ્હે મા ભાયિત્થ, રાજા કિર ધમ્મે પતિટ્ઠિતો, એથ નં આનેમા”તિ મહાજનં આદાય મહાસત્તં પુરતો કત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા કપ્પકે ઉપટ્ઠાપેત્વા કપ્પિતકેસમસ્સું ન્હાતાનુલિત્તપસાધિતં રાજાનં રતનરાસિમ્હિ ઠપેત્વા અભિસિઞ્ચિત્વા નગરં પવેસેસું. પોરિસાદો રાજા હુત્વા પરોસતાનં ખત્તિયાનં મહાસત્તસ્સ ચ મહાસક્કારં કારેસિ. “સુતસોમનરિન્દેન કિર પોરિસાદં દમેત્વા રજ્જે પતિટ્ઠાપિતો”તિ સકલજમ્બુદીપે મહાકોલાહલં ઉદપાદિ. ઇન્દપત્થનગરવાસિનોપિ “રાજા નો આગચ્છતૂ”તિ દૂતં પહિણિંસુ. સો તત્થ માસમત્તં વસિત્વા, “સમ્મ, ગચ્છામહં, ત્વં અપ્પમત્તો હોહિ, નગરદ્વારેસુ ચ મજ્ઝે ચાતિ પઞ્ચ દાનસાલાયો કારેહિ, દસ રાજધમ્મે અકોપેત્વા અગતિગમનં પરિહરા”તિ પોરિસાદં ઓવદિ. પરોસતાહિ રાજધાનીહિ બલકાયો યેભુય્યેન સન્નિપતિ . સો તેન બલકાયેન પરિવુતો બારાણસિતો નિક્ખમિ. પોરિસાદોપિ નિક્ખમિત્વા ઉપડ્ઢપથા નિવત્તિ. મહાસત્તો અવાહનાનં રાજૂનં વાહનાનિ દત્વા ઉય્યોજેસિ. તેપિ રાજાનો તેન સદ્ધિં સમ્મોદિત્વા મહાસત્તં વન્દનાદીનિ કત્વા અત્તનો અત્તનો જનપદં અગમિંસુ.

મહાસત્તોપિ નગરં પત્વા ઇન્દપત્થનગરવાસીહિ દેવનગરં વિય અલઙ્કતનગરં પવિસિત્વા માતાપિતરો વન્દિત્વા મધુરપટિસન્થારં કત્વા મહાતલં અભિરુહિ. સો ધમ્મેન રજ્જં કારેન્તો ચિન્તેસિ – ‘‘રુક્ખદેવતા મય્હં બહૂપકારા, બલિકમ્મલાભમસ્સા કરિસ્સામી’’તિ. સો તસ્સ નિગ્રોધસ્સ અવિદૂરે મહન્તં તળાકં કારેત્વા બહૂનિ કુલાનિ પેસેત્વા ગામં નિવેસેસિ. ગામો મહા અહોસિ અસીતિમત્તઆપણસહસ્સપટિમણ્ડિતો. તમ્પિ રુક્ખમૂલં સાખન્તતો પટ્ઠાય સમતલં કારેત્વા પરિક્ખિત્તવેદિકતોરણદ્વારયુત્તં અકાસિ, દેવતા અભિપ્પસીદિ. કમ્માસપાદસ્સ દમિતટ્ઠાને નિવુટ્ઠત્તા પન સો ગામો કમ્માસદમ્મનિગમો નામ જાતો. તેપિ સબ્બે રાજાનો મહાસત્તસ્સ ઓવાદે ઠત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા આયુપરિયોસાને સગ્ગં પૂરયિંસુ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવાહં અઙ્ગુલિમાલં દમેમિ, પુબ્બેપેસ મયા દમિતોયેવા’’તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ ‘‘તદા પોરિસાદો રાજા અઙ્ગુલિમાલો અહોસિ, કાળહત્થિ સારિપુત્તો, નન્દબ્રાહ્મણો આનન્દો, રુક્ખદેવતા કસ્સપો, સક્કો અનુરુદ્ધો, સેસરાજાનો બુદ્ધપરિસા, માતાપિતરો મહારાજકુલાનિ, સુતસોમરાજા પન અહમેવ અહોસિ’’ન્તિ.

મહાસુતસોમજાતકવણ્ણના પઞ્ચમા.

જાતકુદ્દાનં –

> સુમુખો પન હંસવરો ચ મહા, સુધભોજનિકો ચ પરો પવરો;
> સકુણાલદિજાધિપતિવ્હયનો, સુતસોમવરુત્તમસવ્હયનોતિ.

અસીતિનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પઞ્ચમો ભાગો નિટ્ઠિતો.